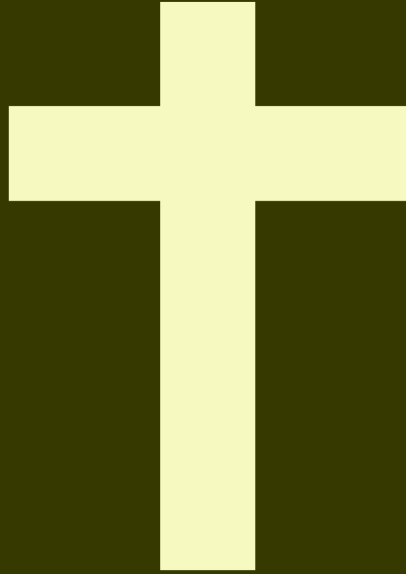

aúná-aimba simái
tarúmakain-kwasai

The New Testament in the Kosena Language of Papua New Guinea

aúná-aimba simái tarúmakain-kwasai
The New Testament in the Kosena Language of Papua New Guinea
Nupela Testamen long tokples Kosena long Niugini

copyright © 1980 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Kosena

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2015-01-26

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 18 Apr 2025 from source files dated 31 Aug 2023
363afe94-0b4c-5e94-bf3b-b68ce841dec7

Contents

FRT	1
Mátíyú	3
Mááka	74
Árúku	115
Yóni	186
aantá-kwaasi	232
Árómaa	297
1 Kórinti	330
2 Kórinti	363
Káresiya	385
Évésasi	397
Vírípai	407
Kórosi	415
1 Tésárónaika	423
2 Tésárónaika	430
1 Tímóti	434
2 Tímóti	443
Táítási	449
Vírímóni	453
Ípíru	455
Yémési	480
1 Pítaa	489
2 Pítaa	498
1 Yóni	503
2 Yóni	511
3 Yóni	512
Yúte	514
paárurain-kwasai	517
Read the New Testament	549

Aúná-Aimba Simái Tarúmakain-Kwasai
The New Testament in the Kosena language of
Papua New Guinea

Nupela Testamen long tokples Kosena long Niugini

Aúná-Aimba Simái Tarúmakain-Kwasai

The New Testament in the Kosena language of Papua New Guinea
 [kze]

Translation by Wycliffe Bible Translators

© 1980 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Print publication, 1980 by Wycliffe Bible Translators, Inc.

Web version

© 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.
www.Wycliffe.org

<http://pngscriptures.org>

www.ScriptureEarth.org

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons license (Attribution-Noncommercial-No Derivative Works).
<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0>

Your are free to share — to copy, distribute and transmit the text under the following conditions:

- **Attribution.** You must attribute the work to *Wycliffe Bible Translators* (but not in any way that suggests that they endorse you or your use of the work).
- **Noncommercial.** You may not use this work for commercial purposes.
- **No Derivative Works.** You may not alter, transform, or build upon this work.
- **In addition,** you have permission to port the text to different file formats, as long as you don't change any of the text or punctuation of the Bible.

Notice — For any reuse or distribution, you must make clear to others the license terms of this work.

Tok Orait

Dispela Buk Baibel i kam wantaim tok orait na lo bilong Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivative Works license. Em i tok olsem **yu ken givim kopi long narepela manmeri.** Yu ken wokim kopi na givim long husat i laikim. Tasol, yu mas tok klia dispela samting i kam long <http://tokplesbaibel.org>. Yu no ken kisim mani na salim dispela. **Yu mas givim nating.** Na tu, **yu no ken senisim Tok.**

Ol piksa i kam wantim ol Baibel na narapela buk i stap long dispela sait i gat tok orait long usim wantaim dispela samting tasol. Sapos yu laik narapela tok orait, yu mas askim husat i papa bilong copyright long dispela ol piksa. Sapos yu laik stretim samting i no orait long dispela tok orait, stretim tok, salim Buk Baibel, o tainim Tok bilong God long nupela tok ples, yu ken **askim mipela.**

Olgeta tok orait na lo long tok ples English i stap long <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/legalcode>.

Sapos yu gat askim long dispela, **plis askim mipela.**

aúná-aimba simái tarúmakain-kwasai

Mátíyu

Ísu kwíyómpa'a irówana Mátíyu siyáánkai-iyá'iyó. miráumai-ima maisuwéna Ísun-aaí agaimakáíye. Ísuna kwayó-kwáásímá sísamaivakemba kae'á kumbaimái-kwaasivinkemba moóráwai áwí'a Mátíyu moórá-awí'a Árívái kwemá maanáúvái agaimakáíye. Áánútu séna sáwí'o umáímo máyáampinkemba iyátinkaniye siróntemba ááéraan-aimba simái tarúmakon-
 auvai-kwandaavimba agáyómba Ísuntavai siráawe. Yútaa-kwaasi Ísuntavai séna Áánútumo usásinankaiwaima Mésíyaaman-iyé sígwáe séna maanáúváiímbá agairáíye. Ísu asirayámbá tokéna Áánútuna áamáánkona ááimba simátiména Áánútu kwená kwaási kwégawaain-aimba simátíma'mae iráíye. Mátíyu mirán-áímbá maanáúváiímbá agaimakáíye.

Árúku 3:23-28

¹ Ísu Káráísítina akúni'a uráan-kwasai. Ísu aíkwá'náma Tévítimani. Tévíti aíkwá'náma Ááváramumani.

² Ááváramu Áísákaamba marankówana
 Áísáka Yákópomba marankówana
 Yákópo Yúta-iyai áváráwáínónnda matinkówana

³ Yúta Pérésinte Sáraante matínkaraimba
 tinówa Témamani.

Péresi Éséronimba marankówana
 Éséroni Árámumba marankówana

⁴ Árámu Ámínátapamba marankówana
 Ámínátapa Násonimba marankówana

Násoni Sáómonimba marankówana
⁵ Sáómoni Póásimba maránkaraimba
 anówa Áré'apimani.

Póasi Ópétimba maránkaraimba
 anówa Árútimani.

Ópéti Yésimba marankówana
⁶ Yési Tévítimba marankówana
 Tévíti kárákwiyi-i'a uráiwai Sórómonimba
 maránkaraimba anówana aiva-kwánkó áwí'a
 Yúrýa úwana naaén-kwamba Tévítimani.

⁷ Sórómoni Áríyapoamumba marankówana
 Áríyapoamu Ápáísaamba marankówana
 Ápáísaa Ésaamba marankówana

⁸ Ésaa Yíósavatimba marankówana
 Yíósavati Yórámumba marankówana
 Yórámu Ásáyaamba marankówana

⁹ Ásáyaa Yótámumba marankówana
 Yótámu É'ásaamba marankówana
 É'ásaa Ésékayaamba marankówana

¹⁰ Ésékayaa Mánásaamba marankówana

Mánásaa Émósimba marankówana
 Émósi Yósáyaamba marankówana

¹¹ Yósáyaa Yékónaya-iyai áváráwáínónnda matinkówana

minkánáávimbá Pépíróni-naopakewai Ísareri-kwaasi tayí'maesa Pépíróniva'a ándáva'a mátínkaraawe.

¹² Pépíróniva'a mátínkó-kanaavimba
Yékónaya Síatiomba marankówana
Síatio Sérápápeomba marankówana

¹³ Sérápápeo Ápáyatimba marankówana
Ápáyati Éráyakimumba marankówana
Éráyakimu Ésomba marankówana

¹⁴ Eso Sétókomba marankówana
Sétóko Ékímumba marankówana
Ékímu Éráyatimba marankówana

¹⁵ Éráyati Ériesaamba marankówana
Ériesaa Mátánaamba marankówana
Mátánaa Yákópomba marankówana

¹⁶ Yákopo Yósépimba marankówana

Yósépi Máriaamba awaikó úwana Máriaa Ísumba anówamani. Ísuntavesa Áánútu usásinankaiwaiye sésa Káráisitiye kwésewe.

¹⁷ Áávaramumo máyonka'a sísamaivakemba éiyaimba kumbaimái-kwaasi 14 kwaasi agáyówasa Tévítimo paárurenamo máyonka'a sísamaivakemba éiyaimba kumbaimái-kwaasi 14 kwaasi agáyówasa Pépírónivakewai tayí'maesa Pépíróniva'a ándáva'a mátínkarowasa máyón-kanaavimba sísamaivakemba éiyaimba kumbaimái-kwaasi 14 kwaasi agáyówana minká'á Máriaa Ísu Káráisitimba maránkaraiye.

Ísumba maránkarain-kwasai.

Árúku 2:1-7

¹⁸ Ísu Káráisitimba marankómba maará uráiyé. Ísu anówamba Yósépinka'a siváúmaresa ítámakowana Yósépi íma kwesé kurónka'a ámú'a paáruraiye. Áánútun-amanko ámú'a paárumankarowana

¹⁹ awaikó kawé'á kwéuwai séna kwaási túranka'a ai'maráanana Máriaa aigaeyávéna iváimpo'a aúpá'á ai'mátuwanaumne-imayaa uráiyé.

²⁰ mirá imáyáama kwéena aún-kwáyowana Ísóigona kwayó'nákó kwíyómpakewai kaainampá'á simámena séna Yósépiyo Tévítin-andarakenkwaasi óne. Máriaamo ámú'o káúvímba Áánútun-amankowe su'mai ámú'a kauwánkáimba po kwembá úwoi mayáníyompo íma áá'a kaíno.

²¹ iyámpóimo marankánimba áwí'a Ísuwe simámiyo siráiyé. mináwíkóná ááimba kwená kwaási sáwí-imayaaomo tátokaimpinkemba iyátinkaniye siráiyé.

²² naaová'á Áánútun-aai simátímakowai sirónka'a póna mirán-tántáá'á paáruraiye.

²³ kwemá agaimaréna séna
moórá-inaamarugo kwaai íma mairéna ámú'a
kaumái iyámpói marankáínasa miníyámpóigó
áwí'a Émániyueriye sénááowe
agaimaréna siráimba mináwíkóná ááimba Áánútu keséya máyáiyé siráiyé.

²⁴ Yósépi aúvínké usásinena Ísóigona kwayó'nákó kwíyómpakewai siróntemba awainínkómbá mairéna

²⁵ íma kwesé kúmba úwoi ména kárákwirowana iyámpói marankówana Ísuwe séna áwí'a tamánkaraiye.

aaváúmó usópaken-kwaasi taawánaraan-kwasai.

2

¹ Yútiyaa-maravaken-kawaanako áwí'a Éróti máyon-kanaavimba Pétáremu-naopa'a Máriyaa Ísumba maránkarowasa némpakemba aaváúmó usópaken-kwaasi kawer-ímáyáágwárá-kwáásí teémesa Yérúsaremu-naopa'a tésa

² sésa Yútaa-kwaasira'a kárákwiyinine sénamo maránkáín-iyampoi náávvara ánkaraao. aaváúmó usaipá'á méta awánáundaya moórá-o'a paárisata awánéta séta iyámpói maránkaraimba póta awánéta kwenáwí'a mósá maránáe séta teémeta túne siráawe.

³ suwaná marará-káwáánákó Éróti mináimbá isówana arunkó sáwí'a úwasa Yérúsaremu-naopakewaigwara'a isówana tirunkó sáwí'a úwana

⁴ Éróti mono-káwáá-kwáásíyé ámáamba sun-kwáásíyé tááyowasa torupamáí máyówana séna Áánútu ai'maráníwaimba Káráisitimba marankánimba náávvara ankáníyo súwasa

⁵ sésa Yútiyaa-marava'a Pétáremu-naopa'a ankáníye. Áánútun-aaí simátímakowai agaimaréna séna

⁶ Yútiyaa-marava'a Pétáremu-naopaken-kwaasiyono. Yútiyaa-marava'a kárákwiraawaivimba kentí naaópa'o kárákwiraawai íma tínaaempa'a máyáawe. kentí naaópakemba moóráwai paárurena kesí kwaási Ísareri-kwaasira'a kawé'á umái kárákwiyiniye agaimaréna siráíye suwaná

⁷ Éróti iséna aaváúmó usópaken-kwaasi aúpá'á tááyowasa tuwaná tísa ena séna nósa-tawai minó'á paárisara awánaraao súwasa simámúwana

⁸ Éróti séna Pétáremuva'a miníyámpói koavakáá-umai awáné'a tasímásiimiya'a kesé kuré'a kwenáwí'a mósá máraano súwasa

⁹ isésa kumbá aaváúmó usópa'o mésamo awánaraan-o'a awánowana minókómá aiva'á kwégwena miníyámpóímó máyonka'a kogwaúwasa

¹⁰ ávááraumai aamoí ésa

¹¹ mindáúmpá'á iyésa anówante miníyámpóiyé tuwánésa kívairesá miníyámpóígó áwí'a mósá marésa unáámbá óin-tokésa kawé-tántáá'á kóri-ontamba óimai amésa kawer-úmúmbó íi-yántáá'á óimai amésa áséi-kwiyum-basawenkwará'a óimai ámakaawe.

¹² ámatuwesa tuún-kwáúwana Áánútu kaainampá'á simátimena séna Érótimba íma kosimáméro súwasa ó'on-ampakemba kentí naaópa'a kóuraawe.

Ísumba áí'maesarai Ísípiva'a kurááyan-kwasai.

¹³ kóúwana kwíyómpakemba Ísóigona kwayó'nákómbá Yósépi kaainampá'á awánówana séna Éróti miníyámpói tuvuwíndayavena kwéavakaa-ivo usásine anówante miníyámpóiyé tí'mae Ísípi-marava'a koména'a aáno simámé'a áí'mae tiyó sénaumne súwana

¹⁴ mindó'wáámbá usásinena anówante miníyámpóiyé tí'maena Ísípi-marava'a kwémena

¹⁵ mivá'á komáyowana Éróti pukáíye. naaóvá'á Áánútun-aaí simátímakowai sirónka'a póna mirá uráíye. kwemá agaimaréna séna Ísóigo séna

Ísípi-maravakemba kesáánimba máyaina'a ááyaanana koyauweráníye

siráiye agaimaréna sirónka'a póna mirá uráiyé.

Iyámpói tínkankaan-kwasai.

¹⁶ Éróti awánómba aaváúmó usópaken-kwaasi kampa'á simáuwesa kóúwana Éróti arunkó áyámba úwana aaváúmó usópaken-kwaasi simámakon-aintavaiye o'á paárurayemo sirón-aintavaiye imáyáa éna évakarawai tí'maréna séna Pétáremu-naor-ayampa'-naopimpa'a kaer-ímó ten-iyámpóiyé ímo kaer-ímó tarén-iyampoie tivakáá-umai tínkantuwaaro súwasa mirá uráawe.

¹⁷ naaóvá'á Áánútun-aaí simátímakowai áwí'a Yéremaya sirónka'a póna mirá uráiyé. kwemá agaimaréna séna

¹⁸ Áráma-kwaasi ávááraumaimo ivi'ó taráamba ísaraawe. Áréseo aísavutantamba uráan-kwaasi miwítí iyámpóiyavesa ivi'á taawasá iyámpóimo pukáantavesa timambá aráápamai tínkaraawasa úwoi ivi'á támae iráawe agaimaréna siráiyé.

Ísipivakemba tiráin-kwasai.

¹⁹ Éróti puwúmba Yósépi Ísipi-marava'a ména kwíyómpakemba Ísóigona kwayó'nákómbá kaainampá'á awánówana séna

²⁰ miníyámpóigómbá tuvuwónáe sen-kwáásí á'a púwóvo usásine anówante miníyámpóiyé tí'mae Ísareri-marava'a kwaaó súwana

²¹ usásinena awainínkónte ááninkonte tí'maena Ísareri-marava'a kúmba

²² Éróti ááninko áwí'a Ákéreasi kwemá avowáná anondá Yútiyaa-ayampa'a kawáá-máyái kwémayowana Yósépi iséna mináyámpá'ó koménintavena inkaisúwana kaainampá'á Áánútu simámuwana Káriri-ayampa'a

²³ Násáreti-naopa'a tí'maena koméraiye. naaóvá'á Áánútun-aaí simátímakowai sirónka'a póna mirá uráiyé. kwemá Ísuntavena séna Násáretivaken-kwaasiye sénááowe agaimaréna sirónka'a póna mirá uráiyé.

3

Yóni simátímakarain-kwasai.

Mááka 1:2-8, Árúku 3:1-18, Yóni 1:19-28

¹ minkánáávímbá moóráwai áwí'a Yóni ména nombá pétinkowai póna Yútiyaa-marava'a kúmba kavóná-marava'a koména simátimena séna

² Áánútu kwená kwaási kawááimba ááimba kwéasaivo kentí sáwí-imagaa tuwé'a Áánútumpa'a teró simátíma'mae iráiyé.

³ naaóvá'á Yóni íma máyonka'a Áánútun-aaí simátímakowai áwí'a Áísáya Yónimo paárinintavena imáyáa éna agaimaréna séna

moóráwai kavóná-marava'a ména aayamáirakemba séna Ísóigona aambá kwirankánááomba kwená aambá arupí íyana minámpá'á kwíno

Áísáya agaimaréna sirónka'a póna Yóni paárúwana mináímbá paáruraiye.

⁴ Yóni póigo áwí'a káámeri kwená áyáú-kwatoi iréna aúwarasinei ámúranda uréna a'nóriné kwantáámikóná aúwé mintóné su'mai kwénena

⁵ aái simátíma'mae iyúwasa Yérúsaremu-naopaken-kwaasiye Yútiyaa-ayampaken-kwaasiye Yóntáni-nonkona menávápákéné maanávpákén-kwáásiyé miráumai kwaási tóyo ésa

⁶ sáwí'o uráamba paárumai avora'á simámúwana Yóni Yóntáni-nompimba nombá pétinkaraiye.

⁷ Yóni nombá pétinkena awánómbe ámáán-kawaa-kwaasiye Sátúsi-monor-aimbo sun-kwáásíyé sáwíva'a nombó pétinkanintavesa kwenópa'a tóyo uwaná simátimena séna iyánkó póígon-araa'an-owe. Áánútu kentí sáwí-meyamba timínívo nááwa simátímísara iséra inkaiséra kwéteo.

⁸ kentí sáwí-mayai tuwé'o Áánútumpa'o té'o é'a kawé'-máayái máyéwa'a tuwánanaumne.

⁹ Ááváramu kentáá síkwá'ná imbá póta Áánútuna kawé-kwáásíyá úne sé'a mirán-ímáyáá íma oró. Áánútu Ááváramu aísavutantamba ónááowe sénaraankasi maanóntámpínkémbá kanaám-po'a kwaási aúráaro sisa'á aúráasino. Ááváramu aísavutantamba uráundawai póta kawé-kwáásíyá úne sé'a mirán-ímáyáá íma oró.

¹⁰ íma kawer-árámbe íyain-taima ááimpimba kwéayaisuwa iravímbo agaisúwáantemba Áánútu miráumai kentí sáwí-meyamba timíníye Yóni siráíye.

¹¹ Yóni simásuwena séna kentí sáwí-imagaa tuwé'a Áánútumpa'a tewái nombá kwévetinkaundanivo kesínaemba tíníwai Áánútun-amankomba ai'maráinana kuména keinárawapimba anómbe umátinkaniye. íramó agáyáantemba íníye. kwemá anóndakoma kembá usáyaaitaraimba pó'a kwemó aaimó síndavimba kemá aaimá sendamá uwóví'a ónaumne.

¹² aawinkwínaumo sípétivimbo mósá makésamo iyaavumásúwááwanamo anómbe marapá'ó kúmísanamo ásima úndáomo tútúwaisasamo kaíkai'o ínín-iravimbo kwiyúmimo agaisuwésamo anómbe naaúmpa'o mósá máráantemba kwaási miraráámbe íníye Yóni siráíye.

Ísumba nombá pérankarain-kwasai.

Máaka 1:9-11, Árúku 3:21-22

¹³ minkánáá Ísu Káríri-ayampakemba Yóntáni-nompa'a téna Yóni nombá pésinkainkwae séna túwana

¹⁴ Yóni séna ímanivo emó nombó pésinkaniyonda kanaán-ivo kentávái se nombá pésinkao kwésene súwana

¹⁵ Ísu séna ivátuke súndantemba mirá uwo. mirámó ékaimo ékai Áánútu siráini'a óyauye súwana owé séna

¹⁶ nombá pérankowana nompínkémbá usásinowana sokón-tawai taaínkaar-úwana Yóni awánómbe Áánútun-amanko mááiraamba úmaena Ísu ane'á kumbáyowana

¹⁷ aaigówé su'mai kwiyómpakemba séna maawámá kesáánimba isa'á kwená ímáayá kwé'e'a ávááraumai aamoí umánkaumne siráíye.

4

Sáátáánigo Ísumba áísaa umai isánáe siráin-kwasai.

Máaka 1:12-13, Árúku 4:1-13

¹ súwana Sáátáánigo Ísumba áísaa umai isáníntavena Áánútun-amanko Ísumba simámuwana kavóná-marava'a

² koména toómbá íma néna ayáátáaka'a 40 no'waamba kwaúwana ávááran-ai ankówana

³ Sáátáánigo Ísu sáwí'o índá awánanae séna Ísunopa'a téna séna emá Áánútu áánimba úne kwésempo maanóntánkóntávái toómbá aúréna'a naanó siyó súwana

⁴ Ísu séna Áánútun-ai aúvái-kwandaavinkemba séna toómbó náiyawaiye su'mai kwaási íma tatoraivo

Áánútu siráini'a amápa'a íyana tátoraniye
siráimba pó'a emó sénda íma mirá ónaumne súwana

⁵ Sáátáánigo Ísumba áí'maena Yérúsaremu-naopa'a kwéna anóm-bono'-
nankona ávúmayaapa'a móankena

⁶ séna Áánútun-aaí aúvái-kwandaavimba séna
Áánútu kwíyómpakemba kwená kwayó'nárawa'a ti'maráínasa enká'á
kárákwiresa pósa óntanka'a aísamaima turaráanavo sésa tiyáándeí
aramónááowe

siráiye. mindáyavai emá Áánútu áánimba úne kwésempe maankákémbá
ásávenasa kwíyómpakendarawa'a arámbaesa marapá'á móru ankánááowe
Sáátáánigo súwana

⁷ Ísu séna Áánútun-aaí aúvái-kwandaavinkemba á'a mirá siréna moórá-
ainkwara'a séna

kentí Ísóigo Áánútumba

áísaa umai isánáe íma seró

siráimba emó séndantembo mirámó ékai Áánútumba áísaa umai isáúsino.
mindáyavai emó sénda íma mirá ónaumne Ísu súwana

⁸ Sáátáánigo Ísumba áí'maena anón-omapa'a iréna móankena amápa'-
marava'a kárákwiron-kwaasiye miwítí anón-asirayane agaráárankena

⁹ séna kenká'ó kívairemo kesí imáyáamo mósá máréna'o é'a kárákwiyi-mayai
áména kárákwiyiniyone Sáátáánigo súwana

¹⁰ Ísu séna Sáátáánigo kówaao. Áánútun-aaí aúvái-kwandaavinkemba séna
kentí Ísóigo Áánútumpa'a imáyáa é'a kwenáwíre

su'mai mósá maré'a kwená mayáiyé su'mai máyáaro

siráimba pó'a emó sénda íma mirá ónaumne súwana

¹¹ Sáátáánigo auwéna kúwasa kwíyómpakemba Áánútuna kwayó'nárawa'a
kumésa Ísumba áwa'naa uráawe.

Ísu kwená mayáímó ááimba ásárain-kwasai.

Mááka 1:14-15, Árúku 4:14-15

¹² Yóni marará-káwáánákó áwí'a Éróntintavena séna sáwí'a uráíye
siróntavena ándáva'a máankowana máyon-aimba Ísu iséna Káríri-ayampa'a
kwéna

¹³ Násáreti-naopa'a íma koména Kápénéamu-naopa'a koméraiye.
mindáópa'a Káríri-nonkwaaunkon-awampa'-naopa'a Sépiyuraaniye
Návataraiye tísaavutantamba uráawaiti maravá'á kwáyon-daopa'ani.

¹⁴ Ísu Kápénéamu-naopa'a komáyomba naaóvá'á Áánútun-aaí
simátímakowai áwí'a Áísáya agaimaréna sirónka'a póna mirá uráíye.
kwemá agaimaréna séna

¹⁵ Sépiyuraaninte Návatarainte mindárai tísaavutantamba uráawaiti mar-
avá'á nonkwaaúnkón-awampa'a Yóntáni-nonkona menávápá'-máráo
áwí'a Káríri-marava'a máyáawai ó'on-o'on-kwaasiyave'a súnnda

¹⁶ minkwáásí túnkwi-ayampa'a mésa sámó kaípa'a awánanaaowe. Áánútuna
némpa'o túnkwi-ayampa'o máyáawai sán-kamátinkaniye
agaimaréna sirónka'a póna Ísu paaréna mirá uráíye.

¹⁷ minkánáá Ísu simátimindayavena ááimba ásámai simátimena séna Áánútu
kwená kwaási kawááimba ááimba kwéasaivo kentí sáwí-imayaa tuwé'a
Áánútunopa'a teró siráíye.

Ísu éiyain-kwaasi tááyarain-kwasai.

Mááka 1:16-20

18 Ísu Káríri-kwaaunkon-awampakavamba kúmba kae-kwáásírái mésarai awaaó áwí'a Sáimoni moórá-awí'a Pítaa úwana áváko áwí'a Éndaru umái mésarai miwítí mayáímá pósarai noyáá'a to'mái tímapa'a kwénaesarai kwase-únámbá nompí tukóyana

19 Ísu simátimena séna kesé tekaiyó. noyáá'o to'máímo tímapa'o kwénaaoyantemba aúna-mayai tíménakai kwénaaekai kesáái simátímapa'a kwénaaiyasa kesópa'a teró súwasarai

20 minkwásé-únámbá tuwésarai kwesé kurááye.

21 kwesé kuyaná Ísu kómarena kúmba kae-kwáásírái mésarai Sépéti ááninkai awaaó áwí'a Yémési úwana áváko áwí'a Yóniye tivowámpi kwimái nompí-sípívimbá mészaya kwase-únámbá to'mayaa kwéuwana Ísu minkáé'nárai tááyowasarai

22 avekáámbá tivowámbá mindómpí-sípívimbá auwésarai Ísuwe kurááye.

Ísu sáwíva-kwaasivimba mayái mairáin-kwasai.

Árúku 6:17-19

23 Ísu Káríri-ayampa'a naaó'-nao'a kwénaaena mono'-náúmpimpá'a Áánútu kwená kwaási kawááin-aimba mináséi-kwásái kosimátímapa'a kwénaaena ó'on-o'on-ti'o ún-kwaasi asóvamátinkava'a kúwana

24 kwenááigo Síriyaa-marava'a naaó'-nao'a kóyáwé úwasa ó'on-o'on-ti'o ún-kwaasiye taraváá-kwámbó tirumpimbó máyon-kwaasiye tíyayaambo árúkun-kwaasiye tíyayaambo pukón-kwaasiye mirámó un-kwáásí taag-wiya'maésa Ísunopa'a mátínkówana asóvamátinkena

25 aambó kwénaaumba sáwívarawai Káríri-ayampakene Tékáporisi-ayampakene Yérúsaremu-naopakene Yútiyaa-ayampakene Yóntáni-nonkona menávápákén-kwáásiyé miráumai-naoken-kwaasi kwenópa'a tóyo uráawe.

5

Ísu omápa'a ména simátímakain-kwasai.

Árúku 6:20-23

1 Ísu máyowasa sáwíva-kwaasimo tóyo umbá tuwánéna omápa'a umáyowasa kwená kwaásiyomba torupamá máyówana

2 simátimena séna

3 Áánútu súwa'naa ínkwáe sewái Áánútu miwí kawé'á kwéumatinkena miwír'á kwégawaaiye.

4 miwívimbá sáwí-imayaa kwáyáísana tirunkó umbái kwétaiwai Áánútu miwí kawé'á kwéumatinkena etóyóí kwéumatinkaiye.

5 kesávái túmo ímo maé kwéiyowai Áánútu miwí kawé'á kwéumatinkaimba pósa siráim-barama mayánááowe.

6 Áánútu siráintemba mirá ónáe kwésewai Áánútu miwí kawé'á kwéumatinkena kawé'ó umáímo ménaaontavena kawerí'a umátinkaniye.

7 tirumbó kwéumatinkaawai Áánútu miwí kawé'á kwéumatinkena arumbá umátinkaniye.

8 tirumpinkémbó kawer-áiné su'mai kwésewai Áánútu miwí kawé'á kwéumatinkaimba pósa Áánútumba awánanaaowe.

9 kwaásivimbo paru umátinkanaaontavesa mayái kwémayaawai Áánútu miwí kawé'á kwéumatinkena kesí iyámpóin-owe síníye.

10 Áánútuntavesamo imáyáamo ésamo arupí umáímo máyáantavesa sáwí'a kwéumatinkaawe. Áánútu miwí kawé'á kwéumatinkena miwí kwená kwaási-i'o ombá póna kwégawaaiye.

11 keinárawa'o kentáv'é'o asiramáímo máyáantavesa mindáyavesa sáwí-aimba simátinkesa sáwí'a umátinkesa ó'on-o'on-kampar-aimba simátinkaamba Áánútu keinárawa'a kawé'á kwéumatinkaiye.

12 naaóvá'ó Áánútun-aaimo simátímakowaimo sáwí'o umátínkaraantemba ívé'a sáwí'a kwéumatinkaamba tirunkó kawé'á kwéina'a aamoí é'a kwíyómpakemba kentí kawé'-méyámbá mayánááowe Ísu siráiyé.

sán-kai-áiné uwígón-aiye Ísu siráin-kwasai.

Mááka 9:50, Árúku 14:34-35

13 Ísu simásuwena simátimena séna marapá'ó máyáan-kwaasivimba mé'a uwígómó áséimo intenkáámbá kwéowe. mirá kwéombanivo uwímó sáwí'o énamo imbá íma kawé'á umái kéna íma áséi éna úwoisankaamba umágwisasa aampa'á tukésa kwénaaowe.

14 marapá'ó máyáan-kwaasivimba mé'a sámó kaintenkáámbá kwéowe. ááraipa'o kwáyáin-daopa'o mósá awánaantemba keinárawa'a máyáawaina áaimba kwéawanaawe.

15 íramá oómbá kúra'maresa íma aúpá'á maráiyamba avora'á maráiyamba mindáópaken-kwaasi awánanaaowe.

16 miráumai sámó kaintembá kwaasivimba mé'a sán-kamátinkaiyasa kentí kawé'-máiyái tuwánésa kentivo kwíyómpa'o máyáiwai áwí'a mósá maránááowe Ísu siráiyé.

Ísu áamámba siráin-kwasai.

17 Ísu mináimbá simásuwena séna íma kentáv'é'a sé'a Mósesi siráin-aine Áánútun-aaí simátímakaawai siráan-aine ivá'á túwáiwaiye íma seró. Áánútun-aaí siráan-aimba íma tuwánaumpo siráanteni'o umáímo paárinintave'a kunkáumne.

18 simátíménda ísáaro. kwíyómba maramá kwáyáisana póna Áánútun-aaí kwaíkwai'a kwéiyé. Áánútun-aaigo amápa'a kwaíkwai'a kwéimba póna mináínkómó siráinten-umai amápa-tantaa'a paáriníye.

19 miráumai Áánútun-aaivinkembo kítor-aimbo araisésamo ó'owantavesamo sésamo kwéundantemba mirá ínimba mindá kanaán-iyé síyanamo éna Áánútu séna kesí kwaási kawááunda-kwaasivinkemba íma asirayán-kwáásímán-owe sínívo Áánútun-aaimo taagwiyavésamo simátimesamo sésamo Áánútun-aaí ísáaro kwésewaiyavena Áánútu séna kesí kwaási kawááunda-kwaasivinkemba anón-kwaasiman-owe síníye.

20 moórá-aimba simátimunda ísáaro. amáán-kawaa-kwaasiye amáámba sen-kwáásiyé sésa Áánútumo siráintemba umái máyaumnemo sembá kampa'á kwésewe. miwímó ontembó keinárawa'o é'a Áánútumo kawááipa'a íma mé'a Áánútumo siráintemba árai'a mirámó é'o é'a Áánútumo kawááipa'a ménaaowe Ísu siráiyé.

tínkamón-aimba siráin-kwasai.

Árúku 12:57-59

21 Ísu maarán-áínkwará'á séna naaóvá'á Mósesi kentíkwá'náyavena simátímakain-aimba ísaraamba maará séna tínkamiyasamo puwónááoni'a íma oró. mirámó íyasamo ésa aaivimbá maitinkánááowe siráimbanivo

22 simátime'a sé'a miwítí kwaásiyavesa aaisambá kwétiyiyawai aaivimbá maitinkánááomba mindá kanaán-iyé. miwítí kwaásiyavesa sáwí-aimba simátínkáawaima tí'maesa aaimó ísáawaitopa'a mátinkaiyasa aaivimbá

maitinkánááomba mindá kanaán-iyé. miwítí kwaásiyavesa uwo'aó-kwáásiyá'o. úwoi-kwaasiya'o. sésa simái sáwí'a kwéiyawai sáwí-meyambo mayánááopa'o iramó kwégaipa'a ménaaomba mindá kanaán-iyé.

²³ mirán-áimbá imáyáa ombá Áánútuntave'o imáyáamo é'o moóráyantaa'o aménáe'o anóm-bono'-naumpa'o komé'o é'a kentí kwaási aai tátokaiya'o tááka'o maké'o é'a

²⁴ Áánútumbo aménááon-tantaa'a óntan-taareigona egwaa'á mámare'a mináimbá koísámai arupí umásuwe'a koyauweré'a Áánútumba áméro.

²⁵ aaimó simátinkanae síyawaimo tí'mae kwíyasa aampa'á mósimai paárumasuwesa koró. anón-kwaasimo mátimiyasamo ésa i-kwáásí timíyasa ándá-naumpa'a tinkánááowe.

²⁶ ímo mirámó íyasamo ésa ándá-naumpa'a mótinkaiyasa íma ááéma ánásanaumne sésa amápa'-meyamba tímatuwaiyasa ayútinkanaaowe Ísu siráiyé.

aaakwá'ó tasáén-aimbo siráin-kwasai.

Mátíyu 19:9, Mááka 10:11-12, Árúku 16:18

²⁷ Ísu mináimbá simásuwena séna naaóvá'á Mósesi simátímakain-aimba ísaraamba maará séna ó'owi tuwainímbáare tuwai'máate íma nááoro siráimbanivo

²⁸ simátime'a sé'a moóráwaimo moórá-inimbo awánénamo tavisénáe sénamo ínimba íma avora'á ínivo imáyáaneiye su'mai tavisínana Áánútu séna imáyáavinkemba á'a kwéyavisíye síníye.

²⁹ túrankomo sáwí'o ína'a misáwí-ámpá'á kúnavo sé'a moórá-turamba pítuwaaro. kae-túrándéímó awáné'o é'a sáwí-marupa'o iramó kwégaipa'a kónááomba mindá sáwí'an-iyé. sáwí'o uráinda maisuwé'o máyáamba mindá kawé'an-iyé.

³⁰ tiyáánkomo sáwí'o ína'a misáwí-ámpá'á kúnavo sé'a moórá-tiyaamba arátúwáaro. kae-tiyáámbó kwáyaina'o é'a sáwí-marupa'o iramó kwégaipa'a kónááomba mindá sáwí'an-iyé. sáwí'o uráinda maisuwé'o máyáamba mindá kawé'an-iyé.

³¹ naaóvá'á Mósesi maará séna moóráwai awainínkómbá ai'mátuwaindawai aúváivimba agaimaréna séna kesuwainímbá ai'mátuwaumne séna agaimái amiíno siráimbanivo

³² simátime'a sé'a awainínkó íma moórá-kwaasigoe kwénaaisana awaikó ai'mátuwaisana minínínkó kówéna moórá-kwaasi komairéna minínínkó aúna-kwaasigoe kwénaaimba sáwí-amba kwénaaiye. aivar-áwáíkmó ai'mátukaintavena mirá kwéiyé. moórá-kwaasigo ai'mátukain-inimbo kwémayaimba kwegwárá'á umóyámbá kwémayaiye Ísu siráiyé.

amápa-tantaapimba íma matuwé'a seró-kwasai.

³³ Ísu maarán-áinkwárá'á séna naaóvá'á Mósesi simátímakain-aimba ísaraamba maará séna Ísóigompata mirá ónaumne síyamba kampa'á seváínivo árai'a sé'a mirá oró siráimbanivo

³⁴ simátime'a sé'a kemó mirá ónaumnemo síyambo é'a árai'a mirá oró. kemó ímo mirá ónaumnemo síyambo é'a árai'a íma mirá oró. Áánútu kárákwiraiwai kwíyómpa'a máyáivo Áánútu áwíka'a íma matuwé'a seró.

³⁵ Áánútu marapá'á kárákwiraipa'an-ivo íma marará'á matuwé'a seró. Yérúsaremu-naopa'a Áánútu kárákwirain-daópa'an-ivo íma mindáópa'a matuwé'a seró.

³⁶ avután-á'nóntáúrá'á kaantáún-a'nontau íma kanaán-umai auré'a kaantáún-a'nontaura'a avután-á'nóntáú íma kanaán-umai auránááovo tí'nónká'á íma matuwé'a seró.

³⁷ kemó mirá ónaumnemo síyambo é'a maarán-áiné su'mai seró. owe mirá ónaumne seró. kemó ímo mirá ónaumnemo síyambo é'a maarán-áiné su'mai seró. a'áo íma mirá ónaumne seró. simátimunda-aimba Sáátáánigona imáyáavinkeni'a kwéowe Ísu siráíye.

anondámo ímo tínkami-kwasai.

Árúku 6:29-30

³⁸ Ísu mináimbá simásuwena séna Mósesi simátimakain-aimba ísaraamba maará séna moóráwaimo moóráwai aúrambo pítuwainasamo ésa kwená meéyámbá kwenáuramba pítuwanaaowe. moóráwaimo moóráwai áwááyaamba kútúyuwainasamo ésa kwená meéyámbá kwenáwááyaamba kútúyuwanaaowe siráimbanivo

³⁹ simátime'a sé'a moóráwaimo sáwí'o umánkáimba íma anondá kwembá sáwí'a umánkaino. moóráwaimo áá'o tuwausínamo e íma kwembá inkamé ókwara'a kwántáminana tuwausíniye.

⁴⁰ moóráwaimo ená unáánkwátóiyavesamo mayánaunda pó'a ál'mae'a aaimó isáí-kwáásígónópa'a máánkare'a ókwara'a mayánaumnemo sínamo e íma a'áo se paákár-únánkwátóigwara'a amiyó.

⁴¹ moóráwaimo aampa'ó tátorenamo séna kesí náaindaamba sáwíyanka'a súwa'naa uwómó sínamo e íma a'áo se úwoi ayáátáaka'a áwa'naa uwo.

⁴² moóráwaimo moórá-yantaatavenamo simiyó sínamo e úwoi amiyó. moóráwaimo moórá-yantaatavaimo kwááyu simiyó sínamo e mirá uwo Ísu siráíye.

namuro-kwáásí kawe'á umátínkáaro-kwasai.

Árúku 6:27-28,32-36

⁴³ Ísu mináimbá simásuwena séna naaóvá'á simátimakain-aimba ísaraamba maará séna kentí kwaásiti imáyáa oro. kentí namuro-kwáásí tíyamba umátínkáaro siráimbanivo

⁴⁴ simátime'a sé'a kentí namuro-kwáásí imáyáa tímé'a sáwí'o umátínkáawaiyave'a túwa'naa umai Áánútumpa'a námúnaa seró.

⁴⁵ mirámó ombá kwíyómpa'o kentivo máyáiwaina iyámpói-i'a kwéowe. Áánútu miráumai kawe'á umátinkena aai sisaná aa'á kaisaná kawe-kwáásíraré sáwí-kwaasirare aa'á kaisaná Áánútu aai sisaná aa'á tisaná arupí-kwaasirare ímo arupímo umáimo máyáan-kwaasirare aa'á kwétiye.

⁴⁶ amáparawai kentí kwaásiti imáyáamo kwéowasamo ombá anondá miwítí imáyáa kwéowe. táákísimo máyáan-umoyan-kwaasi íma kawe-kwáásí ombánivo miwítí kwaásiti imáyáamo kwéowasamo ombá anondá miwítí imáyáa kwéowe. miráumaimo kentí kwaásiti imáyáawe su'maimo kwéiyanamo éna Áánútu íma kawe'-méyámbá tímínívo kentí namuro-kwáásígwará'á imáyáa tíméro.

⁴⁷ amáparawai kentí kwaási-i'a umái kawe'á kwéumatinkaawe. Áánútuna aambó ímo kwarááwaigwara'a mirá kwéowe. mirámó onten-umái kentí kwaásiye su'mai ímanivo kentí namuro-kwáásígwará'á kawe'á umátínkáaro.

⁴⁸ kentivo kwíyómpakewai kasenkuí'a umái máyáimba mindáyave'a imáyáa é'a kasenkuí'a umái máéro Ísu siráíye.

6

kwétuwa'naa-on-kwasai.

¹ Ísu mináimbá simásuwena séna évakarawaiyave'a tirumbá umátinke'a túwa'naa ónááomba íma maarán-ímáyáá é'a kwaási máyaiyanka'a kwétuwa'naa-onasa anón-kwaasiman-iye sígwáe-imayaa íma é'a úwoi túwa'naa oro. mirán-ímáyáámó kwée'o túwa'naa íyanamo éna kentivo kwíyómpakewai kawe'-mékámá íma timíniye.

² óísambo ímo makáawaimo túwa'naa ónááomba kwaási aamoí umásinkaigwae-imayaa íma é'a íma anónkar-anonka'a síyamba úwoi túwa'naa ónááowe. kaumbo-káér-ainkwara-kwaasi mono'-náúmparé aamparé kwirésa anónka'a sembá óísambo ímo makáawaimo tímémba íma miwítí imáyáa ombá kwétimesa kesúwí'a mósá maráígwáe sésa kwétimewe. árai'a simátimé'a sé'a mindámo tímén-anonda miwí túwí'o mósá maráamba á'a mimbékámá kwémayaawe.

³⁻⁴ óísambo ímo makáawaimo túwa'naa ónááomba kesí kwaási suwánaavo sé'a kwaásimo ímo máyaiyanka'a túwa'naa oro. mirámó ombá kentivo aúpá'ó kwéomba tuwánaiwai póna kawe'-mékámá timíniye Ísu siráiyé.

Áánútumpa'a námúnaa kwésen-kwasai.

Árúku 11:2-4

⁵ Ísu mináimbá simásuwena séna Áánútumpa'a námúnaa sénááomba kaumbo-káér-ainkwara-kwaasimo sentembá íma mirá oró. miwí sésa kwaási suwánésa aamoí umásinkaigwae-imayaa ésa mono'-náúmpá'á mésa kwaásimo tóyo on-áyámpá'á mésa námúnaa kwésewe. árai'a simátimé'a sé'a miwímó mirámó kwéon-anonda miwí túwí'o mósá kwémaraamba mimbékámá kwémayaawe.

⁶ miwí mirá kwéovo Áánútumpa'a námúnaa sénááomba kentí naaúmpa'a keináraware su'mai umé'a kentivombó ímo ane'ó awánaraawaimpa'a námúnaa síyana aúpá'ó kwéomba tuwánaiwai póna iséna kawe'á umái túwa'naa íniye.

⁷ Áánútumpa'a námúnaa sénááomba úwoi-ainkaamba íma simái tavisénaagowe. Áánútunq aambó ímo kwaráawai sésa tavisimái-ainta senanayá súwa'naa íniye sésa úwoi-ainkaamba simái kwétavisevo

⁸ íma mirá oró. kentivombó Áánútumpa'o mirám-baaran-aintave'o kwéaisaa-e'o súwa'naa íniyemo síyamba á'a awánaraimba póna túwa'naa íniye.

⁹ Áánútumpa'o aai sénááomba maará sé'a kentáásivoo kwíyómpa'a máyaandawai óne. enáwí'a usáyaaitarain-awita mósá kwémaraumne.

¹⁰ kentáará'á kawááuwoya kwésune. kwíyómpakewaimo embó arááímo tainí'o ontembá súwa'naa inatá póta marapátá máyaundawaiya embó arááímo tainíta ónaumne.

¹¹ ívé'a kentáási toóntá simiyó.

¹² kwaásimo sáwí'o kwéumasinkewata mindáyaveta anondá íma sáwí'a umátinketa ivatá kwétuwaanaya miráumaiya kentáási sáwí-imayaa maisiyuwaaó.

¹³ sáwí'a ígwáe sésamo kentáámó íyambo e súwa'naa íniyone. Sáátáánigo kentáá tátoraivo se kárákwiyiniyone. [ená kwaásimo kawááúmae kwéiyonana ená asirayámá kwaíkwei'a úmae kwéiyisana enáwí'a anómba úmae kwéiyimba árai-aimban-iye.] mirán-áimbá Áánútuwe seró.

¹⁴ sáwí'o umátinkaraamba ímo anondámo sáwí'o é'o ivátuwaiyanamo éna kentivo kwíyómpakewai keinárawa'o sáwí'o kwéomba túwa'naa ena maitiyuwánívo

15 sáwí'o umátínkaraamba úwoimo imáyáamo úmae iyé'o ímo ivátuwaiyanamo éna kentivo kwíyómpakewai keinárawa'o sáwí'o kwéomba íma maitiyuwáníye Ísu siráiyé.

toómbó auweson-kwásái.

16 Ísu mináimbá simásuwena séna Áánútumpa'o námúnaawe su'mai sé'a toómbá kwéawesomba asósói-kwaasimo ontembá íma mirá oró. miwí sésa kwaási suwánésa sésa kawé'a ésa toómbá kwéawesowe sígwáe sésa toómbó ímo naanten-tóí'á ma'mái kwémaewe. árai'a simátíme'a sé'a miwítí meéyámbá miwí túwí'a mósá kwémaraam-beyamba á'a mairáawe.

17 miwí ésa mirá kwéovo keinárawa'a toómbá kwéawesomba tói'a kwisuké'a ti'nóntáu paasá tumái kawé'a úmaraiyasa

18 kwaási tuwánésa toómbá kwéawesowe íma síyana kentivo tuwánéna kawé'-méyámbá timíníye. kentivon-ane'ó ímo awánaawai aúpá'ó ombá awánaiwai kawé'-méyámbá timíníye Ísu siráiyé.

kwíyómpa'a kawé-tántáákóná kwaasái.

Árúku 12:33-34

19 Ísu mináimbá simásuwena séna marapá'ó máyáamba sáwívar-oisamba íma máráaro. maráíyan-oisamba avíyaraamba káínana kwaígo náínana atún-káínasa mindámbá sáwí'a umásuwesa umóyámbá mayánááovo sáwívar-oisamba íma maré'a

20 kawé'-máyaí mayáiyana kentí kawé-tántáá'á kwíyómpa'a kwéniye. kwíyómpa'a kwáyáimba avíyaraamba íma káínana kwaígo íma náínana atú íma káínasa kwaási íma umóyámbá mayáiyana úwoi kwéniye.

21 marapá'ó kentí óísambo kwáyainanamo éna marapátávéna tinkánívo kwíyómpa'o kentí óísambo kwáyainanamo éna kwíyómpatavena tinkáníye Ísu siráiyé.

túranko kentí imáyáavimbo sámó kwégain-kwasai.

Árúku 11:34-36

22 Ísu mináimbá simásuwena séna túranko kentí imáyáavimbo sámó kaí-yántáá'án-íye. túrankomo kawé'ó umáímo awánáínanamo éna amápar-imayaa sámó kánívo

23 túrankomo ímo kawé'ó umáímo awánáínanamo éna amápar-imayaa tunkwiniye. marapá-tántáaré su'mai imáyáamo íyanamo éna keinárawapimbo sámó kaí-yántáá'ó ímo kwénamo éna tuní-yántáákó anómba umái kwéniye Ísu siráiyé.

óntantavena Áánútuntavena siráin-kwasai.

Árúku 16:13

24 Ísu mináimbá simásuwena séna íma kanaán-umai kae-káwáá-kwáásítí mayái kwémayaawe. mirámó ésamo ésa moóráwaimba aamoí ésa moóráwaimba íma aamoí umánkanaawe. mirámó ésamo ésa moóráwaina mayái kawé'a umái maésa moóráwaina mayái sáwí'a umái mayánááowe. miráumai Áánútuna mayáímó maé'o é'a sáwívar-ontamba mayánaumne-imayaa íma úmae iyónááowe. sáwívar-ontamba mayánaumne-imayaamo é'o é'a Áánútuna mayái íma mayánááowe Ísu siráiyé.

máyáantavai íma anón-imayaa oró-kwásái.

Árúku 12:22-31

25 Ísu mináimbá simásuwena séna mináimbá imáyáa é'a simátíme'a sé'a máyáamba íma anón-imayaa é'a toómbó nánááontave'a íma anón-imayaa é'a kentúra'o unáánkwátóimo ónááontave'a íma anón-imayaa oró.

toómbó nánááomba úwoisambanivo kwaásimo máyáamba anón-tantaa'an-
iye. unáánkwátói ónááomba úwoisambanivo kwaási túma anón-tantaa'an-
iye.

²⁶ numagómpá'á imáyáa oró. numaó íma kígau kwéena toómbá áká'mai
naaúmpa'a makéna nánívo kentivo kwíyómpakewai miwítí toómbá tímísasa
kwénaawe. Áánútu aúranka'a kemá kwaási numaómbá usáyaaaitaraamba
póna kentí toómbó éna timíníye.

²⁷ keinárawa'o anón-imayaa é'o é'a maíyan-kanaama íma kanaán-umai
ayáátááka'a ménaaowe.

²⁸ unáánkwátói ónááontave'a íma anón-imayaa é'a kwaigwandáánká'á
imáyáa oró. kwaigwandáánkó íma kígau éna íma kwená unáánkwátói
makáivo

²⁹ simátíme'a sé'a naaóvá'á Yútaa-kwaasiti anóndako áwí'a Sórómoni
kwemá sáwívar-unankwatoiyé konaaririyé makówai úwasa kwaási awánésa
kawe'án-iye sumbánivo kwaigwandáán-aramba awánésa anón-kawe'an-iye
kwésewe.

³⁰ uvá'á konaarirí-yántáaré séna kwaigwandáámbá Áánútu uvá'á
makáiyé. umá íma kwaíkwai'a ínivo ívé'a ínasa aaváyaa kwaási
agaisúwánááomba Áánútu mintántáá'á imáyáa kwéena konaarirí-yántáá'á
makáiyé. miráumai Áánútu kwaásiyavena imáyáa éna kentí unáánkwátói
timínívo keinárawa'a Áánútuntave'a íma kanaán-umai kwésuwa'naa-
iwaiman-iye ímo seráámbá kwésewe.

³¹ Áánútu kwétuwa'naa-imba pó'a toómbó nombó nánááontave'a íma
anón-imayaa é'a unáánkwátóimo ónááontave'a íma anón-imayaa oró.

³² Áánútuna aambó ímo kwáráawai toómbó nombó nánááontavesa anón-
imayaa kwéowe. toómbó nombó ímo kwéne'o e'a puwónááontavena kentivo
imáyáa éna kwétimivo imáyáa íma anón-imayaa kwée'a

³³ Áánútumo kwená kwaásimo kawááintave'a aiva'á imáyáa é'a kwembó
arááimo tainí'o kwéontave'a imáyáa é'a mirámó owaná mintántáá'á
kwétimiye.

³⁴ ayunkáwe aaváyaaawe paárinin-tantaatave'a íma anón-imayaa íyana
tirunkó umbái táino. ívé'a kwáyáin-tantaatave'a imáyáa é'a aaváyaaamo
paárinin-tantaa'a awáné'a imáyáa é'a moórá-tawai moórá-tawaimo
paárinin-tantaa'o awánaantemba imáyáa oró Ísu siráiyé.

7

íma sáwí-aimba simátíméro-kwasai.

Árúku 6:37-38,41-42

¹ Ísu mináimbá simásuwena séna tuwáné'o é'a sáwí-kwaasiye siyanamó
éna Áánútu kentáváigwárá'á mirá sínivo tuwáné'o é'a sáwí-kwaasiye sevó.

² kawer-áimbá kwésimatime'a sáwí-aimba kwésimatime'a íyantavena
Áánútu kembá mirá íníye. tíménteni'a umái Áánútu miráumai timíníye.

³ kentúrampimba irarumbá kwáyáisa'o ombá íma awánaamba kentí
kwaási tuwáné'a enaúrampimba ayaantambá kwáyáiyé kwésevo íma mirá
seró.

⁴ kentúrampimbo irarumbó ímo awánaamba nóra sera kentí kwaási
túrampinkemba tiyaantambá maitiyuwánáe kwéseo.

⁵ kaumbo-káér-ainkwara-kwaasin-ovo kentúrampinkemba irarumbá
maisuké'a tuwáné'a kentí kwaási túrampinkemba tiyaantambá kanaán-
umai maitiyuwánááowe Ísu siráiyé.

⁶ kawe-tántáá'ó iyánkómbó ímo ámentemba Áánútun-aaí arááiraawaima íma simátíméro. simátimiyasamo ésa aká'áamba simátinkanaaowe. kawe-tántáá'ó póígombo ímo ámentemba Áánútun-aaí íma sínkáíye kwésewaima íma simátíméro. simátimiyanamó éna mináínkó úndáraamba tokwíníye.

Áánútumpa'a námúnaa kwésen-kwasai.

Árúku 11:9-13

⁷ Ísu séna Áánútumpa'o námúnaamo kwésemba áísaa úmae kwéiyiyana timíníye. ááyamae kwéiyiyana kentáái isáníye. kwéavakaa úmae iyíyana Áánútu agaráátinkaniye.

⁸ áísaa íyanamo éna Áánútu timíníye. kwéaayewanamo éna Áánútu kentáái isáníye. avakáá íyanamo éna Áánútu agaráátinkaniye.

⁹ keinárawa'a iyámpóígwara-kwaasi kentáánimbaa'o kisaamá simiyómó síya'o é'a íma óntan-amu'a timé'a kisaamá timénááowe.

¹⁰ noyáá'a simiyómó síya'o é'a íma iraankavayaambá timénááowe.

¹¹ ánivo sáwí-kwaasi ombánivo kentáánimbaa'a kawe-tántáá'á kwétimevo kwíyómpakemba kentáásivowa kaweré su'mai iwáí póna áísaa iyawaimo éna kawe-tántáá'á timíníye.

¹² kembó tirááímo táínda-i'o umáímo kwétuwa'naa-íya'a miwí miráumai túwa'naa oro. mináímbó simátimunda Mósesi siráin-aine Áánútun-aaí simátímakaawai siráan-aine minkáér-áínkóná ááimba kwésimatimune Ísu siráíye.

sáwíyan-ontaona kwaasái.

Árúku 13:24

¹³ Ísu séna kaer-óntámá kwáyáísa'a sáwíyan-ontavimba usáveraaro. anón-ontama anón-ankona ontamán-íye. Áánútuna némpa'o maí'mai'o ónááon-ayampa'a minánón-ámpá'á kwégwesa sáwíva-kwaasi minóntávimbá kwégowe.

¹⁴ sáwíyan-ontama umbai-ánkóná ontamán-íye. aúnái'o umáímo maí'mai'o ónááon-ayampa'a minúmbái-ámpá'á kwégwesa esimái-kwaasiye su'mai minóntámá avakáá-umai awánésa kwéusaveraawe Ísu siráíye.

kampar-áímbá siráan-kwaasiti kwaasái.

Árúku 6:43-44, Árúku 13:25-27

¹⁵ Ísu mináímbá simásuwena séna évakarawai kampa'á simátimesa sésa Áánútun-aaí simátimunda-kwaasi úne kwésewai miwí kárákwimai máéro. sipisípi-poigomo paru umáímo máíntemba miwí kampa-párú umái kwénaaombanivo kawer-ímáyáá sáwí'a kwéumatinkaan-kwaasin-owe.

¹⁶ miwítí ááimbo awánanae'o é'a miwítí mayáí awáné'a miwímó máyáawaina ááimba awánaaro. tekómó éna íma áwí-yantaa'a iyánívo te'á iyáníye. ampaantarígoma avo'árén-aramba íma iyánívo ampaantará-aramba iyáníye.

¹⁷ miráumai kawe-táígó kawer-árámbá iyáísana sáwí-taigo sáwí-aramba kwéiyaiye.

¹⁸ kawe-táígó íma sáwí-aramba iyáísana sáwí-taigo íma kawer-árámbá iyáísasa

¹⁹ kawer-árámbó ímo íyain-taima ayáímai iravimbá kwéagaisuwaawe.

²⁰ miráumai minkámpá-kwáásítí mayáí awáné'a miwítí ááimba miraráán-umai awánanaaowe.

21 kentávésa kesí Ísóigoman-iyé kwésewaigwara'a Áánútu íma mútú'a kárákwinimba póna kesivo kwíyómpakewaimbo arááímo tainí'o kwéowairare su'mai kárákwiyiye.

22 Áánútu amáparawai máyáawaina ááintavena tísaa ínín-kanaa tíndara'a kentávésa sáwívarawai sésa Ísóigoo ená asirayándéi Áánútun-aaí simátímakaumne. ená asirayándéi kwaási tirumpinkémbá taraváá-kwámbá maitíyukaumne. ená asirayándéi ó'on-o'on-kawe'-mayai ímo awánaraambayai mairáumne sénááombanivo

23 simátíme'a sé'a íma kesí kwaási é'a sáwí-mayai kwémayaan-kwaasin-ovo kóro kemá sénaumne Ísu siráíye.

naambá kwéoyawairaiti kwaasái.

Árúku 6:47-49

24 Ísu mináímbá simásuwena séna kesáái isésa kwégwaraiyawaima mirán-kwáásímó simátíméndara'a ísáaro. kawer-ímáyáágwára-kwáásí asirayándámbá ónáe sésa mai'á u'maésa kumémesa óntanka'a naamayáámba móru aimái naambá úmaraiyana

25 aa'á téna anón-kavirayan-domba kumínana mindámbá íma tawisínda asiramái kwéena óntanka'-namba póna úwoi kwéniye.

26 ánivo kesááimo isésamo ímo kawe'ó umáímo kwéisaiyawaima mirán-kwáásímó simátíméndara'a ísáaro. naambá ónáe sésa íma mai'á ukésa iyamba nonáámááira'a paáká'á úmakaiyana

27 anón-a'a téna kavirayán-dómbá kuména mindámbá tawísíyuwainana sáwí'a íníye Ísu siráíye.

28 Ísu mináímbá simátímatuwowasa torupamáímo máyón-kwaasi isésa

29 ámáámba sen-kwáásímó sentembá íma sivó anón-kwaasigoraamba siyé sésa táátavesa uráawe.

8

Ísu áúmo karón-kwaasi kawe'á umánkarain-kwasai.

Mááka 1:40-44, Árúku 5:12-14

1 táátavesa uwaná Ísu minómápákémbá kumúwasa sáwívarawai ánaaemba kwárówana

2 moórawai áúmo karón-kwaasi Ísunopa'a téna anóndakoman-iyé séna aísamaivimba takívairena séna kentávénamo ankáínamo e kanaán-umai aúnái'a umásinkaniyone súwana

3 Ísu ayáámba ane'á tátorena séna mirá ónaumpo enáúra'a karevú'a kawáúgwiye súwana avekáámbá kawáúguwana

4 Ísu séna enáúra'o umánkaunda-aimba simátímenavo enáúra'a kawáúgwimba po naaóvá'ó Mósesimo siráintemba mono'-máyaí-kwáásítópa'a kwéma enáúma máagaraatinke póíma tímínasa Áánútuntavesa ísámai tuvú'mái agayáiyasa amáparawai awánésa áúrakemba kawáúgwiye sénááowe Ísu siráíye.

Áróamáani-kwayo'nakona kwaasái.

Árúku 7:1-10

5 Ísu mináímbá simásuwena Kápénéamu-naopa'a kúwana Áróamáani-i-kwaasiti kawááná'á ména Ísunopa'a téna asiramái séna

6 anóndakoo kesí kwayó'ná'á naaúmpa'a ména anón-ai'a isaná áúwawaako íma úwauwa kwéisana máyaíye súwana

7 Ísu séna koasóvamankanaumne súwana

⁸ kwemá séna kemá sáwíyan-kwaasi úmpo emá anón-kwaasi ómpo kesí naaúmpa'a íyínda uwóví'a ínáyompo ivátuwe aaiyé su'mai sinaná kesí kwayó'ná'á asóváino.

⁹ kegwárá'á kawáá-máyáígóná áaimba awánaraunda kesí kawáánákó sisa'á kwená mayái kwémae'a kesí i-kwáásíyávé'a súnasa kesí mayái kwémayaawe. moóráwaintave'a sé'a kwaaó súnana kwégwisa'a moóráwaintave'a sé'a tiyó súnana kwétisa'a kesí kwayó'nátávé'a mirá uwómó súndantemba mirá kwéivo úwoi aaiyé su'mai sinaná kesí kwayóná'á asóváino súwana

¹⁰ Ísu mináimbá iséna áátavena éna kwenánaembo kwa'maésamo kun-kwáásíyóntávéna séna simátimé'a sé'a minkwáásí Áróamáni-kwaasigo kentávéna súwa'naa íi-ásíráyámbá tokáiyé kwésivo kesí kwaasi Ísareri-kwaasivinkene ó'on-kwaasivinkene íma mirán-áimbá kwésewe.

¹¹ simátiménda ísáaro. aaváúmó usaipakéné kumpéráipakene ó'on-o'on-ayampakene sáwívarawai tóyo ésa Áánútu kwená kwaásimo kawááipa'a mésa kentíkwá'ná Ááváramuwe Áísákaawe Yákópowe toómbá nánááombanivo

¹² mindárau tísaavutantambo uráawai miwí túma maé kwéiyesa sésa Áánútu kawááipata ménaumne kwésewai tí'maena túnkwi-ayampa'a tiyuwáínasa ivi'á kwétesa sáwí'a umái mésa túwááyaamba akévundanaaowe Ísu simátiména

¹³ Áróamáni i-kwáásítí kawáánátávéna séna emó kentávémó séndantemba mirá onaná asóvanivo ená naaúmpa'a kwaaó súwana mitáwai kwená kwayó'ná'á asóvamaguraiye.

Ísu tí'o ún-kwaasi asóvatinkarain-kwasai.

Mááka 1:29-34, Árúku 4:38-41

¹⁴ Ísu Pítaana naaúmpa'a uména awánómbe Pítaa aísáankomba kokotámba kwéankowana máyowana

¹⁵ ayáánka'a tátorowana minkókótámba ánásowana usásinkwena toómbá agaimái tímakaiye.

¹⁶ toómbá timúwasa enónka'a taraváá-kwámbó tirumpimbó máyon-kwaasi tí'maesa Ísunopa'a mátínkówana aai séna taraváá-kwámbá tirumpinkémbá maitiyuwówasa kóuwana tí'o ún-kwaasi asóvatinkaraiye.

¹⁷ naaóvá'á Áánútun-ai simátímakowai áwí'a Áísáya agaimaréna Ísuntavena séna sí'o kwéimba asóvasinkena sí'o kwéimba ánásamasinkaraiye agaimaréna sirónka'a póna Ísu mirá uráiyé.

Ísun-ánaemba kwaránáe siráan-kwasai.

Árúku 9:57-60

¹⁸ moórá-tawai sáwívarawai tóyo ésa Ísuna egwaa'á máyówana tuwánéna kwená kwaásiyavena séna monkwaaúnkóná menávápátá kónáe súwana

¹⁹ moóráwai ámáamba sún-kwaasigo téna séna amápa'-naopa'o nááíndava'a esé naaónaumne súwana

²⁰ Ísu minkwáásígómbá áísaa umai isánáe séna emó sénda súnda-aimba imáyáa uwo. kwaankó taaiyaivimbá kwégwaisana numaómá ánáamba úmarena kwégwaivo kemá kwaasi úranda'a kumpaáruraundawai íma naambá úmare'a kwégwaumne súwana

²¹ moóráwai kwenánaemba kwakówai séna anóndakoo máyáanana ke-sivo puwína'a utamánke'a enánaemba kwaránaumne súwana

²² Ísu séna ímanivo kesáái ímo isésamo pukáan-kwaasiraamba owáímá puwíyan-kwaasi utamátinkanaaovo emá kesínaaemba kwaraaó Ísu siráíye.

anón-unda torówana Ísu maivairáin-kwasai.

Máaka 4:36-41, Árúku 8:22-25

²³ Ísu mináimbá simásuwena kwená kwayó-kwáásíyé nompí-sípívimbá usáatena nonkwaaúnkóná menávápá'á kúmba

²⁴ Ísu aún-kwaigurówana minkwaaúmpá'á anón-unda torówana nonkó tuvántááva éna nompí-sípívimbá ógwitowasa kunávekunavo sésa

²⁵ inkaisésa Ísumba koaúsésa sésa Ísóigo puwúnavaíya súwa'naa uwo suwaná

²⁶ nóintavaiya kwéinkaiseo. kentáv'é'a nóra séra íma kesí imáyáa onkákémbá kwéseo séna usásinena asiramái séna úndáonte nonkóntéyavena maiváyáakaiyo súwasarai úndáoe nonkóe maiváyóyana nonkómá kararépaguwana

²⁷ táá'a kówasa keáimbá sésa nóran-kwaasiya énawa úndáoe nonkóe kwenáái kwéisaiyo sésa tiyáámba uvakésa táátavesa ésa siráawe.

taraváá-kwámbá maitíyukain-kwasai.

Máaka 5:1-17, Árúku 8:26-37

²⁸ simásuwesa mindómpí-sípívimbá kumbá Káríri-marama tínaaempa'a kwáyowana Kégésaa-marama túrampa'a kwáyowasa mimbárává'á kumbá Ísu mindómpí-sípívínkémbá ásávowasarai kae'nárai kwenópa'a tiráái. minkáé'nárai taraváá-kwámbá tirumpimbá máyowasarai kwaásimo utamátínkóm-buri-aiva'a méсарai túwáávite kwéuyasa kwaási inkaisésa minkáé'nárimo máyóyapa'a íma kwéguwasarai minkáé'nárai Ísunopa'a téсарai

²⁹ anónka'a séсарai Áánútu ááninkoo sínkami-kanaa íma tiráísasa sínkaminiyerai kwéteno suyasá

³⁰ egwaa'á sáwíva-poima mésa umá kwénowasa

³¹ minkáé'nárai tirumpinkén-taráváá-kwántómbá Ísuntavesa sésa si'mátuweyaamo e mimpóí tirumpimbá si'maraaó suwaná

³² mirán-oro súwasa taraváá-kwántómbá minkáé'nárai tirumpinkémbá kárúwesa póí-tirumpimba kovérówasa mimpóiyómbá amápa'a ámémpakemba isaaisésa nonkwaaúmpíntá kumpérómba putásowasa

³³ póira'o tavikówai awánésa avekáán-umai naaópa'a kwésa póígomo úne Ísumo minkáé'nárimo umátinkone mósimatim-besimati uwasá

³⁴ isésa koawánanae sésa kumbá koawánésa Ísuntavesa sésa maambárává'á ivá siyuwéya kóaaó siráawe.

9

ísu aísamai pukówaimba kawé'á umánkarain-kwasai.

Máaka 2:1-12, Árúku 5:17-26

¹ suwaná Ísu kwená kwayó-kwáásíyé nompí-sípívimbá usámaaisena kúmba kwená naaópa'a marapá'á ásávowasa

² évakarawai aísaimo pukówaimba kwandaaivimbá marésa taagwiya'maésa tésa Ísunopa'a máánkówana Ísu tuwánéna taagwiya'maésamo tun-kwáásímó árai'a kawé'á umánkaniye-imayaamo umbá Ísu tuwánéna aísaimo pukón-kwaasiyavena séna kesí kwaásiyo ená sáwí-imayaa mayauwáúmne súwasa

3 áamáamba sun-kwáásí keáímbá sésa Áánútu kweyáá sáwí-imayaa maitiyuwánívo minkwáásígó Áánútumba aká'áamba kwésimankaiye suwaná

4 Ísu miwítí imáyáa tuwánéna nóra séra mirá-sáwí-imáyáa kwéoo.

5 moóráwaimo aísamaimo pukáindawaintavenamo sénamo ená sáwí-imayaa mayauwáúmne sínasamo ésa áráira síí. kampará síiyo sénááowe. ánívo moóráwaimo aísamaimo pukáindawaintavenamo sénamo usásine eyáárika'a kwaaó sínasamo ésa áráira síí. kampará síiyo awánanaaowe.

6 kemá kwaási úranda'a kumpaáruraundawai marapá'á máyaunda kwaásiti sáwí-imayaa maitiyuwáúnda-asirayamba tokáunda pó'a agaráátínkáanda awánanaaowe séna aísamaimo pukón-kwaasiyavena séna usásinke ená kwandaaimá maimaé ená naaópa'a kwaaó súwana

7 usásinena kwená naaópa'a kúwasa

8 máyówai Ísumo úmba awánéna táátavesa ésa Áánútu áwí'a mósá marésa sésa Áánútu minkwáásígómbá asirayámbá ámisana póna mirá uráiyé sésa táátavesa ésa tiyáamba tóipimba áákaawe.

Ísu Mátíyumba ááyarain-kwasai.

Mááka 2:13-17, Árúku 5:27-32

9 suwaná Ísu tuwéna kwéna awánómba moóráwai áwí'a Mátíyu táákísimo máyón-daumpa'a máyowana awánéna séna usásine kesé tiyó súwana usásinena kwenánaaemba kwa'maéna kúwasa

10 Ísu kwená kwayó-kwáásíyé Mátíyuna naaúmpa'a umésa toómbá nowasá sáwívarawai táákísimo máyón-kwaasiye sáwí'o un-kwáásíyé mindáúmpá'á umésa nowasá

11 áamáan-kawaa-kwaasi awánéna Ísuna kwayó-kwáásíyávésa tísaa esa sésa kentí anóndako nóra sénawa táákísimo máyáan-umoyan-kwaasiye sáwí'o on-kwáásíyé toómbá kwénaiyo suwaná

12 Ísu iséna séna sontaa-kwáásígó kawé'ó umáímo máyáan-kwaasi íma kwétuwa'naa-ivo tí'o in-kwáásí kwétuwa'naa-iyé.

13 mindáyave'a arupí umáímo máyáan-kwaasi tááyaanasa Áánútunopa'a tígwáe sé'a íma kunkáumpo sáwí'o umáímo máyáan-kwaasi tááyaanasa Áánútunopa'a tígwáe sé'a kunkáumne. Áánútun-aaí aúváívimba agaimaréna séna Áánútu séna

póimo tuvú'máímo agaimáímo símémba kanaán-ivo tirumbó kwéumätinkaamba anón-aamoí kwéune siráimba mindáyave'a imáyáa é'a mirá kwéumpo mináínkóná ááimba isé'a mirán-oro Ísu siráiyé.

toómbá aawesuráan-kwasai.

Mááka 2:18-22, Árúku 5:33-39

14 súwasa Yóni nombó pétinkowaina kwayó-kwáásí Ísunopa'a tésa áísaa esa sésa keséya áamáan-kawaa-kwaasiye moórá-mora-tawai Áánútuntaveta imáyáa éta toómbá íma kwéneta námúnaawe su'mai kwésumpo ená kwayó-kwáásí íma mirá ésa toómbá úwoi kwénaawe. nóra esa mirá kwéoo suwaná

15 Ísu séna moóráwai aaraí mayáíndawai amááraawi tanómba kau-timínimba miwísé máyainasa aamoí ésa mintómbá íma a'áo sénááovo úwoi nánááowe. naaémba minkwáásígómbá áí'maesa kówiyasa minkánáamá amááraawi tirunkó sáwí'a ínasa toómbá a'áo sénááowe Ísu séna kwemó ménamo naaémbo tiyuwénamo iyínintavena mináimbá siráiyé.

16 Ísu mináimbá simásuwena séna ááéraan-ampantaamo avaa'ó kwáyáísasamo ombá aúna-ampanta íma kárámai kwéaraapaawe. mirámó íyana aúna-ampanta sáwí'a ínana ááéraan-ampantao aúna-ampantaraani'a íma íníye.

17 aúna-anda-aran-domba ááéeraa-sipisipi-auwarasi-anaveumpimba íma kwéatimaraawe. mirámó íyanamo éna aúna-anda-aran-domba anón-éna ááéraan-anaveumba kavámbaena sáwí'a ínana mindómbá úwoiva'a atígwiñye. mindáyavesa aúna-anda-aran-domba aúna-sipisipi-auwarasi-anaveumpimba kwéatimaraawana minándá-árán-dóné misípísípí-áúwárásí-anaveune kawé'a umái kwáyáiyé Ísu siráiyé.

inaamarúgonté aaraigóntéi kwaasái.

Máaka 5:22-43, Árúku 8:41-56

18 Ísu mináimbá kwésimatimumba moórawai mono'-nánká'ó kárákwirowai téna Ísu anóndakoman-iye séna aísamaivimba kumbéna séna kesiyáámumba kwévuwivo tiré ane'a koyátorenana usásinaino súwana

19 Ísu usásinena kwená kwayó-kwáásíyé mindákóe kumbá

20 moóra-ininkomba áí'a kwéun-ininko sísamajvakemba kae'a kumbaimái-ima naaeyámba kwéankowana minínínkó Ísun-ánaaemba kwa'maéna kwégwena kwená unáánkwátói árááira'a koyátorena

21 imáyáa éna séna kwená unáánkwátói árááira'a koyátóráánanama sí'a ésinkaniye-imayaa éna koyátorowana

22 Ísu kwanténa awánéna séna kesímánaako áá'a íma kaíno. kentávái se árai'a súwa'naa iníwaiman-iye sénda póna áí'a éránkáiyé súwana minkánáa kawé'a umái méraiye.

23 kawé'a umái máyowana Ísu kwéna mono'-nánká'ó kárákwirowaina naambó kwáyonka'a kwéna awánómba torupamáimo máyón-kwaasi uwíremba kwésesa anón-ivi'a kwétowana Ísu tuwánéna

24 séna máápa'a kúmóro. minárásígó íma pukáivo úwoi aúma kwaiguráiyé súwasa Ísuna awíráái suwaná

25 Ísu tí'mátuwowasa máápa'a kunákárúwowana minárásígó pukópa'a iyéna ayáánka'a tátorowana minárásígó usásinowana

26 Ísumo ún-aimba kóyáwé uráiyé.

Ísu túramba kavíkóndarai kawé'a umátínkarain-kwasai.

27 mináimbá kóyáwé úwana minkákémbá Ísu aampa'a kúmba kae'nárai túramba kavíkóndarai kwenánaaemba kwa'maésarai kwésarai anónka'a sésarai Tévitina akún-ándárákéwái ómpo arunkái umásinkaaó suyaná

28 kwégwena naaúmpa'a umáyowasarai minkáé'nárai kwesé umáyóyana Ísu tísaa éna séna kentávékai sékai súramba kanaán-umai kawé'a umásinkaniyewa kwéseyo Ísu súwasarai anóndakoo kanaán-umai mirá íníyone suyaná

29 kentávékai miráyavekai áraire séyamba póna túramba kawé'a íno súwasarai

30 túramba awánamai kawé'a uyaná Ísu asiramái simátimena séna kemó únda íma simátímékaiyo súwasarai

31 ivátuwesarai kwemó úmba mósimatim-besimatimba uyaná kóyáwé uráiyé.

Ísu ááama turuvíyán-kwaasi kawé'a umánkarain-kwasai.

³² minkáé'nárai kuyasá évakarawai moóráwaimba áí'maesa Ísunopa'a máánkara. kwenarumpimbá taraváá-kwámbá máyontavena minkwáásígó íma aái kwésuwasa áí'maesa Ísunopa'a máánkówana

³³ Ísu mayauwówana kóúwana minkwáásígó aái súwasa sáwívarawai awánésa táátavesa ésa sésa Ísareri-kwaasiya éta naaóvá'á mirám-báyái íma awáraundaya ívékwarata íma kwéawanaumne sumbánivo

³⁴ áamáán-kawaa-kwaasi sésa taraváá-kwántóntí kawááná'á asirayámbá ámísana tokéna póna taraváá-kwámbá kwémaitiyuwaiye siráawe.

Ísu arumbá umátínkarain-kwasai.

³⁵ Ísu naaó'-nao'a anón-daopimpare sáwíyan-daopimpare kwénaaena mono'-náúmpímpá'á uména Áánútu kwená kwaásimo kawááin-aimba áséi-aimba simátíma'maena iyéna ó'on-o'on-ti'o ún-kwaasi asóvamatinkaraiye.

³⁶ Ísu mirá kwéuwasa sáwívarawaimo tóyo umbá tuwánéna séna sipisípira'o ímo kárákwiraiwaimo ímo máyáísasamo sipisípimo sáwí'o umáímo nááóntemba mirá owasá íma túwa'naa úmae kwénaowasa sáwí'a kwéowe séna arumbá umátinkena

³⁷ kwaásima Áánútumpa'a tígwáe-imagaa éna kwená kwayó-kwáásiyávéna séna kígauva'a sáwíva-tomba ávu karáísasa mintómbá akaránááon-kwaasi esimái-kwaasi máyáamba pó'a

³⁸ kígaugona avowámpa'a námúnaa síyana mayái-kwáásí ti'maráínasa mintómbá akaránááowe Ísu siráíye.

10

Ísu kwená kwaási mayáír'á ti'mákain-kwasai.

Máaka 3:13-19, 6:7-13, Árúku 6:12-16, 9:1-5

¹ Ísu kwená kwayó-kwáásí sísamaivakemba kae'á kumbaimái-kwaasi tááyowasa tuwaná kwaási tirumpinkémbá taraváá-kwámbá maitíyu'mae'a nááóro-asirayamba tiména ó'on-o'on-ti'o ún-kwaasi asóvamatinkai-asirayamba tímakaiye.

² asirayámbá tiména kwená mayáír'á ti'maréna séna kesí aantá-kwaasin-owe súwai túwí'a moóráwai áwí'a Sáimoniye séna aúná-kwi'a tamámena Pítaawe séna moóráwai Pítaa áváko áwí'a Éndaru moóráwai Sépéti ááninko áwí'a Yémési moóráwai Yémési áváko áwí'a Yóni moóráwai

³ Vírípi moóráwai áwí'a Pátóromu moóráwai áwí'a Tómaasi moóráwai áwí'a Mátíyu kwemá táákísi mayówai moóráwai Árávíási ááninko áwí'a Yémési moóráwai áwí'a Tátiyasi

⁴ moóráwai áwí'a Sáimoni kwemá Árómaani-kamaani-kwaasi ti'mátuwanae siráiwai moóráwai áwí'a Yútási Isakérióti kwemá naaénba Ísumba kwená namuro-kwáásír'á agaráátínkaraiwai miráumai-kwaasi Ísuna kwayó-kwáásímán-owe.

⁵ Ísu minkwáásí sísamaivakemba kae'á kumbaimái-kwaasi ti'maréna séna kosimátíma'mae nááóro. ó'onkaa-kwaasiti naaópimpare Sámériyaa-kwaasiti naaópimpare íma naaé'a

⁶ kentí kwaási Ísareri-kwaasiti naaópimpa'a nááóro. sipisípira'o ímo kárákwiraiwaimo ímo máyáísasamo sipisípimo sáwí'o umáímo nááóntemba Ísareri-kwaasi mirámó kwéomba

⁷ kosimátíme'a sé'a Áánútu kwená kwaásimo kawááimba ááimba kwéasaiye kosimátí'mae nááóro.

⁸ tí'o in-kwáásí asóvamatinke'a púwón-kwaasi usásintinke'a túmo karáin-kwaasi túma kawé'á umátinke'a taraváá-kwámbá tirumpimbá máyáan-kwaasi maitiyúwáanasa kónááowe. mimbáyáígóná asirayámbá úwoi timúna'a íma óntamba meéyámbakaavo úwoi kawé'á umátinkáaro.

⁹ aampa'ó kwíyamba íma moórá-yantaa'a maimaé'a koró. óntamba íma unáámpimbá áítumae'a kwé'a

¹⁰ toón-únámbá íma maimaé'a kwé'a tísamai-anaamba íma maimaé'a kwé'a tááúmba íma maimaé'a koró. moórá-mora-umai unáánkwátói timantenká umái kuvé'mae'a koró. túwa'naa ónááowai kárákwiyonaaovo évakatantaa'o íma maimaé'a úwoi koró.

¹¹ Áánútun-aai simátimenaantave'a moórá-naopa'o kwíyamba keinárawa'o naambó timíndawaimba avakáá é'a mindáúmparé su'mai mé'a kentí mayáí maimái ánáse'a mindámbá tuwé'a ó'on-daopa'a koró.

¹² moórá-naumpa'a iyíyamba máyaiyan-kwaasiyave'a sé'a kawé'á umái máéro síyasa

¹³ keinárawa'o kárákwiyianamo éna Áánútu kawé'á umátinkanivo ímo kárákwiyianamo éna Áánútu keináraware su'mai kawé'á umátinkaniye.

¹⁴ moórá-naopa'o kwíyamba naambó ímo timesamo kentááimo ímo isáiyianamo éna Áánútu mindáópaken-kwaasi íma aamoí umátinkanivo umásítai'a é'a tísamaivakem-baramo uwáéntenkaani'a oró. mindáúmpará'i. mindáópara'iyó. tuwé'a koró.

¹⁵ simátíménda isáaro. Áánútu kwaási máyáawaina ááintavena tísaa ínín-kanaa tínimba naaóvá'ó Sótómu-naopare Kómóraa-naopare méraan-kwaasi sáwí'o urántavena sáwí-meyamba timíníye. keinárawa'o tínaaembo umátimenaanon-kwaasi sáwí-meyamba timíníye. minkwáásiyóntí sáwí-meyanko Sótómu-naopakewaiye Kómóraa-naopakewaiyeti sáwí-meyankomba usáyaaaitaniye Ísu siráíye.

sáwí'a umátinkanaanon-kwasai.

¹⁶ Ísu mináímbá simásuwena séna simátíménda isáaro. sipisípimo kwisanamó áwááisaantemo in-iyánkómó intenkáámbó on-kwáásívímbá tí'maránaumne. kawer-ímáyáágwára-kwáásiráámbá umái mé'a sáwí'o umátinkanaaombo é'a íma anondá sáwí'a é'a paru umái máéro.

¹⁷ kárákwiyoro. mono-káwáá-kwáásí keinárawa'a tí'maesa anón-kwaasitopa'a mótkesa aavimbá maitinkésa mono'-náúmpá'á mótkesa túwíruku'-nesa

¹⁸ kentávé'o asiramáímo máyáantavesa táto'mai tí'maesa kámááni-anon-kwaasitopare kawááon-kwaasitopare mátinkesa aavimbá maitinkáíya'a miwí kesáái simátime'a ó'onkaa-kwaasiyonte kesáái simátimenaawe.

¹⁹⁻²⁰ aaimó simátínkénka'a nóran-aina sénaumno-imayaa íma anómba é'a íma kentí imáyáavinken-aimba sénááovo kentivon-amankó sénááon-aimba úwoi táaka tinkáína'a sénááowe.

²¹ évakarawai tívá'awaawi tí'mai ó'owira'a timíyasa tínkamiyasa puwónááowe. tivoísáímo ésa tíráámaa'a tí'mai ó'owira'a timíyasa tínkamiyasa puwónááowe. iyámpóiyombo ésa tinóvwima tí'mai ó'owira'a timíyasa tínkamiyasa puwónááowe.

²² kentávé'o asiramáímo máyáantavesa tíyamba umátinkesa mirámó kwéomba ímo ivátuwesamo kentávésamo asiramáímo méwai Áánútu kawepá'á métinkaniye.

²³ moórá-naopa'o méwasamo sáwí'o umátinkewa'o é'a tiyuwé'a isaaisé'a ó'on-daopa'a koró. simátíménda isáaro. Ísareri-kwaasiti naaó'-nao'a

simátíma'mae kwénaaiyana mimbáyái íma ánásaraindara'a kemá kwaási úranda'a kumpaáruraundawai moórágwara'a kumónaumne.

²⁴ ívé-kwaasigo kwéagaraarankaiwimba íma kwéusayaaítaiye. mayái-kwáásígó kwená anón-kwaasi íma kwéusayaaítaiye.

²⁵ ívé-kwaasigo agaráárankainda-kwaasigomo índantemba íníye. mayái-kwáásígó kwená anón-kwaasigomo índantemba íníye. miráumai kemá anóndako únasa simái sáwí'a umásinkesa sésa taraváá-kwántóntí kawáánakó áwí'a Piyésepu iyémá kwésewe. mirá kwéseмба pósa kesí kwaási simái ávááraumai sáwí'a umátinkanaaowe Ísu siráiyé.

²⁶ Ísu simásuwena séna mináímbá imáyáa é'a kwaási-taaroí íma inkaisé'a máéro. aúpá'ó kwáyáin-tantaa'a amápa'a avora'á paárínasa awánanaaowe. túnkai'pa'a kwáyáin-tantaa'a avora'á paárínasa awánanaaowe. mindáyave'a kwaási-taaroí íma inkáíséro.

²⁷ aúpá'ó simátíménda avora'á simátíméro. keinárawa'o simátíménda-aimba sáwíva-kwaasimo torupenká'á simátíméro.

²⁸ tínkamiya'o puwónááon-kwaasi-taaroí íma inkáíséro. miwí kenti-mambá íma tínkambai ánásanaaovo Áánútun-aaroíye su'mai inkáíséro. kwemó éna sáwí-marupa'o iramó kwégaindava'a túgwarare timankwáraré tuwáinasa ménaaowe.

²⁹ maarán-áímbá imáyáa oro. sáwíyan-dumama téntékaan-dumama kae'-númámá sáwíyan-ontankakemba siyáánkai-toyaaraamba kwémeyan-ovo Áánútu kíraan-dumama kárákwirena ímo kanaán-íye sínanamo éna íma puwéna marapá'á kumínívo

³⁰⁻³¹ sáwíva'-numama Áánútu aúranka'a íma anón-tantaa'an-ivo kwaási anón-tantaa'a owaná póna kárákwirena amápa-tantaa'a kwéawanena kenti'nótáugwara'a kwétaampamai kwéawanaivo íma táá'a kaíno Ísu siráiyé.

Ísu áwí'a avoratá sénaunda-kwasai.

Árúku 12:8-9

³² Ísu mináímbá simásuwena séna amáparawai túranka'a kentávésa sésa kesí anóndakoman-íye síyawaiyave'a kesivo kwíyómpakewai aúranka'a sé'a kesí kwaásiman-owe sénaumne.

³³ ánivo kwaási túranka'a kembá tínaaemba umásimiyawaiyave'a kesivo kwíyómpakewai aúranka'a sínaaemba umátimenaumne Ísu siráiyé.

³⁴ Ísu mináímbá simásuwena séna kentávé'a maarán-ímáyáa íma oró. kwaási amápa'a paru umái máyáantavena marapá'á kunkáiyé. ímanivo marapá'á kunkáunda kwaási taaínka'a ésa évakarawai kesáái isáiyasa évakarawai aaisambá sénááowe.

³⁵ ívékwara aánogwara'a kesááiyavesa maará ónááowe. avowámá moórá-imayaa ínana ááninko ó'on-imayaa íníye. anówama moórá-imayaa ínana ayáámúnko ó'on-imayaa íníye. anáávúkowe ó'on-o'on-imayaa óyááoiye.

³⁶ moóráwai kwenamáárawi kwená namuro-kwáásiráámbá umái ónááowe. kesááiyavesa miráumai miwítí imáyáa taaínka'a ónááowe Ísu siráiyé.

³⁷ Ísu mináímbá simásuwena séna kesí kwaási-i'a óné síyawai aiva'á tinóvowiye táánimbaare tiyáámúmbaare tirumbá timésa naaemba kembá tirumbá símémba uwóví'an-owe.

³⁸ kemá puwónaunda-taima súgwaata'mae'a kondantembá kesí kwaási-i'a iyawaima umbai-yántáá'á timíyasa minúmbái-yántáá'á íma maimaésa sínaaemba kwaránááomba uwóví'a ónááowe.

³⁹ tirááímo táíndai'o ésa íma kawé'á umái ménaaovo kentávésa imáyáa ésa tirááímo táínda-yantaa'a tuwésa puwésa aúnaí'a umái kwíyómpa'a maí'mai'a ónááowe Ísu siráíye.

⁴⁰ Ísu mináímbá simásuwena séna ti'maráandawai kentáái isáiyawai kesááigwara'a isánááowe. kesáái isáiyawai si'mákaiwain-aai gwara'a isánááowe.

⁴¹ Áánútun-aai simátimindawai évakarawaitopa'a kwínasa sésa Áánútun-aai kwésimatimendawai ónda pó'a enáái isánaumne síyawaima kwésimatimiwaimba Áánútu kawé'-mékámá aména kwéisaiyawaigwara'a mirám-békámá timíníye. arupí umái máyáiwai évakarawaitopa'a kwínasa sésa arupí umái máyaandawai ónda pó'a enáái isánaumne síyawaima arupí umái máyainda-kwaasigomba Áánútu kawé'-mékámá aména kwéisaiyawaigwara'a mirám-békámá timíníye.

⁴² kesí kwaási awánésa sésa úwoisan-kwaasi imbánivo Ísuna kwaási-i'a uráimba pó'a áwa'naa ónái sésa sáwíyan-tantaa'a nombá amíyana Áánútu kawé'-mékámá timíníye Ísu siráíye.

11

Yóni nombó pétinkaraiwaina kwaasái.

Árúku 7:18-35

¹ Ísu kwená kwayó-kwaási sísamaivakemba kae'á kumbaimái-kwaasi mináyáátáár-áímbá simátimatuwena mimbárává'á tuwéna ó'on-o'on-daopa'a kwenáái kosimátima'mae kwégwena kwená kawer-ámbá agaráátínkaraiye.

² agaráátinkowana Yóni ándá-naumpa'a máyonka'a Áánútumo usásinankaiwai Káraísiti ún-aimba iséna kwená kwayó-kwaási ti'marówasarai Ísunopa'a tésarai

³ áísaa esarai sésarai kumíníyonemo sirááwaiya'ono. á'owawa ónómpo kumíníwaina amu'maránaumno suyaná

⁴ Ísu séna tayauwerékai isááyamba awánááyamba Yónimba kosimámekai sékai

⁵ túramba kavíkáiwai túramba awánamai kawé'á owaná táá'a kaúnkaiwai táá'a kwéisaawana tísamaima pukáiwai kawé'á umái tísamaima kwétaawana túma karáiwai kawé'á kwéumatinkena puwón-kwaasi kwéusasintinkena úwoi-kwaasi áséi-kwasai kwésimatiména séna

⁶ kentávéna íma kaer-ímáyáá iyawai tirunkó kawé'á kwéiye siyé Yónimba kosimámekaiyo Ísu súwasarai kurááíye.

⁷ Yónina kwayó'nákai tayauwerésarai kuyaná Ísu Yónin-aai amápa-kwaasi simátiména séna Yóni kavóná-marava'a máyáísa'a koawáné'a nóran-imayaa kwéera koawánaraao. únda toréna umá móma'mema'o intenkáán-kwaási Yónima iyé-ímáyáá uráao. Yóni íma mirán-kwaásímán-ivo asirayán-kwaásímán-íye.

⁸ nóran-imayaa kwéera koawánaraao. kawer-únánkwátói úmakainda-kwaasi Yónima iyé-ímáyáá uráao. ímanivo mirán-kwaási kawer-únánkwátóigwara-kwaasi anón-kwaasiti naaúmpa'a kwémaewe.

⁹ nóran-imayaa kwéera koawánaraao. Áánútun-aai kwésiwai Yónima iyé-ímáyáá uráao. owé Áánútun-aai kwésiwaiman-íye. árai'a simátiména séna kwemá Áánútun-aai siráawai usáyaaitaraiye.

¹⁰ Áánútun-aai aúváivimba Yónin-aai simái agaimaréna séna

Áánútu séna isaaó. moóráwaimba ai'máráanana kesáái maimaéna ená aiva'á kwéna ená aambá kwiýíniye siráiyé agaimaréna siráimba Yónintavena siráiyé.

¹¹ simátíménda ísáaro. Yóni nombá pétinkaraiwaina mayáígó amápa-kwaasiti mayáígómbá usáyaaitaisana Áánútu kawe'á umánkaraivo Áánútu kwená kwaásira'o kawááin-kwaasi anón-kwaasiye úwoi-kwaasiye anómba kawe'á umátinkaniye.

¹² Yóni nombá pétinkaraiwai Áánútun-aaí simátimindayavena ááimba ásárainkakemba ívékwara'a évakarawai Áánútu kawááipa'a íyóvo sésa aambá itánáe sésa anóm-bayai máyáawasa évakarawai aamoí ésa Áánútu kenká'á kawááinkwae kwésewe.

¹³ naaóvá'á Áánútun-aaí simátímakowaiye Mósesiye Áánútu kwená kwaásimo kawááinimba paáriniye-aimba suwaná naaémba Yóni paáruraiye.

¹⁴ naaóvá'á Íráiyaa maémáiwai ókwara'a paáriniye-aimba suwa'á mináimbó siráan-aintave'a áraire sewa'á kemá sé'a Íráiyaantavesamo siráamba Yónintavesa siráawe kwésunda mináintávé'a áraire seró.

¹⁵ kwéisaawai ísámai kawe'á oro Ísu siráiyé.

¹⁶ Ísu mináimbá simásuwena moórá-ainkwara'a simátiména séna ívé'a máyáan-kwaasi nóran-kwaasiraane sénaumno. mirán-kwaásiráání'a kwéomba iyámpóiyomba naaópa'a marupímbá mésa aávéima kwétesa moórá-ayampa'o máyáan-iyampoi tááyesa imá tiré'a taseró.

¹⁷ moórá-íya súna'a íma táásá uráawe. ivi'á taan-íyá súna'a íma ivi'á taráawe. miníyámpói uráantemba maamáyáan-kwaasi mirá kwéowe.

¹⁸ Yóni nombá pétinkaiwai ména ándá-aran-domba íma kwénena Áánútuntavena ísámai toónkwará'á íma kwénaisasa kwentávésa sésa taraváá-kwámbá arumpimbá máyáiwaiman-íye kwésewe.

¹⁹ kemá kwaási úranda'a kumpaáruraundawai mé'a ándá-aran-donkwara toónkwará'á kwénaunasa kentávésa sésa ándá-aran-donte toónté námae íyíwaima póna táákísi máyáan-umoyan-kwaasiye sáwí'a on-kwaásítí kwaásiman-íye kwésewe. ánivo Áánútu simátímakaintemba kwéowai sésa Áánútu kawer-ímáyáágwáráwáimán-íye kwésewe Ísu siráiyé.

íma aai ísaraan-kwasai.

Árúku 10:13-15

²⁰ moórá-mora-tawai Ísu naaó'-nao'a kawe'-máýái ímo awánaraam-bayai mayówasa awánésa sáwí-mayai íma tuwésa Áánútunopa'o ímo tuntávéna Ísu asiramái séna

²¹ keinárawa'a Kórásini-naopaken-kwaasiye Pétésáítaa-naopaken-kwaasiye sáwí-meyamba kentópa'a tınıye. naaóvá'ó Táyyaa-naopaken-kwaasiye Sáitóni-naopaken-kwaasiye Áánútun-aaímo ímo ísaraawaivimbo kawe'-máýái ímo awánaraam-bayaimo kwémayaawandamo awánarekai miwítí sáwí-mayai tukáasino. sáwí-mayaimo tuwésamo úwoi-unankwatoimo úmaesamo kanamó a'mákáankakai Áánútu tuwánaraisino.

²² mindáyave'a simátíménda ísáaro. maarán-ímáyáá kwé'e Áánútu kwaási máyáawaina áaintavena tísaa ínín-kanaa tınımba Áánútu Táyyaa-naopaken-kwaasiye Sáitóni-naopaken-kwaasiye sáwí-meyamba anómba timíníye-imayaa kwéowe. ánivo kentí sáwí-meyanko minkáé'-náópakewaiti sáwí-meyankomba usáyaaitaya-sawí-meyamba timíníye.

²³ Kápénéamu-naopaken-kwaasiyono. kentúwí'a mósá maré'a sé'a kwíyómpa'a iyónaumne sembánivo púwón-ayampa'a kónááowe. naaóvá'á Sótómu-naopaken-kwaasivimbo kawe'-máýái ímo awánaraam-bayaimo

kwémayaawandamo awánarekai miwítí sáwí-mayai túwówana póna Áánútu mindáo'a íma ánásasuwowana ívé'a úwoi kwáyáisino.

²⁴ mindáyave'a simátíménda ísáaro. maarán-ímáyáá kwée'a Áánútu kwaási máyáawaina áaintavena tísaa ínín-kanaa tínimba Áánútu Sótómu-naopaken-kwaasi sáwí-meyamba anómba timíníye-imayaa kwéowe. ánivo kentí sáwí-meyanko Sótómu-naopakewaiti sáwí-meyankomba usáyaaitaya-sawi-meyamba timíníye Ísu siráíye.

kesópa'a teró siráin-kwasai.

Árúku 10:21-22

²⁵ minkánáá Ísu Áánútuntavena séna kesivoó kwíyómpakwara mararákwará'á kárákwiraandawai óne. amápa-tantaa'a kwéisaumne sen-kwáásí íma simátíme úwoi-kwaasi simátíme

²⁶ mirámó íiyávéna kwéankaisa'a pó'a enáwí'a mósá kwémaraumne Ísu Áánútuntavena siráíye.

²⁷ Ísu mináimbá simásuwena séna kesivo amápa-tantaaka'a kárákwiyuwo séna símakaiye. amáparawai kesí ááimba íma suwánaraavo kemá kesivo ááninko únana póna kesí ááimba suwánaraiye. amáparawai kesivoná ááimba íma awánaraavo kesivombá pó'a keyáá kwená ááimba awánaraumne. kesivoná ááimba simátímenae únda-kwaasi kanaán-umai kesivona ááimba kwéawanaawe.

²⁸ kentí mayái umbai-máyái kwémayaawana kentópa'a umbai-yántáá'á kwáyáiwai kesópa'a tíya'a kentí imáyáa aúnái'a umátínkáana'a paru umái ménaaowe.

²⁹ kemá kesúma íma maé iyé'a paru umátinkaundawai úna'a pó'a kesí aambá kawé'á umái awáné'a kesáái taagwiyavíya'a kentí imáyáa aúnái'a umátínkáana'a paru umái ménaaowe.

³⁰ kesááimo taagwiyavónááomba íma umbái táínana timénaunda-mayai kawé'-máayáimán-íye Ísu siráíye.

12

Ísu savaatirár-áimbá siráin-kwasai.

Mááka 2:23-28, Árúku 6:1-5

¹ minkánáávimbá Yútaa-kwaasi agándaan-kanaara'a Ísuwe kwená kwayó-kwáásíyé kígauvimba úwítí-ton-kígauvimba kwéguwana kwená kwayó-kwáásí táái tinkówasa úwítí-aramba kútúmai ásimá pítuwesa kwénowasa

² amáán-kawaa-kwaasi tuwánésa Ísuntavesa sésa tuwánaao. agándaan-kanaama aambá áumbakaawasa mirá kwéowe suwaná

³ Ísu séna naaóvá'ó Tévítimo urómba aúváivimba agaimarón-ainkona ááimba íma ísaraawe. Tévítiye kwená kwaásiye táái kwétinkowana

⁴ Tévíti Áánútuna mono'-náúmpá'á iyéna Áánútu aúranka'o makón-tomba umairéna kwénena kwená kwaási timúwasa naráawe. mintómbá úwoi-kwaasi íma némáembanivo mono'-máayái máyón-kwaasi némáembani. Tévíti mintómbá umairéna timúwasa nonká'á Áánútu íma áwáá'a siráimbanivo kesí kwaási mirá kwéowa'a áwáá'a ímo seráámbá áwáá'a kwésewe.

⁵ naaóvá'á Mósesi simátímakain-aimba aúváivinkemba awánaraawe. Áánútuntavesamo ísámaimo póimo tuvú'máimo kwéagayaan-kwaasi anóm-bono'-naumpa'a mayái kwémaesa agándaan-kanaagwara'a mayái kwémayaawasa mirámó kwéontavesa íma aaí kwésimatinkesa sésa sáwí'a kwéowe íma kwésewe.

⁶ simátíme'a sé'a keinárawapimba kwémayaunda-mayaigo anóm-bono'-naumpa'o kwémayaam-bayaigomba usáyaaitaraivo agándaan-kanaa mono'-máyaí-kwáásí mayáí kwémayaantave'o ímo sáwí'o kwéowe senkákembá kesí kwayó-kwáásíyávé'a sáwí'a kwéowe íma seró.

⁷ Áánútun-aaí aúváivimba agaimaréna séna Áánútu séna póimo tuvú'máimo agaimáimo símémba kanaán-ivo tirumbó kwéumatinkaamba anón-aamoi kwéune siráimba mináínkóná áámbo isé'o kwarékai ímo sáwí'o uráan-kwaasi aaivimbá íma maitínkáasino.

⁸ kwíyómpakemba kwaási úranda'a pó'a agándai-kanaara'o kárákwiraundawai úmpo agándai-kanaara'o kwaásimo mayáí kwémayaamba kendéímán-íye Ísu siráíye.

ayáámba kawévaigurain-kwaasigona kwaasái.

Máaka 3:1-6, Árúku 6:6-11

⁹ Ísu mivá'á tuwéna mono'-náúmpá'á iyúwana

¹⁰ moóráwai ayáámba kawévaiguron-kwaasi máyowasa aaivimbá mayankánáe sésa Ísumba áísaa esa sésa agándai-kanaama mayáí aambá áúmakaan-kanaama póna áí'o in-kwáásí asóvamankai-mayai mayáínda áamáámba araaísíni. íya araaísíniyo suwaná

¹¹ Ísu tísaa ena séna keinárawapinkemba kentí sipisípi-poraa'o maipímbó pékaina'o é'a agándai-kanaara'a ááéma mósá asinánááoo. owé á'a mirá ónááomba

¹² kwaásigo sipisípi-poigomba usáyaaitaraimba póna agándai-kanaa áí'o in-kwáásí asóvamankanimba kawe'á éna áamáámba íma araaísíniye simátímatuwena

¹³ ayáámba kawévaiguron-kwaasiyavena séna enayáámba árútuwaaó súwana ayáámba árútuwowana kawe'á umánkowana ó'on-ayaankaamba úwasa

¹⁴ áamáán-kawaa-kwaasi mono'-náúmpákémbá kumésa Ísumba nóraumaiya tuvuwónaundaya'íyo sésa áamááyu-aimba siráawe.

Ísu Áánútuna mayáí-kwáásígóná kwaasái.

¹⁵ áamááyu-aimba sun-táámá Ísu iséna mimbárává'á tuwówasa sáwívarawai kwenánaaemba kwárówana tí'o ún-kwaasi amápa'a asóvatinkena

¹⁶ asiramái séna kemó umátinkaunda-aimba íma simátíméro siráíye.

¹⁷ mirámó úmba naaóvá'á Áánútun-aaí simátímakowai áwí'a Áísáya sirónka'a póna Ísu mirá uráíye. Áísáya agaimaréna séna Áánútu séna

¹⁸ kwembá usásinankaraunana kesí mayáí-kwáásí isa'á kwená imáyáa kwé'e'a aamoi kwéumanke'a aaí senaná kesimankó kwesé máyainana ó'on-o'on-kwaasi amáparawai kesí arupí-aimba simátimena

¹⁹ íma aaisambá tiyéna íma anónka'a séna naaópa'a kwénaaena íma anónka'a séna

²⁰ Áánútunopa'o ímo asiramáimo máyáan-kwaasi íma tiyuwéna kawe'á umátinkaniye. mirá úmae iyéna mayáí maimaé iyéna íma ivátuwainana kesí arupí-aínko usáyaaitena kwáyainasa

²¹ ó'onkaa-kwaasi kwenáwí'a isésa sésa árai'a súwa'naa íníwaiman-íye sénááowe

Áánútu siráíye sirónka'a póna Ísu mirá uráíye.

Ísunte Píyésepuntei kwaasái.

Máaka 3:20-30, Árúku 11:14-23, 12:10, Árúku 6:43-45

²² moóráwai maúmba kwenarumpimbá taraváá-kwámbá máyowana póna minkwáásígó íma aái kwésuwana aúramba kavikówasa áí'maesa Ísunopa'a máánkówana Ísu mayauwéna minkwáásígómbá kawe'á umánkowana kwemá aái súwana aúramba awánówasa

²³ sáwívarawai táátavesa ésa sésa mindá'á Tévítin-andarakemba paárinnyemo siráawaiya'i. ó'owa'iyó suwasá

²⁴ ámáán-kawaa-kwaasi mináímbá isésa kampa'á sésa ímanivo taraváá-kwántóntí kawááná'á áwí'a Píyésepu asirayámbá ámisana tokéna póna taraváá-kwámbá kwémaitiyuwaiye siráawe.

²⁵ suwaná Ísu miwí tááma iséna simátiména séna moóra-andama áái'a tiyésa pósa taaínkaar-umai mésa íma asiramáívakaamba kwémaewe. moóra-naopara'i. moóra-akuna'i. usiyán-ákúmbá pósa taaínkaar-umai íma asiramáívakaamba kwémaewe.

²⁶ Sáátáánigona kwaásimo áái'o tiyésamo taaínkaa'o ésamo ésa íma asiramáívakaamba kwémaewe. kentávé'o sembá Píyésepu asirayámbá ámisana tokéna póna taraváá-kwámbá kwémaitiyuwaiyemo kwésemba

²⁷ ánivo Píyésepuna asirayánká'ó taraváá-kwámbó kwémaitiyuwaundarakai kentí kwaásigwara'a Píyésepuna asirayánká'á taraváá-kwámbá maitiyúwáásino. mirán-áímbó síyasamo ésa kentí kwaási kampa'á kwésewe sénááowe.

²⁸ ánivo kemá Áánútun-amankona asirayánká'á taraváá-kwámbá kwémaitiyuwaundayavena Áánútuna asirayámbá keinárawapimba kwévaarisa'a kwéawanaawe.

²⁹ moóra-aimba imáyáa oro. moóráwai moóra-nanko avowámó asiramáímo máyainanamo éna mindáúmpákémbó umóyámbó mayáíndayavenamo éna íma úwoi uveránivo mindánkó avowámbá ánda asááúmankenamo éna uvékena kwená náaindaamba umóyámbá mayáníye.

³⁰ kembá íma kwésuwa'naa-esa kesí namuro-kwáásiráámbá umái kwémaewe. íma súwa'naa esa kwaási torupamáí símémba moóra-mora umáguraawe.

³¹ mindáyave'a simátíménda ísáaro. kwaási sáwí-mayai kwémaesa simái sáwí'a kwéumatinkaamba mindá Áánútu maitiyuwánivo Áánútun-amankontavesa simái sáwí'a umánkanaaomba mindá Áánútu íma maitiyuwáníye.

³² kembá kwaási úrandako kumpaáruraundawaimba simái sáwí'a umásinkanaaomba mindá Áánútu maitiyuwánivo Áánútun-amankontavesa simái sáwí'a umánkanaaomba mindá Áánútu íma maitiyuwéna ívékwara naaénkwara'a íma maitiyuwáníye.

³³ kawe-táígó kawer-arámbá íyáísana sáwí-taigo sáwí-aramba kwéiyaivo taaéramba awánésa kawe-táígón-aramban-iye. sáwí-taigon-aramban-iye kwésewe.

³⁴ iyánkó póigon-araa'an-owe. sáwíre su'mai on-kwáásí mé'a pó'a íma kanaán-umai kawer-áímbá kwésewe. tirumpimbá kwáyáin-imayaaneí kwésewe.

³⁵ kawe-kwáásí kawer-ímáyáávínkémbá kawe'-má'yái kwémayaavo sáwí-kwaasi sáwí-imayaavinkemba sáwí-mayai kwémayaavo sáwí-kwaasi é'a sáwí-aimba kwésewe.

³⁶ simátíménda ísáaro. Áánútu kwaásimo máyáawaina ááintavena tísaa ínín-kanaa tínimba úwoi-aimbo ó'on-o'on-aimbo siráantavena tísaa íníye.

³⁷ kawer-áimbó sirén-kwaasiyavenamo éna arupí-kwaasiman-owe Áánútu séna sáwí-aimbo sirén-kwaasiyavenamo éna sáwí-kwaasiman-owe síníye Ísu siráíye.

ímo awánáúnda-mayai mayaaó siráan-kwasai.

Máaka 8:12, Árúku 11:29-32

³⁸ súwasa évaka'a amáán-kawaa-kwaasiye amáamba sun-kwáásíyé Ísumo sáwí-aimbo sínda isánáe sésa anóndakoo áraira Áánútumpakena kunkáana ímo awánáúnda-mayai máyénata awánaano suwaná

³⁹ Ísu séna ívé'o máyáan-kwaasi sáwí-kwaasi é'a Áánútuntave'a íma imáyáa é'a kentáv'e'a kwése'a Áánútumo ai'mákainamo e íma awánáúnda-mayai máyénata awánaanomo kwéseмба naaóvá'á Áánútu Yónaambo uráintemba kembá mirá ínivo mináimbá imáyáa oro.

⁴⁰ naaóvá'ó anón-doyaako Yónaambo nawíkowanamo kaumbo-táwaimo arumpimbó méraintemba kemá kwaasi úrandako kumpaáruraundawai kaumbo-táwai maipimbá ménaumne.

⁴¹ Yónaa kaumbo-táwai anón-doyaako arumpimbá máyowana miín-kwituwówana minkákémbá Nínívaa-naopa'a Áánútun-aai kosimátimuwasa isésa sáwí-mayai tuwésa Áánútun-aai ísaraawe. ívé'a Yónaamba usáyaaitaraundawai máyauna'a kesáái íma kwéisaamba póna naaémba Áánútu kwaásimo máyáawaina ááintavena tísaa ínín-kanaa tínimba Nínívaa-naopaken-kwaasi keinárawa'a aaivimbá maitinkésa sésa Yónaan-aai iséta sáwí-mayai tukáundayaanivo Yónaamba usáyaaitaraiwai kentí naaópa'a máyowa'a kwenáái íma isé'a sáwí-mayai íma tukáawe Nínívaa-naopaken-kwaasi sénááowe.

⁴² naaóvá'á kentíkwá'nára'a kárakwirowai áwí'a Sórómoni kawer-ímáyáávínkémbá aaimá kwésimatimuwana moórá-ininko némpaken-kawaa-ininko Sórómonin-aai kóisánáe séna kwémena kuráíye. ívé'a kemá Sórómonimba usáyaaitaraundawai máyauna'a kesáái íma kwéisaamba póna naaémba Áánútu kwaásimo máyáawaina ááintavena tísaa ínín-kanaa tínimba minínínkó keinárawa'a aaivimbá maitinkéna séna kemá némpakemba Sórómonin-aai taísaraumpo Sórómonimba usáyaaitaraiwai kentópa'a máyowa'a kwenáái ísómbe íma ísámai kawé'á uráawe síníye Ísu siráíye.

taraváá-kwánkó koyauwékain-kwasai.

Árúku 11:24-26

⁴³ Ísu mináimbá simásuwena séna kwaasi arumpinkémbá taraváá-kwánkó auwéna kavóná-marava'a nombá íma kwáyáipa'a kogwénaaena séna náávára ménaumnó séna avakáá uwááena

⁴⁴ séna tayauweré'a kesí naambá kwaásigo arumpimbá pó'a koménaumne simásuwena téna taawánaimba mindánkómbá kankambá kwiyú'mái kawer-umásukaisana taawánéna

⁴⁵ tayauweréna avakaeté-taravaa-kwamba miwítí sáwí-mayai anómbe uráawai tí'maena minkwáásígó arumpimbá tamáyáawana moórá-taravaa-kwamba arumpimbá máyáísana minkwáásígó sáwí'a umái máyáísasa naaémbe sáwíva-taravaa-kwamba máyáawana kwemá anómbe sáwí'a umái méraiye. miráumai ívé'o máyáan-kwaasi sáwí-mayai kwémaesa anómbe sáwí'a úmaesa iyónááowe Ísu siráíye.

Ísun-anówawe áúnava'maati kwasái.

Máaka 3:31-35, Árúku 8:19-21

46 Ísu kwésimatimumba Ísun-anówawe Ísun-áúnava'maate tésa aaí simámenaontavesa máápa'a máyówana

47 moóráwai Ísuntavena séna enanówe enáúnava'maare aaí simámenaesa máápa'a máyáawe súwana

48 Ísu séna kesinó nááwa'iyo. kesúnava'a nááwiya'o séna

49 ayáándeí kwená kwayó-kwáásí agaráátinkena séna kesinó kesívá'maa'a máyáawe.

50 kesivo kwíyómpakewai siráini'a kwéowai kesinó kesúnava'maa'a kesímánaa'maa'an-owe Ísu siráíye.

13

moóráwai ánáyumba tu'makáin-kwasai.

Mááka 4:1-20, Áríku 8:4-15

1 mitáwai Ísu naaúmpa'a tuwéna Káríri-nonkwaaunkon-awampa'a koména aaí simátimindayavena úwasa

2 sáwívarawai tóyo ésa kwená egwaa'á tamáyóntavena nompí-sípívimbá usámaaisena máyowasa minkwáásíyómbá nonkwaaúnkón-awampa'a máyówana ó'on-o'on-aimba kwántámai simátimakaiye.

3 moórá-aimba simátimena séna moóráwai ánáyumba maimaéna kígauva'a kwégwena

4 máyu'maraisana évakar-anayumba aampa'á kunkwáyáísana numaómá túkúnasukaiye.

5 évakar-anayumba óntankwara'-maravimba kunkwéna paáká'-márávimbá póna avekáán-umai anón-isana

6 aa'á kaisaná amímá ayáátááka'a íma kunkéna aáyánkaguraiye.

7 évakar-anayumba karaampimbá kunkwéna kárúraisana karaan-tantáákó ara'násukaiye.

8 évakar-anayumba kawé'-márávimbá kunkwéna karuwéna anón-éna arambá imái sáwívar-aramba iyéna évaka'a usáyaaítayan-aramba íyáísana évaka'a umaimái-aramba iráíye.

9 kwéisaawai ísámai kawé'á oró Ísu siráíye.

10 Ísu súwasa kwená kwayó-kwáásí kwenópa'a tésa taáísaa esa sésa kwésimatimenda nóra séwa kwántámai-aimba kwésimatimeno suwaná

11 Ísu séna Áánútu kwená kwaásimo kawááin-ainkona ááimba kwésimatimunda Áánútu keinárawa'a imáyáa tímísa'a kwéisaavo miwí imáyáa íma tímakaisasa kwéisaantave'a kwántámai-aimba kwésimatimune.

12 Áánútun-aaimo ísámaimo kawé'ó iyawai Áánútu túwa'naa ínasa moórá-ainkwara'a isésa mirámó kwéiyanamo éna Áánútu túwa'naa ínasa amápar-ainkwara'a isánááowe. Áánútun-aaimo ímo ísámaimo kawé'ó ésa kampa'á sésa kawé'á umái kwéisaumne síyawaima tirumpinkémbá mináimbá maimayáínana íma kwéniye.

13 kwéisaambanivo íma ísámai kawé'á kwéowe. kwéawanaambanivo íma awánamai kawé'á kwéowe. mirámó kwéontave'a simátimunda kwántámai-aimba kwésimatimune.

14 naaóvá'á Áánútun-aai simátímakowai áwí'a Áísáya siráimba miwí mirá kwéowe. Áísáya séna

kwéisaambanivo íma ísámai kawé'á kwéowe. kwéawanaambanivo íma awánamai kawé'á kwéowe.

15 miwítí imáyáao umbái kwétaisana tááko aaimó isáiyávéna ávón-kaisaná túranko awánaiyavena ávón-kwégaivo ímo mirámó ésamo ésa táá'o isésamo

túrampo awánésamo kesááimo isésamo miwítí sáwí-imayaamo tuwésamo kesópa'o tenkákái sáwí-imayaa maitiyuwé'a kawé'á umátinkausino Áánútu siráiyé Áísáya agaimaréna siráimba Ísu siráiyé.

¹⁶ Ísu mináímbá simásuwena séna simátíme'a sé'a keinárawa'a kawé'ó umáímo awánaamba Áánútu kawé'á kwéumatinkaiye. kawé'ó umáímo isáamba Áánútu kawé'á kwéumatinkaiye.

¹⁷ simátíménda isáaro. naaóvá'á Áánútun-ai simátímakowaiye arupí umái máyówaiye sáwíva-kwaasi keinárawa'o kwéunda-mayai kwéawanaanten-umai awánanae sésa umbá íma awánaraawe. miwí keinárawa'o kwéisaanten-umai isánáe sésa umbá íma isaraawe Ísu siráiyé.

¹⁸ Ísu kwená kwayó-kwáásíyávéna simátímatuwena séna moóráwai áányumba tu'makáin-ainkona ááimba súnnda isáaro.

¹⁹ Áánútu kwená kwaásimo kawááin-aimba isésa íma isámai kawé'á kwéowana Sáátáánigo téna tirumpinkémbá tamaimái úwoiva'a kwétiyuwaiye. minkwáásí aampa'á kunkwáyáin-anayunkaamba kwéowe.

²⁰ áányumbo óntankwara-maravimbo kúmimba maarán-ááímbán-iyé. Áánútun-ai isésa aamoí ombánivo

²¹ íma tirumpimbá táto'mai kawé'á owasá Áánútun-aaiyavesa umbaiyántáarí'a umátinkaantavesa Áánútun-ai ivátukaawe.

²² áányumbo karaampimbó kúmimba maarán-ááímbán-iyé. Áánútun-ai isáámbanivo marapár-úmbái-yántáátávésa imáyáa úmae naeésa óisan-imayaama úmae kwénaeésa mirán-ímáyááó Áánútun-ai káátasuweisasa íma Áánútuna mayái kwémayaawe.

²³ áányumbo kawé'-máravímbó kúmimba maarán-ááímbán-iyé. Áánútun-ai isésa tirumpimbá táto'mai kawé'á ésa asiramái mésa Áánútuna mayái kwémaesa kwétuwa'naa-owasa évakarawai usáyaaitamai-mayai kwémaesa kwétuwa'naa-owe Ísu siráiyé.

sáwí-anayumba u'makáin-kwasai.

²⁴ Ísu mináímbá simásuwena séna Áánútu kwená kwaásimo kwégawaain-aimba maarán-ááímbán-iyé. moóráwai kwená kígauva'a kawer-ánáyúmbá áwí'a úwítí-anayumba u'makáisana

²⁵ moórá-no'waamba amááraawigwara'a tuún-kwaiguráawana namuro-kwáásígó téna arambó ímo iyái-uwítiraan-anayumba sáwí-anayumba avu-vumpimpá'á u'makáisana

²⁶ úwítí anón-éna arambá iyáisana úwítiraan-damai u'makáiwai anón-isasá

²⁷ mayái-kwáásí awánésa kígaugo avowánópa'a tésa sésa kawer-ánáyúmbá u'makáandavimba úwítiraan-damai náávakena mimpímbá kwáyáivo sewaná

²⁸ séna namuro-kwáásígó mau'makáiyé sisasá áísaa esa sésa táúyuwanaumne sewaná

²⁹ séna ímanivo úwítí táúyuwaavainivo túwéwana

³⁰ kwáyainana naeémba úwítí karepáina'a toómbó akaránááowaiyave'a senasá misáwí-úwítiráán-dámái táúmai asááumai iramá kwégaindava'a tuwésa úwítí úramba áká'mai kesí toón-dáúmpá'á maránááowe Ísu siráiyé.

taaérankona kwqasái.

Mááka 4:30-34, Árúku 13:18-21

³¹⁻³² Ísu maarán-áínkwará'á simátiména séna Áánútu kwená kwaásimo kwégawaaain-aimba maarán-ááímbán-iyé. moóráwai sáwíyan-taeranko áwí'a

másátati mintáígó arambá ímo ane'ó awánaraan-taeramba kígauva'a u'makáawana anón-éna amaimá móivarena kóyáwé uráisana numaómá mimpímpá'á ánáamba úmarena kwémaiye Ísu siráiyé.

³³ Ísu maarán-áinkwárá'á simátimena séna Áánútu kwená kwaásimo kwégawaain-aimba maarán-áimbán-iyé. moórá-ininko péréti-tomba agayánáe séna kanaráán-tántáákó áwí'a páráwaa'a maimaéna intoráiyántáá'á sáwíyan-tantaa'a ayáúmaraisana kwéna intoréna anón-kwéiyé Ísu siráiyé.

³⁴ Ísu kwaásiyomba aái simátimenaé sénamo úmba íma avora'á siráivo kwántámai-aíne su'mai simátímakaiye.

³⁵ naaóvá'á Áánútun-aai simátímakowai sirónka'a póna Ísu mirá uráiyé. kwemá agaimaréna séna simátíménda kwántámai-aimba simátimenaumne. Áánútu maramá tarórurainka'a aúpá'ó kwáyom-bayaigon-aai ímo ísaraan-aimba simátimenaumne siráiyé agaimaréna siráimba Ísuntavena siráiyé.

sáwí-anayumba u'makáin-ainkona ááin-kwasai.

³⁶ Ísu mináimbá simátímatuwena tiyuwéna naaúmpa'a iyúwasa kwená kwayó-kwáásí kwenópa'a tésa sésa namuro-kwáásígómó moóráwaina kígauva'o sáwí-anayumbo kwéu'maraiwaina ááimba simásimiyo suwaná

³⁷ Ísu séna kawer-ánáyúmbó u'makáiwaina ááimba kemá kwaási úrandako kumpaáruraundawai úne.

³⁸ kígaugona ááimba maramán-iyé. kawer-ánáyúnkóná ááimba Áánútu kwená kwaásimo kawááin-kwasiman-owe. sáwí-anayunkona ááimba Sáátáánigona kwaásiman-owe.

³⁹ namuro-kwáásígó sáwí-anayumba u'makáiwaina ááimba Sáátáánigon-iyé. toómbó akaránááon-kanaaona ááimba maramó ánásanin-kanaaman-iyé. toómbó akaránááowaina ááimba Áánútuna kwayó'ná'á kwíyómpakewaiman-owe.

⁴⁰ námáímo áú'maimo iravímbó agaisuwánááontemba naaén-kanaamo tínda mirá ónááowe.

⁴¹ kwaási úrandako kumpaáruraundawai kesí kwayó'nárawa'a kwíyómpakemba ti'maráanasa kesí kwaásivinkemba sáwí-kwaasi ó'owima sáwí-imayaa tíméwasa sáwí-amba kwégwaraawai kuntúkúmai

⁴² iramó kwégaipa'a tiyuwáiyasa mésa ivi'á tésa túwáayaamba akévundarewasa

⁴³ arupí umái máyáawai Áánútu kentivo kawááipa'a mésa aa'ó kwégaintemba mirá ónááowe. kwéisaawai ísámai kawé'á oró Ísu siráiyé.

Áánútu kwaásimo kawááin-kwasai.

⁴⁴ Ísu maarán-áinkwárá'á simátimena séna Áánútu kwená kwaásimo kwégawaain-aimba maarán-áimbán-iyé. ó'oran-ontamba maravímbá utámarena ména pukáisana moóráwai téna taawánéna aamoí éna káátamarena mimbárámá meéyámbá ínintavena kwená óísamba maimái tímatuwena óntamba mairéna mimbárámá komeéyán-éna minó'órán-óntámbó ásámakaamba mairáiyé.

⁴⁵ Áánútu kwená kwaásimo kwégawaain-aimba maarán-áimbán-iyé. moóráwai ameriyáámba meéyáambaraindayavena naaó'-nao'a kwénaaena

⁴⁶ awánáinda moóráwai ó'oran-ameriyaamba makáinana awánéna kwená óísamba maimái kwétimena óntamba mairéna minó'órán-ámériyáámba komeéyán-umai kwémayaiye.

⁴⁷ Áánútu kwená kwaásimo kwégawaain-aimba maarán-áimbán-iyé. kwasen-únánkáámbá moórawai nompímbá túwáísana ó'on-o'on-doyaa'a

⁴⁸ minúnámpímbá ógwitagwisana asináíndayavena umái kwéawanaisasa évakarawai áwa'naa umái asímbai áámááíva'a makésa kawe'-nóyáá'á unáámpímbá áitesa sáwí-noyaa'a ivá'á kwétuwaawe.

⁴⁹ naaén-kanaa tínimba mirá íníye. kwíyómpaken-kwayo'narawa'a kawe-kwáásívínkémbá sáwí-kwaasiyomba tí'mai

⁵⁰ iramó kwégaindava'a tuwáiyasa ivi'á tésa tí'o ínintavesa túwááyaamba akévundanaaowe simásuwena

⁵¹ kwená kwayó-kwáásíyávéna tísaa ena séna simátimunda-ainkona ááimba ára isaaó súwasa owé suwaná

⁵² Ísu simátimena séna isáamba simátimunda-aimba simátíméro. moórawai naankó avowá kwená naaúmpa'a ááéraan-tantaare aúná-yantaare kwáyáísana taaímbai kwená kwaási kwétimiye. mindánkó avowámó kwétimintemba miráumai ááéraam-bonor-aimpinkene Áánútu kwená kwaásimo kwégawaain-aimpinkene simátíméro Ísu siráiyé.

Násáretivakewai Ísumba tínaaemba umánkaraan-kwasai.

Mááka 6:1-6, Áríku 4:16-30

⁵³ Ísu mináimbá simátímatuwena mimbárává'á tuwéna

⁵⁴ kwenamáápa'a kúmba miwítí mono'-náúmpá'á iyéna aaí simátimuwasa táátavesa ésa sésa náávakena kawer-ímáyáá mairéna kawer-áimbá kwésimasimenayaawa nááwawa asirayámbá ámísana kawe'-má'yái ímo awánáúnda-mayai kwémayaiyo.

⁵⁵ kesáámó awánáúnda taainéí évaka-tantaa'o kwéiwai ááninkoman-iyé. Máriyaa áánimba éna Yémési Yósépi Sáímoni Yútási tuwaaómán-iyé.

⁵⁶ kwenáúnava'a maanká'á máyáawe.

⁵⁷ maankákéwáímá póna úwoi-kwaasiman-ivo náávakena mináimbá isénawa minásíráyámbá mairénawa kwésiyo sésa kayorésa tínaaemba umámúwana Ísu simátimena séna Áánútun-aaí simátímíwai ó'on-o'on-daopa'a kwénaaisasa kwenáwí'a mósá kwémaraavo kwená naaópa'a komáyáimba kwenamááraa sésa kesáámó úndanten-kwaasiman-iyé sésa kwenáwí'a íma mósá kwémaraawe Ísu siráiyé.

⁵⁸ kesáámó úndanten-kwaasi póna íma súwa'naa íníye suntávéna ímo awánom-bayai moórá-mora-mayaiye su'mai mairáiyé.

14

Yóni nombó pétinkaraiwai pukáin-kwasai.

Mááka 6:14-29, Áríku 3:19-20, Áríku 9:7-9

¹ minkánáá Ísuna mayáígón-áái símae iyúwana Káríri-marara-kawaanako áwí'a Éróti mináimbá iséna

² kwená mayái-kwáásíyávéna séna minkwáásígó Yóni nombó pétinkaraiwaiman-iyé. pukáimpinkemba usásinkena póna asirayámbá kwempímbá kwáyáísana mirám-báyái kwémayaiye sirái.

³⁻⁴ ááéma Éróti kwenáváko awainínkómbá áwí'a Erotíyasimba mairówana Yóni séna enáváko awainínkómbá aambá áúmbakaawa mayááne simá-sima'a úwana Éróti ti'marówasa Yónimba koái'maesa ándáva'a máánkarowana

⁵ Éróti Yónimba inkamónáe súmba kwaási-taaroí inkaiséna íma inkánkaiye. kwaási Yónintavesa sésa Áánútun-aaí simátímíwaiman-iyé suwaná Éróti séna Yónimba inkámónasa áwáá'a siyénááowe séna íma inkaména máyowana

⁶ kwembó ánkaron-kanaamo túwana anón-tanomba kaumái sáwíva-kwaasi tímúwasa nowaná Erotiyasi ayáámúnko téna túranka'a araimá marówana Éróti aamoí umánkena

⁷ minárásígóntávéna séna nóin-tantaatavena ankáíya simásímína'a áméno. árai'a súnnda pó'a sísaina'a áméno súwana

⁸ anówamba koáísaa ena súwana anówama aai súwana Érótinopa'a téna séna Yóni nombá pétinkarawai a'nómbá ará'mái táávepimba maré simiyó súwana

⁹ iséna arumbá kwéumbanivo aiva'á asirayán-áimbá siráin-aimba imáyáa éna toómbó naan-kwáásígwará'á ísaraantavaiye séna íma a'áo sénáe séna

¹⁰ moóráwaimba ai'marówana ándávinkemba Yónimba anumarambá ará'mái a'nómbá

¹¹ táávepimba maréna maimaéna minárásígómbá máamuwana maimaéna anówamba máamuwasa

¹² Yónina kwayó-kwáásí iséna anómba komaimái utamánkesa Ísunopa'a téna tasimámakaawe.

naaémbe Éróti Ísuna mayáígón-áái iséna séna minkwáásígó Yóni nombó pétinkarawai éna pukáimpinkemba usásinkena póna asirayámbá kwempímbá kwáyáísana mirám-báyái kwémayaiye Éróti siráiyé.

Ísu sáwíva-kwaasi toómbá tímakain-kwasai.

Mááka 6:31-44, Árúku 9:10-17, Yóni 6:1-13

¹³ Yóni puwómba kwená kwayó-kwáásí Ísumba simámúwana iséna tuwéna kwená kwayó-kwáásiyé nompí-sípívimbá usámaaisena kwaásimo ímo máyayapata kónáe séna kúmba naaó'-naokewai mináimbá iséna marapá'á kóyo uwaná nompí-sípívimbá kwéna

¹⁴ marapá'á ásávomba misáwívá-kwáásí tuwánéna arumbá umátinkena tí'o ún-kwaasi asóvamatinkaraiye.

¹⁵ Ísu asóvamatinkowasa enónka'a kwená kwayó-kwáásí kwenópa'a téna séna íma sáwíva-kwaasi máyáapa'an-ivo enáíndara'a tí'márénasa egwaa'náópimpa'a kwénaaesá toómbá meéyámbáráaro suwaná

¹⁶ Ísu séna toóntáa'a íma kwíya'a toómbá tíméro súwasa

¹⁷ miwí séna sáwíyan-tomba éva'aasei-tonkwara kae'-nóyáákwará'á kwáyáivo sáwíva-kwaasivimba íma kanaán-íníye suwaná

¹⁸ Ísu maimaé másíméro séna

¹⁹ sáwíva-kwaasiyavena mara'á máéro séna éva'aasei-tonkwara kae'-nóyáákwará'á maisokéna kwíyómpa'a karákéna Áánútuntavena súwi simásuwena mintómbá topán-topan-umai kwená kwayó-kwáásí tímúwasa misáwívá-kwáásí tímúwasa

²⁰⁻²¹ amáparawai nowaná tímú'a vówasa sáwíva-kwaasi 5,000 kwaaima uwasá aaraiyé iyámpóígwarare miráumai-kwaasi nowaná tímú'a vówasa Ísuna kwayó-kwáásí mintón-ayai sísamaivakemba kae'á kumbaimái-unampimba áítumai ógwitaraawe.

Ísu non-avóvomayaapa'a kuráin-kwasai.

Mááka 6:45-52, Yóni 6:15-21

²² áítumai ógwitowana minkákémbá Ísu kwená kwayó-kwáásí tí'maréna séna kesí aiva'á nompí-sípívimbá usámaaise'a menávápá'-náópa'a koró. misáwívá-kwáásí kwéti'maré'a sé'a kentí naaó'-nao'a koró simátimenaumne séna

23 misáwivá-kwáásí ti'marówasa miwítí naaó'-nao'a kuwaná Áánútumpa'a námúnaamo síndayavena omápa'a umáyowana no'wáámba aúkúwana Ísu kweyáá máyowasa

24 kwená kwayó-kwáásí nompí-sípívimbá non-avuvumpá'á máyówana maramá nénka'a kwáyowana anón-unda to'maé kwétena misípí tayáto'marowasa íma kumbá

25 irataró'a Ísu non-avóvomayaapa'a kwénaaena kwená kwayó-kwáásímó máyónka'a túwasa

26 non-avóvomayaapa'o kwénaaumba awánésa táátavesa ésa tiyántámbá kwétowasa sésa kwaántáo kwénaaiye suwaná

27 Ísu avekáán-umai séna táá'a kaivó aáno máéro. kemá úne súwana

28 Pítaa simámena séna emó Ísóigo úrambo éma sina'á non-avóvomayaapa'a emó máyaandava'a konó súwana

29 Ísu séna kanaán-ivo tiyó súwana nompí-sípívínkémhá kunásávena non-avóvomayaapa'a Ísumo máyopa'a kúmba

30 kawé'á umái kúmba anón-undamo toróntavena imáyáa éna inkaisúmba nompímbá kunávekora'nara kwéena anónka'a séna Ísóigoo kembá tátoraao súwana

31 Ísu avekáán-umai ayáámba árú'mai tátorena séna anón-undamo toráintavai sáwí-imayaa e kesí asirayántávémó ímo imáyáamo óndayavai kunáveraaene. kesí asirayántávái íma kaer-ímáyáá uwo súwasarai

32 nompí-sípívimbá usámaaisewana anón-undao maivaiyówasa

33 nompí-sípívimbá máyówai Ísuna imáyáa mósá marésa sésa árai'a Áánútu ááninko óne siráawe.

Ísu Kénésárétiva'a tí'o ún-kwaasi asóvamatinkarain-kwasai.

Mááka 6:53-56

34 árai'a Áánútu ááninko óne sésa kwaaúnóná menávápá'á Kénésáréti-marava'a kumbá marapá'á ásávowasa

35 mimbápákén-kwáásí Ísumba aúyésa naaó'-nao'a simátimesa Ísumo tamaún-aimba isésa tí'o ún-kwaasi tí'maesa tóyo ésa

36 sésa ená unáánkwátói-araaira'a tátoraiana tí'a étinkainkwae suwasá tátórówana tí'a étínkaraiye.

15

tíkwá'nái áamáamba siráan-kwasai.

Mááka 7:1-13

1 áamáán-kawaa-kwaasiye áamáamba sun-kwáásiyé Yérúsaremu-naopakemba Ísumo máyopa'a tésa sésa

2 ená kwayó-kwáásí nóra isasá kentáá síkwá'nái áamáamba íma kwarésa tiyáámba íma sese ombá toómbá kwénaao suwaná

3 Ísu séna kentíkwá'námo simátímakaan-amaamba kwaré'a Áánútuna áamáamba kwéaraaisemba nóra éra mirá kwéoo.

4 Áánútu séna kentinóvowi túwí'a anómba oró. ánivo anóvwimo sáwíkaambo simátinkaindawaimba tuvuwíyana puwíníye Áánútu siráivo

5 keinárawa'o siráamba moórawai anóvwiyavena simátimena séna moórá-yantaa'a Áánútundeiman-ivo íma kanaán-umai timénaumne siréna anóvwima íma kwétuwa'naa-iye. mirámó ontávé'a kanaán-iye kwésewe.

6 mirá-sáwí'ó ontávé'a Áánútun-aaí tuwé'a kentíkwá'nái áamáamba kwégwaraawe.

7 kaumbo-káér-ainkwara-kwaasin-owe. naaóvá'á Áánútun-aaí simátímakowai áwí'a Áísáya keinárawatavena árair-aimba siráimba agaimaréna séna Áánútu séna

8 maawímá kesúwí'a tóikakene su'mai sésa kesí imáyáa íma tirumpimbá kwáyáiyé.

9 kwaásiti áamáamba simái paárombanivo Áánútuna áamáamban-iyé kampa'á sembá miráráán-umai kesí imáyáa kampar-ímáyáa mósá kwémaraawe Áánútu siráiyé Áísáya simái agaimakáiyé Ísu siráiyé.

kwaásimo sáwí'o umátínkáin-tantaakona kwaasái.
Máaka 7:14-23

10 Ísu mináimbá simátímatuwena kwaásiyavena teró súwasa kwenópa'a tuwaná séna simátíménda isé'a kawé'á oró.

11 máápakén-tantaa'o naawái íma kwaási sáwí'a kwéumatinkaivo tirumpinkén-áínkó kwaási sáwí'a kwéumatinkaiyé siráiyé.

12 súwasa Ísuna kwayó-kwáásí kwenópa'a tésa sésa áamáán-kawaa-kwaasi emó simátiménda-aimba isésa áwáá'a aéesa kayóráamba íya isaánó suwaná

13 Ísu séna kesivo kwíyómpakewai ímo u'makáin-anayumbo éna táúyuwaniyé.

14 áamáán-kawaa-kwaasi tááiyave'a íma anón-imayaa oró. miwí ímo aambó awánaakakemba tóikakemba kampa'á simátimesa sésa aambá agaráátinkanaumne kwésewe. moóra aúgavitawai moóra aúgavitawaimba ayáán-to'maesarai íma kanaán-umai kóyááoivo mirámó ésaraimo ésarai maipímbá koyuvánkoyaaoyé súwana

15 Pítáa séna kwántámai-aimbo simátiménda-ainkona ááimba simásimiyo súwana

16 Ísu séna kenkwára'á íma táako pééi kwésisa'a mé'a ísáambanivo íma ísámai kawé'á uráawe.

17 máápakén-tantaa'o naawái tindáámpá'á kunáyúsúgwinivo

18 aaimó kwéseмба tirumpinkén-ímáyááo éna mindá kwaási sáwí'a kwéumatinkaiyé.

19 tirumpin-ímáyáávínkémbá sáwí-imayaa ésa tínkamiyasamo puwónááoni'a ésa aarai-úmóyámbá ésa kwaai-úmóyámbá ésa amápa-tantaa'a umóyámbá ésa kampar-áímbá simátinkesa simái sáwí'a umátinkesa

20 mirá-sáwí'ó kwéomba tirumpinkén-ímáyááo kwaási sáwí'a kwéumatinkaivo tiyáámbo ímo sese ombó toómbó kwénaamba mindáo kwaási íma sáwí'a kwéumatinkaiyé Ísu siráiyé.

Kenááni-maravaken-ininkona kwaasái.
Máaka 7:24-30

21 Ísu mináimbá simásuwena kwená kwayó-kwáásíyé mivá'á tuwéna Táyaa-naopare Sáítóni-naopare mináyámpá'á kúmba

22 mináyámpákén-ínkó íma Yútaa-inimba póna Kenááni-ininko Ísunopa'a téna anónka'a séna anóndakoo Tévitin-andarakewai arumbá umásinkaaó. taraváá-kwámbá kesiyáámunko arumpimbá máyáísana sáwí'a umái máyáiyé súwana

23 Ísu iséna íma aaí súwasa kwená kwayó-kwáásí kwenópa'a tésa asiramái sésa ai'mátuwaao. aasiyaasí mirá siváínivo suwaná

24 Ísu séna Áánútu si'mákaisa'a Ísareri-kwaasiyé su'mai túwa'naa e'a Ísareri-kwaasimo sipisípi-poiraan-umaimo kóyáwé kwéowai kwétuwa'naa-une súwana

²⁵ minínínkó Ísun-aóka'a mara'á kumbaéna séna anóndako súwa'naa uwo súwana

²⁶ Ísu séna iyámpóiti toómbá maimái iyámbá timúnavo miráumai Ísareri-kwaasimo túwa'naa úndantemba emá ó'onkaa-inimba ónda pó'a áwa'naa únavo kwésune súmbanivo

²⁷ minínínkó séna anóndako árai'a sémpo iyánkó avowá owé sisaná toón-ayai takwémandaiye. miráumai ó'onkaa-ininkoman-iyé sinaná kanaán-ína súwa'naa ínáyone súwana

²⁸ Ísu séna kentávái asiramái máyaanda-ininko sénda pó'a mirá ónaumne séna mitáwai ayáámúnkomba asóvamankaraiye.

Ísu sáwívarawai asóvamatinkarain-kwasai.

²⁹ asóvamankena kúmba Káríri-kwaankon-awampa'a koukúmai omápa'a mara'á umáyowasa

³⁰ sáwíva-kwaasi kwemó máyopa'a kumbá tísamaimo tausokón-kwaasiye tiyáántámbo mavíkuron-kwaasiye túrambo kavíkón-kwaasiye aaimó ímo sun-kwáásíyé ó'on-o'on-ti'o ún-kwaasi tí'maesa kwenáísamaivimba mótinkowana asóvamatinkowasa

³¹ tísamaimo tausokón-kwaasi kawé'á uwasá tiyáántámbo mavíkuron-kwaasi kawé'á uwasá túrambo kavíkón-kwaasi kawé'á umái awánowasa aaimó ímo sun-kwáási aai suwasá misáwívaráwái awánésa ávááraumai táá'a kówasa Ísareri-kwaasiti Ísóigo áwí'a mósá makáawe.

Ísu moórágwara'a toómbá tímakain-kwasai.

Máaka 8:1-10

³² Áánútu áwí'a mósá marówana Ísu kwená kwayó-kwáásí tááyowasa tuwaná séna maankwáásíyómbá kaumbo-táwai kesé máyáawana maimaésa tiráan-tomba ánásaisa'a sirumbá kwéumatinkaumne. ti'maráanasá miwítí naaó'-nao'a kónááombanivo aampa'á kwíyamba kánoka'a pósa púwóvainiye súwasa

³³ kwená kwayó-kwáásí sésa kavóná-marava'a sáwíva-kwaasin-ovo náánkakenta toómbá maimáíya timénaumno suwaná

³⁴ Ísu tísaa ena séna nóraumai-tona kwáyáiyo súwasa avakaeté kwáyáísana esimái-noyaakwara'a kwáyáiye suwaná

³⁵ minkwáásíyóntávéna séna mara'á máéro séna

³⁶ avakaeté-tone noyááre maisokéna Áánútuntavena súwi séna mintómbá topán-topan-umai kwená kwayó-kwáásír'á timúwasa minkwáásíyómbá tímúwasa

³⁷⁻³⁸ amáparawai nowaná tímú'a vówasa sáwíva-kwaasi 4,000 kwaaima uwasá aaraiyé iyámpóígwarare miráumai-kwaasi nowaná tímú'a vówasa kwená kwayó-kwáásí mintón-ayai túwómba avakaeté-unampimba áítumai ógwitowana

³⁹ Ísu misáwívá-kwáásí ti'maréna kwená kwayó-kwáásíyé nompí-sípívimbá usámaaisesa Mágátani-ayampa'a kuráawe.

16

ímo awánáúnda-mayai mayaaó siráan-kwasai.

Máaka 8:11-13, Árúku 12:54-56

¹ mivá'á Ísu máyowasa amáán-kawaa-kwaasiye Sátúsi-monor-aimbo sun-kwáásíyé Ísumo sáwí-aimbo sínda isánáe sésa Ísunopa'a tésa sésa áraira Áánútumpakena kunkáana ímo awánáúnda-mayai máyéната awánaano suwaná

² Ísu séna enáínka'o awánaamba aaváúmá naaerírí'a vaisa'á sé'a aaváyaavimba aa'á káníye sé'a

³ aaváyaavimba awánaamba ainánkó aaváúmá káátasuwaisa'a sé'a ívé'a aa'á táníye kwésewe. kwíyómpa'o awáné'o ombá sé'a aa'á káníye. aa'á táníye kwésemba mirán-tántáákóná ááimba awánaambanivo Áánútumo ívé'o kwéin-tantaakona ááimba íma awánaraawe.

⁴ ívé'o máyáan-kwaasi sáwí-kwaasi é'a Áánútuntave'a íma imáyáa é'a kentáv'é'a kwése'a Áánútumo ai'mákainamo e íma awánáúnda-mayai máyénata awánaanomo kwésemba naaóvá'á Áánútu Yónaambo uráintemba kembá mirá ínivo mináímbá imáyáa oró. naaóvá'ó anón-doyaako Yónaambo nawíkowanamo kaumbo-táwaimo arumpimbó méraintemba kemá kaumbo-táwai maipímbá ménaumne Ísu séna tiyuwéna kuráiyé.

*íma kaumbo-káér-ainkwara-kwaasi-i'a oró siráin-kwasai.
Mááka 8:14-21*

⁵ tiyuwéna kúmba Ísu kwená kwayó-kwáásiyé nonkwaaúnkóná menávápá'á kumbá marapá'á ásávesa kwená kwayó-kwáásí péréti-tomba íma máyómba tuwinkésa kuwaná

⁶ Ísu áamáán-kawaa-kwaasiye Sátúsi-monor-aimbo sun-kwáásiyé kaumbo-káér-ainkwara-kwaasi owé-imáyáá kwéena kwená kwayó-kwáásí simátimena séna intóráin-tantaa'a sáwíyan-tantaa'a moórá-tonko áwí'a péréti mimpímbá kwémaraawana kwéintorena anómba intembá áamáán-kawaa-kwaasiye Sátúsi-mono-kwaasiyavaiye imáyáa é'a kentúma kárákwimai máéro súwasa

⁷ keáímbá sésa nóra séna mirá kwésiyo. péréti-tomba íma maimaéta túnanaya mirá kwésiye suwaná

⁸ Ísu keáímbó kwésun-aimba iséna nóra séra toómbá íma kwáyáiyé-aimba kwéseo. kentáv'é'a íma sáwíyan-imayaa é'a anón-imayaa oró.

⁹ kanaán-umai toómbá timénaunda ááémo uráundawaina ááimba íma tááko pééi kwésiye. éva'aasei-tomba topán-topan-umai sáwíva-kwaasi 5,000 kwaasi timéwánasa naráamba mintón-ayai nóraumai-unampina áíturaawara kemó uráundawaina ááimba íma awánaraawe.

¹⁰ avakaeté-tomba topán-topan-umai sáwíva-kwaasi 4,000 kwaasi timéwánasa naráamba mintón-ayai nóraumai-unampina áíturaawara kemó uráundawaina ááimba íma awánaraawe.

¹¹ áamáán-kawaa-kwaasiye Sátúsi-mono-kwaasiyavaiye imáyáa é'a pérétimo intóráin-tantaatave'a kentúma kárákwimai máéro-aimbo súnnda íma péréti-tontave'a kwésumpo nóra éra íma ísaraao súwana

¹² tááko pééi súwasa mináínkóná ááimba ísówana péréti-tontavena íma siráivo áamáán-kawaa-kwaasiye Sátúsi-mono-kwaasiye tááiyavena séna kárákwimai máéro siráiyé.

*Pítaa Ísuna ááimba siráin-kwasai.
Mááka 8:27-30, Árúku 9:18-21*

¹³ Ísu Sísáriya Vírípai-naokon-ayampa'a kúmba kwená kwayó-kwáásí tísaa ena séna kemá kwaási úrandako kumpaáruraundawaintavesa amáparawai kentávésa nóran-kwaasiye kwéseo súwasa

¹⁴ miwí sésa évakarawai sésa emá Yóni nombá pétinkaandawai óne sewasá évakarawai sésa naaóvá'á Áánútun-aaí simátímakaandawai áwí'a Íráiyaama óne sewasá évakarawai naaóvá'á Áánútun-aaí simátímakaandawai áwí'a Yéremaya óne sewasá évakarawai sésa naaóvá'á Áánútun-aaí simátímakaawaivinkemba moóráwai óne kwésewe suwaná

15 Ísu séna keinárawa'a kentáv'é'a nóran-kwaasiye kwéseo súwana

16 Sáimoni Pítaa séna Áánútumo usásinankaiwaima Yútaa-kwaasiya kwéamu'maraundawaiya óne. Áánútu asirayánkwáráwái ááninko óne Pítaa súwana

17 Ísu séna Sáimoni Yónaa ááninkoma ónana Áánútu kawé'á kwéumankaiye. kesí ááninkona ááimba sénda kwaási íma simámévo kesivo kwíyómpakewai mináimbá embá simámísa isáánda póna Áánútu embá kawé'á kwéumankaiye.

18 simátíme'a sé'a enáwí'a Pítaawemo kwéseмба mináwíkóná ááimba óntamban-iyé. anón-ontanka'a kesí naankáámbá ónaunda mindánkáámbá kesí kwaási-i'a owaná púwón-asirayanko íma usáyaaitaniye.

19 Áánútu kwená kwaásimo kwégawaain-asirayamba áména marapá'ó máyaanda sáwí'o ombá aambó aunóndanten-umai Áánútu kwíyómpa'a ména á'a aambá áúmbakaiye. kawé'ó ombá ímo aambó aunóndanten-umai Áánútu kwíyómpa'a ména á'a mirá uráiyé simásuwena

20 kwená kwayó-kwáásiyávéna asiramái séna Áánútumo usásisinkaiwaima Yútaa-kwaasi kwésimu'maraawai úne-aimba íma simátímévo Ísu siráiyé.

Ísu puké'a usásinanaumne siráin-kwasai.

Máaka 8:31-9:1, Árúku 9:22-27

21 minkánáá Ísu kwemó puwínín-aimba ááimba ásámai kwená kwayó-kwáásí simátímena séna Yérúsaremu-naopa'a kondá Yútaa-anon-kwaasiye mono-káwáá-kwáásiyé áamáamba sen-kwáásiyé sí'a índai'a umásinkesa sínkamiya'a puwónaundanivo kaumbo-táwai maisúwáanana Áánútu usásisinkaniye súwana

22 Pítaa áí'maena kweyááva'a máankena séna Ísóigoo mirán-áimbá sénavo Áánútu íma owé sínasa séndanteni'a íma umánkanaaowe súwana

23 Ísu kwanténa Pítaantavena asiramái séna Sáátánigo siyuwé kóaa. kwaásiti imáyáavinkemba kwésempo íma Áánútuna imáyáavinkemba kwésempo kesí aambá íma itaaó Ísu siráiyé.

24 Ísu mináimbá simásuwena kwená kwayó-kwáásí simátímena séna kesínaaemba kwaránáe síyawai tirááimo táinda-yantaa'a íma tátoraaro. kemá puwónaunda-taima súgwaata'mae'a kondantembá kesínaaemba kwaránááowaima umbai-yántáá'á timíyasa minúmbái-yántáá'á úwoi maimaésa sínaaemba kwaránááowe.

25 tirááimo táindai'o ésa íma kawé'á umái ménaaovo kentávésa ísámai tirááimo táinda-yantaa'o tuwésamo puwésa aúnaí'a umái maí'mai'a ónááowe.

26 marapákémbó amápa-tantaa'o kwémaesamo puwíyambo éna mintántáákó íma túwa'naa íníye. puwíyamba marapá'ó makáan-tantaa'nei íma anondáí'a umásuwesa ókwara'a ayáátááka'a ménaaowe.

27 kemá kwaási úrandako kumpaáruraundawai kesí kwayó'nárawa'a kwíyómpakewaiye kesivoná asirayánkwárá'á kumé'a amápa-kwaasimo úmae kwéiyomba imáyáa é'a miwítí meéyámbá timénaumne.

28 árai'a simátíme'a sé'a évaka'a maanká'ó máyáan-kwaasi íma aiva'á puwé'a kemá kwaási úrandako kesí kwaásimo kwégawaanda suwáné'a naaemba puwónááowe Ísu siráiyé.

17

Ísu ó'on-kuwawaa'a aúkáin-kwasai.

Máaka 9:2-13, Árúku 9:28-36

¹ Ísu mináimbá simásuwena ava'moraé-no'waamba kwaéna Pítaante Yémésinte kwenáváko Yóninte umái tí'maena omápa'a iyúmba miwíyé su'mai umésa

² miwí túranka'a Ísu ó'oran-auma auvúwana óipakemba aaváúgómó inten-úwana kwená unáánkwátóirakemba sán-kena kwayání'a kówasa

³ awánomba kae-kwáásirái kwíyómpakemba paárésarai mindárai túwí'a Mósesiye Íráiyaae Yútaa-kwaasi tíkwá'nárai Ísuwe kwaasái kwésuyana

⁴ Pítaa Ísuntavena séna Ísóigoo maanká'ó maúndaya kawe'á imbá póta emó sinataamó éta kwááyu-namba kaumbomá ónaundaya moóra endéi éta moóra Mósesindei éta moóra Íráiyaandei éta mirá ónaundayaawe siráiyé.

⁵ mirá kwésunka'a ainánkó sán-kámaena kwayání'a kámae kuména kunkáátowana mináinámpínkémbá aaigówé su'mai séna maawámá kesáanimba isa'á kwená imáyáa kwée'a ávááraumai aamoí umánkaumne. kwenáái ísáaro súwasa

⁶ kwená kwayó'nárau mináimbá isésa marapá'á kumbésa táátavesa ésa tiyántámbá kwétowana

⁷ Ísu miwímó máyópa'a téna tine'á tátorena séna táá'a kaivó usásinaaro súwasa

⁸ awánomba mindárai kwíyómpa'a iyúyana Ísuwe su'mai méraiye.

⁹ máyowasa omápakemba kúmúmba Ísu asiramái simátimena séna awánaamba íma simátíméro. kemá kwaási úranda'a kumpaáruraundawai púwóndavinkemba usásinaandara'a awánaamba kanaará'á simátíma'mae iyóro súwasa

¹⁰ kwená kwayó'nárau Ísumba áísaa esa sésa áamáamba sen-kwáásí Íráiyaa aiva'á paárínana Áánútu usásinankaiwai Yútaa-kwaasiya amu'makáúndawaiya naaémba paárinnyemo sembá nóra sésa mináimbá kwéseo suwaná

¹¹ Ísu séna aiva'á Íráiyaa paáréna to'mayaa íniiye-aimba árair-aimban-iiye.

¹² simátíme'a sé'a Íráiyaa á'a paárúwasa íma aúyésa sáwí'a umánkanae sésa sáwí'a umánkesa mirá uráantemba kembá kwaási úrandako kumpaáruraundawaiimba sáwí'a umásinkanaaowe súwana

¹³ tááko péei súwasa Íráiyaa siráimba Yóni nombá pétinkaraiwaintavena siráiyé siráawe.

Ísu taraváá-kwámbá mayáúkain-kwasai.

Máaka 9:14-29, Árúku 9:37-42

¹⁴ simásuwesa omápakemba kúmúmba sáwíva-kwaasi torupamáí máyówasa awánomba moóráwai Ísunopa'a téna aísamaivimba kumbéna séna

¹⁵ anóndakoo kesáanimba arumbá umánkaao. sáwí'a umái ména tanaambá váguvagu kwéena aígaregó nonkáánéna aiyayaamba sápisimagwisana nompíné iravíné tanaambá kwévamae kwénaaisa'a

¹⁶ ená kwayó-kwáásí máyáapa'a máankaunasa íma kanaán-umai kawe'á umánkaraawe súwana

¹⁷ Ísu séna kentí imáyáa kae'náér-imayaama isa'á kentávé'a íma imáyáa kwéowana póna sirumbá umbaí kwétaivo nóraumai-tawaiya'i kesé ménaumpo enáanimba áí'mae tiyó súwana áí'maena túwana

18 Ísu taraváá-kwántávéna séna auwé kóaaó súwana arumpinkémbá auwéna kóúwana miníyámpóí kawé'á umánkowana kawé'á umái méraiye.

19 kawé'á umánkowasa naaémbo Ísu kweyáá máyonka'a kwená kwayó-kwáásí tésa sésa nóra séta mintáraváá-kwámbá íma kanaán-umaiya mayáúkaumno suwaná

20 Ísu séna Áánútuntave'o mayauwáníyemo sé'o asiramáímo máyáankakai mayaúwáísino. árai'a simátíme'a sé'a moórá-taigo áwí'a másátati sáwíyan-aramba ma'makáisana áruma kwikéna anón-tainambo kwéiyintemba kesé aráápamai sáwíyanka'a mé'a naaémba anóni'a umái aráápamai mé'a omátave'o sé'o kítímae ór-ayampa'a kóaaomo síyanamo éna mirá íníye.[

21 Ísu mináímbá siráimba kwesé aráápamai máyáamba kwená mayái amápa'a kanaán-umai mayánááontavena siráíye.]

Ísu puwínín-aimba siráin-kwasai.

Mááka 9:30-32, Árúku 9:43-45

22 Ísu kwená kwayó-kwáásí Káríri-ayampa'a torupamáí máyówana Ísu simátimena séna kembá kwaási úranda'a kumpaáruraundawaimba ó'on-kwaasi timíyasa

23 sínkamiya'a puwé'a kaumbo-táwai maisúwáanana usásisinkaniye súwana miwí tirunkó umbái taráíye.

táákísi-ontamba tukáan-kwasai.

24 tirunkó umbái tówasa Ísu kwená kwayó-kwáásíyé Kápénéamu-naopa'a kumbá anóm-bono'-nankontavesa táákísi-ontamba kwémayaawai Pítaanopa'a tésa sésa ená anóndako anóm-bono'-nankontavena táákísi-ontamba kwétuwai. íya kwétuwaiyo suwaná

25 Pítaa séna kwétuwaiye simásuwena naaúmpa'a iyúwana táákísin-aimbo ímo sirónka'a Ísu Pítaamba áísaa ena séna Sáímoniyo marapákén-ánón-kwáásí timááraawitopakemba táákísi-ontamba maésa ó'onkaatopakemba maésawa kwéompo nóran-imayaamo kwéemo e simásimiyo súwana

26 Pítaa séna táákísi-ontamba ó'onkaatopakemba mairáawe súwana Ísu séna miráumai Áánútuna kwaásiya póta anóm-bono'-nankona táákísi-ontamba íma tuwánaundayaanivo

27 áwáá'a sevái póta úwoi tuwánaundayaanivo nonkwaaúmpá'á kuré ánda túwénana kumína aiva'ó torénda-noyaa'a mairé óipimbo óntambo kwáyaina maimaé minóntándéí esáváíyé kentáváíyé táákísi móuwo Ísu súwana mirá uráíye.

18

nááwa kwéusayaaitaiyo siráan-kwasai.

Mááka 9:33-37, Árúku 9:46-48

1 mitáwai Ísuna kwayó-kwáásí kwenópa'a tésa taáísaa esa sésa Áánútu kwená kwaásimo kawááin-kwaasivinkemba nááwa usáyaaitesa anón-kwaasi-i'a kwéoo suwaná

2 Ísu moórá-iyampoi ááyowana túwana avumpimbá aránkena

3 séna árai'a simátíme'a sé'a sen-ímáyáámó ímo tuwé'o iyámpóímo ímo usáyaaitanae-imayaamo ontembó keinárawa'a mirán-ímáyáámó ímo íyanamo éna Áánútu kenká'á íma kawááiniye.

4 miníyámpóígó tísamaivimbo máintemba mirámó kwéowai Áánútu kwená kwaásimo kawááin-kwaasivinkemba kwéusayaaitaawe.

⁵ kentávésa imáyáa kwéesa iyámpói áwa'naa onten-umái kwésuwa'naa-owe Ísu siráiyé.

sáwí'a kwéon-kwasai.

Mááka 9:42-48, Árúku 17:1-2

⁶ Ísu mináimbá simásuwena séna iyámpóigomo kesáiyavenamo árairemo sintenkáan-umai évakarawai áraire kwésewe. évakarawai tésa kesáiyavesamo áraire kwésewaima kampar-áimbá tasimátimiyasa isésa sáwí-ampa'a kówiyasa Áánútu kampa'ó síyawaima sáwí-meyamba anómba timínívo miwímó tinumarampimbó anón-ontambo aríkwímaresamo nompímbó túwááwasamo kumésamo kumpuwésarakai kampar-áimbá íma simátíméwasa sáwí-ampa'a íma kosinó. mindá kanaán-iyé.

⁷ marapá'á máyáanka'a kesáái tuwésa sáwí-ampa'a kónááontavena ó'on-o'on-tantaako kwétavisíye. mirá-sáwí-tántáákó kwaíkwaí'a kwéimba pósa sáwí-ambo ó'owimo agaráátínkáawai sáwí-meyamba mayánááowe.

⁸ tiyáánkowa'i. tísamaigowa'i. sáwí'o ína'a misáwí-ámpá'á kúnavo sé'a moóra-tiyaana'i. moóra-tisamaiya'i. arátúwáaro. kae-tiyááná'i. kae-tísamáiyá'i. kwáyaina'o é'a sáwí-marupa'o iramó kwégaipa'a kónááomba mindá sáwí'an-iyé. sáwí'o uráimbo maisuwé'o máyáamba mindá kawé'án-iyé.

⁹ túrankomo sáwí'o ína'a misáwí-ámpá'á kúnavo sé'a moóra-turamba pítuwaaro. kae-túrándéimo awáné'o é'a sáwí-marupa'o iramó kwégaipa'a kónááomba mindá sáwí'an-iyé. sáwí'o uráimbo maisuwé'o máyáamba mindá kawé'án-iyé Ísu siráiyé.

sipisípi-poimo áuyokain-kwasai.

Árúku 15:3-7

¹⁰ Ísu séna úwoi-kwaasiyave'a úwoisamban-owe íma sé'a kárákwiyoro. Áánútuna kwayó'nárawa'a kwíyómpakewai miwírá'á kárákwiraawai kesivo kwíyómpakewaina egwaa'á mésa miwí táái kwésimamevo kárákwiyoro Ísu siráiyé.

[
¹¹ Ísu mináimbá simásuwena séna kemá kwaási úrandako kumpaáruraundawai Áánútuna aampa'ó ímo kwégwaraan-kwaasiyave'a tivakáá-umai sáwí'o umáímo máyáampinkemba kawer-ámpá'á métínkáandayave'a kunkáumne.]

¹² sipisípira'a kárákwiyowai kwéon-aimba ísáaro. moóráwai sáwíva-sipisipi 100 sipisípira'a kárákwiraisana moóra-sipisipi áuyokwisana misáwívá-sípísípímó umó kwénaamba tiyuwéna moórámo áuyokwimba koavakáá eémena

¹³ awánénamo ímbá aamoí kwéena séna kesí sipisípi áuyokwimba áíkkaumne séna mimbóráwáiná aamoí anómba éna sáwíva-sipisipi ímo áuyokombo úwoimo máyáawaiti aamoí sáwíyanka'a kwéiyé.

¹⁴ sipisípira'o kárákwiyowaimo áuyokwi-sipisipiyavenamo arunkómó umbaimó taintembá kentivo kwíyómpakewai kwená aampa'ó ímo kwégwaraan-kwaasiyavena arunkó umbaí kwétaiye Ísu siráiyé.

kentí kwaási sáwí'a umátínkáan-kwasai.

¹⁵ Ísu mináimbá simásuwena séna ená kwaási Áánútuna kwaásigomo embó sáwí'o umánkainamo e kwempá'á mináíntávái kosimámínana kwewé su'mai máyáindara'a kosimámínana enáái isénamo arupí umánkainamo ékai kwesé esé kawé'á umái máékaiyo.

16 enáái ímo isáínamo e moóráwaiya'i. kaekóná'i. kotí'mai kwempá'á simámiyo. Áánútun-aaí aúváivimba agaimaréna séna moóráwaimba aaivimbá mayankánáe séna mináimbá isarewai kaerá'i. kaumbowá'i. tí'maena mátinkena áísaa umai isáníye siráimba mindáyavena ená kwaási enáái isáníntavena moóráwaiya'i. kaekóná'i. kotí'mai kwempá'á mé'a simámiyana kentáái isáino.

17 ánivo ímo isáínamo e Áánútuna kwaási torupamátinke enáái simátímínasa mésa simámiyana kwemó miwí tááimo ímo isáínamo e imáyáa e se Áánútuna aambó ímo kwaráan-kwaasiraamba éna táákísi-umoyan-kwaasiraamba kwéiye siyó Ísu siráiyé.

18 Ísu séna árai'a simátíme'a sé'a marapá'ó máyáanka'a sáwí'o ombá aambó aunónaaonten-umai Áánútu kwíyómpa'a ména á'a aambá áúmbakaiye. kawe'ó ombá ímo aambó aunónaaonten-umai Áánútu kwíyómpa'a ména á'a mirá uráiyé Ísu siráiyé.

19 Ísu mináimbá simásuwena séna moórá-aimba simátíménda ísáaro. marapá'ó máyáanka'a kae-kwáásígóráímó moórá-aintavesaraimo mimbórá-ímáyáámó ésaraimo kesivo kwíyómpakewaimo áísaa íyanamo éna mirá umátinkaniye.

20 kaumbo-káé-kwaasi kentávésa imáyáa ésa torupamáí máyáamba túwa'naa ónaundayave'a miwísé ménaumne Ísu siráiyé.

21 Ísu mináimbá súwana Pítáa Ísunopa'a téna séna Ísóigoo kesí kwaási sáwí'o umásínkáva'o kwéiyomba mindáyave'a nóraumai-tawai íma aaivimbá mayankéra íma imáyáa éra ivátuwanaumno. avakaeté-tawaima sáwí'a umásínkáimba íma aaivimbá mayanké'a íma imáyáa é'a ivátuwaunda pó'a moórá-tawaimo sáwí'o umásinkaindara'a aaivimbá íya mayankéra. íya imáyáa éra. ivátuwanaumno súwana

22 Ísu séna íma avakaeté-tawaiye su'mainivo úwoi mirá úmae iyuwó Ísu siráiyé.

óntamba ámakaintavai íma ivátuwaao siráin-kwasai.

23 Ísu séna sáwí'o umátínkáamba íma imáyáa é'a ivátuwaaromo súnda maarán-íiyávé'a sé'a Áánútu kwená kwaásimo kawááin-aimba maarán-áimbán-íye. moórá anón-kwaasigo kwená mayái-kwáásí óntamba kwááyu tímakena

24 tísaá ónáe kwéimba anón-ontamba 10,000,000 ontamba kwááyu ámakaiwaimba moóráwai áí'maena móaminkwae séna íyísana

25 íma móamintavena óntan-anavo séna kwembá airé'a awainínkómbá airé'a kwená iyámpóíye kwená póíye kwená óísane maimaé'a ó'on-kwaasiti mayái mayáníntave'a miwí kwétime'a óntamba maimaé'a kemó tukáunda-ontankaamba umái másíméro sisaná

26 kwená mayái-kwáásígó aísamaivimba kumbaéna séna arumbá umásinkema simu'makéna'a óntamba avakáá-é'a amápa'a améno sisaná

27 kwená anón-kwaasigo arumbá umánkena séna kanaán-ivo kwááyu ámakaunda-ontamba íma imáyáa ónaumpo ivátuwaao sisaná

28 mayái-kwáásígó máápa'a kuména moórá mayái-kwáásígómbá awánéna sáwíyan-ontamba 100 ontamba ámakaiwaimba awánéna amósamba kumba-paména anónka'a séna kwááyumo ámakaunda-ontamba avekáámbá simiyó sisaná

29 kwenáísamaivimba kumaéna séna arumbá umásinkema simu'makéna'a óntamba avakáá-é'a améno sisaná

³⁰ íma iséna áí'maena ándáva'a móankena séna kwááyumo ámakaunda-ontamba símínasa ayúránkáaro sisasá

³¹ mayái-kwáásíyómbá awánésa tirumbá umánkesa miwítí anón-kwaasira'a kosimáméwana

³² anón-kwaasigo iséna kwená mayái-kwáásígó sáwívar-ontamba 10,000,000 ontamba mairáiwaimba ááyaisana tisaná séna sáwí-mayai-kwaasi óne. kentávái arumbá umásinkaaó séndayave'a mirá é'a anón-ontamba kwááyu ámakaunda-ontamba íma imáyáa ónaumpo ivátuwe íma simiyó sé'a

³³ sirumbó umánkaraundantemba moórá-mayai-kwaasigomba arumbá umánkáaraamba sáwí'a óne séna

³⁴ arumbá anómba sáwí'a umánkena ándáva'o kárákwiraindakonka'a móankena séna kwááyumo ámakaunda-ontamba amápa'a simína ayúrankaao sisaná ándáva'a ánkaraie

³⁵ Ísu simásuwena kwená kwayó-kwáásíyávéna séna kentí kwaásimo sáwí'o umátínkáambo ímo ivátuwe'o imáyáamo úmae kwéiyianamo éna kesivo kwíyómpakewai kentí sáwí-mayai íma maitiyuwáníye. óntan-anavomo intembá kesivo mirá umátinkaniye Ísu siráie.

*aarakwá'ó tasáén-aimbo siráin-kwasai.
Máaka 10:1-12, Árúku 16:18*

19

¹ Ísu mináyáátáár-áimbá simátímatuwena Káíriri-ayampa'a tuwéna Yútiyaa-ayampa'a Yótáni-nonkona menávápár-áyámpá'á komáyowasa

² sáwívarawai tóyo uwaná tí'o ún-kwaasi asóvamatinkaraie.

³ asóvamatinkowasa amáán-kawaa-kwaasi sésa Ísumo sáwí-aimbo sínda isánáe sésa Ísunopa'a tésa sésa moórá-kwaasigo maanáintáváiyá'i. ó'on-o'on-aintavaiya'i. awainínkómbá kanaarará auwáníyo. mirámó énamo éna amáán-aimba araaisíni. íya araaisíniyo suwaná

⁴ Ísu séna naaóvá'ó Mósesimo agaimakáin-aimba awánaraawe. maarán-áimbá agaimaréna séna Áánútu kwíyómba maramá taróruronka'a aaraigwára kwaaigwára'á taróruraiye.

⁵ tarórurena séna aaraigwára kwaaigwára'á tatóruraundayavesa tinóvowi tiyuwésa awaikóe awainínkóe tágárotamai mimbórá-túmá ma'mái kwémaewe Áánútu siráie.

⁶ mindáyavesa awaikóe awainínkóe íma kae-kwáásiráámbá ésa mimbóráí'a kwéowe. Áánútu aarai-kwaaí moóráí'a umátínkaraintavesa íma tasáéro Ísu súwasa

⁷ miwí sésa naaóvá'á Mósesi maará séna moóráwai awainínkómbá ai'mátuwaindawai aúváivimba agaimaréna séna kesuwainímbá ai'mátuwaumne séna agaimái amiíno siráie. nóra séna mirán-áimbá siráieyo suwaná

⁸ Ísu séna kentíkwá'ná tirumbá makáamba pósa Áánútun-aaí íma ísóntavena mindáyavena Mósesi minamáámbá siráimbanivo Áánútu kwíyómba maramá taróruronka'a íma mirá siráie.

⁹ simátíme'a sé'a moóráwaimo awainínkó íma moórá-kwaasigoe kwénaaisana awaikó ó'on-aintavena ai'mátuwenamo ó'on-inimbo kwémayaimba umóyámbá kwémayaiye Ísu siráie.

¹⁰ Ísu mináímbá simásuwena máyowasa kwená kwayó-kwáásí sésa aaraimó kwémayaamba sénda-aimba kwáyáinka'a pósa mirá kwéovo ímo aaraimó maésamo úwoimo kwémaemba kawé'á kwéowe suwaná

11 Ísu séna amáparawai sen-áímbá íma kawé'á umái ísáawasa aaraimó ímo mayánááontavesa Áánútu asirayámbá tímakaiwai mináímbá kwéisaawe.

12 évakarawai moórá-mora-aintavesa íma aaraí máyáawasa évakarawai tinóvowi sáwí-kwaasi tínkaraawai aaraí íma máyáawasa évakarawai túmo sáwí'o umátínkaraawai aaraí íma máyáawasa évakarawai Áánútu kwená kwaásimo kawááin-aimba isésa Áánútuntavesa imáyáa ésa aaraí íma kwémayaawe. kanaán-umai mirá ónaumnemo kwésewai mináímbá isánááowe Ísu siráíye.

Ísu iyámpói kawé'á umátínkarain-kwasai.

Máaka 10:13-16, Árúku 18:15-17

13 Ísu simátimuwasa évakarawai Ísu tátorena kawé'á umátinkena Áánútumpa'a námúnaa sínkwaé sésa iyámpói tí'maesa tuwasá kwená kwayó-kwáásí sésa tí'mae'a kóro suwaná

14 Ísu simátimena séna íma kóro sé'a tiyuwáiyasa kesópa'a iyámpói úwoi teró. miníyámpóimó kesópa'o tentembá Áánútu kwená kwaásimo kawááimba miraráán-umai kwégawaaimba iyámpóimo kesópa'o tí-amba íma ítátinkaaro séna

15 miníyámpóirá'á ayáámba tátorena túwa'naa umai námúnaa simásuwena tíyukaiye.

óísankwara-kwaasigona kwaasái.

Máaka 10:17-31, Árúku 18:18-30

16 tiyuwówana moóráwai ívé-kwaasigo Ísunopa'a téna séna anóndakoo nóran-kawera umáíya aúnái'a umái kwíyómpa'a maí'maira ónaumno súwana

17 Ísu séna nóra se kawé'-má'yá'yá'yá'yá sísaa oónó. mimbóráwái Áánútu kweyáá kawé'ná'án-íye. aúnái'a úmai maí'maí'a ónái sémo e Áánútuna áamámba kawé'á umái kwaraaó súwana

18 mindákó áísaa ena séna nóin-amaana kwaránaumno súwana Ísu séna tínkamiyasamo puwónááoni'a íma uwó. íma aaraí-úmóyámbá uwó. íma umóyámbá mayaaó. kampar-áímbá íma simátinkaao.

19 kentinóvowi túwí'a anómba uwó. esávái-ímáyáámó óndantemba ená kwaásiti imáyáagwara'a uwó. miráumai-amaamba kwaraaó Ísu súwana

20 mindákó séna minámáámbá kwa'mae'a kwéiyumpo nóran-amaankona íma kawé'á kwéuno súwana

21 Ísu séna amápa-tantaa'o kanaamó émo e ená náaindaamba ó'on-kwaasi kwétime óntamba mairé ímo makéwai tímatuwenana ená kawé'-méyámbá Áánútu kwíyómpa'a ankáníye. tímatuwemo e kesínaaemba kwaráníyone súwana

22 mináímbá iséna sáwíva'-naaindaamba makóntavena anón-imayaa úwana arunkó sáwí'a kwéuwana kuráíye.

23 kúwana Ísu kwená kwayó-kwáásíyávéna séna árai'a simátimé'a sé'a sáwívar-oisambo makén-kwaasi Áánútumo kwená kwaásimo kawááipa'a kwíyamba umbaí táníye.

24 moórá-poigo áwí'a káámeri mimpóigó kwaigóná avaapimbá íma kanaán-umai kóveraniye. káámeri-poigomo kwaigóná avaapimbó kóverainkakai sáwívar-oisamba makén-kwaasi Áánútumo kawááipa'a kosinó Ísu súwasa

25 kwená kwayó-kwáásí mináímbá isésa táátavesa ésa sésa umbaí taintávésa nóran-kwaasiya Áánútumo kawááipa'a ménaaoo suwaná

26 Ísu tuwánéna séna kwaási miwítí mayáinéí íma meéyámbaresa kónááovo Áánútu amápa-tantaa'a úwoi kanaán-umai kwéiye súwana

27 Pítaa séna isaaó. kentáásí amápa-tantaa'a tuwéta enánaemba kwégwaraumpo nóram-beyana mayánaumno súwana

28 Ísu séna árai'a simátíme'a sé'a Áánútu amápa-tantaa'a aúnái'a úmaraindara'a kemá kwaási úrandako kumpaáruraundawai ságayankwarawai mé'a kárákwiyona'a keinárawa'a sísamaivakemba kae'á kumbaimái-kwaasi kesínaemba kwégwaraawai Ísareri-kwaasi mayáiyávé'a tísaa ónááowe. Ísareri sísamaivakemba kae'á kumbaimái tínkaraiwai-andarakewai tísaa ónááowe.

29 kentávésa imáyáa ésa Áánútun-aaí kosimátimenaaontavesa naambáru'a tuwésa tuwaaísái tiyuwésa tívá'maa'a tiyuwésa tímánaa'maa'a tiyuwésa tinóvowi tiyuwésa táánimbaa'a tiyuwésa tiyáámúmbaa'a tiyuwésa miwítí maramá túwáawaina anondáma túwáan-tantaa'a mirán-tántáá'a sáwíva'a mémaesa aúnái'a umái kwíyómpa'a maí'maí'a ónááowe.

30 ívé'a évaka'a aivakéwái aáno tínaaeni'a íyasa ívé'a évaka'a tínaaenkewai aáno aivarí'a ónááowe Ísu siráíye.

20

ándá-aran-kigauva'-mayai-kwaasiti kwaasái.

1 Ísu mináímbá simásuwena séna Áánútu kwená kwaásimo kawááin-aimba maarán-áímbán-íye. moórawai ándá-aran-kigaugo avowámá kesí mayái mayáígwáe séna ááema usásinkena kwaási tivakáá-umai tuwánéna

2 séna kesí mayái kwémaewa'a moóra-tawai-mayaigona óntamba tíméno sisasá owé sewaná tí'maena kwená ándá-aran-kigauva'a móitinkaisasa mayái kwémayaawana

3 usá aaváyaavimba ókwara'a mayái mayáígwáe séna mayáímó mayánáe sésamo torupamáimo máyáapa'a kwéna tuwánéna

4 séna kesí mayái kwémaewa'a arupí-meyamba tíméno sisasá

5 owé sésa mimbáyái kwémayaawana kwáyá'wái mirán-umai ókwara'a kwétirena eénáínka'a ókwara'a kwétirena

6 mayái ánásanaon-kanaa sáwíyanka'a kwétisana mayáímó mayánáe sésamo torupamáimo máyáapa'a kwéna évakarawai tuwánéna séna nóra éra úwoi máyáao sisasá

7 sésa íma moóra-kwaasigo kesí mayái máyáaro siráawata máyaumne sewaná tiré'a kesí ándá-aran-kigauva'a mayái máyáaro sisasá mirá uráawe.

8 mirá owaná eénáínka'a kigaugo avowámá mayái-kwáásirá'ó kárákwiraiwaintavena séna mayái-kwáásí tááyare miwítí meéyámhá tímé naaémbo tiráawai aiva'á tímé aiva'ó tiráawai naaémba timiyó sisaná

9 iséna mirá éna mayái ánásainiye kwéinka'a tiráawai moóra-tawai-mayaigona óntamba tíména miráumai tímatuwena

10 ááema aaváyaavimba tiráawaiti meéyámhá tíménáe kwéisasa miwí imáyáa ésa kentáásí meéyámhá anómban-íye kwésewana moóra-tawai-mayaigona óntamba tímísasa

11 maimaésa kigaugo avowámá í'ái simánkáawana

12 miwíwínkémbá moórawai séna naaémba tiráan-kwaasi sáwíyam-bayai mairáavo kesáa aiva'á tiráundawaiya anón-a'a kwégaisata umisi-aráá'á méta anóm-bayai mairáundaya mimbóráí'a umáíya meéyámhá símakaandaya nóra séwa kentáámó siméndantem-beyamba miwí tímakaano sisaná

¹³ kígauo avowámá séna kesí kwaásiyo kemá sé'a kesí mayái kwémaewa'a moórá-tawai-mayaigona óntamba tíméno súna'a owé sé'a mayái mairáawa'a mindáyave'a íma sáwí-meyamba kwétimumpo

¹⁴ kentí meeyámbá maimaé'a koró. keinárawa'o timúndantem-beyamba naaémbo tiráawai mirám-béyámbá timénáe'a kwéune.

¹⁵ kesí óntambo taaímbare'o kwétimunda mindá kendéimán-iye. sáwíyam-bayai mairáawai anón-ontamba kwétimuna'a ímo kayórááraamba kwégayoraawe kígauo avowámá siráiyé Ísu siráiyé.

¹⁶ Ísu mináimbá simásuwena séna miraráán-umai Áánútu kwená kwaásimo kawááipa'a aiva'á kwégowai íyasa naaémbo kwégowaise mimbóráí'a umái aasiyaasí aúnái'a umái maí'mai'a ónááowe Ísu siráiyé.

Ísu kwemó puwíníntavena siráin-kwasai.

Máaka 10:32-34, Árúku 18:31-33

¹⁷ Ísu séna Yérúsaremu-naopa'a kónáe séna aampa'á kwégwena kwená kwayó-kwáásí sísamaivakemba kae'á kumbaimái-kwaasi tí'maena moórá-ayampa'a tínkarena

¹⁸ simátimena séna maísáaro. Yérúsaremu-naopa'a konanayá moóráwai kembá kwaási úrandakomba mono-káwáá-kwáásíyé áamámba sen-kwáásíyé agaráátinkainasa kembó sínkami-aimba simái tarúmaresa

¹⁹ sí'mai ó'onkaa-kwaasi timíyasa kanaaráá'a kwésinkesa súwíruku'a nésa taaira'á sínkamiya'a púwónasa utamásinkaiya'a kaumbo-tawai maisuwé'a usásinanaumne Ísu siráiyé.

kae'nárai tinówama Ísumba áísaa uráin-kwasai.

Máaka 10:35-45

²⁰ minkánáá Sépéti ááninkai tinówama tí'maena Ísunopa'a téna moórá-yantaatavena áísaa ínintavena anóndakoman-iye séna takívairowana

²¹ Ísu séna nóintavaiya sísaáa ínáyewa kwéono súwana tinówa séna emó kawááindava'a kesááninkai usásintinke évarevar-akwampa'a tinkáníyone súwana

²² Ísu séna sénda-ainkona ááimba íma ísaraiye. sáwí-nombo anavéúmpinkembo náúndanten-umai sí'a índai'a umásinkananaomba keinárai kanaaráá kemó náúnda-anaveumpinkemba náyááoiyo súwasarai keiráí kanaám-pókai náyauye suyaná

²³ Ísu séna árai'a séye. kemó náúnda-anaveumpinkemba náyááoivo kesí évareva-sukwampa'a kemá íma usásintinkanaumpo Áánútu kae'nárai umátinkaraimba póna usásintinkaniye súwasa

²⁴ Ísuna kwayó-kwáásí siyáánkainarawa'a mináimbá isésa mináváráwai áwáá'a tíyúwana

²⁵ Ísu tááyowasa tuwaná séna á'a ísaraawe. marapár-ánón-kwáásíyómbá usáyaaítamai asirayán-áímbá simáti-simati kwéuwasa kwenkóyai kwentáyai'a uráawe.

²⁶ anón-kwaasimo ontembá keinárawa'a íma mirá oró. keinárawapinkemba usáyaaítanae síyawai ó'owiti kwayó'á maránááowe.

²⁷ keinárawapinkemba aivarí'a ónáe síyawai amáparawaiti mayáímá túwa'naa oro.

²⁸ kemá kwaási úrandako kumpaáruraundawai íma súwa'naa ígwáe'a kunkáumpo kemá kwaási túwa'naa ónáe'a kunkáumne. sáwí-imayaavinkemba iyátinkanaundayave'a puwónaumne Ísu siráiyé.

*Ísu túramba kavíkóndarai kawe'á umátínkarain-kwasai.
Mááka 10:46-52, Árúku 18:35-43*

²⁹ Ísuwe kwená kwayó-kwáásiyé Yéríko-naopakemba kumbá sáwíva-kwaasi tínaaemba kumbá

³⁰ kae'nárai túramba kavíkóndarai aanéiva'a mésarai Ísu kwétiye-aimba isésarai anónka'a sésarai Tévítin-andarakewai ómpo arunkáí umásinkaaosuyasá

³¹ misáwívá-kwáásí áwáá'a tiyésa sésa aaí séyavo suwasarái mináimbá ivátuwesarai ó'omba anónka'a sésarai anóndakoo Tévítin-andarakewai ómpo arunkáí umásinkaaosuyasá

³² Ísu aampa'ó kúmba minká koména tísaa ena séna nóin-tantaara tirááimo táínda-yantaa'a umátinkanaumno súwasarai

³³ anóndakoo súramba kawe'á umásinkaaosuyaná

³⁴ Ísu arumbá umátinkena ayáamba túranka'a tátorowesarai avekáámbá túramba kawe'á umái awánésarai Ísu ánaaemba kwa'mái kurááiyé.

21

Ísu Yérúsaremu-naopa'a kuráin-kwasai.

Mááka 11:1-11, Árúku 19:28-40, Yóni 12:12-19

¹ Ísu kwená kwayó-kwáásiyé kumbá Yérúsaremu-noar-ampa'a kumbá Óríve-omakar-egwaa'-nao'a áwí'a Pétévasi-nao'a egwaa'á kwésa kwená kwayó-kwáásí kae'á máti'marena

² séna epín-dáópa'a kurékai awányamba moóra-poigo áwí'a tónki ánda kwímaraawana áráákwara'a máyáivo koawánékai ándama iyátuwekai áí'maekai tekaiyó.

³ moóránakomo tuwánénamo tísaa ínakai anóndako ayáá'mae'a kónáe siyé kosimámíyana séna ánivo áí'maekai kokaiyó síníye Ísu siráiyé.

⁴ naaóvá'á Áánútun-aaí simátímakowai siráintemba Ísu mirá uráiyé. Áánútun-aaí simátímakowai séna

⁵ Sáiyono-noapaken-kwaasiyavai simátíme se kentí kawááná'á kentópa'a kwempa'á teéména tónki-poigo ayáá'maena téna tónki-poigon-araako ayáá'maena kwétiye simátímiyo siráiyé

agaimaréna Sáiyono-naoparemo siráimba Yérúsaremu-naopatavena siráiyé. mináimbá paaréna Ísu kae'nárai tí'marówasarai

⁶ Ísumo súntemba mirá ésarai

⁷ tónki-poi áráákwara'a áí'maesarai Ísunopa'a tuyasá kwená kwayó-kwáásí paákár-únánkwátói ayú'mái mimpóigó arósáánumpimba kwandaai uwí'marówana Ísu ayáá'maena kwéguwasa

⁸ sáwíva-kwaasi mésa anón-kwaasiye sésa évakarawai paákár-únánkwátói ayú'mái évakarawai taayánama ayáiresa aampa'á uwí'ma'mae kwéguwana minúnánkwátóirare mintááyánaravane augwétámai kwéguwasa

⁹ aiva'á nááún-kwaasiye Ísun-ánaaemba nááún-kwaasiye anónkar-anonka'a sésa Tévítin-andarakewai áwí'a mósá kwémaraumne. Ísóigo ai'maráisana kunkáiwaimba Áánútu kawe'á kwéumankaiye. kwíyómpakewai kwenáwí'a mósá kwémaraumne anónkar-anonka'a suwaná

¹⁰ Ísu Yérúsaremu-naopa'a kúwasa isaaisésa tóyo kwéesa nááwa kwétiyo suwasá

¹¹ évakarawai sésa Ísu Áánútun-aaí simátímíwai Káríri-ayampakemba Násáreti-naopakewaiman-iye siráawe.

Ísu anóm-bono'-naumpa'a iráin-kwasai.

Máaka 11:15-19, Árúku 19:45-48, Yóni 2:13-22

¹² suwaná Ísu Yérúsaremu-naopa'a anóm-bono'-naumpa'a Áánútuna naaúmpa'a iyéna mono'-náúmpá'ó meéyámbó kwémayon-kwaasi tuwánéna uti'mátuwena mono'-nánkóná óntambo meéyámbárón-kwaasiti taareimá tawísíyuwena Áánútuntavesa imáyáa ésa máái-numama kwéamun-dumama meéyámbárón-kwaasiti taareimá tawísíyuwena

¹³ simátimena séna Áánútun-aii aúváí-kwandaaivimba agaimaréna séna kesí naatavésa séna Áánútumpa'o námúnaamo sen-dámbán-iye kwésewe agaimaréna siráiyé. ánivo umóyán-dáúmpá'ó ontenkáámbá uráawe Ísu siráiyé.

¹⁴ Ísu mináímbá simásuwena anóm-bono'-naumpa'a máyowasa túrambo kavikówaiye aiyayaambo tausokówaiye kwenópa'a tuwaná asóvamatinkowasa

¹⁵ iyámpói mésa anónkar-anonka'a sésa Tévitin-andarakewai áwí'a mósá kwémaraumne sumbá mono-káwáá-kwáásíyé amáamba sun-kwáásíyé isésa Ísumo ó'oran-kawe'-mayaimo mayómba awánésa tirumbá sáwí'a umánkesa

¹⁶ Ísuntavesa sésa iyámpóimo sáwí-aimbo kwéseмба íya kwéisaano suwaná Ísu séna á'a kwéisaunda Áánútun-aii aúváivimba agaimakáin-aimba awánaraawe. maarán-áímbá séna túwa'naa óndayavesa pósa iyámpóiyé umarané enáwí'a mósá kwémaraawe agaimaréna siráiyé Ísu simásuwena

¹⁷ tiyuwéna máápa'a kuména mindáoopa'a tuwéna Pétáni-naopa'a kwéna mindó'wáámbá koméraiye.

taaigó aáyánkarain-kwasai.

Máaka 11:12-14,20-24

¹⁸ Pétáni-naopa'a kogwáúmba usásinesa Yérúsaremu-naopa'a tumbá Ísumba áái ankówana

¹⁹ moórá-taigo áwí'a víkima aankón-awampa'a kwáyowana mintáéramba nánáe séna ááimpa'a kwéna awánómba ánáwe su'mai kwáyowana mintáígóntávéna séna ená arambá íma iyáníyone súwana mintáímá aáyánkaraiye.

²⁰ mintái aáyánkówasa Ísuna kwayó-kwáásí awánésa táátavesa ésa tiyáamba tóipimba aavésa sésa víki-tai ááéma aáyánkagwiye suwaná

²¹ Ísu séna árai'a simátimé'a sé'a Áánútuntave'o ímo kaer-ímáyáámó é'o asirayán-ímáyáámó é'o é'a víki-taigontave'o súnanamo aáyánkaintemba kanaán-umai mirá é'a miráwé su'mai íma é'a maanómátávé'a sé'o iré mapámbai nompá'á kumuwómó síyanamo éna mirá íniye.

²² Áánútumpa'a námúnaa sé'a ó'on-o'on-tantaatave'a áísaa e'a sembá árai'a Áánútu kanaán-umai súwa'naa umásinkaniye sembá kanaán-umai kwétuwa'naa-iye.

nááwa ai'mákaisa tiráano siráan-kwasai.

Máaka 11:27-33, Árúku 20:1-8

²³ Ísu mináímbá simásuwena anóm-bono'-naumpa'a uména Áánútuna ásei-kwasai kwésimatimuwasa mono-káwáá-kwáásíyé Yútaa-anon-kwaasiye tésa sésa nááwa ai'mákaisa tiréwa nááwampinkena mairéwa asirayám-báyái kwémayaanda simásimiyo suwaná

²⁴ Ísu séna aiva'á moórá-aimba tísaa ona'á anondámo síya'o é'a sísaa on-áímbá simátimenaumne.

²⁵ ááema Yóni nombá pètinkaraiwaima Áánútuwa simámakaisana nombá pètinkarai. kwaásiya simámakaawana nombá pètinkaraiyo súwasa miwímá keáimbá sésa nórayaawa sénaumno. Áánútu simámakaisana nombá pètinkaraiyemo senanayáámó éna nóra séra Yónin-aaiyave'a íma áraire sirááo síníye.

²⁶ kwaási simámakaawana nombá pètinkaraiyemo senasayáámó ésa úwoi-kwaasi sínkamonaawe. úwoi-kwaasi sáwíva-kwaasi Yónintavesa Áánútun-aaí simásímakawai uráíye kwéseмба pósa áwáá'a siyénááowe mirá keáimbá sésa

²⁷ Ísuntavesa sésa emó síśaa ónda-ainta íma ísaraumne suwaná Ísu séna ímo simásimiya'a náawampinkena mairéra asirayám-báyái kwémayaunda-aimba íma simátimenaumne Ísu siráíye.

moóráwai ááninkaiti kwaasái.

²⁸ Ísu mináimbá simásuwena séna simátíménda-aimba imáyáa oró. moóráwai kaer-íyámpói tinkarawai aivakéwáíntávéna séna kesááninkoo kesí ándá-aran-kigauva'a mayái komayaaó sisaná

²⁹ aivakéwái séna íma sínkáíye séna ména moóra-imayaa éna mayái komáyáísana

³⁰ naaénkewaintavena séna kesí ándá-aran-kigauva'a mayái komayaaó sisaná owé simái ivátuwena íma mayái mairáíye

³¹ Ísu simásuwena tísaa ena séna náawa tivowán-áái kwéísaiyo súwasa aivakéwái avowán-áái kwéísaiye suwaná Ísu séna mináimbá imáyáa é'a simátíménda-aimba íśáaro. táákísi-umoyan-kwaasiye eénánká'ó kwénaaon-inine sáwí'a kwéon-kwaasin-owe kwésembanivo miwímá Áánútu kwená kwaásimo kawááin-ampa'a ááema kwégovo keinárawa'ando.

³² Yóni nombá pètinkarawai téna kawer-ámbá agaráátinkowa'a kwenááiyave'a íma áraire siráavo táákísi-umoyan-kwaasiye eénánká'ó kwénaaon-inine Yónin-aaiyavesa áraire suwa'á keinárawa'a miwí tuwáné'a Yónin-aaiyave'a íma áraire sé'a kentí sáwí-imayaa íma tuwé'a Áánútunopa'a íma tiráawe Ísu siráíye.

ándá-aran-kigaura'o taviyéwaiti kwaasái.

Máaka 12:1-12, Árúku 20:9-19

³³ Ísu mináimbá simásuwena séna moóra kwántámai-aimba simátíménda íśáaro. moóráwai anóm-baragwarawai ména óntan-kurima úmakena ándá-aran-kigau úmarena ándá-arankona tááve'a úmarena ándá-arambo mapándáápá ínana anombó kumínín-taave'a úmarena óntan-damba kígaura'o taviyí-námbá úmarena ayáátááka'a ó'om-barava'a koménae séna maankígáúrá'ó taviyíyawaimo é'a kesávái évakar-aramba maé'a évaka'a kembá siyúwáaro simátimena ó'om-bapa'a komáyáísana

³⁴ arambó ávumo kain-kánáá tisaná aanávómá kesí ándá-aramba komáyáaro séna kwená kwayó'nárawa'a ti'maráísasa minkígáúrá'ó taviyéwaitopa'a tewasá

³⁵ táto'mai moóráwaimba tuvuwéśa moóráwaimba tuvú'maraawana púwísasa moóráwaimba óntandei tuvuwéśa ándá-aramba íma tímémba ti'mátuwaawasa kowaná

³⁶ aanávómá aiva'á kwená kwayó'nárawa'a évaka'a ti'maréna naaémba sáwívarawai ti'maráísasa tewasá minkígáúrá'ó taviyéwai táto'mai aiva'ó uráantemba mirá éśa sáwí'a umátinkesa ándá-aramba íma tímémba ti'mátuwaawasa kowaná

³⁷ aanávómá ména naaémba séna kesááninkomba ai'maráánana kwínasa kwenáái isanááowe séna ai'maráísana tisasá

³⁸ minkígáúrá'ó tavíyéwai awánésa keáímbá sésa aanávómbá ááninko kwétimba póta tuvúwónana puwéna maankígáú íma mayáínata kesáá mayánáe sésa

³⁹ táto'mai ándá-aran-kigauvakemba awéntayuwesa tuvúwówana pukáíye.

⁴⁰ Ísu mináímbá simásuwena séna minkígáúgó aanávómá tínimba kígaura'o tavíyéwai nóra síníyo súwasa

⁴¹ miwí sésa misáwí-kwáásí tínkaminasa puwíyana ó'on-kwaasi kesí kígaura'a tavíyéro sínasa minkígáúrá'á tavíyésa arambó ávumo kain-kánáá tíndantemba aanávómbá minárámbá aménááowe siráawe.

⁴² suwaná Ísu simátimena séna Áánútun-ai aúváivimba awánaraawe. maarán-áímbá agaimaréna séna

óntan-damba on-kwáásí moórá-ontantavesa sáwí'a kwéíye sésa maisukáawe. aáno minóntánkó ávonkaaamba uráíye. mindá Ísóigo isatá awánéta séta ó'oran-kawe'a uráíye kwésune agaimaréna siráíye.

⁴³ mináímbá imáyáa é'a simátimé'a sé'a Áánútu keinárawa'a Yútaa-kwaasiyavena maará séna kenká'á íma kawáá-ónaumne séna tiyuwéna ó'onkaa-kwaasiyavena kenká'á kawáá-ónaumne sínasa kwená mayái mayánááowe.]

⁴⁴ minóntánká'á tanaambá kovésa sáwí'a umái ménaaovo minóntánkó tuvú'mái sáwí'a umásuwaniye Ísu séna kwenááyavesamo ímo áraire síyawai imáyáa éna mináímbá siráíye.]

⁴⁵ Ísu súwasa mono-kawáá-kwáásíyé ámáán-kawaa-kwaasiye isésa táako pééi súwasa sésa moóráwai ááninkai kwaasáimo simbá kentááyávéna siyé sésa ándá-aran-kigaura'o tavíkáawaiyavenamo simbá kentááyávéna siyé sésa óntankowemo simbá kentááyávéna siyé sésa

⁴⁶ táto'mai tuvúwónáe sésa umbá amápa-kwaasi Ísuntavesa sésa Áánútun-ai simásímíwaiman-íye sun-kwáásí táároi inkaisésa Ísumba íma tátoresá ívátukaawe.

22

anón-tanomba kauráin-kwasai.

Árúku 14:16-24

¹ moórágwara'a Ísu aai simátimindayavena kwántámai-aimba simátimena séna

² Áánútu kwená kwaásimo kawááin-aimba maarán-áímbán-íye. moóráwai kárákwiraiwai ááninko aaraí mayáníntavena anón-tanomba kauvónáe séna

³ sáwíva-kwaasi tááyena séna aáno tanómba tamandaaró séna ména tanómba kaumaréna kwená mayái-kwáásí ti'maréna séna tamandaaró kosimátiméro sisasá mirá owasá ívátuwesa íma tewaná

⁴ ó'omba mayái-kwáásí ti'maréna séna tááyaraundawai kosimátimé'a sé'a toómbó naí kwéto'mayaa é'a purumakané naanté-póíyé tuvú'mái kwégauvumpo tamandaaró. kesááninko aaraí mayáindara'a tamandaaró. kosimátiméro séna ti'maráísasa mirá kosewasá

⁵ ívátuwesa íma tésa moóráwai kwená kígauva'a kówisana moóráwai óntambo kwémayaim-bayaiva'a kówisana

⁶ évakarawai kárákwiraiwaina mayái-kwáásíyómbá táto'mai tínkamowasa púwówana

⁷ kárákwiraiwai áwáá'a séna kwená i-kwáásí ti'maráísasa miwí tínkamowasa púwówana miwítí naampimpá'á iramá agagaowaná kágwisana

8 kárákwiraiwai kwená mayái-kwáásíyávéna séna tanómba kauvé'a tááyaraundawai kesááninkona tanómba tamandaígómbá uwóví'an-owe.

9 aantáá'o kwaásimo torupamáimo máyáapa'a kotivakáá-umai ó'on-o'on-kwaasi tuwáné'a simátimiyasa tanómba tamandaaró sisasá

10 kwená mayái-kwáásí isésa aampa'á kwénaesa kwaasi tivakáá-umai tuwánésa sáwí-kwaasiye kawé-kwáásíyé torupamátinkesa tí'maesa tésa toómbó naí-náúmpá'á sisipáá uráawe.

11 Yútaa-kwaasi aaraimó máyáanka'o ombá tanómba nánéesamo ten-kwáásí ontará'ó tewasá mayái-kwáásí kawer-únánkwátói tíméwasa urésa mindáúmpá'á umésa toómbá kwénaavo minúnánkwátóimo ímo urésamo ésa íma toómbá umandánááowe. toómbó naí-náúmpá'á sisipáá owaná kárákwiraiwai tuwánaimba moórawai íma kawer-únánkwátói uréna máyáísana awánéna

12 séna nóra éwa kawer-únánkwátói íma uréwa iráano sisaná íma aai sisaná

13 kárákwiraiwai kwená mayái-kwáásíyávéna simátiména séna aiyayaanka'a asááumai máápa'a túnkwi-ayampa'a aúwéwana ivi'á téna áí'o índayavena áwááyaamba akévundaniye siráíye Ísu siráíye.

14 Ísu mináimbá simásuwena séna Áánútu sáwíva-kwaasi tááyain-kwaasivinkemba évakarawaiye su'mai kwená kwaási-i'a kwéumatinkaiye siráíye.

táákísi-aintavesa áísaa uráan-kwasai.

Mááka 12:13-17, Árúku 20:20-26

15 Ísu súwasa amáán-kawaa-kwaasi máápa'a kumbésa keáimbá sésa nóran-ainta áísaa onanayá sáwí-aimbo sínata aavintá mayankánaumno sésa

16 miwí tínaaembo kwárón-kwaasiye Éróti amááraawiye ti'márówasa Ísunopa'a tésa sésa anóndakoo árai-kwaasi po Áánútuna aambó kwáráan-aimba arupí umái kwésimatimendaya ísaraumne. kwaasi táároi íma inkaisé anón-kwaasiye úwoi-kwaasiye táároi íma inkaisé tirumbá airá'mái-aimba íma séma arupí umái kwésimatimendaya ísaraumne.

17 simáménda-ainta isaaó. kanaarátááwá táákísi-ontamba Áróamáani-kamaani-kwaasiya tíménaum. íya tíménaumno. tíménaundaya Yútaa-kwaasiya kentáásí amáámba araaisénaundaya'iyompo nóran-imayaamo émo e simásimiyo suwaná

18 Ísu miwí tááma iséna imáyáa éna arumpimbá séna Áróamáani-kamaani-kwaasi táákísi-ontamba tíméromo senasamó ésa Yútaa-kwaasi áwáá'a sésa Áróamáani-kamaani-kwaasi sáwí'o umásínkáawaiya óntamba tíméro kwésiye sénááowe séna Áróamáani-kamaani-kwaasi táákísi-ontamba íma tíméromo senasamó ésa Áróamáani-kamaani-kwaasi áwáá'a sésa táákísi-ontamba íma tíméro kwésiye sésa aavimbá maisínkáááowe-imayaa éna áísaa un-kwáásíyávéna séna kaumbo-káér-ainkwara-kwaasi pó'a kentávé'a sáwí-aimbo síndawe sé'a kwésisaa-owe.

19 táákísi-ontamba moórá maimái máagaraasinkaaro súwasa maimái máagaraankowana

20 séna nááwa óikaana uráinkara áwí'a kwáyáíyo súwasa

21 miwí sésa Áróamáani-kamaani-kawaanako óikaamba isaná áwí'a kwáyáíye suwaná Ísu séna Áróamáani-kamaani-kawaanakondei kwembá áméro. Áánútundei Áánútumba áméro súwasa

22 mináimbá isówana táá'a kówasa íma aai sésa auwésa kuráawe.

pukémpinkemba usásinanaaon-kwasai.

Mááka 12:18-27, Árúku 20:27-40

²³ kuwasá Sátúsi-monor-aimbo sun-kwáásí púwómpinkemba íma usásinanaaowe kwésen-kwaasi pósa mitáwai Ísunopa'a tésa

²⁴ sésa anóndakoo naaóvá'á Mósesi séna moóráwai aaraí maimakéna iyámpói íma ankéna púwísana ávákoma maimakéna awaaóná anondáwe séna iyámpói ankáníye siráíye.

²⁵ moórá-aimba isaaó. moórá-tawai maanká'á avakaeté-avarawainonda mésa tuwaaómá aaraí maimakéna iyámpói íma ankéna púwísana

²⁶ kwenánaaenkewai kware'á maimakéna iyámpói íma ankéna púwísana kwenánaaenkewai kware'á maimakéna iyámpói íma ankéna púwísana mirá eémesa avakaeté-kwaasi putásaawana

²⁷ minínimbá naaémba pukáíye simásuwesa

²⁸ Ísumba áísaa esa sésa mirámó ombá kwaásimo puwíyampinkembo usásinaiya-tawai minínimbá avakaeté-kwaasi tuwainimbá póna nááwa mayáníyo suwaná

²⁹ Ísu séna Áánútun-aaí aúváivimba agaimakón-aimba íma kawé'á umái isé'a Áánútuna asirayámbá íma awáné'a pó'a miráumai sáwísawaa-aimba kwésewe.

³⁰ pukémpinkemba usásinesa kwíyómpa'a uménaaon-kanaa aaraí íma mayáiyasa kwaai íma mayáiyasa ésa Áánútuna kwayó'nárawa'o kwíyómpa'o máéwaimo ontembá minínínákwa'á miráumai aaraí íma mayáiyasa kwaai íma mayáiyasa ónááowe.

³¹ kwaási pukémpinkemba usásinanaaomba simátíménda ísáaro. Áánútu simátímakomba aúváivimba agaimakón-aimba awánaraawe.

³² Áánútu Mósesintavena maarán-áimbá séna Áánútu úne. enáikwá'ná Áávaramune Áísákaane Yákópone miwítí Áánútu úne siráíye. Áánútu mináimbá siráimba minkáúmbó-kwáásí á'a púwúwasa utamátínkaraambanivo mináimbá siráimba pósa miwí úwoi máyáawe Ísu súwasa

³³ kwesémo máyón-kwaasi isésa táátavesa ésa sésa ááin-kwasai kwésimasimiye siráawe.

aivar-ámáánkóná kwaasái.

Mááka 12:28-31, Árúku 10:25-28

³⁴ suwaná Ísun-aaigo Sátúsi-monor-aimbo sun-kwáásí táái usáyaaitomba ámáán-kawaa-kwaasi isésa torupamáí mésa

³⁵ miwívínkémbá moóráwai ámáámba kawé'á umái ísarowai Ísumo sáwí-aimbo sínda isánáe séna áísaa ena séna

³⁶ anóndakoo Áánútuna ámáámpinkemba nóran-amaana aivar-ámáámbán-iyo súwana

³⁷ Ísu séna Áánútun-aaí aúváivimba agaimaréna séna

Áánútumpa'a kentí Ísóigomba kentiruné

kentí imáyáawe kentimané áméro

agaimaréna siráíye.

³⁸ minámáámbá aivar-ámáámbá isaná

³⁹ miwá ánaaenken-amaamba anón-amaamba maarán-ámáámbán-iye.

Áánútun-aaí aúváivimba agaimaréna séna

kesávái-ímáyáámó ontembá kentí kwaásiti imáyáagwara'a oró

agaimaréna siráíye.

40 minkáér-ámáánkó ávonkaamba uráísana Mósesimo ó'on-amaambo siráine Áánútun-aaí simátímakowai siráan-amaane megwí-megwiraamba éna kaer-ámáánkó ávonkaamba uráínka'a tagwéaraapaiye Ísu siráíye.

Áánútumo usásinankaiwai Káráísitina kwaasái.

Mááka 12:35-37, Árúku 20:41-44

41 súwasa áamáán-kawaa-kwaasi torupamáí máyówana Ísu miwí tísaa ena séna

42 Áánútumo usásinankaiwai Káráísiti nááwan-andaraken-kwaasiya'iyo súwasa kentáásíkwá'ná Tévítin-andaraken-kwaasiman-iye suwaná

43 Ísu séna naaóvá'á Áánútun-amanko Tévítimba imáyáa amúwana Tévíti Káráísitintavena séna kesí Ísóigoman-iye siráimba

44 monor-ímá agaimakón-auvai-kwandaavimba Tévíti agaimarena séna kesí Ísóigonatavena Áánútu séna kesiyáánúrappa'a asirayán-áyámpá'á mara'á ména'a ená namuro-kwáásí usáyaaitaanasa miwí ánásanagaowe

Áánútumo siráin-aimba Tévíti siráíye.

45 miráumai Tévíti Káráísitintavena séna kesí Ísóigoman-iye siráimbanivo nóraumaiya kwemá Tévítin-andaraken-kwaasiman-iyo Ísu súmba

46 Káráísiti Tévítina Ísóigoma éna Tévítin-andaraken-kwaasigoman-iye súmbanivo miwí íma kanaán-umai aaí sésa táátavesa ésa minkánáárakémbá íma áísaa úmaesa iráawe.

23

ámáán-kawaa-kwaasiye áamáamba sun-kwáásíyé miwítí kwaasái.

Mááka 12:38-40, Árúku 11:39-44,47-52, Árúku 20:45-47

1 Ísu torupamáí máyón-kwaasiye kwená kwayó-kwáásíyé simátimena séna

2 Áánútu usásintinkaraisasa áamáamba sen-kwáásíyé áamáán-kawaa-kwaasiye Mósesi agaimakáin-aimba awánésa kwésimatimemba

3 isé'a kwáráaro. Mósesi siráin-amaamba miwí tóikakene su'mai sésa íma kwégwaraavo miwímó ontembá íma oró.

4 umbai-yántáá'ó asááúmakesamo túgwaata'mae'a korómó sésamo ímo túwa'naa ontembá miwí umbai-áimbá simátimesa íma túwa'naa ombá úwoi kwáráaro kwésewe.

5 miwí sésa kwaási suwánésa anón-kwaasin-owe sígwáe sésa Mósesi siráin-amaamba agaimái anavéúmpimba makésa túwayaankare tiyáánkare asááúmaresa miwítí kwátói-araira'a ayáátáaka'a tavaákarara úmakesa naaópa'a avuvumpa'á kwénaaesa

6 tanómbo kaúvópa'o máyáapa'a kawer-áyámpá'á mésa mono'-náúmpá'ó umáyáapa'a anón-kwaasimo maí-áyámpá'á umésa

7 kwaási suwánésa sésa anón-kwaasi monor-áimbá simátíméwain-owe sígwáe sésa naaópa'a avuvumpa'á kwénaaesa mirámó ontávésa aamói kwéowe.

8 miwí mirá kwéombanivo íma mirá oró. keinárawatavesa anón-kwaasi monor-áimbá simátíméwai owémó síyambo é'a kímborawai anón-kwaasi isatá kwená kwaasiya mimbóráí'a umáíya máyaumne seró.

9 keinárawapinkemba moóráwaintave'a anón-kwaasi kesivón-iye sevó. kentifó kwíyómpa'a máyáíye.

10 keinárawapinkemba moóráwaintave'a kentáara'a kárákwiraiwain-iye sevó. Áánútumo usásinankaiwai keyáá keinárawaka'a kárákwiraundawai kemá úne.

11 keinárawapinkemba usáyaaitanae síyawai keinárawati kwayó'-má'yái má'yáaro.

12 kentúwí'o mósá maráiyawaima Áánútu úwoi-kwaasiraamba umátinkanivo kentúwí'o ímo mósá maráiyawaima Áánútu mósá tinkániye Ísu siráiyé.

13 Ísu mináimbá simásuwena séna áamáamba sen-kwáásíyé áamáán-kawaa-kwaasiye simátíménda ísáaro. kaumbo-káér-ainkwara-kwaasimo é'a kárákwiyoro. Áánútu kwená kwaásimo kawááin-amba kwéitatinkaawe. Áánútu kwená kwaásimo kawááin-ampa'a íma kónáe sé'a kónáe kwéowaiti aambá kwéitatinkaawe.

[14 áamáamba sen-kwáásíyé áamáán-kawaa-kwaasiye kaumbo-káér-ainkwara-kwaasi é'a ketor-ínintí óísankwara naankwará'á umóyámbá kwémae'a kwaási suwánésa súwí'a mósá maráígwáe sé'a kampakómbá tavisimái-namunaa kwésewe. mindáyave'a kárákwiyoro.]

15 áamáamba sen-kwáásíyé áamáán-kawaa-kwaasiye kaumbo-káér-ainkwara-kwaasi é'a simátimunda monor-áimbá kwaráígwáe sé'a tivakáá úmae'a anón-domba kóate'a némpa'a kwénaae'a tuwáné'a kentí sáwí-mayai agaráátínkáawasa miwítí sáwí-mayaigo kentí sáwí-mayaigomba usáyaaitaraimba pó'a mindáyave'a kárákwiyoro.

16 aambá íma kawé'á umái awáraawai kampa'á sé'a maarán-ámbá kwáráaromo kwésewai kárákwiyoro. keinárawa'o monor-áimbó sembá kampa'á simátime'a sé'a anóm-bono'-nankon-aai tivamíra'a marésa sésa mirá ónaumnemo sembá minímáyáámó ivátuwaiyanamo éna kanaán-íníye. ánivo kawer-óntámbá áwí'a kóri-ontankon-aai tivamíra'a marésa sésa mirá ónaumnemo sembá minímáyáámó ivátuwaiyanamo éna sáwí'a íníye kwésewe.

17 minkórí-óntánkó anóm-bono'-nankomba íma usáyaaitaraiwo mindáúmpá'ó kwénimba mindá kawé'án-íye. keinárawa'a monor-áintávéna tááko íma pééi sisa'á kwéisaawe. sáwí-imayaagwara-kwaasi simátímén-aimba kampar-áimbán-íye.

18 keinárawa'o monor-áimbó sembá kampa'á simátime'a sé'a Áánútuntavesamo póímo tuvú'máímo agáyáan-taareigon-aai tivamíra'a marésa sésa mirá ónaumnemo sembá minímáyáámó ivátuwaiyanamo éna kanaán-íníye. ánivo mintááréirá'ó Áánútumbo kwéame-poigon-aai tivamíra'a marésa sésa mirá ónaumnemo sembá minímáyáámó ivátuwaiyanamo éna sáwí'a íníye kwésewe.

19 Áánútumbo ámém-poigo mintááréígómbá íma kwéusayaaitaivo mintááréígó usáyaaitarena ámém-poi kawé'á kwéiye. keinárawa'a monor-áintávéna tááko íma pééi sisa'á kwéisaawe. sáwí-imayaagwara-kwaasi simátímén-aimba kampar-áimbán-íye.

20 asirayán-áimbó sembá Áánútuntavesamo póímo tuvú'máímo agáyáan-taareigon-aaimo tivamíra'o marésamo sésamo ésa mintááréígón-ááigwara'a Áánútumbo kwéamem-poigon-aagwara'a kwésewe.

21 asirayán-áimbó sembá anóm-bono'-nankon-aaimo tivamíra'o marésamo sésamo ésa mindánkón-ááigwara Áánútu mindáúmpá'á má'yáiwain-aagwara'a kwésewe.

22 kwíyónkon-aaimo tivamíra'o marésamo sésamo ésa Áánútu mivá'á kárákwiraiwain-aagwara'a kwésewe.

23 áamáamba sen-kwáásíyé áamáán-kawaa-kwaasiye kaumbo-káér-ainkwara-kwaasimo é'a kárákwiyoro. naaóvá'ó Mósesimo siráintemba kentí kígauvakemba sáwíyan-tonkwara'a taaínkaar-umai siyáánkai maké'a moórá Áánútumba kwéame'a kawé'á kwée'a mirán-ámáámbá ísámai iyé'anivo Mósesimo siráin-amaamba anón-amaamba ivá'á tu'maré'a pó'a kwaási íma arupí umátinke'a tirumbá íma umátinke'a íma Áánútuntave'a asiramái-imayaa é'a mirá ontávé'a pó'a minánón-ámáántómbá ivá'á tukáawe.

24 aambá íma kawé'á umái awáraawai kampa'á sé'a maarán-ámbá kwaráaro kwéseмба sáwíyan-amaamba kwaré'a anón-amaamba tukáawe. mirámó ombá toómpímbá kankambá kwáyáísa'a kító-kankamba túkúyuwe'a anón-kankamba mindágwara'a kwénaantenkaan-kwaasin-owe.

25 áamáamba sen-kwáásíyé áamáán-kawaa-kwaasiye kaumbo-káér-ainkwara-kwaasimo é'a kárákwiyoro. anavéúne táávere paákáre su'mai kwéseese owain-ovo andáámpa'a sáwí'a uráisa'a pó'a kempímbá sáwíva-tantaa'a anómba kwáyáíye.

26 áamáán-kawaa-kwaasiyono. monor-áintávéna tááko íma pééi sisa'á kwéisaawe. anavéúne táávere andáámpa'o sese owanamó andáámpare paákáre kawé'ó kwéintemba kentí sáwí-imayaa tuwé'a kawer-ímáyáá umái máéro.

27-28 áamáamba sen-kwáásíyé áamáán-kawaa-kwaasiye kaumbo-káér-ainkwara-kwaasimo é'a kárákwiyoro. kwaásimo maipímbó utámakaawanamo kaviraisasamó kwaási ímo awánaantemba kentirumpímbá mirá isa'á sáwí'a kwéowasa kwaási íma kwétuwanaawe. kwaásimo maipímbó utámakesamo kanaagunémo owasá awánésamo sésamo kawé'á kwéowe sentembá keinárawa'a tuwánésa kawé-kwáásímán-owe sembánivo kentirumpímbá mirá-sáwí-yántáá'á kwáyáísa'a kaumbo-káér-ainkwara-kwaasiman-owe.

29 áamáamba sen-kwáásíyé áamáán-kawaa-kwaasiye kaumbo-káér-ainkwara-kwaasimo é'a kárákwiyoro. kentíkwá'ná Áánútun-aaí simátímakowai tínkamuwasa púwúwa'a utamátínkaraapa'a konaarirí kwéowe. arupí umái máyón-kwaasi tínkamuwasa púwúwa'a utamátínkaraapa'a konaarirí kwé'e'a

30 sé'a miwí tisaavutantamba uráawai sé'a minkánáávímbó métaraiya kentáá síkwá'námo uráantemba íma miráyá uráusino kwésewe.

31 mirán-áímbó kwéseмба maarán-áímbá sé'a Áánútun-aaí simátímakowai tínkamesa mirá-sáwí'á uráawai tirááta úne kwése'a miwímó uráantemba mirá kwéowe.

32 kentíkwá'námo uráantemba mirámó kwé'e'a ánásanaaowe.

33 ánásanaaomba iyánkó póígon-araa'an-owe. Áánútu keinárawa'a aaivimbá matinkáína'a sáwí-meyambo mayánááopa'a iramó kwégaipa'a tu'maá'námo ímo kwáyáipa'a kónááowe.

34 miráumai kesáái simátimenaawoiye agaráátinkanaawoiye kawer-ímáyáágwára-kwáásíyé ti'maráanasa keinárawapimba kwénaaiya'a évakarawai tínkamiyasa puwíya'a évakarawai taaira'á tínkamiyasa puwíya'a évakarawai kentí mono'-náúmpímpá'á taándéí tínkame'a moórá-mora-naopimpa'o kwénaaiya'o é'a ti'mátu'mae'a naaónááowe.

35 mirámó íyana arupí-kwaasimo tínkamom-beyamba amáparawaiti meéyámbá kentópa'a tíníye. aiva'ó tuvúwanamo pukáin-kwaasigo áwí'a Épeo naaémba moóráwai Pérékaya ááninko áwí'a Sékáraya anóm-bono'-naumpa'a máyowana moórá-ayampa'a Áánútuntavesamo ísámaimo póímo

tuvú'máimo agáyáan-onta-tarei kwáyowana moórá-ayampa'a aiva'-mónó-káwáánákówé su'mai iyún-ontama kwáyowana avumpimbá Sékáraya umáyowasa túvúwana pukáiyé.

³⁶ minkáé-kwáásíráítí avumpimbó agairáan-kwaasi tínkamuwasa pukáawaigwara'a miwítí sáwí-meyamba ívé'o máyáan-kwaasi mayánááowe Ísu siráiyé.

Ísu arumbá umátínkarain-kwasai.

Árúku 13:34-35

³⁷ Ísu mináimbá simátímatuwena Yérúsaremu-naopaken-kwaasi arumbá umátinkena séna Yérúsaremu-naopaken-kwaasiyono. Áánútun-aai simátímakowai tínkambae'a kwéiyuwasa pukáawe. Áánútu t'imarówasa kurówai óntantamba tínkambae'a kwéiyuwasa pukáawe. kokórigomo áráátombo ayóí-ándámpá'ó tínkarenamo káátamatinkaintemba aasiyaasi-táwai kemá mirá ónaumne kwésundanivo tínaaemba kwéumasimewe.

³⁸ Ísáaro. Áánútu tiyuwáína'a tu'nankáámbá ónááowe.

³⁹ simátítime'a sé'a íma úwoi suwánanaaovo naaémbo sé'o Áánútu ai'maráísana kunkáiwaimba Áánútu kawé'á kwéumankaiye síyanka'a moórágwara'a suwánanaaowe Ísu siráiyé.

24

anóm-bono'-namba tawísí-áimbá siráin-kwasai.

Mááka 13:1-2, Árúku 21:5-6

¹ Ísu mináimbá simásuwowasaya anóm-bono'-naumpakemba kárúwesa kúmúmba kwená kwayó-kwáásí sésa anóm-bono'-namba kawé'-námbán-ivo awánaao suwaná

² Ísu séna ívé'o awánaan-dantave'a simátítime'a sé'a aáno kwaási tésa mindámbá amápa'a tawísíyuwesa amápar-ontankwarare tawísíyuwanaaowe Ísu siráiyé.

sáwí-kanaa tíníye siráin-kwasai.

Mááka 13:3-13, Árúku 21:7-19

³ Ísu mináimbá simásuwena Óríve-omaka'a umáyowasa kwená kwayó-kwáásí kweyáá máyonka'a tésa áísaa esa sésa emó sénda nósá-tawaiya tíníyo. nóran-awaamera ínata séta ákíra'a emá kuméma ívé'o kwáyáin-tantaa'a ánásaniye sénaumno suwaná

⁴ Ísu séna kampar-áimbá isé'a áraire sevó kárákwiyoro.

⁵ sáwíva-kwaasi tóyo ésa kesúwí'a mágwétesa sésa Áánútumo usásisinkaiwai úne síyasa sáwívarawai minkámpár-áintávésa áraire sénááowe.

⁶ áái'o tíyáán-aimba némpakena'i. egwaakéná'i. isáiyana íma táá'a kaíno. mirán-kánáámó tinda mindá íma amápa-tantaa'a ánásai-awaame'an-iyé.

⁷ moórá-ayampa-kwaasimo áái'a tiyánááowe. moórá-kawaa-kwaasigomo éna moórá-kawaa-kwaasigona amááraayavena usásimbai áái'a tíyáaro sínasa usásinesa áái'a tiyánááowe. ó'on-o'om-barava'a ayawaimá táníye. ó'on-o'om-barava'a anóm-barima táníye.

⁸ mirán-tántáá'ó paárína'a sé'a amápa-tantaa'o ánásanin-kanaa íma tiráivo iyámpóímo tínkánáe owanamó anón-ti'o intembá umbai-kánáámó tínimba miráumai ááiimba ásáiyé seró.

⁹ mirán-áimbó síyasa minkákémbá keinárawa'a táto'mai ó'owima timíyasa sáwí'a umátinkesa tínkamiya'a puwónááowe. kentáváímó asiramáímó máyáantavesa ó'on-o'on-kwaasi amáparawai tíyamba umátinkanaaowe.

¹⁰ kesááiyavesa áraire kwésiyawaivinkemba sáwívarawai kesáái tínaaemba umámesa miwítí namuro-kwáásí moórá-morawai agaráátinkesa tíyamba umátinkanaaowe.

¹¹ sáwívarawai paárésa kampa'á sésa Áánútun-aaí simátimundawai úne sésa sáwívarawai kampa'á simátiyuwanaaowe.

¹² miráumai sáwí-mayaigo kóyáwé éna anómba ínasa ó'owiti imáyáamo eémemba ivátuwesa kesávái-ímáyááwé su'mai ónááovo

¹³ ímo ivátuwesamo kentáváímó asiramáímó méwai ánásai-kanaara'a Áánútu tí'mai kawepá'á métinkaniye.

¹⁴ amápa'-maravaken-kwaasi isánááontave'a áséi-kwasai Áánútu kwená kwaásimo kawááin-aimba simátíma'mae iyíyana naaémba amápa-tantaa'a ánásai-kanaama tíniye Ísu siráiyé.

sáwí-kanaagona kwaasái.

Máaka 13:14-23, Árúku 21:20-24

¹⁵ Ísu mináimbá simásuwena sésa naaémba ávááraumai inkaisí-yántáákómá paáriníye. naaóvá'á Áánutun-aaí simátímakaiwai áwí'a Tánieri mintántáátávéna siráiyé Ísu siráiyé. kemá Mátíyu sé'a maanáúváímó torausíyawai tááko pééi sína'a ísáaro kwésune. Ísu sésa Áánútuna kawé'mápá'á misáwí-yántáá'á paárinasa awánanaaomba

¹⁶ Yútiyaa-marava'o máyaiyan-kwaasi omápata isaaisésa iyánááowe.

¹⁷ ontará'ó máyaiyan-kwaasi íma naaúmpa'a iyíyamba óísamba ivátuwesa úwoi isaaisésa iyónááowe.

¹⁸ kígauva'o máyaiyan-kwaasi íma naaópa'a iyíyamba unáánkwátói ivátuwesa úwoi isaaisésa iyónááowe.

¹⁹ tímúkwarar-inimba ívér-iyampoigwarar-inimba minkánáámá sáwí'a ónááowe.

²⁰ isaaisé'o iyónááomba táúgwi-kanaa iyé'a agándai-kanaa iyé'a únavo sé'a Áánútumpa'a námúnaa seró.

²¹ minkánáámá tínimba anón-umbai táníye. naaóvá'á Áánútu maramá tarórumba ívéka to'mái mirán-úmbái-yántáá'á íma tiráiyé. aanogwara'a mirán-úmbái-yántáá'á íma tíniye.

²² mirán-úmbái-yántáá'ó kwéin-kanaa Áánútu ákíse úmakaiye. mirán-úmbái-yántáá'ó kwénin-kanaamo ayáátááka'o kwéninkakai amápa-kwaasi íma úwoi túvamai máésino. Áánútu ítámakain-kwaasiyavena imáyáa éna mirán-úmbái-yántáá'á ákíse uráiyé.

²³ ákísemo ínasa évakarawaimo simátimesamo sésamo Áánútumo usásinankaiwai mivá'-maava'a máyáiyé síya'o é'a íma ísáaro.

²⁴ évakarawai paárésa kampa'á sésa Áánútumo usásisinkaiwai úne síyasa évakarawai kampa'á sésa Áánútun-aaí simátimundawai úne simátíma'maesa naaónááomba ímo awánem-bayai kwémaesa Áánútumo ítámakain-kwaasi kampa'á simátiyuwanae sésa mirán-ánóm-báyái mayánááowe.

²⁵ miwíyávé'a árai-kwaasin-owe sevó sé'a íma paáruraanka'a aiva'á simátimumpo kárákwiyoro.

²⁶ sún-da-aimba imáyáa é'a naaémbo moóráwaimo kentávénamo sénamo paárurena kavóná-marava'a máyáiyemo sína'o é'a íma koró. moóráwaimo kentávénamo aúpá'á máyáiyemo sína'o é'a íma áraire seró.

²⁷ kwíyómpa'o tawáombo úmae kwisasamó awánaantemba kemá kwaási úrandako kumpaáruraundawai miráumai avora'á ókwara'a kumónaumne.

²⁸ póimo awáímó kaviraipá'ó náíndayavenamo evontáán-dúmáómó toru-pamáímo máyáintemba Áánútu sínana súnda-aimba paáriniye Ísu siráiyé.

Ísu marapá'á kumínín-kwasai.

Mááka 13:24-31, Árúku 21:25-33

²⁹ Ísu mináímbá simásuwena séna mirán-úmbái-yántáá'á tínín-kanaama ánásainana aaváúmá túnkwinana kwíyómba íma sán-káínana o'á kwíyómpakemba kuntínana kwíyónko tora'naára'a ínasa

³⁰ amápa'-maravaken-kwaasi kwíyómpa'a awánanaaomba ó'oran-tantaa'a awánésa kentávésa sésa kumíníyena to'mayaa kwéiyé sésa táátavesa kwéesa ivi'á kwétesa suwánanaaomba kemá kwaási úrandako anón-asirayankwara ságayankwara'a ainámpímbá kúmóna'a suwánanaaowe.

³¹ uwíremba kwése'a kwíyómpaken-kwayo'narawa'a tí'maráanasa Áánútumo ítámakain-kwaasi amápa'-maravakemba tí'maesa moórávimba torupanááowe.

³² Ísu mináímbá simásuwena séna moórá-tai naí-táígó áwí'a víki-taigontave'a imáyáa umái ísáaro. aráságáyómó agayáínda awáné'a sé'a áú'o sínín-kanaa sáwíyanka'a tíníyé sénááowe.

³³ mirámó intembá kemá súnda-yantaa'a ína'a awáné'a sé'a sáwíyanka'a kumíníyé sénááowe.

³⁴ árai'a simátíme'a sé'a ívé'o máyáan-kwaasi évaka'a íma pukáiyanka'a kemó súnda-yantaa'a paáriniye.

³⁵ kwíyómba maramá ánásainana kesáái íma ánásena úwoi kwaíkwai'a íníyé Ísu siráiyé.

kúmónnda-kanaa kwaási íma ísaraan-kwasai.

Mááka 13:32-37, Árúku 17:26-30,34-36

³⁶ Ísu mináímbá simásuwena séna kúmónnda-kanaama aaváúvímbá kwaási íma isááwasa kwíyómpaken-kwayo'narawa'a íma isááwa'a kemá Áánútu ááninkoma íma isáúnana kesivo kweyáá ísaraiye.

³⁷ naaóvá'á moóráwai áwí'a Nówaa máyonka'a kwaási íma Áánútuntavesa imáyáa ésa maémáéntemba naaémba kemá kwaási úrandako kúmónnda mirá ónááowe.

³⁸ kavirayán-dónkómó ímo tínkankonka'a nombá toómbá kwénesa tiyáámúmbaa'a kwétokwaa-esa aaraí máyówasa kwaaí máyówasa kwéuwana Nówaa non-avóvomayaa'o kún-daumpa'a umáyowasa

³⁹ kavirayán-dónkó tínín-aimba ísaresa íma imáyáa ésa máyówana anón-a'a téna kavirayán-dónkó amápa-kwaasi tínkamuwasa putásaraawe. mirámó uráantemba kemá kwaási úrandako kumpaáruraundawai ókwara'a kúmónndara'a kentávésamo ímo imáyáamo iyawai mirá ónááowe.

⁴⁰ minkánáá maará ónááowe. kae-kwáásí kígauva'a méyana Áánútu moóráwaimba auwéna moóráwaimba airáníye.

⁴¹ minkánáá kaer-ínínkáí toómbá kwégwanteyana Áánútu moórá-inimba auwéna moórá-inimba airáníye.

⁴² kemá kentí Ísóigo kúmónnda-kanaama íma ísaraavo kárákwimai máéro.

⁴³ simátíménda-aimba imáyáa oró. naakó avowámó umóyán-kwáásímó tínín-kanaamo ísarenarai umóyán-kwáásí timbá kwéto'mayaa-ena awánéna kwatúwáísana kwená naaúmpakemba umóyámbá íma máyáísino.

⁴⁴ miráumai kemá kwaási úrandako kumónaundayave'a pó'a keinárawa'a íma imáyáa kwéiyanka'a kumúnnavainivo kwéto'mayaa-e'a simu'maré'a máéro Ísu siráiyé.

sáwí'a owasá kawe'á owasá uráan-kwasai.

Árúku 12:42-46

⁴⁵ Ísu mináimbá simásuwena séna kawe'-máyaímó kwémayaawai kawer-ímáyáágwárá-kwaásiyávé'a kwésune. kwená anóndako séna kesí mayái-kwaásirá'á kárákwire toómbá taaímbai tíma'mae iyuwó síníye.

⁴⁶ kwená anóndako téna kwená mayáímó kawe'ó umáímó mayáínda taawánáínana mayáímó kwémayaindawai arunkó kawe'á ínana

⁴⁷ minánóndákó séna kesí náaindaamba amápa-tantaaka'a kárákwiyuwo síníye.

⁴⁸ ánivo mimbáyái-kwaásígómó imáyáamo énamo kesí anóndako ayáátáaka'a íma tíníye sénamo

⁴⁹ mayái-kwaásí tínkamenamo toómbó nénamo uwoaó'-nómbá kwénaan-kwaasiye uwoaó'ó énamo

⁵⁰ kwená anóndako tínín-kanaa ímo ísarenamo ímo imáyáa kwéindara'a téna

⁵¹ anónka'a tainkámbai ai'mátuwena séna kaumbo-káér-qinkwara-kwaasimo mésamo tí'o kwéisasamo ivi'ó kwétesamo túwáayaambo akévundaresamo máyáapa'a kóaaó síníye Ísu siráiyé.

25

siyáánkai-inaamaruti kwaasái.

¹ Ísu mináimbá simásuwena aaraimó kwémayaawainá ááimba imáyáa éna séna naaén-kanaamo tínimba Áánútu kwená kwaásimo kawááin-qimba maarán-áímbán-íye. aaraimó mayáníwaimba toómbá náíyanesa siyáánkai-inaamaru oómbá kúra'maesa aampakémbá koáíkaawe.

² minárásiyómbá éva'aasei sáwí-imayaagwara'a owasá éva'aasei kawer-ímáyáágwárá'á owasá

³ sáwí-imayaagwarar-arasi oómbá kúraresa ó'on-anaveumpimba iramó kánín-domba íma atíyoraawasa

⁴ kawer-ímáyáágwárár-árásí oómbá kúraresa ó'on-anaveumpinkwara'a iramó kánín-domba atíyoresa

⁵ aaraimó mayáníwaimba koamu'makáawana íma ááéma tisasá tógávaa'a isasá tuún-kwaiguráawe.

⁶ tuún-kwáyáawana no'wáán-avuntamba moóráwai aayamáí séna kwétivo koairánáisiye sisasá

⁷ misíyáánkái-árásí usásinesa oómbá to'maésa kombá

⁸ sáwí-imayaagwarar-arasi kawer-ímáyáágwárár-árásíyávésa sésa kentáásí iramá pisinánivo nombá atísimero sewasá

⁹ kesáágwárá'á miráumai kwéanasaivo nombó atiyén-daumpakemba komeéyámbááro sewasá

¹⁰ kwégowana aaraimó mayáníwai tisasá éva'aasei-arasi to'mayaan-umai máyáawai kwesé toómbó náíyanesa naaúmpa'a iyówana

¹¹ onta umásúwáísasa minévá'ááséí-árásí nombó atiyénáesamo kówai tésa anónka'a sésa anóndakoo onta tisinkaaó sewaná

¹² íma awánáúnda-arasi ombá pó'a íma onta titinkánaumne siráiyé.

¹³ Ísu simásuwena séna miráumai kemó kúmóna-kanaa íma ísarenka'a kumónaumpo kárákwimai máéro Ísu siráiyé.

kaumbo-máyái-kwáásítí kwaasái.

Áríku 19:11-27

14 Ísu mináimbá simásuwena séna naaén-kanaamo t́nimba Áánútu kwená kwaásimo kawááin-aimba maarán-áimbán-iyé. moórá-anondako némpa'a kwááyu koménae séna éna kwená mayái-kwáásí tááyena séna kesí óntanka'a kárákwiyoro séna

15 moóráwai kwená mayái kawe'-máyái máyáísana awánaiwaintavena séna kesí óntamba éva'aasei-unamba kárákwiyuwo séna aména moóráwai kwená mayái sáwiyanka'a kawe'-máyái máyáiwaintavena séna kesí óntamba kaer-únámbá kárákwiyuwo séna aména moóráwai kwená mayái sáwiyambayai máyáiwaintavena séna kesí ónamba moórá-unamba kárákwiyuwo séna aména tiyuwéna námpa'-marava'a kówisana

16 éva'aasei-unan-ontamba mairáiwai minóntándéi mayái maimaé kwégwena ó'omba éva'aasei-unan-ontamba máyáísana

17 moóráwai kaer-únán-óntámbá mairáiwai minóntándéi mayái kwémaena ó'omba kaer-únámbá máyáísana

18 moóráwai moórá-unan-ontamba mairáiwai minóntándéi íma mayái maéna úwoi maravímbá utámakaiye.

19 utámakaisasa mirá kwéowana miwítí anóndako ayáátáaka'a kuróm-bapa'a mivá'á ména naaémbe téna kwááyumo tímakaunda-ontamba torupamá awánanae séna tááyaisasa

20 tésa éva'aasei-unan-ontamba mairáiwai maimaéna máagaraarankena séna éva'aasei-unan-ontambo símakaandavinkemba mayái kwémae'a ó'omba éva'aasei-unan-ontamba mairáumne sisaná

21 anóndako séna kesí mayái-kwáásígó kawe'á óne. kentávemo imáyáamo émo sáwíyan-tantaaka'o kawe'ó umáímo kárákwiraandantemba sáwíva-tantaaka'a kárákwiyiniyone. kesirunkómó aamoimó intembá kesé taménana enarunkó aamoí íno sisaná

22 kaer-únán-óntámbá mairáiwai maimaéna máagaraarankena séna kaer-únán-óntámbó símakaandavinkemba mayái kwémae'a ó'omba kaer-únán-óntámbá mairáumne sisaná

23 anóndako séna kesí mayái-kwáásígó kawe'á óne. kentávemo imáyáamo émo sáwíyan-tantaaka'o kawe'ó umáímo kárákwiraandantemba sáwíva-tantaaka'a kárákwiyiniyone. kesirunkómó aamoimó intembá kesé taménana enarunkó aamoí íno sisaná

24 moórá-unan-ontamba mairáiwai maimaéna máagaraarankena séna emá asirayán-kwáásí éma ó'owiti mayáivínkémbá toómbá kwéne ó'owiti kígaarakemba úwoi kwénaae kwémandaana'a

25 enáároi inkaisé'a ená óntandei mayái íma mayáúnda úwoi aúpá'á makáunda po ená óntamba mayáníyone sisaná

26 anóndako séna sáwí-mayai-kwaasigo kavóná-kwaasi po kentávemo sémo ó'owiti mayáivínkémbá toómbá kwéne ó'owiti kígaarakemba úwoi kwénaae kwémandaana'a óne sénda po

27 kesí óntambo amápa-kwaasiti óntambo máraan-daumpa'o makáandarakai tiré'a kesí óntankwara aa'wáá-ontankwara'a mayáúsino séna

28 kwená mayái-kwáásíyávéna séna minóntámbá mairé'a siyáánkai-unan-ontambo tokáiwaimba áméro.

29 sáwíva-tantaaka'o kawe'ó umáímo kárákwisinkaiwaimba moórá-mora-yantaa'a áménana kárákwisinkanivo ímo kawe'ó umáímo kárákwisinkaindawaimpakemba makáimba máyána'a

³⁰ misáwí-máyái-kwáásígómbá áí'mae'a máápa'a móru auwáiyana túnkwi-ayampa'a tí'o kwéisasamo ivi'ó kwétesamo túwááyambo akévundaresamo máyáapa'a kwíníye siráiyé Ísu siráiyé.

Ísu máyáawaina ááintavena tísaa ínín-kwasai.

³¹ Ísu mináímbá simásuwena séna kemá kwaási úrandako naaémba kúmóndara'a ságayankwara kwíyómpaken-kwayo'narawakwara'a kárákwiraundawai pó'a kúmónasa

³² amápa'-maravaken-kwaasi kesúranka'a torupamáí máyaiya'a sipisípi-poiye méme-poiraremo kárákwiraiwaimo taaímbaraintemba minkwáásiyómbá miráumai taaímbake'a

³³ évakarawai siyáánúrapa'a mótinke'a évakarawai siyáánepa'a métinke'a

³⁴ kárákwiraundawai siyáánúrapa'o maíyan-kwaasiyave'a sé'a kesivo kawe'á umátínkáiwain-owe. Áánútu maramó taróruronka'a kentí imáyáa éna kentí maru'á to'mayaa úmakaivo mivá'á tamáéro.

³⁵ kawe'á umásinke'a kembó sááimo sinkómbó toómbá simé'a nombá simé'a ó'om-bapaken-kwaasimo ówánda aamoí umásinke'a kentí naaúmpa'a mógwésinke'a

³⁶ unáánkwátói-iyaaímbo ówánda kwésime'a sí'o úmba kwégarakwiye'a ándáva'o maéwánda kwésuwa'naa-e'a mirá umásínkaraawe. mirán-áímbá senasá

³⁷ arupí umái máyáawai sísaa esa sésa Ísóigo nósa-tawaiya embó ááimo ankómba toóné noné améta

³⁸ nósa-tawaiya ó'om-bapaken-kwaasiraambo undá aamoí umánketa kentáásí naaúmpa'a móanketa nósa-tawaiya unáánkwátói-iyaaímbo undá améta

³⁹ nósa-tawaiya áí'o úmba áwa'naa eta nósa-tawaiya ándáva'o maúnda áwa'naa uráumno síya'a

⁴⁰ kárákwiraundawai sé'a árai'a simátíme'a sé'a kesí kwaási úwoi-kwaasi miráumaimo túwa'naa uráamba mindá kembán-iyé simátimenaumne.

⁴¹ mirá simátímatuwe'a siyáánepa'o maíyan-kwaasiyave'a sé'a Áánútu sáwí'a umátinkaniwain-ovo siyuwé'a kóro. Áánútu Sáátáánigone kwená kwayó'naraware imáyáa éna anón-irama to'mayaa umátínkaraisana kaíkai'a éna íma písínáípa'a mivá'á komáéro.

⁴² kembó sááimo sinkómbó toóné noné íma simé'a

⁴³ ó'om-bapaken-kwaasimo ówánda íma aamoí umásinke'a kentí naaúmpa'a íma mósinke'a unáánkwátói-iyaaímbo ówánda íma simé'a sí'o úmba íma súwa'naa e'a ándáva'o maéwánda íma súwa'naa e'a mirá umásínkaraawe. mirán-áímbá senasá

⁴⁴ sísaa esa sésa Ísóigo nósa-tawaiya embó ááimo ankómba toóné noné íma améta nósa-tawaiya ó'om-bapaken-kwaasiraambo undá íma aamoí umánketa kentáásí naaúmpa'a íma móanketa nósa-tawaiya unáánkwátói-iyaaímbo undá íma améta nósa-tawaiya áí'o úmba íma áwa'naa eta nósa-tawaiya ándáva'o maúnda íma áwa'naa uráumno síya'a

⁴⁵ kemá sé'a árai'a simátíme'a sé'a kesí kwaási úwoi-kwaasi íma túwa'naa uráamba mindá kembán-iyé simátimenaumne.

⁴⁶ mirán-áímbá simátímatuwe'a aái senasá miwítí sáwí-meyambo ímo ánásenamo kwaíkwei'o ínín-ayampa'a komai'mai'a ónááovo arupí umái máyáawai aúnái'a umái maí'mai'a ónááowe Ísu siráiyé.

26

Ísuna áamáyu-aimba siráan-kwasai.

Máaka 14:1-2, Árúku 22:1-2, Yóni 11:45-53

¹⁻² Ísu minó'ón-ó'ón-áimbá kwená kwayó-kwáásíyávéna simátímakaiye. naaóvá'ó Áánútu Yútaa-kwaasi tíyótaasa í-tánón-kánáá imáyáa éna séna kae'-nó'wáámbá kwaésa tíyótaasa í-tánón-kánáá tínimba kembá táto'mai taaira'á sínkamiya'a puwónaumne Ísu kwená kwayó-kwáásíyávéna simátímakaiye.

³ simátimuwasa mono-káwáá-kwáásíyé Yútaa-anon-kwaasiye aiva'-mónó-káwáánákó áwí'a Káyavaasina naaúmpa'a torupamáí mésa

⁴ sésa nóraumaiya aúpá'á Ísumba táto'mai inkamónaundaya'iyo.

⁵ amápa-kwaasi áái'a tíyáávainivo tanómbo kauvíyan-kanaara'a íma tu-vuwónaumne siráawe.

Ísumba áséi-masawemba pérankarain-kwasai.

Máaka 14:3-9, Yóni 12:1-8

⁶ suwaná Ísu Pétáni-naopa'a koména moóráwai áwí'a Sáímonina naaúmpa'a áuma kárúkokovaa'a uréna ánásarowaina naaúmpa'a ména toómbá kwénowana

⁷ moórá-ininko iyéna áséi-kwiyumba úm-basawemba anón-ontankakemba meéyámbakaim-basawemba maimaéna iyúmba Ísu a'nómpímbá atímarowasa

⁸ kwená kwayó-kwáásí awánésa áwáá'a sésa nóra séna mimbásáwémbá úwoi atíyankaiyo.

⁹ mimbásáwémbó ó'owimo timénamo anón-ontambo mairénamo ímo óísambo makáan-kwaasi tíméraambaniye suwaná

¹⁰ Ísu iséna ivátuwe'a íma áwáá'a aééro. kawe'á umái pésinkaiye.

¹¹ ímo óísambo máráan-kwaasi keséma maí'mai'a kwéiya'a túwa'naa ónáe sé'a túwa'naa ónááombanivo kemá keséma marapá'á íma maí'mai'a ónaumne.

¹² púwóndara'a masawémba pésinkesa utamásinkanaaovo minínínkó á'a masawémba pésinkaiye.

¹³ árai'a sumpo maísáaro. kesí áséi-aimba amápa'-mapa'a kwésimatimesa minínínkómó umásinkain-aimba kwésimatimiyasa tááka'a maránááowe Ísu siráiyé.

Yútási Ísuna kuntaru'á mairáin-kwasai.

Máaka 14:10-11, Árúku 22:3-6

¹⁴ súwana Ísuna kwayó-kwáásí sísamaivakemba kae'á kumbaimái-kwaasivinkemba moóráwai áwí'a Yútási moórá-awi'a Isakérióti mono-káwáá-kwáásítópa'a kwéna

¹⁵ séna Ísumbo tátoraiyantavaimo agaráátínkáana'o é'a nóraumai-meyana siménááoo súwasa moórá-kwaai aiyayaan-umai siyáánkai-ontamba 30 ontamba táámpamai ámúwana Yútási maimaéna

¹⁶ kwéna nóraumai Ísumba agaráátínkáanasa tátoranaao-imayaa ááimba ásámai uráiyé.

tíyótaasa í-tánómbá kauráan-kwasai.

Máaka 14:12-21, Árúku 22:7-14, 21-23, Yóni 13:21-30

¹⁷ Yútaa-kwaasi ímo intóráin-tantaakwara-pereti kwéagayon-kanaa aiva-táwai túntemba kwená kwayó-kwáásí Ísumba taáisaa esa sésa náávara tíyótaasa í-tánómbá kogauvónaundaya'iyo suwaná

18 Ísu séna Yérúsaremu-naopa'a kwékai moóra-kwaasigontavekai sékai kentáásí anóndako séna kesí kanaamá tísatá kesí kwayó-kwáásíyé ená naaúmpa'a tíyótaasa í-tánómbá nánaumne kwésiye kosimámékaiyo súwasarai

19 Ísumo súntemba mirá ésarai minká'á tanómba mágauwankaraaiye.

20 tanómba mágaumakoyasa enónka'a Ísu kwená kwayó-kwáásíyé kwésa mindáúmpá'á umésa

21 toómbá kwémandesa uwaná Ísu séna keinárawapinkemba moóráwai kembá namuro-kwáásírá'á agaráátinkaniye súwana

22 tirunkó umbaí tówasa moóra-mora-umai áísaa esa sésa Ísóigoo kewá'iyó sinté kuwaná

23 Ísu séna moóráwai kwená toón-ayai maimaéna kesé moóra-taavepimba tu'mái náíndawai kwemá kembó namuro-kwáásírá'ó agaráátinkaniwaiman-iyé.

24 naaóvá'á Áánútun-aaí aúváívimba agaimaréna séna kwaási úrandako puwíníye siráintemba pó'a puwónana namuro-kwáásírá'ó agaráátinkaniwai sáwí-meyamba mayániye. kwembó ímo maránkaraankakaankasi kawé'á isinó Ísu súwana

25 Yútási kwembó agaráátinkaniwai séna anóndakoo kentáváiyá kwéseno súwana Ísu séna á'a séne siráiyé.

Ísu kwená kwayó-kwáásí toómbá tímakain-kwasai.

Máaka 14:22-26, Árúku 22:15-20, 1 Kórinti 11:23-25

26 súwasa toómbá kwénowana Ísu péréti maisoréna Áánútumpa'a súwi séna topámbai kwená kwayó-kwáásí tímatuwena séna mindá kesúman-ivo maimái naaró séna

27 ándá-aran-dombo kwáyon-anaveumba maisoréna Áánútumpa'a súwi séna tíména séna amáparawai naaró.

28 mindá kesí naaemán-iyé. kesí naaemá sáwívarawaiyavena kumínimba póna Áánútu sáwí-imayaa maitiyuwéna séna kesé tarúmai máyáawe séna mináúná-áímbá simái tarúmakaiye.

29 simátíme'a sé'a ókwara'a ándá-aran-domba íma nánaumpo kesivo kwená kwaásimo kwégawaaipa'a kesé ménaaomba ándá-aran-domba aúná-nomba nánaumne Ísu súwasa

30 Áánútuntavesa ísámai monor-ímá simásuwesa mindáúmpá'á tuwésa Óríve-omapa'a iráawe.

Pítaa ánaaemba umásinkaniye siráin-kwasai.

Máaka 14:27-31, Árúku 22:31-34, Yóni 13:36-38

31 Óríve-omapa'a umáyówana Ísu simátiména séna Áánútun-aaí aúváívimba agaimaréna séna Áánútu séna sipisípira'o kawááiwaimba tuvúwónana puwínasa

sipisípiyomba kóyáwé ónááowe Áánútu siráiyé siráimba póna ívé'-no'waamba táá'a káína'a siyuwé'a kóyáwé ónááowe.

32 ánivo puwónasa utamásinkaiya'a usásine'a kentí aiva'á Káríri-ayampa'a kona'á kesínaaemba kónááowe Ísu súwana

33 Pítaa séna amáparawai auwésa kóyáwé íyambanivo kemá íma mirá ónaumne súwana

34 Ísu séna árai'a simáme'a sé'a ívé'-no'waamba kokórigó íma áái siráindara'a emá kaumborá'á kentávái se íma awánáúnda-kwaasiye síníyone Ísu Pítaantavena súwana

³⁵ Pítáa séna entémo sínkamonae íya'o é'a íma auwé'a kónaumne súwasa kwená kwayó-kwáásí amápa'a mirá simásaraawe.

Ísu Kétésémaniva'a námúnaa siráin-kwasai.

Mááka 14:32-42, Árúku 22:39-46

³⁶ amápa'a mirá simásuwesa Ísuwe kwená kwayó-kwáásíyé taai-kanáágúnéyómbá áwí'á Kétésémaniva'a komésa Ísu simátimena séna manká'á máyaiya'a Áánútumpa'a námúnaa kosénaumne séna

³⁷ Pítáawe Sépéti ááninkaiye tí'maena komáyowana umbai-yántáákómá arumbá sáwí'a kwéuwana

³⁸ simátimena séna kesirunkómá umbaiyé taisa'á pó'a puwóra'naraamba umái máyaumne. maanká'á mé'a kesé kárákwimai máéro séna

³⁹ tiyuwéna egwaa'á kwéna Áánútu anóna'an-iyé séna mara'á kumbaéna námúnaavinkemba séna kesivoó emó kanaán-iyé sémo e maanúmbáí-yántáá'ó kesópa'o tínimba maisiyuwéna ánivo kesí imáyáa íma kwaréna'a ená imáyáa kwaráano Ísu siráiyé.

⁴⁰ Ísu námúnaa simásuwena kwená kwayó-kwáásíráútópa'a téna tayuwánómba tuún-kwaigurówana tayúsená Pítaantavena séna íma kanaará'á sáwíyanka'a kesé kárákwimai máyáane.

⁴¹ Sáátáánigo tísaa umai isánáe-aimba kentópa'a síyáwáínivo Áánútumpa'a námúnaa seró. imáyáago kató isaná áúgomo umbaimó taimbá mindá áúgávaa'a kwéiyé simásuwena

⁴² moórágwara'a tiyuwéna egwaa'á kwéna Áánútumpa'a námúnaavinkemba séna minúmbáí-yántáá'á enópa'a úwoi tíníyemo sina'ó é'a emó sindantembá mirá ónaumne siráiyé.

⁴³ Ísu námúnaa kosimásuwena kwená kwayó-kwáásíráútópa'a téna tayuwánómba tuún-kwaigurésa túgávaate kwéuwana

⁴⁴ moórágwara'a tiyuwéna egwaa'á kwéna ké'naamba námúnaa kosimásuwena koyauweréna

⁴⁵ minkáúmbónárauyavena séna tuúmó kwaiguré'o máyáamba kemá kwaási úrandakomba sáwí'o kwéon-kwaasira'a agaráátinkainasa tátóranaaon-kanáa kwétivo

⁴⁶ usásinewata kwétiyapata konó. kembó agaráátinkaniwai kwétiye Ísu siráiyé.

Ísumba tátokaan-kwasai.

Mááka 14:43-50, Árúku 22:47-53, Yóni 18:3-12

⁴⁷ Ísu mináimbá kwésuwana kwená kwayó-kwáásí sísamaivakemba kae'á kumbaimái-kwaasivinkemba moóráwai áwí'a Yútási tumba kwesé sáwíya-kwaasi taánasatagwara ánáyatankwara'a maimaésa tumbá mono-káwáá-kwáásíyé Yútaa-anon-kwaasiye miwímá tí'márówasa tumbá

⁴⁸ ááema Yútási Ísumbo agaráátinkaintavena simátimena séna parubará umánkáandawaimba tátoraaro siráimba

⁴⁹ póna Yútási Ísunopa'a téna séna anóndakoo máyaano kwésena parubará kwéumankowana

⁵⁰ Ísu séna kesí kwaásiyo ónái sindáí'a uwó súwasa kwesémo tuwáí Ísumba tátórówana

⁵¹ Ísuna kwayó-kwáásívínkémbá moóráwai taánasatama ámúrandavinkemba taú'maena aiva'-mónó-káwáánákóná kwayó-kwáásígó áá'a agáúsuwowana

⁵² Ísu kwentávéna séna ená taánasatama ámúrandavimba kwiyuwó. taánasataneimo tínkamiyan-kwaasi anondámo ésa taánasatanei tínkamiyasa puwónááowe.

⁵³ maaráyávé'a imáyáa oró. kesivontávé'o sé'o súwa'naa uwómó senanamó éna kwíyómpaken-kwayo'narawa'a sáwívarawai íma kanaán-umai táámpanaaowai avekáámbá ti'maráínasa súwa'naa ónááowe.

⁵⁴ mirámó súndarakai Áánútun-aaí aúváivimba agaimakáin-umbai-yantaa'a kesópa'a íma tisinó. ánivo siráintemba miráumai paáriniye Ísu siráiyé.

⁵⁵ Ísu mináimbá simásuwena tun-kwáásiyávéna séna kentávé'a umóyán-kwáásímán-iye sé'a pó'a taánasatagwara ánáyatankwara'a maimaé'a kembá tátoranae sé'a kwétewe. sáwíva-tawai anóm-bono'-naumpa'a kesáái kwésimatimundara'a íma kembá tátokaawe.

⁵⁶ naaóvá'á Áánútun-aaí simátimakowai aúváivimba agaimakáan-aimba kembó mirámó umásínkéne'a kwétewe súwasa kwená kwayó-kwáásí amápa'a inkaisésa auwésa kóyáwé uráawe.

anón-kwaasi Ísumba aaí simánkaraan-kwasai.

Mááka 14:53-65, Árúku 22:54-55,63-71, Yóni 18:13-14,19-24

⁵⁷ kwená kwayó-kwáásí auwésa kuwasá Ísumba tátorowai áí'maesa aiva'-mónó-káwáánákó áwí'a Káyavaasina naaúmpa'a móankesa mindáúmpá'á amáámba sun-kwáásiyé Yútaa-anon-kwaasiye torupamáí máyón-daumpa'a móankowana

⁵⁸ Pítaa tínaaemba nénka'a teémáyomba aiva'-mónó-káwáánákóná máápar-ontavinkemba iréna naamaúva'a ména Ísun-ane'o paáríndamo awánáíndayavena i-kwáásiyé méraiye.

⁵⁹ Pítaa máyowasa mono-káwáá-kwáásiyé Yútaa-anon-kwaasiye amáparawai Ísumba tuvuwíyana puwíní-ainkona ááimba avakáá-uwana

⁶⁰ íma kwáyowasa Ísuntavesa mósi-mesi-aimba sésa íma moórá-aimba suwasarái kae-kwáásígórái usásinesarai

⁶¹ kampa'á sésarai kwemó sisatáámó isáúndaya anóm-bono'-namba Áánútuna naambá kanaán-umai tawísíyuwe'a kaumbo-tawai maisuwé'a ónaumne siráiyé suyaná

⁶² aiva'-mónó-káwáánákó usásinena Ísumba áísaa ena séna mindáraimo simánkaayan-aimba anondá íya síníyono súwana

⁶³ Ísu iséna íma aaí súwana aiva'-mónó-káwáánákó séna Áánútu asir-ayánkwáráwái aúranka'a mé áísaa onda-áimbá árair-aine su'mai simásimiyo. Áánútumo usásinankaiwai Káraísiti Áánútu ááninkowa'onompo simásimiyo súwana

⁶⁴ Ísu séna á'a sémpo simátimé'a sé'a naaémba suwánáína'a kemá kwaási úrandako Áánútu asirayáwáína ayáánúrapa'a asirayán-áyámpá'á umé'a ainámpímbá kumónaumne Ísu súwana

⁶⁵ aiva'-mónó-káwáánákó arumbá sáwí'a kwéuwana kwená unáánkwátói tarátuwena séna Áánútumba aká'áámba simánkena kwesávái simbá póta mináíntávéta aaivimbá mayankéta ó'on-aimbo simánkáamba avakáá únda póta ivátá tuwéta Áánútumbo simáímo sáwí'o umánkáintaveta

⁶⁶ nóraya ónaumno súwasa sáwí'an-ivo tuvuwíyana puwíno sésa

⁶⁷ Ísumba tuwirááíma kwirankésa tuvuwésa tiyáándeí tuvúwún-kwaasi

⁶⁸ aká'áámba sésa esávái se Áánútu usásisinkaiwai úne séndawai ómpo kemá nááwa kwétuvuwuna simásimiyo siráawe.

Pítaa íma awánáúnda-kwaasiye siráin-kwasai.

Mááka 14:66-72, Árúku 22:56-62, Yóni 18:15-18,25-27

⁶⁹ Pítaa naamaúva'a máyowana aiva'-mónó-káwáánákóná kwayór-árásígó awánéna kwenópa'a téna séna Káríri-ayampakewaise maéndawai óne súwana

⁷⁰ Pítaa amáparawai túranka'a séna emó sénda-aimba sáákoma íma kawe'án-ye simásuwena

⁷¹ máápar-ontavimba komáyowana ó'omba kwayór-ínáámárúgó awánéna máyón-kwaasiyavena séna minkwáásígómá Ísu Násáreti-naopakewaiye maíwaiman-ye súwana

⁷² Pítaa aika'á maréna séna íma awánáúnda-kwaasiman-ye simásuwena máyowasa

⁷³ sáwíyanka'a máyómba Pítaanopa'a tésa sésa Ísuna kwayó-kwáásí mirán-kwáásí máyáawata awánemayaundantenkaan-kwaasiraamba éma mináyámpákén-kwáásí tááiraamba kwésene suwaná

⁷⁴ Pítaa séna kampar-áimbó kwésenanamo éna Áánútu sínkaminiye. síyawaimba íma awánáúndana'an-ye kwésuwana kokórigoma áái súwana

⁷⁵ Pítaa Ísumo simámun-aimba ááka'a maréna mirá siráinka'a kokórigomo ááimo ímo siráindara'a emá kaumborá'á kentávái se íma awánáúnda-kwaasiman-ye síníyone siráimba mináimbá ááka'a maréna máápa'a kuména ávááraumai ivi'á taráiyé.

27

Ísumba Páírátinopa'a máánkaraan-kwasai.

Mááka 15:1, Árúku 23:1-2, Yóni 18:28-32

¹ ivi'á tówasa aaváúmá usónka'a mono-káwáá-kwáásíyé Yútaa-anon-kwaasiye Ísumbo tuvuwíyanamo puwínín-aimba mimbórá-áimbá símaresa

² Ísumba ayáánka'a asááúmaresa áí'maesa Áróamáni-kamaani-kawaanako áwí'a Páírátinopa'a máankaraawe.

Yútási pukáin-kwasai.

aantá-kwaasi 1:18-19

³ Páírátinopa'a máánkarowana Yútási Ísuna kuntaru'á mairówai Ísumbo tuvuwónááomba awánéna séna ímo mirá oráámbá kemá sáwí'a úne séna kuntaru'ó ésamo ámakon-ontamba 30 ontamba maimaéna mono-káwáá-kwáásíyé Yútaa-anon-kwaasiye miwítopa'a kwéna séna

⁴ íma sáwí'a uráin-kwaasi agaráátinkauna'a tuvuwónáe'a kwéomba kemá mindá sáwí'a úne súwasa miwí sésa íma kendéiyáán-ivo endéimán-ye suwaná

⁵ Yútási minóntámbá anóm-bono'-naumpa'a metuwéna tiyuwéna ánda maimaéna ándákwamba varáiyé.

⁶ Yútási minóntámbá anóm-bono'-naumpa'a metuwówasa mono-káwáá-kwáásí maésa sésa maanóntámbá kuntarur-óntámbá póta amápa-kwaasimo Áánútuntavesamo imáyáamo ésamo máráan-ontampimbo márándaya kentáásí monor-ámáámbá karánaumne simásuwesa

⁷ minóntánkón-áái kwésesa mimbórá-áimbá sésa minóntándéi moórámarama saweimó kwéom-barama meéyámbakaanasaya mimbárávimbá ó'om-baravaken-kwaasi puwíyan-kwaasi utanááowe siráawe.

⁸ mirá uráantavesa mimbáráyávésa sésa kuntaru'-márámán-ye siráawasa ívékwara'a mirá kwésewe.

9 mono-káwáá-kwáásí mirán-áimbá kwésesa mimbáramá meeyámbakaamba Áánútun-ai simátímakowai áwí'a Yéremayamo siráin-aimba paáuraiye. Yéremaya séna

Ísareri aísavutantamba uráawai évakarawai mimbórá-áimbá séna moóráwaimbo kuntaru'ó ónááon-ontamba 30 ontamba maimaésa

10 saweimó kwéom-barama meeyámbakaamba Ísóigo simásímakaintemba mirá ónááowe

Yéremaya siráimba pósa mirá uráawe.

Páírátí Ísumba áísaa uráin-kwasai.

Mááka 15:2-5, Árúku 23:3-5, Yóni 18:33-38

11 Ísumba Árómaani-kamaani-kawaanakonopa'a máánkówana kwenáuranka'a máyowana áísaa ena séna Yútaa-kwaasiti kawáánará oónó súwana Ísu séna á'a séne súwasa

12 mono-káwáá-kwáásíyé Yútaa-anon-kwaasiye ó'on-o'on-aintavesa aaivimbá mayánkówana Ísu iséna íma aái súwana

13 Páírátí Ísumba áísaa ena séna sáwívar-aimba kwésimankaavo íya kwéjsaano súwana

14 Ísu iséna amápar-aintavena íma anondá aái súwana kámááni-kawaana'a Páírátí sáwívar-imayaa uráiyé.

Ísumba aráá'a tuvúwóro siráin-kwasai.

Mááka 15:6-15, Árúku 23:13-25, Yóni 18:39-19:16

15 naaóvá'á Áánútu Yútaa-kwaasi tíyótaasa í-tánón-kánáá tóyo úntemba Árómaani-kamaani-kawaanako séna amáparawai torupamáí mésa aamoí ésa ándáva'o máyáin-kwaasi áwí'a tewa'á ayúrankanaumne séna minkánáá miráumai ándá-kwaasi kwéayurankaiye.

16 Ísumba Páírátinopa'a máánkónka'a moóráwai áwí'a Párapási amáparawai kwenáái Ísarowai ándáva'a máyowasa

17 sáwíva-kwaasi torupamáí máyówana Páírátí tísaa ena séna ándáva'o máyáan-kwaasivinkemba moóráwai áwí'a tewa'á ayúránkáano. Párapásiya'i. Ísu Áánútumo usásinankaiwaiye kwésewaina'iyó séna

18 Páírátí imáyáa éna séna mono-káwáá-kwáásí Ísuntavesa íma anón-kwaasi-i'a ínkwáe séna táto'maesa kesópa'a máankaraawe séna mináimbá tísaa uráiyé.

19 Páírátí mináimbá kwétísaa-ena aaimó ísón-daumpa'a máyowana awainínkó moóráwaimba ai'marówana kwenópa'a téna séna enawainínkó séna no'wáámba kaaimbá awánáunda minkwáásígó íma sáwí'a uráísana sirunkó umbái kwétaivo íma aaivimbá mayankaaó siyé simámakaiye.

20 awainínkón-áái kwésimamumba mono-káwáá-kwáásíyé Yútaa-anon-kwaasiye úwoi-kwaasi sáwívarawai kwakwiyésa séna Páírátintave'a sé'a Párapásimba ayúránkénasa Ísumba tuvuwíyana puwíno simáméro simátímúwana

21 Páírátí moórágwara'a tísaa ena séna minkáé-kwáásívínkémbá nááwana ayúrankanaumno súwasa miwí séna Párapásimba ayúrankaao suwaná

22 Páírátí séna Ísumba Áánútumo usásinankaiwainemo sewáimbá nóra ónaumno súwasa amáparawai séna taaira'á tuvuwíyana puwíno suwaná

23 Páírátí séna nóra-sawira uráina'iyó súwasa anónka'a séna taaira'á tuvuwíyana puwíno símae iráawe.

24 mináimbá símae iyúwana Páírátí miwí táái íma kanaán-umai karánaumne-imayaa éna amáparawai áái'a tíyáavo séna táávepimba nombá atímarena amáparawai túranka'a umásítai'a éna ayáámba sese éna

séna mindákómó puwínín-umbai-yantaa'a kesiyáámpimba íma kwáyáivo kentiyaámpimba kwáyáíye súwasa

²⁵ amáparawai sésa puwínata mimbéyámbá kentáásisaavutantambo ónááowaiseya mayánaumne suwaná

²⁶ Páráítí Párápásimba ayúrankena i-kwáásí simátimuwasa Ísumba áwí-andanei áwíruku'nowana Páírátí séna áí'mai taaira'á tuvuwíyana puwíno séna Ísumba i-kwáásír'á títakaiye.

*i-kwáásí Ísumba simái sáwí'a uráan-kwasai.
Máaka 15:16-20, Yóni 19:2-3*

²⁷ Páírátí Ísumba kwená i-kwáásír'á tímúwasa áí'maesa kámááni-kwasiti naaúmpa'a móankesa amápar-i-kwasiti tááyowasa tamésa

²⁸ kwená unáánkwátói ayú'maesa naeeyanyán-únánkwátói anón-kwasiti unáánkwátóiman-iye sésa Ísumba umánkesa

²⁹ anón-kwasiti kánumo'an-iye sésa áwí-andama owepamáí Ísu a'nómpímbá kuvérankesa tááúmba ayáánúrappa'a torankésa kanaaráa'a ankésa moórá-mora-umai kívairesa sésa Yútaa-kwasiti kawááná'á óne sésa

³⁰ tuwirááíma kwirankésa ayáámpimbo toránkón-taumba mairésa a'nónká'á tuvánto'na kwéesa

³¹ kanaaráa'a ánkáyuwesa naeeyayán-únánkwátói ayú'maesa kwená unáánkwátói umánkesa tuvuwíyanamo puwíndava'a áí'maesa kuráawe.

*Ísumba aráa'a tuvúkáan-kwasai.
Máaka 15:21-32, Árúku 23:26-43, Yóni 19:17-27*

³² i-kwáásí Ísumba áí'maesa kumbá moórawai Sáíríni-naopakewai áwí'a Sáímoni aampa'á kwétuwasa i-kwáásí tátoresá Ísumbo tuvuwónááon-taima áúgwaatarankesa sésa áwa'naa umai tiyó suwaná mirá úwasa

³³ kwésa moórá-marago áwí'a Kórígótaava'a kwésa mináwíkóná ááimba a'nómayaampare supa'á kwésa

³⁴ ándá-aran-domba mairésa áí'a ánásainkwae sésa ikaa'ó vai-yántáa'á mimpímbá marésa Ísumba ámúwana óika'a ma'mai awánéna íma naráíye.

³⁵ Ísu íma nówasa áí'maesa taaira'á aiyayaampimba tuvúsúmaresa kwená unáánkwátói mayánae sésa aávéiya kwétiyaananaya náawa usáyaaitaindawai mayániyo sésa mirá ésa

³⁶ mara'á mésa Ísunka'a kárakwiresa

³⁷ Ísumbo tuvúwúwanamo puwún-ainkona ááimba aúváivimba agaimarésa sésa Ísu Yútaa-kwasiti kawááná'án-iye agaimarésa a'nónká-táír'á mósá marésa

³⁸ umóyántémo uyan-kwáásír'ái tí'maesa Ísumba évarevar-akwampa'a taaira'á tuvúsúmaresa mara'á mésa minkwáásír'á kárakwirowasa

³⁹ évakarawai tésa tiyáámba tóipimba áákesa tímánántata'a umánkesa aká'áámba simánkesa sésa

⁴⁰ úwé emá séma anóm-bono'-namba tawísíyuwe'a kaumbo-táwai maisuwé'a ó'omba ónaumne siráampo Áánútu ááninkomo émo e esávái enáúma áwa'naa ema eyááríka'a taairakémbá taútuwe marapá'á kumuwo siráawe.

⁴¹ suwasá miráumai mono-káwáá-kwáásíyé áamámba sun-kwáásíyé Yútaa-anon-kwasíye kanaaráa'a ankésa

⁴² sésa ó'owi túwa'naa ena kwesávái kwenáúma íma kanaán-umai áwa'naa íníye. Ísareri-kwasiti kawááná'á úne seémáyáimba póna árai'o

seémáyáindamo éna kweyáárika'a taairakémbá kumínata awánéta séta árai'a Áánútu áánimban-iyé sénaumne.

⁴³ Áánútuntave'a asiramái máyaunda Áánútu áánimba úne seémáyáimba Áánútumo áwa'naa ónáe sénaraai ívé'a áwa'naa isinó suwasarái

⁴⁴ miwímó suntembá umóyántémo uyan-kwáásirái évarevar-akwampa'a taaira'á tuvúsúmarowairai kanaáráa'a Ísumba ánkaraaiye.

Ísu pukáin-kwasai.

Mááka 15:33-41, Árúku 23:44-49, Yóni 19:28-30

⁴⁵ Ísumba kanaáráa'a ánkówana kwáyá'wái amápa'-mapa'a túnkwená auváúmá kaapa marówana túnkumba

⁴⁶ Ísu anónka'a Yútaa-kwaasi tááivinkemba séna eroi eroi rama sapataniyemo sún-aimba maarán-áimbá séna Áánútu kesí Áánútuwo nóra séwa siyuwáánó súwasa

⁴⁷ minká'ó máyón-kwaasi isésa évakarawai sésa naaóvá'á Áánútun-aaí simátímakaiwaimba Íráiyaamba kwéaayaiye suwaná

⁴⁸ moóráwái isaaiséna paru-táyánama maimaéna ándá-aran-domba ikaa'-nómpímbá tu'maéna oviyen-támayopimba kinúvaimena naínkwáe séna Ísu óika'a mósá marówasa

⁴⁹ évakarawai sésa Íráiyaama kuména áwa'naa íni. íya áwa'naa íníyo séta amu'maréta máyaumne suwaná

⁵⁰ Ísu moórágwara'a anónka'a kwésena avowa ayáámpimba kwenamambá to'maréna pukáiyé.

⁵¹ Ísu puwúwana anóm-bono'-naumpa'a ampanta-óntámá úmakomba sanaan-áyáírakémbá utaváá'maena marapá'á móru taváákaar-umai kaesé umágúwana póna Áánútunopa'a iyónááon-amba kwi'marówana anóm-barima tówana anón-ontantomba tawákaa'a kwéuwana

⁵² utámáróm-buri-aivimba awááumarón-ontamba akwákúwasa Áánútuna kwaási sáwívarawai pukómpinkemba usásinesa

⁵³ utámáróm-buri-aivinkembausásine-mesa Ísu pukéna usásinon-tawai Yérúsaremu-naopa'a paárúwasa sáwívarawai awánaraawe.

⁵⁴ Ísu puwúmba i-kwáásítí kawáánakówé kwená i-kwáásiyé Ísumbo kárákwimaresamo máyówai marímo tówanamo amápa-tantaa'o paárúmba awánésa ávááraumai táátavesa ésa sésa árai'a kwemá Áánútu ááninkoman-iyé siráawe.

⁵⁵ mináimbá sumbá sáwívar-inimba awánanae sésa tumbá némpa'a tamésa awánara. miníníntómbá Káríri-ayampakembo Ísun-ánaaembo kwa'maésamo áwa'naa úmaesamo Yérúsaremuva'o tiráan-inintompinkemba

⁵⁶ moórá-inimba Mágátáara-naopaken-ininko áwí'a Máriaa úwana moórá-inimba Yémésinte Yósépite tinówa áwí'a Máriaa úwana moórá-inimba Sépéti ááninkai tinówa úwasa évakar-inintonkwara'a tamésa awánaraawe.

Ísumba utamánkaraan-kwasai.

Mááka 15:42-47, Árúku 23:50-55, Yóni 19:38-42

⁵⁷ miníníntómbá tamáyówana enónka'a moóráwái óisankwarawai áwí'a Yósépi Árimátíyaa-naopakewai Ísun-aiyavena áraire súwai

⁵⁸ Páírátinopa'a téna séna Ísun-auma utánáivo simiyó súwana kwená i-kwáásiyávéna séna Ísun-auma maimái áméro súwasa mirá uwaná

⁵⁹ Yósépi Ísun-auma tamaimái aúna-ampantavimba asááumai

⁶⁰ maimaéna kemó púwónasamo utamásínkéne sénamo aúsámakon-ontam-buri-aivimba mámarena óika'a anón-ontandei awááumasuwena kúwasarai

⁶¹ Máriaa Mágátáraa-naopaken-ininko úwana araámáó úwasarai mara'á méсарai Ísumbo utamánkóm-buri-aivimba karátuwesarai méraaiye.

Páírátí utamánkáapa'a kárákwiyoro siráin-kwasai.

⁶² minínínkáí kará'matuwesarai máyóyasa usá aaváyaavimba savaatirá'á mono-káwáá-kwáásíyé áamáán-kawaa-kwaasiye Páírátinopa'a tóyo ésa

⁶³ sésa anóndakoo úwoimo aúvamai máyáinka'a kampar-áintémó siwáí séna kaumbo-táwai maisuwé'a púwóndavinkemba usásinanaumne siráimba ísaraundaya sááka'a makáundaya po

⁶⁴ i-kwáásí ti'márénasa kaumbo-táwai utámáraam-buri-aivimba kogárákwiresa awánaaro. kwená kwayó-kwáásí kwenáúma asímbaesa aúpá'á utámaresa sésa pukáimpinkemba usásinkaiye seváínivo. mirán-áimbó síyanamo éna minkámpar-áínkó ááémo siráin-kampar-ainkomba usáyaaitaivainivo suwaná

⁶⁵ Páírátí séna kentí i-kwáásí ti'maréwasa sentení'a umái mimbúrí-áívimbá kawé'á umái kárákwiyoro súwasa

⁶⁶ kwésa kwaási murí-áívimbá usáveraaavo sésa sanómbá maimaésa móaraapamaranae sésa kurésa mirá maúmaresa i-kwáásí mátiyuwesa kóuraawe.

28

Ísu pukáimpinkemba usásinkain-kwasai.

Mááka 16:1-10, Áríku 24:1-10, Yóni 20:1-18

¹ Yútaa-kwaasimo agándon-kanaa ánásowasarai sontaará'á usá aaváyaavimba aaváúmá usónka'a Máriaa Mágátáraa-naopaken-ininko úwana araámáó úwasarai Ísumbo utamánkáapa'a koawánanae séсарai kuyambá

²⁻³ anóm-barima tówana Ísóigona kwayó'nákó kwíyómpakemba kuména kwenóikakemba aaváúmó usénamo intembá kwéuwana kwená unáánkwátóirakemba ainánkómó intembá kwayání'a kwégowana kuména murí-áigón-óika'a makón-ontamba kunakwátuwena minóntánká'á mara'á máyowana

⁴ mimbúrí-áírá'ó kárákwiyuwai ávááraumai táá'a kówasa tiyántámbá kwétowana tímáávomba kavúkuraiye.

⁵ kárákwiyuwai mirá kwéuwasarai minkáér-ínimbá kuyaná kwíyómpakewai minínínkáí simátimena séna íma táá'a kaíno Ísumba taaira'á tuvúwówana púwíwaimba taawánayae sékaimo téyamba ísaraumne.

⁶ kwemó siráintemba pukáimpinkemba usásinena kówéna íma maanká'á máyáivo utamánkaraampimba uawánékai

⁷ isaaisékai kwená kwayó-kwáásí kosimátimekai sékai Ísu pukáimpinkemba usásinena kentí aiva'á Káíriri-ayampa'a kwína'a koawánanaaowe. mináimbá kosimátímékaiyo siráiyé.

⁸ súwasarai minínínkáí avekáámbá utamánkópa'a tuwésarai táátavesarai uyaná tirunkó aamoí úwasarai kwená kwayó-kwáásí kosimátimiyantavairai aampa'á kuyambá

⁹ Ísu minínínkáí tuwánéna séna náávvara máyaayano súwasarai anóndakoma iyé-ímáyáá éсарai kwenáísamaivimba tamésarai aísamaira'a tátoresarai kwená imáyáa mósá máróyana

¹⁰ Ísu simátimena séna kesívá'awaawi kosimátimiyasa Káríri-ayampa'a komésa suwánaaro Ísu siráiyé.

utámáropa'a kárákwiraawaiti kwaasái.

¹¹ Ísu mináimbá súwasarai kwemó súntemba minínínkáí aampa'á kuyambá utámáropa'o kárákwiyun-i-kwaasi évakarawai Yérúsaremu-naopa'a kwésa mono-káwáá-kwáásí paárún-tantaa'a kosimátímúwasa

¹² mono-káwáá-kwáásíyé Yútaa-anon-kwaasiye torupamáí mésa aaí simái mimbórá-áimbá símaresa utámáropa'o kárákwiyun-i-kwaasi anón-ontamba tímésa

¹³ simátimesa sésa maarán-áimbá simátíméro. no'wáamba suún-kwaiguráunasaya Ísuna kwayó-kwáásí tésa kwenáúma umóyámbá maimaésa kóuraawe kosimátíma'mae'a nááóro.

¹⁴ Páírátimo mináimbó isáínataamo éta moórá-ainkwara'a simáménanaya keinárawa'a íma aavimbá maitinkáníye suwasá

¹⁵ miní-kwáásí isésa óntamba maimaésa kurésa sunten-áiné su'mai kosimátíma'mae nááúwana mináínkó kóyáwé úwasa ísaraamba ívékwara'a Yútaa-kwaasi kwéisaawe.

Ísuna kwaási kwembá awánaraan-kwasai.

Mááka 16:14-18, Árúku 24:36-49, Yóni 20:19-23

¹⁶ Ísuna kwayó-kwáásí sísamaivakemba moórá kumbaimái-kwaasi Káríri-ayampa'a Ísumo minómáká'á komáéromo sirón-omaka'a komáyówana

¹⁷ miwí túranka'a paárúwasa awánésa kwená imáyáa mósá márówasa évakarawai kaer-ímáyáá ésa sésa Ísu pukáimpinkemba usásinkaiyo. ó'owawa iyó suwaná

¹⁸ Ísu miwítí egwaa'á taména séna Áánútu asirayámbá siména séna kwíyómpare maraparé kárákwiyuwo simbá

¹⁹ pó'a mindáyave'a amápa'-marava'a kesáái simátíma'mae nááiyasa kesí kwaási-i'a ésa kesivowé kemá kwenááninkowe kwenamankóé tarúmai máyaiya'a kentáásúwíka'a nombá pétinke'a

²⁰ simátímakaunda-aimba kwarésa asiramái tátoraigwae sé'a simátíma'mae iyóro. maramá kwáyaindara'a keinárawate mé'a ívé'o kwáyáin-tantaa'o ánásaindara'a keinárawate ménaundayave'a imáyáa úmae iyóro Ísu siráiyé.

kemá Mátíyu súnda-aimba ánásaiye.

Mááka

Ísu kwíyómpa'a irówana Mááka moórá-kwaai aiyayaamba umái siyáánkai-iyá'iyó. miráumai-ima maisuwéna Ísu Áánútu ááninkon-aaí agaimakáíye. Mááka moórá-awí'a Yóni Mááka kwemá Yérúsaremuva'a kwenamáápa'a ména anón-éna Pítaante Póronte túwa'naa umái mayáí mairáíye. Árómaa-kwaasi Ísun-aaí isáígwáe séna maanáúvái agaimakáíye. Árómaa-kwaasi asirayánkó tirááíma tain-kwáásín-owe séna maarán-áímbá agairáíye. Ísu asirayámbá tokéna tí'o ún-kwaasi asóvamatinkena taraváá-kwámbá tirumpinkémbá maitiyuwéna sáwí-imayaa tátokaimpinkemba ayútínkaraiye. mirán-áímbá Mááka agaimakáíye. Mááka agairáin-ainkona ayáírá'á maarán-táúntámpímbo [ ] kwáyáin-aimba moórá-kwaasi agaimakáíye.

Yóni nombá pétinkowai simátímakain-kwasai.

Mátíyu 3:1-12, Árúku 3:1-9, Yóni 1:19-28

¹ Áánútu ááninko Ísu Káráísiti kwená áséi-kwasai maarámán-íye.

² naaóvá'á moóráwai áwí'a Yóni íma máyonka'a Áánútun-aaí simátímakowai áwí'a Áísáya Yónin-aaí simái agaimaréna séna Áánútu séna isaaó. moóráwaimba ai'maráanana kesáái maimaéna ená aiva'á kwéna ená aamba kwirankéna

³ kavóná-marava'a ména aayamáírakemba séna ísóigona aamba kwirankánááomba kwená aamba arupí íyana minámpá'á kwíno Áánútu siráíye

Áísáya agaimaréna sirónka'a Yóni paárúwana mináímbá paáruraiye.

⁴⁻⁵ Yóni nombá pétinkowai kavóná-marava'a komáyowasa Yútiyaa-ayampake Yérúsaremu-naopaken-kwaasi amápa'a Yóninopa'a tuwaná simátimena séna kentí sáwí-imayaa tuwé'a Áánútumpa'a tíyana sáwí-imayaa maitiyuwáína'a nombá pétinkanaumne súwasa sáwí'o uráamba paárumai avora'á simámúwana Yóni Yótáni-nompimba nombá pétinkaraiye.

⁶ Yóni póigo áwí'a káámeri kwená áyáu-kwatoi íréna aúwarasinei ámúr-anda uréna a'nóríné kwantáámikóná aúwé mintóné su'mai kwénena

⁷ simátimena séna moóráwai kesínaaemba tíníwai kwemá anóndakoma kembá usáyaaítaraimba pó'a kwemó aaimó síndavimba kemá aaimá sendamá uvóví'a ónaumne.

⁸ kemá nombá pétinkaundanivo kwemá Áánútu amankómbá ai'maráínana kuména keinárawapimba anómba umátinkaniye siráíye.

Ísumba nombá pérankarain-kwasai.

Mátíyu 3:13-17, Árúku 3:21-22

⁹ minkánáá Káríri-ayampakemba Násáreti-naopakemba Ísu túwana Yótáni-nompimba Yóni kwembá nombá pérankowana

¹⁰ Ísu nompínkémbá usásinowana sokón-tawaai taaínkar-úwana Yóni awánómba Áánútun-amanko mááiraamba úmaena Ísu ane'á kumbáyowana

¹¹ kwíyómpakemba aaigówé su'mai séna emá kesááninko óna'a ená imáyáa kwée'a ávááraumai aamoí umánkaumne siráíye.

Sáátáánigo Ísumba áísaa umái awánanae siráin-kwasai.

Mátíyu 4:1-11, Árúku 4:1-13

12 súwana Áánútun-amankoma Ísumba simámuwana kavóná-marava'a komáyowana

13 kae-kwáái aiyayaan-do'waamba 40 no'waamba komáyowana Sáatáánigo Ísu sáwí'o índá awánanae séna ó'on-o'on-aimba súwana Ísu íma sáwí'a éna aváá-kwánkáán-umai máyowasa kwíyómpakemba Áánútuna kwayó'nárawa'a kumbésa áwa'naa umánkaraawe.

Ísu éiyain-kwaasi tááyarain-kwasai.

Mátíyu 4:12-22, Árúku 4:14-15

14 naaémba Yóni Káríri-marara-kawaanako áwí'a Éróntintavena séna sáwí'a uráíye siróntavena Yónimba ándáva'a máankowana máyowana Ísu Káríri-ayampa'a kwéna Áánútuna áséi-kwasai simátimena séna

15 Áánútu kwená kwaásira'o kawááimba ááimba kwéasaivo kentí sáwí-imayaa tuwé'a Áánútuna áséi-aintave'a áraire seró siráíye.

16 mináimbá simásuwena Káríri-kwaaunkon-awampakavamba kúmba kae-kwáásirái mésarai awaaó áwí'a Sáímonji úwana áváko áwí'a Éndaru umái mésarai miwítí mayáimá pósarai noyáá'a to'mái tímapa'a kwénaesarai kwase-únámbá nompí tukóyana

17 Ísu simátimena séna kesé tekaiyó. noyáá'o to'máimo tímapa'o kwénaooyantemba aúna-mayai tíménakai kwénaekai kesáái simátímapa'a kwénaaiyasa kesópa'a teró súwasarai

18 minkwásé-únámbá tuwésarai kwesé kurááiye.

19 kwesé kuyaná Ísu sáwíyanka'a kúmba kae-kwáásirái mésarai Sépéti ááninkai awaaó áwí'a Yémési úwana áváko áwí'a Yóniye nompí-sípívimbá mésarai kwase-únámbá to'mayaa kwéuyana

20 Ísu tuwánéna tááyowasarai mindómpí-sípívimbá tivowané kwená mayái-kwáásíyé tiyuwésarai Ísuwe kurááiye.

arumpimbá taraváá-kwámbá máyowaina kwaasái.

Árúku 4:31-37

21 Kápénéamu-naopa'a komáyómba Yútaa-kwaasi monor-áimbó kwéisonkanaa túwana Ísu mono'-náúmpá'á uména kwenáái simátimuwasa

22 isésa asiramái súntavesa sésa áamáamba sentenkáání'a íma kwésivo anón-kwaasigoraamba kwésiye sésa táátavai uráawe.

23 táátavai uwaná mimbónó'-náúmpá'á moórawai kwenarumpimbá taraváá-kwámbá máyon-kwaasigo ména

24 anónka'a séna Ísu Násaretivakewaima óne. kentáá nóra taéwa tasínkambaiya ánásaniyono. embá awánáúndawai Áánútuna kawekwáyó'ná'á óne súwana

25 Ísu taraváá-kwántánéna asiramái séna aaiseré minkwáásí tiyuwé kóaaó súwana

26 mintáraváá-kwánkó minkwáásí toká'mái tuvámbarowana aiyayaanko sápisimaguwana kwáá'a túmaena arumpinkémbá kóúwasa

27 awánésa táátavai ésa keáimbá sésa mindóra'iyo. aúnaí'an-iye. kwemá taraváá-kwántávéna asiramái kwésisasa sintembá kwéowe suwaná

28 mirá úwasa Káríri-ayampa'a Ísun-aaí kóyáwé úwasa ísaraawe.

Ísu tí'o ún-kwaasí asóvatinkarain-kwasai.

Mátíyu 8:14-17, Árúku 4:38-41

29 ísówasa mono'-náúmpá'á tuwésa Sáímoninte Éndaruntei mindáraití naaúmpa'a íyúmba Yémésiye Yóniye Ísuwe umái íyúmba

30 Sáimoni aísáankomba kokotámba kwéankowana máyowasa Ísumba simámúwana

31 iséna kwenópa'a téna ayáánka'a táto'mai usásinankowana kokotámba ánásowana usásinkwena toómbá agaimái tímakaiye.

32 toómbá agai-timúwasa enónka'a tí'o ún-kwaasiyonkwara taraváá-kwámbó tirumpimbó máyón-kwaasiyonkwara'a tí'maesa Ísunopa'a mátínkówasa

33 mindáópaken-kwaasiyomba amápa'a ontará'á torupowaná

34 Ísu ó'on-o'on-ti'o ún-kwaasiyomba asóvamatinkena taraváá-kwámbá tirumpinkémbá maituyuwówasa mintáraváá-kwántómbá Ísuntavesa Áánútu ááninkoman-iye sésa kwembá awánontavena aaiséráaro Ísu súwasa kóuraawe.

Ísu Káririva'a simátímakain-kwasai.

Árúku 4:42-44

35 kóuwana irataró'á Ísu usásinena mindáópa'a tuwéna námúnaa síndayavena íma kwaási máyópa'a koména námúnaa kwéseña máyowana

36 Sáimoni kwená kwaásiye Ísumba avakáá-umai

37 awánésa sésa amápa-kwaasi embá kwéavakaa-owe suwaná

38 Ísu séna ó'on-daopimpakwarata kwénaaeta kesáái simátímapa'a koónaumne. mirá ónaundayave'a túne séna

39 Káriri-ayampa'a mono'-náúmpímpá'á kosimátímapa'a kwénaaena tirumpinkémbá taraváá-kwámbá maitiyuwówasa kóuraawe.

Ísu áúma karón-kwaasi kawe'á umánkarain-kwasai.

Mátíyu 8:1-4, Árúku 5:12-16

40 moórá-tawai Ísunopa'a áúma karón-kwaasigo téna anóndakoman-iye séna aísamaivimba takívairena séna kentávénamo ankáínamo e kanaán-umai aúnái'a umásinkaniyono súwana

41 Ísu arumbá úwana ayáándeí ane'á tátorena séna mirá ónaumpo enáúra'a karevú'a kawáúgwiye séna

42 avekáámbá kawe'á umánkowana kawáúguwana

43-44 Ísu asiramái séna enáúra'a kawáúgwimba po Mósesimo siráintemba mono'-máayái-kwáásítópa'a kwéma enáúma máagaraatinke póíma tímínasa Áánútuntavesa ísámai tuvú'mái agayáiyasa amáparawai awánésa áúrakemba kawáúgwiye sénááowe. ánivo enáúra'o umánkaunda-aimba simátimunavo se kwaaó Ísu súwana

45 minkwáásígó ivátuwena kawe'á umánkon-aimba simátíma'mae iyúwana mináínkó kóyáwé úwasa sáwívarawai Ísu tíníye sésa kentí naaópimpa'a torupamáí máyówana mindáyavena Ísu íma naaó'-nao'a kúmba kwaási íma máyónkavamba máyowasa naaó'-naoken-kwaasi kwenópa'a tóyo uráawe.

2

Ísu aísamai pukówaimba kawe'á umánkarain-kwasai.

Mátíyu 9:1-8, Árúku 5:17-26

1 évaka'-no'waamba kwaéna Ísu Kápénéamu-naopa'a kúmba kwená naaúmpa'a máyowasa sáwíva-kwaasi iséna

2 torupésa mindáúmpá'á sisipáá ésa pááimpakwara'a sisipáá umásowana Ísu kwenáái kwésimatimuwasa

3 éiyain-kwaasi aísamaimo pukówaimba taagwiya'maésa tumbá

4 mindáúmpá'á sáwíva-kwaasi sisipáá uwasá íma kanaán-umai íyóra'naraan-esa naanamiva'á taagwiya'maésa umésa avaa'á akósámaresa ándára tátoresá túwówana kumeémena Ísumo máyonka'a aúranka'a kumúwana

5 Ísu taagwiya'maésamo tun-kwáásímó árai'a kawé'á umánkaniye-imayaa umbá Ísu tuwánéna aísamaimo pukón-kwaasiyavena séna kesí kwaásiyo ená sáwí-imayaa mayauwáúmne súwasa

6 áamámba sun-kwáásí mésa

7 imáyáa ésa sésa nóra séna mirá siyó. Áánútu kweyáá sáwí-imayaa maitiyuwánívo kwaási íma mirá ónááovo Áánútumba aká'áamba kwésimankaiye-imayaa ésa suwaná

8 Ísu minímáyáámó umbá awánéna simátimena séna nóra séra mirán-imáyáá kwéoo.

9 moóráwaimo aísamaimo pukáindawaintavaimo sénamo ená sáwí-imayaa mayauwáúmne sínasamo ésa áraira síí. kampará síiyo sénááowe. ániyo moóráwaimo aísamaimo pukáindawaintavaimo sénamo eyáárika'a usásine ená kwandaaimá maimaé kwaaó sínasamo ésa áraira síí. kampará síiyo awánanaaowe.

10 kemá kwaási úranda'a kumpaáruraundawai marapá'á máyaunda kwaásiti sáwí-imayaa maitiyuwáúnda-asirayamba tokáunda pó'a agaráátínkáanda awánanaaowe séna aísamaimo pukón-kwaasiyavena séna

11 isaaó. usásinke ená kwandaaimá maimaé naaópa'a kwaaó súwana

12 amápa-kwaasi túranka'a usásinkwena kwená kwandaaimá maimaéna kúwasa amáparawai táátavesa ésa Áánútu áwí'a mósá marésá sésa íma awánaraundai'a isa'á awánáúmne sésa táátavesa ésa tiyáamba tóipimba áákaawe.

Ísu Áríváimba ááyarain-kwasai.

Mátíyu 9:9-13, Áríku 5:27-32

13 Ísu tuwéna Káríri-nonkwaaukon-awampa'a kúwasa sáwíva-kwaasi kwenópa'a torupowaná kwenáái simátimena

14 kwéna awánómbe Árívási ááninko áwí'a Árívái táákísimo máyón-daumpa'a máyowana Ísu awánéna séna usásine kesé tiyó súwana usásinena kwenánaaemba kwa'maéna kuráiyé.

15 kúwasa Ísuwe kwená kwayó-kwáásiyé Áríváina naaúmpa'a umésa toómbá nowasá táákísimo máyón-kwaasiye sáwí'o un-kwáásiyé sáwíva'a Ísun-ánaemba kwa'maésa Áríváina naaúmpa'a umésa nowasá

16 áamáan-kawaa-kwaasivinkemba áamámba sun-kwáásí Ísumo táákísimo máyón-kwaasiye sáwí'o un-kwáásiyé toómbó kwénomba tuwánéna Ísuna kwayó-kwáásiyávésa tísaa esa sésa nóra sénawa táákísimo máyáan-umoyan-kwaasiye sáwí'o on-kwáásiyé Ísu toómbá kwénaiyo suwaná

17 Ísu iséna séna sontaa-kwáásígó kawé'ó umáímo máyáan-kwaasi íma kwétuwa'naa-ivo tí'o in-kwáásí kwétuwa'naa-iye. mindáyave'a arupí umái máyáan-kwaasi tááyaanasa Áánútunopa'a tígwáe sé'a íma kunkáumpo sáwí'o umáímo máyáan-kwaasi tááyaanasa Áánútunopa'a tígwáe sé'a kunkáúmne Ísu siráiyé.

toómbá aawesuráan-kwasai.

Mátíyu 9:14-17, Áríku 5:33-39

18 moórá-tawai Yóni nombó pétinkowaina kwayó-kwáásíyé áamáan-kawaa-kwaasiye Áánútuntavesa imáyáa ésa toómbá íma kwénesa námúnaawe su'mai kwésuwasa évakarawai Ísumba taáísaa esa sésa Yónina kwayó-kwáásíyé áamáan-kawaa-kwaasiti kwayó-kwáásíyé moórá-mora-tawai Áánútuntavesa imáyáa ésa toómbá íma kwénesa námúnaawe su'mai kwésevo ená kwayó-kwáásí íma mirá ésa toómbá úwoi kwénaawe. nóra ésa mirá kwéoo suwaná

19 Ísu séna moóráwai aaraí mayáíndawai amááraawi tanómba kau-timínimba miwísé máyainasa aamoí ésa mintómbá íma a'áo sénááovo úwoi nánááowe.

20 naaémba minkwáásígómbá aí'maesa kówíyasa minkánaámá amááraawi tirunkó sáwí'a ínasa toómbá a'áo sénááowe. Ísu séna kwemó ménamo naaémbo tiyuwénamo iyínintavena mináimba siráíye.

21 Ísu mináimba simásuwena séna ááéraan-ampantamo avaa'ó kwáyáísasamo ombá aúna-ampanta íma kárámai kwéaraapaawe. mirámó íyana aúna-ampanta sáwí'a ínana ááéraan-ampantao aúna-ampantaraani'a íma íníye.

22 aúna-anda-aran-domba ááéra-sipisipi-auwarasi-anaveumpimba íma kwéatimaraawe. mirámó íyanamo éna aúna-anda-aran-domba anón-éna ááéraan-anaveumba kavámbaena sáwí'a ínana mindómbá úwoiva'a atígwiñiye. mindáyavesa aúna-anda-aran-domba aúna-sipisipi-auwarasi-anaveumpimba kwéatimaraawe Ísu siráíye.

Ísu savaatirár-áímbá siráin-kwasai.

Mátíyu 12:1-8, Árúku 6:1-5

23 moórá-tawai Yútaa-kwaasi agándon-kanaara'a Ísuwe kwená kwayó-kwáásíyé úwíti-ton-kigauvimba kwégwesa kwená kwayó-kwáásí úwíti-aramba kútúmai ásima pítuwesa kwénowasa

24 áamáan-kawaa-kwaasi tuwánésa Ísuntavesa sésa maisaaó. ená kwayó-kwáásí agándaan-kanaama aambá áúmbakaawasa mirá kwéowe suwaná

25-26 Ísu séna naaóvá'á Tévítimo urómba aúváívimba agaimarón-ainkona ááimba íma ísaraawe. aiva'-mónó-káwááná'á áwí'a Ápáyata máyonka'a Tévítiye kwená kwaásiye táái kwétinkowana Tévíti Áánútuna mono'-náúmpá'á iyéna Áánútu aúranka'o makón-tomba umairéna kwénena kwená kwaási timúwasa naráawe. mintómbá úwoi-kwaasi íma némáembanivo mono'-máayái máyón-kwaasi némáembani. Tévíti mintómbá umairéna timúwasa nonká'á Áánútu íma áwáá'a siráimbanivo kesí kwaási mirá kwéowa'a áwáá'a ímo seráámbá áwáá'a kwésewe.

27 Áánútu kwaásiyavena imáyáa éna túwa'naa ínintavena agándain-kanaa maréna kwaási aiva-tántáá'á maréna agándain-kanaama naaén-tantaa'a póna túwa'naa ínintavena makáíye.

28 kwíyómpakemba kwaási úranda'a pó'a agándai-kanaara'o kárákwiraundawai úmpo agándai-kanaamo kwaásimo mayái kwémayaamba kendéimán-íye Ísu siráíye.

3

ayáamba kawévaigurain-kwaasigona kwasái.

Mátíyu 12:9-14, Árúku 6:6-11

1 moórá-tawai Ísu mono'-náúmpá'á iyúmba moóráwai ayáamba kawévaiguron-kwaasi máyowasa

² aaivimbá mayankánáe kwésuwai mésa Ísuntavesa sésa agándaira'a póna minkwáásímó kawé'ó umánkainataamo éta táto'maiya aaivintá mayankánaumne sésa Ísumba awánomba

³ Ísu ayáámbe kawévaiguron-kwaasiyavena séna kemó máyaundara'a tiyó súwana mirá úwana

⁴ Ísu miwíyávéna séna kentáásí amáán-aimpimba nóin-aina kwáyáiyó. agándai-kanaara'a póta kawé'-máayáiyá kwémayaum. sáwí-mayaiya kwémayaumno. kwaási áwa'naa onanayá kawerá umáiyá méni. inkámónanaya puwíníyo. tísaa ena súwasa íma aai suwaná

⁵ Ísu móyuwana meyuwana éna áwáá'a títuwena kwaásiyavaimo ímo imáyáamo kwéontavai arumbá kwéuwana ayáámbe kawévaiguron-kwaasiyavena séna enayáámbe árútuwao súwana ayáámbe árútuwuwana kawé'á umánkowasa

⁶ amáán-kawaa-kwaasi mono'-náúmpá'á tuwésa avekáán-umai Éróтина kwaási torupésa Ísumba nóraumaiya tuvuwónaundaya'iyó sésa amááyuaimba siráawe.

sáwívarawai nonkwaaúnkón-awampa'a kuráan-kwasai.

⁷ Ísu tiyuwéna kwená kwayó-kwáásí tí'maena Káríri-nonkwaaunkonawampa'a kúmba sáwíva-kwaasiyomba Kárírivaken-kwaasi Yútiyaavaken-kwaasi

⁸ Yérúsaremu-naopaken-kwaasi Ítúmiyaa-ayampaken-kwaasi Yótáni-nonkona menávápákén-kwáásí Táyya-naor-ayampaken-kwaasi Sáítóni-naor-ayampaken-kwaasi miráumaivaken-kwaasiyomba Ísuna mayái-áimbá isésa Ísunopa'a tóyo uwaná

⁹⁻¹² sáwíva-kwaasi asóvamatinkowasa mindáyavesa tí'o ún-kwaasiyomba asóvamasinkainkwaé sésa Ísun-ane'o tátoraiyanesa kwenkuvará'á úmaesa kwéiyuwasa tirumpimbó taraváá-kwámbó máyon-kwaasi Ísumba awánésa mara'á kumbésa anónka'a sésa emá Áánútu ááninko óne suwaná Ísu asiramái séna Áánútu ááninko óne sé'a íma simái paároro séna kwená kwayó-kwáásí simátimena séna sáwíva-kwaasi kwenkuvará'a ésa siméntáyuwaavo nompí-sípí maimaé'a egwaa'á másínkáaro siráiyé.

Ísu kwená kwayó 'nárawa'a tááyarain-kwasai.

Mátíyu 10:1-4, Árúku 6:12-16

¹³ Ísu omápa'a uména évakarawai usásintinkanae séna tááyowasa kwenópa'a íyúwana

¹⁴ minkwáásívínkémbá sísamaivakemba kae'á kumbaimái-kwaasi usásintinkena séna kesí aantá-kwaasi é'a mé'a kesáái kosimátímapa'a kónááontave'a ti'maré'a

¹⁵ tirumpinkémbó taraváá-kwámbó komaitiyuwánááon-asirayamba tímúnda miráyávé'a usásintinkaumne siráiyé.

¹⁶ miwí túwí'a Sáimoniye séna aúna-kwi'a tamámena Pítaawe súwaima séna

¹⁷ Sépéti ááninkorai túwí'a Yémési Yóni aúna-kwi'a Poanésiye súwairai minkwíkoná ááimba kwíyónaaimo siwái árákaiye súwairaiyavena séna

¹⁸ moórawai Éndaru moórawai Vírípi moórawai Pátóromu moórawai Mátíyu moórawai Tómasi moórawai Árávíasi ááninko áwí'a Yémési moórawai Tátiyasi moórawai Sáimoni kwemá Áróamáni-kamaani-kwaasi ti'mátuwanae siráiwai

19 moórawai Yútási Isakérióti kwemá naaém̄ba Ísumba kwená namuro-kwáásirá'á agaráátínkaraiwai miráumai-kwaasi Ísu usásintinkena naaópa'a koyauwékáiyē.

Ísunte Píyésepuntei kwaasái.

Mátíyu 12:24-32, Áríku 11:14-23, 12:10

20 Ísu naaúmpa'a iyúmba ó'onkwara'a sáwíva-kwaasi torupésa sisipáá untávái Ísuwe kwená kwayó-kwáásiyé toómbá íma kanaará'á umái notávésa

21 Ísumba amááraa isésa aívó'an-iyē sésa tairánáe sésa tiráawe.

22 Yérúsaremu-naopaken-kwaasi Áánútuna amáám̄ba sun-kwáásí tésa sésa taraváá-kwántóntí kawááná'á áwí'a Píyésepu asirayám̄ba amísana tokéna póna taraváá-kwám̄ba kwém̄aiyuwaiye suwaná

23 Ísu tááyowasa tuwaná kwántám̄mai-aimba simátimena séna Sáátáánigo kwesávái íma maisuwániye.

24 moórá-andama áái'a tiyésa pósa taaínkaar-umai mésa íma asir-amáívakaamba kwémaewe.

25 moórá-akumba usíyán-ákúmbá pósa taaínkaar-umai íma asiramáívakaamba kwémaewe.

26 Sáátáánigona kwaásimo áái'o tiyésamo taaínkaa'o ésamo ésa íma asir-amáívakaamba kwémaewe.

27 moóráwai moórá-nanko avowámó asiramáím̄o máyainanamo éna mindáúmpákémbó umóyám̄bó mayáíndayavenamo éna íma úwoi uveránívo mindánkó avowám̄ba ánda asááúm̄akenamo éna uvékena kwená náaindaamba umóyám̄ba mayániye Ísu siráiyē.

28 Ísu simásuwena séna maísáaro. kwaási sáwí-mayai kwémaesa simái sáwí'a kwéumatinkaamba mindá Áánútu maitiyuwánívo

29 Áánútun-amankontavesa simái sáwí'a umánkanaaomba mindá Áánútu íma maitiyuwáinana kwaíkwai'a íníye Ísu siráiyē.

30 Ísuntavesa sésa taraváá-kwánkó kwendarumpimbá máyáiyē suntávéna Ísu mináímbá simátímakaiye.

Ísun-anówawe áúnava'maati kwaasái.

Mátíyu 12:46-50, Áríku 8:19-21

31 mináímbá simátimuwasa Ísun-anówawe Ísun-áúnava'maate tésa máápa'a mésa sésa Ísuntavai tiyó se kosimáméro suwasá

32 naaúmpa'o máyón-kwaasi sésa enanówe enáúnava'maare máápa'a mésa kwéaayaawe suwaná

33 Ísu séna kesinó nááwa'iyō. kesúnava'a nááwiya'o séna

34 naaúmpa'o máyón-kwaasi tuwánéna séna kesinó kesívá'maa'a máyáawe.

35 Áánútu siráini'a kwéowai kesinó kesúnava'maa'a kesímánaa'maa'an-owe Ísu siráiyē.

4

moóráwai ánáyumba tu'makáin-kwasai.

Mátíyu 13:1-23, Áríku 8:4-15

1 ókwara'a Ísuma Káríri-nonkwaaunkon-awampa'a koména aai kwésimatimuwasa sáwívarawai tóyo ésa kwená egwaa'á tamáyóntavena

nompí-sípívimbá usámaaisena máyowana nompí-sípímá kwaaún-avovomayaa'a kwáyowasa minkwáásíyómbá nonkwaaúnkón-awampa'a máyówana

² ó'on-o'on-aimba kwántámai simátimena séna

³ maísáaro. moóráwai ányumba maimaéna kígauva'a kwégwena

⁴ máyu'maraisana évakar-anayumba aampa'á kunkwáyáísana numaómá túkúnasukaiye.

⁵ évakar-anayumba óntankwara'-maravimba kunkwéna paáká'-márávimbá póna avekáán-umai anón-isana

⁶ aa'á kaisaná ánú'a ayáátáaka'a íma kunkéna aáyánkaguraiye.

⁷ évakar-anayumba karaampimbá kunkwéna kárúraisana karaan-tantáákó ara'násúwáísana íma arambá iráiyé.

⁸ évakar-anayumba kawé'-márávimbá kunkwéna kárúrena anón-éna arambá imái sáwívar-aramba iyéna évaka'a usáyaaitayan-aramba íyáísana évaka'a umaimái-aramba iráiyé.

⁹ kwéisaawai ísámai kawé'á oró Ísu siráiyé.

¹⁰ Ísu súwasa naaémba kwená kwayó-kwáásíyé évaka-kwaasiye mésa Ísuntavesa sésa minkwántámái-áínkóná ááimba sinatá ísáano suwaná

¹¹ Ísu séna Áánútu kwená kwaásimo kawááin-ainkona ááimba kwésimatimunda Áánútu keinárawa'a imáyáa tímísa'a kwéisaavo ó'on-kwaasi kwántámai-aine su'mai kwésimatimumpo

¹² kwéisaambanivo íma ísámai kawé'á kwéowe. kwéawanaambanivo íma awánamai kawé'á kwéowe.

isékai Áánútunopa'a tewaná Áánútu miwítí sáwí-imayaa maitiyúwáísino.

mindáyave'a kwántámai-aimba kwésimatimune Ísu siráiyé.

¹³ Ísu simátímatuwena séna maankwántámái-áímbó simátimunda íma isáiyankakemba pó'a ó'on-o'on-kwantamai-aimbo sendá íma isánááowe.

¹⁴ mináínkóná ááimba súná ísáaro. moóráwaimo ányumbo tu'maráinten-umai Áánútun-aaí simátímísana

¹⁵ évakar-anayumbo aampa'ó kúmimba kwaási tirumpintá kúmísasa Áánútun-aaí ísáawana Sáátáánigo téna tirumpinkémbá maimái úwoiva'a kwétiyuwaiye.

¹⁶ évakar-anayumbo óntankwara'-maravimba kúmimba kwaási tirumpintá kúmísasa avekáán-umai Áánútun-aaí isésa aamoí ombánivo

¹⁷ íma tirumpimbá táto'mai kawé'á owasá Áánútun-aiyavai umbai-yántáarí'a umátinkaantavai Áánútun-aaí ivátukaawe.

¹⁸ évakar-anayumbo karaampimbó kúmimba kwaási tirumpintá kúmísasa Áánútun-aaí ísáámbanivo

¹⁹ marapár-úmbái-yántáátávái imáyáa úmae naaésa óisan-imayaa úmae kwénaesa ó'on-o'on-tantaa'a mayánáe kwésimae naaésa mirán-imáyááo Áánútun-aaí káátasuweisasa íma Áánútuna mayái kwémayaawe.

²⁰ évakar-anayumbo kawé'-márávimbó kúmimba kwaási tirumpintá kúmísasa Áánútun-aaí isésa tirumpimbá táto'mai kawé'á ésa asiramái mésa Áánútuna mayái kwémaesa kwétuwa'naa-owasa évakarawai usáyaaitamai-mayai kwémaesa kwétuwa'naa-owe Ísu siráiyé.

oómbá kúrakain-kwasai.

Árúku 8:16-18

²¹ Ísu simásuwena séna oómbó kúra'maraamba íma aúpá'á marésa íma aasípáa-amendaampa'a marésa avora'á mósá kwémaraawe.

22 mirámó onten-umái aúpá'ó kwáyáin-tantaa'a amápa'a avora'á paárínasa awánanaaowe. túnkaipa'a kwáyáin-tantaa'a avora'á paárínasa awánanaaowe.

23 kwéisaawai ísámai kawé'á oró.

24 tíménten-umai Áánútu miráumai tiména moórágwara'a timíniye. mindáyave'a ísaan-aimba imáyáa umái kawé'á oró.

25 Áánútun-aaimo ísámaimo kawé'ó kwéowai Áánútu túwaa'naa ínaa moórá-ainkwara'a isánááowe. Áánútun-aaimo ímo ísámaimo kawé'ó kwéowai tirumpinkémbá maimayáinana íma kwéniye. mindáyave'a ísaan-aimba imáyáa umái kawé'á oró Ísu siráiyé.

ánáyumba tukáisana arambá iyáin-kwasai.

26 Ísu simátimena séna Áánútu kwená kwaásimo kwégawaa'in-aimba maarán-áimbán-iyé. moóráwai ánáyumba tu'maréna

27 íma áwa'naa ena kwaéna iraréna kwéisana ánáyumba kweyáárika'a kwéanon-iyé.

28 maragómá ánáyunkomba áwa'naa isaná áruma kwíkéna anón-umai arambá iréna

29 ávuma kaisaná áká'nanaaon-kanaa tisasá áká'mai kwénaawe Ísu siráiyé.

taaérankona kwaasái.

Mátíyu 13:31-35, Árúku 13:18-19

30 Ísu séna Áánútu kwená kwaásimo kwégawaa'aimba nóinkara kwégawaa'iyompo maarán-áimbá simátiména'a isánááowe.

31 Áánútu kwená kwaási kwégawaa'aimba maarámán-iyé. sáwíyan-taeranko áwí'a másátati mintáigó arambá ímo ane'ó awánaraan-taeramba maravímbá u'makáawana mimpínkémbá kwíkéna

32 anón-taima anón-éna amaimá anón-amaima móivarena kóyáwé uráisana numaómá mimpímpá'á ánáamba úmarena kwémaiye Ísu siráiyé.

33-34 Ísu kwaásiyomba aaí simátiménae sénamo úmba íma avora'á siráivo kwántámai-aine su'mai simátimuwasa taaímbai súntemba móisaiyuwawana mináyáírakémbá simátimuwasa móisowana miráumai simátiména ánivo kwená kwayó-kwaási kwesé máyonka'a mináínkóná ááimba simátíma'mae iráiyé.

anón-unda torówana Ísu maivairáin-kwasai.

Mátíyu 8:23-27, Árúku 8:22-25

35 mitáwai enónka'a Ísu kwená kwaásiyavena séna nonkwaaúnkóná menávápátá kónáe súwasa

36 ó'on-kwaasi tiyuwésa Ísumba a'í'maesa nompí-sípívímbá usáatesa kuwasá évaka'-nompí-sipigwara'a kumbá

37-38 Ísu misípígó ayááivá'á a'ún-kwaigurówana anón-unda torówana nonkó tuvántááva éna nompí-sípívímbá ógwitowasa kunávekunavo sésa inkaiséna Ísumba koaúsésa sésa anóndakoo kesí imáyáa íma inatá puwúnavaiya súwa'naa uwo suwaná

39 usásinena asiramái séna úndáonte nonkóntéyavena maiváyáakaiyo súwasarai úndáoe nonkóe maiváyóyana nonkómá kararépaguwana

40 Ísu simátiména séna nóintavaiya kwéinkaiseo. kentávé'a nóra séra íma kesí imáyáa onkákémbá kwéseo súwana

41 táá'a kówasa keáimbá sésa nóran-kwaasiya énwawa úndáoe nonkóe kwenáái kwéisaiyo sésa tiyáámba uvakésa táátavesa ésa siráawe.

5

taraváá-kwámbá arumpinkémbá mayáúkain-kwasai.

Mátíyu 8:28-34, Árúku 8:26-39

¹ simásuwesa mindómpí-sípívimbá kumbá Káríri-marama tínaaempa'a kwáyowana Kégésaa-marama túrampa'a kwáyowasa mimbárává'á kumbá

²⁻⁴ Ísu mindómpí-sípívinkémbá mimbárává'á ásávowana moóráwai taraváá-kwámbá arumpimbá máyon-kwaasigo utamátínkó-muri-aiva'a máyomba Ísunopa'a tirái. minkwáásí kárár-umankontemba taráka-yaraka úwaima póna íma kwaási méstayavai íma kárár-umankowana ména

⁵ enómba irarómba omáka'a utamátínkó-muri-aiva'a kwénaaena kwáá'a kwétena óntandei kwenáúra'a kwétena

⁶⁻⁸ nénkakemba Ísumba awánéna isaaiséna Ísun-aóká'á taména kwená imáyáa éna áwí'a mósá marówana Ísu minkwáásígó arumpinkén-taráváá-kwánkóntávéna séna emá taraváá-kwámbá ómpo minkwáásígómbá auwé kóaaó súwana anónka'a séna Ísuwo usáyaaitamai-Isoigo ááninko ómpo Áánútuntavai ísámai sínkamonavainivo nóra umásinkaniyono súwana

⁹ Ísu séna enáwí'a nááwa'ono súwana sáwíva'a máyaumpo kesúwí'a sáwívarawai úne séna máyowasa

¹⁰⁻¹³ omáka'a sáwíva-poima ména umá kwénowasa minkwáásígó arumpinkén-taráváá-kwántómbá Ísuntavesa asiramái séna ó'opa'a íma si'maraaó. mimpóí tirumpimbá si'maraaó suwaná mirá oró súwasa taraváá-kwántómbá minkwáásígó arumpinkémbá kárúwesa póí tirumpimbá kovérówasa mimpóiyómbá amápa'a ámémpakemba isaaiséna nonkwaaúmpíntá kumpérómba putásowasa

¹⁴ póira'o tavíkwai úmba awánéna avekáán-umai naaópa'a kwéna kígauvimpá'o máyón-kwaasi mósimatim-besimati uwasá iséna koawánanae séna kumbá

¹⁵ Ísunopa'a koyorupéna awánomba taraváá-kwántómbó arumpinkémbó kóun-kwaasigo unáánkwátói úmarena kawé'á umái máyowasa koawánéna táátavai uwasá

¹⁶ Ísumo minkwáásígómbó kawé'ó umánkawasamo awánon-aíne póígomo ún-aíne simátímúwasa

¹⁷ iséna Ísuntavesa séna maambárává'á ivá siyuwéya kóaaó suwaná

¹⁸ nompí-sípívimbá usámaaisowana taraváá-kwámbó arumpinkémbó mayauwón-kwaasigo Ísuntavena asiramái séna esé kónáe súwana

¹⁹ ímanivo ená naaópa'a kuré Ísóigomo arumbó umánkenamo kawé'ó umánkáin-aimba enamááraawi kosimátimiyo súwana

²⁰ Tékáporisi-ayampa'a mindáópata Ísumo umánkon-aimba simátíma'maena kúwasa amápa-kwaasi sáwívar-imayaa uráawe.

inaamarúgónté aaraigóntéi kwaasái.

Mátíyu 9:18-26, Árúku 8:40-56

²¹ Ísu Káríri-kwaaunkona menávápákémbá nompí-sípívimbá koyauweréna túmba moórágwara'a kwaaúnkón-awampa'a máyówasa sáwíva-kwaasi torupowaná

²² moóráwai mono'-nánká'ó kárákwirowai áwí'a Yáírasi téna Ísumba taawánéna Ísu anóndakoman-iye séna aísamaivimba kumbéna

²³ asiramái séna kesiyáámúmba puwíndayavena kwéivo tiré ane'á koyátorenana asóvéna kawé'á umái máino súwana

24 Ísu kwesé kúmba sáwíva-kwaasi Ísumba taúkúraa'namai kwa'maé kuwaná

25 moórá-ininkomba áí'a kwéun-ininkogwara'a kwa'maéna kúmba kwembá naaeyámba kwéankowana sísamaivakemba kae'á kumbaimái-ima maisuwéna minái'á íma érankowasa

26 sáwíva-sontaa-kwaasi áwa'naa uwaná óísamba tíma'mai ánásasuwowana minái'á íma érankomba anón-ai'a umágúwana

27-28 minínínkómá Ísumo kawé'ó umátínkaron-aimba iséna séna Ísuna unáánkwátóira'a koyátóráánanama sí'a ésinkaniye séna sáwíva-kwaasimo kwa'maé kumpímbá minínínkó maréna ánaaempakemba unáánkwátóira'a tátorowana

29 mindááéyánkoma érankowana imáyáama éna asóvasinkaiye súwana

30 Ísu imáyáama éna séna kempínkén-ásíráyánkó moóráwaimba kawé'á umánkáiye séna kwántámai tuwánéna séna nááwawa kesí unáánkwátóira'a tátoraina'iyó súwasa

31 kwená kwayó-kwáásí Ísumba simámesa sésa úwé sáwíva-kwaasi kwenkuvará'a úmaesa íyómpimba tátokaavo nááwawa kesí unáánkwátóira'a tátoraina'iyó nóra séwa kwésono suwaná

32 tátokaiwaintavena mógara'megara úwana

33 minínínkó imáyáa éna séna asóvasinkaiye súwana ayántámbá kwétowana Ísu aísamaivimba kumbaéna asóvamankon-aimba simámuwana

34 Ísu séna kesímánaako kentávái se árai'a súwa'naa íníwaiman-iyé sénda póna áí'a éránkáivo kawé'á umái kwaaó Ísu siráiyé.

35 Ísu mináimbá kwésuwasa mono'-nánká'ó kárákwirowaina naaópakenkwaasi tésa Yáírasintavesa sésa enayáámúnko pukáivo anóndatavai ténavo simámiyo suwaná

36 Ísu mináimbá iséna ivátuwena Yáírasintavena séna mináíntávái íma áákar-aaka'a éma kentávái ísámai kuwo séna

37 kwa'maésamo kun-kwáásíyóntávéna maanká'á méwaro séna Pítaante Yémésinte kwenáváko áwí'a Yóninte tí'maena kúmba

38 sáwíva-kwaasi mono'-nánká'ó kárákwirowaina naaúmpa'a torupamáí mésa anón-ivi'a kwétowana Ísu iséna

39 naaúmpa'a usávé'mai iyéna séna íma ivi'á taaró. minárásí íma pukáivo úwoi aúma kwaiguráiyé súwasa

40 Ísun-awíráái suwaná tí'mátuwowasa máápa'a kunákárúwowana minárásígó anóvwowiye kwená kwayó-kwáásíráúm tí'maena minárásígó pukópa'a iyéna

41 ayáánka'a tátorena kwenááivinkemba simámena séna tarita kumi mirámó súmba kwántámai séna inaamarúgóo usásinaao súwana

42 usásinkwena sísamaivakemba kae'á kumbaimái-ima maisukáin-inaamaruma usásinowasa awánéna táátavesa uwaná

43 Ísu asiramái séna kemó únda-aimba íma simátíméro séna minárásígómbá toómbá áméro siráiyé.

6

Násáretivakewai Ísumba tínaaemba umánkaraan-kwasai.

Mátíyu 13:53-58, Árúku 4:16-30

1 minkákémbá Ísu kwenamáápa'a kwéena kwená kwayó-kwáásíyé kumbá

2 Yútaa-kwaasi monor-áimbá kwéison-kanaara'a mono'-náúmpá'á iyéna aaí simátimuwasa sáwíva-kwaasi iséna táátavai ésa sésa náávakena kawer-ímáyáá mairéna kawer-áimbá kwésimasimenayaawa nááwawa asirayámbá ámísana kawé'-máiyái ímo awánáúnda-mayai kwémayaiyo.

3 kwentáámó awánáúnda taainéí évaka-tantaa'o kwéiwaiman-iyé. Máriyaa áánimba éna Yémési Yósisí Yútási Sáimoni tuwaaómán-iyé. kwenáúnava'a maanká'á máyáawe. maankákéwáímá póna úwoi-kwaasiman-ivo náávakena mináímbá isénawa minásíráyámbá mairénawa kwésiyo sésa kayorésa tínaaemba umámúwana

4 Ísu simátimena séna Áánútun-aaí simátímíwai ó'on-o'on-daopa'a kwénaaisasa kwenáwí'a mósá kwémaraavo kwená naaópa'a komáyáimba kwenamáaraa sésa kesáámó úndanten-kwaasiman-iyé sésa kwenáwí'a íma mósá kwémaraawe Ísu siráiyé.

5 kesáámó úndanten-kwaasima éna íma súwa'naa íníye suntávéna ímo awánom-bayai moórá-mora-mayaiye su'mai mairáiyé. moórá-mora tí'o ún-kwaasi tine'á ayáándeí tátorena asóvamatinkena

6 kwenamáápaken-kwaasi sésa íma súwa'naa íníye sun-áíntávéna imáyáa uwááena naaó'-nao'a Áánútun-aaí simátímapa'a kuráiyé.

Ísu kwená kwaási mayáír'á ti'mákain-kwasai.

Mátíyu 10:5-15, Árúku 9:1-6

7 Ísu kwená kwayó-kwáásí sísamaivakemba kae'á kumbaimái-kwaasi tááyowasa tuwaná kwaási tirumpinkémbá taraváá-kwámbá maitíyu'mae'a nááóro-asirayamba tíména séna kaesé umásuwe'a nááóro séna

8 asiramái simátimena séna aampa'ó kwíyamba íma moórá-yantaa'a maimaé'a koró. toómbá íma maimaé'a kwé'a toón-únámbá íma maimaé'a kwé'a óntamba íma maimaé'a koró. tááúmba vaimaé'a

9 tísamai-anaamba kwimaé'a moórá-mora-umai unáánkwátói timantenká umái kuvé'mae'a koró.

10 Áánútun-aaí simátimena aontave'a moórá-naopa'o kwíyasamo naambó tímíya'a mindáúmparé su'mai mé'a kentí mayái maimái ánáse'a mindámbá tuwé'a ó'on-daopa'a koró.

11 moórá-naopa'o kwíyambo naambó ímo tímésamo kentááimo ímo isáíyanamo éna Áánútu mindáópaken-kwaasi íma aamoí umátinkanivo umásítai'a é'a tísamaivakem-baramo uwáéntemba unté'a koró Ísu simátimuwasa

12 kwená kwayó-kwáásí iséna naaó'-nao'a kwénaaesa kosimátimesa sésa sáwí-imayaa tínaaemba umáme'a Áánútumpa'a teró sésa

13 taraváá-kwántómbá kwaási tirumpinkémbá komaitiyuwésa tí'o ún-kwaasi taaéraampinken-domba atínkáva'a kuwasá asóvamatinkava'a kuráawe.

Yóni nombó pétinkaraiwai pukáin-kwasai.

Mátíyu 14:1-12, Árúku 3:19-20, 9:7-9

14 Ísuna mayáígón-áái símae íyúwana Káríri-marara-kawaanako áwí'a Éróti mináímbá ísarai. Ísuntavesa évakarawai sésa Yóni nombó pétinkaraiwai pukáimpinkemba usásinkena póna kwempímbá asirayámbá kwáyáísana mirám-báyái kwémayaiye suwasá

15 évakarawai sésa kwemá Áánútun-aaí simátímakowai áwí'a Íráiyaa pukáimpinkemba usásinena máyáiyé suwasá évakarawai sésa kwemá naaóvá'á Áánútun-aaí simátímakowairaamba máyáiyé suwaná

16 Éróti iséna séna kwemá Yóni nombó pétinkaraiwaiman-iyé. kemá simátinkaunasa Yóni anumarambá arátúwááwana pukáísana usásinankaisana máyáiyé Éróti siráiyé.

17-19 ááéma Éróti kwenáváko awainínkómbá áwí'a Erotíyasimba mairówana Yóni séna enáváko awainínkómbá aambá áúmbakaawa mayááne simásima'a úwana Éróti ti'marówasa Yónimba koái'maesa ándávimba máankarowana Erotíyasima Yóni ááiyavena aaisambá séna inkamónáe súwana

20 Éróti séna ímaniye séna Yóni kawer-ímáyáágwára-kwáásí úntavena Éróti kwenáároi inkaiséna kwenká'á tavíkéna Erotíyasima inkámívo séna kwenká'á tavíkéna kwenááima ísámai kaumbo-káér-imayaa umánkena aasiyaasí koísariye.

21 ánivo naaémba Erotíyasina kanaamá túmba Éróti anón-tanomba kaumái kwená kawáá-kwaasi ááipin-anon-kwaasi Káriri-ayampaken-anon-kwaasi tímúwasa nowaná

22 Erotiyási ayáámúnko téna araimá marówasa Érótiye toómbá naráan-kwaasiye aamoí umánkówana Éróti minárásígóntávéna séna nóintantaatavena ankáíya simásímína'a áméno séna

23 árai'a súnnda pó'a sísaina'a áméno. kesí maramó arááimo táíndamo e sísaina'a tasá-áméno súwana

24 anówamba koáísaa ena séna nóintantaara komayánaumno súwana Yóni nombá pétinkaraiwai a'nómbá koáísaa-e mayaaó súwana

25 avekáán-úwana Érótinopa'a téna taáísaa ena séna ívé'a Yóni nombá pétinkaraiwai a'nómbá ará'mái táávepimba maré simiyó súwana

26 iséna arumbá kwéumbanivo aiva'á asirayán-áímbá siráin-aimba imáyáa éna toómbó naan-kwáásígwára'á ísaraantavaiye séna íma a'áo sénáe séna

27 i-kwáásí moórá ai'marówana ándávinkemba Yónimba anumarambá ará'mái a'nómbá

28 táávepimba maréna maimaéna minárásígómbá máamuwana maimaéna anówamba máamuwasa

29 Yónina kwayó-kwáásí iséna anómba komaimái utamánkaraawe.

naaémba Éróti Ísuna mayáígón-áái iséna séna minkwáásígó Yóni nombó pétinkaraiwai éna pukáimpinkemba usásinankaisana máyáíye Éróti siráíye.

*Ísu sáwíva-kwaasi toómbá tímakain-kwasai.
Mátíyu 14:13-21, Árúku 9:10-17, Yóni 6:1-13*

30 Ísumo mayáírá'ó ti'mákain-kwaasi mimbáyái maisuwésa Ísunopa'a tésa amápa'-mayaimo máyón-aimba aaimó sun-áímbá simámúwasa

31 Ísunopa'a sáwíva-kwaasi kuré ire untávésa toómbá íma kawé'á umái nowaná mindáyavena kwená kwayó-kwáásíyávéna séna kwaásimo ímo máyaiyapata kométa agándaano súwasa

32 nompí-sípívimbá usámaaisesa kwaásimo ímo máyáapataawe sésa kuwasá

33 sáwíva-kwaasi tuwánéna aúyéna naaó'-naokemba marapá'á kóyo uwasá Ísun-iyai nompí-sípívimbá kumbá

34 marapá'á ásávena misáwívá-kwáásí tuwánéna arumbá umátinkena sip-ísipi-poi-ayuraamba miwítí kawáá íma máyówasa kewé su'mai máyóntavena Ísu arumbá umátinkena ayáátáár-aai kwésimatimuwasa

35 enónka'a kwená kwayó-kwáásí kwenópa'a tésa sésa íma sáwíva-kwaasi máyáapa'an-ivo enáíndara'a

36 ti'marénasa egwaa'-náópimpa'a kwénaesa toómbá meéyámbáráaro suwaná

³⁷ Ísu simátimena séna kemá toómbá tíméro súwasa sáwívar-ontankaken-tomba 200 kinaaraken-tomba meeyámba'maiya tímúsina. óntamba íma kwáyáiyé suwaná

³⁸ nóraumi-tona káyáiya koawánaaro súwasa koawánésa tésa sésa sáwíyan-tomba éva'aasei-tonkwara kae'-nóyáákwará'á kwáyáiyé suwaná

³⁹ Ísu kwená kwayó-kwáásiyávéna séna inkwima'mái mará'á máéro súwasa

⁴⁰ moóráva'a 50 kwaasi máúwasa moóráva'a 100 kwaasi máúwasa miráumi-kwaasi kwimakówana

⁴¹ Ísu éva'aasei-tonkwara kae'-nóyáákwará'á maisokéna kwíyómpa'a karákéna Áánútuntavena súwi simásuwena mintómbá topán-topan-umai kwená kwayó-kwáásí tímúwasa misáwívá-kwáásí tímúwasa noyáá'a topán-topan-umai tímúwasa misáwívá-kwáásí tímúwasa

⁴²⁻⁴⁴ amáparawai nowaná tímú'a vówasa sáwíva-kwaasi 5,000 kwaasi nowaná tímú'a vówasa kwená kwayó-kwáásí mintón-ayai sísamaivakemba kae'á kumbaimái-unampimba áítumai ógwitaraawe.

*Ísu non-avóvomayaapa'a kuráin-kwasai.
Mátíyu 14:22-33, Yóni 6:15-21*

⁴⁵ áítumai ógwitowana minkákémbá Ísu kwená kwayó-kwáásí tí'maréna séna kesí aiva'á nompí-sípívimbá usámaaise'a menávápá'-náópa'a Pétésáitava'a koró. misáwívá-kwáásí kwéti'mare'a sé'a kentí naaó'-nao'a koró simátimenaumne séna

⁴⁶ misáwívá-kwáásí tí'marówasa miwítí naaó'-nao'a kuwaná Áánútumpa'a námúnaamo síndayavena omápa'a umáyowana

⁴⁷ no'wáámba aúkúwana Ísu kweyáá marapá'á máyowasa kwená kwayó-kwáásí nompí-sípívimbá non-avóvomayaapa'a máyówana maramá nénka'a kwáyowana

⁴⁸ Ísu awánómba anón-unda to'maé kwétena misípí tayáto'marowasa nombó tuwíntámaesamo kun-támayo'a nonkó tavímayowasa íma kumbá irataró'a Ísu non-avóvomayaapa'a kwénaaena kwená kwayó-kwáásímó máyónka'a téna táyaaitaguwasa

⁴⁹⁻⁵⁰ awánésa táátavesa ésa tiyántámbá kwétowasa sésa kwaántáo kwénaaiye suwaná Ísu avekáán-umai séna táá'a kaivó aáno máéro. kemá úne séna

⁵¹ nompí-sípívimbá usámaaisena kwegwára'á umáyowana anón-undaoma maivaíyówasa táátavesa ávááraumi uwaná

⁵² íma táákoma kawé'á umái méra. sáwíyan-tompinkembo sáwíva-kwaasi taaín-timuwasamo nowáiná ááimba íma táákoma kawé'á umái méraawe.

*Ísu Kénésárétiva'a tí'o ún-kwaasi asóvamatinkarain-kwasai.
Mátíyu 14:34-36*

⁵³ táátavesa ávááraumi ésa kwaaúnkóná menávápá'á Kénésáréti-marava'a kumbá non-awámpá'á nompí-sípí ándáneí avíkwímaresa

⁵⁴ marapátá ásávowasa mimbápákén-kwáásí Ísumba aúyésa

⁵⁵ naaó'-nao'a simátimesa Ísumo tamaún-aimba isésa tí'o ún-kwaasi kúkutaavimba tí'maesa tóyo uwaná

⁵⁶ Ísu kító'-nao'a anón-dao'a kwaivá kwénaauwasa tí'o úwai tí'mai maruká'á marésa sésa ená unáánkwátói-araaira'a tátoraiana tí'a étinkainkwae suwasá tátórówana tí'a étinkaraiye.

7

tíkwá'nái áamáamba siráan-kwasai.

Mátíyu 15:1-9

¹ áamáán-kawaa-kwaasiye áamáamba sun-kwáásiyé Yérúsaremu-naopakemba Ísumo máyopa'a tésa

² tuwánomba Ísuna kwayó-kwáásí évaka'a tiyáamba íma sese un-tiyáándéí toómbá kwénowasa

³ Yútaa-kwaasi áamáán-kawaa-kwaasiye úwoi-kwaasiye tíkwá'nái áamáamba kwáróntavesa tiyáamba sese umásukesa toómbá nésa

⁴ máákétirakemba naaópa'a iyésa tiyáamba sese umásukesa toómbá nésa tíkwá'nái áamáamba ó'on-o'on-amaamba kwarésa tááve'a nonánámá anavéúmbá sese uráawe.

⁵ áamáán-kawaa-kwaasiye áamáamba sun-kwáásiyé Ísunka'a torupésa sésa ená kwayó-kwáásí nóra isasá kentáá síkwá'nái áamáamba íma kwarésa tiyáamba íma sese ombá toómbá kwénaao suwaná

⁶ Ísu séna kaumbo-káér-ainkwara-kwaasin-owe. naaóvá'á Áánútun-aaí simátímakowai áwí'a Áísáya keinárawatavena áraír-aimba siráimba agaimaréna séna Áánútu séna maawímá kesúwí'a tóikakene su'mai sésa kesí imáyáa íma tirumpimbá kwáyáíye.

⁷ kwaásiti áamáamba simái paárombanivo Áánútuna áamáamban-íye kampa'á sembá miráráán-umai kesí imáyáa kampar-ímáyáa mósá kwémaraawe Áánútu siráimba aúváivimba agaimakáíye.

⁸ Áánútuna áamáamba tuwé'a tíkwá'nái áamáamba kwétoraawe.

⁹ Áánútun-aaí kwétuwaantavai miwá anondá kentááiyavai aamoí kwéowe.

¹⁰ naaóvá'á Mósesi séna kentinóvowi túwí'a anómba oró. ánivo anóvwowimo sáwíkaambo simátinkaindawaimba tuvuwíyana puwíníye Mósesi siráivo

¹¹ keinárawa'o siráimba moóráwai anóvwowiyavena simátimena séna moóráyanta'a Áánútundeiman-ivo íma kanaán-umai timénaumne siréna

¹² anóvwowima íma kwétuwa'naa-íye. mirámó ontávái kanaán-íye kwésewe.

¹³ mirá-sáwí'ó ontávé'a Áánútun-aaí tuwé'a kentíkwá'nái áamáamba kwégnore'a kentáái kwésimatimewe. miráráání'a kwéowe Ísu siráíye.

kwaásimo sáwí'o umátínkáin-tantaakona kwaasái.

Mátíyu 15:10-20

¹⁴ Ísu mináimbá simátímatuwena kwaásiyavena teró súwasa kwenópa'a tuwaná séna simátíménda isé'a kawé'á oró.

¹⁵ máápakén-tantaa'o naawái íma kwaási sáwí'a kwéumatinkaivo tirumpinkén-áínkó kwaási sáwí'a kwéumatinkaiye. [

¹⁶ kwéisaawai ísámai kawé'á oró] Ísu siráíye.

¹⁷ Ísu simásuwena minkwáásiyómbá mátiyuwena naaúmpa'a umáyowasa kwená kwayó-kwáásí sésa mináínkóná ááimba simásimiyo suwaná

¹⁸ Ísu séna kenkwará'á íma tááko pééi kwéisa'a mé'a ísáambanivo íma ísámai kawé'á uráawe. máápakén-tantaa'o naawái kwaási íma sáwí'a kwéumatinkaiye.

¹⁹ mindá íma imáyáa kunkwaéna tindáámpa'a kunáyúsúgwinivo

²⁰ aaimó kwéseмба tirumpinkén-ímáyááó éna mindá kwaási sáwí'a kwéumatinkaiye.

²¹ tirumpin-ímáyáávínkémbá sáwí-imayaa ésa tínkamiyasamo puwónááoni'a ésa aarai-úmóyámbá ésa kwaai-úmóyámbá ésa amápa-tantaa'a umóyámbá ésa

22 túran-anda ésa mirá-mira-sawí'a ésa kampar-áimbá sésa aosaambá kwimaé naaésa kawe'-máayáímó kwémayaantavesa tirunkó simái sáwí'a kwéumatinkesa tívókari'a ésa uwo'aórí'a ésa
 23 mirá-sáwí'ó kwéomba tirumpinkén-ímáyááo kwaási sáwí'a kwéumatinkaivo tiyáámbo ímo sese ombó toómbó kwénaamba mindáo kwaási íma sáwí'a kwéumatinkaiye Ísu siráíye. ánívo Ísumo kwemó siráimba amápa-tomba kawe'á umái kwénaawe siráíye.

*Kénááni-maravaken-ininkona kwaasái.
 Mátíyu 15:21-28*

24 Ísu mináimbá simásuwena kwená kwayó-kwáásiyé mivá'á tuwéna Táyaa-naopare Sáítóni-naopare mináyámpá'á kúmba moóra-naumpa'a uména séna kemó tamaúnda íma simátíméro súwasa ánívo évaka-kwaasi tamáún-aimba ísówana

25 moóra-ininko ayáámúnko arumpimbá taraváá-kwámbá máyowana minínínkó Ísumo tamáún-aimba iséna avekáán-umai kwenópa'a iyéna mara'á kumbaéna

26 kwemá íma Yútaa-inimba póna Síriyaa-marava'a Vínísiyaa-naopaken-ininko Ísunopa'a iyéna mara'á kumbaéna asiramái séna kesiyáámúnko arumpinkémbá taraváá-kwámbá mayauwaaó súwana

27 Ísu simáména séna aiva'á iyámpói toómbá timénaumne. iyámpóiti toómbá maimái iyámbá timúnavo miráumai Ísareri-kwaasimo túwa'naa úndantemba emá ó'onkaa-inimba ónda pó'a áwa'naa únavo kwésune súmbanivo

28 minínínkó séna anóndako árai'a sémpo iyámpóiti toón-ayai iyánkó tamandániye. miráumai ó'onkaa-ininkoman-íye sinaná kanaán-ína súwa'naa ínáyone súwana

29 Ísu séna kawer-áimbá séndayavai enayáámúnko arumpinkémbá taraváá-kwámbá mayáúkaumpo ená naaópa'a kwaaó súwana

30 kwená naaópa'a kwéna koawánómba taraváá-kwámbá kóúrowana ayáámúnko kawe'á umái tuvaiká'á méraiye.

Ísu sáwívarawai asóvamatinkarain-kwasai.

31 Ísu Táyaa-naopar-ayampakemba Sáítóni-naopar-ayampa'a táúkúmaena Tékáporisi-ayampa'a táúkúmaena Káriri-nonkwaaumpa'a kúmba

32 évakarawai aívó'na'a áí'maesa tésa sésa enayáándeí táto'mai asóvamankao suwaná

33 kwaásivinkemba áí'mai kweyááva'a ankéna ayáánánánei áápimba maréna awirááíma kwi'maréna amáávira'a tátorena

34 kwíyómpa'a karákéna sirumbá kwéíye séna kwenááivinkemba séna epaata mináimbá kwántámai séna áá'o kaúnimba intíyuwaumne súwana

35 áá'a kawe'á úwana amáávíma etóyóí úwana aai kawe'á umái súwana

36 Ísu asiramái séna íma simátíméro súwasa íma ísónkakemba simátímapa'a kuwasá

37 ísówana ávááraumai táá'a kówasa sésa amápa-tantaa'a kawe'á unté kwéiyena táá'o kaúnín-kwaasi kawe'á kwéumatinkena aaimó ímo kawe'ó umáimo sen-kwáásí kawe'á kwéumatinkaiye siráawe.

8

*Ísu moórágwara'a toómbá tímakain-kwasai.
 Mátíyu 15:32-39*

1 moórá-tawai sáwíva-kwaasi torupowaná miwítí toómbá ánásowana Ísu kwená kwayó-kwáásí tááyowasa tuwaná

2 séna kaumbo-táwai kesé máyáawana maimaésa tiráan-tomba ánásaisa'a sirumbá kwéumatinkaumne.

3 ti'maráanasa kentí naaó'-nao'a kónááombanivo némpaken-kwaasi aampa'á kwíyamba kánoka'a pósa púwóvainivo súwasa

4 kwená kwayó-kwáásí sésa kavóná-marava'an-ivo náákakenta toómbá maimáíya timénaumno suwaná

5 tísaa ena séna nóraumai-tona kwáyáiyó súwasa avakaeté kwáyáiyé suwaná

6 minkwáásíyóntávéna séna mara'á máéro séna avakaeté-tomba maisokéna Áánútuntavena súwi séna toómbá topán-topan-umai kwená kwayó-kwáásírá'á timúwasa minkwáásíyómbá tímúwana

7 kaumbo-káé'-noyaa'a kwáyowana Ísu maisokéna Áánútuntavena súwi séna kwená kwayó-kwáásírá'á tímúwasa minkwáásíyómbá tímúwasa

8-9 nowaná tímú'a vówasa sáwíva-kwaasi 4,000 kwaasi nowaná tímú'a vówasa kwená kwayó-kwáásí mintón-ayai túwómba avakaeté-unampimba áítumai ógwitowana

10 Ísu misáwívá-kwáásí ti'maréna kwená kwayó-kwáásíyé nompí-sípívimbá usámaaisesa Táómánúta-ayampa'a kuráawe.

ímo awánáúnda-mayai mayaaó siráan-kwasai.

Mátíyu 16:1-4, Árúku 12:54-56

11 mivá'á Ísu máyowasa áamáan-kawaa-kwaasi sáwí-aimbo sínda isánáe sésa Ísunopa'a tésa sésa áraira Áánútumpakena kunkáana ímo awánáúnda-mayai máyénata awánaano suwaná

12 Ísu arumbá umbái kwétopakemba séna ívé'o máyáan-kwaasi nóra séra ímo awánáúnda-mayai máyénata awánaano kwéseo. árai'a simátíme'a sé'a ívé'o máyáan-kwaasi íma agaráátinkanaumne séna

13 ivátíyuwena nompí-sípívimbá usámaaisena nonkwaaúnkóná menávápá'á kuráiyé.

íma kaumbo-káér-ainkwara-kwaasi oró siráin-kwasai.

Mátíyu 16:5-12

14 Ísu kwená kwayó-kwáásíyé nonkwaaúnkóná menávápá'á kumbá kwená kwaasi péréti-tomba íma máyómba tuwinkésa kuwaná kimbora-tomba nompí-sípívimbá kwáyowana

15 Ísu áamáan-kawaa-kwaasiyé Érótiye kaumbo-káér-ainkwara-kwaasi owé-ímáyáá kwéena kwená kwayó-kwáásí simátimena séna intóráin-tantaa'a sáwíyan-tantaa'a moórá-tonko áwí'a péréti mimpímbá kwémaraawana kwéintorena anómba intembá áamáan-kawaa-kwaasiyé Érótiye miwí tááyavai kentúra'a kárákwimai máéro súwasa

16 keáímbá sésa nóra séna mirá kwésiyo. péréti-tomba íma makáunanaya mirá kwésiye suwaná

17 Ísu keáímbó kwésun-aimba iséna nóra séra toómbá íma kwáyáiyé-aimba kwéseo. kanaán-umai toómbá timénaunda ááémo uráundawaina ááimba íma tááko pééi kwésiye. kentí imáyáagoma kentirunkómá usisi'ándaisa'a kwéowe.

18 túramba kwáyáimbanivo íma awánamai kawé'á kwéowe. táá'a kwáyáimbanivo íma ísámai kawé'á kwéowe.

19 éva'aasei-tomba topán-topan-umai sáwíva-kwaasi 5,000 kwaasi tíméwánasa naráaamba mintón-ayai nóraumai-unampina áíturaaó séna

tísaa úwasa sísamaivakemba kae'á kumbaimái-unampinta ógwitaraumne suwaná

²⁰ avakaeté-tomba topán-topan-umai sáwíva-kwaasi 4,000 kwaasi timéwánasa naráamba mintón-ayai nóraumai-unampina áíturaaao séna tísaa úwasa avakaeté-unampinta ógwitaraumne suwaná

²¹ Ísu séna nóra éra íma tááko pééi sisa'á ísaraao Ísu siráiyé.

Ísu aúramba kavíkwaimba asóvamankarain-kwasai.

²² Ísu simásuwena kwená kwayó-kwáásiyé Pétésáítaa-naopa'a kumbá évakarawai aúramba kavíkwaimba áí'maesa Ísunopa'a tésa sésa táto'mai asóvamankaaao suwaná

²³ Ísu ayáánka'a tátorena áí'maena mindáókona ayááivá'á kwéna aúrampimba awirááima kwirankéna aúranka'a tátorena séna ára kwéawanaano súwana

²⁴ awánéna séna kwéawanaumne. taairaán-kwáásí marapá'á kwénaaowa'a kwéawanaumne súwana

²⁵ moórágwara'a Ísu aúranka'a tátorena kawé'á umánkowana aúramba kararéna kawé'á umái kwéawanowana

²⁶ Ísu séna mindáópa'a kónavo ená naaópa'a tayauweré kwaaó siráiyé.

Pítaa Ísuna ááimba siráin-kwasai.

Mátíyu 16:13-20, Árúku 9:18-21

²⁷ Ísu simásuwena kwená kwayó-kwáásiyé Sísáriya Vírípai-naokon-ayampa'a kúmba aampa'á kwéguwana kwená kwaási tísaa ena séna kentávái amáparawai nóran-kwaasiye kwéseo súwasa

²⁸ miwí sésa évakarawai sésa emá Yóni nombá pétinkaadawai óne sewasá évakarawai sésa naaóvá'á Áánútun-aaí simátímakaandawai áwí'a Íráiyaama óne sewasá évakarawai sésa naaóvá'á Áánútun-aaí simátímakaawaivinkemba moóráwái óne kwésewe suwaná

²⁹ Ísu séna keinárawa'a kentávái nóran-kwaasiye kwéseo súwana Sáimoni Pítaa séna Áánútu usásinankaiwaimba Yútaa-kwaasiya kwéamu'maraundawaiya óne súwana

³⁰ mináimbá íma simátíméro Ísu asiramái siráiyé.

Ísu puké'a usásinanaumne siráin-kwasai.

Mátíyu 16:21-28, Árúku 9:22-27

³¹ Ísu kwemó puwínín-aimba ááimba ásámai kwená kwayó-kwáásí simátimena séna sí'a índai'a umásinkesa Yútaa-anon-kwaasiye mono-káwáá-kwáásiyé áamámba sen-kwáásiyé tínaaemba umásimesa sínkamiya'a puwónaundanivo kaumbo-táwái ánásaina'a puwóndavinkemba usásinanaumne séna

³² miráumai avora'á simátimuwana Pítaa Ísumba áí'maena kweyááva'a máankena séna mirán-áimbá sénavo súwana

³³ Ísu kwanténa kwená kwayó-kwáásí tuwánéna Pítaantavena asiramái séna Sáátáánigo siyuwé kóaaao. kwaásiti imáyáavinkemba kwésempe íma Áánútuna imáyáavinkemba kwésene Ísu siráiyé.

³⁴ Ísu mináimbá simásuwena kwaásiyonte kwená kwayó-kwáásiyé tááyena séna kesínaaemba kwaránáe síyawai tirááímo táínda-yantaa'a íma tátoraaro. kemá puwónaunda-taima súgwaata'mae'a kondantembá kesínaaemba kwaránááowaimba umbai-yántáá'á timíyasa minúmbái-yántáá'á úwoi maimaésa sínaaemba kwaránááowe.

³⁵ tirááimo táindai'o ésa íma kawé'á umái ménaaovo kentávái ísámai Áánútu áséi-aintavai ísámai tirááimo táinda-yantaa'o tuwésa puwésa aúnái'a umái maí'maí'a ónááowe.

³⁶ marapákémbá amápa-tantaa'a kwémaesa puwíyambo éna mintántáákó íma túwa'naa íníye.

³⁷ puwíyamba marapá'ó makáan-tantaa'nei íma anondáí'a umásuwesa ókwara'a ayáátááka'a ménaaowe.

³⁸ ívé'a Áánútuntavesa íma imáyáa ésa máyáanka'a kenkwará kesááigwara'o tigaemó umásínkáamba pó'a aáno kemó marapá'ó kúmónnda miwí sigaemá umátinkanaumne. kemá kwaási úranda'a kumpaáruraundawai aáno kesivoná ságayankwara kwíyómpakembo Áánútuna kwayó'nárawati ságayankwara'o marapá'ó kúmónnda miwí sigaemá umátinkanaumne.

9

¹ árai'a simátíme'a sé'a évaka'a maanká'ó máyáan-kwaasi íma aiva'á puwé'a Áánútu kwená asirayándéi kwégawaaimba awáné'a naaémba puwónááowe Ísu siráíye.

*Ísu ó'on-kuwawaa'a aúkáin-kwasai.
Mátíyu 17:1-13, Árúku 9:28-36*

² Ísu mináimbá şimásuwena ava'moraé-no'waamba kwaéna Pítaante Yémésinte Yóninte tí'maena anón-omapa'a iyúmba miwíyé su'mai umésa miwí túranka'a Ísu ó'oran-auma auvúwana

³ kwená unáánkwátóira'a ságayamba kwaéna kwayání'a kéna aaváúmó usénamo intembá mirá úwasa

⁴ awánomba kae-kwáásírái kwíyómpakemba paárésarai mindárai túwí'a Íráiyaae Mósesiye Yútaa-kwaasi tíkwá'nárai Ísuwe kwaasái kwésuyana

⁵ Pítaa Ísuntavena séna anóndakoo maanká'ó maúndaya kawé'á imbá póta kwááyu-namba kaumbomá ónaundaya moóra endéi éta moóra Mósesindei éta moóra Íráiyaandei éta mirá ónaundayaawe súwana

⁶ áváaraumai táá'a kówana nóin-aina'i síníyena póna mirán-aimba Pítaa siráíye.

⁷ mirá kwésunka'a ainánkó kuména káataguwana mináínámpínkémbá aaigówé su'mai séna maawámá kesáánimba isa'á kwená imáyáa kwéune. kwenáái ísáaro súwasa

⁸ kwená kwayó'nárau awánomba mindárai kwíyómpa'a iyúwana Ísuwe su'mai méraiye.

⁹ máyowasa omápakemba kúmúmba Ísu asiramái simátimena séna awánaamba íma simátíméro. kemá kwaási úranda'a kumpaáruraundawai púwóndavinkemba usásinaandara'a awánaamba kanaará'á simátíma'mae íyóro súwasa

¹⁰ isésa íma simátimesa mináimbá úwoi tátoresá keáimbá sésa púwóndavinkemba usásinanaumne simbá nóran-aina'iyó keáimbá siráawe.

¹¹ keáimbá sésa Ísuntavesa áísaa esa sésa amáámba sen-kwáásí sésa Íráiyaa aiva'á paárínana Áánútu usásinankaiwai Yútaa-kwaasiya amu'makáundawaiya naaémba paáriniyemo sembá nóra sésa mináimbá kwéseo suwaná

¹² Ísu séna aiva'á Íráiyaa paaréna to'mayaa íníye-aimba árair-aimban-íye. moóra-aimba kwaási úranda'a kumpaárurairwaintavena agaimaréna

séna kwembá áí'a índai'a umánkesa tínaaemba umánkanaaowe agaimaréna siráiyé.

¹³ simátíme'a sé'a Íráiyaa á'a tiráiyé. agaimaróntemba umái kwembá sáwí'a umánkanae sésa sáwí'a umánkaraawe. mirán-áimbá kwentávái agaimaróntemba kemá kwaási úranda'a kumpaáruraundawaintavai agaimakáawe Ísu siráiyé.

Ísu taraváá-kwámbá mayáúkain-kwasai.

Mátíyu 17:14-21, Áríku 9:37-43

¹⁴ Ísu simásuwena omápakemba kúmúmba kwená kwayó-kwáásítópa'a kúmúwasa sáwíva-kwaasi torupésa amáamba sun-kwáásíyé Ísuna kwayó-kwáásíyé asirayán-áimpákémbá sésa

¹⁵ Ísu túntavesa ivátuwesa parubará umánkówana

¹⁶ Ísu séna nóintavai asirayán-áimbá kwéseo séna tísaá úwana

¹⁷ minkwáásíyómpínkémbá moórawai séna anóndakoo kesáanimba áí'mae'a túne. kwenarumpimbá taraváá-kwámbá máyáísana íma aai kwésisana

¹⁸ mintáraváá-kwánkó táto'mai amentánaanta isaná tanaambá váguvagu kwéena áwáayaamba akékúndena aigareó nonkáánéna aiyayaamba sápisimagwisana mirá úmaena kwéiyisa'a ená kwayó-kwáásíyávé'a sé'a taraváá-kwámbá arumpinkémbá mayaúwáaro súnasa íma kanaán-umai mayáúkaawe súwana

¹⁹ Ísu séna kentávái íma imáyáa kwéowana póna sirumbá umbái kwétaivo nóraumai-tawaiya kesé ménaumno simásuwena séna ánivo enáanimba áí'mae tiyó súwasa

²⁰ áí'maesa tuwaná mintáraváá-kwánkó Ísumba awánéna miniyámpói améntáyuwowana tanaambá véna kwárere'a éna aigareó monkáánúwana

²¹ Ísu avowántávéna séna nósatawai ánkariyo súwana umaranka'á ánkariye.

²² tuvuwíndayavena póna sáwívaka'a améntámai irá káúvóra'na éna améntámai nompimbá túwáara'na kwéiyé. emó kanaamó e arumbá maisinkéya súwa'naa uwo súwana

²³ Ísu séna nóra séwa emó kanaamó e súwa'naa uwo kwéeno. Áánútumpa'a agevamái máyaawai amápa-tantaa'a kanaará'á ónááowe súwana

²⁴ miniyámpóigó avowámá avekáán-umai anónka'a séna kemá Áánútumpa'a agevamái máyaundanivo kemá Áánútuntavai íma asiramái kwémaunda-yantaa'a súwa'naa uwo súwana

²⁵ Ísu awánómba sáwíva-kwaasi sisipáá uwaná taraváá-kwántávéna séna aívó-taravaa-kwankoo auwé kóaa. íma koyauwérénda áka'a kóaa súwana

²⁶ kwáá'a téna miniyámpói améntáyuwowana tanaambá vówana arumpinkémbá kóúwana miniyámpói púwóra'na umai máyowasa évakarawai sésa á'a púwíye suwaná

²⁷ Ísu ayáánkwanda táto'mai usásinakowana koku'á méraiye.

²⁸ koku'á máyowana Ísu naáumpa'a umáyowasa Ísumo kweyáá máyonka'a kwená kwayó-kwáásí umésa sésa nóra séta mintáraváá-kwámbá íma kanaán-umaiya mayáúkaumno suwaná

²⁹ námúnaa kwéseмба pó'a miráumai mirán-táraváá-kwámbá mayauwánááovo ó'on-tantaa'neimo é'a íma kanaán-umai mayauwánááowe Ísu siráiyé.

Ísu puwínín-aimba siráin-kwasai.

Mátíyu 17:22-23, Árúku 9:43-45

³⁰⁻³¹ Ísu simásuwena tuwéna Káríri-ayampa'a aampa'á kwégwena sáwíva-kwaasi torupaavó séna kesí kwayó-kwáásíyé su'mai aaí simátimenae séna aampa'á kwégwena séna kembá kwaási úranda'a kumpaáruraundawaimba ó'on-kwaasi timíyasa sinkamiya'a puwé'a kaumbo-táwai maisuwé'a usásinanaumne súwasa

³² kwemó sún-ainkona áaimba íma isésa áisaa ónáe sésa umbá táá'a kówasa íma áisaa uráawe.

náawa kwéusayaitaiyo siráan-kwasai.

Mátíyu 18:1-5, Árúku 9:46-48

³³ íma áisaa esa Kápénéamu-naopa'a kumbá naaúmpa'a umáúwana Ísu tísaa ena séna aampa'á kwéte'a nóin-aina siráao súwasa

³⁴ aampa'á kwégwesa sésa kentáávinkémbá náawa kwéusayaitaiyo sésa iséise úmae kwégwesa pósa íma aaí suwaná

³⁵ Ísu mara'-maéna kwená kwaási sísamaivakemba kae'á kumbaimái-kwaasiyavena séna maísáaro. usáyaaítanae síyawai tínaaeni'a ésa amáparawaiti kwayó'á máráaro simásuwena

³⁶ moórá-iyampoi áí'mai avumpimbá usásinankena taparéna simátimena séna

³⁷ kentávái imáyáa kwéesa iyámpói áwa'naa onten-umái kwésuwa'naa-owe. súwa'naa onten-umái Áánútu si'mákaiwaimba kwéawa'naa-owe Ísu siráíye.

kentí mayái íma sáwí'a kwéiwaina kwaasái.

Árúku 9:49-50

³⁸ súwana Yóni Ísuntavena séna anóndakoo moóráwai kwénaaena tar-aváá-kwántóntávéna séna Ísuna asirayámbá kwáyáintavai auwé kóao simátímapa'a kwégwisasa mintáraváá-kwámbá kóuraawe. minkwáásígó íma kentáávinkén-kwáásímá ómpo íma miráne étuwaaoya siráumne Yóni súwana

³⁹ Ísu séna íma tuvínankaaro. ímo awánaam-bayaimo máyáawai úwoi kesúwí'a íma sáwí'a simásinkanaaowe.

⁴⁰ kentáási mayáígómbá íma sáwí'a kwéowai úwoi kwésuwa'naa-owe.

⁴¹ árai'a simátíme'a sé'a keinárawa'a tuwánésa sésa Ísu Káráisitina kwaási ombá pó'a túwa'naa ónáe sésa sáwíyan-tantaa'a nombá timíyawaima Áánútu kawe'-mékambá timíníye Ísu siráíye.

sáwí'a kwéon-kwasai.

Mátíyu 18:6-9, Árúku 17:1-2

⁴² Ísu mináimbá simásuwena séna iyámpóígomo kesááiyavaimo áraire sintenkáán-umai évakarawai áraire kwésewe. évakarawai tésa kesááiyavaimo áraire kwésewaima kampar-áimbá tasimátimiyasa isésa sáwí-ampa'a kówíyasa Áánútu kampa'ó síyawai sáwí-meyamba anómba timínívo miwímó tinumarampimbó anón-ontambo aríkwiwaresamo nompimbó túwáawasamo kumésamo kumpuwésarakai kampar-áimbá íma simátíméwasa sáwí-ampa'a íma kosinó. mindá kanaán-íye.

⁴³⁻⁴⁴ tiyáánkomo sáwí'o ína'a misáwí-ámpá'á kúnavo sé'a moórá-tiyaamba arátúwáaro. kae-tiyáámbó kwáyaina'o é'a sáwí-marupa'o iramó kaíkai'o kwéipa'a kónááomba mindá sáwí'an-íye. sáwí'o uráinda maisuwé'o máyáamba mindá kawe'an-íye.

⁴⁵⁻⁴⁶ tísamaigomo sáwí'o ína'a misáwí-ámpá'á kúnavo sé'a moóra-tisamaima arátúwáaro. kae-tísamáímó kwáyaina'o é'a sáwí-marupa'o iramó kaikai'o kwéipa'a kónááomba mindá sáwí'an-iyé. sáwí'o uráinda maisuwé'o máyáamba mindá kawé'án-iyé.

⁴⁷ túrankomo sáwí'o ína'a misáwí-ámpá'á kúnavo sé'a moóra-turamba pítuwaaro. kae-túrándéimo awáné'o é'a sáwí-marupa'o iramó kwégaipa'a kónááomba mindá sáwí'an-iyé. sáwí'o uráinda maisuwé'o máyáamba Áánútu kwená kwaási kawááipa'a máyáamba mindá kawé'án-iyé.

⁴⁸ iramó kwégaipa'a marinkómó éna kwaíkwai'a kwéinana iramó éna íma pisináinda kaikai'a kwéiyé Ísu siráiyé.

⁴⁹ Ísu simásuwena séna uwímó toónká'ó úmárááwanamo kawé'ó intembá Áánútuma kwaásira'a iramó kaintenkáán-umai maráínasa kawé'á umái ménaaowe.

⁵⁰ uwímá kawé-tántáá'á imbánivo anómba ánásaisana ayáántamba kwáyáimbanivo ó'a uwímó kái'a íma úmaranaaowe. uwígómó áséimo intenkáámbá kwé'e'a paru umái ménaaowe Ísu siráiyé.

10

aarakwá'ó tasáén-aimbo siráin-kwasai.
Mátíyu 19:1-12, Árúku 16:18

¹ Ísu minká'á tuwéna Yútiyaa-ayampa'a Yótáni-nonkona menávápá'á komáyowasa moórágwara'a sáwíva-kwaasi torupowaná ké'naamba aai kwésimatimuwasa

² áamáán-kawaa-kwaasi sésa sáwí-aimbo sínda isánáe sésa Ísunopa'a tésa sésa moóra-kwaasigo awainínkómbá kanaarará auwáníyo. mirámó énamo éna áamáán-aimba karáni. íya karáníyo suwaná

³ naaóvá'á Mósesi nóra-amaana simátimakaiyo séna tísaa úwasa

⁴ miwí sésa Mósesi maará séna moóráwai awainínkómbá ai'mátuwaindawai aúváivimba agaimaréna séna kesuwainímbá ai'mátuwaumne séna agaimái amiíno siráiyé suwaná

⁵ Ísu séna kentíkwá'ná tirumbá makáamba pósa Áánútun-aai íma ísóntavai mindáyavai Mósesi minámáámbá siráimbanivo

⁶ Áánútu kwíyómba maramá taróruronka'a íma mirá siráivo Áánútu aaraigwára kwaaigwára'á taróruyaiye.

⁷ miráumai taróruaintavai tinóvowi tiyuwésa awaikóe awainínkóe tágárotamai

⁸ mimbórá-túma ma'mái kwémaewe. mindáyavai awaikóe awainínkóe íma kae-kwáásiráámbá ésa mimbórái'a kwéowe

⁹ Áánútu aarai-kwaai moórái'a umátínkaraintavai íma tasáéro Ísu siráiyé.

¹⁰ Ísu simásuwena naaúmpa'a umésa kwená kwayó-kwáási Ísumo sún-aintavesa áísaa uwaná

¹¹ séna moóráwaimo awainínkómbó ai'mátuwenamo ó'on-inimbo kwémayaimba umóyámbá kwémayaiye.

¹² moóra-ininkomo awaikómbó auwénamo ó'onkwambo kwémayaimba umóyámbá kwémayaiye Ísu siráiyé.

Ísu iyámpói kawé'á umátínkarain-kwasai.
Mátíyu 19:13-15, Árúku 18:15-17

¹³ Ísu simátimuwasa évakarawai Ísu tátorena kawé'á umátínkainkwae sésa iyámpói tí'maesa tuwasá kwená kwayó-kwáási sésa tí'mae'a kóro suwaná

14 Ísu tuwánéna áwáá'a tiyéna séna íma kóro sé'a tiyuwáiyasa kesópa'a iyámpói úwoi teró. miníyámpói kesópa'a tentembá Áánútu kwená kwaási kawááimba miraráán-umai kwégawaaimba iyámpói kesópa'a tí-amba íma ítátinkaaro.

15 árai'a simátíme'a sé'a Áánútuntavesamo sésamo iyámpóiraan-umai kenká'á kwégawaa-onemo síyanamo éna miwírá'á kawááinivo ímo mirámó síyawaimo éna íma kawááiniye Ísu séna

16 miníyámpóiyómbá tiránkena tine'á tátorena kawer-áímbá simátímakaiye.

óísankwara-kwaasigona kwaasái.

Mátíyu 19:16-30, Áríku 18:18-30

17 Ísu simátimena kwéguwana moóráwai isaaiséna Ísu anóndakoman-iye séna takívairena séna kawé'ná'á óne. nóra umáíya aúnaí'a umái kwíyómpa'a maí'maira ónaumno súwana

18 Ísu séna kentávái nóra séwa kawé'ná'á óne kwésono. mimbóráwái Áánútu kweyáá kawé'ná'án-iye.

19 Áánútuna áamámba á'a ísaraane. minámáámbá aúváívinkemba agaimaréna séna kwaási tókamiyasamo puwónááoni'a íma oró. íma aarai-úmóyámbá oró. íma umóyámbá máyáaro. íma kampar-áímbá simátínkáaro. kwakarái-áímbá íma seró. kentinóvowi túwí'a anómba oró siráíye súwana

20 mindákó séna minámáámbá kesí iyámpóirakemba ísare'a pó'a kawé'á úmae kwéiyune súwana

21 Ísu awánéna aamoí éna séna kawé'á éma moórá-yantaa'a íma kawé'á uráampo ená náaindaamba ó'on-kwaasi kwétíme óntamba mairé ímo makéwai tímatuwenana ená kawé'-mékéyámbá Áánútu kwíyómpa'a ankáníye. tímatuwemo e kesínaaemba kwaráníyone súwana

22 mináímbá iséna sáwíva'-naindaamba makóntavai kanagí'á túmaena anón-imayaa úwana arunkó sáwí'a kwéuwana kuráíye.

23 kúwana Ísu kwanténa kwená kwayó-kwáásiyávéna séna sáwívar-oisambo makén-kwaasi Áánútumo kwená kwaási kawááipa'a kwíyamba umbái táníye súwana

24 kwená kwayó-kwáásí mináíntávái táá'a kówana kesí iyámpóiyono. óísan-imayaamo eémáyaiyawaimo Áánútumo kawááipa'o kwíyamba umbái táníye.

25 moórá-poigo áwí'a káámeri mimpóigó kwaigóná avaapimbá íma kanaán-umai kóveraniye. káámeri-poigomo kwaigóná avaapimbó kóverainkakai sáwívar-oisamba makén-kwaasi Áánútu kawááipa'a kosinó súwasa

26 mináímbá iséna táátavai ésa séna umbái taintávái nóran-kwaasiya Áánútu kawááipa'a ménaaoo suwaná

27 Ísu tuwánéna séna kwaási miwítí mayáínéi íma meéyámbaresa kónááovo Áánútu amápa-tantaa'a úwoi kanaán-umai kwéíye súwana

28 Pítáa séna isaaó. kentáásí amápa-tantaa'a tuwéta enánaemba kwégwaraumne súwana

29 Ísu séna árai'a simátíme'a sé'a kentávái imáyáa ésa Áánútuna áséi-aimba kosimátimenaontavesa naambáru'a tuwésa tuwaaísái tiyuwésa tívá'maa'a tiyuwésa tímánaa'maa'a tiyuwésa tinóvowi tiyuwésa táánimbaa'a tiyuwésa tiyáámúmbaa'a tiyuwésa miwítí maramá túwáawaina anondáma

³⁰ marapá'ó máyáanka'a túwáan-tantaa'a mirán-tántáá'á sáwíva'a mémaesa tuwaaísái-i'a ésa tímánaa'maari'a ésa tinóisai-i'a ésa kentí iyámpói-i'a ésa naambá maramá mayánaáomba miwívimbá umbai-yántáári'a umátinkanaaombo ésa naaén-kanaa aúnaí'a umái kwíyómpa'a maí'maí'a ónááowe.

³¹ ívé'a évaka'a aivakéwái aáno tínaaeni'a íyasa ívé'a évaka'a tínaaenkewai aáno aivarí'a ónááowe Ísu siráíye.

Ísu kwemó puwíníntavai siráin-kwasai.

Mátíyu 20:17-19, Árúku 18:31-34

³² Ísu séna Yérúsaremu-naopa'a kónáe séna aampa'á kwégwesa Ísu aiva'á kúwana kwená kwayó-kwáásí táá'a kówana tínaaembo kun-kwáásígwará'á táá'a kówana Ísu kwená kwaási sísamaivakemba kae'á kumbaimái-kwaasi tí'maena moórá-ayampa'a títikarena kwempá'ó títín-tantaakontavai mósimatimena

³³ séna maisáaro. Yérúsaremu-naopa'a konanayá moórawai kembá kwaási úrandakomba mono-káwáá-kwáásíyé ámaámba sen-kwáásíyé agaráátinkainasa kembó sínkami-aimba simái tarúmaresa sí'mai ó'onkaa-kwaasi timíyasa

³⁴ kanaáráá'a kwésinkesa tuwirááíma kwisinkésa súwíruku'a kwénesa sínkamiya'a púwónasa utamásinkaiya'a kaumbo-táwai maisuwé'a usásinanaumne Ísu siráíye.

Yémésiye Yóniye Ísumba áísaa urááyan-kwasai.

Mátíyu 20:20-28

³⁵ minkánáá Sépéti ááninkorasarai Yémésiye Yóniye Ísunopa'a tésarai sésarai anóndakoo áísaa oyaní'a umásinkaniyono suyaná

³⁶ nóíntavai kwétinkainara umátinkanaumno súwasarai

³⁷ ená ságayam-barupa'o umaéma kenkáí usásisinke évarevar-akwampa'a sínkáníyone suyaná

³⁸ Ísu séna séyan-ainkona ááimba íma ísaraaiye. sáwí-nombo anavéúmpinkembo náúndanten-umai sí'a índai'a umásinkanaaomba keinárai kanaarará kemó náúnda-anaveumpinkemba náyááoiyo. sí'o índai'o umásinkanaaontemba kanaarará keinárai mirá umátinkanaaoo súwasarai

³⁹ keiráí kanaám-pókai mayáyauye suwaná Ísu séna árai'a séye. kemó náúnda-anaveumpinkemba náyááoiye. sí'o índai'o umásinkanaaontemba keinárai mirá umátinkanaaovo

⁴⁰ kesí évareva-sukwampa'a kemá íma usásintinkanaumpo Áánútu kae'nárai umátínkaraimba póna usásintinkaniye súwasa

⁴¹ Ísuna kwayó-kwáásí siyáánkainarawa'a mináimbá isésa Yémésinte Yóninte áwáá'a tíyúwana

⁴² Ísu tááyowasa tuwaná séna á'a ísaraawe. marapár-ánón-kwáásíyómbá usáyaaitamai asirayán-áimbá simáti simati kwéuwasa kwenkóyai kwentáyai'a uráawe.

⁴³ anón-kwaasimo ontembá keinárawa'a íma mirá oró. keinárawapinkemba usáyaaitanae síyawai ó'owiti kwayó'á maránaáowe.

⁴⁴ keinárawapinkemba aivarí'a ónáe síyawai amáparawaiti mayáímá túwa'naa oro.

⁴⁵ kemá kwaási úrandako kumpaáruraundawai íma súwa'naa ígwáe'a kunkáumpo kemá kwaási túwa'naa ónáe'a kunkáumne. sáwí-imayaavinkemba iyátinkanaundayavai puwónaumne Ísu siráíye.

*Ísu aúramba kavikówaimba kawé'á umánkarain-kwasai.
Mátíyu 20:29-34, Árúku 18:35-43*

⁴⁶ Ísuwe kwená kwayó-kwáásiyé Yéríko-noapa'a kumbá sáwíva-kwaasigwara'a mindáópa'a tuwésa aampa'á kuwaná Tímíyasi ááninko áwí'a Páátímíyasi aúramba kavikówai óntamba inai simái mayánáe séna aanéiva'a kumbéna kwéinaai súwasa

⁴⁷ évakarawai sésa Ísu Násáretivakewai kwétiye suwaná iséna anónka'a séna Ísuwo Tévitin-andarakewai ómpo arumbá umásinkaaó súwasa

⁴⁸ sáwívarawai áwáá'a aéesa sésa aaiseraaó suwaná mináimbá ivá kwétuwena ó'omba anónka'a séna Ísuwo Tévitin-andarakewai ómpo arumbá umásinkaaó súwana

⁴⁹ Ísu aampa'ó kweémáyomba kwená egwaa'á kousásinena séna ááyaaro súwasa aúrambo kavikówaimba ááyesa sésa enarunkó kawé'á íno. kwéaayaivo usásinaaó suwaná

⁵⁰ a'marénamo máyon-ampaanta agwáimarena usásinena Ísun-aóká'á túwana

⁵¹ Ísu séna nóin-tantaara embó arááimo táinda-yantaa'a umánkanaumno súwana anóndakoo súramba kawé'á umásinkainkwae'a úne súwana

⁵² Ísu séna kentávái kanaán-umai súwa'naa íníwaiman-iyé sénda pó'a kawé'á umánkaumpo kwaaó súwana avekáámbá aúramba awánéna Ísun-ánaemba kwakáiyé.

11

Ísu Yérúsaremu-naopa'a kuráin-kwasai.

Mátíyu 21:1-11, Árúku 19:28-40, Yóni 12:12-19

¹ Ísu kwená kwayó-kwáásiyé kumbá Yérúsaremu-naor-ampa'a kumbá Óríve-omakar-egwaa'-naokai moóra Pétévasi-nao'a úwana moóra Pétáni-nao'a úwasa minkáé'-náór-egwaa'a kwésa kwená kwayó-kwáásí kae'á máti'marena

² séna epín-dáópa'a kurékai moóra-poigo áwí'a tónki koawáneyambo kwaásimo ímo ayáákainda-poi ándáma iyátuwekai áí'maekai tekaiyó.

³ moóránankomo tuwánénamo nóra óyáekai óyómo sínakai anóndako ayáá'mae'a konasá áí'maesa koyauweránááowe siyé simámékaiyo súwasarai

⁴ kuyaná mimpóimá ontará'á ándáneí anumarampimbá kwímarowana máyowasarai koawánésarai minándá koiyatúwóyana

⁵ minká'á máyón-kwaasi sésa nóra sékai mimpóigóná ándáma kwéiyatuwaaiyo suwasarái

⁶ Ísumo sún-aimba simátímúyasa kanaán-ivo mirá okaiyó suwasarái

⁷ áí'maesarai Ísunopa'a tuyasá kwená kwayó-kwáásí paákár-únánkwátói ayú'mái mimpóigó arósáánumpimba kwandaaí uwí'marówana Ísu ayáá'maena kwéguwasa

⁸ sáwíva-kwaasi mésa anón-kwaasiye sésa évakarawai paákár-únánkwátói ayú'mái évakarawai taayánama ayáiresa aampa'á uwí'ma'mae kwéguwana minúnánkwátóirare mintááyánáravane augwétámai kwéguwasa

⁹ aiva'á nááún-kwaasiye Ísun-ánaemba nááún-kwaasiye anónkar-anonka'a sésa Ísóigo ai'maráísana kunkáiwaimba Áánútu kawé'á kwéumankaiye.

¹⁰ kentáá síkwá'ná Tévitimo kawáá-uraintemba miraráámbá íniye. kwenáwí'a mósá kwémaraumne anónkar-anonka'a suwaná

11 Ísu Yérúsaremu-naopa'a kúmba anóm-bono'-naumpa'a uména amápa-tantaa'a awánéna enónka'a kwená kwayó-kwáásí sísamaivakemba kae'á kumbaimái-kwaasi tí'maena Pétáni-naopa'a kuráiyé.

taaigóná kwaasái.

Mátíyu 21:18-19

12 Pétáni-naopa'a kogwáúmba usá aaváyaavimba mindáópa'a tuwésa aampa'á kumbá Ísumba ááima ankówana

13 moórá-taigo áwí'a víkima kwáyowana mintáéramba nánáe séna ááimpa'a kwéna awánómmba arambó iyái-kánáámó ímo túmba íma iyéna ánáwe su'mai kwáyowana avakáá uwááena

14 mintáígóntávéna séna ená arambá íma iyáníyone. moórágwara'a kwaási ená arambá íma nánááowe súwasa kwená kwayó-kwáásí mináímbá ísaraawe.

Ísu anóm-bono'-naumpa'a iráin-kwasai.

Mátíyu 21:12-17, Áríku 19:45-48, Yóni 2:13-22

15 Ísumo sún-aimba iséna Yérúsaremu-naopa'a kumbá Ísu anóm-bono'-naumpa'a iyéna mono'-náúmpá'ó meéyámbó kwémayon-kwaasi tuwánéna uti'mátuwena mono'-nánkóná óntambo meéyámbárón-kwaasiti taareimá tawísíyuwena Áánútuntavai imáyáa ésa máái-numama kwéamun-dumama meéyámbárón-kwaasiti taareimá tawísíyuwena

16 simátimena séna ókwara'a íma mono'-náúmpá'á mirán-tántáá'á maimaé'a iré kunke oro.

17 Áánútun-aai aúvái-kwandaavimba agaimaréna séna kesí naantavái sésa Áánútumpa'o námúnaamo sen-dámbá isasá ó'on-o'om-barapaken-kwaasi tésa námúnaa kwésewe agaimaréna siráiyé. ánivo umóyán-dáúmpá'ó ontenkáámbá uráawe Ísu siráiyé.

18 Ísu súwasa mono-káwáá-kwáásíyé áamáamba sun-kwáásíyé Ísuna áamáayu-aimba kwéseza sáwíva-kwaasimo Ísun-aaimo ísámae kwéiyuntavai táátavai ésa Ísumba tuvuwónááon-amba kwéavakaa-uwasa

19 enónka'a Ísu kwená kwayó-kwáásíyé Yérúsaremu-naopa'a tuwésa kuráawe.

taaigó aáyánkarain-kwasai.

Mátíyu 21:20-22

20 Ísu kwená kwayó-kwáásíyé kogwaésa usásinesa aampa'á kumbá víki-taima awánómmba ánúka to'mai amápa'a móayankagurwana

21 Pítaa Ísumo sún-aimba ááka'a maréna séna awánaao. aaimó simámakaanda-taima á'a aáyánkagwiye súwana

22 Ísu séna Áánútunka'a aráápamai máéro.

23 árai'a simátimé'a sé'a maanómátáváímo sé'o iré mapámbai nompá'á kumuwómó síyawai ímo kaer-ímáyáámó tokésamo súndantemba árai'a íníye síyanamo éna árai'a mirá íníye.

24 mindáyavai Áánútumpa'a námúnaa sé'a ó'on-o'on-tantaatavai áísaa e'a sembá árai'a Áánútu kanaán-umai súwa'naa umásinkaiye sembá kanaán-umai kwétuwa'naa-iyé.

25 Áánútumpa'a námúnaa sembá sáwí'o umátínkaraamba anondá sáwí'o ónaumne-imayaa íma é'a ivátuwaaro. mirámó íyanamo éna kentivo kwíyómpakewai keinárawa'a sáwí'o kwéomba maitiyuwáníye. [

26 áńivo sáwí'ó umátínkaraamba úwoimo imáyáamo úmae iyé'ó ímo ivátuwaiyanamo éna kentivo kwíyómpakewai sáwí'ó kwéomba íma maitiyuwáníye] Ísu siráíye.

nááwa ai'mákaisa tiráano siráan-kwasai.

Mátíyu 21:23-27, Áríku 20:1-8

27 Ísu kwená kwayó-kwáásíyé ókwara'a Yérúsaremu-naopa'a kumbá anóm-bono'-naumpa'a kwénaauwasa mono-káwáá-kwáásíyé Yútaa-anon-kwaasiye áamáamba sun-kwáásíyé Ísunopa'a tésa

28 sésa nááwa ai'mákaisa tiréwa nááwampinkena mairéwa asirayám-báyái kwémayaanda simásimiyo suwaná

29 Ísu séna aiva'á moórá-aimba tísaa ona'á anondámo síya'ó é'a sísa on-áimbá simátimenaumne.

30 ááéma Yóni nombá pétinkaraiwaima Áánútuwa simámakaisana nombá pétinkarai. kwaásiya simámakaawana nombá pétinkaraiyo súwasa

31 miwímá keáimbá sésa nórayaawa sénaumno. Áánútu simámakaisana nombá pétinkaraiyemo senanayáámó éna nóra séra Yónin-aaiyavai íma áraire siráao síníye.

32 kwaási simámakaawana nombá pétinkaraiyemo senasayáámó ésa úwoi-kwaasi sínkamonaowe. úwoi-kwaasi sáwíva-kwaasi Yónintavai sésa Áánútun-aai simásimakaiwai uráíye kwéseмба pósa áwáá'a siyénááowe mirá keáimbá sésa

33 Ísuntavesa sésa emó sísa ónda-ainta íma ísaraumne suwaná Ísu séna ímo simásimiya'a nááwampinkena mairéra'i. asirayám-báyái kwémayaanda-aimba íma simátimenaumne Ísu siráíye.

12

ándá-aran-kigaura'o tavíyéwaiti kwaasái.

Mátíyu 21:33-46, Áríku 20:9-19

1 Ísu kwántámai-aimba simátimena séna moóráwai óntan-kurima úmakena ándá-aran-kigau úmarena ándá-arankona tááve'a úmarena ándá-arambo mapándáápá ínana anombó kumínín-taave'a úmarena óntan-damba kígauva'ó tavíyí-námbá úmarena ayáátááka'a ó'om-barava'a koménae séna maankígáúrá'ó tavíyíyawaimo é'a kesávái évakar-aramba maé'a évaka'a kembá siyúwáaro simátimena ó'om-bapa'a komáyáisana

2 arambó ávumo kain-kánáá tisaná aanávómá kesí ándá-aramba komayaaó séna kwená kwayó'ná'á ai'maráísana minkígáúrá'ó tavíyéwaitopa'a tisasá

3 táto'mai tuvú'maresa ándá-aramba íma ámémba ai'mátuwaawana kówisana

4 aanávómá moóráwaimba ai'maráísana tisasá minkígáúrá'ó tavíyéwai táto'mai a'nómbá tuvámbai sáwí'a umánkówana kówisana

5 aanávómá moóráwaimba ai'maráísana tisasá táto'mai tuvú'marááwana púwísana aanávómá moórá-mora-umai ti'maráintemba tewasá tínkamba tínkamba kwéowasa évaka'a púwówasa évaka'a tayauwéráawana

6 aanávómá kímborawai kwenááninkomba póna kwená imáyáama ámakaiwaima máyáimba ayáátááka'a imáyáa eémena kesááninkon-aai isánááowe séna ai'maráísana

7 tisasá minkígáúrá'ó tavíyéwai awánésa keáimbá sésa aanávómbá ááninko kwétimba póta tuvúwónana puwéna maankígáú íma mayáínata kesáa mayánáe sésa

8 táto'mai tuvúwówana púwísasa maimái aaumépa'a tukáawe.

⁹ Ísu mináimbá simásuwena séna minkígáúgó aanávómá mirá íníye. téna kígaura'o tavíyéwaima tínkaminasa puwíyana ó'onkaa-kwaasi kesí kígaura'a tavíyéro síníye.

¹⁰ Áánútun-aai aúváivimba awánaraawe. maarán-áimbá agaimaréna séna óntan-damba on-kwáásí moórá-ontantavesa sáwí'a kwéiye séna maisukáawe. aáno minóntánkó ávonkaamba uráíye.

¹¹ mindá Ísóigo isatá awánéta séta ó'oran-kawe'a uráíye kwésune agaimaréna siráíye Ísu súwasa

¹² mono-káwáá-kwáásí mináimbá isésa kentááyáváiyá siyé séna táto'mai tuvuwónáe séna umbá amápa-kwaasiyavai táá'a kówasa ivátuwesa kuráawe.

táákísi-aintavai áíśaa uráan-kwasai.
Mátíyu 22:15-22, Áríku 20:20-26

¹³ mono-káwáá-kwáásí kwésa Ísumba áíśaa íyana sáwí-aimbo sínasa aaivimbá mayankánááontavai amáán-kawaa-kwaasivinkemba évakarawaiye Éróti amááraawivinkemba évakarawaiye ti'márówasa

¹⁴ Ísunopa'a tésa séna anóndakoo árai-kwaasi po kwaási táároi íma inkaisé anón-kwaasiye úwoi-kwaasiye táároi íma inkaisé tirumbá airá'mái-aimba íma séma Áánútuna aambó kwáraan-aimba arupí umái kwésimatimendaya ísaraumne. emá nóra se kwéisaano. kanaarátááwá táákísi-ontamba Árómáani-kamaani-kwaasiya timénaum. íya timénaumno. timénaundaya Yútaa-kwaasiya kentáásí amáána araisénaundaya'iyompo

¹⁵ timénaum. íya timénaumno suwaná Ísu miwí tááma iséna kaumbo-káér-ainkwara-kwaasin-owe séna kentávái sáwí-aimbo síndawe sé'a kwésisaa-owe. moórá-ontamba maimái máagaraasinkaaro súwasa

¹⁶ maimái máagaraarankowana séna nááwa óikaana uráinkara áwí'a kwáyáiyó súwasa miwí séna Árómáani-kamaani-kawaanako óikaamba isaná áwí'a kwáyáiyé suwaná

¹⁷ Ísu séna Árómáani-kamaani-kawaanakondei kwembá améro. Áánútundei Áánútumba améro súwasa mináimbá ísówana táá'a kówasa íma aai siráawe.

pukémpinkemba usásinanaaon-kwasai.
Mátíyu 22:23-33, Áríku 20:27-40

¹⁸ suwasá Sátúsi-monor-aimbo sun-kwáásí púwómpinkemba íma usásinanaaowe kwésun-kwaasi pósa Ísunopa'a tésa séna

¹⁹ anóndakoo naaóvá'á Mósesi séna moóráwai aaraí maimakéna iyámpói íma ankéna púwísana ávákoma maimakéna awaaóná anondáwe séna iyámpói ankáníye siráíye.

²⁰ moórá-aimba isaaó. moórá-tawai avakaeté-avarawainonda mésa tuwaaómá aaraí maimakéna iyámpói íma ankéna púwísana

²¹ kwenánaenkewai kware'á maimakéna iyámpói íma ankéna púwísana kwenánaenkewai kware'á maimakéna iyámpói íma ankéna púwísana mirá eémesa

²² avakaeté-kwaasi putásaawana minínimbá naaémba pukáíye simásuwesa

²³ Ísumba áíśaa esa séna mirámó ombá kwaásimo puwíyampinkembo usásinaiya-tawai minínimbá avakaeté-kwaasi tuwainimbá póna nááwa mayáníyo suwaná

24 Ísu séna Áánútun-aaí aúváivimba agaimakón-aimba íma kawe'á umái isé'a Áánútuna asirayámbá íma awáné'a pó'a miráumai sáwísawaa-aimba kwésewe.

25 pukémpinkemba usásinesa kwíyómpa'a uménaaon-kanaa aaraí íma mayáiyasa kwaai íma mayáiyasa ésa Áánútuna kwayó'nárawa'o kwíyómpa'o máéwaimo ontembá minínínákwá'á miráumai aaraí íma mayáiyasa kwaai íma mayáiyasa ónááowe.

26 kwaási pukémpinkemba usásinaaomba Mósesi mináintávái agaimakáíye. aúváivimba agaimaréna séna áru-taira'a iramá kaimbá íma mintáímá kágwisana mintáivínkémbá Áánútu Mósesintavena séna Áánútu úne. enáikwá'ná Ááváramune Áísákaane Yákópone miwítí Áánútu úne siráíye. Áánútu mináimbá siráimba minkáúmbó-kwáási á'a púwúwasa utamántinkaraambanivo

27 mináimbá siráimba pósa miwí úwoi máyáawe. ánivo kentááima sáwísawaa-aimba siráawe Ísu siráíye.

aivar-ámáánkóná kwaasái.

Mátíyu 22:34-40

28 súwana amáámba sún-kwaasigo ména amápa-kwaasimo sumbá iséna Ísuna usáyaaitamai-kwasai iséna Ísumba áísaa ena séna Áánútuna amáámpinkemba nóran-amaana aivar-ámáámbán-iyo súwana

29 Ísu séna aivar-ámáámbá sénaumpo Áánútun-aaí aúváivimba agaimaréna séna

Ísareri-kwaasi maísáaro. Áánútu kentáási Ísóigo éna mimbórá-Ísóigómán-íye.

30 Áánútumpa'a kentí Ísóigomba kentiruné kentí imáyáawe kentimané kentí asirayáné améro

agaimaréna siráíye.

31 miwá ánaaenken-amaamba sénaumpo ísáaro. Áánútun-aaí aúváivimba agaimaréna séna

kesávái-ímáyáámó ontembá kentí

kwaásiti imáyáagwara'a oró

agaimaréna siráíye. minkáér-ámáánkómá amápar-amaamba usáyaaitaraiye

Ísu simámuwana

32 minkwáásígó séna anóndakoo árai'a sénda Áánútu kweyáá Ísóigoman-ivo ó'on-o'on-isoima íma máyáawe.

33 kesáámá Áánútumpa'a kesirumbá imáyáama kesí asirayámbá kwempá'á tuwéta mirá onó. kesávái-ímáyáámó úndantenta kesí

kwaásiti imáyáagwara'a onó. minkáér-ámáánkómá amápar-amaamba usáyaaitaraiye. toómbá sipisípima iravímbá agaimái Áánútumba

amúndanivo mindágwara'a usáyaaitaraiye séna

34 mindá'ó súmba kawer-ímáyáávínkémbá súwana póna Ísu iséna séna Áánútumo kawááimba kwená egwaa'á máyáane súwasa ísómba Ísun-

aaíyavai táá'a kóntavai íma áísaa úmaesa iráawe.

Áánútumo usásinañkaiwai Káráisitina kwaasái.

Mátíyu 22:41-46, Árúku 20:41-44

35 íma áísaa úmaesa iyúwana Ísu anóm-bono'-naumpa'a uména kwésimatimena séna amáámbo sen-kwáási sésa Káráisitima Tévíti-andaraken-kwaasiman-iye kwésevo

³⁶ naaóvá'á Áánútun-amanko Tévítimba imáyáa amúwana Tévíti Káráísintavai séna kesí Ísóigoman-iyé siráimba monor-ímá agaimakón-auvaivimba Tévíti agaimaréna séna

kesí Ísóigontavena Áánútu séna kesiyáánúrappa'a asirayán-áyámpá'á mara'á ména'a ená namuro-kwáásí usáyaaitanasa miwí ánásanaaowe Áánútumo siráin-aimba Tévíti siráiyé.

³⁷ miráumai Tévíti Káráísintavai séna kesí Ísóigoman-iyé siráimbanivo nóraumaiya kwemá Tévítin-andaraken-kwaasiman-iyé Ísu súbma Káráísiti Tévítina Ísóigoma éna Tévítin-andaraken-kwaasigoman-iyé. úwoi-kwaasi amápa'a Ísun-aaí isésa aamoí uráawe.

*ámáamba sen-kwáásítí aambá kwáráavo siráin-kwasai.
Mátíyu 23:1-36, Áríku 11:37-54, Áríku 20:45-47*

³⁸ úwoi-kwaasi amápa'a Ísun-aaí isésa aamoí kwéuwana Ísu kwésimatimena séna évaka'o áamáambo sen-kwáásítí aambá kwáráavo. minkwáásí ayáátáár-ampantama iyésa naaópa'a avuvumpa'á kwénaauwasa pósa kwaási tuwánésa sésa anón-kwaasin-owe kwésewe.

³⁹ minkwáásí mono'-náúmpá'ó umáyáapa'o anón-kwaasimo maí-áyámpá'á umésa tanómba kaúvópa'o máyáapa'a kawer-áyámpá'á mésa kawe-tómbá kwénaawe.

⁴⁰ minkwáásí ketor-ínintí óísankwara naankwará'á umóyámbá kwémaesa kwaási suwánésa súwí'a mósá maráígwáe sésa kampakómbá tavisimáinamunaa kwésewe. mirámó owáiná anondá umbai-yántáá'á mayánáaowe Ísu siráiyé.

*ketor-íninkó Áánútumpa'a óntamba tukáin-kwasai.
Áríku 21:1-4*

⁴¹ simásuwena Ísu anóm-bono'-naumpa'a ména óntambo túwón-anaveunkona egwaa'á ména tuwánómba kwaásiyomba tésa óntamba túwómba sáwívar-óisankwara-kwaasi sáwívar-ontamba túwówana

⁴² moóra-ketor-ininko íma óísamba makón-ininko téna sáwíyan-ontamba kae-tóyaráámbá tuwówana

⁴³ Ísu kwená kwayó-kwáásí tááyena séna árai'a simátimé'a sé'a minkétór-íninkómó túwáin-ontankoma amápa-kwaasimo tukáan-ontamba usáyaaitaiye.

⁴⁴ miwímá sáwívar-oisampinkemba évaka'a tukáavo kwemá sáwíyan-oisampinkemba mútú'a túwáimba póna óísan-iyaaimba méniye Ísu siráiyé.

13

*anóm-bono'-namba tawísí-áímbá siráin-kwasai.
Mátíyu 24:1-2, Áríku 21:5-6*

¹ Ísu mináímbá simásuwowasaya anóm-bono'-naumpakemba kárúwesa kúmúmba kwená kwayó-kwáásívínkémbá moóráwai anóm-bono'-nantavai séna úwé awánaao. maanóntán-dámbá kawe'á kwáyáísana minóntámbá anón-ontamba kwáyáiyé súwana

² Ísu séna maanánón-dámbá awánaaro. aáno kwaási tésa mindámbá amápa'a tawísíyuwesa amápar-ontankwara'a tawísíyuwanaaowe Ísu siráiyé.

*sáwí-kanaa tíníye siráin-kwasai.
Mátíyu 24:3-14, Áríku 21:7-19*

³ Ísu mináimbá simásuwena Óríve-omaka'a uména anóm-bono'-namba awánómba Pítaawe Yémésiye Yóniye Èndaruwe kírmau-*kwaasi* Ísumo kweyáá máyonka'a tésa áísaa esa sésa

⁴ emó sénda nósa-tawaiya tınıyo. nóran-awaamera ínata séta ákíra'a Ísumo simbá mirá ínıyeya sénaumno suwaná

⁵ Ísu séna kampar-áimbá isé'a áraire sevó kárakwiyo.

⁶ sáwıva-*kwaasi* tóyo ésa kesúwı'a mágwétesa sésa Áánútumo usásisinkaiwai úne síyasa sáwıvarawai minkámpar-áıntávái áraire sénááowe.

⁷ áái'o tıyáán-*aimba* némpakena'i. egwaakéná'i. isáiyana íma táá'a kaíno. mirán-kánáámó tında mindá íma amápa-tantaa'a ánásai-awaame'an-ıye.

⁸ moórá-ayampa-*kwaasimo* ésa ó'on-ayampa-*kwaasiye* áái'a tıyánááowe. moórá-kawaa-*kwaasigomo* éna moórá-kawaa-*kwaasigona* amááraayavai usásimbai áái'a tıyáaro sínasa usásinesa áái'a tıyánááowe. ó'on-o'om-barava'a anóm-barıma táníye. ó'on-o'om-barava'a ayawaimá táníye. mirán-tántáá'ó paárına'a sé'a amápa-tantaa'o ánásanin-kanaa íma tiráıvo iyámpóımo tınkánáe owanamó anón-tı'o intembá umbai-kánáámó tınimba miráumi ááimba ásíıye seró.

⁹ mirán-áıntávái kárakwiyo. mono-káwáá-kwáásı keinárawa'a tí'maesa anón-*kwaasitopa*'a mótinkesa aavimbá maitinkésa mono'-náúmpá'á mótinkesa tınkamesa kentáváımo asiramáımo máyáantavai táto'mai tí'maesa kámááni-anon-*kwaasitopare* kawááon-*kwaasitopare* mótinkesa aái simátinkaiya'a minánón-kwáásı kesáái simátimenaawe.

¹⁰ aıva'á áseı-kwasai amápa'-maravaken-*kwaasi* simáti simati kwéiyana naaémba amápa-tantaa'a ánásai-kanaama tınıye.

¹¹ táto'mai aaimó simátınkénka'a nóran-aina sénaumno-ımayaa íma anómba é'a íma kentı imáyáavinken-*aimba* sénááovo Áánútun-amanko sénááon-*aimba* úwoi tááka tınkáına'a mináimbá sénááowe.

¹² évakarawai tıvá'awaawi tí'mai ó'owıra'a tımıyasa tınkamıyasa puwónááowe. tıvoısáımo ésa tıráámaa'a tí'mai ó'owıra'a tımıyasa tınkamıyasa puwónááowe. iyámpóıyombo ésa tınóvwıma tí'mai ó'owıra'a tımıyasa tınkamıyasa puwónááowe.

¹³ kentáváımo asiramáımo máyáantavai amáparawai tıyámba umátınkanğaowe. ímo ivátuwesamo kentáváımo asiramáımo méwai ánásai-kanaara'a Áánútu tí'mai kawepá'á métinkaniye.

sáwı-kanaagona kwaasái.

Mátıyu 24:15-28, Áríku 21:20-24

¹⁴ Ísu mináimbá simásuwena séna naaémba ávááraumi inkaisıyántáákómá uwóvı'a íı-márúká'á paáriniye Ísu siráıye. kemá Máaka sé'a maanáúváımo torausıyawai tááko pééı sína'a isáaro kwésune. Ísu séna uwóvı'a íı-márúká'á paárınasa awánanaaomba Yútiyaa-marava'o máyaiyan-*kwaasi* omápaata isaaısésa iyónááowe.

¹⁵ ontará'ó máyaiyan-*kwaasi* íma naaúmpa'a iyıyamba óısamba ivátuwesa úwoi isaaısésa iyónááowe.

¹⁶ kıgauva'o máyaiyan-*kwaasi* íma naaópa'a iyıyamba unáánkwátói ivátuwesa úwoi isaaısésa iyónááowe.

¹⁷ tımúkwarar-ınimba ívér-ıyampoıgwarar-ınimba mınkánáámá sáwı'a ónááowe.

¹⁸ isaaısé'o iyónááomba táúgwı-kanaa iyé'a únavo sé'a Áánútumpa'a námúnaa seró.

19 minkánáámá tínimba anón-umbai táníye. naaóvá'á Áánútu maramá tarórumba ívéka to'mái mirán-úmbái-yántáá'á íma tiráíye. aanogwara'a mirán-úmbái-yántáá'á íma táníye.

20 mirán-úmbái-yántáá'ó kwénin-kanaa Ísóigo ákíse úmakaiye. mirán-úmbái-yántáá'ó kwénin-kanaamo ayáátááka'o kwéininkakai amápa-kwaasi íma úwoi túvamai máésino. Áánútu ítámakain-kwaasiyavai imáyáa éna mirán-úmbái-yántáá'á ákíse uráíye.

21 ákísemo ínasa évakarawaimo simátimesamo sésamo Áánútumo usásinankaiwai mivá'-maava'a máyáíye síya'o é'a íma ísáaro.

22 évakarawai paárésa kampa'á sésa Áánútumo usásisinkaiwai úne síyasa évakarawai kampa'á sésa Áánútun-aai simátimundawai úne simátíma'maesa naaónááomba ímo awánem-bayai kwémaesa Áánútumo ítámakain-kwaasi kampa'á simátiyuwanae sésa mirán-ánóm-báyái mayánááowe.

23 miwíyávái árai-kwaasin-owe sevó sé'a íma paáruraanka'a aiva'á simátimumpo kárákwiyoro Ísu siráíye.

Ísu marapá'á kumínín-kwasai.

Mátíyu 24:29-35, Árúku 21:25-33

24 Ísu mináimbá simásuwena séna mirán-úmbái-yántáá'á tínín-kanaama ánásainana aaváúmá túnkwina kwíyómba íma sán-káínana

25 o'á kwíyómpakemba kuntínana kwíyónko tora'naára'a ínasa

26 kemá kwaási úrandako anón-asirayankwara ságayankwara'a ainámpímbá kúmóna'a suwánanaaowe.

27 kwíyómpaken-kwayo'narawa'a ti'maráanasa Áánútumo ítámakain-kwaasi amápa'-maravakemba tí'maesa moórávimba torupanááowe Ísu siráíye.

28 Ísu mináimbá simásuwena séna moóra-tai naí-táígó áwí'a víki-taigontavai imáyáa umái ísáaro. aráságáyómó agayáínda awáné'a sé'a áú'o sínín-kanaa sáwíyanka'a táníye sénááowe.

29 mirámó intembá kemá súnda-yantaa'a ína'a awáné'a sé'a sáwíyanka'a kumíníye sénááowe.

30 árai'a simátíme'a sé'a ívé'o máyáan-kwaasi évaka'a íma pukáiyanka'a kemó súnda-yantaa'a paáriníye.

31 kwíyómba maramá ánásainana kesáái íma ánásena úwoi kwaíkwai'a íníye Ísu siráíye.

kúmónnda-kanaa kwaási íma ísaraan-kwasai.

Mátíyu 24:36-44, Árúku 17:26-30,34-36

32 Ísu mináimbá simásuwena séna kúmónnda-kanaama aaváúvimbá kwaási íma ísááwasa kwíyómpaken-kwayo'narawa'a íma ísááwa'a kemá Áánútu ááninkoma íma ísáúnana kesivo kweyáá ísaraiye.

33 kemó kumónaunda-kanaa íma ísaraiyanka'a kumónaumpo kárákwimai máéro.

34 mirámó ínintenkaan-umai maarán-áímbán-íye. moóra-anondako némpa'a kwááyu koménae séna éna kwená mayái-kwáásíyávéna mayái máyáaro séna ti'má'mai kwégwena ontará'ó kawááiwaintavena séna taviyiyó séna kóuraiye.

35 naankóná aanávómó tínimbo ímo ísaraantemba ké'naamba kemá kúmónnda-kanaama íma ísaraavo kárákwimai máéro. enáíndarara'i. no'wáámpina'i. irataróra'i. kwáyá wáíya'i. kumónaumno minkánáá íma ísaraavo

³⁶ kentávái íma imáyáa kwéiyanka'a kumúnnavainivo kwéto'mayaa-e'a simu'maré'a máéro.

³⁷ kemó simátimunda amápa-kwaasiyave'a súmbo taviyé'a máéro Ísu siráiyé.

14

Ísuna áamáayu-aimba siráan-kwasai.

Mátíyu 26:1-5, Árúku 22:1-2, Yóni 11:45-53

¹ Ísu mináimbá simátimuwana naaóvá'ó Áánútu Yútaa-kwaasi tíyótaasa í-tánómbá ímo intóráin-tantaakwara-pereti kwéagayon-kanaama ayúnkaraamba kauvónaumpo sésa kae-táwaima úwoi mésa mono-káwáá-kwáásiyé áamáamba sun-kwááiyé sésa nóraumaiya Ísumba aúpá'á táto'mai inkamónaundaya'iyó.

² amápa-kwaasi áái'a tíyáávainivo tanómbó kauvíyan-kanaara'a íma tu-vuwónaumne siráawe.

Ísumba áséi-masawemba pérankarain-kwasai.

Mátíyu 26:6-13, Yóni 12:1-8

³ suwaná Ísu Pétáni-naopa'a koména moóráwai áwí'a Sáímonina naaúmpa'a áúma kárúkokovaa'a uréna ánásarowaina naaúmpa'a ména toómbá kwénowana moórá-ininko iyéna áséi-kwiyumba úm-basawemba anón-ontankakemba meéyámbakaim-basawemba maimaéna iyúmba minánávéúnkó ói'a móankaisuwena Ísu a'nómpímbá atímarowasa

⁴ évakarawai keáimbá sésa áwáá'a aéésa nóra séna mimbasáwémbá úwoi atíyankaiyo.

⁵ mimbasáwémbó ó'owimo timénamo anón-ontambo mairénamo ímo óísambo makáan-kwaasi tíméraambaniye sésa minínínkómbá áwáá'a áúwana

⁶ Ísu séna ivátuwe'a íma áwáá'a aééro. kawé'á umái pésinkaiye.

⁷ ímo óísambo márán-kwaasi keséma maí'mai'a kwéiya'a túwa'naa ónáé sé'a túwa'naa ónááombanivo kemá keséma marapá'á íma maí'mai'a ónaumne.

⁸ minínínkómá kwená imáyáavinkemba kawé'á umái pésinkaiye. púwóndara'a masawémba pésinkesa utamásinkanaaovo minínínkó á'a masawémba pésinkaiye.

⁹ árai'a súmbo maísááro. kesí áséi-aimba amápa'-mapa'a kwésimatimewasa minínínkómá umásinkain-aimba kwésimatimiyasa tááka'a maránááowe Ísu siráiyé.

Yútási Ísuna kuntaru'á mairáin-kwasai.

Mátíyu 26:14-16, Árúku 22:3-6

¹⁰ súwana Ísuna kwayó-kwáásí sísamaivakemba kae'á kumbaimái-kwaasivinkemba moóráwai áwí'a Yútási moórá-awi'a Isakéríóti mono-káwáá-kwáásítópa'a kwéna séna túwa'naa ona'á Ísumba tátoranaaowe súwasa

¹¹ isésa aamoí kwéesa sésa mirámó inda-méyámbá óntanta aménaumne suwaná nóraumai Ísumba agaráátínkáanasa tátoranaao-imayaa ááimba ásámai uráiyé.

tíyótaasa í-tánómbá kauráan-kwasai.

Mátíyu 26:17-25, Árúku 22:7-14,21-23, Yóni 13:21-30

¹² Yútaa-kwaasi ímo intóráin-tantaakwara-pereti kwéagayon-kanaa túntemba tíyótaasa í-tánón-kánáá sipisípi-araa'a tuvú'mái kwégauvunka'a

kwená kwayó-kwáásí Ísumba taáísa esa sésa náávára tíyótaasa í-tánómbá kogauvónaundaya'iyo suwaná

¹³ kae'á ti'maréna séna Yérúsaremu-naopa'a kwíyana moóráwaimo nonánámó maimaénamo kwíndawaimba kóánaaemba kwáráakaiyo.

¹⁴ kwemó naaúmpa'o iyínanamo naankó avowámó máyáinakai kosimámekai anóndakoma áísa ena séna kesí kwayó-kwáásíyé náán-ayampara tíyótaasa í-tánómbá nánaumno kwésiye kosimámekaiyo.

¹⁵ kwemá avóvomayaa'-nankomba anón-ayampa'a agaráátinkaniye. kísuvu'o umándanaaon-tantaa'a mimpímbá kwáyáíye. amápa-tantaa'a arúsámarekai minká'á kausínkáakaiyo súwasarai

¹⁶ mindárai isésarai Yérúsaremu-naopa'a kwésarai Ísumo sún-tantaa'a kwáyowasarai minká'á tanómba mágauwankaraaiye.

¹⁷ tanómba mágaumakoyasa enónka'a Ísu kwená kwayó-kwáásíyé mindáúmpá'á umésa

¹⁸ toómbá kwémandesa uwaná Ísu séna keinárawapinkemba moóráwai keséya toómbá kwénaiwaima kembá namuro-kwáásírá'á agaráátinkaniye súwana

¹⁹ tirunkó umbái tówasa moórá-mora-umai áísa esa sésa kewá'iyo sinté kuwaná

²⁰ Ísu séna moóráwai kwená toón-ayai maimaéna kesé moórá-taavepimba tu'mái náíndawai kwemá kembó namuro-kwáásírá'ó agaráátinkaniwaiman-iyé.

²¹ naaóvá'á Áánútun-aaí aúváivimba agaimaréna séna kwaási úrandako kumpaáríndawai puwíníye siráintemba pó'a púwónana namuro-kwáásírá'ó agaráátinkaniwai sáwí-meyamba mayáníye. kwembó ímo maránkaraankakaankasi kawé'á isinó Ísu siráíye.

Ísu kwená kwayó-kwáásí toómbá tímakain-kwasai.

Mátíyu 26:26-30, 1 Kórinti 11:23-25

²² súwasa toómbá kwénowana Ísu péréti maisoréna Áánútumpa'a súwi séna topámbai tímatuwena séna mindá kesúman-ivo maimái naaró séna

²³ ándá-aran-dombo kwáyon-anaveumba maisoréna Áánútumpa'a súwi séna tímúwasa amáparawai nowaná séna mindá kesí naaemán-iyé.

²⁴ kesí naaemá sáwívarawaiyavai kumínimba póna Áánútu kesé tarúmai máyáawe séna mináúná-áímbá simái tarúmakaiye.

²⁵ simátíme'a sé'a ókwara'a ándá-aran-domba íma nánaumpo Áánútu kwená kwaási kwégawaaipa'a mé'a ándá-aran-domba aúna-nomba nánaumne Ísu súwasa

²⁶ Áánútuntavai isámai monor-ímá simásuwesa mindáúmpá'á tuwésa Óríve-omapa'a iráawe.

Pítaa ánaaemba umásinkaniye siráin-kwasai.

Mátíyu 26:31-35, Árúku 22:31-34, Yóni 13:36-38

²⁷ Óríve-omapa'a umáyówana Ísu simátimena séna Áánútun-aaí aúváivimba agaimaréna séna Áánútu séna sipisípira'o kawááiwaimba tuvúwónana puwínasa

sipisípiyomba kóyáwé ónááowe Áánútu siráíye siráimba póna táá'a káína'a siyuwé'a kóyáwé ónááowe.

²⁸ ánivo púwónasa utamásinkaiya'a usásine'a kentí aiva'á Káríri-ayamapa'a kona'á kesínaaemba kónááowe Ísu súwana

29 Pítáa séna amáparawai auwésa kóyáwé íyambanivo kemá íma mirá ónaumne súwana

30 Ísu séna árai'a simáme'a sé'a ívé'-no'waamba kokórigó íma kaeká'á áái siráindara'a emá kaumborá'á kentávái se íma awánáúnda-kwaasiye síníyone Ísu Pítaantavai súwana

31 Pítáa asiramái séna entémo sínkamonaé íya'o é'a íma auwé'a kónaumne súwasa kwená kwayó-kwáási amápa'a mirá simásaraawe.

Ísu Kétésémaniva'a námúnaa siráin-kwasai.

Mátíyu 26:36-46, Árúku 22:39-46

32 amápa'a mirá simásuwesa Ísuwe kwená kwayó-kwáásiyé taai-kanáágúnéyómbá áwí'a Kétésémaniva'a komésa Ísu simátimena séna maanká'á máyaiya'a Áánútumpa'a námúnaa kosénaumne séna

33 Pítaawe Yémésiye Yóniye tí'maena komáyowana umbai-yántáákómá arumbá sáwí'a kwéuwana

34 simátimena séna kesirunkómá umbaiyé taisa'á pó'a puwóra'naraamba umái máyaumne. maanká'á mé'a kárakwimai máéro séna

35-36 tiyuwéna egwaa'á kwéna Áánútu anóna'an-iye séna mara'á kumbaéna námúnaavinkemba séna kesivoó amápa-tantaa'a kanaán-umai kwéonda po kanaán-iye sémo e maanúmbái-yántáá'ó kesópa'o tínimba maisiyuwéna ánivo kesí imáyáa íma kwaréna'a ená imáyáa kwáraano Ísu siráiyé.

37 Ísu námúnaa simásuwena kwená kwayó-kwáásiráútópa'a téna tayuwánómba tuún-kwaigurówana tayúsena Pítaantavena séna Sáimoniyo aún-kwaiguréma íma kanaará'á sáwíyanka'a kárakwimai máyáane.

38 Sáátáánigo tísaa umai isánáe-aimba kentópa'a síyáváínivo Áánútumpa'a námúnaa seró. imáyáago kató isaná áúgomo umbaimó taimbá mindá aúgávaa'a kwéiye simásuwena

39 moórágwara'a tiyuwéna egwaa'á kwéna ké'naamba Áánútumpa'a námúnaa kosimásuwena

40 kwená kwayó-kwáásítópa'a téna tayuwánómba tuún-kwaiguréna tógávaate kwéuwasa nóran-aina'i. anondá íma simámuwana

41 tiyuwéna ké'naamba námúnaa kosimásuwena koyauweréna minkáúmbónárauyavai séna tuúmó kwaiguré'o máyáamba á'anivo kemá kwaási úrandakomba sáwí'o kwéon-kwasira'a agaráátinkainasa tátóranaaon-kanaa kwétivo

42 usásinewata kwétiyapata konó. kembó agaráátinkaniwai kwétiye Ísu siráiyé.

Ísumba tátokaan-kwasai.

Mátíyu 26:47-56, Árúku 22:47-53, Yóni 18:2-12

43 Ísu mináimbá kwésuwana kwená kwayó-kwáási sísamaivakemba kae'á kumbaimái-kwaasivinkemba moórawai áwí'a Yútási tumba kwesé sáwíva-kwaasi taánasatagwara ánáyatankwara'a maimaésa tumbá monokáwáá-kwáásiyé amáamba sun-kwáásiyé Yútaa-anon-kwaasiye miwímá tí'márówasa tumbá

44 ááema Yútási Ísumbo agaráátinkanintavai simátimena séna parubará umánkáandawaimba táto'mai áí'mae'a tavi'mae'a koró siráimba

45 póna Yútási Ísunopa'a téna séna anóndakoo máyaano kwésena parubará kwéumankowasa

46 kwesé tuwái Ísumba tátórówana

47 Ísuna kwayó-kwáásívínkémhá moóráwái taánasatama maimaéna aiva'-mónó-káwáánákóná kwayó-kwáásígó áá'a agáúsuwswana

48 tun-kwáásíyávéna séna kentávái umóyán-kwáásímán-iyé sé'a pó'a taánasatagwara ányatankwara'a maimaé'a kembá tátoranae sé'a kwétewe.

49 sáwíva-tawai anóm-bono'-naumpa'a kesé mé'a kesáái kwésimatimundara'a íma kembá tátokaawe. naaóvá'á Áánútun-aaí aúvávimba agaimakáan-aimba kembó mirámó umásínkéne'a kwétewe súwasa

50 kwená kwayó-kwáásí amápa'a inkaisésa auwésa kóyáwé uwasá tun-kwáásí Ísumba áí'maesa kwéguwana

51 moórá ívé-kwaasigo ampaantawé su'mai úsúrena Ísun-ánaaemba kwéguwasa tátorankwana

52 ampaantamá kwatuwéna kwátóiyaaimba kuráíye.

*anón-kwaasi Ísumba aaí simánkaraan-kwasai.
Mátíyu 26:57-68, Árúku 22:54-71, Yóni 18:13-24*

53 kúwasa Ísumba tátorowái áí'maesa aiva'-mónó-káwáánákóná naaúmpa'a móankesa mindáúmpá'á mono-káwáá-kwáásíyé Yútaa-anon-kwaasiye ámáamba sun-kwáásíyé torupamáí máyón-daumpa'a móankowana

54 Pítaa tínaaemba nénka'a teémáyomba aiva'-mónó-káwáánákóná máapar-ontavinkemba íréna naamaúva'a ména i-kwáásíyé irará'á koména irá kwégauviye.

55 Pítaa irá kwégauvwasa mono-káwáá-kwáásíyé Yútaa-anon-kwaasiye amáparawai Ísumba tuvuwíyana puwíní-ainkona ááimba avakáá-uwana íma kwáyowasa

56 Ísuntavesa mósi-mesi-aimba sésa íma moórá-aimba suwasá

57 évakarawai usásinesa kampa'á sésa

58 kwemó sisatáámó isáúndaya anóm-bono'-namba kwaasi uráan-damba tawísíyuwe'a kaumbo-táwái kwaisuwé'a kwaásimo ímo íyan-damba ónaumne siráíye suwasá

59 minkwáásí íma moórá-aimba suwaná

60 aiva'-mónó-káwáánákó usásinena Ísumba áísaa ena séna simánkáan-aimba anondá íya síníyono súwana

61 Ísu iséna íma aaí súwana aiva'-mónó-káwáánákó áísaa ena séna kesáámó áwí'o mósá maráúndawai ááninko e Áánútumo usásinankaiwai Káráísitiya'ona simásimiyo súwana

62 Ísu séna kemá úne. suwánáína'a kemá kwaasi úrandako Áánútu asirayáwáímá ayáánúrappa'a asirayán-áyámpá'á umé'a ainámpímbá kumónaumne Ísu súwana

63 aiva'-mónó-káwáánákó arumbá sáwí'a kwéuwana kwená unáánkwátói tarátuwena séna Áánútumba aká'áamba simánkena kwesávái simbá póta mináíntávái aaivimbá mayankéta ó'on-aimbo simánkáamba avakáá únda póta ivátá tuwéta

64 Áánútumbo simáímo sáwí'o umánkáintavaiya nóraya ónaumno súwasa sáwí'an-ivo tuvuwíyana puwíno sésa

65 Ísumba tuwirááíma kwirankésa aúrampa'a ampantanéí káátamakesa kwétuvuwesa sésa esávái se Áánútu usásisinkaiwai úne séndawai ómpo kemá nááwa kwétuvuwuna simásimiyo kwésuwasa i-kwáásí áí'mai tiyáándeí tuvúkáawe.

*Pítaa íma awánáúnda-kwaasiye siráin-kwasai.
Mátíyu 26:69-75, Árúku 22:56-62, Yóni 18:15-27*

⁶⁶⁻⁶⁷ Pítaa naamaúva'a ména irará'á kwégauvuwana aiva'-mónó-káwáánákóná kwayór-árásígó téna Pítaamba takarákéna séna Ísu Násáretiyakewise maéndawai óne súwana

⁶⁸ emó sènda-aimba sáákoma íma kawé'an-iyé simásuwena máápar-ontavimba komáyowana

⁶⁹ minárásígó moórágwara'a awánéna máyón-kwaasiyavena séna evíwána kwaásivinkenda'an-iyé súwana

⁷⁰ moórágwara'a Pítaa séna ímaniye simásuwena máyowasa sáwíyanka'a máyómba Pítaantavesa sésa áraitá súne. Káririvakenda'a po kwená kwayó-kwaásívínkéndá'á óne suwaná

⁷¹ Pítaa aika'á maréna séna kampar-áimbó kwésenenamo éna Áánútu sínkaminiye. síyawaimba íma awánáúndana'an-iyé kwésuwana

⁷² kokórigoma moórágwara'a áái súwana Pítaa Ísumo simámun-aimba ááka'a maréna mirá siráinka'a kokórigomo kaeká'ó ááimo ímo siráindara'a emá kaumborá'á kentávái se íma awánáúnda-kwaasiman-iyé síníyone siráimba mináimbá ááka'a maréna ávááraumai ivi'á taráiyé.

15

Ísumba Páírátinopa'a máánkaraan-kwasai.

Mátíyu 27:1-2,11-14, Árúku 23:1-5, Yóni 18:28-38

¹ ivi'á tówasa aaváúmá usónka'a mono-káwáá-kwáásiyé Yútaa-anon-kwaasiye amáamba sun-kwáásiyé mimbórá-áimbá símaresa Ísumba ayáánka'a asááúmaresa áí'maesa Áróamáani-kamaani-kawaanako áwí'a Páírátinopa'a máánkarowana

² Páírátí Ísumba áísaa ena séna Yútaa-kwaasiti kawáánará oónó súwana Ísu séna á'a séne súwasa

³ mono-káwáá-kwáásí ó'on-o'on-aintavai aaivimbá mayánkówana

⁴ Páírátí Ísumba áísaa ena séna sáwívar-aimba kwésimankaavo anondáma íya moórá-aimba síníyono súwana

⁵ Ísu iséna íma anondá aái súwana kámááni-kawaana'a Páírátí sáwívar-imayaa uráiyé.

Ísumba aráá'a tuvúwóro siráin-kwasai.

Mátíyu 27:15-26, Árúku 23:13-25, Yóni 18:39-19:16

⁶ naaóvá'á Áánútu Yútaa-kwaasi tíyótaasa í-tánón-kánáá tóyo úntemba Áróamáani-kamaani-kawaanako séna amáparawai torupamáí mésa aamoí ésa ándáva'o máyáin-kwaasi áwí'a tewa'á ayúrankanaumne séna minkánáá miráumai ándá-kwaasi kwéayurankaiye.

⁷ Ísumba Páírátinopa'a máánkónka'a moóráwái áwí'a Párapási ándáva'a ména évakarawai kámááni-kwaasiye áái'a tíyónka'a kwemá moóráwaimba tuvuwúwana puwúwasa ándávimba ánkárowana máyowasa

⁸ sáwíva-kwaasi torupamáí mésa Páírátintavai sésa moóráwaimba ayúrankaao suwaná

⁹⁻¹⁰ Páírátí imáyáa éna séna mono-káwáá-kwáásí Ísuntavai íma anón-kwaasi-i'a ínkwáe sésa táto'maesa kesópa'a máánkaraawe séna tísaa ena séna Yútaa-kwaasiti kawáánará ayúrankanaumno súwasa

¹¹ mono-káwáá-kwáásí úwoi-kwaasi sáwívarawai kwakwiyésa sésa Ísumba íma ayúrankaniyompo Párapásimba ayúrankaao simáméro suwasá iséna mináimbá simámúwana

12 Páírátí séna Ísumba Yútaa-kwaasiti kawááná'á iyémó sewáímbá nóra ónaumno súwasa

13 anónka'a sésa taaira'á tuvuwíyana puwíno suwaná

14 Páírátí séna nóra-sawira uráina'iyo súwasa anónkar-anonka'a sésa taaira'á tuvuwíyana puwíno símae íyúwana

15 Páírátí miwí táái owé senasá aamoí umásinkaigwae séna Párápásimba ayúrankena i-kwáásí simátimuwasa Ísumba áwí-andanei áwíruku'nowana Páírátí séna áí'mai taaira'á mátuvuwiyana puwíno séna Ísumba i-kwáásírá'á tímakaiye.

*i-kwáásí Ísumba simái sáwí'a uráan-kwasai.
Mátíyu 27:27-31, Yóni 19:2-3*

16 Ísumba i-kwáásírá'á timúwasa áí'maesa kámááni-kwaasiti naaúmpa'a móankesa amápar-i-kwaasi tááyowasa tamésa

17 naaeyayán-únánkwátói anón-kwaasiti unáánkwátóiman-iye sésa Ísumba umánkesa anón-kwaasiti kánumo'an-iye sésa áwí-andama owepamáí Ísu a'nómpímbá kuvérankesa

18-19 kanaáráá'a ankésa moórá-mora-umai kívairesá sésa Yútaa-kwaasiti kawááná'á óne sésa tááundeí a'nómbá tuvánto'na kwéesa tuwirááíma kwirankésa

20 kanaáráá'a ánkáyuwesa naaeyayán-únánkwátói ayú'maesa kwená unáánkwátói umánkesa tuvuwíyanamo puwíndava'a áí'maesa kuráawe.

*Ísumba aráá'a tuvúkáan-kwasai.
Mátíyu 27:32-44, Árúku 23:26-43, Yóni 19:17-27*

21 i-kwáásí Ísumba áí'maesa kumbá moóráwai Sáíríni-naopakewai áwí'a Sáimoni kwemá Arekesándaawe Árúvusinte tivowámá kwemá Yérúsaremu-naor-ampa'a túwasa i-kwáásí tátoresá Ísumbo tuvuwónááon-taima áúgwaatarankesa sésa áwa'naa úmae tiyó suwaná mirá úwasa

22 kwésa moórá-marago áwí'a Kórígótaava'a kwésa mináwíkóná ááimba a'nómayaapare supa'á kwésa

23 ándá-aran-domba mairésa áí'a ánasainkwae sésa ikaa'ó vai-yántáá'á mimpímbá marésa Ísumba ámúwana íma naráíye.

24 Ísu íma nówasa áí'maesa taaira'á aiyayaampimba máyuvusumaresa kwená unáánkwátói mayánáe sésa aávéiya kwétiyaananaya nááwa usáyaaitaindawai mayániye sésa mirá ésa

25 aakaaká'ó máún-kanaa-avaura'a tuvúwúmba

26 Ísumbo tuvúwúwanamo puwún-ainkona ááimba aúváivimba agaimarésa sésa Ísu Yútaa-kwaasiti kawááná'án-iye agaimarésa taaira'á mósá marésa

27 umóyántémo uyan-kwáásírái tí'maesa Ísumba évarevar-akwampa'a taaira'á tuvúsúmarowana [

28 naaóvá'á Áánútun-aaí aúváivimba agaimaréna séna kwemá sáwí'a on-kwáásí máépa'a máyáísasa awánaraawe agaimaréna sirónka'a pósa mirá uráawe.]

29 taaira'á tuvúsúmarowasa évakarawai tésa tiyáámba tóipimba áákesa tímánáantata'a umánkesa aká'áámba simánkesa sésa úwé emá séma anóm-bono'-namba tawísíyuwe'a kaumbo-táwai kwaisuwe'á ó'omba ónaumne siráampo

30 esávái enáúma áwa'naa ema eyááríka'a taairakémbá taútuwe marapá'á kumuwo suwasá

31 miráumai mono-káwáá-kwáásíyé amáámba sun-kwáásíyé sésa ó'owi túwa'naa ena kwesávái kwenáúma íma kanaán-umai áwa'naa íníye.

32 Áánútumo usásisinkaiwai é'a Ísareri-kwaasiti kawááná'á úne seémáyáimba póna árai'o seémáyáindamo éna kweyáárika'a taairakémbá kumínata awánéta séta árai'a Áánútu áánimban-iye sénaumne suwasarái miwímó suntembá umóyántémo uyan-kwáásírái évarevar-akwampa'a taaira'á tuvúsúmarowairai Ísumba kanaaráa'a ánkaraaiye.

Ísu pukáin-kwasai.

Mátíyu 27:45-56, Áríku 23:44-49, Yóni 19:28-30

33 Ísumba kanaaráa'a ánkówana kwáyá'wái amápa'-mapa'a túnkwená aaváúmá kaapa marówana túnkumba

34 Ísu anónka'a Yútaa-kwaasi tááivinkemba séna eroi eroi rama sapakataniyemo sún-aimba maarán-áimbá séna Áánútu kesí Áánútuwo nóra séwa siyuwáánó súwasa

35 minká'ó máyón-kwaasi isésa évakarawai sésa naaóvá'ó Áánútun-aaí simátímakaiwaimba Íráiyaamba kwéaayaiye suwaná

36 moóráwai isaaiséna paru-táyánama maimaéna ándá-aran-domba ikaa'-nómpimbá tu'maéna oviyen-támayopimba kinúvaimaena naínkwáe séna Ísu óika'a mósá maréna séna Íráiyaama kuména taairakémbá kunayútuwani. íya kunayútuwaniyo séta amu'maréta máyaumne súwana

37 Ísu anónka'a kwésena puwúwana

38 anóm-bono'-naumpa'a ampanta-óntámá úmakomba sanaan-áyáírakémbá utaváá'maena marapá'á móru taváákaar-umai kaesé umágúwana póna Áánútunopa'a iyónááon-amba kwi'makáiyé.

39 Ísu anónka'a kwésena puwúmba i-kwáásítí kawáánákó Ísumo anónka'o sénamo miráumai puwúmba awánéna séna árai'a kwemá Áánútu ááninkoman-iye siráiyé.

40 mináimbá súmba sáwívar-inimba awánanae sésa tumbá némpa'a tamésa awánara. miníníntómpínkémbá moórá-inimba Mágátáaraa-naopaken-ininko áwí'a Máriaa úwana moórá-inimba aú-kwaasi Yémésinte Yósisinte tinówama áwí'a Máriaa úwana moórá-inimba áwí'a Sárómi

41 miráumai-inimba Ísumo Káíriri-ayampa'o naaúpa'o kwenánaembo kwa'maésamo áwa'naa úmaesamo kuráan-inimba Ísu Yérúsaremuva'a túmba miníníntómbá tésa taaira'á tuvúsúmaronka'a némpa'a tamésa awánaraawe.

Ísumba utamánkaraan-kwasai.

Mátíyu 27:57-61, Áríku 23:50-55, Yóni 19:38-42

42 miníníntómbá tamáyówana Yútaa-kwaasi monor-áimbá kwéison-kanaa aaváyaaraamba kwáyowana ívékaamba enónka'a moóráwai áwí'a Yósépi Árímatíyaa-naopakewai

43 kwemá anón-kwaasi éna kawé-kwáásí éna Áánútu kwená kwaási kawááiniye séna amu'maréna máyowai íma áá'a kómba Páírátinopa'a téna Ísun-auma utánáivo simiyó súwana

44 Páírátí imáyáa éna ára pukuráina'iyo séna i-kwáásítí kawáánákómbá ááyena séna Ísu ára pukuráina'iyo súwana

45 owé á'a pukuráiyé simámuwana Páírátí séna kanaampó Ísun-auma mayáníyone súwana

46 Yósépi aúna-ampantama komaimaéna tiréna Ísun-auma taairakémbá tamaimái minámpáántávimbá asááumai maimaéna aúsámakon-ontam-buri-aivimba mámarena óika'a anón-ontandei awááumasuwena kúwasarai

47 Máriaa Mágátáara-naopaken-ininko úwana araámáó Yósisimba anówama úwasarai mézarai Ísumbo utamánkomba taawánésa kurááye.

16

Ísu pukáimpinkemba usásinkain-kwasai.

Mátíyu 28:1-8, Áríku 24:1-12, Yóni 20:1-10

1 Yútaa-kwaasimo agándon-kanaa ánásowasa kaumbo-ínimbá Máriaa Mágátáara-naopaken-ininko úwana araámáó Yémésimba anówama úwana Sárómi úwasa miráumai-inimba Ísun-aura'a áséi-kwiyu-masawemba mápérankanae sésa

2 ááéma aaváúmá usónka'a mimbásáwémbá maimaésa Ísumbo utamánkaropa'a kumbá

3 aampa'á kwégwesa iséise ésa sésa murí-áígó óika'a awááumasukaan-ontamba anón-ontamba póna náawa akwásinkanintaa'iyó sésa

4 awánomba minóntámbá á'a akwátukowasa awánésa

5 mimbúrí-áír'á'á íyúmba moóráwai ívé-kwaasi kwayán-únánkwátóigwara-kwaasi minká'á máyowasa awánomba táá'a kówana

6 simátimena séna íma táá'a kaíno. Ísumba Násáretivakewaimba taaira'á tuvúwówana púwiwaimba taawánanae sé'o kwétemba pukáimpinkemba usásinena kówéna íma maanká'á máyáivo utamánkaraampimba uawáné'a

7 kwená kwayó-kwáásiyé Pítáa iyai kosimátimé'a sé'a Ísumo siráintemba pukáimpinkemba usásinena kentí aiva'á Káíriri-ayampa'a kwína'a koawánanaqowe. mináimbá kosimátiméro súwasa

8 mimbúrí-áímá tuwésa táá'a kéna tiyántámbá tówasa isaaisésa kwésa táá'a kóntavai mináimbá íma kosimátímakaawe.

Máaka kemó súnda-aimba ánásaiye.

[Ísu paárúwana Máriaa awánarain-kwasai.

Yóni 20:11-18

9 sontaar'á ááéma Ísu pukáimpinkemba usásinena aiva'á Máriaa Mágátáara-naopaken-ininko aúranka'a paárúwana ááéma Ísu minínínkó arumpinkémbá avakaeté-taravaa-kwamba mayáúkain-ininko aúranka'a paárúwana

10 awánéna kwená kwaási ivi'ó kwétopa'a kosimátimuwasa

11 Ísumo aúyówanamo minínínkómó awánón-aimba simátimumba isésa íma ísámai kawé'á uráawe.

Éméyasi-naor-ampa'a Ísumba awánaraayan-kwasai.

Áríku 24:13-35

12 minkákémbá kae-kwáásí aampa'á nén-ampa'a kwéguyana Ísu ó'on-kwaasi túwawaakaamba makéna minkáé'nárai túranka'a paárúwasarai awánésarai

13 koyauwerésarai Ísuna kwaási tasimátímúyasa ísómbo íma ísámai kawé'á uráawe.

Ísuna kwaási kwembá awánaraan-kwasai.

Mátíyu 28:16-20, Áríku 24:36-49, Yóni 20:19-23

14 minkákémbá Ísuna kwayó-kwáásí sísamaivakemba moóra kumbaimái-kwaasi toómbá kwénowana Ísu paárúwasa awánowana Ísu áwáá'a tiyéna séna kemá pukáundavinkemba usásinkaunda suwánaresa simátíméwa'a

ísámai sirumbá kwéairaraawe sé'a ísámai tuwarónaawaro kwéowe. simátímén-aintavai áraire seráámhá íma áraire siráawe simásuwena

¹⁵ séna kesí áséi-kwasai amápa'-marava'a simátímapa'a koró.

¹⁶ kesááyavesa áraire sésa kenká'á agevamái mésa nombá peráiyana Áánútu miwímá sáwí'o umáímo máyáampinkemba iyátinkanivo kesááyavesa íma áraire síyawaima Áánútu aaivimbá maitinkániye.

¹⁷ kesááyavesa áraire sésa kenká'á agevamái máyáawai ímo awánaam-bayaima maésa kesí asirayándéi kwaási tirumpinkémbá taraváá-kwámhá maitiyuwésa ó'on-aimpinkemba sésa

¹⁸ áwáávi'o índa-iraankavayaambo tátoraiyanamo váíndamo ésa íma puwésa puwí-nómbó náiyambo ésa íma puwésa tí'o ín-kwaasira'a tiyáándeí táto'mai asóvamatinkanaawe Ísu siráiyé.

Áánútu Ísumba airówana iráin-kwasai.

Árúku 24:50-53, aantá-kwaasi 1:9-11

¹⁹ Ísóigo Ísu mináímbá simásuwowana Áánútu Ísumba áí'maena kwíyómpa'a móankowana Áánútu ayáánúrappa'a asirayán-áyámpá'á máyowasa

²⁰ Ísuna kwayó-kwáási amápa'-marava'a áséi-kwasai simátímapa'a kuwaná Ísóigo kwétuwa'naa-uwasa kwaási ímo awánaraam-bayaima mayówasa awánésa sésa maanáímbó simásíménta árair-aimban-iye siráawe. *mináímbá ánásaiye.]*

Árúku

Ísu kwíyómpa'a irówana Árúku évakar-ima maisuwéna Ísun-aai agaimakáíye. Árúku íma Yútaa-kwaasiman-ivo ó'onkaa-kwaasigoma éna sontaa-máyái mairáíye. Kíríki-kwaasi Ísun-aai isáígwáe séna maanáúvái agairáíye. Kíríki-kwaasi arupí umáímo máyáamba tirááíma tain-kwáásímán-owe séna maanáímbá agairáíye. Ísu árai'a arupí-kwaasima póna arumbá kwéumatinkaiwaiman-íye. Áánútumpa'a námúnaa sen-áíné Áánútun-amankon-aaine sáwí'o kwéum-beyamba Áánútu kwémaisyuwain-aine mirán-áímbá Árúku agaimakáíye.

1-4 anóndako Tíóvíraasiyo moórá-kwasai sénaumpo isaaó. Áánútu kentáávímbá paáruraimba aiva'á awánaraan-kwaasi mintántáákón-áái simátíma'maesa iráamba isasá kentáá kwésimasimewe. sáwívarawai mináímbá árar-áimba agaimakáamba mináínkóná ááimba kawé'á umái isé'a aivakén-áímbá avupinkén-áímbá naaénken-aimba agaimái amúne. ísaraanda-aimba árar-áina'i. kampar-áíná'iyompo mindáyave'a maanáúvái má agaimái amúmpo awáné isaaó.

Yónimba marankánín-aimba simámakain-kwasai.

5 Yútiyaaa-maravaken-kawaanako áwí'a Éróti máyon-kanaavimba moóráwai áwí'a Sékáraya kwemá Ápáísana akún-ándárákén-kwáásí ména Áánútuna mono'-náúmpá'á mayái kwémayowai máyowana awainínkó áwí'a Érisapeti kwemá Érónina akún-ándárákén-ínímbá póna Áánútuna mono'-náúmpá'á mayái kwémayon-kwaasiti akún-ándárákén-ínímbá úwasarai

6 Áánútu aúranka'a minákwá'á kawé'á umái mésarai Ísóigo arááíma kwégwaresarai kwená amáámba kawé'á umái isésarai

7 iyámpói íyaaimba ageínímbá ména anónu'mai aráankamba karáíye.

8-9 anónu'mai aráankamba kamáguyasa Sékárayaana akúmbá Áánútuna mono'-náúmpá'á mayái kwémaesa mirá úmae kwéiyesa miwítí mayái taaínkaar-ésa Sékárayaamba usásinankowana áséi-kwiyumba índa-yantaa'a agayáíndayavena Ísóigona anóm-bono'-naumpa'a iyúwasa

10 áséi-kwiyumba índa-yantaa'a agayái-kánáámá amápa'a Yútaa-kwaasi máá'aruva'a mésa Áánútumpa'a námúnaa kwésuwana

11 Sékáraya Ísóigona anóm-bono'-naumpa'a iyúwana áséi-kwiyumbo íí-yántáá'ó agayái-táaréígóná ayáánúrapa'a kwíyómpaken-kwayo'na'a paárúwana

12 Sékáraya awánéna kantúmba éna inkaisúwana

13 kwíyómpakewai séna Sékárayaao íma inkaisiyó. Áánútumpa'o námúnaamo sénda isáíntavena enawainínkó Érisapeti iyámpói mayánívo miníyámpóígó áwí'a Yóniye siyó.

14 marankáínana enarunkó aamoí kwéinasa á'on-kwaasigwara'a aamoí ónááowe.

15 marankáíndara'a Áánútun-amanko miníyámpóígó arumpimbá anómba ínana ándá-aran-domba uwo'aó'-nómbá íma náino. Áánútu aúranka'a kwenáwí'a anómba íníye.

16 kwemá anón-éna Ísareri-kwaasiyomba tavisínasa miwítí Ísóigo Áánútumpa'a ókwara'a ténááowe.

17 kwemá Áánútun-aaí simátímakowai áwí'a Íráiyaa uráintemba asiramái ména Ísóigona aiva'á kwéna tivoísáíye táánimbaate tavisínasa tágárotamai ménaaowe. aaimó ímo isáíyan-kwaasi tavisínasa arupí-kwaasimo iyantemba miwí ésa kawer-ímáyáá ónááowe. miráumai Ísóigomo kumíníntavena kwená kwaási to'mayaa umátinkaniye kwíyómpakewai súwana

18 Sékáraya séna kesé kesuwainínté anónu'mai áráankamba kágurauvo nóra séra mináíntávé'a áraire sénaumno súwana

19 kwíyómpakewai séna kemá Képarieri mé'a Áánútu aúranka'a máyaunana kawe-kwásái siména si'maráisa'a móru simámundayavai

20 íma áraire sémpo emá íma aai sindá ménana naaén-kanaa kemó súndayantaa'a paárína kawe'á umái aai síníyone súwasa

21 máá'aruva'a máyón-kwaasi Sékárayaamba amu'matuwé mésa sésa anóm-bono'-naumpa'a nóintavena ayáátáaka'a máyáíyo kwésuwana

22 máápa'a kuména íma aai súwasa anóm-bono'-naumpa'a kaainkáání'a umái awáraiye suwaná ayáán-awaame'a kwéena íma aai súmba ména

23 kwená mayái-kánáá ánásowana kwená naaópa'a kuráíye.

24 komáyowana awainínkó Érisapeti ámú'a paáréna aúpá'á éva'aasei-kwiyomba ména

25 séna Ísóigo kawe'á umásinkena mirá uráintave'a aamoí é'a ayáátáaka'a iyámpói íma tinkáúnda misígáémó imbá kwéanasaiye Érisapeti siráíye.

Ísumba marankánín-aimba simámakain-kwasai.

26 Érisapeti ámú'kwá'a ména ava'moraé-kwiyomba maisuwówana Áánútu kwená kwayó'ná'á áwí'a Képarierimba kwíyómpakemba ai'marówana Káríri-marava'a Násáreti-naopa'a kuména

27 moórá-arasigomba áwí'a Máriaamba simámindayavena kunkáíye. minárásígó íma kwaaí mairón-arasigo Tévíti-andaraken-kwaasira'a áwí'a Yósépinka'a siváúmaresa ítámakowana

28 kwíyómpakewai Máriaanopa'a kuména séna mé'ono. Áánútu aamoí umánkena esé máyáíye simámuwana

29 anón-imayaa uwááena séna mináínkóná ááimba nóran-aintavaiya siíyó kwésuwana

30 miwámá séna Máriaaa Áánútu aamoí umánkáívo íma áá'a kaíno.

31 ámú'o kaumáímo iyámpóímo maranké Ísuwe se áwí'a tamánkaniyone.

32 kwemá anón-éna anón-kwaasi-i'a ínasa usáyaaitamai-Isoigo ááninkoman-íye sénááowe. aíkwá'náon-awi'a Tévítimo kawáá-máyái mairóntemba Áánútu kawáá-máyái amínana

33 Yákópon-andaraken-kwaasi kawáá-máyái kwaíkwai'a ínana minkáwáá-kwí'á íma ánásainda kwaíkwai'a íníye Képarieri súwana

34 Máriaaa séna nóra se seénó. kemá íma kwaaí mairé'a úwoi máyaumne súwana

35 kwíyómpakewai séna Áánútun-amanko esé máyainana usáyaaitamai-Isoigona asirayámbá embá amína po maránkénasa ó'oran-iyampoi Áánútu áánimban-íye sénááowe.

36 enamááraa-ininko áwí'a Érisapeti áráankamba kéna ámú'a kauráíye. ageínímbán-íye kwésewana ámú'a kauréna ava'moraé-kwiyomba maisukáíye.

37 Áánútu amápa-tantaa'a etóyóí kwéena kwenkwará'á mirá kwéumankaiye súwana

38 Máriaa séna Áánútuna kwayór-árásí úmpo simásimendantemba Áánútu kembá mirá íníye súwana Áánútu ai'mákowai auwéna iráíye.

Máriaa Érisapetina namu'á kuráin-kwasai.

39 iyúwana sáwíyanka'a Máriaa ména usásinena avekáán-umai Yútiyaa-marava'a omápar-ayampa'a moórá-naopa'a kwéna

40 Sékárayaana naaúmpa'a iyéna Érisapeti áwí'a mói tówana

41 Érisapeti Máriaa amósámba isówana iyámpóigo anówan-arumpimba ména úwauwa úwana Áánútun-amanko Érisapeti arumpimbá anómba úwana

42 anónka'a séna Áánútu kawe'á umánkena ó'on-inimba kítoka'a kawe'á umátinkena embá anónka'a kawe'á umánkaraiye. marankániyonda-iyampoigonkwará'a kawe'á kwéumankaiye.

43 íma súwíkwárar-inimba úndanivo kesí Ísóigomba marankániyonda-inimba éma kesí namu'á kwétene.

44 enamósámba isáúnana sirumpimbá máyáin-iyampoigo aamoí éna úwauwa uráíye.

45 Áánútu simámakain-aimba árai'a paáriniye séndayavena Áánútu kawe'á kwéumankaiye Érisapeti siráíye.

Máriaa Áánútuna aamoí éna imá siráin-kwasai.

46 súwana Máriaa séna kesí imáyáago Ísóigo áwí'a mósá kwémaraisa'a

47-49 Áánútuna kwayór-árásí úwoi-arasi únana kentávéna imáyáa isaná sirunkó kawe'á isa'á Áánútu kawer-ámpá'á mészinkaiwaimba aamoí kwéumankaumne. Áánútu anón-asirayankwarawai anómba umásínkáimba pósa kentávésa sésa Áánútu kawe'á umánkaraiye sénááowe. ívé'a máyáan-kwaasigwara naaémbo paáronaon-kwaasigwara'a mináímbá símaesa kónááowe. Áánútu ó'orawaima éna

50 kwenáísamaivimbo máyáan-kwaasiyavena naaóvá'ó maémáen-kwaasigwara ívé'o máyáan-kwaasigwara naaémbo paáronaon-kwaasigwara'a arumbá umátínkámaena iyíníye.

51 Áánútu asiramái ména asirayám-báyái maéna kentúwí'o mósá máraan-kwaasi ti'mátu'makaiye.

52 Áánútu túwí'o kwáyáin-kwaasi sáwíyanka'a mórúna umátinkena ímo túwí'o kwáyáin-kwaasi anónka'a mósá kwéumatinkaiye.

53 táái kwétinkain-kwaasi kawe-tántáá'á tiména sáwíva-tantaa'a makáan-kwaasi íma tiména ti'mátukaiye.

54-55 Áánútu kentáá síkwá'nágwara Áávaramuntavaigwara'a asiramái séna enkwárá enáísavutantambo iyawaigwara'a sirumbá umátínkámae iyónaumne siráin-aimba ááka'a makéna kentáá Ísareri-kwaasiya kwená kwayó-kwáásíyá kwésuwa'naa-íye Máriaa séna

56 Érisapetiye ména kaumbo-kwíyómbá maisuwéna kwená naaópa'a kunkáíye.

Érisapeti Yónimba maránkarain-kwasai.

57 kumúwana Érisapetina kanaamá túwana iyámpói maránkówasa

58 Ísóigo arumbá umánkarain-aimba isésa kwenamááraawe kwená naaópakewaiye isésa anówankwará'a aamoí umánkaraawe.

⁵⁹ aamoí uwaná miníyámpóígó avakaumboé-no'waamba kwaúwasa áúra'a kárámai araa'éna ónáe sésa avowá áwí'a Sékárayaawe simánkanae uwaná

⁶⁰ anówama séna ímanivo kwenáwí'a Yóniye seró súwasa

⁶¹ miwí sésa íma ená kwaásiva'a mirán-kwí'á kwáyáye suwaná

⁶² avowámbá áá'a kaúnkowska tiyáándeí umásítai'a ésa nóran-kwira tamáminiyono suwaná

⁶³ avowámá aúvái-kwandaai síméro séna umásítai'a úwasa máámúwana agaimaréna kwenáwí'a Yóniye séna tímúwasa awánésa anón-imayaa uwaná

⁶⁴ Sékáraya agaimaréna ói'a etóyóí úwana aai séna Áánútu áwí'a mósá marówasa

⁶⁵ mindáópaken-kwaasi táá'a kówana Yútiyaa-marava'a omápar-ayampa'a mináímbá kóyáwé umágúwasa

⁶⁶ ísówai anón-imayaa ésa sésa miníyámpóígó naaémba nóran-kwaasiya méniyo sésa Ísóigona asirayámbá kwesé máyáye siráawe.

Sékáraya siráin-kwasai.

⁶⁷ miníyámpóígó avowámbá Sékárayaamba Áánútun-amanko anómba umánkowane Áánútun-aai simátimena séna

⁶⁸ Áánútu kentáásí Ísóigo éna kwená kwaásiya Ísareri-kwaasiya súwa'naa ena sáwí-imayaa tátoraimpinkemba iyásinkaindayavenaya kwéimba póta kwenáwíta mósá maránaumne.

⁶⁹ Áánútu kwená kwayó-kwáásí Tévítin-andarakewaimba asirayán-kwáásí usásinankaraimba póna sáwí'o umáiyaa mo máyaundavinkemba kawer-ámpátá mésinkaniye.

⁷⁰ naaóvá'á Áánútu mináímbá kwená kawe-kwáásí simátimuwasa agaimakáawe.

⁷¹ naaóvá'á Áánútu kentááyávéna asiramái séna tíyámbo kembó umátínkén-kwaasi namuro-kwáásí tátokaampinkemba métiranaumne siráye.

⁷² naaóvá'á Áánútu kentáá síkwá'náyavena arumbó umátinkanin-aimba séna kwená asirayán-áímbá ááka'o maránín-aimba siráye.

⁷³⁻⁷⁴ Áánútu Ááváramu kentáá síkwá'náyavena kentáásí namuro-kwáásítópakemba mésinkainata íma sáá'a kwégainata kwená mayáí maéta

⁷⁵ kwenaúranka'a kawe'á umái arupí umái maí'mai'a ónaunda-ainta asiramái siráye. Sékáraya simásuwena séna

⁷⁶ kesááninkoo entávésa usáyaaitayan-Isoigon-aai simátiminyondawai óne sénááowe. aiva'á kwé Ísóigona aambá kwiýíníyone.

⁷⁷ Ísóigo kwená kwaásiti sáwí-imayaa maitiyuwéna kawer-ámpá'á métinkanin-aimba kwésimatime Ísóigona aambá kwiýíníyone.

⁷⁸ kentáásí Ísóigo ávááraumai arumbá umásinkenaya aaváúmó iyénamo sámó kaintembá kawer-ámpátá mésinkenaya sáma kamásinkanintaawe.

⁷⁹ túnín-ayampa'o máyáawai puwónááontavena táá'a kaiwái sáma kamátinkena kawer-ámpá'á métinkaniye Sékáraya siráye.

⁸⁰ súwana miníyámpóígó anón-éna kawer-ímáyáá kwéena kavóná-marava'a ména Ísareri-kwaasi túranka'a paárinin-kanaa kwétuwana kavóná-marava'a méraiye.

2

Máryaa Ísumba maránkarain-kwasai.

Mátíyu 1:18-25

¹ minkánáávimbá Árómaani-kamaani-anondako áwí'a Ógásitasi kwemá simátimena séna amápa'-marava-kwaasi túwí'a agayánááowe siráíye.

² aiva'á túwí'o agayón-kanaavimba Sáiriniyasi Síriyaa-kwaasiti kawáánákó máyón-kanaavimba

³ namupa'ó maivá kuráawai koyauwerésa kentí akúmbó máyópa'a túwí'a agayáiyantavesa tiráawe.

⁴ Yósépi Tévítin-andaraken-kwaasi póna Káriri-marava'a Násáreti-naopa'a tuwéna Yútiyaa-marava'a Tévítina naaópa'a téna mindáo-kwi'a Pétáremuva'a túwana

⁵ awainínkó-árásígó Máryaa ámúkwari'a úwana áwí'a mayáíndayavena áí'maena túwana

⁶ mindáoopa'a ména iyámpóimo ankái-kánáá túwana

⁷ aivar-iyámpói marankéna iyámpóígona unáánkwátói úsúrena puru-makankóná táávepimba ánkariye. túwí'a kwéagayowasa sáwíva-kwaasi kwirómpimba kwaásimo kwááyumo kwáén-daumpa'a íma ména puru-makankóná naaúmpa'a ména maránkaraiye.

sipisípira'o tavíkówai simátímakain-kwasai.

⁸ mimbápá'á sipisípira'o tavíkówai no'wáámba uvá'á kwégawaa-esa máyówana

⁹ Ísóigo kwená kwayó'ná'á kwíyómpakemba ai'marówana sipisípira'o tavíkówaitopa'a paárúwana Áánútuna ságayamba tuwówana kumúwasa awánésa ávááraumai táátavesa uwaná

¹⁰ kwíyómpakewai séna íma táá'a kaíno. áséi-kwasai kusimátimunda pósa sáwíva-kwaasi kwéisesa ávááraumai aamoí umánkanaaowe.

¹¹ ivé'a Tévítina naaópa'a iyámpói maránkáísana miníyámpóígóntávésa Áánútu usásinankaiwai Ísóigoman-iye sénááowe. miníyámpóígó keináraware ó'on-kwaasiye sáwí'o umáímo máyáampinkemba kawer-ámpá'á métinkaniye.

¹² miníyámpóímá ampantanéí úsumai purumakankóná táávepimba máráísa'a koawáné'a sé'a simásímakain-aimba árair-aimba kentáá kawer-ámpá'á mésinkaniwaimba maránkaraiye sénááowe súwasa

¹³ avekáámbá kwíyómpakendarawa'a sáwíva'a paárésa Áánútu áwí'a mósá marésa sésa

¹⁴ kwíyómpa'a Áánútu áwí'a mósá maráúmne. marapá'á Áánútu aamoí umátínkain-kwaasi paru umái máyáawe siráawe.

sipisípira'o tavíkówai Ísumba koawánaraan-kwasai.

¹⁵ kwíyómpakendarawa'a kwíyómpa'a kuntuauwerésa íyúwasa sipisípira'o tavíkówai sésa Ísóigo simásímakain-kwasaiyaveta Pétáremuva'a koawánanaisaiye sésa

¹⁶ avekáán-umai kumbá Máryaae Yósépiye mésarai purumakankóná táávepimba Ísumba ánkaryamba taawánésa

¹⁷ kwíyómpakewai sirón-kwasai miníyámpóígóná kwaasái tasimátimesa

¹⁸⁻²⁰ koyauwerésa simásímakain-ainta árair-aine sésa ísaron-aintavesa koawánontavesa Áánútu áwí'a mósá makáawe. sipisípira'o tavíkówai simátimun-aimba ísówai imáyáa uwaná Máryaa mináímbá áákar-aaka'a éna imáyáa uráíye.

Ísu áwí'a tamámakain-kwasai.

21 iyámpói ánkáyuwena avakaumboé-no'waamba kwaúwasa miniyámpóigó áúra'a kárámai araa'éna uwaná áwí'a tamánkena anówamo ímo ámúkwari'o urónka'a kwíyómpakewai sirón-kwi'a tamánkena Ísuwe siráíye.

Símiyoniye Ánaae Ísumba awánaraayan-kwasai.

22 naaóvá'á Mósesi aaraimó iyámpóimo tinkésa nombó pétuwesa miwítí naaópa'o iyónáaon-aimbo siráin-kanaa túwasarai Yósépi Máriaaee Ísumba áí' mesarai Ísóigombo amíyanesarai Yérúsaremu-naopa'a kurááíye.

23 Ísóigona amáámba Mósesi agaimaréna séna Ísóigo séna kentí iyámpói aiva'á inaamai-iyámpóiyómbá tí'mae'a kesópa'a mátinke'a ená iyámpóíye sénááowe Ísóigo siráíye Mósesi agaimaréna siráíye.

24 moóráva'a Ísóigona amáámba agaimaréna séna Áánútuntavekai ísámai máái-numa kae'á vamái agáyáákaiyo. Ímo mááimo makékai mááiraan-dumago aráá'a kae'á maimái agáyáákaiyo siráíye. mináimbá mirá óyááoiyantavesarai Ísumba áí' mesarai Yérúsaremu-naopa'a kurááíye.

25 kuyaná moóráwai áwí'a Símiyoni kwemá Yérúsaremuva'a ména kawekwáásí póna Áánútun-aaiyavena asiramái ména Ísareri-kwaasi kawé'á umátinkaniwaimba amu'maréna máyowana Áánútun-amanko kwesé ména

26 ááéma simámena séna íma ááéma puwíníyompo Ísóigomo usásinankaiwaimba awáné puwíníyone simámakaimba

27 Áánútun-amanko imáyáa amúwana anóm-bono'-naumpa'a umáyowasarai Ísu anóvowi amáámba mirá siróntavesarai Ísumba áí' mesarai anóm-bono'-naumpa'a iyúyana

28 Símiyoni miniyámpói tapéna Áánútuntavena súwi simásuwena séna

29 Ísóigoo simásímakaanda-aimba ívé'a paárisana sirunkó kawé'á kwéimba pó'a úwoi puwónaumne.

30-31 amápa-kwaasiyavai ísámai kawer-ámpá'ó métinkaniwaimba usásinankaana'a á'a kwéawanaumne.

32 ó'onkaa-kwaasi sáma kamátinkena kawer-ámbá agaráátinkainana póna Ísareri-kwaasi súwíta iyíniye Símiyoni siráíye.

33 Símiyoni miniyámpóigóntávéna súwasarai anóvowi isésarai anón-imayaa uyaná

34 Símiyoni séna Áánútu kawé'á umátinkaniye simásuwena miniyámpóigó anówantavena séna Áánútu maaníyámpói usásinankaiye. kwentávésa Ísareri-kwaasi évakarawai Áánútuntavesa kawé'á umái méwasa évakarawai tínaaemba umámenaaowe. Áánútu kwembá awaamékáámbá umánkáisasa sáwí-aimbo simánkanaaowaiti

35 sáwí-imayaa amápa-kwaasi túranka'a paáriníye. ááigwara-tantaako airaráisanamo áí'o intenkáámbá umbai-yántáá'á enarumpimbá tíniye Símiyoni Máriaantavena siráíye.

36-37 moórá-ininko áwí'a Ánaa kwemá Áánútun-aai simátímakon-ininko ména Ásan-andaraken-inimba Vániyueri ayáámúnko póna kwaaí mairéna avakaeté-ima maisuwówana awaikó puwúwana ayáátááka'a 84 ima maisuwéna aráankamba kéna aasiyaasi-táwai anóm-bono'-naumpa'a uména enónka'a aaváyaavimba no'wáámba Áánútu áwí'a mósá kwémarena námúnaawe su'mai síndayavena íma toómbá kwénena

38 Símiyoni kwésun-tawai kwegwárá'á egwaa'á taména Áánútuntavena súwi séna miníyámpóígón-áái simátimena Áánútu Yérúsaremuvakemba kwaasi sáwí-imayaa tátokaimpinkemba iyásinkaindavenaya sirániwaimba kwéamu'maraundawaintavena miníyámpóígón-áái simátimakaiye.

Yósépiye Máriaae Násáreti-naopa'a kurááyan-kwasai.

39 Yósépiye Máriaae Ísóigo siráin-amaamba ánásamasuwesarai Káríri-marava'a mindáraití naaópa'a Násáreti-naopa'a komáyóyana

40 mindáraití iyámpóigo anón-umagwena asiramái ména kawer-ímáyáá kwéuwana Áánútu kawé'á kwéumankowana méraiye.

Ísu iyámpói maúnka'a anóm-bono'-naumpa'a iráin-kwasai.

41 naaóvá'á Áánútu Yútaa-kwaasi tíyótaasa í-tánón-kánáá túntemba Ísu anóvowi Yérúsaremu-naopa'a kóyo urááiye.

42 Ísu sísamaivakemba kae'á kumbaimái-ima maisukónka'a kóyo uyambá pósarai mintánómbá nayááoiyantavesarai Ísumba áí'maesarai Yérúsaremuva'a komáyóyana

43 mintánón-kánáá ánásowasa miwítí naaópa'a kóyáwé uwaná Ísu Yérúsaremuva'a máyowasarai anóvowi íma awánésarai

44 imáyáá ésarai kwenamááraewa aampa'á kwégwiyo-imayaa ésarai aampa'á kwégwesarai enónka'a kwétoyo uwasaráí mindárai miwítí naaóraavimba timááraavimba tındawe sésarai avakáá uyambá

45 íma awánésarai avakáá uwááesarai ó'a tayauwerésarai Yérúsaremuva'a koavakáá úmaesarai kuyambá

46 kaumbo-táwai ánásowana anóm-bono'-naumpa'a máyowasarai anóvowi awánaraaiye. Yútaa-kwaasi aaimó simátímún-kwaasiti avumpimbá Ísu ména miwí táái kwéisená mináintávéna tísaa úwasa

47 anondá kwembá áísaa uwaná kwená kawer-ímáyáávínkémbá simátimuwasa isésa táátavai uwasaráí

48 anóvowi taawánésarai táátavai ésarai tiyáámba tuvimpínésarai anówama séna kesááninkoo enavowé kesé avakáá úmaekai kwénaaaryana sirunkó umbái kwétaivo nóra éwa mirá kwéono súwana

49 Ísu séna nóra ékai sivakáá kwéoyo. kesivoná naaúmpa'a máyaumpo nóra ékai íma ísaraaiyo súwasarai

50 mináínkóná ááimba íma kawé'á umái ísaraaiye.

51 íma isóyana Ísu anóvowiye Yérúsaremuvakemba Násáreti-naopa'a téna miwí tááiyavena kató úmae kwéiyena tamáyowana anówama Ísumo uráimba imáyáá umái máyowana

52 Ísu anón-umagwena kawer-ímáyáá kwéuwasa Áánútugwara kwaásigwara'a aamoí umánkaraawe.

3

Yóni simátimakain-kwasai.

Mátíyu 3:1-12, Mááka 1:2-8, Yóni 1:19-28

1 Árómaani-kwaasiti anóndako áwí'a Táipíriyasi ména kawáá-máyái mairéna sísamaivakemba éva'aasei kumbaimái-ima maisuwónka'a Yútiyaa-marara-kawaanako áwí'a Póntíyasi Páírátí máyowana Káríri-marara-kawaanako áwí'a Éróti máyowana áváko áwí'a Vírípi kwemá Ítúréa-maravare Tárékónaitisi-maravare kárákwirowana Áráiseni Ápíríni-marava'a kárákwirowasa

² miráumai-kwaasi kárákwironka'a Ánásiye Káyavaasiye aiva'-mónó-káwáánákái máyóyana Sékáraya ááninko áwí'a Yóni kavóná-marava'a máyowana Áánútu aaimá simámuwana

³ Yóni Yótáni-nonkona arúvá'á kwénaaena simátimena séna sáwí-imagaa tuwé'a Áánútunopa'a tíya'a nombá pétinkaana Áánútu kentí sáwí-imagaa maitiyuwániye Yóni siráiyé.

⁴ mirá súntavena naaóvá'á Áánútun-aa simátímakowai áwí'a Áísáya agaimaréna séna

moóráwai kavóná-marava'a ména aayamáirakemba séna Ísóigona aambá kwirankánááomba kwená aambá arupí íyana minámpá'á kwíno.

⁵ omá'a kárámai ukwítu'mae koró. kae'náér-amba arupí oró. kuváúsaavau-amba maimái kawe'á oró.

⁶ Áánútu sáwí'o umáímo máyáampinkemba kawer-ámpá'á métinkaniwaimba ai'maráínana kumínimba amáparawaima awánanaaowe Áísáya agaimaréna sirónka'a póna Yónintavena mináímbá siráiyé.

⁷ súwasa Yóni nombá pésinkainkwaé séna sáwíva-kwaasi kwenópa'a tóyo uwaná Yóni simátimena séna iyánkó póígon-araa'an-owe. Áánútu kentí sáwí-meyamba timínívo nááwa simátímísara iséra inkaiséra kwéteo.

⁸ kentí sáwí-mayai tuwé'o Áánútumpa'o té'o é'a kawe'-máyaí máyéwa'a tuwánanaumne. Ááváramu kentáá síkwá'ná imbá póta Áánútuna kawe-kwáásíyá úne sé'a mirán-ímáyáá íma oró. Áánútu Ááváramu aísavutantamba ónááowe sénaraankasi maanóntámpínkémbá kanaám-po'a kwaási aúraro sísa'á aúrásino. Ááváramu aísavutantamba uráundawai póta kawe-kwáásíyá úne sé'a mirán-ímáyáá íma oró.

⁹ íma kawer-árámbá íyain-taima ááimpimba kwéayaisuwa iravímbó agaisúwáántemba Áánútu miráumai kentí sáwí-meyamba timíníye Yóni siráiyé.

¹⁰ súwasa isésa sésa simásimenda-ainta nóraya ónaumno suwaná

¹¹ Yóni séna kaer-únánkwátóí makáawai ímo makáawaima moóra-mora-umai tímatuwaaro. toómbá makáawai ímo makáawaima moóra-mora-umai tímatuwaaro Yóni súwasa

¹² táákísi-ontamba kwémayon-umoyan-kwaasi Yóni nombá pésinkainkwaé séna kwenópa'a tésa sésa anóndako ómpo nóraya ónaumno suwaná

¹³ Yóni séna íma kampa'á simái anón-ontamba maé'a táákísi-ontane su'mai máyáaro súwasa

¹⁴ i-kwáásí sésa kesáá nóraya ónaumno suwaná Yóni séna tínkantuke'a miwítí óísamba mayánáe íma seró. kampar-áímbá kwésimatime'a miwítí óísamba mayánáe íma seró. kentí mayáígóná meéyántávé'a íma kayoré'a tirunkó kawe'á kwéina'a máéro Yóni siráiyé.

¹⁵ Yútaa-kwaasi Áánútumo usásinankaiwaimba amu'marésa mésa Yónin-aaí isésa anón-imagaa ésa sésa Áánútumo usásinankaiwai kwemá Yóniya'i. á'owaawa'íyo kwésuwana

¹⁶ Yóni séna kesínaemba tíníwai kwemá anóndakoma kembá usáyaaitaraimba pó'a kwemó aaimó síndavimba kemá aaimá sendamá uwóví'a ónaumne. kemá nombá pétinkaundanivo kwemá Áánútun-amankomba ai'maráínana kuména keinárawapimba anómba umátinkaniye. iramó agáyáantemba íníye.

¹⁷ aawinkwínaumo sípétivimbo mósá makésamo iyaavumásúwááwanamo anómbo marapá'ó kúmísanamo ásima úndáomo tútúwaisasamo kaíkai'o

ínín-iravimbo kwiýúmáimo agaisuwésamo anómbó naaúmpa'o mósá máraantemba kwaási miraráámbá íníye Yóni séna

18 Áánútuna áséi-kwasai ísámai kawer-ígwáe séna mirán-áímbá simátíma'maena iráíye.

Ísumba nombá pérankarain-kwasai.

Mátíyu 3:13-17, Mááka 1:9-11

19-22 Yóni simátíma'maena kwéiyena sáwíva-kwaasi nombá kwévetinkena naaémba Ísumba pérankowana námúnaa kwésuwana sokón-tawaai taaínkaar-úwana Áánútun-amanko mááiraamba úmaena ane'á kumbáyowana aaigówé su'mai kwiýómpakemba séna emá kesááninko óna'a ená imáyáa kwée'a ávááraumai aamoí umánkaumne siráíye.

Yóni Áánútuná áséi-kwasai kwésimatimumbanivo Káríri-marara-kawaanako áwí'a Érótima áváko awainínkó áwí'a Erotíyasimba mairówana mindáyavena ó'on-o'on-tantaa'a sáwí'a uráintavena Yóni séna sáwísawaa kwéone súwana Éróti Yónimba áí'mai ándáva'a ankéna mindáyavena sáwí-mayai maimaéna iráíye.

Ísu aikwá'nái túwíkona kwaasái.

Mátíyu 1:1-17

23 Ísu marapá'á kumbéna kaumbo-síyáánkái-ímá maisuwéna kwénaaena Áánútun-aaí simátiminimba ááimba asówasa kwaási imáyáa ésa sésa Yósépi ááninkoman-íye kwésewe.

Yósépi avowá áwí'a Írai úwana

24 Írai avowá áwí'a Mátáta úwana

Mátáta avowá áwí'a Árívái úwana

Árívái avowá áwí'a Méokai úwana

Méokai avowá áwí'a Yánai úwana

Yánai avowá áwí'a Yósépi úwana

25 Yósépi avowá áwí'a Mátátayasi úwana

Mátátayasi avowá áwí'a Émósi úwana

Émósi avowá áwí'a Néamu úwana

Néamu avowá áwí'a Ésérai úwana

Ésérai avowá áwí'a Nágai úwana

26 Nágai avowá áwí'a Méata úwana

Méata avowá áwí'a Mátátayasi úwana

Mátátayasi avowá áwí'a Sémeni úwana

Sémeni avowá áwí'a Yóséke úwana

Yóséke avowá áwí'a Yóta úwana

27 Yóta avowá áwí'a Yóánana úwana

Yóánana avowá áwí'a Árésa úwana

Árésa avowá áwí'a Sérápápeo úwana

Sérápápeo avowá áwí'a Síátio úwana

Síátio avowá áwí'a Nérai úwana

28 Nérai avowá áwí'a Méokai úwana

Méokai avowá áwí'a Étai úwana

Étai avowá áwí'a Kósamu úwana

Kósamu avowá áwí'a Éómetamu úwana

Éómetamu avowá áwí'a Eyá úwana

29 Eyá avowá áwí'a Yósúwa úwana

Yósúwa avowá áwí'a Éríyesa úwana

Éríyesa avowá áwí'a Yórimu úwana

Yórimu avowá áwí'a Mátáta úwana
 Mátáta avowá áwí'a Árívái úwana
³⁰ Árívái avowá áwí'a Símiyoni úwana
 Símiyoni avowá áwí'a Yútaa úwana
 Yútaa avowá áwí'a Yósépi úwana
 Yósépi avowá áwí'a Yónamu úwana
 Yónamu avowá áwí'a Éráyakimu úwana
³¹ Éráyakimu avowá áwí'a Mériya úwana
 Mériya avowá áwí'a Ména úwana
 Ména avowá áwí'a Mátáta úwana
 Mátáta avowá áwí'a Nétáani úwana
 Nétáani avowá áwí'a Tévíti úwana
³² Tévíti avowá áwí'a Yési úwana
 Yési avowá áwí'a Ópéti úwana
 Ópéti avowá áwí'a Póási úwana
 Póási avowá áwí'a Sára úwana
 Sára avowá áwí'a Násoni úwana
³³ Násoni avowá áwí'a Ámínátapa úwana
 Ámínátapa avowá áwí'a Á'mini úwana
 Á'mini avowá áwí'a Ánái úwana
 Ánái avowá áwí'a Éséroni úwana
 Éséroni avowá áwí'a Pérési úwana
 Pérési avowá áwí'a Yútaa úwana
³⁴ Yútaa avowá áwí'a Yákópo úwana
 Yákópo avowá áwí'a Áísákaa úwana
 Áísákaa avowá áwí'a Ááváramu úwana
 Ááváramu avowá áwí'a Téra úwana
 Téra avowá áwí'a Né'o úwana
³⁵ Né'o avowá áwí'a Séráka úwana
 Séráka avowá áwí'a Áríyu úwana
 Áríyu avowá áwí'a Péréki úwana
 Péréki avowá áwí'a Ípa úwana
 Ípa avowá áwí'a Síra úwana
³⁶ Síra avowá áwí'a Kénááni úwana
 Kénááni avowá áwí'a Avakatí úwana
 Avakatí avowá áwí'a Sému úwana
 Sému avowá áwí'a Nówaa úwana
 Nówaa avowá áwí'a Árémeki úwana
³⁷ Árémeki avowá áwí'a Métúsara úwana
 Métúsara avowá áwí'a Ínóki úwana
 Ínóki avowá áwí'a Yéréti úwana
 Yéréti avowá áwí'a Má'árario úwana
 Má'árario avowá áwí'a Kénááni úwana
³⁸ Kénááni avowá áwí'a Ínosi úwana
 Ínosi avowá áwí'a Sėti úwana
 Sėti avowá áwí'a Áándamu éna kwemá Áánútu áánimban-iye.
 miwí Ísu aíkwá'ná owé-ímáyáá uráawe.

4

*Sáátáánigo Ísumba áísaa umai isánáe siráin-kwasai.
 Mátíyu 4:1-11, Mááka 1:12-13*

¹ Yóni Ísumba nombá pérankaronka'a Áánútun-amankoma Ísumba anómba kwéumankena simámuwana Ísu Yótáni-nomba tuwéna kavóná-marava'a komáyowana

² Sáátáánigo Ísu sáwí'o índá awánanae kwésuwana Ísu íma toómbá nombá ména kae-kwáái aiyayaan-do'waamba 40 no'waamba kwaúwana ávááran-
aai ankówana

³ Sáátáánigo séna emá Áánútu áánimba úne kwésempo maanóntánkóntávái toómbá aúréna'a naanó siyó súwana

⁴ Ísu séna Áánútun-aai aúvái-kwandaavinkemba séna toómbó náiyawaiye su'mai kwaási íma tátoranivo Áánútu siráini'a amápa'a íyana tátoraniye

siráimba pó'a emó sénda íma mirá ónaumne súwana

⁵ Sáátáánigo Ísumba áí'maena iyéna avekáán-umai amápa'-marava'a kárákwiron-kwaasi agaráárankena

⁶ séna amápa'-marava'o kárákwiyuwo sénamo símakaimba moóráwaimba kesí imáyáavinkemba kanaán-umai timénaunda isa'á embá aménana enáwí'a iyíniye.

⁷ kesí imáyáamo mósá máréna'o é'a kárákwiyi-mayai aména kárákwiyiniyone Sáátáánigo súwana

⁸ Ísu séna Áánútun-aai aúvái-kwandaavinkemba séna kesí Ísóigo Áánútumba imáyáa é'a kwenáwíre su'mai mósá maré'a kwená mayáiyé su'mai máyáaro

siráimba pó'a emó sénda íma mirá ónaumne súwana

⁹⁻¹¹ Sáátáánigo Ísumba áí'maena Yérúsaremu-naopa'a kwéna anóm-bono'-nankona ávúmayaapa'a móankena séna Áánútun-aai aúvái-kwandaavinkemba séna

Áánútu kwíyómpakemba kwená kwayó'nárawa'a

ti'maráínasa enká'á kárákwiyonaaowe.

ó'omba séna

óntanka'a aísamaima turaráanavo

séna tiyáándeí aramónááowe

siráiye. miráumai emá Áánútu áánimba úne kwésempo maankákémbá ásávenasa kwíyómpakendarawa'a arámbaesa marapá'á móru ankánááowe Sáátáánigo súwana

¹² Ísu séna Áánútun-aai aúvái-kwandaavinkemba á'a mirá siréna moórá-
ainkwara'a séna

kentí Ísóigo Áánútumba áísaa umai

isánáe íma seró

siráimba emó séndantembo mirámó ékai Áánútumba áísaa umai isáúsino. mindáyavai emó sénda íma mirá ónaumne Ísu súwana

¹³ Sáátáánigo amápa-tantaatavena Ísumba áísaa umai ísáiyuwena séna sáwíyanka'a ó'a taáísaa umai isánaumne séna auwéna kuráiyé.

Ísu kwená mayáímó ááimbo ásárain-kwasai.

Mátíyu 4:12-17, Mááka 1:14-15

¹⁴ kúwana Áánútun-amankona asirayámbá Ísumpimba kwáyowana Ísu kavóná-marava'a tuwéna Káríri-marava'a komáyowasa kwenááigo amápa'-
mapa'a kóyáwé úwana

¹⁵ miwítí mono'-náúmpímpá'á Ísu simátimuwasa amáparawai kwenáwí'a mósá makáawe.

*Násáretivakewai Ísumba tínaaemba umánkaraan-kwasai.
Mátíyu 13:53-58, Mááka 6:1-6*

16 minkákémbá Ísu kítokomo maémáin-daopa'a Násáreti-naopa'a koména Yútaa-kwaasi monor-áimbá kwéison-kanaama aasiyaasi-táwai mono'-náúmpá'á umaémáintemba miráumai uména Áánútun-aaí aúvái-kwandaavinkemba simátimindayavena usásinowasa

17 naaóv'á Áánútun-aaí sirówai Áísáya agaimakón-kwandaai amúwana mairéna kwéarirena moór'á-aimba awánéna táámpamai séna

18 Ísóigon-amanko kesé máyáiyé. úwoi-kwaasiyavai kesí áséi-kwasai kosimátimiyo séna si'mákaimba póna Ísóigon-amanko kesé máyáiyé. tátokaan-kwaasiyave'a kemá ayútínkáana'a máéro siyé-áimbá kosimátimiyo. túrambo kavíkáin-kwaasiyavai ó'a túramba awánamái kawe'á umátinkaa-aimba kosimátimiyo. tirumbó umbaimó táinda-kwaasiyavena minúmbái-yántáá'á ánásaniye siyé-áimbá kosimátimiyo.

19 Ísóigo kwená kwaási kawe'á umátinkanin-kanaagon-aaí kosimátimiyo séna si'mákaiye

agaimaréna siráiyé Ísu simásuwena

20 mináúvái-kwándáái tavúmai kárakwirowaimba aména aaí simátimindayavena mara'á máyowasa mindáúmpá'á máyón-kwaasi aaí síniye úwasa aúrampimba kárakówana

21 Ísu séna mináimbá táámpamai súna'a iséiraan-aimba avora'á kwévaariye súwasa

22 isésa aiva'á kawer-áimbá kwésiye sésa aamoí umánkesa naaémba anón-imayaa ésa sésa Yósépi ááninko éna maankákéwái póna kesáámó úndanten-kwaasiman-ivo nóra séna mirán-áimbá kwésiyo suwaná

23 Ísu séna kwaási kwántámai-aimba sésa emá sontaa-kwáásí ómpo enáúra'a eyááríka'a kawe'á uwó kwésewe. mináimbá kentáv'é'a simásuwe'a sé'a Kápénéamu-naopa'a kawe'-máyaí mairáanata ísaraumpo maanká ená naaópakwara'a mirám-báyái mayaaó kentáv'é'a sénááombanivo

24 árai'a simátimé'a sé'a Áánútun-aaí simátimíwai kwená kwaásitopa'a Áánútun-aaí kosimátiminyenamo kwimbá kwenamááraa sésa kesáámó úndanten-kwaasiman-iye sésa kwenáwí'a íma mósá kwémaraawe.

25 árai-aimba sénaumpo ísáaro. naaóv'á Áánútun-aaí simátimákowai áwí'a Íráiyaa máyonka'a kaumbo-ímá umái ava'moraé-kwiyomba maisuwéna íma aa'á téna ayawaimá tówana minkánáámá Ísareri-kwaasiti maravá'á ketor-ínimbá sáwíva'a máyówana

26 Áánútu íma minkétór-ínimbá kotúwa'naa ínnyone séna ó'om-baravaken-ketor-inimba Sáitóni-marava'a Sárévati-naopaken-inimba koáwa'naa uwó séna Áánútu Íráiyaamba ai'marówana kuráiyé.

27 naaóv'á moór'áwái Áánútun-aaí simátimákowai áwí'a Íráisa máyonka'a Ísareri-kwaasiti maravá'á túma karón-kwaasi sáwíva'a máyówana Áánútu minkwáásíyómbá íma asóvamatinkaraimbanivo ó'om-barava'a Síriyaa-maravaken-kwaasi áuma karón-kwaasi áwí'a Néamanimba asóvamankaraiye Ísu súwasa

28 mimbónó'-náúmpá'á máyówai isésa imáyáa ésa kentááyávéna Áánútu íma túwa'naa ínnyé Ísu siyé sésa tirunkó ikaa'á vówasa

29 usásinesa Ísumba tátokesa tavisímaesa máápa'a kunákáruwesa miwítí naaór-omapa'a amémpa'a améntáyuwanae uwaná

30 ánvivo Ísu minkwáásímívinkemba tuvíyuwena kóuraiye.

arumpimbá taraváá-kwámbá máyowaina kwaasái.

Mááka 1:21-28

31 Ísu Káríri-marava'a Kápénéamu-naopa'a koména Yútaa-kwaasi monor-áímbá kwéison-kanaara'a mono'-náúmpá'á uména aai simátimuwasa

32 isésa asiramái súntavesa anón-kwaasigoraamba siyé sésa táátavai uráawe.

33 táátavai uwaná mimbónó'-náúmpá'á moórawai taraváá-kwámbá kwe-narumpimbá máyon-kwaasigo ména anónka'a séna

34 Ísu Násáretivakewai óne. kentáá nóra éwa tasínkambaiya ánásaniyono. embá awánáúndawai Áánútuna kawekwáyó'ná'á óne súwana

35 Ísu taraváá-kwántávéna asiramái séna aaiseré minkwáásí tiyuwé kóaaó súwana mintáráváá-kwánkó minkwáásí toká'mái túranka'a tuvámbarena íma sáwí'a umánkena úwoi kóúwasa

36 awánésa táátavai ésa keáímbá sésa nóran-aina kwésiyo. asirayán-áímbá taraváá-kwántávéna asiramái kwésimatimisasa tirumpinkémbá kwégowe suwaná

37 mirán-áímbá Ísun-aai mináyámpá'á kóyáwé úwasa ísaraawe.

Ísu tí'o ún-kwaasi asóvamatinkarain-kwasai.

Mátíyu 8:14-17, Mááka 1:29-34

38 ísówana Ísu mimbónó'-náúmpá'á tuwéna Sáímonina naaúmpa'a iyúmba Sáímoni aísáankomba kokotámba kwéankowana máyowasa Ísumba simámúwana

39 iséna kwenópa'a téna kokotánkонтavena séna ánásaoó súwana minkókótámba ánásowana usásinkwena toómbá agaimái tímakaiye.

40 toómbá agai-timúwasa enónka'a ó'on-o'on-ti'o ún-kwaasi tí'maesa Ísunopa'a mátínkówana ayáámba tátorowasa asóvaraawe.

41 mirá úwasa taraváá-kwámbá sáwíva-kwaasi tirumpinkémbá tiyuwésa anónka'a sésa Áánútu ááninko óne simásuwesa kóuraawe. taraváá-kwámbá imáyáa ésa Ísuntavesa Áánútumo usásinankaiwaima iyé-ímáyáa untávéna Ísu aaiséráaro súwasa tiyuwésa kóuraawe.

Yútiyaa-ayampa'a Ísu simátímakain-kwasai.

Mááka 1:35-39

42 kóuwana aaváúmá usónka'a Ísu mindáópa'a tuwéna námúnaa síndayavena íma kwaási máyópa'a komáyowasa avakáá-umai awánésa sésa kónavo keséya maiyó suwaná

43 Ísu séna ó'on-daopimpakwara'a ásei-kwasai Áánútu kwená kwaási kwégawaain-aimba kosimátimenaumne. mirá ónaundayavena Áánútu sí'mákaisa'a kunkáumne séna

44 tiyuwéna Yútiyaa-ayampa'a koména mono'-náúmpímpá'á simátíma'maena iráíye.

5

Ísu kwená kwayó'nárawa'a tááyarain-kwasai.

Mátíyu 4:18-22, Mááka 1:16-20

1 moórá-tawai Ísu nonkwaaúnkón-awampa'a áwí'a Kénésáréti-kwaaunkon-awampa'a máyowasa Áánútun-aai isánáe sésa tóyo ésa kwenkuvará'á úmaesa tuwaná

2-3 kae'á sáwíyan-dompi-sipi nonáámááíva'a kwáyowana moórá Sáímonindei kwáyowana awánówasa noyáá'a tóróyan-kwaasi mindómpí-sípí tuwésa kwase-únámbá kwésese uwaná misípí úwoi kwáyowana awánéna Sáímonina nompí-sípívimbá usáatena Sáímonintavena séna egwaa'á maimaé kwaaó súwana egwaa'á avúsúmaena nonawámpá'á kúwana Ísu mimpímbá mara'á ména amápa-kwaasi simátímakaiye.

4 simásuwena Sáímonintavena séna nompí-sípí avúsúmae nonavuvumpá'á kuré egwára ená kwaásigwara'a kwase-únámbá túwéwana nompímbá kumína'a noyáá'a asínáaro súwana

5 Sáímoni séna anóndakoo ívé'-no'waamba mirá úmae iyúndaya íya noyááta asinéta úwoiya máyaundayaanivo emó séndantemba ónaumne séna

6 nonavuvumpá'á kwésa kwase-únámbá túwówana nompímbá kumúwana sáwíva'-noyaa'a minúnámpímbá ógwitena tararáara'naraamba úwasa

7 moórá-nompi-sipivimba miwítí kwaási máyówasa awánéna tiyáán-tuwaa'a ésa tasúwa'naa oro suwasá tésa minkáé-sípívimbá noyáá'a mósá márówana ógwitena umbaí téna nompímbá kunávekora'naraamba úwana

8 Sáímoni Pítaa mirámó úmba awánéna Ísuma anóndakoman-iye séna aísamaivimba kívairena séna Ísóigoo sáwí-kwaasi úmpo siyuwé kwaaó siráíye.

9 sáwíva'-noyaa'a asínóntavena Pítaawe kwesé máyón-kwaasiye táátavai uwasá

10 Sáímoniye noyáá'a to'maésarai nááúyawai Sépéti ááninkai túwí'a moóráwai Yémési úwana moóráwai Yóni mindáraiye táátavai uyaná Sáímoni Pítaa Ísuntavena séna Ísóigoo sáwí-kwaasi úmpo siyuwé kwaaó súwana Ísu séna íma áá'a kaíno. noyáá'o to'maé kwénaaomba mimbáyái ivátuwe'a ívé'a kwaási tavisíyasa kesirááíma kwaráaro súwasa

11 mindómpí-sípí tavisímaesa nonáámááíva'a mámaresa miwítí mayáíma ivátuwesa Ísun-ánaemba kwa'maésa kwénaaowe.

*Ísu áúma karón-kwaasi kawé'á umánkarain-kwasai.
Mátíyu 8:1-4, Mááka 1:40-45*

12 moórá-tawai Ísu moórá-naopa'a máyowana moóráwai amápa-kuva'a áúma karón-kwaasi Ísumba awánéna anóndakoman-iye séna aísamaivimba takívairena séna kentávénamo ankáínamo e kanaán-umai aúnái'a umásinkaniyone súwana

13 Ísu ayáámba ane'á tátorena séna mirá ónaumpo enáúra'a karevú'a kawáúgwíye súwana avekáámbá kawáúguwana

14 Ísu asiramái séna enáúra'a kawáúgwimba po naaóvá'ó Mósesimo siráintemba mono'-má'yái-kwáásítópa'a kwéma enáúma máagaraatinke póíma tímínasa Áánútuntavesa ísámai tuvú'mái agayáiyasa amáparawai awánéna áúrakemba kawáúgwíye sénááowe. ánivo enáúra'o umánkaunda-aimba simátimunavo se kwaaó Ísu súwana

15 ivátuwena kawé'á umánkon-aimba simátíma'maena iyúwana mináínkó naaó'-nao'a kóyáwé úwasa sáwívarawai tóyo ésa kwenáái kwéise'a onaná tí'o in-kwáásí asóvamatinkainkwae sésa tóyo uwaná

16 ánivo Ísu Áánútumpa'a námúnaa síndayavena kavóná-marava'a kóyo uráíye.

*Ísu aísamai pukówaimba kawé'á umánkarain-kwasai.
Mátíyu 9:1-8, Mááka 2:1-12*

17 moórá-tawai évakarawai áamáán-kawaa-kwaasiye áamáamba sun-kwáásíyé Yérúsaremu-naopakemba Káríri-ayampakemba Yútiyaa-ayampakemba tóyo ésa Ísu moórá-naumpa'a aai kwésimatimumba taísaraawe. Áánútu Ísumba asóvamatinkanin-asirayamba ámakowana máyowasa

18 évakarawai aísamaimo pukówaimba kwandaaivimbá marésa taag-wiyya'maésa tésa Ísunopa'a máánkáananaya kawe'á ínkwáe sésa tumbá

19 mindáúmpá'á sáwíva-kwaasi sisipáá uwasá íma kanaán-umai íyóra'naraan-esa naanamiva'á taagwiyya'maésa umésa avaa'á akósámaresa ándára tátoresá túwówana kumeémena kwaásivimbo Ísumo máyompimba aúranka'a kumúwana

20 Ísu taagwiyya'maésamo tun-kwáásímó árai'a kawe'á umánkaniye-imayaamo umbá Ísu tuwánéna aísamaimo pukón-kwaasiyavena séna kesí kwaásiyo ená sáwí-imayaa mayauwáúmne súwasa

21 áamáán-kawaa-kwaasiye áamáamba sun-kwáásíyé iséise esa sésa Áánútu kweyáá sáwí-imayaa maitiyuwánívo kwaási íma mirá ónááovo Áánútumba aká'áamba kwésimankaiye suwaná

22 Ísu minímáyáámó umbá awánéna séna nóra éra mirán-ímáyáá kwéoo.

23 moóráwaimo aísamaimo pukáindawaintavaimo sénamo ená sáwí-imayaa mayauwáúmne sínasamo ésa áraira sí. kampará siíyo sénááowe. ánivo moóráwaimo aísamaimo pukáindawaintavaimo sénamo eyáárika'a usásine kwaaó sínasamo ésa áraira sí. kampará siíyo awánanaaowe.

24 kemá kwaási úranda'a kumpaáruraundawai marapá'á máyaunda kwaásiti sáwí-imayaa maitiyuwáúnda-asirayamba tokáunda pó'a agaráátínkáanda awánanaaowe séna aísamaimo pukón-kwaasiyavena séna isaaó. usásinke ená kwandaaímá maimaé ená naaópa'a kwaaó súwana

25 túranka'a usásinkwena kwená kwandaaímá kwémaena Áánútu áwí'a mósá kwémarena kwená naaópa'a kúwasa

26 amáparawai táátavai ésa Áánútu áwí'a mósá marésa sésa íma awánaraundai'a isa'á awánáúmne sésa táátavai ésa tiyáámba tóipimba áákaawe.

Ísu Áríváimba ááyarain-kwasai.

Mátíyu 9:9-13, Mááka 2:13-17

27 naaémba Ísu aampa'á kwégwena awánómba táákísi-mayai kwémayowai áwí'a Árívái táákísimo máyón-daumpa'a máyowana Ísu awánéna séna usásine kesé tiyó súwana

28 usásinena amápa-tantaa'a tuwéna kwenánaaemba kwa'maéna kwéna

29 Ísuwe náíndayavena kwená naaúmpa'a anón-tomba agayówasa táákísimo máyón-kwaasiye ó'on-o'on-kwaasiye Áríváina naaúmpa'a tamésa mindáraiye tamésa tagwémandowasa

30 áamáán-kawaa-kwaasiye miwítí áamáamba sun-kwáásíyé Ísuna kwayó'nárawatavesa áwáá'a tiyésa tísaa esa sésa táákísi máyáan-umoyan-kwaasiye sáwí'a on-kwáásíyé toómbá kwénaao suwaná

31 Ísu iséna séna sontaa-kwáásígó kawe'ó umáímo máyáan-kwaasi íma kwétuwa'naa-ivo tí'o in-kwáásí kwétuwa'naa-iyé.

32 mindáyave'a arupí umái máyáan-kwaasi tááyaanasa Áánútunopa'a tígwáe sé'a íma kunkáumpo sáwí'o umáímo máyáan-kwaasi tááyaanasa Áánútunopa'a tígwáe sé'a kunkáumne Ísu siráiyé.

toómbá aawesuráan-kwasai.
Mátíyu 9:14-17, Mááka 2:18-22

³³ suwasá évakarawai Ísuntavesa sésa Yóni nombó pétinkaiwaina kwayó'nárawa'a moórá-mora-tawai Áánútuntavesa imáyáa ésa toómbá íma kwénesa námúnaawe su'mai kwésewasa áamáán-kawaa-kwaasiti kwayó'nárawakwara'a mirá kwéovo ená kwayó'nárawa'a íma mirá ésa toómbá nombá úwoi kwénaawe. nóra ésa mirá kwéoo suwaná

³⁴ Ísu séna moórawai aaraí mayáíndawai amááraawi tanómba kauntimínimba miwísé máyainasa aamoí ésa mintómbá íma a'áo sénááovo úwoi nánááowe.

³⁵ naaémba minkwáásígómbá áí'maesa kówíyasa minkánaámá amááraawi tirunkó sáwí'a ínasa toómbá a'áo sénááowe Ísu séna kwemó ménamo naaémbo tiyuwénamo iyíníntavena mináímbá siráíye.

³⁶ Ísu mináímbá simásuwena maarán-áímbá kwántámai-aimba séna ááéraan-ampantamo avaa'ó kwáyáísasamo ombá aúná-ampanta íma kárámai kwéaraapaawe. mirámó íyana aúná-ampanta sáwí'a ínana ááéraan-ampantao aúná-ampantaraani'a íma íníye.

³⁷ aúná-anda-aran-domba ááéra-sipisipi-auwarasi-anaveumpimba íma kwéatimaraawe. mirámó íyanamo éna aúná-anda-aran-domba anón-éna ááéraan-anaveumba kavámbaena sáwí'a ínana mindómbá úwoiva'a atígwiíye.

³⁸ mindáyavesa aúná-anda-aran-domba aúná-sipisipi-auwarasi-anaveumpimba kwéatimaraawe.

³⁹ ááéraan-anda-aran-domba naawáímó ombá sésa ááéraan-anda-aran-domba áséi kwéíye kwésesa aúná-anda-aran-domba íma kwésinkaiye kwésewe.

6

Ísu savaatirár-áímbá siráin-kwasai.
Mátíyu 12:1-8, Mááka 2:23-28

¹ moórá-tawai Yútaa-kwaasi agándon-kanaara'a Ísuwe kwená kwayó-kwáásíyé kígauvimba úwíti-ton-kígauvimba kwégwesa kwená kwayó-kwáásí úwíti-aramba kútúmai ásima pítuwesa kwénowasa

² áamáán-kawaa-kwaasi évaka'a tuwánésa sésa agándaan-kanaama aambá áúmbakaawa'a nóra era mirá kwéoo suwaná

³ Ísu séna naaóvá'á Tévítimo urómba aúváivimba agaimarón-ainkona ááimba íma ísaraawe. Tévítiye kwená kwaásiye táái kwétinkowana

⁴ Tévíti Áánútuna mono'-náúmpá'á iyéna Áánútu aúranka'o makón-tomba umairéna kwénena kwená kwaási tímúwasa narááwe. mintómbá úwoi-kwaasi íma némáembanivo mono'-má'yái máyón-kwaasi némáembani. Tévíti mintómbá umairéna tímúwasa nonká'á Áánútu íma áwáá'a siráimbanivo kesí kwaási mirá kwéowa'a áwáá'a ímo seráámbá áwáá'a kwésewe.

⁵ kwiyómpakemba kwaási úranda'a pó'a agándai-kanaara'o kárákwiraundawai úmpo agándai-kanaamo kwaásimo mayái kwémayaamba kendéímán-íye Ísu siráíye.

ayáamba kawévaigurain-kwaasigona kwasái.
Mátíyu 12:9-14, Mááka 3:1-6

⁶ moórá-tawai Yútaa-kwaasi agándon-kaaara'a Ísu mono'-náúmpá'á iyéna kwésimatimuwana moórawai ayáánúrapar-ayaamba kawévaiguron-kwaasi máyowasa

7 áamáán-kawaa-kwaasiye áamáamba sun-kwáásíyé mésa Ísuntavesa agándaira'a póna minkwáásímó kawé'ó umánkainataamo éta táto'maiya aavintá mayankánaumne sésa Ísumba awánomba

8 Ísu mínímáyáámó umbá awánéna ayáámba kawévaiguron-kwaasiyavena séna usásine kemó máyaundara'a umaiyó súwana usásinena Ísunopa'a túranka'a umaúwana

9 Ísu miwíyávéna séna moórá-aintave'a tísaa ónéa'a sune. kentáásí áamáán-aimpimba nóin-aina kwáyáiyó. agándai-kanaara'a póta kawé'-máyáiyá kwémayaum. sáwí-mayaiya kwémayaumno. kwaási áwa'naa onanayá kawerá umáiyá méni. inkámónanaya puwíníyo tísaa ena súwasa íma aai suwaná

10 Ísu móyuwana meyuwana éna ayáámba kawévaiguron-kwaasiyavena séna enayáámba árútuwaaó súwana ayáámba árútuwowana kawé'á umáinkowasa

11 miwí tirumbá ávááraumai sáwí'a úwasa nóra umáiyá inkamónaumno sésa kemó máyómpimba iséise uráawe.

Ísu kwená kwayó 'nárawa'a tááyarain-kwasai.

Mátíyu 10:1-4, Mááka 3:13-19

12 minkánaávimbá Ísu enónka'a omápa'a uména íma aúmá kwaéna Áánútumpa'a námúnaa símaena kwéiyuwana

13 móirarowana Ísun-ánaaemba kwarón-kwaasi tááyowasa íyúwana minkwáásívínkémbá sísamaivakemba kae'á kumbaimái-kwaasi táámpámarena séna kesí aantá-kwaasin-owe séna túwí'a taráiyé.

14 miwí túwí'a téna moóráwai áwí'a Sáímoniye séna aúná-kwi'a tamámena Pítaawe súwana séna moóráwai Pítaa áváko áwí'a Éndaru moóráwai áwí'a Yémési moóráwai áwí'a Yóni moóráwai áwí'a Vírípi moóráwai áwí'a Pátóromu

15 moóráwai áwí'a Mátíyu moóráwai áwí'a Tómaasi moóráwai Árávíási ááninko áwí'a Yémési moóráwai áwí'a Sáímoni kwemá Árómaani-kamaani-kwaasi ti'mátuwanae siráiwai

16 moóráwai Yémési ááninko áwí'a Yútási moóráwai Yútási Isakérióti kwemá naaémba Ísumba kwená namuro-kwáásirá'á agaráátínkaraiwai miráumai-kwaasi Ísu tááyaraiye.

Ísu sáwíva-kwaasivimba mayái mairáin-kwasai.

Mátíyu 4:23-25

17 omápakemba Ísu miwísé arúvá'á kumbáyowasa kwenánaaemba kwarón-kwaasi sáwívarawaiye Yútiyaa-ayampakemba Yérúsaremu-naopakemba uwí-nón-awampakemba Táyaa-naopakemba Sáíntóni-naopakemba sáwíva-kwaasiye tamésa

18 Ísun-aai isánáe sésa tí'a ún-kwaasigwara'a asóvatinkainkwae sésa tóyo ésa taraváá-kwámbá tirumpimbá máyón-kwaasigwara'a tóyo uwaná Ísu taraváá-kwámbá tirumpinkémbá maitiyuwówasa

19 tí'a ún-kwaasi Ísun-ane'a tátoraanana sí'a ánásainkwae sésa mirá uwaná asirayámbá tokéna póna mintí'á asóvatinkaraiye.

tirunkó kawé'á éna sáwí'a éna ínín-kwasai.

Mátíyu 5:1-12

20 Ísu mirá umátiyuwena kwená kwayó-kwáásí tuwánéna séna keínárawa'a Áánútu súwa'naa ínkwáe sewái Áánútu kawé'á kwéumatinkena kwégawaaiye.

²¹ ívé'a táái kwétinkaiwai tirumbá etóyóí umái máéro. Áánútu kanaa umátinkaniye. ívé'a tirumbá sáwí'a kwéísasa ivi'á kwétaawai tirumbá etóyóí umái máéro. tirumbá kawé'á ína'a kwíráái sénááowe.

²² keinárawa'a kemá kwaási úranda'a kumpaáruraundawaintave'a asiramái máyáawai kwaási tínaembo umátinkesa tíyámbo umátinkesa sáwí-aimbo simátinkesa sáwí-kwaasin-owe sénááomba tirumbá etóyóí umái máéro.

²³ mirá íya'a tirunkó kawé'á kwéina'a imá kwéte'a kwíyómpakemba kentí kawé'-mékámá mayánááowe. naaóvá'á miwítikwá'ná mirá ésa Áánútun-aaí simátímakowai sáwí'a umátínkaraawe.

²⁴ ánivo marapákén-tántáá'á makáawaima kárákwiyoro. tirunkó kawé'á kwéin-tantaa'a á'a makáamba pó'a íma moóráma kawé'-mékámá mayánááowe.

²⁵ ívé'a tímú'a vaiwái kárákwiyoro. naaémá táái tinkániye. ívé'a kwíráái kwésewai kárákwiyoro. naaémá ivi'á tánááowe.

²⁶ naaóvá'á kentíkwá'ná kampar-áimbá simátímakowai túwí'a mósá makáamba pósa mirámó kwésesamo kentúwí'o mósá kwémarewa'o é'a kárákwiyoro Ísu siráíye.

*namuro-kwáásí kawé'á umátínkáaro-kwasai.
Mátíyu 5:38-48*

²⁷ Ísu simásuwena séna kemó simátíménda-aimba ísáaro. kesááimo isé'o é'a kentí namuro-kwáásí tirumbá kawé'á umátínké'a tíyámbo umátínkéwai kawé'á umátínkáaro.

²⁸ sáwí-aimba simátínkéwai kawé'á umátínkáaro. sáwí'a umátínkéwaimo é'a Áánútumpa'a námúnáa simái miwí túwa'naa oro.

²⁹ táá'o tuwausíya'o é'a íma tinkamé'a ókwara'a kwántá-timiyasa tuwausónááowe. kentí unáánkwátói mairésa sésa ókwara'a mayánáe síya'o é'a íma a'áo seró.

³⁰ moórá-yantaatavaimo simiyó síya'o é'a úwoi tíméro. kendéimo moórá-yantaa'o máyáíya'o é'a íma usisi'á síméro seró.

³¹ kembó tirááimo táínda-i'o umáímo kwétuwa'naa-íya'a miwí miráumai túwa'naa oro Ísu siráíye.

³² Ísu simásuwena séna amáparawai kentí kwaásiti imáyáamo kwéowasamo ombá anondá miwítí imáyáa kwéowe. sáwí'o kwéon-kwaasi íma kawé-kwáásí ombánivo miwítí kwaásiti imáyáamo kwéowasamo ombá anondá miwítí imáyáa kwéowe. miráumaimo kentí kwaásiti imáyáawe su'maimo kwéiyanamo éna Áánútu íma kawé'-mékámá tímínivo kentí namuro-kwáásígwará'á imáyáa tíméro.

³³ amáparawai kawé'á kwéumatinkaan-kwaasi kawé'á kwéumatinkaawe. sáwí-kwaasigwara'a mirá kwéowe. mirámó onten-umái kawé'ó kwéumatinkaan-kwaasiye su'maimo kawé'ó umátínkéwanamo éna Áánútu íma kawé'á owé síníye. kentí namuro-kwáásígwará'á kawé'á umátínkáaro.

³⁴ sáwí-kwaasi naaémá siménááowe-imayaa ésa kwétimewe. naaémbo tíménááon-kwaasiye su'maimo tímíyanamo éna Áánútu íma kawé'á owé síníye. naaémá siménááowe-imayaa íma é'a úwoi tíméro.

³⁵ kentí namuro-kwáásí kawé'á umátínké'a imáyáa tíméro. anondá simígwáe-imayaa íma é'a úwoi tíméro. mirámó íyambo é'a Áánútumpakemba kawé'-mékámá mayánááowe. Áánútu kwentávésa íma súwi sen-kwáásí úwoi kwétuwa'naa-éna sáwí-kwaasigwara'a mirá kwéísasa pósa kwaási

keinárawa'a mirámó ombá tuwánésa sésa Áánútu kwíyómpakewai áánimbaa'a owé sénááówe.

³⁶ kentivomá arumbá kwéumatinkaintemba mirá oró Ísu siráíye.

íma sáwí-aimba simátíméero siráin-kwasai.
Mátíyu 7:1-5

³⁷ tuwáné'o é'a sáwí-kwaasiye síyanamo éna Áánútu kentáváígwará'á mirá sínívo tuwáné'o é'a sáwí-kwaasiye sevó. umbai-yántáá'ó timíyanamo éna Áánútu kenkwará'á mirá ínivo umbai-yántáá'á tímévo. sáwí'o umátinkaiya'o é'a mináimbá íma táaka'a maré'a tuwinkásuwaaro. mirámó íyanamo éna Áánútu kemó sáwí'o ombá maitiyuwáníye.

³⁸ timíyantemba Áánútu anondá kembá timíníye. toómbó tíméwasamo nawááesamo aráávara'o ontembá Áánútu mirá umái sáwíva-tantaa'a timíníye. miráumai tíméntemba Áánútu miráumai timíníye Ísu siráíye.

³⁹ Ísu simásuwena kwántámai-aimba séna moóra aúgavitawai moóra aúgavitawaimba ayáán-to'maesarai íma kanaán-umai kóyááoivo mirámó ésaraimo ésarai aísava'a tuvamóyááoíye.

⁴⁰ kwená iyámpóímo agaráátínkáiwaimbo ombá íma kwembá kwéusayaaitaavo kwenáái isámaesa kwemó intení'a kwéowe Ísu siráíye.

⁴¹ Ísu simásuwena séna kentúrampimba irarumbá kwáyáísa'o ombá íma awánaamba kentí kwaási tuwáné'a enaurampimba ayaantambá kwáyáíye kwésevo íma mirá seró.

⁴² kentúrampimbo irarumbó ímo awánaamba nóra sera kentí kwaási túrampinkemba tiyaantambá maitiyuwánae kwéseo. kaumbo-káér-ainkwara-kwaasin-ovo kentúrampinkemba irarumbá maisuké'a tuwáné'a kentí kwaási túrampinkemba tiyaantambá kanaán-umai maitiyuwánaáowe Ísu siráíye.

taaigónté arankóntéi kwaasái.
Mátíyu 7:17-20, Mátíyu 12:33-35

⁴³ Ísu simásuwena séna kawetáígo íma sáwí-aramba iyáísana sáwí-taigo íma kawer-arámbá kwéiyaivo

⁴⁴ mintáígo arambá awánésa sáwí-taiye kawetáíyé kwésewe. tekómo éna íma áwí-yantaa'a iyánívo té'a iyáníye. ampaantarígo avo'árén-aramba íma iyánívo ampaantarí-aramba iyáníye.

⁴⁵ miráumai kawekwáásí kawer-ímáyáávínkémbá kawemáyái kwémayaavo sáwí-kwaasi sáwí-imayaavinkemba sáwí-mayai kwémayaawe. tirumpimbá kwáyáin-imayaanei kwésewe Ísu siráíye.

naambá kwéoyawairaiti kwaasái.
Mátíyu 7:24-27

⁴⁶ Ísu simásuwena séna kentávái anóndako óne kwésembanivo kemó simátimunda-aimba íma kwa'mái kawe'á kwéowe.

⁴⁷ kesópa'o tésa kesáái isésa kawe'á umái kwégwaraiyawai mirán-kwáásímó simátiméndara'a isáaro.

⁴⁸ naambá ónáe sésa maravímbá mai'á u'maésa kumeémesa óntamba kunavakáá-ésa minká'á naamayáámba aimái naambá úmaraiyana aa'á téna anón-kavirayan-domba kumínana mindámbá íma tawisínda asiramái kwéena óntanka'-namba póna úwoi kwéniye. miraráán-umai kwaásimo kesópa'o tésa kesáái isésa kawe'á umái kwégwaraawai asiramái ménaaowe.

⁴⁹ ánivo kesáímó isésamo ímo kawe'ó umáímo kwéisaawaima mirán-kwáásímó simátiméndara'a isáaro. naambá ónáe sésa íma mai'á ukésa iyamba paáká'á úmakaiyana anón-a'a téna kavirayán-dómbá kuména

mindámhá tawísíyuwainana sáwí'a íníye. miráráán-umai ímo kesááimo ísámaimo kawé'ó íyawai íma asiramái ménaaowe Ísu siráíye.

7

Árómáani-kwayo'nakona kwaasái.

Mátíyu 8:5-13

¹ Ísu mináyáátáár-áímbá simátímatuwena Kápénéamu-noapa'a komáyowana

² Árómáani-i-kwaasiti kawááná'á ména kwená kwayó'ná'á aráái tówaimba áí'a kwéuwana puwíndayavena kwéena máyowana

³ minkáwáánákó Ísumo tamáyon-aimba iséna Yútaa-anon-kwaasiyavena séna Ísumba koáí'mae'a tíyana taasóvamankaino séna ti'marówasa

⁴⁻⁵ Ísunopa'a asiramái kosésa minkáwáánákó Yútaa-kwaasiya kwésuwa'naa-ena kentáásí mono'-námbá úmakaimba póna kawé-kwáásí po kawé'á umái koáwa'naa íníyone suwaná

⁶ Ísu iséna miwísé kwéna minkáwáánákóná naambá egwaa'á kwáyonka'a kúwana minkáwáánákó kwená kwaási simátimena séna Ísunopa'a kosimáme'a maará simáméro. anóndakoo kentáásí kawáánákó séna kemá sáwíyan-kwaasi úmpo emá anón-kwaasi ómpo ivátuwe kesí naaúmpa'a íyínda uwóví'a íníyone.

⁷ mindáyavai íma enópa'a kosimámakaunda po íma kesí naaúmpa'a iyé úwoi aaiyé su'mai sinaná kesí kwayó'ná'á asóváíno.

⁸ kegwárá'á kawáá-máyáígóná ááimba awánaraunda kesí kawáánákó sisa'á kwená mayái kwémae'a kesí i-kwáásíyávé'a súnasa kesí mayái kwémayaawe. moóráwaintave'a sé'a kwaaó súnana kwégwisa'a moóráwaintave'a sé'a tíyó súnana kwétisa'a kesí kwayó'nátávé'a mirá uwómó súndantemba mirá kwéíye siyé. Ísumba kosimáméro súwasa ti'marówai tésa tasimámúwana

⁹ Ísu mináímbá iséna áátavai éna kogwanténa kwenánaembo kwa'maésamo kun-kwáásíyóntávéna séna simátíme'a sé'a minkwáásí Árómáani-kwaasigo kentávéna súwa'naa íí-ásíráyámbá tokáíye kwésivo kesí kwaási Ísareri-kwaasivinkene ó'on-kwaasivinkene íma mirán-áímbá kwésewe Ísu súwasa

¹⁰ ti'marón-kwaasi koyauwerésa tésa taawánomba kwayó'ná'á kawé'á umái máyowasa taawánaraawe.

Ísu moóráwaimba usásinankarain-kwasai.

¹¹ Ísu sáwíyanka'a ména tiyuwéna kwená kwayó-kwáásíyé sáwíva-kwaasiye kúmba Néni-naopa'a kwéna

¹² mindáókona óntan-kurigona ontara'á kúnka'a moóra-ketor-ininko ááninko puwúwasa taagwiya'maésa sáwíva-kwaasi anówae kwétuwana

¹³ Ísóigo anówamba awánómba arumbá umánkena séna íma ivi'á taaó séna

¹⁴ kúkútaa-taira'a kotátorowasa taagwiya'maésa tun-kwáásí tamáúwana Ísu séna ívé-kwaasigoo usásinaao súwana

¹⁵ pukómpinkemba usásinena aaí kwésuwana Ísu anówantavena áí'mae kwaaó súwasa

¹⁶ amáparawai táátavai ésa Áánútu áwí'a mósá marésa sésa ívé'a Áánútun-aaí sin-kwáásí anón-kwaasi kentáávímbá kwévaariye. Áánútu ai'maráísana kwená kwaásiya súwa'naa íí-kwáásíyá kúmiye suwaná

17 mináimbá Ísuntavesamo sun-áinkó Yútiyaa-ayampa'a évarevar-awampa'a kóyáwé uráiyé.

Yóni nombó pétinkaraiwaina kwaasái.

Mátíyu 11:2-19

18 mináinkó kóyáwé úwasa Yónina kwayó-kwáásí isésa Yónimba kosimámúwana kwená kwayó'nárai tááyowasarai tuyaná

19 simátimena séna Ísumba maanáimbá koáísa okaiyó. emá kumíníyonemo siráawaiya'ono. á'owawa ónómpo kemá kumíníwaina amu'maránaumno siyé. kosekaiyó Yóni súwasarai isésarai

20 Ísunopa'a tasimámesarai Yóni nombá pétinkaiwai si'maráísakai enópa'a túye. Yónimo simbá kumíníyonemo siráawaiya'ono. á'owawa ónómpo kemá kumíníwaina amu'maránaumno siyé. Ísumba tasimámúyana

21 minkánaávimbá Ísu sáwíva-kwaasi ó'on-o'on-ti'a ún-kwaasi kawé'á umátinkena taraváá-kwámbá tirumpinkémbá kwémaitiyuwena túramba kavíkón-kwaasi túramba awánamai kawé'á uwaná

22 Ísu Yónimo ti'marón-kwaasiyavena séna tayauwerékai awánaan-tanta'a isáán-aimba Yónimba kosimámekai sékai túramba kavíkaiwai túramba awánamai kawé'á owaná táá'a kaúnkaiwai táá'a kwéisaawana tísamaima pukaiwai kawé'á umái tísamaima kwétaawana túma karaiwai kawé'á kwéumatinkena puwón-kwaasi kwéusaintinkena úwoi-kwaasi áséi-kwasai kwésimatimena séna

23 kentávéna íma kaer-ímáyáá iyawai tirunkó kawé'á kwéiye siyé. Yónimba kosimámékaiyo Ísu súwasarai kurááiyé.

24 Yónina kwayó'nárai tayauwerésarai kuyaná Ísu Yónin-ai amápa-kwaasi simátimena séna Yóni kavóná-marava'a máyáísa'a koawáné'a nóran-imayaa kwéera koawánaraao. undá toréna umá móma'mema'o intenkáán-kwáásí Yónima iyé-ímáyáá uráao. ímanivo Yóni íma mirán-kwáásímán-ivo asirayán-kwáásímán-iyé.

25 nóran-imayaa kwéera koawánaraao. kawer-únánkwátói úmakainda-kwaasi Yónima iyé-ímáyáá uráao. ímanivo mirán-kwáásí kawer-únánkwátóigwara óísankwara-kwaasi anón-kwaasiti naaúmpa'a kwémaewe.

26 nóran-imayaa kwéera koawánaraao. Áánútun-ai kwésiwai Yónima iyé-ímáyáá uráao. owé. Áánútun-ai kwésiwaiman-iyé. árai'a simátimé'a sé'a kwemá Áánútun-ai siráawai usáyaaitaraiye.

27 Áánútun-ai aúvái-kwandaavimba Yónin-ai simái agaimaréna séna Áánútu séna isaaó. moóráwaimba ai'maráanana kesáái maimaéna ená aiva'á kwéna ená aambá kwiyíniye siráiyé agaimaréna siráimba Yónintavena siráiyé.

28 simátimé'a sé'a Yónina mayáígó amápa-kwaasiti mayáígómbá usáyaaitaisana Áánútu kawé'á umánkaraivo Áánútu kwená kwaásira'o kawááin-kwaasi anón-kwaasiye úwoi-kwaasiye anómba kawé'á umátinkaniye Ísu siráiyé. [

29 táákísi kwémayon-kwaasiye úwoi-kwaasiye mináimbá isésa Áánútumo siráin-aimba árair-aimba póta konanayá nombá pésinkainkwae sésa Yóninopa'a kuráawe.

30 ánivo Yóni Áánútuna aambá agaráátínkaraimba amáán-kawaa-kwaasiye amáámba sun-kwáásíyé minámbá tínaaemba umámesa íma nombá perómba kóuraawe.]

31 Ísu moórá-ainkwara'a simátimena séna ívé'a máyáan-kwaasi nóran-kwaasiraane sénaumno.

³² mirán-kwáásiráání'a kwéomba iyámpóiyomba naaópa'a marupímbá mésa aávéima kwétesa moórá-ayampa'o máyáan-iyampoi tááyesa imá tiré'a taseró. moórá-iyá súna'a íma táásá uráawe. ivi'ó taan-iyá súna'a íma ivi'á taráawe. miníyámpói uráantemba maamáyáan-kwaasi mirá kwéowe.

³³ Yóni nombá pétinkaiwai ména ándá-aran-domba íma kwénena Áánútuntavena ísámai toónkwará'á íma kwénaisa'a kwentávé'a sé'a taraváá-kwámbá arumpimbá máyáiwaiman-iyé kwésewe.

³⁴ kemá kwaási úranda'a kumpaáruraundawai mé'a ándá-aran-donkwara toónkwará'á kwénana'a kentávé'a sé'a ándá-aran-donte toónté námae íyíwaima póna táákísi máyáan-umoyan-kwaasiye sáwí'a on-kwáásítí kwaásiman-iyé kwésewe.

³⁵ ánivo Áánútu simátímakaintemba kwéowai sésa Áánútu kawer-ímáyáágwáráwáimán-iyé kwésewe Ísu siráiyé.

Ísu aísamaira'a masawémba atírain-kwasai.

³⁶ moórá-tawai áamáán-kawaa-kwaasigo áwí'a Sáímoni kwemá Ísuntavena séna kesí naaúmpa'a toómbá tamandaaó súwana kwená naaúmpa'a iréna toómbá ugwénowana

³⁷ mindáópaken-inimba eénánk'á'á naaún-ininko Ísu áamáán-kawaa-kwaasigona naaúmpa'a ména toómbá kwénaiye-aimba minínínkó iséna óntan-anaveumpimba áséi-kwiyumba ún-basawemba kwáyomba maimaéna

³⁸ mindáúmpá'á iyéna Ísun-ánaaempa'a aísamaivimba uména ivi'á kwétowana a'numá ka'maéna Ísu aísamaira'a kumúwana minínínkó ayáátáár-a'nontaunei aísamairakemba kwéuwaena aísamai kwéamo'nená áséi-kwiyumbo ún-basawemba aísamaira'a atímarowana

³⁹ áamáán-kawaa-kwaasigo Ísumbo ááyowai awánéna imáyáa éna séna minkwáásígómó Áánútun-ai kwésiwaimo inkákáí aísamaira'o uyátokain-inimba eénánk'á'á naaín-ininko iyé-ímáyáá isinó séna mirán-ímáyáá úwana

⁴⁰ Ísu minkwáásígóntávéna séna Sáímoniyo moórá-aimba simámenae súwana minkwáásígó séna anóndako siyó súwana

⁴¹ Ísu séna moóráwai óntamba kwétimiwai ména moóráwaimba sáwívar-ontamba siyáánkai-tamayor-ontamba aména moóráwaimba sáwíyan-ontamba moórá-tamayor-ontamba ámísana

⁴² aanávómbó amí-kánáá tisasaráí óntamba íma kwáyáíasarai avakáá uwááesarai kwenópa'a tíyana séna kanaánivo íma meéyámbá mayánaumpo keináraití meéyán-túwí'a tawígauvatuwaumpo kokaiyó siráiyé-aimba Ísu Sáímonimba simámena séna mindáyavena mirámó sintávéna minkáé-kwáásígóráí tirunkó aamoí kwéumankaiye. moóráwai ávááraumai aamoí kwéumankaimba nááwa'iyó Ísu áísaa ena súwana

⁴³ Sáímoni séna sáwívar-ontambo mairénamo aanávómbó ímo máamisanamo meéyán-áwí'a tawígáúvatuwaiwai anón-aamoí kwéumankaiye Sáímoni súwana Ísu séna mindáyave'o súná á'a séne simásuwena

⁴⁴ kogwanténa minínínkómbá awánéna Sáímontavena séna minínínkómbá awánaao. ená naaúmpa'a iyúnda kentáásí ááimba sísamaimo sese íí-nómbá íma siménana minínínkó ivi'á kwétaisana a'numá sísamaira'a kúmísana kwená'nónáunei uwákaiye.

⁴⁵ paruvará íma umásinkanana minínínkó sísamaima taamó'namo'na uráiyé.

⁴⁶ kentáásí ááimba íma si'nómpá'á masawémba asinkáánana minínínkó sísamaira'a áséi-kwiyumba im-básáwémbá atímai asínkaraiye.

47 mináimbá simáme'a sé'a minínínkóná amápa-sawi-imayaa mayauwáúnda póna kembá anón-aamoi umásinkena mirán-tántáá'á kawe'á umásínkáiyé. ánivo moóráwaimbo kító-sawi-yantaa'o mayauwáúnda sáwíyan-aamoi kwéumasinkaiye Ísu Sáímonintavena simásuwena

48 minínínkóntávéna séna ená sáwí-imayaa mayauwáúmne súwasa

49 kwesémo toómbó kwénon-kwaasi keáimbá sésa kwaásiti sáwí-imayaa kwémaitiyuwaiwaima mindá nóran-kwaasiya'iyo suwaná

50 Ísu minínínkóntávéna séna kentávái áraire séna'a ená sáwí-imayaa mayauwé'a kawe'á umánkaumpo aánoumai paru umái kwaaó Ísu siráiyé.

8

évakar-inimba Ísuwe kwénaaon-kwasai.

1 minkákémbá Ísu naaó'-nao'a anón-daopimpare sáwíyan-daopimpare kwénaaena Áánútu kwená kwaási kwégawaain-aimba áséi-aimba simátíma'maena iráiyé. Ísuwe kwená kwayó-kwáásí sísamaivakemba kae'á kumbaimái-kwaasi kwénaauwasa

2 évakar-ininte kwénaaesa miníníntómbá évaka'a tí'a úwana Ísu kawe'á umátínkaron-inimba uwasá évaka'a tirumpinkémbá taraváá-kwámbá maitíyukain-inimba uwaná moórá-inimba Mágátáara-naopakemba áwí'a Máriaa Ísu kwenarumpinkémbá avakaeté-taravaa-kwamba mayáúkon-ininko úwana

3 moórá-ininko áwí'a Yóánana awaikó áwí'a Súsá kwemá Éróтина naanká'á kárákwirowai úwana moórá-ininko áwí'a Súsáana úwasa évakar-ininkwara'a uwasá miráumai-inimba pósa kentí náaindaampinkemba Ísuwe kwená kwayó-kwáásíyé túwa'naa úmaesa kuráawe.

moóráwai ánáyumba tu'makáin-kwasai.

Mátíyu 13:1-23, Mááka 4:1-20

4 naaó'-naoken-kwaasi sáwíva'a Ísunopa'a tóyo uwaná Ísu simátimena séna

5 moóráwai ánáyumba maimaéna kígauva'a kwégwena máyu'maraisana évakar-anayumba aampa'á kunkwáyáísasa kwaási tísamaigo tavútukaawana numaómá túkúnasukaiye.

6 évakar-anayumba óntankwara'-maravimba kunkwéna karuwéna anoníyaim-barava'a póna aáyánkaraiye.

7 évakar-anayumba karaampimbá kunkwéna kárúraisana karaan-tántáákó ara'násukaiye.

8 évakar-anayumba kawe'-márávimbá kunkwéna karúmai anón-éna arambá imái sáwívar-aramba iráiyé. kwéisaawai ísámai kawe'á oró Ísu siráiyé.

9 súwasa Ísuna kwayó-kwáásí Ísuntavesa minkwántámái-áínkóná ááimba sinatá ísáano suwaná

10 Ísu séna Áánútu kwená kwaási kawááin-ainkona ááimba kwésimatimunda Áánútu keinárawa'a imáyáa tímísa'a kwéisaavo ó'on-kwaasi kwántámai-aine su'mai kwésimatimumpo kwéisaambanivo íma ísámai kawe'á kwéowe. kwéawanaambanivo íma awánamai kawe'á kwéowe Ísu siráiyé.

11 Ísu simátímatuwena séna mináínkóná ááimba súnnda ísáaro. moóráwaimo ánáyumbo tu'maráinten-umai Áánútun-aai simátímísana

12 évakar-anayumbo aampa'ó kúmimba kwaási tirumpintá kúmísasa Áánútun-aai ísááwana Sáátáánigo imáyáa éna Áánútun-aaiyavesa áraire

síyana sáwí-ampakemba kawer-ámpá'á métínkáivo séna tirumpinkémbá tamaimái úwoiva'a kwétiyuwaiye.

¹³ évakar-anayumbo óntankwara'-maravimba kúmimba kwaási tirumpintá kúmísasa Áánútun-aaí isésa aamoí ombánivo íma tirumpimbá táto'mai kawé'á ontávésa sáwíyanka'a áraire kwésewana ó'on-o'on-tantaako tisasá miwáná imáyáa ésa Áánútun-aaí ivátukaawe.

¹⁴ évakar-anayumbo karaampimbó kúmimba kwaási tirumpintá kúmísasa Áánútun-aaí isáámbanivo marapár-úmbái-yántáátávésa imáyáa úmae naaésa óisan-imayaama úmae kwénaaesa ó'on-o'on-tantaa'a mayánáe kwésimae naaésa mirán-imáyááó Áánútun-aaí káátasuweisasa íma Áánútuna mayái kwémayaawe.

¹⁵ évakar-anayumbo kawé'-márávimbó kúmimba kwaási tirumpintá kúmísasa Áánútun-aaí isésa kawer-ímáyáágwára-kwáásí isésa tirumpimbá táto'mai kawé'á ésa asiramái mésa Áánútuna mayái kwémaesa ó'owima kwétuwa'naa-owe Ísu siráiyé.

oómbá kúrakain-kwasai.

Mááka 4:21-25

¹⁶ Ísu simásuwena séna oómbó kúra'maraamba íma aúpá'á marésa íma asípáa-amendaampa'a marésa avora'á mósá makéwasa amáparawai naaúmpa'o iyíyamba awánanaaowe.

¹⁷ mirámó onten-umái aúpá'ó kwáyáin-tantaa'a amápa'a avora'á paárínasa awánanaaowe. túnkaipa'a kwáyáin-tantaa'a avora'á paárínasa awánanaaowe.

¹⁸ kwéisaan-aimba imáyáa umái kawé'á oró. Áánútun-aaímo isámáimo kawé'ó kwéowai Áánútu túwa'naa ínasa moóra-ainkwara'a isánááowe. Áánútun-aaímo ímo isámáimo kawé'ó ésa kampa'á sésa kawé'á umái kwéisaumne kwésewai tirumpinkémbá maimayáínana íma kwéniye. mindáyave'a isáan-aimba imáyáa umái kawé'á oró Ísu siráiyé.

Ísun-anówawe áúnava'maati kwaasái.

Mátíyu 12:46-50, Mááka 3:31-35

¹⁹ súwasa Ísun-anówawe Ísun-áúnava'maate tésa sáwíva-kwaasi Ísuwe mésa sisipáa uróntavesa íma naaúmpa'a iyúmba máápata tamáyówana

²⁰ mindáúmpá'ó máyon-kwaasigo Ísuntavena séna enanówe enáúnavare embá awánanae sésa máápa'a tamáyáawe súwana

²¹ Ísu amáparawaiyavena séna Áánútun-aaímo isésa kawé'á kwéowai kesinówe kesúnava'maa'an-owe Ísu siráiyé.

anón-unda torówana Ísu maivairáin-kwasai.

Mátíyu 8:23-27, Mááka 4:35-41

²² moóra-tawai Ísu kwená kwayó-kwáásíyé nompí-sípívimbá usáatena nonkwaaúnkóná menávápá'á kónáe séna miwísé kúmba

²³ Ísu aún-kwaigurówana minkwááúmpá'á anón-unda torówana nonkó tuvántááva éna nompí-sípívimbá ógwitowasa kunávekunavo sésa

²⁴ inkaisésa Ísumba koaúsesa sésa anóndakoo puwúnavaiyaawe suwaná Ísu usásinena asiramái séna úndáonte nonkóntéyavena maiváyáakaiyo súwasarai úndáoe nonkóe maiváyóyana nonkómá kararépaguwana

²⁵ Ísu simátimena séna kentávé'a nóra séra íma kesí imáyáa onkákémbá kwéseo súwana táa'a kówasa keáímbá sésa nóran-kwaasiya énwana úndáoe nonkóe kwenáái kwéisaiyo sésa tiyáamba uvakésa táátavesa ésa siráawe.

*taraváá-kwámbá arumpinkémbá mayáúkain-kwasai.
Mátíyu 8:28-34, Mááka 5:1-20*

²⁶ simásuwesa mindómpí-sípívimbá kumbá Káríri-marama tínaaempa'a kwáyowana Kégésaa-marama túrampa'a kwáyowasa

²⁷ mimbárává'á kumbá Ísu mindómpí-sípívinkémbá mimbárává'á ásávwana moóráwai mindáópakewai Ísunopa'a téna kwenarumpimbá taraváá-kwámbá máyowana póna ayáátááka'a unáánkwátói-iyaaimba ména íma kwená naaúmpa'a maéna kwaásimo utamátínkóm-buri-aiva'a máyowana

²⁸⁻²⁹ sáwíva-tawai mintáráváá-kwánkó sáwí'a umánkowasa kwaási kárákwiresa aiyayaanka'a asááúmarowana minándá tarátuwena mintáráváá-kwánkó áí'maena kavóná-marava'a máánkarowana ména Ísumo túmba awánéna kwáá'a túwana Ísu taraváá-kwánkóntávéna séna auwé kóaaó súwana Ísuma anóndakoman-iyé séna aísamaivimba kumbéna anónka'a séna Ísuwo usáyaaitamai-Isoigo ááninko ómpo sínkamonavainivo nóra umásinkaniyono súwana

³⁰ Ísu séna enáwí'a nááwa'ono súwana minkwáásígó sáwíva-taravaa-kwamba kwenarumpimbá máyontavena séna kesúwí'a sáwívarawai úne séna máyowasa

³¹⁻³² omáka'a sáwíva-poima mésa umá kwénowasa minkwáásígó arumpinkén-táráváá-kwántómbá Ísuntavesa asiramái sésa kwaántái naaópa'a íma si'maraaó. mimpóí tirumpimbá si'maraaó suwaná mirá oró súwasa

³³ taraváá-kwántómbá minkwáásígó arumpinkémbá kárúwesa póí tirumpimbá kovérówasa mimpóiyómbá amápa'a ámémpakemba isaaiséna nonkwaaúmpíntá kumpéromba putásowasa

³⁴ póira'o tavíkwai úmba awánéna avekáán-umai naaópa'a kwésa kígaúvimpá'o máyón-kwaasi mósímati mesímati uwasá

³⁵ iséna koawánanae sésa kumbá Ísunopa'a koyorupésa awánomba taraváá-kwámbá arumpinkémbá kóun-kwaasigo unáánkwátói úmarena Ísu aísamaivimba kawé'á umái máyowasa koawánéna táátavai uwasá

³⁶ Ísumo minkwáásígómbó kawé'ó umánkawasamo awánon-aimba simátímúwasa

³⁷ iséna ávááraumai táátavai ésa pósa Kégésaa-maravaken-kwaasi amáparawai Ísuntavesa sésa maambárává'á ivá siyuwéya kóaaó suwaná nompí-sípívimbá usámaaisowana

³⁸ taraváá-kwámbó arupinkémbó mayauwón-kwaasigo Ísuntavena asiramái séna esé kónáe súwana ímanivo

³⁹ ená naaópa'a kuré Áánútumo embó kawé'ó umánkáin-aimba kosimátimiyo súwana Ísumo umánkon-aimba mindáópa'a simátíma'maena kuráíye.

*inaamarúgonté aaraigóntéi kwaasái.
Mátíyu 9:18-26, Mááka 5:21-43*

⁴⁰ Ísuma Káríri-kwaaunkona menávápákémbá nompí-sípívimbá koyauweréna túmba sáwíva-kwaasi amu'marésa máyówana túwasa aamoí uwaná

⁴¹⁻⁴² moóráwai mono'-nánká'ó kárákwírowai áwí'a Yáírasi téna Ísu anóndakoman-iyé séna aísamaivimba kumbéna asiramái séna kimbora kesiyáámúmba puwíndayavena kwéivo tiré ane'á koyátorenana asóváino

súwana minínáámárúgó sísamaivakemba kae'á kumbaimái-ima tásukain-
arasigontavena avowá tasúwana Ísu kwesé kúmba sáwíva-kwaasi Ísumba
taúkúraa'namai kwa'maé kuwaná

⁴³ moórá-ininkomba áí'a kwéun-ininko sísamaivakemba kae'á kumbaimái-
ima naaeyámba kwéankowasa íma kanaán-umai asóvamankowana mináí'á
úwoi kwáyowana

⁴⁴ minínínkó sáwíva-kwaasivimba Ísun-ánaaemba kwa'maéna kwégwena
kwená unáánkwátói-ayaaira'a koyátorowana mindááéyánkoma érankowana

⁴⁵ Ísu séna nááwawa kesí unáánkwátóira'a tátoraina'iyó súwasa
amáparawai sésa ímaniye suwaná Pítaa séna anóndakoo sáwíva-kwaasi
kwenkuvará'a úmaesa iyómpimba tátokaawe súwana

⁴⁶ Ísu séna kempínkén-ásíráyánkó moóráwaimba kawe'á umánkáimba
awánare'a sé'a moóráwai kesí unáánkwátóira'a tátokaiye kwésune súwana

⁴⁷ minínínkó imáyáa éna íma aúpá'á úmpo á'a suwánaraiye-imayaa éna
ayántámbá kwétowana Ísu aísamaivimba kumbaéna amáparawai túranka'a
kwená unáánkwátóira'o tátorowanamo asóvamankon-aimba simátimuwana

⁴⁸ Ísu séna kesímánaako kentávái se árai'a súwa'naa íníwaiman-iyé sénda
póna áí'a éránkáivo kawe'á umái kwaaó Ísu siráiyé.

⁴⁹ Ísu mináímbá kwésuwasa mono'-nánká'ó kárákwirowaina naaópaken-
kwaasi tésa Yáírasintavesa sésa enayáámúnko pukáivo anóndakontavai
ténavao simámiyo suwaná

⁵⁰ Ísu mináímbá iséna Yáírasintavena séna mináíntávái íma áákar-aaka'a
éma kentávái ísénana enayáámúmba kawe'á umái méniye Ísu séna kúmba

⁵¹ Yáírasina naan-egwáá'á kwéna kwa'maésamo kun-kwáásíyóntávéna
maanká'á méwaro séna Pítaawe Yóniye Yémésiye minárásígó anóvwoye
tí'maena naaúmpa'a usávé'mai iyúmba

⁵² mindáúmpá'ó máyón-kwaasi anón-ivi'a kwétowana Ísu séna íma ivi'á
taaró. minárásígó íma pukáivo úwoi aúmá kwaiguráiyé súwasa

⁵³ minkwáásíyómbá á'a pukuráiyé-imayaa ésa Ísuna awíráái suwaná

⁵⁴ Ísu minárásígó ayáánka'a tátorena séna inaamarúgóo usásinaao súwana

⁵⁵ minárásígón-amanko arupimbá túwana avekáámbá usásinowana Ísu
séna toómbá amíyana náino súwasarai

⁵⁶ anóvwowi táátavai uyaná Ísu asiramái séna kemó únda-aimba íma
simátímékaiyo siráiyé.

9

Ísu kwená kwaási mayáír'á ti'mákain-kwasai.

Mátíyu 10:5-15, Mááka 6:7-13

¹ naaémba Ísu kwená kwayó-kwáási sísamaivakemba kae'á kumbaimái-
kwaasi tááyowasa tuwaná kwaási tirumpinkémbá taraváá-kwámbá
maitíyu'mae'a nááóro-asirayamba tiména tí'o ún-kwaasi asóvatinkai-
asirayamba tiména

² séna Áánútu kwená kwaási kawááin-aimba kogwésimatime'a tí'o índa-
kwaasi kwéasovamatinke'a oró séna

³ aampa'ó kwíyamba íma moórá-yantaa'a maimaé'a koró. tááúmba íma
maimaé'a kwé'a toón-únámbá íma maimaé'a kwé'a toómbá íma maimaé'a
kwé'a óntamba íma maimaé'a koró. moórá-mora-umai unáánkwátói timan-
tenká umái kuvé'mae'a koró.

⁴ Áánútun-ai simátimenaontave'a moórá-naopa'o kwíyasamo naambó
timíya'a mindáúmparé su'mai mé'a mindánkó avowá arunkó sáwí'an-ivai

mindáúmpá'á mé'a kentí mayáí maimáí ánáse'a mindámbá tuwé'a ó'on-daopa'a koró.

⁵ moórá-naopa'o kwíyasamo ímo naambó timíyana Áánútu mindáópaken-kwaasi íma aamoí umátinkanivo umásítai'a é'a tísamaivakem-baramo uwáéntemba unté'a koró Ísu simátimuwasa

⁶ kwená kwayó-kwáásí tuwésa naaó'-nao'a kwénaaesá Áánútuna áseí-kwasai simátíma'maesá kwégwesa tí'o ún-kwaasi asóvamatinkamae kuráawe.

*Éróti Ísun-aai ísarain-kwasai.
Mátíyu 14:1-2, Mááka 6:14-16*

⁷ Ísuna mayáígón-áái símae iyúwana Káriri-marara-kawaanako áwí'a Éróti mináimbá iséna anón-imayaa urái. Ísuntavesa évakarawai sésa kwemá Yóni nombó pétinkarawai pukáimpinkemba usásinkaiye suwasá

⁸ évakarawai sésa kwemá Áánútun-aai simátímakowai áwí'a Íráiyaa pukáimpinkemba usásinena máyáiyé suwasá évakarawai sésa kwemá naaóvá'á Áánútun-aai simátímakaawaivinkemba moóráwai pukáimpinkemba usásinkaiye suwaná

⁹ Éróti minámápár-áimbá iséna séna kemá simátinkaunasa Yónimba anumarambá arátúwááwana pukáivo mináimbó kwésemba nááwa'iyompo awánanaumne Éróti símae iráiyé.

*sáwíva-kwaasi toómbá tímakain-kwasai.
Mátíyu 14:13-21, Mááka 6:30-44, Yóni 6:1-13*

¹⁰ Ísuna aantá-kwaasi Ísumo timúm-bayai maisuwésa kwenópa'a tésa amápa'-mayaimo un-áimbá simámúwana Ísu miwíyé su'mai tí'maena Pétésáítaa-naopa'a komáyowasa

¹¹ ánivo sáwíva-kwaasi isésa kwa'maesá kuwaná Ísu tuwánéna aamoí éna Áánútu kwená kwaási kawááin-aimba simátimena tí'o ún-kwaasi asóvamatinkaraiye.

¹² asóvamatinkowasa enónka'a kwená kwayó-kwáásí sísamaivakemba kae'á kumbaimái-kwaasi Ísunopa'a tésa sésa íma sáwíva-kwaasi máyáapa'an-ivo enáíndara'a tí'márénasa egwaa'-náópimpa'a kwénaaesá toón-ávákái naan-avákái oró suwaná

¹³ Ísu simátimena séna kemá toómbá tíméro súwasa miwí sésa sáwíyantomba éva'aaseigwara kae'-nóyáákwará'á kwáyáivo sáwíva-kwaasivimba íma kanaán-ínivo toómbá komeéyán-oro-aina kwéseeno áísaa esa suwasá

¹⁴ sáwíva-kwaasi 5,000 kwaaima uwasá aaraiyé iyámpóiyé máyówana Ísu kwená kwayó-kwáásíyávéna séna inkwima'mái taaínkaa taainkaarumai 50 50 umai mara'á máéro simátíméro súwasa

¹⁵ isésa mirá umátinkowana

¹⁶ Ísu éva'aasei-tonkwara kae'-nóyáákwará'á maisokéna kwíyómpa'a karákéna Áánútuntavena súwi simásuwena mintómbá topán-topan-umai kwená kwayó-kwáásí tímúwasa misáwívá-kwáásí tímúwasa

¹⁷ amáparawai nowaná tímú'a vówasa Ísuna kwayó-kwáásí mintón-ayai sísamaivakemba kae'á kumbaimái-unampimba áítumai ógwitaraawe.

*Pítaa Ísuna ááimba siráin-kwasai.
Mátíyu 16:13-19, Mááka 8:27-29*

¹⁸ moórá-tawai Ísuwe kwená kwayó-kwáásíyé máyówana Ísuwe su'mai Áánútumpa'a námúnaa simásuwena tísaa ena séna kentávésa amáparawai nóran-kwaasiye kwéseo súwasa

19 miwí sésa évakarawai sésa emá Yóni nombá pétinkaandawai óne sewasá évakarawai sésa naaóvá'á Áánútun-aaí simátímakaandawai áwí'a Íráiyaama óne sewasá évakarawai sésa naaóvá'á Áánútun-aaí simátímakaiwai pukáandavinkemba usásinkaandawai óne kwésewe suwaná

20 Ísu séna keinárawa'a kentáv'é'a nóran-kwaasiye kwéseo súwana Pítaa séna Áánútu usásinankaiwaimba Yútaa-kwaasiya kwéamu'maraundawaiya óne súwana mináimbá íma simátíméro Ísu asiramái siráiyé.

Ísu puké'a usásinanaumne siráin-kwasai.

Mátíyu 16:20-28, Mááka 8:30-9:1

21 Ísu séna mináimbá íma simátíméro simásuwena

22 séna kemá kwaási úranda'a kumpaáruraundawai sí'a índai'a umásinkesa Yútaa-anon-kwaasiye mono-káwáá-kwáásiyé ámáamba sen-kwáásiyé tínaaemba umásimesa sínkamiya'a puwónaundanivo kaumbo-táwai maisuwéna Áánútu usásisinkaniye Ísu siráiyé.

23 Ísu simásuwena amáparawai simátimena séna kesínaaemba kwaránáe síyawai tirááímo táínda-yantaa'a íma tátoraaro. kemá puwónaundatima sùgwaata'mae'a kondantembá kesínaaemba kwaránááowaima umbai-yántáá'á aasiyaasi-táwai timíyasa minúmbái-yántáá'á úwoi maimaésa sínaaemba kwaránááowe.

24 tirááímo táíndai'o ésa íma kawé'á umái ménaaovo kentávésa ísámai tirááímo táínda-yantaa'o tuwésa puwésa aúnái'a umái maí'maí'a ónááowe.

25 marapákémbó amápa-tantaa'o kwémaesamo puwíyambo éna mintántáákó íma túwa'naa íníye.

26 kesáíyavaigwara kentáváígwará'ó tigaemó umásínkáámba pó'a aáno kemó marapá'ó kúmónnda miwí sigaemá umátinkanaumne. kemá kwaási úranda'a kumpaáruraundawai aáno kesí ságayankwara kesivoná ságayankwara kwíyómpakembo Áánútuna kwayó'nárawati ságayankwara'o marapá'ó kúmónnda miwí sigaemá umátinkanaumne.

27 árai'a simátimé'a sé'a évaka'a maanká'ó máyáan-kwaasi íma aiva'á puwé'a Áánútu kwená kwaási kwégawaaimba awáné'a naaémba puwónááowe Ísu siráiyé.

Ísu ó'on-kuwawaa'a aúkáin-kwasai.

Mátíyu 17:1-13, Mááka 9:2-13

28 Ísu simásuwena avakaumboé-no'waamba kwaéna Pítaante Yóninte Yémésinte tí'maena námúnnaa síndayavena omápa'a uména

29 námúnnaa kwésuwana ói'a ó'on-oi'a auwúwana kwená unáánkwátóirakemba kwayání'a kéna túgáyáagaya kwéuwasa

30-31 awánomba kae-kwáásírái kwíyómpakemba paáresarai mindárai túwí'a Mósesiye Íráiyae Yútaa-kwaasi tíkwá'nárai Ísuwe kwaasái kwésuyana kwíyómpake-sagayamba kwáyowarasarai naaóvá'á Áánútu Ísuntavena Yérúsaremuva'a puwíníye siráimba sáwíyanka'a mirá íníye-aimba kwésuyasa

32 Pítaae máyóyan-kwaasiye tuún-kwáyómbo usásinesa Ísuna ságayamba Ísuwe máyóyan-kwaasi tuwánomba

33 mindárai Ísumba íma auwésarai íyúyana Pítaa Ísuntavena séna anóndakoo maanká'ó maúndaya kawé'á imbá póta kwááyu-namba kaumbomá ónaundaya moóra endéin-éta moóra Mósesindei éta moóra Íráiyaandei éta mirá ónaundayaawe Pítaa íma imáyáa úmba úwoi siráiyé.

³⁴ mirá kwésunka'a ainánkó kuména káátaguwasa táátavai uwaná
³⁵ ainámpínkémbá aagówé su'mai séna maawámá kesáánimba éna kemá usásinankaundawain-ivo kwenáái isáaro
³⁶ simásuwowasa awánomba mindárai kwíyómpa'a íyúyana Ísuwe su'mai máyowasa awánaraamba minkánáá íma simátimesa mináímbá úwoi tátokaawe.

Ísu taraváá-kwámbá mayáúkain-kwasai.

Mátíyu 17:14-21, Mááka 9:14-29

³⁷ aaváyaaraamba omápakemba kúmumba Ísunopa'a sáwívarawai tóyo uwaná
³⁸ minkwáásíyómpínkémbá moórawai anónka'a séna anóndakoo maandá'á kimbora kesáánimban-ivo arumbá umánkaao.
³⁹ moóra-taravaa-kwamba arumpimbá taména kwáá'a kwétena amentánaanta isaná tanaambá váguvagu kwéena áwáyaamba akékúndena aigareó nonkáánéna aiyayaamba sápisimagwisana mirá úmaena kwéiyena sáwí'a kwéumankaisa'a
⁴⁰ ená kwayó-kwáásíyávé'a sé'a taraváá-kwámbá arupinkémbá mayáúwáaro súnasa íma kanaán-umai mayáúkaawe súwana
⁴¹ Ísu séna kentí imáyáa kae'náér-imayaa isa'á kentávái íma imáyáa kwéowana póna sirumbá umbái kwétaivo nóraumai-tawaiya kesé ménaumno simásuwena miníyámpóigó avowántávéna séna enáánimba áí'mae tiyó Ísu súwana
⁴² áí'maena túwana mintáráváá-kwánkó miníyámpói améntayuwowana tanaambá vówana aiyayaamba sápisimaguwana aigareó nonkáánúwana Ísu awánéna mintáráváá-kwánkóntávéna séna auwé kóaaó séna miníyámpói kawé'á umánkena avowántávéna séna áí'mae kwaaó súwasa
⁴³ Ísumo mirámó úmba Áánútuna anón-asirayamba awánéna amáparawai táátavai ésa tiyáamba tóipimba áákaawe.

Ísu puwínín-aimba siráin-kwasai.

Mátíyu 17:22-23, Mááka 9:30-32

⁴⁴ Ísu amápa'-mayaimo mayómba awánéna táátavai uwaná kwená kwayó-kwáásíyávéna séna simátíménda tááka'a marááro. kembá kwaási úranda'a kumpaáruraundawaimba ó'on-kwaasi timíyasa sínkamiya'a puwónaumne súwasa
⁴⁵ kwemó sún-ainkona ááimba íma iséna miwítí imáyáa umbái tówana mináínkóná ááimba aúpá'á kwáyowasa íma isámai kawé'á ésa áísaa ónái séna umbá táá'a kówasa íma áísaa uráawe.

nááwa kwéusayaaityo siráan-kwasai.

Mátíyu 18:1-5, Mááka 9:33-37

⁴⁶ Ísuna kwayó-kwáásí keáin-keaimba sésa kentáávínkémbá nááwa aiva-kwáásí-í'a iniyo sésa keiyái kwésuwana
⁴⁷ Ísu miwítí imáyáamo umbá awánéna moóra-iyampoi áí'mai akwámpa'a ankéna
⁴⁸ simátimena séna kentávái imáyáa kwéesa iyámpói áwa'naa onten-umái kwésuwa'naa-owe. súwa'naa onten-umái Áánútu si'mákaiwaimba kwéawa'naa-owe. keínárawapinkemba évakarawai sé'a kemá sáwíyan-kwaasima úne kwésiyawai Áánútu minkwáásíyávéna kwéusayaaitaawe kwésiye Ísu siráiyé.

kentí mayáí íma sáwí'a kwéiwaina kwaasái.

Mááka 9:38-40

⁴⁹ súwana Yóni Ísuntavena séna anóndakoo moóráwai kwénaena tar-aváá-kwántóntávéna séna Ísuna asirayámbá kwáyáintavena auwé kóaa simátímapa'a kwégwisasa mintáráváá-kwámbá kóuraawe. minkwáásígó íma kentáávínkén-kwáásímá ómpo íma miráne étuwaaoya siráumne Yóni súwana

⁵⁰ Ísu séna íma tuvínankaaro. kentáásí maiyáígómbá íma sáwí'a kwéowai úwoi kwésuwa'naayaan-owe Ísu siráíye.

Sámériyaa-kwaasi Ísumba íma naambá ámakaan-kwasai.

⁵¹ Áánútu Ísumba airáínana kwíyómpa'a iyínín-kanaama sáwíyanka'a tíniye úwana Ísu kwenarumpin-ímáyáá éna asiramái séna Yérúsaremu-naopa'a kónáe séna kwéna

⁵² kwená kwaásiyavena kogwaenááon-damba koavakáá kwéiyaro séna tí'marówasa aiva'á Sámériyaa-kwaasiti naaópa'a kuwasá

⁵³ Ísu Yérúsaremu-naopa'a kwíniye-aimba isésa tirunkó sáwí'a úwasa íma naambá tímúwasarai

⁵⁴ kwená kwayó-kwáásívínkémbá kae-kwáásírái Yémésiye Yóniye mináímbá isésarai sésarai Ísóigo Áánútu kwíyómpakemba iramá tuwáínana kuména minkwáásí kavúkoro-aimbo kwésuyamba kwéankaiyo suyaná

⁵⁵ Ísu mégwantena asiramái séna íma mirá sekaiyó súwasa

⁵⁶ mindáópa'a tuwésa ó'on-daopa'a kuráawe.

Ísun-ánaemba kwaránáe siráan-kwasai.

Mátíyu 8:19-22

⁵⁷ aampa'á kwéguwana moóráwai Ísuntavena séna amápa'-naopa'o nááíndava'a esé naaónaumne súwana

⁵⁸ Ísu minkwáásígómbá áísaa umai isánáe séna kwaankó taaiyaivimbá kwégwaisana numaómá ánáamba úmarena kwégwaivo kemá kwaási úranda'a kumpaáruraundawai íma naambá úmare'a kwégaumne séna

⁵⁹ minkákémbá moóráwaintavena séna kesínaaemba kwa'maé kwíníyone súwana anóndakoo máyáanana kesivo puwína'a utamánke'a enánaemba kwaránaumne súwana

⁶⁰ Ísu séna ímanivo kesáái ímo isésamo pukáan-kwaasiraamba owáímá puwíyan-kwaasi utamátinkanaaovo emá Áánútumo kwená kwaásimo kwégawaain-aimba simátíma'mae kwíníyone súwana

⁶¹ moóráwai Ísuntavena séna anóndakoo enánaemba kwaránaunda pó'a aiva'á kesimáára siyáámbe tímatuwe'a naaémbe enánaemba tágwaranaunda kanaawá'iyó súwana

⁶² Ísu séna Áánútuna mayáímó ááimbo ásáimmo kwémaesamo ivátuwesamo ó'on-imayaamo owái Áánútu kwená kwaási kwégawaaipa'a íma kanaán-umai mayáí mayánááowe Ísu siráíye.

10

Ísu 72 kwaasi mayáí tímakain-kwasai.

¹ naaémbe Ísóigo sáwíva-kwaasi 72 kwaasi usásintinkena kaesé umásuwe kwemó kwínín-daopimpa'a aiva'á kónááowe séna

² Áánútunopa'o ténááontavesa kwenáái kosimátíma'mae koró-áimbá simátimena séna kígauva'a sáwíva-tomba ávu karáísasa mintómbá

akaránááon-kwaasi esimái-kwaasi máyáamba pó'a kígaugona avowámpa'o námúnaa síyana mayái-kwáásí ti'maráínasa mintómbá akaránááovo

³ koró. sipisípi-araa'a kwínana áwááisaantemo in-íyánkómó intenkáámbá on-kwáásívimbá ti'maránaumne.

⁴ óntambo inaainaimó síi-únámbá íma maimaé'a kwé'a toón-únámbá íma maimaé'a kwé'a tísamai ánáamba íma maimaé'a kwé'a aampa'ó kwégwe'a ayáátááka'a íma úwoi-aimba símae kwé'a

⁵ moórá-naumpa'o iyé'a sé'a paru umái máétaao serómó.

⁶ síyana paru umái maíndawaimo éna mimpárú-áímbá kwempímbá kwénivo ímo paru umái maíndawaimo éna mimpárú-áínkó koyauweréna keinárawatopa'a tíníye.

⁷ mayái kwémayaiyawai meéyámbá máyáantavai timínda-naumpa'a uméwana timínda-tomba nánááowe. íma ó'on-daumpimpa'a naaé'a timínda-naumpare su'mai umáéro.

⁸ moórá-naopa'o kwíyasa naambá timésa toómbá timésa íya'o kwéne'a

⁹ mindáópa'o tí'o índá-kwaasi kwéasovamatinke'a simátíme'a sé'a Áánútu kwená kwaási kawááinin-kanaa kentópa'a sáwíyanka'a tíníye simátíméro.

¹⁰ moórá-naopa'o kwíyasamo naambó ímo timíya'a aampa'á kwégwe'a avora'á simátíme'a sé'a

¹¹ kentí naaópakem-baramo sísamaivakenta uwátuwaundaya Áánútu keinárawa'a íma aamoí umátinkaintavai umásítai'a umái agaráátinkaumne. ísáaro. Áánútu kwená kwaási kawááinin-kanaa sáwíyanka'a tíníye isa'á tínaaemba umámewe simátíméro.

¹² simátíme'a sé'a Áánútu kwaási máyáawaina ááintavena tísaa ínín-kanaa tínimba naaóvá'á Sótómu-naopa'a méraan-kwaasi sáwí-kwaasi sáwí-meyamba timínímbanivo keinárawa'o tínaaembo umátimenaon-kwaasi sáwí-meyamba ávááraumai timíníye Ísu siráíye.

*íma aai ísaraan-kwasai.
Mátíyu 11:20-24*

¹³ Ísu simásuwena séna Kórásini-naopaken-kwaasiye Pétésáítaa-naopaken-kwaasiye kárákwiyoro. naaóvá'á Táyaanaopaken-kwaasiye Sáitóni-naopaken-kwaasiye Áánútun-aaimo ímo ísaraawaivimbo ó'on-o'ombayai ímo awánaraam-bayaimo kwémayaawandamo awánarekai kentí sáwí-mayai tukáasino. sáwí-mayaimo tuwésamo úwoi-unankwatoimo úmaesamo kanamó a'mákáankakai Áánútu tuwánaraisino.

¹⁴ mindáyave'a simátíménda ísáaro. maarán-ímáyáá kwé'e'a Áánútu kwaási máyáawaina ááintavena tísaa ínín-kanaa tínimba Áánútu Táyaanaopaken-kwaasiye Sáitóni-naopaken-kwaasiye sáwí-meyamba anómba timíníye-imayaa kwéowe. kentí sáwí-meyanko minkáé'-náópakewaiti sáwí-meyankomba usáyaaitaya-sawi-meyamba timíníye.

¹⁵ Kápénéamu-naopaken-kwaasiyono. kentúwí'a mósá maré'a sé'a kwíyómpa'a iyónaumne sembánivo púwón-ayampa'a kónááowe Ísu simásuwena

¹⁶ kwená kwayó-kwáásíyávéna simátimena séna kentáái ísámai kawé'á kwéowai mirámó ombá kesáái ísámai kawé'á kwéovo tínaaemba kwéumatinkaawai kenkwárá'á mirá kwéowe. tínaaemba kwéumasinkaawai mirámó ombá si'mákaiwainkwara'a mirá kwéowe Ísu siráíye.

72 kwaasi koyauwékáan-kwasai.

17 Ísu súwasa minkwáásí 72 kwaasi isésa kóyáwé urésa Ísunopa'a tóyo ésa aamoí taumánkesa sésa Ísóigoo taraváá-kwántóntávéta séta Ísuna asirayámbá kwáyáintave'a tiyuwé kóro kwésunasaya isésa kóuraawe suwaná

18 Ísu séna mirá owaná kwíyómpakembo tawáombo intembá Áánútu Sáátáánigona asirayámbá maisukáimba awánaraumne.

19 simátíménda ísáaro. asirayámbá timúna'a pó'a kwaaiavaainkómó váindamo é'a íma puwíyana áwááisaantemo índa-uvowankomo váindamo é'a íma puwónááowe. tímakaunda-asirayanko Sáátáánigona asirayánkómbá kwéusayaaitaimba póna íma amápa-tantaako sáwí'a umátinkaniye.

20 taraváá-kwántómbá kentáái isésa kóuraantave'a íma aamoí ovo Áánútu kwíyómpa'a aúvái-kwandaavimba kentúwí'a agaimakáintave'a aamoí oró Ísu siráiyé.

*Ísu Áánútu áwí'a mósá makáin-kwasai.
Mátíyu 11:25-27, Mátíyu 13:16-17*

21 minkánáá Áánútun-amanko Ísumba imáyáa amúwana arunkó kawé'á úwana séna kesivoó kwíyómpakwara mararákwará'á kárákwiraandawai óne. amápa-tantaa'a kwéisaumne sen-kwáásí íma simátíme úwoi-kwaasi simátíme mirámó iyyávéna kwéankaisa'a pó'a enáwí'a mósá kwémaraumne Ísu simásuwena

22 simátiménda séna kesivo amápa-tantaaka'a kárákwiyuwo séna símakaiye. amáparawai kesí ááimba íma kawé'á umái suwánaraavo kesivo kemá ááninko únana póna kesí ááimba suwánaraiye. amáparawai kesivoná ááimba íma kawé'á umái awánaraavo kesivombá pó'a keyáá awánaraumne. kesivoná ááimbo agaráátinkaundawai kwéawanaawe Ísu siráiyé.

23 Ísu simásuwena mégwantena kwená kwayó-kwáásíyáváiye su'mai séna awánaamba póna tirunkó kawé'á ína'a máéro.

24 simátíme'a sé'a naaóvá'á Áánútun-ai simátímakowaiye anón-kwaasiye keinárawa'o kwéunda-mayai kwéawanaanten-umai awánanae sésa umbá íma awánaraawe. miwí keinárawa'o kwéisaanten-umai isánáe sésa umbá íma ísaraawe Ísu kwená kwayó-kwáásíyávéna siráiyé.

Sámériyaavakewai namuro-kwáásí áwa'naa uráin-kwasai.

25 moórátawai Ísu kwenáái kwésimatimuwana moóráwái amáámba kawé'á umái ísarowai Ísunopa'a téna áísaa umai Ísumba isánáe séna anóndakoo nóra umáíya aúnáí'a umáíya kwíyómpa'a maí'maira ónaumno súwana

26 Ísu séna Áánútun-ai aúvái-kwandaavimba awánáanda mináíntávái nóran-imayaa kwéono súwana

27 minkwáásígó séna Áánútun-ai aúvái-kwandaavinken-ainko séna kentiruné kentí imáyáawe kentí asirayáné Áánútumpa'a kentí Ísóigomba améro séna kesávái-ímáyáámó ontembá kentí kwaásiti imáyáagwara'a oró siráiyé súwana

28 Ísu séna árai'a séndanivo mirámó é aúnáí'a umái kwíyómpa'a maí'mai'a íníyone Ísu siráiyé.

29 súwana minkwáásígó imáyáa éna ó'on-kwaasi suwánésa kawé-kwáásímán-iye sígwáe séna Ísuntavena séna kesí kwaási nááwa'iyo súwana

30 Ísu séna simátíménda isaaó. moóráwái Yútaa-kwaasi Yérúsaremu-naopakemba Yéríko-naopa'a kónáe séna aampa'á kwimbá umóyán-kwáásí tátokesa kwená unáánkwátói ayú'maesa tuvú'maráawana puwíndayavena aampa'á máyáísana

³¹ moóráwai Áánútuntavenamo ísámáimo pói'o tuvú'mái kwéagayaiwai minámpá'á kwimbá aanéiva'a máyáísana kóawanena moórá-aaneiva'a kóyaaitaisana

³² moóráwai Árívái-andarakewai mono'-náúmpá'á mayái kwémayaiwai minámpá'á kwimbá aanéiva'a máyáísana kwená egwaa'á kwéna kóawanena moórá-aaneiva'a úwoi kóyaaitaisana

³³ moóráwai Sámériyaavaken-kwaasi miwímá Yútaa-kwaasiti namuro-kwáásívínkémbá moóráwai minámpá'á kwimbá koawánéna arumbá umánkena

³⁴ kwená egwaa'á koména masawémba ándá-aran-donkwara'a umái avivimbá arankéna asáaumankena mósá árámbai kwená tónki-poi arósáánumpimba ankéna áí'maena kwááyumo ten-kwáásímó kwáéndampa'a móankarena kárákwirena

³⁵ usá aaváyaavimba mindánkó avowámbá kae-táwai-mayaigona óntamba aména séna kawe'á umái kárákwire kwenane'ó túwénda-ontambo é'a ke té'a anondá embá máamenaumne simásuwena kóuraiye Ísu simásuwena

³⁶⁻³⁷ nóra umáíya aúnái'a umái maí'maira ónaumno súwaintavena Ísu áísaa ena séna umóyán-kwáásí tuvúkáan-kwaasigona kwaási minkáúmbó-kwáásívínkémbá nááwa'iyó Ísu súwana minkwáásígó séna arumbá umánkena áwa'naa uráiwai kwená kwaásiman-iye súwana Ísu séna kwemó intembá komé mirá ínáyone Ísu siráíye.

Máátaante Máriaantei kwaasái.

³⁸ Ísuwe kwená kwayó-kwáásíyé aampa'á kúmba moórá-ininko áwí'a Mááta máyon-daopa'a kúwana Ísuntavena séna kesí naaúmpa'a toómbá umandaaó súwana

³⁹ uména aai kwésuwana minínínkón-áúnko áwí'a Máriaa Ísuntavena anón-kwaasima iyé-ímáyáá éna aísamaivimba taména kwenáái kwéisowana

⁴⁰ Mááta amápa-tomba kwéagayena anóm-bayai kwémaena anón-imayaa éna Ísunopa'a téna séna Ísóigoo kesúnko íma súwa'naa isa'á keyáá anóm-bayai kwémayaumpo kentávái íma imáyáá éma simámínana tasúwa'naa íno súwana

⁴¹ Ísu arumbá umánkena séna Máátao sáwíva-tantaa'a anón-imayaa ónana enarumbá umbái kwétaivo

⁴² kesááimo kwéisaimba mindá anón-tantaa'a póna mindáyavena Máriaa máyáimba pó'a íma ivátuwe'a ai'maráanana kwíníye Ísu siráíye.

11

Áánútumpa'o námúnaamo kwésen-kwasai.

Mátíyu 6:9-15, Mátíyu 7:7-11

¹ Ísu moórá-tawai Áánútuwe aai kwésuwasa kwená kwayó-kwáásí máyówana Ísu simásuwowana kwená kwaásivinkemba moóráwai séna Ísóigoo Yóni nombá pétinkaiwai kwená kwayó-kwáásí agaráátínkáisasa Áánútuwe aai kwésentemba kentáá agaráásínkénata Áánútuwe aai senó súwana

² Ísu séna Áánútuwe aai sénááomba maará sé'a seró. kentáásivoo enáwí'a usáyaaitarain-awita kesáá mósá kwémaraumne. kentáará'á kawáá-uwoya kwésune.

³ aasiyaasi-tawai kentáásí toóntá simiyó.

⁴ kwaásimo sáwí'o kwéumasinkewata mindáyaveta

anondá íma sáwí'a umátinketa ivátá kwétuwaunaya
miráumaiya kentáásí sáwí-imayaa maisiyuwaaó.
sáwí'a ígwáe sésamo kentáámó íyamo e súwa'naa ínáyone.
mirá-áimbá Áánútuwe seró Ísu siráíye.

⁵⁻⁶ simásuwena simátimena séna moórá ená kwaási némpakemba no'wáán-
avuntamba tína íma toómbá maké ená kwaásigona ontava'á komé áísaa-e
se kesí kwaási némpakemba timbá íma toómbá makáunana káno'a máyáivo
toómbá símína'a mááméno sinaná

⁷ kwená naaúmpakemba séna ontá umásuweta kesí aarai iyámpóise suúyá
kwaiguráumpo íma usásine'a aménaumpo kóaaó síníye.

⁸ kesí kwaási pó'a aménaumne-imayaamo ímo kwéinanamo éna
ayáátáaka'a inaaí kwésinana íma aigaemá ínana inaaí kwésindayavena
usásinena amíníye.

⁹ miraráán-umai simátime'a sé'a Áánútunopa'o námúnaamo kwéseмба
áísaa úmae kwéiyiyana timíníye. ááyamae kwéiyiyana kentáái isáníye.
kwéavakaa úmae iyíyana Áánútu agaráátinkaniye.

¹⁰ áísaa íyanamo éna Áánútu timíníye. kwéaayewanamo éna Áánútu
kentáái isáníye. avakáá íyanamo éna Áánútu agaráátinkaniye.

¹¹ keinárawa'a iyámpóígwara-kwaasi kentáánimbaa'o noyáá'a simiyómó
síya'o é'a íma irankavayaambá timénááowe.

¹² kokóri-auma simiyómó síya'o é'a íma áwááisaan-uvowamba
timénááowe.

¹³ ánivo sáwí-kwaasi ombánivo kentáánimbaa'a kawe-tántáá'á kwétimevo
kwíyómpakemba kentáásivowa kaweré su'mai iwái póna enamambá simiyó
síyawai Áánútu kwenamambá timíníye Ísu siráíye.

Ísunte Píyésepuntei kwaasái.

Mátíyu 12:22-30, Mááka 3:20-27

¹⁴ moóráwai arumpimbá taraváá-kwámbá máyowana íma aaí kwésuwana
Ísu mayauwówana kóúwana minkwáásígó aaí súwasa sáwívarawai awánésa
táátavai uwasá

¹⁵ évakarawai sésa taraváá-kwántóntí kawaáná'á áwí'a Píyésepu asir-
ayámbá amísana tokéna póna taraváá-kwámbá kwémaitiyuwaiye suwasá

¹⁶ évakarawai Ísumo sáwí-aimbo sínda isánáe sésa áraira Áánútumpakena
kunkáana ímo awánáúnda-mayai máyénata awánaano suwaná

¹⁷ Ísu miwí táama iséna simátimena séna moórá-andama áái'a tiyésa pósa
taaínkaar-umai mésa íma asiramáívakaamba kwémaewe. moórá-akumba
usíyán-ákúmbá pósa taaínkaar-umai íma asiramáívakaamba kwémaewe.

¹⁸ Sáátáánigo kwaásimo áái'o tiyésamo taaínkaa'o ésamo ésa íma asir-
amáívakaamba kwémaewe. kentáv'é'o sembá Píyésepu asirayámbá amísana
tokéna póna taraváá-kwámbá kwémaitiyuwaiye kwéseмба

¹⁹ ánivo Píyésepuna asirayánká'ó taraváá-kwámbó kwémaitiyuwaundarakai
kentí kwaásigwara'a Píyésepuna asirayánká'á taraváá-kwámbá
maitiyúwáásino. mirán-áímbó síyasamo ésa kentí kwaási kampa'á kwésewe
sénááowe.

²⁰ ánivo kemá Áánútuna asirayánká'á taraváá-kwámbá
kwémaitiyuwaundayavena Áánútuna asirayámbá keinárwapimba
kwévaarisa'a kwéawanaaowe.

²¹ asirayán-kwáásígó iwewóí tokéna kwená naaka'á kárákwiraisana kwená
náaindaamba kawe'á umái kwáyáivo

²² moórawai kwená asirayámbá usáyaaitarawai téna tainkámbai kwená iwevóí asiramái tátokain-iwevoi tayaviyéna kwená náaindaamba tayavírena taaín-timakaiye.

²³ kembá íma kwésuwa'naa-esa kesí namuro-kwáásiráámbá umái kwémaewe. íma súwa'naa esa kwaási torupamáí simémba kóyáwé kwéumagowe Ísu siráíye.

taraváá-kwánkó koyauwékain-kwasai.

Mátíyu 12:43-45

²⁴ Ísu simásuwena moóra-aimba séna kwaási arumpinkémbá taraváá-kwánkó auwéna kavóná-marava'a nombá íma kwáyáipa'a kogwénaaena séna náávára ménaumno séna avakáá uwááena séna tayauweré'a kesí naambá kwaási arumpimbá pó'a koménaumne simásuwena

²⁵ téna taawánaimba mindánkómbá kankambá kwiyú'mái kawer-umásukaisana taawánéna

²⁶ tayauweréna avakaeté-taravaa-kwamba miwítí sáwí-mayai anómba uráawai kotí'maena minkwáásígó arumpimbá tamáyáawana moóra-taravaa-kwamba arumpimbá máyáísana minkwáásígó sáwí'a umái máyáísasa naaémba sáwíva-taravaa-kwamba máyáawana kwemá anómba sáwí'a umái méraiye Ísu siráíye.

árai'a tirunkó kawé'á kwéin-kwasai.

²⁷ Ísu mináímbá simásuwowana sáwíva-kwaasivinkemba moóra-ininko Ísuntavena anónka'a séna enanó embá maránkarena náámba ámakaiwaimba Áánútu kawé'á umánkaraiye súwana

²⁸ Ísu séna árai'a sémpo Áánútu kwenáái ísámai kawé'á kwéowaima anón-kawé'a kwéumatinkaiye Ísu siráíye.

ímo awánáúnda-mayai mayaaó siráan-kwasai.

Mátíyu 12:38-42, Mááka 8:12

²⁹ súwasa sáwíva-kwaasi Ísunopa'a tóyo uwaná simátimena séna ívé'o máyáan-kwaasi sáwí-kwaasiman-owe kentávé'a kwéseмба Áánútumo ai'mákainamo e ímo awánáúnda-mayai máyé'nata awánaanomo kwéseмба naaóvá'á Áánútu Yónaamba uráintemba kembá mirá ínivo mináímbá imáyáa oró.

³⁰ naaóvá'á Nínívaa-naopaken-kwaasi Yónaa uráintavesa Áánútu ai'mákaiye siráantemba kemó ondá awáné'a Áánútu ai'mákaiye sénááowe.

³¹ naaóvá'á Yútaa-kwaasira'a kárákwirawai áwí'a Sórómoni kawer-ímáyáávínkémbá aaimá kwésimatimuwana moóra-ininko némpaken-kawaa-ininko Sórómonin-aaí kóisánáe séna kweéména kuráíye. ívé'a kemá Sórómonimba usáyaaitaraundawai máyauna'a kesáái íma kwéisaamba póna naaémba Áánútu kwaásimo máyáawaina ááintavena tísaa ínín-kanaa tínimba minínínkó keinárawa'a aaivimbá maitinkéna séna kemá némpakemba Sórómonin-aaí táisaraumpo Sórómonimba usáyaaitarawai kentópa'a máyowa'a kwenááimo ísááraamba íma ísaraawe síníye.

³² naaóvá'á Yónaa Nínívaa-naopa'a Áánútun-aaí kosimatimuwasa isésa sáwí-imayaa tuwésa Áánútun-aaí ísaraawe. ívé'a Yónaamba usáyaaitaraundawai máyauna'a kesáái íma kwéisaamba póna naaémba Áánútu kwaásimo máyáawaina ááintavesa tísaa ínín-kanaa tínimba Nínívaa-naopaken-kwaasi keinárawa'a aaivimbá maitinkésa sésa Yónaa-aaí iséta sáwí-mayai tukáundayaanivo Yónaamba usáyaaitarawai kentí naaópa'a

máyowa'a kwenáái isé'o sáwí-mayaimo túwááraamba íma tukáawe Níníva-naopaken-kwaasi sénááowe Ísu siráiyé.

túranko kentí imáyáavimbo sámó kwégain-kwasai.

Mátíyu 5:15, Mátíyu 6:22-23

³³ oómbó kúra'maraamba íma aúpá'á maráiyamba avora'á mayáiyasa naaúmpa'o iyíyawai awánanaaowe.

³⁴ miráumai túranko kentí imáyáavimbo sámá kaí-yántáá'án-iyé. túrankomo kawé'ó umáímo awánáinanamo éna amápar-imayaa sámá káníyé. túrankomo ímo kawé'ó umáímo awánáinanamo éna amápar-imayaa túnkwiniyé.

³⁵ kentí sámá kaí-yántáá'á túnkwiyavainivo kentúra'a kárákwimai kawé'á oró.

³⁶ kentí imáyáago íma túnkwimba amápa'a sámá kwégaimba oómbá sámá kamátinkaintemba póna kentí imáyáago kentúra'a sámá kamátinkaniyé Ísu siráiyé.

mono-káwáá-kwáásí sáwí'a owé siráin-kwasai.

Mátíyu 23:1-36, Mááka 12:38-40, Árúku 20:45-47

³⁷ Ísu mináimbá simásuwowana moórawai ámáán-kawaa-kwaasigo Ísunopa'a téna séna kesí naaúmpa'a toómbá umandaaó súwana toómbá naaíndayavena uména

³⁸ íma ayáámba sese umásuwena toómbá kwénowana minkwáásígó awánéna áátavai éna imáyáa úwana

³⁹ Ísóigo awánéna simáména séna kemá ámáán-kawaa-kwaasi anavéúne táávere paákáré su'mai kwésese ovo andáámpa'a sáwí'a uráisa'a túran-anda kwéé'a sáwí'a kwéowe.

⁴⁰ sáwí-imayaagwara-kwaasi máyáawe. Áánútu paáká-tántáá'á éna andáámpa-tantaare imáyáawe mindágwara'a uráiyé.

⁴¹ kentí imáyáamo arupí é'o kemó makén-tantaa'o ímo makén-kwaasi tímé'o é'a kentí imáyáao kawé'á íníyé.

⁴² kemá ámáán-kawaa-kwaasi kentí kígaupakemba sáwíyan-tonkwara'a taaínkaar-umai siyáánkai maké'a moórá Áánútumba kwéame'a kawé'á kwéé'a mirán-áimbá ísámai iyé'anivo anón-amaamba ivá'á tu'maré'a pó'a Áánútumba íma imáyáa kwéame'a óísaniyaain-kwaasi sáwí'a kwéumatinkaantavai kárákwiyoro.

⁴³ kemá ámáán-kawaa-kwaasi mono'-náúmpá'á umé'a kawer-áyámpá'á kwaási túranka'o umáémba tiráái kwétaiyé. marupá'ó umáyáawasa kwaási tuwánésa kawer-áimbó sembá tiráái kwétaimba pó'a kentúra'a kárákwiyoro.

⁴⁴ kwaásimo maipímbó utámakaawanamo kaviraisasamó kwaási ímo awánaantemba kentirumpimbá mirá isa'á sáwí'a kwéowasa kwaási íma kwétuwanaamba pó'a kárákwiyoro Ísu siráiyé.

⁴⁵ Ísu simásuwowana moórawai ámáámba sún-kwaasigo Ísuntavena séna mirámó sénda kentáágwára'á simáíya sáwíta kwéumasinkaane súwana

⁴⁶ Ísu séna kemá ámáámba sen-kwáásí kemó ámáámbo simátímén-ainko umbái kwétiyaisa'a mináimbá íma kwétuwa'naa-omba pó'a kárákwiyoro.

⁴⁷⁻⁴⁸ kentíkwá'ná Áánútun-aaí simátímakaawai tínkamuwasa púwúwa'a utamátínkaraapa'a konaarirí kwéowe. naaóvá'á kentíkwá'ná uráantave'a kawé'á uráawe sé'a utamátínkaraapa'a konaarirí kwéomba pó'a kárákwiyoro.

49 naaóvá'á Áánútu kawer-ímáyáávínkémbá séna kesáái simátimenaawaiye agaráátinkanaawaiye ti'maráanasa miwíwímbá kwénaaiyasa évakarawai sáwí'a umátinkesa évakarawai tínkamiyasa puwónááowe Áánútumo siráimba mináímbá paáruraiye.

50 naaóvákwará avumpinkwára naaénkwara'a Áánútun-aaí simátimakowaima tínkamuwasa pukáantavai póna misáwí'ó uráawaina anondá-meyamba ívé'o máyáan-kwaasitopa'a tíníye.

51 aiva'ó tuvúwanamo pukáin-kwaasigo áwí'a Épeo naaémba moóráwái áwí'a Sékáraya anóm-bono'-naumpa'a máyowana moóra-ayampa'a Áánútuntavesamo ísámaimo póimo tuvú'máímo agáyáan-ontan-tarei kwáyowana moóra-ayampa'a aiva'-mónó-káwáánákówé su'mai iyún-ontama kwáyowana avumpimbá Sékáraya umáyowasa tívúwana pukáíye. minkáé-kwáásírái avumpimbá tínkamuwasa pukáawaigwara'a miwítí sáwí-meyamba ívé'o máyáan-kwaasi mayánááowe.

52 kemó amáámbo sen-kwáásí árair-aimbo ímo aúpá'ó tukáankakai mináímbá ísámai kawer-osinó. kemá íma ísámai kawer-ombá ó'on-kwaasiti aambá aúkaamba pó'a kárákwiyoro Ísu siráíye.

53 Ísu mináímbá simásuwena máápa'a kumúwasa amáámbo sun-kwáásíyé amáán-kawaa-kwaasiye tirumpimbá áwáá'a aéesa ó'on-o'on-tantaatavesa áísaa umai ísáanano

54 aaimó kaé'mái-aimbo sína'o é'a aavimbá mayankánée sésa áísaa uráawe.

12

íma kaumbo-káér-ainkwarari'a oró siráin-kwasai.
Mátíyu 10:26-27

1 mitáwái ávááraumai sáwíva-kwaasi torupésa sisipáá umái máyówana Ísu kwená kwayó-kwáásí simátimena séna amáán-kawaa-kwaasi kaumbo-káér-ainkwara-kwaasiraamba ovó íma miráumai máéro. intóráin-tantaa'a sáwíyan-tantaa'a moóra-tonko áwí'a péréti mimpimbá kwémaraawana kwéintorena anómbo intembá amáán-kawaa-kwaasiti sáwí-aimba mirá kwéivo keinárawapimba misáwí-áínkó anómbo tiváínivo kentúra'a kárákwiyoro.

2 aúpá'ó kwáyáin-tantaa'a amápa'a avora'á paárínasa awánanaaowe. túnkaipa'a kwáyáin-tantaa'a avora'á paárínasa awánanaaowe.

3 no'wáámbo siráan-aimba sán-káíndara'a síyasa isánááowe. aúpá'ó siráan-aimba amápa-kwaasi túranka'a síyasa isánááowe Ísu siráíye.

moóráwái áároi inkáíséro siráin-kwasai.
Mátíyu 10:28-31

4 Ísu simásuwena séna kesí kwaási simátíménda ísáaro. évakarawai tínkamiya'a puwónááovo moóra sáwí'ó umátinkai-yantaa'a íma kwéraivo íma miwíyávé'a inkáíséro.

5 kemá simátíme'a sé'a Áánútu máyáivo kwenáároi inkáíséro. kwemó tínkamina'o puwónááombo éna kemá kanaán-umai sáwí-marupa'o iramó kwégaipa'a mátiyuwaniye. mináímbá Áánútuntave'a inkáíséro-aimba kwésune Ísu siráíye.

6 Ísu simásuwena séna sáwíyan-dumama téntékaan-dumama éva'aasei-numama sáwíyan-ontandei kae-tóyaráán-óntándéi kwémeyan-ovo Áánútu kíraan-dumama íma awinkaiwáímá póna awánaraiye.

⁷ numamá kító-tantaa'a awánaiwaima póna kwaásima anón-tantaa'a ovó íma táá'a kaíno. kenti'nóntáuma kwétaampaiwaiman-ivo íma táá'a kaíno Ísu siráíye.

*Ísu áwí'a avorató sénaunda-kwasai.
Mátíyu 10:32-33, Mátíyu 12:32, Mátíyu 10:19-20*

⁸ Ísu simásuwena séna simátíme'a sé'a amáparawai túranka'a kentávésa sésa Áánútu ai'maráísana kunkáiwai kesí anóndakoman-iye síyawaiyave'a kemá kwaási úrandako kumpaáruraundawai Áánútuna kwayó'nárawa'a kwíyómpakewai túranka'a sé'a kesí kwaásiman-owe sénaumne.

⁹ ánivo kwaási túranka'a kembá tínaaemba umásimiyawaiyave'a kemá Áánútuna kwayó'nárawa túranka'a sínaaemba umátimenaumne.

¹⁰ kembá kwaási úrandako kumpaáruraundawaimba simái sáwí'a umásinkanaaomba mindá Áánútu maitiyuwánívo Áánútun-amankomba simái sáwí'a umánkanaaomba mindá Áánútu íma maitiyuwáinana miwísé kwaíkwei'a íníye.

¹¹ kesí kwaási-i'a ontávái táto'mai tí'maesamo anón-kwaasiye monokáwáá-kwáásíyé túranka'o mátínkaresamo aaivimbá maitínkéwa'o é'a nóran-aimbo síyamba íma táá'a káinana

¹² Áánútun-amanko sénááon-aimba úwoi tááka'a tinkáína'a sénááowe Ísu siráíye.

óísankwara-kwaasigo sáwí-imayaa uráin-kwasai.

¹³ súwana sáwíva-kwaasivinkemba moórawai Ísuntavena séna anóndakoo kesivo púwísana kesuwaá amápa-tantaa'a mairéna íma taaímbai kwésimivo emá sinaná taaímbai násimino súwana

¹⁴ Ísu séna kesí kwaásiyo mináimbá íma koisé'a keávárawaiti náaindaamba íma taaín-timenaumne simáména

¹⁵ amáparawaiyavena séna kwaási kawe'á umái máyáawaiti ááimba íma sáwíva'-naaindaamba makáavo náaindaamba mayánáe seéme'a máyáavainivo kentúra'a kárákwiyoro Ísu siráíye.

¹⁶ simásuwena moóra-aimba simátiména séna moórawai sáwíva'-naaindaamba makáindawai kwená kígauva'a sáwíva-tomba kwáyáísana

¹⁷ kwesávái-ímáyáá éna sáwíva-tombo áká'maimo maránaunda-namba íma kwáyáivo nóra ónaumno.

¹⁸ mirámó é'a toómbá makáunda-namba tawísíyuwe'a anón-damba úmare'a mimpímbá amápa-tomba áká'mai maré'a kesí náaindaankwara'a maránaumne.

¹⁹ mirámó é'o é'a kesávái sé'a amápa-tantaa'a íma aáváán-tuwáúnda toómbá námai iyé'a nombá námai iyé'a ayáátááka'a úwoi mé'a onaná sirunkó kawe'á kwéina'a ménaumne kwésisana

²⁰ Áánútu simáména séna sáwí'o úmae kwénaaonda-kwaasima óne. ívé'-no'waamba puwéma esávái makáanda-naaindaamba túwénana nááwa mayáníyo Áánútu siráíye.

²¹ marapá'á esávái-nááíndááné su'mai makáiyawai mirán-kwáásímán-ivo marapá-tántáaré su'mai marésa Áánútumpaken-tantaa'a íma makáawe Ísu siráíye.

*Áánútumpa'a imáyáa améron-kwasai.
Mátíyu 6:25-34*

²² Ísu mináimbá simásuwena kwená kwayó-kwáásíyávéna séna kwésimtime'a sé'a miraráán-umai máyáamba íma anón-imayaa é'a toómbó

nánááontave'a íma anón-imayaa é'a kentúra'o unááankwátóimo ónááontave'a íma anón-imayaa oró.

²³ toómbó nánááomba úwoisambanivo kwaásimo máyáamba anón-tantaa'an-iyé. unááankwátói ónááomba úwoisambanivo kwaási túma anón-tantaa'an-iyé.

²⁴ numagómpá'á imáyáa oró. numaó íma kígau kwéena toómbá áká'mai naaúmpa'a makéna nánívo Áánútu miwítí toómbá tímísasa kwénaawe. Áánútu aúranka'a numaómá kító-tantaa'an-ivo kwaási anón-tantaa'a póna kentí toómbó éna timíníye.

²⁵ keinárawa'a anón-imayaamo é'o é'a kentí maíyan-kanaama íma kanaán-umai ayáátááka'a ménaaowe.

²⁶ mindá sáwíyan-tantaa'a isa'á íma kanaán-umai ónááomba pó'a ó'on-o'on-tantaatave'a íma anón-imayaa oró.

²⁷ kwaigwandáánká'á imáyáa oró. kwaigwandáánkó íma kígau éna íma kwená unááankwátói makáivo simátíme'a sé'a naaóvá'á Yútaa-kwaasiti anóndako áwí'a Sórómoni kwemá sáwívar-unankwatoiyé konaariríyé makáiwai úwasa kwaási awánésa kawé'an-iyé sumbánivo kwaigwandáán-aramba awánésa anón-kawé'an-iyé kwésewe.

²⁸ uvá'á konaarirí-yántáaré séna kwaigwandáámbá Áánútu uvá'á makáiyé. umá íma kwaíkwaí'a ínivo ívé'a ínasa aaváyaa kwaási agaisuwánááomba Áánútu mintántáá'á imáyáa kwéena konaarirí-yántáá'á makáiyé. miráumai Áánútu kwaásiyavena imáyáa éna kentí unááankwátói timínímba pó'a keinárawa'a maarán-áimbá ímo seráámbá Áánútu íma kanaán-umai kwésuwa'naa-iwaiman-iyé kwésewe.

²⁹ Áánútu kwétuwa'naa-imba pó'a toómbó nombó nánááontave'a íma anón-imayaa oró.

³⁰ moórá-mora-maravaken-kwaasi Áánútun-aai íma ísaan-kwaasi toómbó nombó nánááontavesa anón-imayaa kwéowe. toómbó nombó ímo kwéne'o é'a puwónááontavena kentivo mintántáátávéna imáyáa kwéivo íma anón-imayaa kwéé'a

³¹ Áánútu kwená kwaási kwégawaaintave'a imáyáa íyana mintántáá'á timíníye Ísu siráiyé.

kwíyómpa'a kawé-tántáákóná kwaasái.

Mátíyu 6:19-21

³² Ísu simásuwena kwená kwayó-kwáásiyávéna séna kemá kesínaaemba kwégwaraawai kárákwiraumne. kentáásivomo simbá kesí kwaási kawáá ondá keinárawagwara'a kawáá ónááowe. mirá íyana kesirunkó kawé'á íníye simbá póna íma táá'a kaíno.

³³ kentí náaindaamba kwétíme'a meéyámbá mairé'a ímo makén-kwaasi tíméro. mirámó kwéiyana kentí kawé'-méyámbá kwíyómpa'a kwáyáinasa kwaási íma umóyámbá íyana íma avíyaraamba káínana kawé'á umái aasiyaasí kwaíkwaí'a ína'a minkáwé'-méyántávé'a imáyáa é'a

³⁴ marapá'ó kentí óísambo kwáyainanamo éna marapátávéna tinkánívo kwíyómpa'o kentí óísambo kwáyainanamo éna kwíyómpatavena tinkáníye Ísu siráiyé.

mayái-kwáásímó kwéto'mayaa on-kwásái.

³⁵⁻³⁶ Ísu simásuwena séna anón-kwaasigo aaraimá kwétokwaa on-tánómbá komandánée séna kwínasa kwená mayái-kwáásí unááankwátói úmaresa mésa oómbá kúra'makesa amu'matuwé méwana téna tááyainasa

avekáámbá onta tiyankánaáowe. miwí kwéto'mayaa ontembá keinárawa'a kwéto'mayaa e'a amu'maré'a máéro.

³⁷ minánón-kwáásígó tinda kwená mayái-kwáásí koku'á mésa amu'matuwé ménka'a tìnana tirunkó kawé'á íníye. árai'a simátíme'a sé'a minánón-kwáásígó mayái mayáíndayavena unáánkwtóí ayú'mái mórúna maréna minkwáásíyóntávéna maanká'á méwa'a toómbá tíméro síníye.

³⁸ minánón-kwáásígó no'wáán-avuntana'i. irataróra'iyó. tinda kwená mayái-kwáásí koku'á mésa amu'matuwé ménka'a tìnana tirunkó kawé'á íníye.

³⁹ simátíménda-aimba imáyáa oró. naankó avowámó umóyán-kwáásímó tínín-kanaamo isénaraai umóyán-kwáásí timbá kwéto'mayaa ena awánéna kwatúwáísana kwená naaúmpakemba umóyámbá íma máyáísino.

⁴⁰ miráumai kemá kwaási úrandako kumpaáruraundawai kumónaundayave'a pó'a keinárawa'a íma imáyáa kwéiyanka'a kumúnavaivivo kwéto'mayaa e'a simu'maré'a máéro Ísu siráíye.

*sáwí'a owasá kawé'á owasá uráan-kwasai.
Mátíyu 24:45-51*

⁴¹ súwana Pítaa séna Ísóigoo emó sénda-aimba kentááyáváyíyé su'mai kwése. amápa-kwaasiyavaigwarara kwéseno súwana

⁴² Ísóigo séna kawé'-má'yáímó kwémayaawai kawer-ímáyáágwárá-kwáásíyávé'a kwésune. miwítí anóndako séna kesí mayái-kwáásírá'á kárákwire'a toómbá taaímbai tíma'mae'a iyóro síníye.

⁴³ miwítí anóndako téna mayáímó kawé'ó umáímó mayáínda tatuwánáínana mayáímó kwémayaindawai tirunkó kawé'á ínana

⁴⁴ minánóndákó séna kesí náaindaamba amápa-tantaaka'a kárákwiyoro síníye.

⁴⁵ ánivo mimbáyái-kwáásímó imáyáamo ésamo kesí anóndako ayáátáaka'a íma tíníye sésamo mayái-ínínákwá'ó tínkamesamo toómbó nésamo uwoaó'-nómbó kwénesamo uwoaó'ó ésamo

⁴⁶ miwítí anóndako tínín-kanaa ímo ísaresamo ímo imáyáa kwéindara'a téna anónka'a tatínkambai Áánútun-aaí ímo kwéisaan-kwaasi máyáapa'a mótinkaniye Ísu siráíye.

⁴⁷ Ísu simásuwena séna mayái-kwáásí miwítí anón-kwaasigon-aaí isésa kwemó síndantemba íma iyamba máyáawana anón-kwaasigo téna anónka'a tatínkaminiye.

⁴⁸ ánivo mayái-kwáásí miwítí anón-kwaasigon-aaí íma isésamo ombá sáwí'a ésa máyáawana anón-kwaasigo téna sáwíyanka'a tatínkaminiye. Áánútu kawer-ímáyáá anómba tímakaiyawai anóm-bayai máyáaro. kawer-ímáyáá anómba tokáiyawai kwaási túwa'naa oró Ísu siráíye.

*Ísu kwaási taainánín-kwasai.
Mátíyu 10:34-36*

⁴⁹ Ísu simásuwena séna iramó kaintembá mayáímá máyáandayave'a marapá'á kumbáyaunda mimbáyái ánásainana kawé'á íníye-imayaa kwéune.

⁵⁰ sáwíyanka'a kembá sí'a índai'a ónááontavena sirunkó umbái kwétaisana sí'o índai'o ónááomba ánásainana sirunkó kawé'á íníye.

⁵¹ kentávé'a maarán-ímáyáá íma oró. kwaási amápa'a paru umái máyáantavena marapá'á kunkáíye. ímanivo marapá'á kunkáunda kwaási taaínkaa'a ésa évakarawai kesáí isáiyasa évakarawai íma isánááowe.

⁵² ívékwará aánogwará'a moórá-naumpa'a éva'aasei-kwaasi mésa kesááiyavesa miwítí imáyáa taaínkaar-urésa kaumbonárau moórá-imayaa iyasa kae'nárai ó'on-imayaa óyááoiye.

⁵³ avowámá moórá-imayaa ínana ááninko ó'on-imayaa íníye. anówama moórá-imayaa ínana ayáámúnko ó'on-imayaa íníye. anáávukoe ó'on-o'on-imayaa óyááoiye. kesááiyavesa miráumai miwítí imáyáa taaínkaa'a ónááowe Ísu siráiyé.

évaka-tantaakona ááimbo kwéisaan-kwasai.
Mátíyu 16:2-3, Mááka 8:11-13

⁵⁴ Ísu sáwíva-kwaasiyavena séna ainámbó kwáyaina'o é'a sé'a aa'á tíníye kwésiyana aa'á tíníye.

⁵⁵ úndá to'mái ánásaina'o é'a sé'a aa'á káníye kwésiyana aa'á káníye.

⁵⁶ kwíyómpa'o awáné'o ombá sé'a aa'á káníye. aa'á tíníye kwésemba mintántáá'á awánaraawe. kae'náér-on-kwaasi pó'a mirán-tántáákóná ááimba awáñaambanivo Áánútu ívé'o kwéin-tantaakona ááimba íma awánaraawe Ísu siráiyé.

aaimó arupímo íi-kwásái.
Mátíyu 5:25-26

⁵⁷ Ísu séna simátíménda-aimba ísáiyuwe'a minkáér-ámpá'á taaínkaa'a uré'a moórá-ampare su'mai koró.

⁵⁸ moórá-aimba ísáaro. aaimó simátinkanae síyawaimo tí'mae kwíyasa aampa'á mósimai paárumasuwesa koró. anón-kwaasimo mátimiyasamo ésa i-kwáásí timíyasa ándá-naumpa'a tinkánááowe.

⁵⁹ ímo mirámó íyasamo ésa ándá-naumpa'a mótinkaiyasa íma ááéma ánásanaumne sésa amápa'-meyamba tímatuwaiyasa ayútinkanaaowe Ísu siráiyé.

13

sáwí-imayaamo ímo tuwáiyawaimo puwónááon-kwasai.

¹ Ísu kwésimatimuwasa évakarawai tasimámesa sésa Káríri-maravaken-kwaasi évakarawai Áánútuntavesa ísámai póímo tuvú'mái agáyáamba kámááni-kwaasiti anóndako áwí'a Páírátí évakarawai tí'maráisasa tínkamisasa pukáawe suwaná

² Ísu séna miKárírívákémbá pukáan-kwaasiyave'a sembá miwítí sáwí-imayaao Kárírívakemba amáparawaiti sáwí-imayaagomba usáyaaitaraintavesa pukáawewa kwéseo.

³ íma mirá kwéovo simátíme'a sé'a kentí sáwí-imayaamo ímo tuwé'o Áánútumpa'o té'o é'a keinárawakwara'a puwónááowe.

⁴ imáyáa oró. Síróamuva'a ayáátáá'-namba tawiséna sáwíva-kwaasi 18 kwaasi tínkamisasa pukáawe. mindáyave'a sembá miwítí sáwí-imayaao Yérúsaremuvakemba amáparawaiti sáwí-imayaagomba usáyaaitaraintavena pukáawewa kwéseo.

⁵ íma mirá kwéovo simátíme'a sé'a kentí sáwí-imayaamo ímo tuwé'o Áánútumpa'o té'o é'a keinárawakwara'a puwónááowe Ísu siráiyé.

taaigó íma arambá iráin-kwasai.

⁶ Ísu kwántámai-aimba simátiména séna moóráwái kwená ándá-aran-kigauva'a áséi-aramba íyain-taima u'makáísana áruma kwíkáísana arambá komayánáe séna koawánaimba íma iráísana

⁷ minkígáúrá'á kárákwirain-kwaasiyavena séna kaumborá'á áú'a simbá mintáéramba komayánáe'a koawánáúnda íma arambá iráisa'a úmpo mintáímá tumásuwaaoo. maragóná anombá nasúwáívainivo tumásuwaaoo sisaná

⁸ mindákó séna anóndako ímampo'a mintáíyááimpa'a oó'á túmake'a agámo'a maké'a

⁹ moórá-au'o sínda awánaanana arambó iyéna kawé'á ínivo mirámó ímo ína'a tumásuwanaumne siráiyé Ísu siráiyé.

Ísu saavatirá'á moórá-inimba asóvamankarain-kwasai.

¹⁰ moórá-tawai Yútaa-kwaasi monor-áímbá kwéison-kanaara'a Ísu mono'-náúmpá'á uména aai kwésimatimuwana

¹¹ moórá-ininko taraváá-kwámbá arumpimbá máyon-ininko ména ayáátááka'a sáwí'a umái ména 18 íma maisuwéna miráumai sáwí'a umái máyowana arósáánumba káínáívai kurówana íma kanaán-umai koku'á máyowana

¹² Ísu minínínkómbá awánéna séna enáí'a ánásaino séna

¹³ ane'á tátorowana avekáámbá arósáánumba arupí úwana koku'á usásinena Áánútu áwí'a mósá marówana

¹⁴ Ísu agándon-kanaara'a minínínkómbá asóvamankontavena mono'-nánká'á kárákwirawai arunkó sáwí'a úwana sáwíva-kwaasiyavena séna ava'moraé-kanaa mayái kwémayenka'a sí'a asóvamasinkainkwae sé'o é'a té'a agándaan-kanaamo é'a íma teró súwana

¹⁵ Ísóigo séna kaumbo-káér-ainkwara-kwaasiman-owe. agándaan-kanaara'a kentí purumakankwárá'á tónki-poigwara'a naaúmpakemba ayúranke'a áí'mae'a nompá'á kowaná nombá kwénaiye.

¹⁶ minínínkó Ááváramu aísavutantamba uráin-inimba isaná Sáátáánigo ayáátááka'a 18 íma tátokaisa'a agándaan-kanaara'a ayúrankauna'a sáwí'a kwéone kwésewe Ísu súwasa

¹⁷ simáímo sáwí'o umánkówai mináímbá isésa tigaemá uwaná kawé'-máiyái kwémayontavena úwoi-kwaasi tirunkó kawé'á uráiyé.

taaérankona kwaasái.

Mátíyu 13:31-33, Mááka 4:30-32

¹⁸ Ísu séna Áánútu kwená kwaási kawááimba nóinkara kwégawaaiyompo maarán-áímbá simátínéna'a isánááowe.

¹⁹ Áánútu kwená kwaási kwégawaaimba maarámán-iye. moóráwai sáwíyan-taeranko áwí'a másátati mintáérámbá kígauva'a u'makáisana anón-éna amaimá móivarena kóyáwé uráisana numaómá mimpímpá'á ánáamba úmarena kwémaiye. Áánútumo kwená kwaási kwégawaaimba miraráámbá éna kwenááigo sáwíyamba kwaási tirumpimbá kunkwéna anómba kwéiyé Ísu siráiyé.

²⁰ simásuwena séna Áánútu kwená kwaási kwégawaaimba nóinkara kwégawaaiyompo maarán-áímbá simátíména'a isánááowe.

²¹ moórá-ininko péréti-tomba agayánáe séna kanaráán-tántáákó áwí'a páráwaa'a maimaéna intorái-yántáá'á sáwíyan-tantaa'a ayáúmaraisana kwéna intoréna kwéanon-iye. Áánútu kwená kwaásimo kawááimba miraráán-umai kwenááigo kwaási tirumpimbá sáwíyamba kunkwéna anómba kunkwéiyé Ísu siráiyé.

sáwíyan-ontaona kwaasái.

Mátíyu 7:13-14, Mátíyu 7:21-23

²² Ísu mináímbá simásuwena Yérúsaremu-naor-ampa'a kúmba naaó'-nao'a kwenáái simátíma'maena kúwana

²³ moóráwai séna anóndakoo Áánútu moóra-mora-kwaasiye su'maiya kawer-ámpá'á métinkaniyo súwana Ísu séna

²⁴ tiyáántámba égési úmae'a sáwíyan-ontavimba usáveranaaowe. simátíme'a sé'a sáwívarawai usáveranae sésa íyambanivo íma kanaán-umai usáveranaaowe.

²⁵ naankó avowámá usásinena ontá úmaraina'a ontará'á umé'a ááye'a sé'a anóndakoo ontayá tisinkaaó síyana íma tuwánáúnda-kwaasi náávakena'oo sína'a

²⁶ kentáásí naaópa'a te enáái tasimásimenata eséya toómbá nombá naráundayaawe síyana

²⁷ kwemá séna íma tuwánáúnda-kwaasi kentí naambárure kentóikare íma tuwánáúnda-kwaasin-ovo kóro naankó avowámá síníye Ísu simásuwena séna

²⁸ Áánútu kwená kwaási kawááipa'a ti'maráína'a máápakemba awánáiyamba kentíkwá'ná Ááváramuwe Áísákaawe Yákópowe Áánútun-aaí simátímakowaiye Áánútu kwégawaai'a méwa'a tuwáné'a tíyántave'a é'a ivi'á tánááowe.

²⁹ aaváúmá usaipakén-kwáásíyé aaváúmá kumpéráipaken-kwaasiye évarevar-awampaken-kwaasiye Áánútu kawááipa'a tésa tamésa nánááowe.

³⁰ minkánáará'á naaén-kwaasivinkemba évakarawai aivarí'a ónááovo aiva-kwáásí naaéni'a ónááowe Ísu Áánútumo kawááintavena mináímbá siráíye.

*Ísu arumbá umátínkarain-kwasai.
Mátíyu 23:37-39*

³¹ mitáwai ámáán-kawaa-kwaasi évakarawai Ísunopa'a tésa sésa anón-kwaasi áwí'a Éróti séna Ísumba tuvúwónana puwíníye kwésivo maanká'á tuwé ó'om-bapa'a kówaaó suwaná

³² Ísu séna Érótimba iyánaankaraama túwáín-kwaasi kosimáme'a sé'a taraváá-kwámbá kwaási tirumpinkémbá kwémaitiyuwe'a tí'a on-kwáásí kwéasovamatinkaunda-mayai ívé'a maé'a aaváyaa maé'a ayúnká kesí mayái ánásanqumne.

³³ Áánútun-aaí simátímakaawai Yérúsaremu-naopare su'mai kwétinkamowasa kwévuwontave'a ívé'a aaváyaa ayúnká aampa'á kwégwe'a mayái maivá kónaumne siyé Érótimba kosimáméro Ísu simásuwena

³⁴ Yérúsaremu-naopaken-kwaasi arumbá umátínkena séna Yérúsaremu-naopaken-kwaasiyono. Áánútun-aaí simátímakowai tínkambae'a kwéiyuwasa pukáawe. Áánútu ti'marówasa kurówai óntantamba tínkambae'a kwéiyuwasa pukáawe. kokórigomo áraátombo ayóí-ándámpá'ó tínkarenamo káátamatinkaintemba aasiyaasi-táwai kemá mirá ónaumne kwésundanivo tínaaemba kwéumasimewe.

³⁵ ísáaro. Áánútu tiyuwáína'a tu'nankáámbá ónááowe. simátíme'a sé'a íma úwoi suwánanaaovo naaémbo sé'o Áánútu ai'maráísana kunkáiwaimba Áánútu kawé'á kwéumankaiye síyanka'a moórágwara'a suwánanaaowe Ísu siráíye.

14

Ísu aiyayaamba intorón-kwaasi asóvamankarain-kwasai.

1 moórá-tawai agándon-kanaara'a Ísu ámáán-kawaa-kwaasi anón-kwaasigona naaúmpa'a toómbá náíndayavena umáyowasa agándai-kanaara'o Ísumo nóramo índa awánanae sésa umésa awánowana

2 moóráwai aiyayaamba kwéinton-kwaasigo kwená egwaa'á máyowana

3 Ísu minkwáásígómbá awánéna ámáán-kawaa-kwaasigo ámáamba sun-kwáásiyé tísaa ena séna agándaan-kanaara'a kanaarará áí'o in-kwáásí asóvamankanaundaya'iyó súwasa

4 isésa íma aai suwaná minkwáásígómbá áí'mai kawe'á umánkena séna ánivo kuwó súwana kóúwana

5 tísaa ena séna keinárawapinkemba kentí iyámpóíya'i. kentí poráára'iyó. maipímbó pékaina'o é'a agándai-kanaara'a ááéma mósá asinánááoo Ísu súwasa

6 mináímbá íma kanaán-umai anondá siráawe.

kwaási íma kentúma maimaé iyí-kwásái.

7 aai íma anondá suwasá toómbó nánéesamo tun-kwáásí aiva'á uménaemo sumbá Ísu tuwánéna kwántámai-aimba séna

8 moóráwai séna aaraimó tokwaa on-tánómbá tamandaaó sína íma aiva'á umaiyó. aiva'ó uménanamo enáwí'o usáyaaitaraindawaimo títanamo éna

9 tááyaindawai entávéna séna usásinenana maankwáásígó maanká'á tamaíno sínana aigaemá umásuwe tínaaempa'a kumbéniyone.

10 ánivo tááyainamo tínaaempa'o uménanamo tááyainda-kwaasigomo kweyááríka'o entávénamo séna kesí kwaásiyo usásine aiva'á umaiyó sínamo umáínasa awánéna enáwí'a mósá maránááowe.

11 anón-kwaasima úne síyawaima Áánútu miwí túwí'a mórúna tiyuwánívo sáwíyan-kwaasima úne síyawaima Áánútu miwí túwí'a maimaé iyíniye Ísu siráíye.

12 Ísu simásuwena ááyarowaiyavena séna anón-tanomba kauvónáe sinda-táwai óísankwara-kwaasiye enamááraawe ená akúné ená kwaásiye su'mai íma tááyao. mirámó inasamó ésa naaémba ááyewa toómbá komandáníyonda mindá ená toónkóná anondáman-iyé.

13 ánivo anón-tanomba kauvónáe sinda-táwai ímo óísambo makén-kwaasiye tíyayaamba sáwí'a urén-kwaasiye aúgavitan-kwaasiye tááyenasa tamandánááombanivo

14 ená toónkóná anondáma íma amíyambanivo enarunkó kawe'á ínana Áánútu ená toónkóná anondáma amíníye. naaémba arupí umái mén-kwaasi pukémpinkemba usásinaiya-tawai Áánútu amíníye Ísu siráíye.

anón-tanomba kauráin-kwasai.

Mátíyu 22:1-10

15 mináímbá súwasa Ísuwe toómbá kwénowai isésa uwaná moóráwai séna Áánútu kwená kwaási kawááípa'a toómbá nánááowai tirunkó aamoí íníye súwana

16 Ísu séna árai'a simbánivo simátíménda imáyáa oró. moóráwai anón-tanomba kauvónáe séna sáwíva-kwaasi tááyamakena máyáísana

17 mintánómbó nánááon-kanaa sáwíyanka'a títana kwená mayái-kwáásígómbá ai'maráísana tááyaraiwaiyavena séna toómbó naí kwéto'mayaan-ivo teró sisasá

18 miwí íma tií-áímbá sewaná moóráwai séna maramá meéyán-ure'a koawánanaumpo íma tanómba kauvópa'a kónaumne siyé kosimámiyo sisaná

19 moóráwai séna siyáánkai-poima meéyán-ure'a koawánanaumpo íma tanómba kauvópa'a kónaumne siyé kosimámiyo sisaná

²⁰ moórawai séna ívé'a aaraí mairáunda pó'a tanómba kauvópa'a íma kónaumne siyé kosimámiyo sisaná

²¹ mimbáyái-kwáásígó kwená anóndakonopa'a téna mirá sewé tasimámísana arunkó sáwí'a isaná séna avekáámbá naaó'-nao'a kwénaae tíyayaamba sáwí'a uráinda-kwaasiye túramba kavíkáinda-kwaasiye óísamba íma makén-kwaasiye tivakáá-umai tí'mae tiyó séna ai'maráísana

²² mimbáyái-kwáásígó mirá kosimái koyauweréna taséna simásimendantemba kosimái tí'mae'a túnda ená naaúmpa'a paaí karekó'a umái máyáawe sisaná

²³ kwená anóndako séna amápa-kwaasi kesí naaúmpata sisipáá oró. amápar-ampa'a kwénaae kwaásimo tivakáá-e asiramái simái tí'mae tiyó siráíye.

²⁴ Ísu séna simátíme'a sé'a aiva'ó tááyaraiwai íma tésa kwená toómbá íma tamandánááowe Ísu mináímbá kwántámai-aimba siráíye.

imáyáa kawé'á urésa Ísu-ánaemba kwaránááon-kwasai.

Mátíyu 10:37-38

²⁵ súwasa Ísuwe aampa'á kuwaná mégwantena simátimena séna

²⁶ kesínaemba kwaránáe síyawai aiva'á kembá imáyáa simésa naaémba anóvowiye awainínkówé kwená iyámpóíye kwenávarawaawe kwenáúnnavare kwesáváíyé imáyáa oró. ímo mirámó íyamba uwóví'a ónááovo mirámó ésamo ésa kesínaemba kwarésa kesí kwayó-kwáásí-í'a ónááowe.

²⁷ kemó puwónaunda-taimo súgwaata'mae'o kondantembá kesínaemba kwaránááowaima umbai-yántáá'á timíyasa minúmbái-yántáá'ó ímo maimaésamo sínaembo kwaráamba uwóví'a ombá pósa íma kesí kwayó-kwáásí-í'a ónááowe.

²⁸ moóra-aimba ísáaro. ayáátáá'-namba ónáe síyawai aiva'á óntambo tuwésamo ónááon-imayaa ésa óntamba táámpamai awánáiyambo kanaamó ínasamo ésa mináyáátáá'-námá ónááowe.

²⁹⁻³⁰ ímo táápamaimo awánaresamo mindámbó íyamba minóntámbá ánásagwinana mindámbá úwoi kwáyainasa kwaási awánésa íma áságwimai umásukaawe sésa tuwírááima sénááowe.

³¹ moóra-aimba ísáaro. moóra áái'a tiyáíwín-ánón-kwáásígó áái'a tiyánáe séna aiva'á kwená i-kwáásí táámpainda sáwíva-kwaasi 10,000 kwaasi ínana ó'on-i-kwaasiti anóndako kwená i-kwáásí táámpainda ávááraumai sáwíva-kwaasi 20,000 kwaasi ínana imáyáa éna kembá usáyaaaitanaao. íya usáyaaaitanaao séna

³² íma kanaán-umai usáyaaaitanaumne-imayaamo énamo éna anón-kwaasi némpa'a máyainana aantá-kwaasi tí'maréna séna íma áái'a tiyánaundayaanivo úwoiya ménaum. nóraya ónaumno siyé kosimáméro síníye.

³³ Ísu mináímbá simásuwena séna aiva'á ónááon-imayaa urésa naaémba síyantemba ónááowe. miráumai kesínaemba kwaránáe síyawai aiva'á makáan-tantaatavesa imáyáa urésa íma mintántáá'á tuwánaumnemo sésamo ésa kesínaemba íma kwaránááovo mintántáá'á tuwánaumnemo sésamo ésa kesínaemba kwarésa kesí kwayó-kwáásí-í'a ónááowe Ísu siráíye.

uwígóná kwaasái.

Mátíyu 5:13, Mááka 9:50

³⁴ Ísu simásuwena séna uwímá kawé-tántáá'á imbánivo anómá ánásaisana ayáántamba kwáyáimbanivo ó'a uwímó kái'a íma úmaranaaowe.

35 ayáántámba íma agámo'a maráiyana kawé'á ínivo úwoiva'a tuwánááowe. kwéisaawai ísámai kawé'á oró Ísu siráiyé.

15

sipisípi-poimo áúyokain-kwasai.

Mátíyu 18:12-14

1 táákísi-ontamba kwémayon-umoyan-kwaasiye sáwí'a kwéun-kwaasiye Ísunopa'a kwenáái isánáe sésa tuwasá

2 áamáán-kawaa-kwaasiye áamáamba sun-kwáásíyé tuwánésa tirunkó sáwí'a úwasa keáímbá sésa sáwí-kwaasiye toómbá kwénena aái kwésimba sáwí'a kwéiyé suwaná

3 Ísu mináímbá iséna kwántámai-aimba séna

4 sipisípira'a kárákwiyowai kwéon-aimba ísáaro. moóráwai sáwíva-sipisipi 100 sipisípira'a kárákwiraisana moórá-sipisipi áúyokwisasa misáwívá-sípísípí uvá'á máyáawana moóráma áúyokwimba koavakáá-éména awánéna

5 aamoí kwéena áúgwaata'maena

6 naaópa'a téna kwenamááraawe kwená naaópaken-kwaasiye tááyaisasa torupamáí máyáawana séna kesí sipisípi áúyokwisa'a koavakáá-éme'a áí'mae'a túmpo aamoiyá ónáe sisasá aamoí uráawe.

7 simátíme'a sé'a miráumai kwíyómpa'a máyáawai marapá'á tuwánaamba arupí umái máyáan-kwaasi kawé'á umái máyáamba tuwánésa aamoí kwéowasa sáwí'a umái máyáampinkemba sáwí-imayaa tuwésa Áánútunopa'a tíyasa Áánútuna kwayó'nárawa'a kwíyómpa'a máyáawai anón-aamoí kwéowe Ísu siráiyé.

óntamba áúyokain-kwasai.

8 Ísu séna moórá-aimba imáyáa oró. moórá-ininko siyáánkai-ontan-arumba makáisana moórá áúyokwisana oómbá kúra'makena kwená naaúmpa'a kankambá kwégwiyuvena kawé'á umái avakáá-éna

9 awánéna kwenamááraawe kwená naaópaken-kwaasiye tááyaisasa torupamáí máyáawana simátímena séna kesí óntamba áúyokwisa'a avakáá-éme'a mayáúmpo aamoí íyataao sisasá aamoí uráawe.

10 simátíme'a sé'a miráumai sáwí'a umái máyáampinkemba sáwí-imayaa tuwésa Áánútunopa'a tíyasa Áánútuna kwayó'nárawa'a kwíyómpa'a máyáawai anón-aamoí kwéowe Ísu siráiyé.

ívé-kwaasigo avowámbá auwéna kóurain-kwasai.

11 Ísu séna moórá-aimba imáyáa oró. moóráwai kaer-íyámpóí tínkaraiwai máyáísana

12 naaénkewai avowántávéna séna ená amápa-tantaa'a ímo pukéndara'a ívé'a taaímbai simiyó sisaná taaínkaar-umai ááninkai tímísana

13 naaénkewai sáwíyanka'a ména kwembó ámakain-daaindaamba kwétímena óntane su'mai maimaéna némpa'-marava'a koména sáwí'a úmaena kwéiyena kwená óntamba tu'mái

14 ánásasuweisana anón-ayawaima taisaná toóntávéna avakáá uwááena

15 mimbárávákén-kwáásígónópa'a kwéna mayáí mayánáe kosímae íyísana kesí maravá'á komé kesí póíra'a kárákwiyuwo sisaná

16 koména póíra'a kárákwirena áaesantavai úmae kwéiyena póíti toómpínkémbá nánáe séna sisasá íma améwana

¹⁷ ména naaémba kawer-ímáyáá éna séna kesivoná mayái-kwáásí sáwíva-tomba nawááesa tímú'a vaisasá aráávara'a kwéomba pó'a maanká'á mé'a sáái sinkáína'a puwúnawaimpo'a

¹⁸ maanká'á tuwé'a kesivonópa'a kwé'a sé'a kesivoó Áánútu aúrankare enaúrankare sáwí'a únda pó'a

¹⁹ kentávái kesáánine sénda uwóví'a ómpo kesí mayái-kwáásíyé siyó kosénaumne séna

²⁰ mivá'á tuwéna teéména aampa'á kwétisana némpakemba avowámá awánéna aruntavéna umánkena isaaiséna koyaparéna ivi'á kwétaisana

²¹ ááninko séna kesivoó Áánútu aúrankare enaúrankare sáwí'a uráumpo kentávái kesáánine sénda uwóví'a óne sisaná

²² avowámá mináímbá ivá kwéyuwéna kwená mayái-kwáásí tááyaisasa tewaná séna avekáámbá kawer-únánkwátói maimaé mágwéumanke'a kesáánimba intávé'a kwairambá kwéumanke'a aísamai ánáamba kwéumanke'a

²³ ánóígwara-purumakan-araa'a maimaé'a máyuvu'mai aamoi-tánómbá kauvíyata kwéneta aamoiyá umánkáano.

²⁴ kesááninko áúyokurai. pukurái. kwésunana úwoi ména timbá póta aamoiyá ónaumne sisasá aamoí uráawe.

²⁵ aamoí owaná aivakéwái kígaувakemba timbá naankóná egwaa'á téna aamoí on-áímbá taiséna

²⁶ mayái-kwáásígómbá ááyéna séna nóinkara aamoí kwéoo sisaná

²⁷ enává'a kawé'á umái tiráísana enavo séna ánóígwara-purumakan-araa'a tuvú'mái kaúvóro sisasá mirá kwéesa máyáawe sisaná

²⁸ mináímbá ísáísana arunkó sáwí'a isaná kayoréna íma naaúmpa'a íyísana avowámá máápa'a kuména aivakéwai arumbá kusimái íyáísana

²⁹ avowántavéna séna ayáátááka'a esé mé'a sáwívar-ima kwémaisuwe'a enáái íma ankaisé'a emó séndantemba mirá kwéuna anóm-poiye sáwíyam-poi méme-araare íma tuvú-siména'a kesí kwaásiye naráumne.

³⁰ enááninko ená anón-ontamba maimaéna koména aarai tine'á minóntámbá máyu'mai ánásasuwéna tisa ánóígwara-purumakan-araa'a tuvú'mái kwégaumai améne sisaná

³¹ avowámá séna ayáátááka'a kesé máyaanda kesí amápa-tantaa'a endéín-íye.

³² enáváko áúyokurai. pukurái. kwésunana úwoi ména tintávéta aamoiyá kwéumankaumne siráíye Ísu siráíye.

16

moóráwai mayái sáwí'a uráin-kwasai.

¹ Ísu kwená kwayó-kwáásíyávéna séna moórá-aimba ísáaro. moóráwai náaindaankwara-kwaasigo mayái-kwáásíyávéna séna kesí náaindaanka'a kárákwiyuwo sisaná mirá kwéísasa évakarawai tésa sésa ená náaindaanka'a íma kawé'á umái kárákwiraisana ená óntamba áúyokaiye sewaná

² mindákó iséna kárákwiraiwaimba ááyaisana tisaná séna enáái sewa'á isáúnda po kesí náaindaanka'a íma kárákwiyiniyompo kesí náaindaanka'a kárákwiyonda-auvai agaimái símína'a ená mayáígóná ááimba awánaano sisaná

³ kwégwéna imáyáá éna kesí anóndakomo si'mátuwaina'a nóra ónaumno. kemá íma asirayándá'á pó'a mara-máyái íma kanaán-umai mayánaunda pó'a inaaímó síyávái sigaemá ínivo

⁴ mirá é'a aasósóí'a úmae kwénaaonana si'mátuwainasa naaémbe meéyán-ónaumne sésamo úwoimo mairáan-kwaasiti naaúmpa'a sínkaresa toómbá siménááowe-imayaa umásuwena

⁵ kwená anóndakonopakembo naaémbe meéyán-ónaumne sésamo úwoimo mairáan-kwaasi tááyaisana moóráwai tisaná séna kesí anóndakomba nóraumai-meyana amíníyono sisaná

⁶ séna sáwíva'-masawemba 1,000 masawemba ógwitamai aménaumne sisaná mindákó séna ená aúváivimba íma 1,000 iye se 500 iye simái agai-simiyó sisaná mirá isaná

⁷ ó'a moóráwai tisaná séna kesí anóndakomba nóraumai-meyana amíníyono sisaná séna sáwíva-ton-unamba 1,000 unamba aménaumne sisaná mindákó séna ená aúváivimba íma 1,000 iye se 800 iye simái agayaaó sisaná

⁸ mináimbó simbá anóndakomba simáméwana iséna kwená náaindaanka'a sáwí'a umái kárákwiraiwaintavena séna kawer-ímáyáágwárá-kwáásí ontembá mirá óne siráíye. marapá-kwáásí kentí imáyáarakemba ásagwimai mirámó ondawái kawé'á íníye simái kwémayaavo sámó kain-áyámpá'ó máyáan-kwaasi íma mirá kwéowe. miráumai anóndako kwená náaindaanka'a kárákwiraiwaintavena séna kawer-ímáyáágwárá-kwáásí ontembá mirá óne siráíye Ísu siráíye.

⁹ Ísu simásuwena mináíntávéna séna ísáaro. marapá'á kentí óntandei túwa'naa iyasa kentí kwaási-i'a íya'a kentí óntambo ánásaindara'a kwíyómpa'o ésa iyónááon-kanaa kwíyómpa'a minkwáásí tuwánésa aamoí umátinkanaaowe.

¹⁰ sáwíyan-tantaaka'a kawé'á umái kárákwiyowai anón-tantaaka'a kawé'á umái kárákwiyonaaowe. sáwíyan-tantaaka'a sáwí'a umái kárákwiyowai anón-tantaaka'a sáwí'a umái kárákwiyonaaowe.

¹¹ marapá-tántááká'ó ímo kawé'ó umáímo kárákwiraiyawaimo éna Áánútu kwíyómpaken-tantaa'a íma tiména kárákwiyoro síníye.

¹² marapá'ó Áánútumpaken-tantaaka'o ímo kawé'ó umáímo kárákwiraiyawaimo éna Áánútu kwíyómpaken-tantaa'a íma tiména kendéímán-iye síníye.

¹³ íma kanaán-umai kae-káwáá-kwáásítí mayái kwémayaawe. mirámó ésamo ésa moóráwaimba aamoí ésa moóráwaimba íma aamoí umánkanaaowe. mirámó ésamo ésa moóráwaina mayái kawé'á umái maésa moóráwaina mayái sáwí'a umái mayánááowe. miráumai Áánútuna mayáímó maé'o é'a sáwívar-ontamba mayánaumne-imayaa íma úmae iyónááowe. sáwívar-ontamba mayánaumne-imayaamo é'o é'a Áánútuna mayái íma mayánááowe Ísu siráíye.

¹⁴ Ísu mináímbá súwasa amáán-kawaa-kwaasi isésa óntantavai aamoí kwéesa pósa Ísuna awíráái suwaná

¹⁵ Ísu simátimena séna keinárawa'a kwaasi túranka'a kawé'-má'yái kwémayaawasa tuwánésa sésa kawé-kwáásimán-owe kwésevo Áánútu kentí tááma kwétuwanaiye. amápa-tantaako áúmo mósá kwémaraan-tantaatavena Áánútu úwoisan-tantaa'an-iye kwésiye Ísu siráíye.

¹⁶ Ísu simásuwena séna Mósesi Áánútuna amáamba simátímakaimba Áánútun-aaimo simátímakawaimo agaimakáamba naaóv'á maémaen-kwaasiye minávúmpín-kwáásiyé naaén-kwaasiye Yónimo nombó pétinkaraiwaiye ména mináímbá taagwiyakáawe. ívé'a áséi-kwasai Áánútu

kwená kwaási kawááin-aimba kwésimatimemba pósa kwaási Áánútu kawááipa'a tiyáántámbe asirámaesa kwéusaveraawe.

¹⁷ maramá kwíyómba ánásanimbanivo Áánútuna áamáamba sáwíyan-aimba anón-aimba íma ánásena aasiyaasí kwaikwai'a íníye.

¹⁸ moóráwaimo awainínkómbó ai'mátuwenamo ó'on-inimbo kwémayaimba umóyámbá kwémayaiye. moóra-kwaasigo ai'mátukain-inimbo kwémayaimba kwegwára'á umóyámbá kwémayaiye Ísu siráiyé.

óísankwara-kwaasigonte Árásárásintei kwaasái.

¹⁹ Ísu séna moóra-aimba ísáaro. óísankwara-kwaasigo ména kawer-únánkwátói sáwíva'a makéna kawé-tómbá námae kwéiyisana

²⁰⁻²¹ moóráwai áwí'a Árásárási íma óísamba makáiwai anón-karevu'a kwégaisana máyáísasa ayái-tómbá amínana náníye sésa óísankwara-kwaasigona ontará'á móankaraawana máyáísana iyánkó téna minkárevú'á tauwá'naraiye.

²² naaémba ímo óísambo makáin-kwaasigo púwísasa Áánútuna kwayó'nárawa'a kwíyómpakendarawa'a kunáí'maesa Ááváramumo kawé-mápá'ó máyáipa'a móankaraawana óísankwara-kwaasigo púwísasa utámakaawana

²³ sáwí-marupa'o iramó kwégaipa'a anón-ai'a kwéisana ména mósá awánaimba némpa'a Ááváramuwe Árásárásiye máyaayana tuwánéna

²⁴ aayamáivinkemba séna kesivoó Ááváramuwo sáwí-marupa'o iramó kwégaipa'a anó-si'a kwéisa'a máyaumpo arumbó umásinke Árásárásimba ai'márénana kunkéna ayáánánama nompí tu'mái simáávira'a maráinana tasíyasi íno sisaná

²⁵ Ááváramu séna kesááninko marapá'á máyaandara'a amápa-kawé-tantaa'a makáampo Árásárási sáwí'a umái méraivo mindáyavai imáyáa uwó. ívé'a kwemá kawé'á umái máyaivo embá áí'a ipá'á máyaane.

²⁶ senda-áínkwára'á imáyáa uwó. avumpimbá kuvakamá anómba kwáyáivo maankákémbá íma kunámaatewasa mivákémbá íma usámaaisewasa ónááovo anón-kuvaka kwáyáiyé sisaná

²⁷ óísankwara-kwaasigo séna kesivoó Ááváramuwo emó senda-aintave'a simáme'a sé'a Árásárásimba ai'márénana kesivoná naaópa'a

²⁸ éva'aasei kesívárawaisai méraavo kusimátiména sáwí-marupa'o iramó kaipá'á tevó simátimino sisaná

²⁹ Ááváramu séna Mósesi siráin-aine Áánútun-aaí simátímakaawai siráan-aine aúvávímbe agaimakáamba pósa táápamai isánááowe sisaná

³⁰ kesivoó Ááváramuwo ímanivo moóráwai pukáimpinkemba usásinena kusimátiminasa sáwí-imayaa tuwésa Áánútumpa'a kónááowe sisaná

³¹ Ááváramu séna Mósesi siráin-aine Áánútun-aaí simátímakaawai siráan-aine ímo isésamo ésa pukáimpinkemba usásinkaiwain-aaí íma isánááowe Ááváramu siráiyé Ísu siráiyé.

17

sáwí'a kwéon-kwasai.

Mátíyu 18:6-7, Mátíyu 18:21-22, Mááka 9:42-48

¹ Ísu kwená kwayó-kwáásíyávéna séna ó'on-o'on-tantaa'a kwaásitopa'a tínsa kesáái tuwánááowe. évakarawai tésa kesáái kwéisaawaima kampar-áímbá tasimátimiyasa kesáái tuwésa kówiyasa kampa'ó síyawainopa'a sáwí-meyamba tíniye.

² miwímó tinumarampimbó anón-ontambo aríkwímaresamo nompímbó túwááwasamo kumésamo kumpuwésarakai kampar-áímbá íma simátíméwasa kesááimo ísaraan-iyampoi kesáái íma tuwésa sáwí'a osinó.

³ mindáyave'a kentúra'a kárákwiyoro.

kentí kwaásimo kembó sáwí'o umátinkaiya'o é'a keinárawapa'a mindáyave'a simátimiyasa sáwí'a únemo síya'o é'a íma moórágwara'a imáyáa é'a ivá'á túwáaro.

⁴ kentí kwaásigomo kembó sáwí'o umántínkáva'o kwéiyesamo kentópa'o tésumo sáwí'a únemo símae kwéiyiyo'o é'a íma moórágwara'a imáyáa é'a ivá'á túwáaro. mimbórá-tawaimo avakaetéra'o mirámó íya'o é'a íma imáyáa é'a ivá'á túwáaro Ísu siráíye.

Ísuwe aráápamai máyáan-kwasai.

⁵ suwasá Ísóigona aantá-kwaasi kwentávésa sésa esé aráápamaiya máyaundaya súwa'naa inatá esé aráápamaiya máyaundaya asiramáíya máéno suwaná

⁶ Ísóigo séna moóra-taigo áwí'a másátati sáwíyan-aramba to'makáawana áruma kwikéna anón-tainamba kwéiyintemba kesé kítoka'a aráápamai máyáamba pó'a naaémba anónka'a kesé aráápamai mé'a anón-taiyave'o sé'o taawí'mae anón-dompimba kunkaruwuwómó síyanamo éna mirá íniye. Ísu mináímbá siráimba kwesé aráápamai máyáamba kwená mayái mayánááontavena siráíye.

mayái-kwáásítí mayáígóná kwasái.

⁷ Ísu kwená kwayó-kwáásíyávéna séna mayái-kwáásígómbá ai'marááwana mayáímá kwémaena kígauvakena'i. póíra'a kárákwiraindavakena'i. timbá ená toómbá emá agaimái naaó íma sésa

⁸ kavegavé umái kawer-únánkwátói uré toómbá agai-símí'a nasúwáana naaémba ená toómbá agaimái náníyone mirán-áímbá kwésewe.

⁹ sintembá mayái-kwáásí mirá kwéesa úwoi miwítí mayái isasá mirá kwéomba pósa íma túwí'a mósá kwémaraawe.

¹⁰ miráumai keinárawa'a mirá kwéé'a simátíméndantemba umái mé'a ánásanaaoka'a sé'a úwoi kwená mayái-kwáásíyá úndaya póta úwoi kentáásí mayáiyá mairáumne sé'a íma kentúma maimaé'a íyóro Ísu siráíye.

Ísu túma karón-kwaasi kawé'á umátínkarain-kwasai.

¹¹ Ísu Yérúsaremu-naor-ampa'a kúmba Sámériyaa-marawe Káríri-marawe avumpin-ámpá'á kwéena

¹² moóra-naopa'a kwéguwasa túma karón-kwaasi siyáánkai-kwaasi kwétesa némpa'o Ísumo túmba awánésa

¹³ aayamáí sésa anóndako Ísuwo kentáá arumbá umásinkao suwaná

¹⁴ Ísu tuwánéna séna mono'-máiyái-kwáásítópa'a kwé'a kentúma máagaraatinkewasa tuwánésa túma kawáúgwiye sénááowe súwasa aampa'á kumbá túma kawé'á umátinkowana

¹⁵ miwívínkémbá moóráwai áúma kawé'á umánkomba awánéna koyauw-eréna anónka'a tasiréna Áánútu áwí'a mósá maréna

¹⁶ Ísu anóndakoman-iye séna aísamaivimba takívairéna súwi séna minkwáásí íma Yútaa-kwaasi Sámériyaa-maravaken-kwasigo súwi súwana

17 Ísu séna siyáánkai-kwaasi túma kawe'á umátinkaunda avaréiyain-kwaasi íma koyauwérááwana

18 kímborawai ó'om-baravaken-kwaasigo koyauweréna Áánútu áwí'a mósá kwémaraiye simásuwena

19 minkwáásígóntávéna séna kentávái súwa'naa íníwaiman-iye sénda póna enáúma kawe'án-ivo kwaaó Ísu siráiyé.

*Áánútu kwená kwaási kawááin-kwasai.
Mátíyu 24:23-28, Mátíyu 24:37-41*

20 súwasa áamáan-kawaa-kwaasi Ísumba áísaa esa sésa Áánútu kwená kwaási kwégawaaín-kanaama nósa-tawaiya tíníyo suwaná Ísu séna Áánútu kwená kwaási kwégawaaímba íma kanaán-umai túrandei awánanaaovo

21 Áánútu kwená kwaási kwégawaaímba kwaási túra'a ááímba ásáraímba pósa maanká'á ópa'a kárákwiraiye íma kanaán-umai sénááowe Ísu siráiyé.

22 Ísu simásuwena kwená kwayó-kwáásíyávéna séna naaémba kemá kwaási úrandako kúmónda-kanaa awánanae síyambanivo íma mirán-kánaámá suwánanaaowe.

23 évakarawai sésa maavá'á máyáivo tawánaaromo síyasa ó'owima sésa maavá'á máyáivo tawánaaromo síya'o íma áraire sé'a kóyáwé oró.

24 kwíyómpa'o tawáombo úmae kwisasamó awánaantemba kemá kwaási úrandako miráumai avora'á ókwara'a kumónaumne.

25 misúnda-aimba íma paárurainasa aiva'á ívé'o máyáan-kwaasi tínaaemba umásinkesa sí'a índai'a umásinkanaaowe.

26 naaóvá'á moórawai áwí'a Nówaa máyonka'a kwaási íma Áánútuna imáyáa ésa maémáentemba naaémba kemá kwaási úrandako kúmónda mirá ónááowe.

27 Nówaa máyonka'a nombá toómbá kwénesa tiyáámúmbaa'a kwétokwaa-esa aaraí máyówasa kwaai máyówasa kwéuwana Nówaa naaúmpa'a non-avóvomayaa'o kún-daumpa'a umáyowana anón-a'a téna kavirayán-dónkó amápa-kwaasi tínkamuwasa putásaraawe.

28 naaóvá'á moórawai áwí'a Áróti máyonka'a íma Áánútuna imáyáa kwéesa mésa nombá toómbá kwénesa kwémeya úmae kwénaaesa kígauma naambá úmae naaémáemba

29 Áróti Sótómu-naopa'a tiyuwónka'a Áánútu óntankwara iraronkwará'á kwíyómpakemba tuwówana kuména tínkamuwasa putásaraawe.

30 Áróti máyonka'a kwaási íma Áánútuna imáyáa ésa maémáyáantemba kemá kwaási úrandako ókwara'a kumpaárondera'a mirá ónááowe.

31 ókwara'a kúmóndara'a ontará'ó máyaiyan-kwaasi naaúmpakemba náaindaamba íma ó'a umayánááowe. kígauva'o máyaiyan-kwaasi náaindaamba naaúmpa'o kwáyainda ó'a íma umayánááowe.

32 Áróti awainínkón-áái imáyáa oró. kwená náaindaamba tuwón-imayaa éna mógwantowana óntankwara iraronkwará'á kuména tuvuwúwana pukáiyé.

33 tirááímo táíndai'o ésa íma kawe'á umái ménaaovo kentávésa imáyáa ésa tirááímo táínda-yantaa'a tuwésa puwésa aúnaí'a umái kwíyómpa'a maí'mai'a ónááowe.

34 simátime'a sé'a ókwara'a kúmóndara'a mindó'wáámbá kae-kwáásí mimbórává'á tuúmá kwéreyana Áánútu moórawaiмба auwéna moórawaiмба airáníye.

35 minkánáa kaer-ínkái toómbá kwégwanteyana Áánútu moórá-inimba auwéna moórá-inimba airáníye. [

36 kaekórái kígauva'a méyana Áánútu moóráwaimba auwéna moóráwaimba airáníye Ísu súwasa]

37 kwená kwayó-kwáásí sésa Ísóigoo emó sénda-aimba náávatavai seénó suwaná póimo awáímó kaviraipá'ó náíndayavenamo evontáán-dúmáómó torupamáimo máyáintenba Áánútu sínana súnda-aimba paáriníye Ísu siráíye.

18

moóráwai ketor-ínínkón-áái ísarain-kwasai.

1 Ísu séna aasiyaasí Áánútumpa'a námúnaa kwésesa túwáavo séna kwántámai-aimba simátimena séna

2 moórá-naopa'a aaimó isáí-kwáásígó ména íma Áánútu áároi inkaiséna íma kwaásiti imáyáa éna máyáísana

3 mindáópa'a ketor-ínínkó ména aasiyaasí aaimó isáí-kwáásígónópa'a tóyo éna séna sáwí'a umásinkanaesa kwéovo aai súwa'naa umásinkaaqo sisaná

4 ayáátáaka'a kwenáái íma ísarena naaémba imáyáa éna séna Áánútu áá'a íma inkaisé'a kwaásiti imáyáa íma é'a kwéunda pó'a

5 minínínkó kesópa'o timbá suwesaráánivaimpo'a áwa'naa ónaumne siráíye.

6 Ísóigo simásuwena séna aaimó isáí-sáwí-kwáásígón-áái imáyáa oró.

7 Áánútuna kwaási kwempá'ó námúnaamo símae kwéiyomba túwáavo séna íma ayáátáaka'a úwoi maéna miwí táái iséna

8 sáwí'o umátínkénka'a ááéma túwa'naa íníye. naaémba kemá kwaási úrandako ókwara'a kúmóndara'a máyaiyan-kwaasivinkemba kesááyavesamo áraire sésamo kesémo aráápai-i'a ónááo. íya ónááoo tuwánanaumne Ísu séna Áánútumpa'o námúnaamo símae kwéiyomba túwáavo séna mináímbá siráíye.

ámáán-kawaa-kwaasigonte táákisi máyón-kwaasigontei kwaasái.

9 évakarawai kawé-kwáásí úne sésa kentúma maé iyésa ó'on-kwaasi túma simái sáwí'a umátínkén-kwaasiyavena kwántámai-aimba Ísu simátimena séna

10 kae-kwáásígórai moóráwai ámáán-kawaa-kwaasigon-ivo moóráwai táákisi-ontamba máyáin-kwaasigo isasarái anóm-bono'-naumpa'a námúnaa séyáe sésarai iyóyamba

11 ámáán-kawaa-kwaasigo koku'á ména kwenáúma maé iyéna séna Áánútuwo kemá évakarawai ontembá íma kwéumpo entávé'a súwi kwésune. umóyámbó maésamo kampa'ó kwésesamo aarai-úmóyámbá maésamo ombá kemá íma mirá kwéune. maa máyáiwai táákisi máyáin-umoyan-kwaasi intembá kemá íma mirá kwéune.

12 aasiyaasi-sóntáará'á kae-kae-táwai monotávé'a imáyáa é'a íma toómbá kwénaumne. aasiyaasi-kígáúgóná sontaará'á mayáúnda-yantaa'a taaínke'a kemá avaréiyaimba maé'a moóráma embá áma'mae'a kwéiyune sisaná

13 táákisi máyáin-kwaasigo moóráva'a koku'á ména aigaemá éna kívaréna séna Áánútuwo kempímbá sáwí-imayaa kwáyáivo arumbá umásinkaaqo siráíye.

14 Ísu mináímbá simátimena séna ísáaro. Áánútu táákisi máyáiwaina sáwí-imayaa mayáúwáísana Áánútuwe tágárotamai maéna kwená naaópa'a kwisaná ámáán-kawaa-kwaasigo kwempímbá sáwí-imayaa úwoi kwáyáísana kwená naaópa'a kuráíye. anón-kwaasi úne síyawaima Áánútu túwí'a mórúna tuwánívo Áánútu aísamaivimba máyáawaima Áánútu túwí'a maimaé iyíníye Ísu siráíye.

*Ísu iyámpói kawé'á umátinkarain-kwasai.
Mátíyu 19:13-15, Mááka 10:13-16*

¹⁵ simátimuwasa évakarawai Ísu tátorena kawé'á umátinkainkwaé sésa iyámpói tí'maesa tuwasá kwená kwayó-kwáási tuwánésa kóro suwaná

¹⁶ Ísu miníyámpóiyávéna tááyena séna teró. íma kóro sé'a tiyuwáiyasa kesópa'a iyámpói úwoi teró. miníyámpói kesópa'a tentembá Áánútu kwená kwaási kawááimba miraráán-umai kwégawaaimba iyámpói kesópa'a tí-amba íma ítátinkaaro.

¹⁷ árai'a simátime'a sé'a Áánútuntavesamo sésamo iyámpóiraan-umai kenká'á kwégawaa-onemo síyanamo éna miwírá'á kawááinivo ímo mirámó síyawaimo éna íma kawááiniye Ísu siráiyé.

*óisankwara-kwaasigona kwaasái.
Mátíyu 19:16-30, Mááka 10:17-31*

¹⁸ súwana moórawai Yútaa-kwaasiti anóndako Ísunopa'a téna séna anóndakoo kawé'ná'á óne. nóra umáiya aúnaí'a umái kwíyómpa'a maí'mai'a ónaumno súwana

¹⁹ Ísu séna kentávái nóra séwa kawé'ná'á óne kwésono. mimbóráwái Áánútu kweyáá kawé'ná'án-iyé.

²⁰ Áánútuna amáamba á'a ísaraane. minamáamba aúváivimba agaimaréna séna íma aarai-úmóyámbá oró. kwaási tínkamiyasamo puwónááoni'a íma oró. íma umóyámbá máyáaro. íma kampar-áimbá simátinkaaro. kentinóvowi túwí'a anómba oró siráiyé súwana

²¹ mindákó séna minamáamba kesí iyámpóirakemba ísare'a pó'a kawé'á úmae kwéiyune súwana

²² Ísu iséna séna kawé'á éma moóra-yantaa'a íma kawé'á uráampo ená náaindaamba ó'on-kwaasi kwétime óntamba mairé ímo makéwai tímatuwenana ená kawé'-méyámbá Áánútu kwíyómpa'a ankániye. tímatuwemo e kesínaaemba kwaráníyone súwana

²³ mináimbá iséna sáwíva'-naaindaamba makóntavena anón-imayaa úwana arunkó sáwí'a uráiyé.

²⁴ arunkó sáwí'a kwéuwana Ísu awánéna séna sáwívar-oisambo makén-kwaasi Áánútumo kwená kwaási kawááipa'o kwíyamba umbái táníye.

²⁵ moóra-poigo áwí'a káámeri mimpóigó kwaigóná avaapimbá íma kanaán-umai kóveraniye. káámeri-poigomo kwaigóná avaapimbó kóverainkakai sáwívar-oisamba makén-kwaasi Áánútu kawááipa'a kosinó súwasa

²⁶ mináimbá iséna áísaa esa séna umbái taintávái nóran-kwaasiya Áánútu kawááipa'a ménaaoo suwaná

²⁷ Ísu séna kwaási miwítí mayáinéí íma meéyámbarésa kónááovo Áánútu úwoi kanaán-umai mégwétinkaiye súwana

²⁸ Pítaa séna isaaó. kentáási naaópa'a tuwéta enánaemba kwégwaraumne súwana

²⁹ Ísu séna árai'a simátime'a sé'a Áánútu kwená kwaási kwégawaaaintavesa imáyáa ombá naambáru'a tuwésa tuwainímbáá'a tiyuwésa tuwaaísái tiyuwésa tinóvowi tiyuwésa táánimbaa'a tiyuwésa tiyáámúmbaa'a tiyuwésa miráumaimo túwáawaina anondáma

³⁰ marapá'ó máyáanka'a túwáán-tantaa'a mirán-tántáá'á sáwíva'a mémaesa naaén-kanaa aúnaí'a umái kwíyómpa'a maí'mai'a ónááowe Ísu siráiyé.

Ísu kwemó puwíníntavena siráin-kwasai.

Mátíyu 20:17-19, Mááka 10:32-34

³¹ Ísu kwená kwayó-kwáásí sísamaivakemba kae'á kumbaimái-kwaasi tí'maena moórá-ayampa'a tínkarena simátimena séna maísáaro. Yérúsaremu-naopa'a konanayá naaóvá'ó Áánútun-aaimo simátímakowaimo kwaási úrandakon-aai agaimakáan-aimba paáriniye.

³² kembá sí'mai ó'onkaa-kwaasi timíyasa kanaaráá'a kwésinkesa simái sáwí'a umásinkesa tuwirááima kwisinkésa

³³ súwíruku'a nésa sínkamiya'a púwónasa utamásinkaiya'a kaumbo-táwai maisuwé'a usásinanaumne Ísu súwasa

³⁴ kwená kwayó-kwáásí nóin-aintavena siiyó sésa mináínkóná ááimbo aúpá'ó kwáyontavesa íma ísámai kawer-ésa Yérúsaremu-naor-ampa'a kuráawe.

Ísu aúramba kavikówaimba kawé'á umánkarain-kwasai.

Mátíyu 20:29-34, Mááka 10:46-52

³⁵ Ísu aampa'á kúmba Yéríko-naor-egwaa'a kúwana moóráwai aúramba kavikówai óntamba inaaí simái mayánáe séna aanéiva'a kumbéna kwéinaai séna

³⁶ sáwíva-kwaasimo tésamo kínkimbo sumbá iséna nááwiya'o súwasa

³⁷ Ísu Násáretivakewai kwétiye suwaná

³⁸ anónka'a séna Ísuwo Tévítin-andarakewai ómpo arumbá umásinkaaó súwasa

³⁹ aiva'á tun-kwáásí áwáá'a aéésa sésa aaiseraaó suwaná mináímbá ivá kwétuwena ó'omba anónka'a séna Ísuwo Tévítin-andarakewai ómpo arumbá umásinkaaó súwana

⁴⁰ Ísu aampa'ó kweémáyomba kwená egwaa'á kousásinena séna áí'mae teró súwasa áí'maesa egwaa'á tuwaná Ísu áísaa ena séna

⁴¹ nóin-tantaara embó arááímo táínda-yantaa'a umánkanaumno súwana anóndakoo súramba kawé'á umásinkaaó súwana

⁴² Ísu séna kentávái kanaán-umai súwa'naa íníwaiman-iye sénda póna aúramba kawé'á íno súwana

⁴³ avekáámbá aúramba kawé'á umái awánéna Ísun-ánaemba kwa'mái kwégwena Áánútu áwí'a mósá marówasa sáwíva-kwaasi awánéna Áánútu áwí'a mósá makáawe.

19

Sákíyasina kwaasái.

¹ Áánútu áwí'a mósá márówana Ísu Yéríko-naopa'a kóyaaítanae séna kúmba

² moóráwai áwí'a Sákíyasi táákísi-ontamba máyón-kwaasiti anón-kwaasigo póna sáwívar-ontamba makéna

³ Ísumba awánanae séna úmba sáwíva-kwaasi úyatukowana ákí-kwaasigo póna íma kanaán-umai awánéna

⁴ maanámpá'á tíníyone séna minkwáásí tínaaempakemba aiva'á úya'mai moórá-taiva'a usáatena máyowana

⁵ Ísu mintáigó ááimpa'a kwéna mósá awánéna séna Sákíyasiyo ená naaúmpa'a kónaumpo avekáámbá marapá'á kumuwó súwana

⁶ aamoí umásuwena avekáámbá marapá'á mórúna tuwéna kunáí'maena kwená naaúmpa'a kúwasa

⁷ minkwáásíyómbá awánéna tirunkó sáwí'a úwasa sésa sáwí'a in-kwáásígóná naaúmpa'a kwégwiye suwaná

⁸ Sákíyasi kwená naaúmpa'a mósá ankena Ísóigontavena séna anóndakoo kesí óísamba avumpimbá taaínkaakai uré'a évaka'a ímo makáan-kwaasi timé'a évakarawai kampa'á simátiyuwe'a óntamba umóyámbá mairáunda pó'a éiyain-eiyain-umai tíma'mae'a kónaumne súwana

⁹ Ísu séna ívé'a maandáúmpá'ó máyáan-kwaasi kawer-ámpá'á métinkaumne. Ááváramu aísavutantambo uráandayave'a mirá kwéune.

¹⁰ kemá kwaási úrandako kumpaáruraundawai enkáán-kwáásí tivakáá-umai sáwí'o umáímo máyáampinkemba kawer-ámpá'á métínkaandayave'a kunkáumne Ísu siráíye.

siyáánkai-kwaasiti kwaasíi.

¹¹ mináímbá ísówana Ísu Yérúsaremu-naor-egwaa'a kúwasa kwesé kun-kwáásí imáyáa ésa sésa Áánútu kwená kwaásimo kwégawaaimba sáwíyanka'a paáriniye suntavéna kwántámai-aimba simátimena

¹² séna moórá anóndakon-aaí ísáaro. kámááni-kwaasi némpa'-marava'a máyáawana kotísaa onasamó kanaán-iye síya'o é'a kesí kwaásira'a takárákwiyonae séna

¹³ kwená mayái-kwáásí siyáánkai-kwaasi tááyaisasa tewaná óntamba kae-támayo-tamayo'a tiména séna koméraana'a minóntánkákémbá mayái kwémayewa'a té'a évakar-ontankwara'a tamáyáano séna kówisasa

¹⁴ kwenamááraawi tíyántavesa umánkesa kámááni-kwaasi kosimátime'a sé'a kentáará'á íma takárákwiyiniye kosimátíméro sewasá kuráawe.

¹⁵ ánivo minánóndákómbá kárákwiyi-mayai améwana koyauweréna téna ááéma óntamba tímakain-kwaasi tááyaisasa tewaná séna tímakaunda-ontankakemba nóraumai-ontana mairáao sisaná

¹⁶ aiva'á amakawai téna séna anóndakoo símakaanda-ontankakemba mayái kwémae'a moórá-unan-ontamba mairáumne sisaná

¹⁷ anóndako séna kesí mayái-kwáásígó kawe'á óne. sáwíyan-tantaaka'a kawe'á umái kárákwiraanda po siyáánkai-nao-kwaasira'a kárákwiyuwo sisaná

¹⁸ moórá-mayai-kwaasigo téna séna anóndakoo símakaanda-ontankakemba mayái kwémae'a siyáánkai-tamayor-ontamba mairáumne sisaná

¹⁹ ánivo éva'aasei-nao-kwaasira'a kárákwiyuwo sisaná

²⁰ moórá-mayai-kwaasigo téna séna anóndakoo símakaanda-ontamba am-pantavímbá mú'úmai aúpá'á makáunda po mayáníyone.

²¹ emá asirayán-kwáásí éma ímo makáanda-yantaa'a kwémae úwoi kwénaae ó'owiti kígaUVaken-tomba kwénaana'a pó'a enáároi inkaisé'a úwoi aúpá'á makáunda po mayáníyone sisaná

²² anóndako séna sáwí-mayai-kwaasigo ónda pó'a kentáváímó séndantemba aaí simánkanaumne. kentávái se asirayán-kwáásí éma ímo makáanda-yantaa'a kwémae úwoi kwénaae ó'owiti kígaUVaken-tomba kwénaane sénda po

²³ kesí óntambo amápa-kwaasiti óntambo máráan-daumpa'o makáandarakai tiré'a kesí óntankwara aa'wáá-ontankwara'a mayáúsino séna

²⁴ máyáan-kwaasiyavena séna maanóntámbá mairé'a kae-támayor-ontamba tokáiwaimba améro sisasá

²⁵ miwí sésa ímanivo kae-támayor-ontamba á'a tokáiye sewaná

²⁶ simátime'a sé'a sáwíva-tantaaka'o kawe'ó umáímo kárákwisinkaawaima moórá-mora-yantaa'a tíménasa kárákwisinkanaaovo ímo kawe'ó umáímo kárákwisinkaawaivakemba makáan-tantaa'a máyána'a

27 kesí namuro-kwáásí kentáará'á íma kárákwiyniyone siráawai tí'mae'a kesópa'a tiré'a tínkamiyasa púwóro siráíye Ísu siráíye.

Ísu Yérúsaremu-naopa'a kuráin-kwasai.

Mátíyu 21:1-11, Mááka 11:1-11, Yóni 12:12-19

28 Ísu mináimbá simásuwena aiva'á Yérúsaremu-naor-ampa'a kúmba

29 Óríve-omakar-egwaa'-naokai moóra Pétévasi-nao'a úwana moóra Pétáni-nao'a úwana minkáé'-náór-egwaa'a kwéna kwená kwayó-kwáásírái kae'á máti'marena séna

30 epín-dáópa'a kurékai moóra-poigo áwí'a tónki koawáneyambo kwaásimo ímo ayáákainda-poi ándáma iyátuwekai áí'maekai tekaiyó.

31 moóránakomo tuwánénamo nóra óyáekai óyómo sínakai anóndako ayáá'mae'a kónáe siyé simámékaiyo súwasarai

32 kuyaná súntemba mimpóí máyowasarai koawánésarai

33 ándáma koiyátúwóyana mimpóígó avowámá awánéna séna nóra sékai mimpóígóná ándáma kwéiyatuwaaiyo súwasarai

34 mindárai sésarai anóndako ayáá'maena kwínkwáe simásuwesarai

35 áí'maesarai Ísunopa'a tuyasá kwená kwayó-kwáásí paákár-únánkwátói ayú'mái mimpóígó arósáánumpimba kwandaai uwí'márówana Ísu ayáá'maena kwéguwasa

36 sáwíva-kwaasi mésa anón-kwaasiye sésa paákár-únánkwátói ayú'mái aampa'á uwí'ma'mae kwéguwana minúnánkwátóira'a augwétámai kwégwena

37 Óríve-omapinken-ampa'a kumúmba Yérúsaremu-naor-egwaa'a kúwasa Ísun-ánaaemba sáwíva-kwaasi kwa'maé kwégwesa aamoí ésa ó'on-o'ombayai kawé-máyái mayómba awárontavesa Áánútu áwí'a mósá marésa anónkar-anonka'a sésa

38 Ísóigo ai'maráísana kunkáiwaimba Áánútu minkáwááná'á kawé'á kwéumankaiye. Áánútu kentááyavena séna paru umái máéro kwésimba póna kwenáwí'a anómba kwéiye anónka'a suwasá

39 misáwívá-kwáásívínkémbá évaka'a áamáán-kawaa-kwaasi sésa anóndakoo enánaaemba kwa'maé kwénaaon-kwaasiyavai se aaiseré nááóro siyó suwaná

40 Ísu séna simátíme'a sé'a ímo aaimó senkákái maanóntánkó kentáváíyé séna aaí sisinó Ísu siráíye.

Ísu arumbá umátínkarain-kwasai.

41 Ísu Yérúsaremu-naor-egwaa'a kwéna awánéna kwaásiti ivi'á téna séna

42 paru umái kwémaewaina ááimba íma ísámai kawer-uráawe. ísarekaankasi paru umái máésino. ívé'a íma kanaán-umai kwéisaawe.

43 kentí namuro-kwáásí tésa kentí naaópa'a taúkúmakesa maramá u'mái ontavímbá karí'á tásuwesa

44 kentí aarai-iyámpóígwara'a kwétinkamesa kentí naambá tawísíyuwanaaowe. Áánútu kawer-ámpá'á métinkanae séna tisa'á tínaaemba umánkáamba pósa kentí namuro-kwáásí tésa mirá ónááowe Ísu siráíye.

Ísu anóm-bono'-naumpa'a iráin-kwasai.

Mátíyu 21:12-17, Mááka 11:15-19, Yóni 2:13-22

45 Ísu mináimbá simásuwena Yérúsaremu-naopa'a anóm-bono'-naumpa'a iyéna mono'-náúmpá'ó meéyámbó kwémayon-kwaasi uti'mátuwena

⁴⁶ simátimena séna Áánútun-*aai* aúvái-kwandaavimba agaimaréna séna mindá kesí naambá Áánútumpa'o námúnaamo sen-dámbán-*iye* agaimaréna siráiyé. ánivo umóyán-dáúmpá'ó ontenkáámbá uráawe Ísu siráiyé.

⁴⁷ aasiyaasí anóm-bono'-*naumpa'a* Ísu simátíma'*maena* íyúwasa mono-káwáá-kwáásíyé áamáamba sun-kwáásíyé anón-kwaasiye Ísuna áamáyu-*aimba* kwésuwasa

⁴⁸ úwoi-kwaasi sáwíva'*a* Ísun-*aai* ísámae kwéiyuwasa tuvuwónááon-*amba* íma kanaán-*umai* avakáá uráawe.

20

nááwa ai'mákaisa tiráano siráan-kwasai.

Mátíyu 21:23-27, Máaka 11:27-33

¹ moórá-tawai Ísu anóm-bono'-*naumpa'a* uména Áánútuna áséi-kwasai kwésimatimuwasa mono-káwáá-kwáásíyé áamáamba sun-kwáásíyé Yútaa-anon-kwaasiye tésa

² sésa nááwa ai'mákaisa tiréwa nááwampinkena mairéwa égési-mayai kwémayaanda simásimiyo suwaná

³ Ísu séna aiva'á moórá-*aimba* tísaa ona'á simásíméro.

⁴ ááéma Yóni nombá pétinkaraiwaima Áánútuwa simámakaisana nombá pétinkarai. kwaásiya simámakaawana nombá pétinkaraiyo súwasa

⁵ miwímá keáímbá sésa nórayaawa sénaumno. Áánútu simámakaisana nombá pétinkaraiyemo senanayáámó éna nóra séra Yónin-*aaiyave'a* íma áraire siráao síniye.

⁶ kwaási simámakaawana nombá pétinkaraiyemo senasayáámó ésa úwoi-kwaasi sínkamonaawe. úwoi-kwaasi sáwíva-kwaasi Yónintavesa sésa Áánútun-*aai* simásímakaiwai uráiyé kwésemba pósa óntantamba mairésa sínkamonaawe.

⁷ Ísuntavesa sésa emó sísaá ónda-*ainta* íma ísaraumne suwaná

⁸ Ísu séna ímo simásimiya'*a* nááwampinkena mairéra'*i*. égési-mayai kwémayaunda-*aimba* íma simátimenaumne Ísu siráiyé.

ándá-aran-kigaura'o taviyéwaiti kwaasái.

Mátíyu 21:33-46, Máaka 12:1-12

⁹ Ísu kwántámai-*aimba* simátimena séna moóráwai ándá-aran-kigau úmarena ayáátáaka'*a* ó'om-barava'*a* koménae séna maankígáúrá'ó taviyíyawaimo é'*a* kesávái évakar-aramba maé'*a* évaka'*a* kembá siyúwáaro simátimena ó'om-bapa'*a* komáyáísana

¹⁰ arambó ávumo kain-kánáá tisaná aanávómá kesí ándá-aramba komayaaó séna kwená kwayó'*ná'á* ai'maráísana minkígáúrá'ó taviyéwaitopa'*a* tisasá táto'mai tuvú'maresa ándá-aramba íma ámémba ai'mátuwaawana kówisana

¹¹ aanávómá moóráwaimba ai'maráísana tisasá minkígáúrá'ó taviyéwai táto'mai tuvú'maresa sáwí'*a* umánkesa ándá-aramba íma ámémba ai'mátuwaawana kówisana

¹² aanávómá moóráwaimba ai'maráísana tisasá táto'mai tuvú'marááwana naaemá kúmísasa awéntayuwaawana kówisana

¹³ aanávómá séna nóra ónaumno. kesááninko imáyáa ámaakawaimba ai'maráanana kwínasa kwenáái isánááowe séna ai'maráísana tisasá

¹⁴ minkígáúrá'ó taviyéwai awánésa keáímbá sésa aanávómbá ááninko kwétimba póta tuvúwónana puwéna maankígáú íma mayáínata kesáá mayánáe sésa

¹⁵ táto'mai ándá-aran-kigauvakemba awéntáyuwesa tuvúwówana pukáiyé. Ísu mináimbá simásuwena séna minkígáúgó aanávómá mirá íníye.

¹⁶ téna kígaura'o taviyéwaima tínkaminasa puwíyana ó'onkaa-kwaasi kesí kígaura'a taviyéro síníye Ísu súwasa mináimbá isésa sésa íma mirá oró suwaná

¹⁷ Ísu árimba tuwánéna tísaa umai isánáe séna imáyáa oró séna Áánútun-
aai aúvái-kwandaavimba maarán-áimbá agaimaréna séna
eróntan-damba on-kwáásí moórá-ontantavesa sáwí'a kwéiye sésa
maisukáawe. aáno minóntánkó ávonkaamba uráiyé
agaimaréna siráimba mináintávé'a imáyáa oró.

¹⁸ kwíyamba minóntánká'á tanaambá kovésa sáwí'a umái ménaaovo
minóntánkó tuvú'mái sáwí'a umásuwaniye Ísu súwasa

¹⁹ mono-káwáá-kwáásíyé áamámba sun-kwáásíyé simbá kentááyávéna siyé
sésa táto'mai tuvuwónáe sésa umbá amápa-kwaasiyavena táá'a kówasa
ivátukaawe.

táákísi-aintavesa áísaa uráan-kwasai.

Mátíyu 22:15-22, Mááka 12:13-17

²⁰ ivátuwesa tátoranaaon-kanaa kárákwiyesa évakarawai ti'marésa sésa
Ísun-aai kwéisaan-kwaasimo ontembá té'a áísaa íyana sáwí-aimbo sínata
táto'mai kámááni-kawaanakonopa'a móankanaumne sésa ti'márówasa
Ísunopa'a tésa

²¹ sésa anóndakoo árair-aimba kwése kwaási táároi íma inkaisé anón-
kwaasiye úwoi-kwaasiye táároi íma inkaisé tirumbá airá'mái-aimba íma séma
Áánútuna aambó kwáráan-aimba arupí umái kwésimatimendaya ísaraumne.

²² emá nóra se kwéisaano. kanaarátáawá táákísi-ontamba Áróamáani-
kamaani-kwaasiya timénaum. íya timénaumno. timénaundaya Yútaa-
kwaasiya kentáásí áamáána araisénaundaya'iyompo timénaum. íya
timénaumno suwaná

²³ Ísu miwí tááma iséna séna

²⁴ moórá-ontamba maimái máagaraasinkaaro súwasa maimái
máagaraarankowana séna nááwa óikaana uráinkara áwí'a kwáyáiyó súwasa
Áróamáani-kamaani-kawaanako óikaamba isaná áwí'a kwáyáiyé suwaná

²⁵ Áróamáani-kamaani-kawaanakondei kwembá áméro. Áánútundeí
Áánútumba áméro súwasa

²⁶ mináimbá ísówana táá'a kówasa íma aai siráawe. Ísu kwaási túranka'a
ména íma sáwí-aimba súwasa pósa íma aai sésa tátokaawe.

pukémpinkemba usásinanaaon-kwasai.

Mátíyu 22:23-33, Mááka 12:18-27

²⁷ íma tátowasa Sátúsi-monor-aimbo sun-kwáásí púwómpinkemba íma
usásinanaaowe kwésun-kwaasi pósa Ísunopa'a tésa

²⁸ sésa anóndakoo naaóvá'á Mósesi séna moóráwái aaraí maimakéna
iyámpói íma ankéna púwísana ávákoma maimakéna awaaóná anondáwe
séna iyámpói ankáníye siráiyé.

²⁹ moórá-aimba isaaó. moórá-tawai avakaeté-avarawainonda mésa
tuwaaómá aaraí maimakéna iyámpói íma ankéna púwísana

³⁰ kwenánaenkewai kware'á maimakéna iyámpói íma ankéna púwísana

³¹ kwenánaenkewai kware'á maimakéna iyámpói íma ankéna púwísana
mirá eémesa avakaeté-kwaasi putásaawana

³² minínimbá naaémba pukáiyé simásuwesa

³³ Ísumba áísa esa sésa mirámó ombá kwaásimo puwíyampinkembo usásinaiya-tawai minínímbá avakaeté-kwaasi tuwainímbá póna nááwa mayániyo suwaná

³⁴ Ísu séna marapá'á máyáan-kwaasi aaraí máyáawasa kwaai máyáawasa tiyáámúmbaa'a kwétokwaa-esa kwéowe.

³⁵ Áánútu táayena séna pukémpinkemba usásine'a kwíyómpa'a uménaaowe siráimba minínínákwá'á kwíyómpa'a uménaaomba aaraí íma mayáiyasa kwaai íma mayáiyasa ónááowe.

³⁶ Áánútuna kwayó'nárawa'o kwíyómpa'o mésamo ímo kwévuwontemba minkwáásí mirá ésa íma ókwara'a puwónááowe. pukémpinkemba usásinanaaomba Áánútuna kwaásiman-owe.

³⁷ kwaasi pukémpinkemba usásinanaaomba Mósesi mináintávéna agaimakáye. aúváivimba agaimaréna séna áru-taira'a iramá kaimbá íma mintáímá kágwisana mintáivínkémbá Áánútu Mósesintavena séna Áánútu úne. enáikwá'ná Ááváramune Áísákaane Yákópone miwítí Áánútu úne siráye. Áánútú mináímbá siráimba minkáúmbó-kwáásí á'a púwúwasa utamatínkaraambanivo

³⁸ mináímbá siráimba pósa miwí úwoi máyáawe. Áánútu aúranka'a amáparawai máyáawe Ísu súwasa

³⁹ áamámba sun-kwáásí sésa anóndakoo kawer-áímbá simásimakaane suwaná

⁴⁰ Ísun-aaiyavena táá'a kóntavesa íma áísa úmaesa iráawe.

*Áánútumo usásinankaiwai Káráisitina kwaasí.
Mátíyu 22:41-46, Mááka 12:35-37*

⁴¹ íma áísa úmaesa iyúwana Ísu séna Káráisitima Téviti-andaraken-kwaasiman-ye kwésevo

⁴² naaóvá'á Tévítima Káráisitintavena séna kesí Ísóigoman-ye siráimba monor-ímá agaimakón-auvai-kwandaavimba Téviti agaimaréna séna erkesí Ísóigontavena Áánútu séna kesiyáánúrapa'a asirayán-áyámpá'á

⁴³ mara'á ména'a ená namuro-kwáásí usáyaaitanasa miwí ánásanaaowe Áánútumo siráin-aimba Téviti siráye.

⁴⁴ miráumai Téviti Káráisitintavena séna kesí Ísóigoman-ye siráimbanivo nóraumaiya kwemá Tévítin-andaraken-kwaasiman-ye Ísu súmba Káráisiti Tévítina Ísóigoma éna Tévítin-andaraken-kwaasigoman-ye.

*ámáamba sen-kwáásítí aambá kwaráavo siráin-kwasai.
Mátíyu 23:1-36, Mááka 12:38-40, Árúku 11:37-54*

⁴⁵ sáwíva-kwaasi mináímbá kwéisowana Ísu kwená kwayó-kwáásiyávéna séna

⁴⁶ évaka'o ámáambo sen-kwáásítí aambá kwaráavo. minkwáásí ayáátáár-ampantama iyésa naaópa'a avuvumpa'á kwénaaowasa pósa kwaasi tuwánésa sésa anón-kwaasiman-owe kwésewe. minkwáásí mono'-náúmpá'ó umáyáapa'a anón-kwaasimo maí-áyámpá'á umésa tanómba kaúvópa'o máyáapa'a kawer-áyámpá'á mésa kawé-tómbá kwénaawe.

⁴⁷ minkwáásí ketor-ínintí óísankwara naankwará'á umóyámbá kwémaesa kwaasi suwánésa súwí'a mósá maráígwáe sésa kampakómbá tavisimáinamunaa kwésewe. mirámó owáíná anondá umbai-yántáá'á mayánaáowe Ísu siráye.

21

ketor-ínínkó Áánútumpa'a óntamba tukáin-kwasai.

Mááka 12:41-44

¹ simásuwena Ísu anóm-bono'-naumpa'a ména tuwánómba óntambo túwón-anaveumpimba sáwívar-oisankwara-kwaasi sáwívar-ontamba túwówana

² moórá-ketor-ininko íma óisamba makón-ininko téna sáwíyan-ontamba kae-tóyaráámbá tuwómba Ísu awánéna

³ kwená kwayó-kwáásíyávéna séna árai'a simátíme'a sé'a minkétór-ínínkómó túwáin-ontankoma amápa-kwaasimo tukáan-ontankomba usáyaaitaiye.

⁴ miwímá sáwívar-oisampinkemba évaka'a tukáavo kwemá sáwíyan-oisampinkemba mútú'a túwáimba póna óisan-iyaaimba méniye Ísu siráiyé.

anóm-bono'-namba tawísí-áímbá siráin-kwasai.

Mátíyu 24:1-2, Mááka 13:1-2

⁵ súwasa évakarawai anóm-bono'-nantavesa sésa kawer-óntánkákémbá úmakaawe. Áánútumba ámakaaan-tantaa'a konaarirí úmakaawata awánéna aamoiyá kwéune suwaná

⁶ Ísu séna aáno kwaási tésa awánaan-tantaa'a amápa'a tawísíyuwesa amápar-ontankwarare tawísíyuwanaaowe Ísu siráiyé.

sáwí-kanaa tíniye siráin-kwasai.

Mátíyu 24:3-14, Mááka 13:3-13

⁷ Ísu mináímbá súwasa áísaa esa sésa anóndakoo emó sénda nósatawaiya tíniyo. nóran-awaamera ínata séta ákíra'a Ísumo simbá mirá íniyeya sénqumno suwaná

⁸ Ísu séna kampar-áímbá isé'a áraire sevó kárákwiyoro. sáwíva-kwaasi tóyo ésa kesúwí'a mágwétesa sésa Áánútumo usásisinkaiwai únda póna minkánáá sáwíyanka'a tíniye sénááowe. mirán-áímbá síyawai tínaemba íma kwáráaro.

⁹ áái'o tíyáán-aimba némpakena'i. egwaakéná'i. isáiyana íma táá'a kaíno. mirán-kánáámó tinda mindá íma amápa-tantaa'a ánásai-awaame'an-iyé.

¹⁰ moórá-ayampa-kwaasimo ésa ó'on-ayampa-kwaasiye áái'a tiyánááowe. moórá-kawaa-kwaasigomo éna moórá-kawaa-kwaasigona amááraayavena usásimbai áái'a tíyáaro sínasa usásinesa áái'a tiyánááowe.

¹¹ ó'on-o'om-barava'a anóm-barima táníye. ó'on-o'om-barava'a ayawaimá táníye. sáwíva-kwaasi tí'a íniye. kwíyómpa'a ó'on-o'on-tantaa'a paárína'a awáné'a táátavai ónááowe.

¹² mintántáá'ó ímo paárínasa keinárawa'a táto'mai sáwí'a umátinkesa mono'-náúmpá'á mono-káwáá-kwáásí aavimbá maitinkesa ándáva'a mótinkanaaowe. kentáváímó asiramáímo máyáantavesa táto'mai anón-kwaasitopare kámááni-kawaa-kwaasitopare mótinkesa aái simátinkaiya'a

¹³ minánón-kwáásí kesáái simátimenaawe.

¹⁴ aaimó simátínkénka'a nóran-aina sénaumno-imayaa íma anómba íyana tirunkó íma umbái taíno.

¹⁵ minkánáá kawer-ímáyáá timé'a aái tááka'a tínkáana'a síyasa kentí namuro-kwáásí íma kanaán-umai kentáái araisésa íma usáyaaitanaaowe.

¹⁶ kentinóvowiye kentinvá'awaawiye kentinmááraawiye kentí kwaásiye tí'maesa anón-kwaasitopa'a mótinkesa aái simátinkaiyasa keinárawapinkemba évakarawai tínkamiya'a puwónááowe.

¹⁷ kentáváímó asiramáímo máyáantavesa amáparawai tíyámba umátinkanaaowe.

18 mirá ésa íma timambá tínkambai ánásanaaowe.

19 asiramáímo maé'o é'a kawé'á umái ménaaowe Ísu siráíye.

sáwí-kanaagona kwaasái.

Mátíyu 24:15-21, Mááka 13:14-19

20 Ísu mináímbá simásuwena séna Yérúsaremu-naopa'a namuro-kwáásí taúkúmaraiya'a sé'a amápa-tantaa'a tawísíyuwanaaon-kanaa tiyé sénááowe.

21 Yútiyaa-marava'o máyaiyan-kwaasi omápata isaaisésa iyónááowe. naaópa'o máyaiyan-kwaasi mindáópa'a tuwésa kóyáwé ónááowe. kígauva'o máyaiyan-kwaasi íma naaópa'a iyónááowe.

22 minkánáá Áánútu sáwí-meyamba timínana Áánútun-aaí aúvái-kwandaavinken-aimba paáriníye.

23 tímúkwarrar-inimba ívér-iyampoigwarrar-inimba minkánáá sáwí'a ónááowe. Áánútu maankwáásíyávéna áwáá'a tiyínana anón-umbai táníye.

24 ó'om-baravakewai évakarawai ayáátáá'-mankara'nei tínkamesa évaka'a tí'maesa ó'on-o'on-kwaasiti maravá'á mótinkesa ó'onkaa-kwaasi Yérúsaremu-naopa'a kárakwiyesa sáwí'a íyana Áánútu séna kentí kanaamá ánásaiye síníye Ísu siráíye.

Ísu marapá'á kumínín-kwasai.

Mátíyu 24:29-35, Mááka 13:24-31

25 Ísu mináímbá simásuwena séna aaváúrá'á kwíyónka'a oká'á ó'on-o'on-tantaa'a paáriníye. marapá'á ó'on-o'om-bapaken-kwaasi umbai tiyáníye. uwí-nónkó anónka'a áái kwésena tuvántááva ínasa kwaási inkaisénááowe.

26 kwíyónko tora'naára'a ínasa kwaási sésa nóra íníyo sésa tiyántámbá kwétainasa táátavai kwéesa anón-imayaa ónááowe.

27 kemá kwaási úrandako anón-asirayankwara ságayankwara'a ainámpímbá kúmóna'a suwánanaaowe.

28 kemó súnnda-yantaa'a ááiimba ásámai paárína'a mósá awánanaaowe. Áánútu kawer-ámpá'á métinkanin-kanaa sáwíyanka'a tínimba pó'a to'mayaa umái mé'a mósá awánaaro Ísu siráíye.

29 Ísu mináímbá simásuwena séna moóra-tai naí-táígó áwí'a víki mindágwara ó'on-taigwara'a imáyáa oró.

30 aráságáyómó agayáínda awáné'a sé'a áú'o sínín-kanaa sáwíyanka'a tíníye sénááowe.

31 mirámó intembá kemá súnnda-yantaa'a ína'a awáné'a sé'a Áánútu kwená kwaási kwégawaaimba sáwíyanka'a tíníye sénááowe.

32 árai'a simátíme'a sé'a ívé'o máyáan-kwaasi évaka'a íma pukáiyanka'a kemó súnnda-yantaa'a paáriníye.

33 kwíyómba maramá ánásainana kesáái íma ánásena úwoi kwaíkwai'a íníye Ísu siráíye.

34 Ísu simásuwena séna kentúra'a kárakwiyyoro. uwo'aó'-nómbá né'a kavóna mé'a marapá-tántáá'á anón-imayaa ováínivo. mirámó kwé'o é'a íma imáyáa kwéiyanka'a kumúnnavainivo kárakwiyyoro.

35 kívo'o aumakáawanamo ímo imáyáa ímbó kwaígomo tavágwintemba ó'on-o'om-baravaken-kwaasi íma kwéisenka'a kumúnnavainivo

36 kárakwiyyoro. námúnaa símae kwéiyiyana kemó súnnda-yantaa'a kentópa'o tína'o é'a asiramái é'a kwaási úrandako súranka'a ménaaowe Ísu siráíye.

³⁷ minkánáávímbá aasiyaasi-táwai Ísu anóm-bono'-naumpa'a uména kwenáái simátíma'maena kwéiyena enónka'a máápa'a kumbéna Óríve-omapa'a no'wáámba umaí'mai kwéuwasa

³⁸ sáwíva-kwaasi aavýaavimba ááéma Ísun-ai isánáe sésa anóm-bono'-naumpa'a umaí'mai'a úmae iráawe.

22

Yútási Ísuna kuntaru'á mairáin-kwasai.

Mátíyu 26:1-5,14-16, Mááka 14:1-2,10-11, Yóni 11:45-53

¹ naaová'ó Áánútu Yútaa-kwaasi tíyótaasa í-tánómbá ímo intóráin-tantaakwara-pereti kwéagayon-kanaama sáwíyanka'a túwasa

² mono-káwáá-kwáásíyé áamámba sun-kwáásíyé Ísuna áamáyu-aimba suwaná úwoi-kwaasiyavena táá'a kówasa íma avora'á tátoranaumne siráawe.

³ suwaná Ísuna kwayó-kwáásí sísamaivakemba kae'á kumbaimái-kwaasivinkewai áwí'a Yútási moórá-awi'a Isakérióti póna Sáátáánigo kwenarumpimbá koména imáyáa amúwana

⁴ mono-káwáá-kwáásítópare mono'-náká'ó kárakwirowaitopare kwéna séna túwa'naa ona'á Ísumba tátoranaaowe súwasa

⁵ isésa aamoí kwéesa sésa mirámó inda-méyámbá óntanta aménaumne suwaná

⁶ Yútási owé séna ímo kwaásimo mépa'o é'a nóraumai Ísumba agaráátínkáanasa tátoranaao-imayaa ááimba ásámai uráiyé.

tíyótaasa í-tánómbá kauráan-kwasai.

Mátíyu 26:17-25, Mááka 14:12-21, Yóni 13:21-30

⁷ Yútaa-kwaasi ímo intóráin-tantaakwara-pereti kwéagayon-kanaa túntemba tíyótaasa í-tánón-kánáá sípísípi-araa'a tuvú'mái kwégauvunka'a

⁸ Ísu Pítaante Yóninte ti'maréna séna tíyótaasa í-tánómbá kogwégauviyata komandaanó súwasarai

⁹ mindárai sésarai náávára kogauvóyauyo suyaná

¹⁰ Ísu séna Yérúsaremu-naopa'a kwíyana moóráwaimo nonánámo maimaénamo kwíndawaimba kóánaaemba kwáráakaiyo. kwemó naaúmpa'o iyínanamo

¹¹ naankó avowámó máyáinakai kosimámekai anóndakoma áísaa ena séna kesí kwayó-kwáásíyé náán-ayampara tíyótaasa í-tánómbá nánaumno kwésiye kosimámékaiyo.

¹² kwemá avóvomayaa'-nankomba anón-ayaampa'a agaráátinkaniye. kisuvo'umándanaaon-tantaa'a mimpímbá kwáyáiyé. amápa-tantaa'a arúsámarekai minká'á kausínkáakaiyo súwasarai

¹³ mindárai isésarai Yérúsaremu-naopa'a kwésarai Ísumo sún-tantaa'a kwáyowasarai minká'á tanómba mágauwankaraaiye.

Ísu kwená kwayó-kwáásí toómbá tímakain-kwasai.

Mátíyu 26:26-30, Mááka 14:22-26, 1 Kórinti 11:23-25

¹⁴ tanómba nánááon-kanaa túwasa Ísuwe kwená aantá-kwaasiye toómbó naívá'á komáyówana

¹⁵ Ísu simátiména séna sáwíyanka'a sí'a índai'a umásinkanaaon-kanaa íma tiráina'a ááéma tíyótaasa í-tánómbá keinárawate nánaumne-imayaa úmae iráunda ívé'a minkánáá paárimba póta nánaumne.

16 simátíme'a sé'a marapá'á maantánómbá íma ókwara'a nánaumpo Áánútu kwená kwaási kwégawaaipa'a maantánónkóná ááimba avora'á kwáyaina'a nánaumne séna

17 ándá-aran-dombo kwáyon-anaveumba maisoréna Áánútumpa'a súwi séna maimái moóra-mora-umai naaró.

18 simátíme'a sé'a ándá-aran-domba íma nánaumpo Áánútu kwená kwaási kwégawaaipa'a mé'a ókwara'a nánaumne séna

19 péréti maisoréna Áánútumpa'a súwi séna topámbai tímatuwena séna mindá kesúman-ivo keinárawatave'a ísámai kesúma tuwánaumne. miráumai kentávé'a imáyáa kwée'a námae íyóro súwasa

20 toómbá násúwówana ándá-aran-dombo kwáyon-anaveumba maisoréna pérétimo timúntemba miráumai ándá-aran-domba tiména séna mindá kesí naaemán-íye kesí naaemá keinárawatavena kumínimba póna Áánútu séna kesé tarúmai máyáawe séna mináúná-áímbá simái tarúmakaisa'a miráumai kentávé'a imáyáa kwée'a námae íyóro.

21 kembó namuro-kwáásírá'ó agaráátinkaniwai keséya ména toómbá kwénaíye.

22 naaóvá'á Áánútu séna kwaási úrandako puwíníye siráintemba pó'a púwónana namuro-kwáásímó agaráátinkaniwai sáwí-meyamba mayáníye Ísu súwasa

23 kwená kwayó-kwáásí keáímbá sésa nááwa mirá ínísana siyó siráawe.

aiva-kwáásítí kwaasái.

24 Ísuna kwayó-kwáásí keáín-keaimba sésa kentáávínkémbá nááwa aiva-kwáásí-í'a íníyo kwésuwana

25 Ísu séna marapár-ánón-kwáásíyómbá usáyaaítamai asirayán-áímbá simáti simati kwéuwasa kwenkóyai kwentáyai'a ésa sésa kentáásí anón-kwaasi kawé'á kwéowe siráawe.

26 keinárawa'a miráumaimo anón-kwaasimo ontembá íma mirá oró. keinárawapinkemba anómba ménae síyawai amáparawaiti mayái túwa'naa oró. usáyaaítanae síyawai ó'owiti kwayó'á máraáro.

27 marapá-kwáásívínkémbó toómbó ménamo kwénaiwai anón-kwaasin-ivo kísuvu'o kwéumamiwai sáwíyan-kwaasi imbánivo kemá kentí anóndako íma mirá é'a kentí kwayó'nákáání'a kwéune.

28 mirá ún'a'a kembó sáwí'o umásínkáanka'a kesé mé'a íma síyukaawe.

29 kesíyo kentávéna séna kwaási kawááuwo siráintemba keinárawatave'a mirán-áímbá simátimenaumne.

30 kwaási kawáá ondará'á mé'a toómbá kwéne'a kawáá ondará'á mé'a Ísareri áánimbaa'a sísamaivakemba kae'á kumbaimái-aanimbaati minándarákén-kwáásí táái isé'a taaínkaa'a ónááowe Ísu siráíye.

Pítaa ánaaemba umásinkaniye siráin-kwasai.

Mátíyu 26:31-35, Mááka 14:27-31, Yóni 13:36-38

31 Ísu Sáímonimba arumbá umánkena séna Sáímoniyo isaaó. owáímó to'máimo tuvimpí owanamó arú'ó marapá kúmíساسamo anónka'a mósá máyáantemba kawé-tántáá'á mósá maé'a sáwí-yantaa'a úwoi kwáyaindayavena Sáátáánigo tísaa umai isánáe sína'a

32 mindáyave'a Áánútumpa'a námúnaa sé'a kesémo aráápamai máyaanda siyuwáanavo sé'a námúnaa siráumne. emá siyuwé koyauweré kesí kwaási asiramátinkao Ísu súwana

33 Pítaa séna Ísóigoo ándáva'o áí'maesamo kwíya'o é'a kesé kóyauye. tuvuwíyamo puwína'o é'a kesé puwóyauye Pítaa súwana

34 Ísu séna Pítaao simáme'a sé'a ívé'a kokórigo íma áái siráindara'a emá kaumborá'á kentávái se íma awánáúnda-kwaasiye síníyone Ísu Pítaantavena siráiyé.

35 Ísu simásuwena kwená kwayó-kwáásíyávéna séna óntambo inaaínaaimó sií-únámbá íma maimaé'a toón-únámbá íma maimaé'a kwé'a tísamái ánáamba íma maimaé'a koró mináímbá ááéma sé'a tí'mákaunda moórá-yantaatave'a aáváán-kuráina'iyó súwasa miwí sésa ímaniye suwaná

36 Ísu séna ívé'a óntan-unamba makáiyawai minúnámbá maimaésa koró. toón-únámbá makáiyawai minúnámbá maimaésa koró. taánasatama íma makáiyawai miwítí paákákén-únánkwátói ó'owima tímésa óntamba mairésa taánasatama meéyán-uresa koró.

37 simátíme'a sé'a naaóvá'á Áánútun-aai aúvái-kwandaaivimba Áísáya agaimaréna séna

erái'maesa sáwí'a uráan-kwaasi ermépa'a móankaraawe agaimaréna siráimba kentávéna siráimba póna paáriníye Ísu súwasa

38 kwená kwayó-kwáásí sésa Ísóigoo kae-tánasatama makáumne suwaná kwemó sún-ainkona ááimba íma ísóntavena séna á'aniye Ísu siráiyé.

*Ísu Kétésémaniva'a siráin-kwasai.
Mátíyu 26:36-46, Máaka 14:32-42*

39 Ísu simásuwena máápa'a kuména Óríve-omapa'a umaé'mae kwéuntamba iyúwasa kwená kwayó-kwáásí ánaaemba kwa'maésa

40 iyúwana Ísu simátímena séna Sáátáánigo tísaa umai isánáe-aimba kentópa'a síyáváínivo Áánúmpa'a námúnaa seró séna

41 tiyuwéna egwaa'á kwéna Áánútu anóna'an-iyé séna mara'á kumbaéna námúnaavinkemba

42 séna kesivoó embó ankáinamo e maanúmbái-yántáá'ó kesópa'o tínimba maisiyuwéma ánivo kesí imáyáa íma kwáréna'a ená imáyáa kwaráano súwana

43 Áánútuna kwayó'ná'á kwíyómpakewai paaréna asiramánkarowana

44 arunkó anón-umbai tówana Áánútumpa'a námúnaa asiramái kwésuwana umisímá naaeráámbá marapá'á úmae kumúwana

45 námúnaa simásuwena usásinena kwená kwayó-kwáásíráútópa'a téna tayuwánómba tirunkó umbái tówasa tuún-kwaigurówana

46 tayúsená tasimátímena séna tuúmó kwáyáamba usásine'a námúnaa seró. Sáátáánigo tísaa umai isánáe-aimba kentópa'a síyáváínivo Áánútumpa'a námúnaa seró Ísu siráiyé.

*Ísumba tátokaan-kwasai.
Mátíyu 26:47-56, Máaka 14:43-50, Yóni 18:3-12*

47 Ísu mináímbá kwésuwana sáwíva-kwaasi kwétuwana Ísuna kwayó-kwáásí sísamaivakemba kae'á kumbaimái-kwaasivinkemba moóráwái áwí'a Yútási kwemá misáwívá-kwáásívímbá aiva'á téna Ísumba parubará umánkaindayavena Ísuna egwaa'á túwana

48 kampakómbá kwéuntavena Ísu séna Yútásiyo kemá kwaási úrandakomba kesí namuro-kwáásírá'ó agaráátínkéndayavai parubará kwéumasinkaane súwasa

49 Ísuwe máyówai moórá-yantaa'o paárinin-imayaa ésa sésa Ísóigoo taánasataneiya karánaumno suwaná

50 Ísuna kwayó-kwáásívínkémbá moóráwái taánasata maimaéna aiva'-mónó-káwáánákóná kwayó-kwáásígón-áá'a agáúsuwowana

⁵¹ Ísu étuwaaó séna minkwáásígón-áá'a maimái kawé'á umánkaraiye.

⁵² kawé'á umánkowasa mono-káwáá-kwáásíyé mono'-nánká-káwáá-kwáásíyé anón-kwaasiye Ísumba tátoraiyanesa tamáyówana Ísu simátimena séna kentávé'a umóyán-kwáásímán-iye sé'a pó'a taánasatagwara ányatankwara'a maimaé'a kembá tátoranae sé'a kwétewe.

⁵³ sáwíva-tawai anóm-bono'-naumpa'a kesé máyaundara'a íma kembá tátokaawe. ívé'a kentí kanaamá tisa'á tunínkóná asirayánkwará'á mé'a kembá tátoranaaowe Ísu siráiyé.

Pítaa íma awánáúnda-kwaasiye siráin-kwasai.

Mátíyu 26:57-58,69-75, Mááka 14:53-54,66-72, Yóni 18:12-18,25-27

⁵⁴ súwasa Ísumba tátoresá áí'maesa aiva'-mónó-káwáánákóná naaúmpa'a móankowana Pítaa tínaaemba nénka'a teémáyomba

⁵⁵ mindánkóná naamaúva'a iramá agaimarésa máyówana Pítaa miwísé mara'á tamáyowana

⁵⁶ iramá kawé'á umái kwégowana moórá-kwayor-arasigo téna Pítaamba takarákéna séna minkwáásígó kwesé máíwain-iye súwana

⁵⁷ Pítaa séna ímanivo kemá íma awánáúnda-kwaasiman-iye súwana

⁵⁸ sáwíyanka'a moóráwai Pítaamba taawánéna séna kwená kwaásivinkenda'a óne súwana Pítaa séna kemá ímaniye súwana

⁵⁹ sáwíyanka'a moóráwai Pítaantavena asiramái séna árai'a sune. Káririvakenda'a póna kwená kwayó-kwáásívínkéndá'án-iye súwana

⁶⁰ Pítaa séna emó sénda-aimba íma kwéisaumne kwésuwana kokórigoma áái súwana

⁶¹ Ísóigo kwanténa Pítaamba awánówana Pítaa Ísóigo simámun-aimba ááka'a maréna mirá siráinka'a ívé'o kokórigomo ááimo ímo siráindara'a emá kaumborá'á kentávái se íma awánáúndana'an-iye síníyone siráimba mináimbá ááka'a maréna

⁶² máápa'a kuména ávááraumai ivi'á taráiyé.

Ísumba kanaáráá'a ánkaraan-kwasai.

Mátíyu 26:67-68, Mááka 14:65

⁶³ Pítaa ivi'á tówasa Ísunka'a kárákwirawai kanaáráá'a ankésa tuvuwésa

⁶⁴ aúrampa'a ampantanéi káátamakesa kwétuvuwesa sésa esávái se Áánútumo usásisinkaiwai úne séndawai ómpo kemá nááwa kwétuvuwuna simásimiyo kwésesa

⁶⁵ ó'on-o'on-aimba simái sáwí'a umánkaraawe.

monor-ánón-kwáásítópa'a Ísumba ánkaraan-kwasai.

Mátíyu 26:59-66, Mááka 14:55-64, Yóni 18:19-24

⁶⁶ aaváúmá usónka'a Yútaa-kwaasiti anón-kwaasiye mono-káwáá-kwáásíyé amáamba sun-kwáásíyé torupamáí máyówasa Ísumba áí'maesa móankowasa

⁶⁷ sésa Áánútumo usásinankaiwai Káráisitiya'ona simásimiyo suwaná simátíména'o é'a íma kawé'á umái isánááowe.

⁶⁸ moórá-aimbo tísaa ona'ó é'a íma simásimenaowe.

⁶⁹ kemá kwaási úrandako Áánútu asirayáwáiná ayáánúrapa'a asirayán-áyámpá'á uménaumne súwasa

⁷⁰ amáparawai sésa ewá sé Áánútu ááninko úne kwéseno suwaná Ísu séna á'a sewé súwasa

⁷¹ miwí sésa kwesávái siráimba póta mináíntávéta aavintá mayankéta ó'on-aimbo simánkáamba avakáá únda póta ivátá tuwánaumne siráawe.

23

Ísumba Páírátinopa'a máánkaraan-kwasai.

Mátíyu 27:1-2,11-14, Mááka 15:1-5, Yóni 18:28-38

¹ mináintávésa misáwívaráwái usásinesa Ísumba áí'maesa Árómáani-kamaani-kawaanako áwí'a Páírátinopa'a máankesa

² aaimá simánkesa sésa minkwáásígó Yútaa-kwaasi kampar-áimbá simátimena miwítí imáyáa simái sáwí'a kwéena séna Árómáan-kamaani-anondakomba táákísi-ontamba íma áméro kwésena kwesávái séna Yútaa-kwaasiti kawááná'á é'a Áánútu usásisinkaiwai úne siráiyé suwaná

³ Páírátí Ísumba áísaa ena séna Yútaa-kwaasiti kawáánará oónó súwana Ísu séna á'a séne súwana

⁴ Páírátí mono-káwáá-kwáásiyáváiye úwoi-kwaasiyavaiye séna minkwáásígó íma sáwí'a uráisa'a awánáúmne súwasa

⁵ asiramái sésa Káríri-ayampa'a kwaasiti imáyáa kwéyavisena minkákémbá Yútiyaa-ayampa'a taména mirá kwéiyé siráawe.

Ísumba Érótinopa'a máánkaraan-kwasai.

⁶ suwaná Páírátí mináimbá iséna séna Káríri-ayampakendara'iyo súwasa

⁷ owé mináyámpákéndá'an-iye suwaná imáyáa éna séna Éróti mináyámpákén-káwááná'á póna ívé'a maanká'á Yérúsaremu-naopa'a tamáyáimba póna ai'maráanana kwenópa'a kwínana kwemá isániye Páírátí simásuwena ai'marówasa áí'maesa Érótinopa'a máánkaraawe.

⁸ ayáátáaka'a Éróti Ísuntavena kwésun-aimba iséna Ísumba awánaanana ímo awánáúnda-mayai mayáína'a awánanae súwasa Ísumba Érótinopa'a máánkarowana awánéna aamoí éna

⁹ ó'on-o'on-tantaatavena áísaa úwana Ísu íma aaí súmba úwoi máyowasa

¹⁰ mono-káwáá-kwáásíyé áamáamba sun-kwáásíyé mésa Ísumba simánkón-aimba asiramái suwasá

¹¹ Érótiye kwená i-kwáásíyé Ísumba simái sáwí'a kwéumankesa kanaaráa'a ankesa anón-kwaasiti unáánkwátói umánkesa áí'maesa Páírátinopa'a ókwara'a máánkaraawe.

¹² ááéma Érótiye Páírátíye aaisambá sirááyamba pósarai minkánáámá kawé'á umái máyoyasa Ísumba áí'maesa ókwara'a Páírátinopa'a máánkaraawe.

Ísumba aráá'a tuvúwóro siráin-kwasai.

Mátíyu 27:15-26, Mááka 15:6-15, Yóni 18:39-19:16

¹³ máánkarowana Páírátí mono-káwáá-kwáásíyé anón-kwaasiye úwoi-kwaasiye tááyena

¹⁴ séna minkwáásí kesópa'a máanke'a sé'a kwaasiti imáyáa simái sáwí'a kwéiyé kwésewe. kentúranka'a áísaa únana simánkáan-ainkona ááimba íma kwáyáísa'a awánáúmne.

¹⁵ Érótiye áísaa úyamba mináínkóná ááimba avakáá uwááekai úyana ai'maráísasa áí'maesa kesópa'a tiráawe. tuvuwíyanamo puwíníni'a uráimba

¹⁶ pó'a i-kwáásí senasá áwíruku'a násúwéwa'a ayúrankanaumne súwasa [

¹⁷ Yútaa-kwaasi tíyótaasa í-tánón-kánáá tóyo úntemba moórá-kwaasi tááyowana Páírátí minkwáásí ayúrankowana miwítópa'a kúwana Páírátí séna Ísumba ayúrankanae súwasa]

¹⁸ amáparawai anónka'a sésa ímanivo tuvuwíyana pwínívo Párápásimba ayúrankaaao siráawe.

19 ááéma évakarawai kámááni-kwaasiye áái'a tíyómba moóráwai áwí'a Párápásima kwemá moóráwaimba tuvuwúwana puwúwasa ándáva'a ánkárowasa sésa Párápásimba ayúrankaao suwaná

20 Páírátí Ísumba ayúrankanae-imayaa éna simátimuwasanivo

21 anónkar-anonka'a sésa taaira'á tuvuwíyana puwíno suwaná

22 Páírátí ókwara'a séna nóra-sawira uráina'iyo. tuvuwíyanamo puwínini'a íma uráimba pó'a i-kwáásí senasá áwírúku'a násúwéwa'a ayúrankanaumne súwasa

23 anónka'a sésa taaira'á tuvuwíyana puwíno símae íyún-ainko Páírátin-aigomba usáyaaitowana

24 Páírátí miwí táái iséna owé séna kemó sentembá oró séna

25 moóráwaimba ayúrankena kámááni-kwaasi áái'o tíyómba moóráwaimba tuvuwúwana puwúwasa ándáva'a ánkárowaimba tááyowaimba Páírátí ayúrankena taaira'á tuvuwíyana puwíníye-imayaa untávéna Ísumba i-kwáásír'á tímakaiye.

Ísumba aráá'a tuvúkáan-kwasai.

Mátíyu 27:32-44, Mááka 15:21-32, Yóni 19:17-27

26 tímúwasa i-kwáásí Ísumba áí'maesa kumbá moóráwai Sáíríni-naopakewai áwí'a Sáímoni kwemá Yérúsaremu-naor-ampa'a túwasa i-kwáásí tátoresá Ísumbo tuvuwónááon-taima áúgwaatarankesa sésa Ísun-ánaaemba tiyó suwaná mirá úwasa

27 sáwíva-kwaasi Ísun-ánaaemba kwa'mái kwéguwasa aaraiyómbá tirumbá umánkesa imá sirésa ivi'á támaesa ánaaemba kwa'mái kwéguwana

28 Ísu kwanténa séna Yérúsaremu-naopaken-inintono. íma kesí ivi'á té'a kentí iyámpóiyavaiye kesáváiyé ivi'á taaró.

29 Yérúsaremu-naopa'a sáwí-kanaama tínimba ageíniné ímo iyámpóimo tinkésamo náambo tímakaan-inine aamoí kwéesa iyámpói-iyaaimba pó'a inkaisé'a kónaumne sésa aamoí kwéowe sénááowe.

30 minkánáámó tínimba sáwíyan-omakontavaiye anón-omakontavaiye sésa ááéma pukónáivo kítímae kusiráápaaó sénááowe.

31 kemá aúna-tairaani'a únda pósa sáwí'a kwéumasinkaavo keinárawa'a aáyánkayan-tairaamba ombá pósa sáwí'a anómba umátinkanaaowe Ísu siráiyé.

32 Ísu súwasa kae-kwáásí sáwí'a urááyan-kwaasigwara'a tí'maesa Ísunte tínkamonaé sésa tí'maesa

33 mimbárágó áwí'a a'nómayaampare supa'á kurésa Ísumba taaira'á tuvuwésa évarevar-akwampa'a kae-kwáásí taaira'á tuvúsúmarowana

34 Ísu séna kesivoó mayáigóná ááimba íma awánaresa kembá sáwí'a kwéumasinkaamba íma imáyáa e sáwí-meyamba íma timé sáwí-imayaa maitiyuwaaó súwasa i-kwáásí sésa kwená unáánkwátói nááwa mayáníyono sésa taainkaar-urésa aávéma tésa usáyaaitaindawai mayáníye suwasá

35 kwaásiyomba mésa árimba awánésa Yútaa-anon-kwaasi kanaaráa'a ankésa sésa ó'owi túwa'naa éna Ánútumó usásinkaiwaimo énamo éna kwesávái kwenáúma áwa'naa íníye suwasá

36 i-kwáásíyé kanaaráa'a ankésa ikaa'ó vón-domba maimaésa kwenópa'a tésa sésa naaó.

37 Yútaa-kwaasiti kawááná'ó émo e esávái enáúma áwa'naa uwo suwasá

38 ááéma aúváima agaimakésa sésa Yútaa-kwaasiti kawááná'án-íye sésa agaimái Ísu a'nónká-táír'á mósá makáawe.

39 mósá márówana sáwí'o uyan-kwáásímó tínkamuyan-kwaasigorai moóráwai Ísumba kanaáráá'a ankéna séna Áánútumo usásinankaiwaimo émo e enáúma áwa'naa e kenkáígwárá'á súwa'naa uwo súwana

40 moóráwai séna íma mirá siyó. Áánútun-áá'o kwéinkaiseraai mirá íma sésino. kwembó sáwí-meyambo kwéamentemba kenkáígwárá'á mirá kwéowe.

41 kwemá íma sáwí'a uráiwaimba sáwí-meyamba kwéamevo keiráí sáwí'a uráuyawainkai sáwí-meyamba kwéumasinkaawe séna

42 Ísuntavena séna Ísuwo ená kwaási kawaá indará'á kesí imáyáagwara'a uwó súwana

43 Ísu séna árai'a simáme'a sé'a ívé'a kesé kawe'-mápá'á méniyone Ísu siráíye.

Ísu pukáin-kwasai.

Mátíyu 27:45-56, Mááka 15:33-41, Yóni 19:28-30

44 súwana kwáyá'wái amápa'-mapa'a túnkwena aaváúmá kaapa marówana túnkumba

45 anóm-bono'-naumpa'a ampanta-óntámá úmakomba taváákaarumai kaesé umágúwana póna Áánútunopa'a iyónááon-amba onta tisuwówana

46 Ísu anónka'a séna kesivoó kesimambá enayáámpimba kwéto'maraumne simásuwena puwúwana

47 i-kwáásítí kawaánákó Ísumo puwúmba awánéna Áánútu áwí'a mósá maréna séna árai'a arupí-kwaasiman-iye súwasa

48 sáwíva-kwaasi koawánanaumne sésa torupamáí máyón-kwaasi Ísumo puwúmba awánéna tirunkó umbaí tówasa miwítí naaópa'a kóyáwé uwasá

49 Ísuwemo naaún-kwaasiye Káríri-ayamapakemba Ísun-ánaemba kwa'maésa Yérúsaremuva'a tirón-inine nénka'a tamésa amápa-tantaa'a awánaraawe.

Ísumba utamánkaraan-kwasai.

Mátíyu 27:57-61, Mááka 15:42-47, Yóni 19:38-42

50-51 awánowana moóráwai áwí'a Yósépi Yútiyaa-marava'a Árimátíyaa-naopakewai kwemá kawe'ná'á arupí umái máyowai Áánútu kwená kwaási kawaá íníye séna amu'maréna póna Ísumbo tuvuwónáe sun-kwáásí tááiyavena íma owé siráíwai kwemá

52 Páírátinopa'a téna Ísun-auma utánáivo simiyó súwana owé súwana

53 Ísun-auma taairakémbá tamaimái aúna-ampantavimba asááumai maimaésa kwaási aúsámakon-ontam-buri-aivimba mámaresa kwaási íma makóm-buri-aivimba mámaresa

54 toómbó áká'maimo to'mayaa un-kánáá Yútaa-kwaasi agándon-kanaa sáwíyanka'a tíníye kwésuntavesa Ísumba utamánkówasa

55 Kárírivakembo Ísun-ánaembo kwa'maésamo tirón-inimba Yósépi-ánaemba kwa'maésa tésa Ísumbo utamánkomba taawánéna

56 tayauwerésa áúra'o mápérankanae sésa áséi-kwiyum-basawemba to'mayaa unká'á agándon-kanaama túwana amáámbo sunten-umái úwoi méraawe.

24

Ísu pukáimpinkemba usásinkain-kwasai.

Mátíyu 28:1-10, Mááka 16:1-8, Yóni 20:1-10

¹ agándon-kanaama úwoi máyówana ánásowasa aaváúma usónka'a áúra'o mápérankanae sésa áséi-kwiyum-basawemba to'mayaa úmakom-basawemba maimaésa Ísumbo utamánkaropa'a kwésa

² awánomba anón-ontamba óikakemba á'a akwátukowasa awánésa

³ mimbúrí-áír'á'á iyúmba Ísóigo Ísun-auma íma kwáyowasa awánésa

⁴ anón-imayaa ésa awánomba kae-kwáásír'ái tógáyáagaya ún-unankwatoi urésarai egwaa'á máyóyasa tuwánésa

⁵⁻⁶ táátavai ésa kívairowasarai sésarai púwísa'o máankaraam-buri-aivimba íma máyáivo usásinena kóuraivo íma maampímbá avakáá-oro. kwemá Káríriva'a úwoimo máyáinka'a simátímakain-aimba imáyáa oro.

⁷ maará séna kembá kwaási úrandakomba sáwí-kwaasira'a timíyasa sínkamiya'a puwé'a kaumbo-táwai maisuwé'a usásinanaumne siráiyé suyasa

⁸ isésa simátímakain-aimba táaka'a marésa

⁹ mimbúrí-áimá tuwésa kwésa Ísuna kwayó-kwáásí sísamaivakemba moóra kumbaimái-kwaasiye ó'on-kwaasiye mináimbá kosimátimesa

¹⁰ minínimbá moóra Mágátáaraa-naopaken-ininko áwí'a Máríyaa úwana moóra araámáó kwemá Yémésimba anówama úwana moóra Yóánana úwasa miwísé máyón-inimba Ísuna aantá-kwáásíyávésa mináimbá kosimátímúwasa

¹¹ isésa sésa úwoi kampar-áimbá sewé simásuwesa úwoi máyówananivo

¹² Pítaa usásinena isaaiséna utamánkóm-buri-aivimba kokívairéna awánómbe ampantanéimó asááúmaesamo máutamankaron-ampantawe su'mai kwáyowana awánéna koyauweréna mindáyavena anón-imayaa uráiyé.

Éméyási-naor-ampa'a Ísumba awánaraayan-kwasai.

Máaka 16:12-13

¹³ anón-imayaa úwasarai mitáwai Ísuna kwaásivinkemba kae'nárai Éméyási-naopa'a kóyáe siráái. mindáópa'a Yérúsaremuva'a ayáátáákakaamba kwáyowasarai Éméyási-naopa'a kóyáe sésarai Yérúsaremuva'a tuwésarai aampa'á kwégwesarai

¹⁴ Ísumbo éiron-aimba símaesarai kwéguyana

¹⁵ Ísu egwaa'á téna minkáé'náraiye kwéguwasarai

¹⁶ awánoyana Áánútu túrampa'a túntinkarowasarai íma aúyamai kawer-uyaná

¹⁷ Ísu séna nóin-aina aampa'á símae kwégooiyo súwasarai minká komésarai tirunkó sáwí'a kwéuwasarai

¹⁸ moóráwai áwí'a Kéríyópasi kwemá séna ívé-kanaama Yérúsaremu-naopa'a tóyo ésa éiraan-tantaa'a awánaraavo eyááma íya awánaraano áísaa ena súwana

¹⁹ Ísu séna nóra éiraana'iyó súwasarai mindárai sésarai Ísu Násáretivakewaintavairai kwésuye. Áánútun-aaí siráiwai Áánútu aúranka'a asirayám-báyái kwémaena asirayán-áimbá kwésimasimisata ísaraumne.

²⁰ kentáásí anón-kwaasiye mono-kawáá-kwáásíyé Ísumba tuvuwíyanesa Áróamáani-kamaani-kwaasigomba áméwana owé sisasá taaira'á tuvúwówana pukáiyé.

²¹ kesáá Ísareri-kwaasiya séta kentáásí kawáánarí'a éna Áróamáani-kamaani-kwaasi usáyaaitaniyeya siráundaya tuvúwówana pukáiyé. moóra-ainkwara'a kwáyáiyé. tuvúwówana pukáimba kaumbo-táwai maisukáiyé.

²² évakar-inimbo simásímén-ainta sáátavaiya kwéune. ívé'a aaváyaavimba ááéma utamánkaraapa'a kombá

23 kwenáúma íma kwáyáísasa koawánésa koyauwerésa tésa sésa kwíyómpakendarai tuwánáúnasaraiya sésarai pukáimpinkemba usásinkaiye séye tasewatá

24 kentáávínkémbá évakarawai utamánkaraapa'a koawánaawana minínímbó sentembá mirá éna íma kwáyáísasa awánaawe suyaná

25 Ísu séna sáwí-imayaagwara'a óye. naaóvá'á Áánútun-ai simátímakowai agaimarésa siráan-aintavekai íma ááéma áraire kwéseye.

26 Áánútu usásinankaiwaimba áí'a índai'a umánkanaaombanivo ságayan-ayampa'a uméniye mirám-biran-aimba Áánútu siráíye.

27 Áánútun-ai aúváívinkemba kwentávésa siráan-ainkona ááimba simátímakaiye. mináímbá Mósesi agaimaréna siráin-ainkwara minkákémbá Áánútun-ai sirón-kwaasi agaimarésa siráan-ainkwara'a simátímakaiye.

28 simátimuwasarai kuyan-dáókona egwaa'á kuyaná Ísu kógwéyaaitowasarai

29 mindárai tátoresarai asiramái sésarai sáwíyanka'a enánivo kesérai méniyone suyaná mindáraiye naaúmpa'a uména

30 toómbá náíyanesa kwéuwana toómbá maisoréna Áánútumpa'a súwi séna topámbai timúwasarai

31 awánésarai Ísumba aúyoyana aúyokuwasarai

32 sésarai aampa'ó túyanamo Áánútun-ai aúváívinkemba simásímisanarai sirunkó anón-aamoi kwéiye sirááiye.

33 mináímbá simásuwesarai usásinesarai koyauwerésarai Yérúsaremu-naopa'a tuyambá Ísuna kwayó-kwáásí sísamaivakemba moóra kumbaimái-kwaasiye ó'on-kwaasiye torupamáí máyómba tuwánoyasa

34 miwí sésa árai'a Ísóigo pukáimpinkemba usásinena Sáímoninopa'a paárisana awánériye suwasaráí

35 mindárai aampa'ó kuyan-áímbá simátimesarai sésarai toómbá topámbai símísakai Ísóigomba aúyaraue sirááiye.

Ísuna kwaási kwembá awánaraan-kwasai.

Mátíyu 28:16-20, Mááka 16:14-18, Yóni 20:19-23

36 mináímbá kwésuyana Ísu paaréna miwítí avumpimbá ména aánoumai máéro súwasa

37 inkaisésa kwaántá sewé sésa táátavai uwaná

38 Ísu séna íma táá'a kaíno. íma kaer-ímáyáá é'a

39 siyáánarumpin-avigwara sísamaivin-avigwara'a awáné'a kentávé'a kwemán-iye seró. kwaántá-kwaasi amagwára ayáántánkwara'a íma kwáyáivo kembá úwoi kwáyáivo suwáné'a sine'á tátoraaro

40 Ísu simásuwena ayáánarumpin-avigwara aísamaivin-avigwara'a agaráátinkowasa

41 anón-aamoi kwéesa táátavai ésa anón-imayaa kwéuwana kwaántán-iye sevó séna Ísu náí-yántáá'á makáao tísaa ena súwasa

42 agaimakón-doyaa'a ámúwana

43 maimái túranka'a naráíye.

44 násuwena simátimena séna kesé úwoi máyaundara'a maará sé'a kentávéna Mósesi agaimaréna siráin-ainkwara Áánútun-ai sirón-kwaasi agaimarésa siráan-ainkwara monor-ímá agaimarésa siráan-ainkwara'a árai'a paáriníye simátímakaundawe.

45 Áánútun-ai aúváí-kwandaaivinkemba kawé'á umái isánááontavena miwítí imáyaa kawé'á umátínkaraiye.

⁴⁶ Áánútun-aaí aúváí-kwandaavimba agaimaréna séna Áánútumo usásinankaiwimba áí'a índai'a umánkaiyana puwínímbanivo kaumbo-táwai maisuwéna usásinainasa

⁴⁷ kwená asirayákwará'á mésa aiva'á Yérúsaremu-naopa'a simátimesa minkákémbá ó'on-o'om-baravaken-kwaasi mósimatim-besimatin-esa sésa kentí sáwí-imayaa tuwé'a Áánútumpa'a tíyana kentí sáwí-imayaa maitiyuwáníye agaimaréna siráíye.

⁴⁸ awánaan-aimba simátíma'mae'a koró.

⁴⁹ kesivo asiramái séna tíméndawaimba ai'maráanana keinárawate kumbéniye. Yérúsaremu-naopa'a máyaiyana keinárawapimba kumbéna kwíyómpaken-asirayamba tímína'a awánaan-aimba simátíma'mae'a koró Ísu siráíye.

*Áánútu Ísumba airówana iráin-kwasai.
Mááka 16:19-20, aantá-kwaasi 1:9-12*

⁵⁰ simásuwena Ísu tí'maena Yérúsaremuva'a tuwéna Pétáni-naor-egwaa'a koména ayáándeí káátarena séna Áánútu kawé'á umátinkaiye

⁵¹ kwésimatimuwana Áánútu airówana kwíyómpa'a iyúwasa

⁵² Ísuna imáyáa ésa áwí'a mósá marésa tirunkó anón-aamoi kwéuwasa koyauwerésa Yérúsaremu-naopa'a tésa

⁵³ aasiyaasi-táwai anóm-bono'-naumpa'a kwéiyesa Áánútu áwí'a mósá makáawe.

Árúku kemá súnda-aimba ánásaiye.

Yóni

Ísu kwíyómpa'a irówana kaumbo-kwáái aiyayaan-iyá'io. miráumai-ima maisuwéna Yóni Ísun-aaí agaimakáye. Ísuna kwayó-kwáásí sísamaivakemba kae'á kumbaimái-kwaasivinkemba moóráwai áwí'a Yóni kwemá séna Ísun-aiyavai áraire sígwáe séna maarán-áimbá agaimakáye. Áánútuna imáyáama agaráátínkáiwaima marapá'á maránkaraimba kwemá Ísuman-iyé. Yóni séna kwemá Áánútun-aaigoman-iyé siráiyé. Ísu Áánútu ááninko sáwí-imayáao tátokaimpinkemba iyásínkáiwaiman-iyé sénááontavai Ísu kawe'-má'yái ímo awánarom-bayai mairáiyé. évakarawai kwenááiyavai áraire sésa kwená aampa'á kwárówasa évakarawai kamparé sésa simái sáwí'a umánkaraawe. Ísu Áánútunopa'o iyí-ámbá éna áraikona ááimba éna maí'mai'a ónááowaina ááimban-iyé-aintavai áraire sewái Ísu aúnái'a umái maí'mai'a ónááoni'a kwéumatinkaiye. aúnái'a umái maí'mai'a kwéomba ááimba kwéasaawe. mirán-áimbá Yóni agaimakáye.

¹ ááinka'a maramá íma kwáyonka'a Áánútuna imáyáama agaráátínkáiwaima kwenáwí'a Áánútun-aaigoman-iyé. Áánútun-aaigoma aasiyaasí ména Áánútuwe ména kwemá Áánútuma póna

² ááinka'a Áánútun-aaigoma Áánútuwe ména

³ amápa-tantaa'a úmarowana Áánútu imáyáama amúwana amápa-tantaa'a minkánáa paárurain-tantaa'a úmakaiye.

⁴ Áánútun-aaigoma kwaásimo maí'mai'o ónááowaina ááimban-iyé. miráumai kwemá kwaásivimba sáma kamátinkena

⁵ túnín-ayampa'a sáma kaisaná túnín-tantaakoma sámo kain-tántáákómbá íma usáyaitena uvisínkaiye.

⁶ moóráwai áwí'a Yóni máyowana Áánútuma ai'maréna

⁷ sámo kain-áimbá maimaé amápa-kwaasiva'a kwinasá mináimbá isésa sésa árai'a Ísu Káráisitima kwaási sáma kamátinkaiwaiman-iyé sígwáe súwana

⁸ Yóni kwemá íma sámo kamátinkaina'a póna sámo kamátinkaindawain-aaí maimaéna kuráiyé.

⁹ Áánútun-aaigoma amápa-kwaasivimba sáma kamátinkaiwaiman-iyé. Yóni simátímakainka'a Áánútun-aaigoma marapá-kwáásívimbá kumpaáruraiye.

¹⁰ Áánútun-aaigoma maramá tarórumakena marapá'á kumbáyowasa marapá-kwáásí kwená ááimba íma kawe'á umái awánaraawe.

¹¹ kwenamáapa'a kumbáyowasa kwenamááraa íma paru umánkombanivo

¹² évakarawai paru umánkesa kwentávésa sésa árai'a Áánútunopakemba kunkáiyé suwaná póna miwíyávéna séna Áánútuna iyámpóiyomban-owe siráiyé.

¹³ kwaási kentí imáyáavinkeni'a umái kwématinkaavo Áánútuna iyámpói íma miráumai Áánútuna iyámpóiraani'a kwéowe. Áánútu kwená imáyáavinkemba umátínkáimba pósa Áánútuna iyámpóiraani'a kwéowe.

¹⁴ Áánútun-aaigoma kwaásima aúkena marapá'á ména kentáávimbá máyowata awánaraumne. paru-yántáákwára arupí-yantaakwara'a kwempímbá sáwíva'a kwáyon-kwaasi póna ságayankwara-kwaasi úwata

awánaraumne. avowámá ááninkomba kímborawaimba póna ságayamba amúwana miságáyánkwará'á máyowata awánaraumne.

¹⁵ Yónima kwentávéna amápa-kwaasi simátimena séna kembá íma masínkaraanka'a kesínaaembo tíniwaima kweinónkáámhá paárurena ména póna kembá usáyaaitaraiye siráunda-aimba minkwáásíyávé'a siráumne siráíye.

¹⁶ paru-yántáá'á kwempímbá sáwíva'a kwáyáiwaima póna kentáá kawé'a kwéumasinkavata kwiyé.

¹⁷ naaóvá'á Áánútu Mósesimba ai'maréna séna kesí amáámhá simátimiyo séna naaémhá Ísu Káráisitimba ai'maréna séna parumó íi-yántáá'á arupí-yantaa'a móruntimiyo siráíye.

¹⁸ naaóvá'-naovakwara ívékwara'a marará-kwáásí Áánútun-ane'a íma awánaraambanivo kímborawai ááninkoma kwesé ména mimbóráí'a umáí ména póna kwéagaraasinkaintaawe.

Yóni nombó pétinkaraiwaina kwaasái.

Mátíyu 3:1-12, Mááka 1:7-9, Árúku 3:15-17

¹⁹ Yérúsaremu-naopakemba Yútaa-kawaa-kwaasi mono'-má'yái-kwáásinté Árivái-andaraken-kwaasiyonte ti'márówasa Yóninopa'a tésa áísaa esa séna emá nááwa'ono suwaná

²⁰ Yóni íma umémhá'a tuwómhá avora'á séna Áánútumo usásinankaiwaima Káráisitima íma kemá úne súwasa

²¹ emá nááwa'o. Íráiyaa naaóvá'á Áánútun-aai simátímakaiwaiya'ono suwaná Yóni séna ímaniye súwasa miwí séna naaóvá'á Áánútu séna kesáái simátiminiwai Mósesiraan-kwaasi ai'maráanana kumíniye siráimba kwemá ewá'ono suwaná Yóni séna ímaniye súwasa

²² miwí séna nááwa'ono súnaya simásimenda-aimba si'mákaawaiya kosimátimenaumne suwaná

²³ Yóni simátimena séna Áánútun-aai simátímakowaima áwí'a Áísáya naaóvá'á agaimaréna séna

kavóná-marava'a moóráwai ména aayamáírakemba séna Ísóigona aambá kwirankánááomba kwená aambá arupí íyana minámpá'á kwíno siráimba mindá kemá úne Yóni súwasa

²⁴ taáísaa-un-kwaasivinkemba évaka'a amáán-kawaa-kwaasi miwímá

²⁵ Yónimba áísaa esa séna emó sémo Áánútumo usásinankaiwaima íma kemá úne. íma kemá Íráiyaama úne. Áánútun-aai simátiminiwaima Mósesiraan-kwaasi íma kemá úne. emó siráandanivo nóintavai nombá kwévetinkaano suwaná

²⁶ Yóni séna kemá noné su'mai kwévetinkaunana kentí avumpimbó moóráwaimo má'yáimba íma kwéawanaamba póna

²⁷ aáno kesínaaemba tíndawaima kwemó aaimó síndavimba kemá aaimá sendamá uwóví'a ónaumne. kwená mayáimá kwémayaundayave'a pó'a kemá úwoi-kwaasi úne Yóni siráíye.

²⁸ Yótáni-nonkona menávápá'á Pétáni-naopa'a Yóni nombá kwévetinkowasa áísaa uwaná Yóni mináímbá siráíye.

Ísuna kwaasái Yóni simátímakain-kwasai.

²⁹ simásuwena usá aaváyaaraamba Ísumo túmba Yóni awánéna simátimena séna kentí sáwí-imayaayavesa ísámai sipisípi-araa'o tuvúwówanamo púwíساسamo Áánútumbo améntemba kwétin-kwaasi amápa-kwaasiti sáwí-imayaayavena ísámai maitiyuwáíndayavena póna puwíníye. mindáyavena Áánútu ai'maráísana kúmimba póna puwíníye.

30 kembá íma masínkaraanka'a kesínaaembo tíníwaima kweinónkáámbá ména kembá kwéusayaaitaiyemo siráunda-aimba minkwáásíyávé'a siráumne.

31 Áánútumo usásinankaiwain-ai isé'a nááwantavesa seéo siráunda isa'á nombá kwévetinkaunda pósa Ísareri-kwaasi kwembá kawé'a umái awánanaaowe Yóni siráiyé.

32-34 Yóni awánaron-aimba simátimena séna Áánútumo usásinankaiwaintave'a sé'a nááwa'iyó siráunda kwíyómpakemba Áánútun-amankoma mááiraamba úmaena kwenane'á kumbáísa'a awáné'a sááka'a makáunda póna Áánútu si'mákaiwaima séna nombá kwévetinkenana kesimankómá moórá-kwaasigo ane'á kumbaína emá awáné se Áánútun-amankoma tirumpimbá anómba umátinkaniwaiman-iyé siráin-aimba sááka'a makáundara'a póna mirámó imbá awáné'a simátimé'a sé'a kwemá Áánútu ááninkoman-iyé Yóni siráiyé.

Éndaruwe Pítaae Ísun-ánaaemba kwakááyan-kwasai.

35 simásuwena usá aaváyaaraamba Yóniyé kwená kwayó-kwáásíráiyé mésaya

36 Ísumo kúmba awánésaya uwaná Yóni séna minkwáásí Áánútu ai'mákain-kwaasi póna amápa-kwaasiti sáwí-imayaayavena ísámai puwíníye. kentí sáwí-imayaayavesa ísámai sipisípi-araa'o tuvúwówanamo púwísasamo Áánútumbo ámentemba amápa-kwaasiti sáwí-imayaayavena ísámai puwíníye súwasarai

37 mindárai isésarai Ísun-ánaaemba kwáróyana

38 Ísu kogwanténa métuwanena séna nóintavaiya'oyo súwasarai miwí tááivinkemba sésarai Araapaiyo náávara kwémaeno kwántámai sésarai anóndakoo náávara kwémaeno suyaná

39 Ísu séna taawánaakaiyo súwasarai kwesé kuyambá mindáúmpá'á komésaya aaváúmá toraétáápa'a marónka'a komáyáawe.

40 Yóni siráin-aimba iséna Ísun-ánaaemba kwakón-kwaasi moóráwai áwí'a Éndaru kwemá Sáímoni Pítaa ávákoma póna

41 aiva'á awaaómá avakáá-umai awánéna séna Áánútumo usásinankaiwaima Mésíyaa máyáísa'a awánaraumne sirái. Mésíyaawe-kwi'a kwántámai Kíríki-kwaasi tááivinkemba Káráísitiye sembá mináwíkoná ááimba Áánútumo usásinankaiwaiman-iyé kwésewe.

42 Sáímonimba áí'maena Ísunopa'a tuyaná Ísu awánéna séna Yóni ááninkoma úne. enáwí'a Sáímoniye. moórá-kwi'a Pítaawe simánkaumne Ísu siráiyé. miwí tááivinkemba Pítaawemo sembá anón-ontankowe kwésewe.

Vírípiye Nátáníyoe Ísun-ánaaemba kwakááyan-kwasai.

43 usá aaváyaaraamba Ísu séna Káríri-ayampa'a kónáe séna Vírípimba avakáá-umai áí'maena séna kesínaaemba kwaraaó siráiyé.

44 kwemá Pétésáítavakemba Éndarunte Pítaantei naaópaken-kwaasiman-iyé.

45 Vírípima Nátáníyomba avakáá-éna séna Mósesiye Áánútun-ai simátimakowaiye Áánútun-ai aúvávimba agaimarésamo siráan-kwaasigonta awánaraumne. kwemá Násáreti-naopakemba Yósépi ááninko áwí'a Ísuman-iyé súwana

46 Nátáníyo séna kesáámó súndaya Násáreti-naopakemba íma kawé-kwáásímán-iyé kwésune súwana Vírípi séna taawánaao súwasarai

⁴⁷ kuyambá Ísu Nátáníyomba awánéna séna mendá árai'a Ísarerina'a íma kampar-ímáyáámá kwáyáinda'a kwétiye súwana

⁴⁸ Nátáníyo áisaa ena séna nóintavaiya kesí imáyáama suwánéwa seénó súwana Ísu séna Víripima íma ááyarainka'a ená naaópa'a víki-taaigona ááinka'a máyaana'a kesí imáyáavinkemba awánaraumne súwana

⁴⁹ Nátáníyo séna anóndakoo emá Áánútu ááninko e Ísareri-kwaasi kentáásí kawááná'á óne súwana

⁵⁰ Ísu séna víki-taigona ááinka'a máyaana'a kesí imáyáavinkemba awánaraumne súndayavai kentávái se áraire Áánútu ááninko óne kwésene. ená naaópa'a máyaana'a imáyáavinkemba awáraundayavai sénda po mintántáákómbá usáyaaitanin-tantaa'a naaémba awánaniyone.

⁵¹ árai'a simátime'a sé'a kwíyómpa'a sokón-tawaai taaínkaa'a ínasa kwíyómpakemba kwaási úranda'a kumpaáruraundawaisopa'a kwíyómpaken-kwayo'narawa'a iré kunke íya'a tuwánanaaowe Ísu siráiyé.

2

Ísu ándá-aran-domba kasúkáin-kwasai.

¹ ayúnkáraamba Káríri-ayampa'a Kéna-naopa'a torupamáí mésa aaraí kwétokwaa-esa Ísumba anówama komáyowasa

² Ísunte kwená kwayó-kwáásiyé tááyowasa komáyówana

³ ándá-aran-domba namái ánásowana Ísumba anówama Ísuntavena séna ándá-aran-domba ánásaiye súwana

⁴ Ísu séna kesí mayáiyávái íma simásimiyo. amáparawaimo kesí ááimbo suwánanaaon-kanaama íma tiráiyé súwana

⁵ Ísumba anówama mayái máyón-kwaasiyavena séna simátimindantemba oró siráiyé.

⁶ Yútaa-kwaasi tiyáánka'a nombá pékon-amaamba sáwíva'a kwáyomba mindáyavai ava'moraéma anó-sawei-anama kwáyowana

⁷ Ísu mayáímó máyón-kwaasiyavena séna misáwéí-ánávímbá nombá atímai ógwitaaro súwasa atímai ógwitamarowana

⁸ Ísu séna évaka'-nomba umaé'a toónká'ó kárákwiraiwaimba mááméro súwasa mirá uwaná

⁹ mindómbá ándá-aran-domba kasuvúwana toónká'ó kárákwirowai néna séna náávaken-dona'iyomo súmba mayáímó máyón-kwaasi Ísun-aaí kwéisesa awánaraawe. náávaken-dona'iyó séna aaraimó mayón-kwaasigomba ááyowana túwana séna

¹⁰ amápa-kwaasi aiva'á kawer-ándá-arán-dómbá tíméwasa násúwáawasa úwoi-anda-aran-domba kwétimewe. emá íma mirá óndarakemba naaémba kawer-ándá-arán-dómbá kwésimene siráiyé.

¹¹ Káríri-ayampa'a Kéna-naopa'a Ísu mimbáyái-áwáámé'á úmba kwená ságayamba agaráátinkowasa kwená kwayó-kwáásí awánéna sésa áraire Áánútunopakemba kunkáiyé siráawe.

¹² minkákémbá Ísuwe anówawe mináváráwáínondawe kwená kwayó-kwáásiyé miráumai-kwaasi Kápénéamu-naopa'a sáwíyanka'a kumbéraawe.

Ísu anóm-bono'-naumpa'a iráin-kwasai.

Mátíyu 21:12-13, Máaka 11:15-19, Árúku 19:45-46

¹³ naaová'ó Áánútu Yútaa-kwaasi tíyótaasa í-tánón-kánáá tóyo ún-kanaama ákíse kwéunka'a Ísu Yérúsaremu-naopa'a kwéna

¹⁴ anóm-bono'-naumpa'a iyúmba miv'á'á kwaásiyomba mésa monotávésa purumakambá sipisípima máái-numama kwémeyambaresa mono'-nánkóná óntamba kwémeyanesa máyówana Ísu tuwánéna

¹⁵ ándánankakemba taámbá tarórumaena mindáneí purumakambá sipisípima tusú úmaena mono'-nánkóná óntambo meéyámbáron-kwaasiti taareimá tawísíyuwena

¹⁶ máái-numamo meéyámbáron-kwaasiyavena séna maimaé'a kóro. ke-sivoná naaúmpa'a íma máákéti maré'a maimaé'a kóro Ísu súwasa

¹⁷ kwená kwayó-kwáásí awánésa sésa naaóv'á'á Áánútun-aii aúváiivimba agaimaréna séna Áánútuwo ená naambá sáwí'a ovó sé'a áváraumai imáyáa kwéune agaimaréna sirónka'a pósa mináimbá kwená kwayó-kwáásí táaka'a makáawe.

¹⁸ Yútaa-kawaa-kwaasi Ísuntavesa sésa nóin-awaamera inatá awánéta séta Áánútu asirayámbá ámakaintavenayawa anóm-bono'-naumpa'a mirá kwéoneya sénaumno suwaná

¹⁹ Ísu séna maambónó'-námbá tawísíyuwewa'a kaumbo-táwai umásuwanaumne súwasa

²⁰ sésa maambónó'-námbá ayáátáaka'a 46 ira'a mayáimá kwémayaan-damba isamá emá se kaumbo-táwai umásuwanaumne kwésene sumbánivo

²¹ mono'-nántávéna siráimba kwenáúyavena siráíye.

²² naaémba pukáimpinkemba Áánútu Ísumba usásinankainka'a kwená kwayó-kwáásí mináimbá táaka'a makésa sésa Ísu siráin-aimba árrair-aimba siráíye sésa Áánútun-aii aúváiivinken-aimba árrair-aimban-íye siráawe.

²³ naaóv'á'ó Áánútumo Yútaa-kwaasi tíyótaasa í-tánón-kánaárá'á Yérúsaremuva'a Ísu ó'on-o'om-bayai kawé'-máayáimá mayówasa kwaásiyomba awánésa Ísuntavesa sésa áraire Áánútunopakemba kunkáíye sumbánivo

²⁴ Ísu kwaási tirumbá tuwánéna séna mináimbá kentávésa íma tirunkakémbá kwésevo tívókari'a kembá umásinkanaaowe séna

²⁵ kwaási íma simámun-aimpinkenban-ivo kwemá kwaási tirumbá tuwánarontavena Ísu mináimbá siráíye.

3

Níkótimasima Ísumba áísaa uráin-kwasai.

¹ moórawai amáán-kawaa-kwaasi Yútaa-kwaasiti kawááná'á áwí'a Níkótimasi

² kwemá moórá-no'waamba Ísunopa'a téna séna anóndakoo Áánútun-aii simásiminiyondayavena embá ai'maráísama tamáyaanata awánaraumne. Áánútumo embó asirayámbó ímo ámakainkakai ó'on-o'on-kawé'-mayai íma kanaán-umai mayáásino súwana

³ Ísu séna árai'a simáme'a sé'a ímo ókwara'o aúnáraan-umai matinkáiyawaimo ésa Áánútumo kawááipa'a íma ménaaowe súwana

⁴ Níkótimasi séna anón-umáguraavo nóraumai aúnái'a ónááoo séna tinóisai tirumpimbá íma ó'a komáiyasa matinkánaáowe súwana

⁵⁻⁶ Ísu séna árai'a simáme'a sé'a kwaásimo matínkáamba mindá kwaásiman-ovo Áánútun-amankomo umátínkáimba mindá Áánútun-amankogwara'a aúnái'a kwéowe. ímo nonkwará Áánútun-amankogwara'o aúnáraani'o umáímo ménaaoni'a umátínkáawai Áánútumo kawááipa'a íma ménaaowe.

7 ókwara'a aúnáraan-umai matinkáníyemo sún-da-aintavena íma áá'a kaíno.

8 maarán-áímbá imáyáa uwó. úndáoma kwená imáyáavinkemba kwénaaisasa ane'á íma kwéawanesa sésa náávakena náávava kwénaaiyo kwésewe. mirámó intembá Áánútun-amankoma miraráán-umai kwaási kwéumatinkaiye súwana

9 Níkótimasi séna nóra ena mirá íníyo súwana

10 Ísu séna Ísareri-kwaasivimba aaí kwésimatimendawai óndanivo mináímbá íma isááne.

11 árai'a simáme'a sé'a kesáá awáraunda-yantaa ísaraunda-yantaataveta kwésimatimunda isa'á íma kwéisaawe.

12 mirá kwéon-tantaa marapá'ó kwéon-tantaatave'o kwésimamunda íma áraire séndanivo kwíyómpa-tantaatave'o simáméndamo e nóra e áraire síníyono.

13 íma kwíyómpa'a irésa kunkáavo keyáá kwíyómpakemba kunké'a kumpaáruraundawai kwíyómpa-tantaa'a kanaán-umai agaráátinkaumne.

14 naaóvá'á Mósesi óntandei iraankavayaambá tarórumai taaira'ó mósá marówasa puwónaesamo un-kwáásí awánésa íma pukáawe. mirámó uráintemba kembá kwaási úranda'a kumpaáruraundawaimba sínkambai taaira'á mósá maránááomba pósa

15 kesááiyavesamo árairemo síyawaimo ésa aúnái'a umái aasiyaasí maí'mai'a ónááowe Ísu siráíye.

16 Áánútu marapá'á máyáan-kwaasiyavena ávááraumai aruntávéna éna póna kwenáánimba kímborawaimba ai'marówana kunkáimba pósa kwenááiyavesamo áraire síyawaima kwaási máyáawaina ááimba Áánútuna némpa'a íma maí'mai'a ónááovo kwená egwaa'á aúnái'a umái maí'mai'a ónááowe.

17 marapá-kwáásí aavimbá maitinkaaó séna Áánútu ááninkomba íma ai'marówana kunkáivo marapá-kwáásí sáwí-imayaavimba máyáawima kuntí'mai kawer-ámpá'á métinkaaó séna Áánútu ááninkomba ai'marówana kunkáíye.

18 Áánútu ááninkon-aaiyavesa áraire kwésewai íma aavimbá maitinkánívo ímo árairemo kwésewaima á'a aavimbá maitínkaraiye. Áánútu kímboraaaninkon-aaiyavesa árairemo ímo kwésentavena á'a aavimbá maitínkaraiye.

19 sámo kamátinkaiwaima marapá'á kunkáimbanivo kwaási sáwí'a kwéesa pósa túnín-ayampatavesa imáyáama ésa sámo kamátinkaiwainopa'o ímo tentávéna aavimbá kwémaitinkaiye.

20 sáwí'o kwéowai sámo kamátinkaiwaintavesa íma kwétinkaisasa kesí mayáímá paárido sésa íma sámo kamátinkaiwainopa'a tagwémaewe. sáwí'o kwéowai mirá kwéovo

21 arupímo kwéowai sámo kamátinkaiwainopa'a tamáyáamba pósa Áánútu siráini'o kwéomba kwétuwanaawe.

Ísuna kwaasái Yóni simátímakain-kwasai.

22 minkákémbá Yútiyaa-ayampa'a Ísuwe kwená kwayó-kwáásíyé komésa nombá kwévetinkowana

23-24 minkánáávímbá Yóni íma ándáva'a máankaronka'a Ínóni-ayampa'a Sérími-naokona egwaa'-nónayumpa'a Yóni ména sáwíva'-nomba kwáyopa'a máyowasa kwaásiyomba tóyo uwaná Yóni nombá kwévetinkowasa

25 Yónina kwayó-kwáásíyónté moórá Yútaa-kwaasigoe mésa mono'-nómbó pétinkon-aintavesa kwesimá kwesiman-esa

26 Yónina kwayó-kwáásíyómbá kwenópa'a tasimámesa sésa anóndakoo Yóntáni-nonkona menávápá'á esé méraiwaimba kwenáwí'a mósá makáawaima kwemá nombá kwévetinkaisasa sáwíva-kwaasi kwétoyo owe suwaná

27 Yóni séna Áánútumo tímíساسamo ombá mindá miwínéimán-iyé.

28 kemó siráunda Áánútumo usásinankaiwaima íma kemá úmpo si'marówa'a kwená aiva'á tiráumne siráunda-aimba ísaraawe.

29 maarán-áimbá imáyáa oró. aúná-ininkomo awaikónópa'o tisanamá awaikó amááaraanarawa'o aamoimó onten-umái Ísunopa'a tewa'á aamói kwéune.

30 kwemá anón-kwaasi imbá póna kwenáwí'a iyínívo kemá kító-kwaasima únda póna kesúwí'a kumíníye Yóni siráíye.

31 kwíyómpakewaima amáparawai usáyaaitaraiye. maankákén-kwáásí marapá-kwáásí pósa marapá'ó kwéon-tantaatavesa kwésevo kwíyómpaken-kwaasi usáyaaitarain-kwaasi póna

32 awánarain-tantaa ísarain-tantaatavena kwésisasa íma kwéisaambanivo

33 kwenááiyavesa áraire kwésewai sésa Áánútu árair-ainkona ááimban-iyé sisasá tuwánésa sésa Áánútu árair-ainkona ááimban-iyé kwésewe.

34 Áánútu ai'mákaiwaimba kwenamankómbá ámatukaimba póna Áánútun-aaí kwésisasa mináíntávésamo árairemo kwésewai sésa Áánútu árair-ainkona ááimban-iyé kwésewe.

35 Áánútu avowámá éna ááninkomba arumbá aména séna amápa-tantaa'a kawááumai taviyiyó siráíye.

36 ááninkon-aiyavesamo árairemo sésamo kwesé aráápamai maíyawai aúnái'a umái maí'mai'a ónááovo kwenááimo ímo ísáimaimo kawé'ó kwéiyawai íma aúnái'a umái méwana Áánútumo áwáá'o tíyimba miwísé aasiyaasí kwaikwai'a isasá kwémaewe.

4

Sámériyaavaken-ininkona kwaasí.

1-3 Yóni nombó pétinkarain-kwaasi Ísumo pétinkaraimba kóyaaitamai-kwaasi pétinkaraiye. ánivo Ísuma íma pétinkaraivo kwená kwayó-kwáásí pétinkaraawe. Yónimo kwévetinkain-kwaasi Ísumo kwévetinkaimba kóyaaitamai-kwaasi kwévetinkain-aimba amáán-kawaa-kwaasimo ísón-aimba Ísu iséna Yútiyaa-ayampa'a tuwéna moórágwara'a Káríri-ayampa'a kónáe séna

4 Sámériyaa-ampa'a kónaumne séna

5 kúmba Sámériyaa-ayampa'a Sáíkaa-naopa'a naaóvá'ó Yákópomo ááninko Yósévimbo ámakom-barama egwaa'á kwáyon-daopa'a kúmba

6 Yákópo nombá uwíníyena u'makóm-bai'a kwáyowana aampa'á kwéguwana Ísumba ávón-kówana mimbáíká'á kwáyá'wái komáyowasa

7-8 kwená kwayó-kwáásí toómbá meéyán-onae sésa naaópa'a kuwaná Sámériyaa-ininko nombá uwíníyena túwana Ísu séna nombá usimiyó súwana

9 minínínkó séna emá Yútaa-kwaasi ómpo kemá Sámériyaa-inimba úmpo íma nombá usimiyó siyó siráíye. Yútaa-kwaasiye Sámériyaa-kwaasiye íma moórá-anavinkemba kwénaantavena íma nombá usimiyó siyó súwana

10 Ísu séna Áánútumo kanaán-umaimo amínín-tantaa'a íma awánaraane. nombá usimiyómó sún-da-kwaasigona ááimba íma suwánáánda-kwaasi úne. kesí ááimba suwánáándawairaankasi kwántámai se aasiyaasí maí'mai'a ónááon-domba simiyó séna'a amúsino súwana

11 minínínkó séna maandómbá avéúmpá'ó kunkwáyáimba náán-anavina maí'mai'o ónááon-domba uwíníyono.

12 kentáá síkwá'náoma Yákópoma maandóm-báí'á u'maréna kwená sip-isiípiye kwená akúnté tímakaimba pósa maandómbá kwénaawe. kemó súnda emá timíníyonda-nonkoma Yákópo tímakain-donkomba íma usáyaaitaniye kwéšune súwana

13 Ísu séna maandómbó kwénaiyawaimo éna ókwara'a nontávéna tinkánívo

14 kemó tíménda-nombo náíyawaimo éna íma ókwara'a nontávéna tinkániye. kemó tíménda-nombo náíyawaimo éna tirumpimbá non-ayumpinkémbó usausa intenkáámbá ínasa pósa aúnaí'a umái maí'mai'a ónááowe súwana

15 minínínkó séna emó sénda-nomba símína'a naananá nontávéna íma sinkáína'a íma maampinkémbá tauwónaumne súwana

16 Ísu séna enawaikómbá koááyamai áí'mae tiyó súwana

17 séna kesuwairíyaaimba úne súwana Ísu séna emá árai'a séndamanivo

18 éva'aasei-kwamba mairé miwísé maémaenda isamá ívé'o minkwáásígó emó máyaanda íma enawai'á isamá po árair-aimba simásimene súwana

19 minínínkó séna kemó imáyáamo únda Áánútun-ai simátimendana'a óne.

20 Sámériyaa-kwaasi kentáá síkwá'náma sésa maanómáká'á Áánútuna imáyáa mósá máráaro siráawa'a keinárawa'a Yútaa-kwaasi sé'a Yérúsaremu-naopa'a Áánútuna imáyáa mósá máráaro sewé súwana

21 Ísu séna kemó sendamá áraire siyó. moóra-kanaamo tínimba maanómákákwára Yérúsaremu-naopakwarare su'mainivo amápa'-mapakwara'a kesivoná imáyáa mósá maránááowe.

22 keinárawa'a Sámériyaa-kwaasi kwená imáyáa máráambanivo kwená ááimba íma awánare'a owe. Yútaa-kwaasiya kwená imáyáa mósá maréta kwená ááinta awánaraumne. Áánútu séna moóráwai sáwí'o umáímo máyáampinkemba kawer-ámpá'á métinkanae síníwai Yútaa-kwaasivinkemba paáriníye siráíye.

23 kesivo séna kesí imáyáama mósá maráiyamba íma tóikakemba é'a árai'a tirunkakémbá kesí imáyáa mósá máráaro siráimba miráumai moóra-kanaama kwétisasamo árai'o kesivoná imáyáamo mósá kwémaraiyawaima tirunkakémbá arupí umái kesivoná imáyáama mósá maránááowe.

24 Áánútumba áúma íma kwáyáísana amankómá máyáísasa pósa íma túrandei ane'á kwéawanaavo miráráán-umai Áánútuna imáyáamo mósá máráambo ombá kwenamankó túwa'naa isasá tirunkakémbá kwená imáyáa mósá máráaro súwana

25 minínínkó séna Áánútumo usásinankaiwaima Káráísitiye sewáí kumíníye. kumíndara'a amápa-tantaatavena simátimíniye sewa'á ísarqumne súwana

26 Ísu séna mináímbó séndawaima maandá kemá úne Ísu siráíye.

27 Ísu mináímbá súwasa kwená kwayó-kwáásí koyauwerésa Ísumo Sámériyaa-ininkontavena súmba Yútaa-kwaasiti namuro-ínínkóntávéna kwésuwana póna táá'a kówasa tirumpin-imáyáamá ésa minínínkóntávéna nóintavaiya kwéankaisana íyó-imayaa ésa Ísuntavesa nóra séna minínínkóe kwésiyo-imayaa ésa íma taáísaa uwaná

28 minínínkómá kwená sawei-ánámá tuwéna naaópa'a kwéna simátimena séna

29 amápa'a uráunda-yantaa'a paárurain-kwaasi máyáíye. Áánútumo usásinankaiwaiya'íya taawánaaro súwasa

30 naaópa'a tuwésa Ísunopa'a tumbá

31 Ísuna kwayó-kwáásí Ísuntavesa sésa anóndakoo toómbá naaó am-
ataárá'á suwaná

32 Ísu séna kemá íma awánaan-tomba makáumne súwasa

33 kwená kwayó-kwáásí keáimba sésa náawa toómbá maimaéna
máamakaiyo suwaná

34 Ísu séna toóntávénamo tááimo kwétinkaintemba si'mákaiwain-ai isé'a
kwená mayáímá maimaé'a kwégwe'a ánásanaundayavai kwésinkaiye.

35 kígauva'a kwáyáin-tontave'a éiyain-kwiyomba ánásainana ávuma
káinata aká'mai torupánaumne kwésevo kemá sé'a awánaaaro. ívé'a
maankánáámá toómbó ávumo kaintembá miraráán-umai kwaásiyomba
tí'mai Áánútunopa'a kwiyónááowe.

36-37 kwaásiyombo tí'mai Áánútunopa'a kwitinkáíyan-kwaasimo ésa miwí
kawe'-mékámá mayáiyasa Áánútunopa'a tíyan-kwaasi aúnaí'a umái
maí'mai'a ónááowe kwésune. évakarawai kígau úmaraiyasa ó'owima
akaránááowe kwésewe. miráumai kígau iyawaigwara akaráiyawaigwara'o
ésarai aamoí ónááowe.

38 ó'owima kígau úmakaamba isa'á kemá ti'maráúna'a ó'owiti mayáivínkén-
tómbá kwéakaraawe Ísu kwántámai-aimba simátímakaiye.

39 ánivo minínínkó séna amápa'a uráunda-yantaa'a paáruraiye siráin-
aimba isésa pósa Sámériyaa-kwaasi mindáópaken-kwaasi Ísuntavesa sésa
árai'a Áánútumo usásinankaiwaiman-iyé sésa

40 Ísunopa'a tésa sésa kentáásí naaópa'a tamaiyó suwaná Ísu kae-táwai
koména

41 aai simátimuwasa isésa sáwíva-kwaasigwara'a sésa árai'a sáwí'o
umáimo máyaundavinkenta kawer-ámpátá mésinkaniwaiman-iyé sésa

42 minínínkómbá simámesa sésa íma enááiyé su'maiyavetaanivo kwenáái
ísaraundayaveta séta marapá-kwáásí sáwí'o umáimo máyaundavinkemba
kawer-ámpátá mésinkaniwaiman-iyé siráawe.

Ísu moórá-iyampoi asóvamankarain-kwasai.

43 Ísu kae'-nó'wáámbá kwaéna mindáópa'a tuwéna Káríri-ayampa'a kónáe
séna kwéna

44 séna Áánútun-ai simátímíwain-awi'a kwenamáára íma mósá máraávo
á'on-daopaken-kwaasi kwenáwí'a mósá máraáwe súwasa

45 miráumai Káríri-ayampa'a kúwasa mináyámpákén-kwáásí aamoí
umánkaraawe. ááéma tíyótaasa í-tánón-kánáará'á miwí Yérúsaremu-
naopa'a koména Ísuna mayáímó mairáimba awánaraamba pósa aamoí
umánkaraawe.

46 aamoí umánkówana Ísu Káríri-ayampa'a kwénaaena Kéna-naopa'a
non-úranko ándá-aran-dombo kasúkáin-daopa'a kúmba kámááni-kwaasi
Kápénéamu-naopaken-kwaasigo ááninkomba áí'a kwéuwana

47 Ísu Yútiyaa-ayampakemba Káríri-ayampa'a tiráin-aimba iséna Ísunopa'a
téna séna kesááninko puwíndayavena kwéisa'a úmpo kesí naaópa'a kuré
koasóvamankaniyono súwana

48 Ísu séna ímo ó'om-bayai-awaame'o awáné'o é'a íma kesááiyave'a áraire
sénááowe súwana

49 anóndakoo kesáánimba puwíndayavena kwéimba avekáán-umai tiyó
súwana

50 Ísu séna enáánimba asóvagwivo kwaaó súwana Ísun-aaiyavena áraire
séna kúmba

⁵¹ aampa'á kúmba kwená mayái-kwáásí tésa sésa enáánimba áí'a éránkariye suwaná

⁵² tísaa ena séna kesáánimba nósa-tawaiya áí'a éránkariyo súwasa sésa tíndauma kwáyá'wái kokotámba éránkariye suwaná

⁵³ avowámá imáyáa éna séna mitáwai enáánimba asóvagwiye mo siráimba árai'a siráiyé súmba pósa kwená akúmpákén-kwáásí amápa'a Ísun-aaiyavesa áraire siráawe.

⁵⁴ Yútiyaa-ayampakemba Káíriri-ayampa'a komáyomba moóráma kawé'-máayái-áwáámé'á uréna minká'á miniyámpóigómbá asóvamankowasa kwená akúmbá áraire siráawe.

5

nonkwaaúmpá'á Ísu moóráwaimba asóvamankarain-kwasai.

¹ aáno Yútaa-kwaasi monotávésa tanómba kaumakónka'a Ísu Yérúsaremu-naopa'a kurái.

² Yérúsaremu-naokona óntan-kuriva'a ontamá kwáyomba áwí'a sipisípigona ontamá miwáná egwaa'á nonkwaaúmbá áwí'a Pétéséta-nonkwaaumba kwáyowana

³ mindónkón-awampa'a kwááyu-namba éva'aasei-namba kwáyowasa mindáúmpátá tí'a ún-kwaasiyomba évaka'a túgavitan-kwaasiyonte tíyayaamba kararón-kwaasiyonte mésa [nonkómó píví'namaemo kúmba amu'marésa máyówana

⁴ moórá-mora-tawai kwíyómpakewaima nompímbá kumúwana nonkómá píví'namae kúwana aiva'á nompímbá kumúwaimba áí'a éránkariye.]

⁵ tí'o ún-kwaasiyompimba moóráwai ména ayáátááka'a 38 ira'a áí'a kwéun-kwaasi máyowana

⁶ Ísu awánéna ayáátááka'a áí'a kwéiye-imayaama éna áísaa ena séna embá asóvaiyavai kwéankaiyo súwana

⁷ séna nonkómá píví'namae kwíndara'a sí'maimo nompímbó sinkáníwaima íma máyáiyé. kemá kumónáe'a úndanivo moóráwai kembá kumáyaaitena nompímbá aiva'á kúmísana kesí'a úwoi kwáyáiyé súwana

⁸ Ísu séna usásinaao. ená tuvai'á maimaé kwaaó súwana

⁹ avekáán-umai áí'a érankowana kwená tuvai'á maimaéna kuráiyé.

Yútaa-kwaasi monor-áímbá kwéison-kanaara'a mirá úwasa

¹⁰ Yútaa-kawaa-kwaasi asóvamankon-kwaasiyavesa sésa ívé'a agándaan-kanaama po ená tuvai'á maimaé kwégonda aambá áúmbakaawe suwaná

¹¹ séna asóvamasinkaraiwaima séna ená tuvai'á maimaé kwaaó siráiyé súwasa

¹² miwí áísaa esa sésa ená tuvai'á maimaé kwaaómó siráiwai nááwa'iyó suwaná

¹³ sáwíva-kwaasivimba Ísuma áúyokuwana póna asóvamankarowai séna áwí'a íma isáúnda-kwaasiman-iyé siráiyé.

¹⁴ simásuwena aáno anóm-bono'-naumpa'a iyúmba Ísuma avakáá-umai awánéna séna áí'a éránkáimba po sáwíyamba sínkáivo se sáwí-imayaa ivátuwaaó súwana

¹⁵ iséna Yútaa-kawaa-kwaasi kosimátimena séna asóvamasinkaraiwaima Ísuman-iyé súwasa

¹⁶ Yútaa-kwaasi monor-áímbá kwéison-kanaara'a Ísuma asóvamankarontavesa Yútaa-kawaa-kwaasi Ísuma sáwí'a umánkámae iyúwana

17 Ísu séna kesivo aasiyaasi-táwai mayáímá kwémayaimba pó'a miraráán-umai mayáímá mayánaumne súwasa

18 agándon-kanaara'a asóvamankarontavaigwara Áánútuma kesivomán-iyé siróntavaigwara'a pósa Yútaa-kawaa-kwaasi sésa tuvuwónáe síma sima'a umbá Áánútuma kesivomán-iyé sirónten-umai Áánútuwe kesé mimbóráí'a umái máyauye siráimba pósa Yútaa-kawaa-kwaasi sésa tuvuwónáe siráawe.

avowáná kwaasái Ísu siráin-kwasai.

19 suwaná Ísu simátimena séna árai'a simátime'a sé'a ááninkoma pó'a íma kesí imáyáavinkemba únda kesivomó imbá awáné'a mirá kwéune. kesivomó intembá ááninko kwéune.

20 kesivo ááninkomba arumbá siména amápa-tantaa'o kwéimba kwéagaraasinkaiye. usáyaaitanim-bayai agaráásinkaina'a mimbáyái máyána'a táátavai ónááowe.

21 kesivomá pukáampinkembo usásintinkaintemba ááninko kesí imáyáavinkemba usásintinkanae'a kwéune.

22 kesivo séna íma aavimbá maitinkánaumpo aavimbó maitinkáním-bayai kesááninkomba ámakaumne siráiyé.

23 aavimbó maitinkáanda-mayai símakaimba pósa kesivo áwí'o mósá márántemba ááninko súwí'a mósá maránááowe. kesúwí'o ímo mósá maráiyawaimo ésa kesivomá si'mákaiwai áwí'a íma mósá maránááowe.

24 árai'a simátime'a sé'a kesááimo isésamo árai'a ai'mákaiwaima Áánútuma iyémó kwésiyawaima á'a ááimba ásámai aúnaí'a umái maí'mai'a kwéowe. kwaási máyáawaina ááimba Áánútuna némpa'a kwaémáyaimba Áánútuna egwaa'á tamáyáamba pó'a íma aavimbá maitinkánaumne.

25 árai'a simátime'a sé'a moórá-kanaa kwétinasa pukáiyán-kwaasi Áánútu ááninko-saai isánááowe. isáiyawaima usásinesa maí'mai'a ónááowe.

26 kesivomá kwaási máyáawaina ááimban-iyé. asirayámbá siména séna mirámó úndantemba kwaási máyáawaina ááimba óne siráiyé.

27 kemá kwíyómpakemba kwaási úranda'a kumpaáruraundawai únana póna kesivo kentávéna séna aavimbó maitinkáníyonda-mayai amúne siráiyé.

28 mináíntávéna íma táá'a kaíno. moórá-kanaamo tínimba utamátínkaren-kwaasi amápa'a kesáái isésa

29 utamátínkarepakemba usásinanaaowe. kawé'ó uréwaimo usásinesa aúnaí'a umái maí'mai'a ónááowe. sáwí'o uréwaimo usásinaiya'a aavimbá maitinkánaumne. mináíntávéna íma táá'a kaíno Ísu siráiyé.

Ísumba kwená ááin-kwasai.

30 Ísu simásuwena séna íma kesí imáyáavinkemba úndanivo si'mákaiwaima simásímakaintemba mirá kwéune. íma kesí imáyáavinkemba úndayave'a arupí umái aavimbá maitinkánaumne. kesivo simásímakainten-umai aavimbá maitinkánaumne.

31 keyáámo kesáváímó súndarakai kamparé sesinó.

32 moóráwaigwara'o kentávénamo kwésimba árai'a kwésiye.

33 keinárawa'a évakarawai ti'márówasa Yóni nombá pétinkaiwaimba koáisaa uwaná Yóni kentávéna séna árai-kwaasiman-iyé. kosimátíméro siráiyé.

34 kesí ááimbo sénááontavai íma anón-imayaa úndanivo Yóni kentávái siráin-aintavai áraire síya'a sáwí'o umáímo máyáampinkemba kawer-ámpá'á métinkanae-imayaa kwée'a mináímbá kwésimatimune.

³⁵ oómbó aampa'ó kúra'mae konten-umái Yóni kentí aampa'ó kúratinkowa'a sáwíyanka'a aamoí uráawe.

³⁶ moórá-yantaakoma Yónima kentávéna siráin-ainkomba usáyaaitaraiye. kesivomó simásímakaim-bayaima kwémayaunana mimbáyáígómá kesí ááimba kwévaariye. kesivomó siménamo si'mákaim-bayai kwémayaunasa kesí ááimba kwéawanaawe. mintántáákómá Yónima kentávéna siráin-ainkomba usáyaaitaraiye.

³⁷ kesivo si'mákaiwaima kwegwárá'á kentávéna simbánivo kwenáái ísámai íma kawé'á é'a kwenane'á íma awánaraawe.

³⁸ si'marówa'o kunkáundayave'a íma áraire kwéseмба póna Áánútun-aaí íma tirumpimbá kwáyáiyé.

³⁹ keinárawa'a sé'a aúnái'a umái maí'mai'a ónaumne sé'a Áánútun-aaí aúvávímbe awána-awana kwéowe. mináúvávímbe kesí ááimba agaimárowa'anivo íma kawé'á umái ísaraawe.

⁴⁰ kawé'ó umáimo isé'o kesópa'o tékaankasi aúnái'a umái maí'mai'a osino.

⁴¹ kwaási kesúwí'a anómba umásinkanaawe-imayaa íma kwéune.

⁴² Áánútumbo ímo tirumbó ámenka'a kwétuwanaumne.

⁴³ kesivomá simásímakaintave'a kunkáundanivo íma kawé'á umásinkaraawe. ánivo moóráwaimbo kesivomó ímo simámakaindawaimo tína'o é'a kawé'á umánkanaawe.

⁴⁴ keinárawa'a sé'a kwaási kentáá súwí'a anómba umásinkanaawe sé'a pó'a kesáái íma áraire kwésewe. Áánútuma kentáá súwí'a anómba umásinkaniye sékaankasi kentávé'a áraire sesinó.

⁴⁵ kesivo aúranka'a íma aaivimbá maitinkánaunda póna Mósesi naaóvá'á áamáan-aimba agaimakáiwai aaivimbá maitinkániye. Mósesi kwésuwa'naa iyémó sewáímó éna kwemá aaivimbá maitinkániye.

⁴⁶ Mósesi kesáái agaimarómba pó'a Mósesin-aaiyave'o árairemo kwésekaai kesááiyave'a áraire sesinó.

⁴⁷ Mósesimo agaimakáin-aintave'a íma áraire kwéseмба póna kesááiyave'a íma áraire kwésewe Ísu siráiyé.

6

Ísu sáwíva-kwaasi toómbá tímakain-kwasai.

Mátíyu 14:13-21, Mááka 6:30-44, Árúku 9:10-17

¹⁻⁴ naaóvá'á Áánútu Yútaa-kwaasi tíyótaasa í-tánón-kánáá sáwíyanka'a tíniye kwéuwana Káríri-kwaakona menávápá'á Ísuma nompí-sípívimbá kwéna minkwáúnkóna moórá-awi'a Táipíriyasi nompá'á kúmba tí'o ún-kwaasiyomba asóvatinkarowasa awánaresa pósa kwenánaaemba kwárówasa Ísuwe kwená kwayó-kwáásiyé nompí-sípívínkémbá marapá'á ásávesa omápa'a umáyówasa

⁵⁻⁶ sáwíva-kwaasi Ísunopa'a kwéiyuwana tuwánéna imáyáama éna séna naaémbe mirá ónaumpo aiva'á Víripimba áísaa umai isánáe séna áísaa ena séna náavakena toómbá meéyámba'maiya tíménara nánááoo súwana

⁷ Víripima séna sáwívar-ontankaken-tomba 200 kinaaraken-tomba meéyámba'maiya tímúnasaya naasinó súwana

⁸ moórá-kwayo-kwaasi Sáimoni Pítaa áváko áwí'a Éndaru

⁹ kwemá séna moórá-iyampoigo éva'aasei-tonkwara kae'-nóyáákwará'á makáimbanivo sáwíva-kwaasi máyáawe súwana

¹⁰ Ísu kwená kwayó-kwáásiyávéna séna mara'á máéro simátíméro súwasa simátímúwasa mara'á máúmba minkwáásívínkémbá sáwíva-kwaaima 5,000 kwaaima máyówana

11 Ísu mintómbá maisokéna Áánútuntavena súwi simásuwena toómbá topán-topan-umai kwená kwayó-kwáásirá'á timúwasa miwímá tímúwana toómbó nontenkáán-umai noyáá'a miráumai nowaná tímú'a vówasa miwítí imáyáaomo úni'a uwaná

12 kwená kwayó-kwáásíyávéna séna mintón-ayai íma úwoiva'a tuwé'a máyáaro súwasa

13 éva'aasei-tompinkemba nésamo túwón-ayaivinkemba sísamaivakemba kae'á kumbaimái-unampimba áítumai ógwitowasa

14 Ísumo úmba awánésa sésa Áánútun-aai simátímíwaima íya awánáúnda-awaame'a isatá awánáúmne sésa kwéamu'maraundawaiman-íye sésa

15 kentáásí kawááíta ínáyemo sumbá Ísu miwí tirumpimbó sun-áímbá iséna íma mirá ónaunasa sewé séna tiyuwéna omápa'a iráíye.

Ísuma non-avóvomayaapa'a kuráin-kwasai.

Mátíyu 14:22-23, Mááka 6:45-52

16 Ísu omápa'a umáyowasa enónka'a kwená kwayó-kwáásí nonkwaúnkón-awampa'a kumésa

17 Kápénéamuva'a kónáe sésa nompí-sípívimbá usámaaisesa kuwaná Ísuma íma usauwerówana no'wáámba aúkúwana

18 anón-undaoma kwétena nonkómá tuvántááva kwéuwasa

19 tamayó'nei nombá tuwíntámaesa ayáátáaka'a kuwaná Ísu non-avóvomayaapa'a kwénaena nompí-sípígóná egwaa'á túwasa awánésa táátavesa kwéuwana

20 Ísu séna kemá úmpo táá'a kaivó aáno máéro súwasa

21 aamoí ésa sésa nompí-sípívimbá usámaaisaao suwaná avekáán-úwana nompí-sípígó non-awámpá'á kúpa'a kuráíye.

Ísumba avakáá uráan-kwasai.

22 aaváyaavimba menávápá'á komáyón-kwaasi sésa tindauma kimbora-nompi-sipima kwáyáísana Ísuma íma mimpímbá kwisasá kwená kwayó-kwáásí miwíyé su'mai kuráavo Ísuma náávava máyáíyo siráawe.

23 évaka-kwaasi nompí-sípívimbá Táípiriyasivakemba kwétoyo-esa tindaauraamba Ísu Áánútuntavena súwi súwasa kwaásiyomba toómbá néiron-ayampa'a tésa

24 Ísuwe kwená kwayó-kwáásíyé íma máyóntavesa tivakáá ónáe sésa mindómpí-sípívimbá usámaaisesa Kápénéamuva'a kuráawe.

Ísu maí'mai'a ónááon-tomba úne siráin-kwasai.

25 Kápénéamu-ayampa'a kumbá Ísumba awánésa sésa kesí anóndakoo nósa-tawai maavá'á tiráano suwaná

26 Ísu séna maísáaro íma kawer-áwáámé'á agaráátínkaraundayave'a kwésivakaa-ovo toómbó naráantave'a kwésivakaa-owe.

27 toómbó ímo kwaíkwei'o índá-tontave'o é'a íma mayáímá maé'a kwaási maí'mai'o ónááon-tontave'o é'a mayáímá máyáaro. mintómbó timénaunda kemá kwaási úranda'a kumpaáruraundawai mintómbá timénaumne. Áánútu kesivomá kentávéna séna aamoí kwéumankaumne. kesí mayáímá mayaaó simbá pó'a mintómbá timénaumne súwasa

28 áísaa esa sésa nóraumaiya Áánútuna mayáímá mayánaumno suwaná

29 Ísu séna kentávé'o sé'o árai'a Áánútuma ai'mákaisana kunkáiwai iyémó sembá mindá Áánútuna mayáímá maé'a sewé súwasa

³⁰ nóra awaamera'i. ímo awánáúnda-awaame'o inatáámó éta awánétaamo éta séta árai'a Áánútuma embá ai'maráísama kunkáandawaima óne. nóim-bayai-awaamera ínnyono sésa

³¹ kentáá síkwá'náma kavóná-marava'a mésa kwíyómpaken-tomba áwí'a máána-tomba némaembanivo emó uráandawaimo éna íma mindá usáyaaitaraiye. naaóvá'á Áánútun-aaí aúvávimba agaimaréna séna kwíyómpaken-tomba tímúwasa naráawe agaimaréna siráíye suwaná

³² Ísu séna másáaro Mósesimo tímakon-tomba íma kwíyómpaken-tomban-íye. kesivomá kwíyómpaken-tomba kawé-tómbá kwétimiye.

³³ kwíyómpakembo marapá'ó kunkáiwaima kwemá Áánútuma kwétimin-tomban-íye. kwentávé'a pó'a maí'maí'a ónááowe súwasa

³⁴ sésa sénda-tomba aasiyaasi-táwai simiyó suwaná

³⁵ Ísu séna kemá maí'maí'a ónááon-tomba úne. kesópa'a kwétiyawai íma tááima kwétinkaiye. kenká'á aráápamai kwémaiyawai íma nontávéna kwétinkaiye.

³⁶ á'a simátíme'a sé'a kesí mayái-áwáámé'á awánaambanivo kesááyave'a íma áraire sésa kenká'á íma aráápamai kwémaewe.

³⁷ ánivo kesivomó kwésimin-kwaasimo é'a kesópa'a ténááowe. kesópa'o tíyan-kwaasiyave'o é'a íma kóro sénaumne.

³⁸ kesí imáyáa kwaránaundayave'a kwíyómpakemba íma kumbáyaumpo si'mákaiwaina imáyáa kwaránaundayave'a kumbáyaumne.

³⁹ si'mákaiwaima simásimena séna amúnda-kwaasi sáwí-amba kwaráavo se kawááuwu. naaén-kanaama puwíyampinkemba usásintinkaano.

⁴⁰ kesivomá simásimena séna kesááninkoo embá awánésa sésa Áánútu ááninkoman-íye síyawaima aúnáí'a umái maí'maí'a ónááowe siráíye. naaén-kanaama puwíyampinkemba usásintinkanaumne Ísu siráíye.

⁴¹ kemá kwíyómpaken-tomba úne Ísu súntavesa Yútaa-anon-kwaasi tirunkó sáwí'a kwéuwasa iséise kwéesa

⁴² sésa kwemá Ísuma Yósépi ááninkoman-íye. anóvowi átaamo tuwánáúndayaanivo nóra sénawa kwíyómpakemba kunkáumne kwésiyo suwaná

⁴³ Ísu simátimena séna íma mirá iséise oró séna

⁴⁴ kesópa'a íma úwoima ténááovo kesivo kembá si'mákaiwaima tááyaina'a kesópa'a tíya'a naaén-kanaama puwíyampinkemba usásintinkanaumne.

⁴⁵ mindáyavai naaóvá'á Áánútun-aaí simátímakowai agaimaréna sésa Áánútu amápa-kwaasi simái agaráátinkaniye siráawe. kesivon-áái ísámai kawé'á íyawai kesópa'a ténááowe.

⁴⁶ kesivombá íma awánaraavo kemá Áánútunopakemba kunkáundawai keyáama kesivombá awánaraumpo kesivon-áái ísámai kawé'á íyawai kesópa'a ténááowe.

⁴⁷ árai'a simátíme'a sé'a kesááyavesa áraire sésa kenká'á aráápamai kwémaewai aúnáí'a umái maí'maí'a kwéomba ááimba kwéasaawe.

⁴⁸ kemá maí'maí'a ónááon-tomba úne.

⁴⁹ kentíkwá'náma kavóná-marava'a mésa máána-tomba neémesa úwoi putaráawe.

⁵⁰ ánivo kwíyómpaken-tomba mirán-tómbá náíyawaima úwoi maí'maí'a ónááowe.

⁵¹ kemá kwíyómpaken-tomba maí'maí'a ónááon-tomba úne. mintómbó nésamo ésa maí'maí'a ónááowe. kesúma tímúna'a naantávé'a pó'a maí'maí'a ónááowe Ísu siráíye.

⁵² Ísu súwasa Yútaa-anon-kwaasi tirunkó sáwí'a kwéuwasa iséise ésa sésa nóra éna mindá'á kwenáúma simínata nánaumno suwaná

⁵³ Ísu simátimena séna árai'a sune. kemá kwaási úranda'a kumpaáruraundawai pó'a kesúmo ímo né'o kesí naaemó ímo né'o é'a íma maí'mai'a ónááowe.

⁵⁴ ánivo kesúma kesí naaemá naawái aúnái'a umái maí'mai'a kwéomba ááimba kwéasaamba pó'a naaén-kanaama puwiyampinkemba usásintinkanaumne.

⁵⁵ kesúma kawé-tómbán-ye. kesí naaemá kawé'-nómbán-ye.

⁵⁶ kesúma kesí naaemá naawái kesé tarúmai máyáawa'a kemá miwísé tarúmai máyaumne.

⁵⁷ kesivo sí'mákaiwaima maí'mai'a kwéintave'a kemá maí'mai'a kwéune. kemá maí'mai'a kwéundayave'a pó'a kesúma naawái maí'mai'a ónááowe.

⁵⁸ kentíkwá'náma toómbá neémesa úwoi putaráawe. kemá sún-da-tomba kwíyómpaken-tomba íma mirán-tómbán-ye. kemó sún-da-tomba mintómbá naawái aasiyaasí maí'mai'a ónááowe Ísu séna

⁵⁹ Kápénéamu-naopa'a mono'-náúmpá'á mináímbá simátímakaiye.

⁶⁰⁻⁶¹ Ísu simásuwowasa kwenánaemba kwakón-kwaasi tirunkó sáwí'a kwéuwasa ísámai iséise ésa sésa kwemó sin-áínkómá íya sinkáin-aimba póna umbái kwétaiye suwaná Ísu arumpin-ímáyáámá éna simátimena séna mináíntáv'é'a kayókáawe.

⁶² kemó kwíyómpakembo kwaási úranda'o kumpaáruraundawaimo kuntuaweré'o íyóna'o suwáné'o é'a nóra ímáyáawa ónááoo.

⁶³ kwaásiti asirayánkó íma túwa'naa ivo Áánútun-amanko aúnái'a umái maí'mai'a kwéumatinkaiwaiman-ye. mirámó intembá kemó sún-da-aimba aúnái'a umái maí'mai'a ónááon-aimba imbánivo

⁶⁴ évakarawaima kentáv'é'a sé'a kampa'á siyé kwésewe Ísu súmba Ísuma kampa'á siyé mó sun-áímbá kwená kuntaru'ó íníwainkwará'a naaóvá'á ísaronka'a póna évakarawai kentáv'é'a sé'a kampa'á siyé kwésewe Ísu simásuwena

⁶⁵ séna mindáyave'a á'a simátimé'a sé'a kesópa'a íma úwoima ténááovo kesivomó tááyaina'a ténááowe siráiyé.

⁶⁶ Ísu súwasa kwenánaemba kwakón-kwaasi évakarawai Ísumba ivá'á auwésa kwesé íma kwénaauwana

⁶⁷ Ísu kwená kwayó-kwáásí sísamaivakemba kae'á kumbaimái-kwaasiyavena séna kegwárará ivá'á kwésiyuwaaó séna tísaa úwana

⁶⁸ Sáimoni Pítaa séna anóndakoo nááwa ewa kónaunawa seénó. emá aúnái'a umái maí'mai'a ónaumne-aimba kwésene.

⁶⁹ ívé'a entávéta séta árai'a séne. Áánútunopakemba kawé'ná'á óneya kwésune súwana

⁷⁰ Ísu simátimena séna kemá sísamaivakemba kae'á kumbaimái-kwaasima ítátinkaundanivo keinárawapinkemba moórá sáwína'a paáriníye súmba

⁷¹ Sáimoni Isakérióti ááninko áwí'a Yútásintavena séna Yútási kwemá kwená kwayó-kwáásí sísamaivakemba kae'á kumbaimái-kwaasivinkemba Ísuna kuntaru'á mayáníwaiman-ye. kwentávéna mináímbá siráiyé.

7

Ísu aúna'ava' maati kwaasái.

¹ minkákémbá Yútiyaa-ayampaken-kwaasi Ísumba tuvuwónáe kwésuntavena Ísuma Yútiyaa-ayampa'a íma kwénaaena Káíriri-ayampa'a kwénaauwana

2 Yútaa-kwaasimo kwááyu-nambo ésamo tanómbó kwégauvon-kanaama sáwiyanka'a túwasa

3 Ísu áúnava'maa'a aká'áámba simánkesa sésa maanáyámpá'á tuwéma Yútiyaa-ayampa'a kwaási torupanááopa'a ená mayáímá komáénasa pósa ená kwaási ená kawé'-má'yái awánanaaowe.

4 amápa-kwaasi suwánanaaowe síyawaima íma aúpá'á mayáímá mayánááomba po amápa-kwaasi túranka'a mayái komayaaó sésa

5 Ísun-áúnava'maa'a kwentávésa íma imáyáa ésa sésa Áánútunopakemba kunkáiyé sésa mináímbá simámúwana

6 Ísu simátimena séna amáparawai kesí ááimba suwánanaao-kanaama íma tiráivo kemá úwoi kwíyasa tuwánésa

7 marapá-kwáásí kembá íma áwáá'a tíkaavo miwíyávé'a sé'a kentí mayáímá sáwí'a kwéowe súndayavesa kembá áwáá'a síkaawe.

8 tanómbó opa'á koró. amáparawai kesí ááimba suwánanaao-kanaama íma tisa'á ívé'a íma tanómbó opa'á kúmpo kemá koró séna

9 Káríri-ayampa'a méraiye.

Ísu Yérúsaremuva'a kuráin-kwasai.

10 Ísu máyomba áúnava'maa'a tanómbó upa'á kuwaná naaémba kwemá aúpá'á kúwasa

11 Yútaa-anon-kwaasi Ísumba kwéavakaa-esa sésa náávava máyáiyó sésa tísaa uwasá

12 Ísuntavesa úwoi-kwaasi sáwívar-aimba iséise ésa sésa évakarawai sésa kawé-kwáásímán-iyé suwasá évakarawai sésa imanivo kampa'naampa-kwáásímán-iyé sésa

13 Yútaa-anon-kwaasi sáwí'a umásínkáavo sésa íma avora'á sumbá aúpá'á siráawe.

14 Yútaa-kwaasimo kwááyu-nambo ésamo tanómbó kwégauvon-kanaama évareva kwáyowana avumpin-táwai Ísu anóm-bono'-naumpa'a uména kwenááima simátimuwasa

15 Yútaa-anon-kwaasi isésa táátavai ésa tóipimba tiyáámba áákesa sésa monor-áímbó isópa'a íma koména ísaraimbanivo nórapakena ísaraiyo suwaná

16 Ísu minímáyáámó umbá iséna séna kesí imáyáavinkemba íma simátime'a Áánútu si'mákaiwaina imáyáavinkemba simátimune.

17 keinárawa'a imáyáama é'a sé'a náávaken-aina simásímakaiyo. kwená imáyáavinkena'i. Áánútuna imáyáavinkena'iyó-imayaama kwéowe. Áánútumo siráini'a ónái síyawai miwímó ésa simátimunda-ainkona ááimba isánááowe.

18 kesávái-ímáyáávínkén-áímbá síyawai kesúwí'a mósá maráígwáe sésa kentí imáyáavinkemba kwésevo ti'mákaiwai áwí'a mósá maránái síyawai íma kampa'naampá'á sembá árair-aimba kwésewe.

19 Mósesi áamámba simátimakombanivo íma ísámai kawer-urére sembá sínkamonae kwésewe súwasa

20 úwoi-kwaasiyomba sésa íma tuvuwónái-imayaa kwéeta máyaumpo enarumpimbá taraváá-kwámbá máyáísa mirán-áímbá séne suwaná

21 Ísu séna monor-áímbá kwéisaan-kanaara'a íma awánaraan-awaame'a uráunda pó'a kemá sáwívar-imayaa kwéowe.

22 kentíkwá'nárakemba sésa iyámpói matínkaraawasa avakaumboé-no'waamba kwaésa túra'a araa'éna umái karánááowe suwaná naaémba Mósesi mináímbá agaimakómbo pósa évaka-tawai monor-áímbá kwéisaan-kanaara'a mirá kwéowe.

²³ Mósesina áamáamba íma ankáíraamba pó'a agándai-kanaara'a mirám-báyáímá iyámpói túra'a kwéowe. ánivo agándai-kanaara'a moóráwaimba asóvamankaraunda pó'a mayáímá mayaánavo sé'a áwáá'a kwésiyewe.

²⁴ íma awáné-aase aintávái íma simátínkáaro. árai'a awánáíyan-aintavai simátínkáaro Ísu siráíye.

²⁵ Ísu simásuwowasa évakarawai Yérúsaremu-naopaken-kwaasi sésa minkwáásíyáváiya tuvuwónáewa kwéseo sésa

²⁶ kwemá avora'á kwenááima simátímisa'anivo íma aaivimbá mayánkaraawe. anón-kwaasiyomba sésawa kwemá Áánútumo usásinankawaima Káráisitiman-íye mirá kwéseo. íya kwéseo.

²⁷ maankwáásígóná naaópa'a awánáúndanivo Áánútumo usásinankaiwaina naaópa'a íma awánáúndavakemba tíníye siráawe.

²⁸ minkákémbá Ísu anóm-bono'-naumpa'a simátimena séna kembá ára suwánéra kesi máápa'a ára awánéra mirá kwéoo. íma kesí imáyáavinkemba kunkáumpo moóráwai si'mákaisa'a kunkáumne. kwemá áraite siwáímán-íye. kwembá íma awánaambanivo

²⁹ kemá á'a awánáúnda si'mákaisa'a kwenópakemba kunkáumne súwasa

³⁰ mináímbó súnkakemba tátoranae suwáása kwená kanaamá íma tiróntavesa íma tátorowasa

³¹ úwoi-kwaasivinkemba évakarawai sésa Áánútumo usásinankaiwaima tíndara'a kwená mayáígóná awaamékoma amápa'-mayaiyomba usáyaaaitaniye-imayaa kwéeta Ísuna mayáígómá mirám-báyáígómá póna Ísu Áánútumo usásinankaiwaiman-íye kwésune siráawe.

Ísumba koyátoraaro sésa ti'mákaan-kwasai.

³² úwoi-kwaasiyomba mináímbá sumbá amáán-kawaa-kwaasi isésa miwíyé mono-káwáá-kwáásíyé i-kwáásíyávésa sésa Ísumba koyátoraaro sésa tí'márówasa kuwaná

³³ Ísu séna sáwíyanka'a keinárawate mé'a si'mákaiwainopa'a iyóna'a

³⁴ sivakáá uwááe'a íma suwáné'a umáéndava'a íma kanaán-umai iyónááowe súwasa

³⁵ Yútaa-anon-kwaasi iséise ésa sésa náávava kwíndayavena síyómpo avakáá uwááeta íya awánanaumne. Kíríki-ayampara Yútaa-kwaasi máyáapara kwéna kwenáái simátiminiyo sésa

³⁶ kwemá séna sivakáá uwááe'a íma suwáné'a umáéndava'a íma iyónááowe simbá póta mináínkóná ááimba íma ísaraumne siráawe.

maí'mai'a ónááon-donkona kwaasái.

³⁷ Yútaa-kwaasi kwááyu-nambo ésamo tanómbó kwégauvon-kanaara'a moórá-kanaama kwáyowana minkánáá anón-kanaama úwana minkánáará'á Ísu usásinena anónka'a séna nontávénamo kwétinkaindawai kesópakemba tamandaaró.

³⁸ Áánútun-aii aúváivimba agaimaréna siráintemba nonayumpinkémbó usausa intenkáámbó kesááiyavesa áraire síyawaima tirumpinkémbá non-ayumpinkémbó intembá íníye Ísu súmba

³⁹ Áánútun-amankontavena siráíye. Ísu íma kwíyómpa'a kuntuawékáintavena Áánútun-amanko íma kunkáíye. Ísu imáyáa éna séna kemá púwóndavinkemba usásine'a kesivonópa'a iyé'a Áánútun-amankomba ai'maráanana kuména kesááiyavesa áraire síyawai tirumpimbá kumbéniye-imayaa éna Ísu mináímbá simátímakaiye.

Ísuntavesa imáyáama taaínkaa'a uráan-kwasai.

40 Ísumo simátimumba kwaásiyomba isésa évakarawai sésa árai'a kwemá Áánútun-aaí simátímíwaiman-iyé suwasá

41 évakarawai sésa kwemá Áánútumo usásinankaiwaima kwéamu'maraundawaiman-iyé suwasá évakarawai sésa Áánútumo usásinankaiwaima íma Kárírivakemba tíníye.

42 naaóvá'á Áánútun-aaí aúváivimba agaimaréna séna Áánútumo usásinankaiwaima Tévitin-andarakemba Tévitina naaópa'a Pétáremuva'a marankániye agaimaréna siráiyé sésa umbá

43 Ísuntavesa imáyáama taaínkaa'a ésa

44 évakarawai sésa tátoranae sumbánivo íma tátokaawe.

45 íma tátoresá i-kwáásí mono-káwáá-kwáásítópare ámáán-kawaa-kwaasitopare koyauwérówasa nóra séra íma táto'mai áí'mae'a teéó suwasá

46 i-kwáásí sésa kwenááigoma amápa-kwaasi tááigomba usáyaaitariye suwasá

47 ámáán-kawaa-kwaasi tísa esa sésa kenkwará'á kampa'á simátiyuwaisara kwéseo.

48 anón-kwaasiye kesáá ámáán-kawaa-kwaasiyaawe íma árai'a kwíyómpakemba kunkáiyé kwésumpo kegwára'á mirá seró.

49 úwoi-kwaasiye su'mai áraire kwésewe. miwímá Mósesina áamámba íma ísáamba póna Áánútu tínkaminiye suwaná

50 ámáán-kawaa-kwaasivinkemba moóráwai áwí'a Níkótimasi ááéma Ísunopa'a iráiwaima simátimena séna

51 kentáásí ámáánko séna íma úwoi sé'a sáwí'a uráiyé sé'a kwenááima ísare'a kwená mayáí awáné'a aavimbá mayánkááro kentáásí ámáánko siráiyé súwasa

52 Níkótimaşimba aká'áamba simánkesa sésa Kárírivakewain-ánaemba kwaráánó. Áánútun-aaí aúváivimba awánamai kawer-uréo. Áánútun-aaí simátímíwaima íma Kárírivakenda'an-ivo kwemá íma Áánútun-aaí simátímíwaiman-iyé sésa [

53 kentí naaó'-nao'a kóyáwé uwaná Ísu Óríve-ompa'a iráiyé.]

8

moóra-ininko ó'on-kwaasiye máyon-kwasai.

1 Óríve-omapa'a Ísu uména

2 aaváyaavimba kuména anóm-bono'-naumpa'a umáyowasa kwaásiyomba kwenópa'a torupowaná mara'á ména kwenáái simátimuwasa

3 áamámba sun-kwáásíyé ámáán-kawaa-kwaasiye aaraí áí'maesa miníninkó ó'on-kwaasiye máyomba pósa áí'mai amáparawai túranka'a ankésa

4 Ísuntavesa sésa anóndakoo minínimbá ó'on-kwaasiye máyáísata awánéta táto'mai áí'maeta túne.

5 ámáán-auvaivimba Mósesi agaimaréna séna mirámó índawaimba óntandei tuvúwónanaya puwíniye agaimaréna siráiyé. nóran-imayaa éwa seénó sésa

6 Ísumba maka sésa mirá senaná paárínata kwembá aavimbá mayánkánáe sésa suwaná Ísu kívairena ayáánauvi'nei marará'á aúváí agaimarówasa

7 áisaa aisaa uwaná usásinena simátimena séna imó sáwí'o uráindawai aivar-óntámbá maimé tuvuwíno simátimena

8 moórágwara'a kívairena ayáánauvi'nei marará'á aúváí agaimarówasa

9 isésa moórá-mora-kwaasi kunákárúwasowana anón-kwaasi aiva'á kumúwasa miwán-ánaaemba kwa'maésa kúmúwana miníninkówé su'mai Ísuwe máyowana

10 usásinena áísaa ena séna náávava máyaa. amáparawai íma aaivimbá mayankánááoo súwana

11 owé íma aaivimbá maisinkánááowe súwana kegwará'á íma aaivimbá mayankáúna kómpo moórágwara'a íma mirán-uwo Ísu siráíye.

kwaási sáma kamátinkaina'a úne Ísu siráin-kwasai.

12 ókwara'a Ísu kwenáái simátimena séna kwaási sáma kamátinkaina'a úne. kesínaaembo kwaráiyawai íma tunínivo sáma kamái mai'mai'a onááowe súwasa

13 amáán-kawaa-kwaasi sésa eyáá ená ááimba séndamanivo íma árai'a kwésene suwaná

14 Ísu séna ímanivo kesááigona ááimba árai'a kwésune. á'a awánáúndavakemba kunkáundayavai á'a awánáúndava'a iyónaunda pó'a kemá súnda-aimba árai'a kwésune. kesí ááimba íma suwánaraawe.

15 marapá-kwáásí kentí imáyáavinkemba aaimá maisínkaavo kemá íma aaimá kwémaitinkaumne.

16 kemó aaimó maitinkáundarakai arupí úsino. íma kewé su'mai aaivimbá maitinkánaumpo kesé kesivoé aaivimbá maitinkáyauye. miráumai kemó aaimó maitinkáundarakai arupí úsino.

17 kentí amáán-auvaivimba agaimaréna séna kae-kwáásírái moórá-aimbo séyambo ékai mináímbá árai'a kwéseye agaimaréna siráíye.

18 miráumai kemá kesávái simátimunana kesivoé kesé mimbórá-áímbá simátimuyamba póna árair-aimban-íye súwasa

19 enavomá náávava máyáíyo áísaa esa suwaná kesí ááimbo ímo suwánaantavai kesivombá íma kwéawanaawe. kesí ááimbo suwánaankakenkai kesivombá awánaasino Ísu súmba

20 anóm-bono'-naumpa'a óntambo túwón-daumpa'a mináímbá simátimuwasa tátoranae sésa suwááesa kwená kanaamá íma túntavesa íma tátokaawe.

21 minkákémbá Ísu simátimena séna tiyuwé'a iyóna'a sivakáá uwááe'a íma suwánanaaowe. puwíyamba kentí sáwí-imayaa kwáyáina'a puwónááowe. iyóndava'a íma kanaán-umai iyónááowe súwasa

22 Yútaa-anon-kwaasi sésa kwemá séna iyóndava'a íma kanaán-umai iyónááowe simbá póna kweyáárikara puwíndayavena sííyo suwaná

23 Ísu séna keinárawa'a maankákén-kwáásímán-ovo kemá sanaankéndá'á úne. keinárawa'a marapákén-kwáásímán-ovo kemá kwíyómpakenda'a úne.

24 simátime'a sé'a puwíyamba kentí sáwí-imayaa kwáyáina'a puwónááowe. kemá kwíyómpakenda'a úmpo kentáv'é'o ímo áraire sé'o é'a kentí sáwí-imayaa kwáyáina'a puwónááowe súwasa

25 mináínkóná ááimba íma ísámai áísaa esa sésa náávava oónó suwaná Ísu séna aasiyaasi-táwai á'a simátímakaumne.

26 keinárawatave'a sáwívar-aimba kanaán-umai sé'a aaivimbá maitinkáundanivo si'mákaiwaina aaiyé su'mai amáparawaiyave'a kwésimatimune. kwemó arupí iwáín-áái kwésimatimune súwasa

27 Áánútun-aaima súmbanivo íma ísówana

28 mindáyavai Ísu séna kemá kwaási úranda'a kumpaáruraundawai sí'mae'a taaira'á mói sínkamonaomba pó'a suwáné'a sé'a kwemó siwáímá kwená imáyáavinkemba íma sivo avowamá simámakain-aimpinkemba siráíye mirá sénááowe.

²⁹ si'mákaiwai aamoí ínkwáe-i'a úmae kwéiyunda póna íma siyuwéna kesé máyáiyé súwasa

³⁰ sáwíva-kwaasi isésa kwentávésa árai'a kwíyómpakenda'an-iyé siráawe.

tátokaawanamo Ísu ayútínkáin-kwasai.

³¹ Ísuma Yútaa-anon-kwaasi kwentávésa árai'a kwíyómpakenda'a iyémó sirówaiyavena séna kesááimo ísámaimo kawé'ó é'o é'a kesí kwaási aú'mái ménaaowe.

³² árai-aimba íséwana tátokaiyampinkemba minaráír-áinkó ayútinkaniye súwasa

³³ Ááváramun-andaraken-kwaasi únda póta íma ó'on-kwaasi tátokaawe. nóra se ayútinkaniye seénó suwaná

³⁴ Ísu séna árai'a simátimé'a sé'a sáwí'o kwéowaima misáwíkómá kembá kwétatoraiye. kesí mayáí úwoi mayáígwáe sésa meéyámba'mai tátokaantenkaan-kwaasin-owe.

³⁵ mirán-kwáásí kawáánákóná naaúmpa'a íma maí'mai'a ónááovo kwenáánimbaa'a maí'mai'a ónááowe.

³⁶ kemó Áánútu ááninkomo ayútínkáana'o é'a ayútuwe'a ménaaowe.

³⁷ Ááváramun-andaraken-kwaasi ombánivo kesáái íma tirumpimbá kwáyáintave'a tuvuwónáe kwésewe.

³⁸ kesivo agaráásínkáin-aimba kwésumpo kentivomá simátímín-aimba kwésewe súwasa

³⁹ Ááváramu kentáásivoman-iyé suwaná Ááváramun-andarakewaimo ékai Ááváramumo úntemba mirá uráasino.

⁴⁰ Áánútu árai-aimba simásímakaimba simátimundanivo tuvuwónáe kwésewe. Ááváramu íma mirá uráivo

⁴¹ kentivomó uráintemba mirá kwéowe súwasa kesáámá íma kesinómá eénkwááírakembá kentáá masínkaraiye. kentáásivoma mimbóráwái Áánútuman-iyé suwaná

⁴² Áánútunopakemba kunkáunda pó'a Áánútu árá'a'ékai kentirumbá simésino. íma kesí imáyáavinkemba kunkáumpo kwemá si'maráísa'a kunkáumne.

⁴³ kemó súnna nóra séra íma kwéisaao. kesááigo umbái kwétiyaiye.

⁴⁴ kemá Sáátáánigo árá'a'ékai pó'a kwenarááíma kwaránáe kwésewe. kwemá ááinkakemba tuvúkaiwaiman-iyé. árai'o síí-yántáá'á íma kwempimbá kwáyáísana kampa'naampar-áinkómá avowai'a kwéiyé.

⁴⁵ miráumai árai-aimba simátimundayavai árai-aimba iyémá íma kwésewe.

⁴⁶ íma sáwí'a uráunda kwéisaawe. arupí-aimba simátimuna'anivo íma áraire kwésewe.

⁴⁷ Áánútu árá'a'ékai pósa kwenáái isésa máyáavo keinárawa'a íma Áánútu árá'a'maari'a uré'a'ékai pó'a kwenáái íma ísaraawe Ísu siráiyé.

⁴⁸ Ísu simásuwowasa Yútaa-anon-kwaasi aká'áamba simánkesa sésa árai'a séta Sámériyaa-kwaasi ónana taraváá-kwámbá enarumpimbá máyáísampo mináimbá siráane suwaná

⁴⁹ Ísu séna taraváá-kwámbá íma kesirumpimbá máyáiyé. kesivo áwí'a anómbe úndanivo kesúwí'a sáwí'a umásínkáawe.

⁵⁰ íma kesúwí'a anómbe ónáe. Áánútu kentávéna séna kawé'-má'yáí mayáánda pó'a enáwí'a mósá anómbe umánkanaumne kwésiye.

⁵¹ árai'o senda-áimbá kesáái ísámai kawé'á iyawai íma puwónááowe súwasa

⁵² Yútaa-anon-kwaasi sésa sénda-aimba taraváá-kwámbó enarumpimbó máyáimba áta ísaraumne. Ááváramu puwúwasa Áánútun-aaí simátímakowaima púwúmbanivo emá se kesáái ísámai kawé'á iyawai íma puwónááowe siráane.

⁵³ kentáásivo Ááváramu puwúwasa Áánútun-aaí simátímakowaima pukáambanivo miwí usáyaaitaniyono. emó sénda náávakendara'ono suwaná

⁵⁴ Ísu séna kesúwí'o mósá maráúndarakai úwoi úsina. kesúwí'o mósá maránimba kesivomán-iyé. kwentáv'é'a sé'a kentáásí Ísóigoman-iyé kwésewe.

⁵⁵ kwembá kwéawanaumpo kemá íma awánaraawe. kemó sé'o íma awánáúmnemo súndarakai kemó ontembá kampa'ná'á maúsino. á'a kwéawane'a pó'a kwenáái mósá kwémaraumne.

⁵⁶ kentivo Ááváramu kemó marapá'ó kumónaunda-aimba iséna aamoí éna kembá suwánéna kwenarunkó kawé'á uráiyé súwasa

⁵⁷ Yútaa-anon-kwaasi sésa emá ívé-kwaasi íma kae-kwáái umái siyáánkai-ima maisukáampo emá séma Ááváramumba awánaraumnewa seénó suwaná

⁵⁸ árai'a simátíme'a sé'a Ááváramumbo ímo maránkaronka'a kemá maémaundaniye súwasa

⁵⁹ mináíntávái tuvuwónáe sésa óntamba máyómbanivo Ísu aúpá'á anóm-bono'-naumpakemba kárúwaguraiye.

9

Ísu aúramba kavíkówaimba kawé'á umánkarain-kwasai.

¹ Ísu kúmba moóráwaimba anówama aúgavitamba maránkarowaimba awánésa

² kwená kwayó-kwáásí áísaa esa sésa anóndakoo nááwana sáwí-yantaakona anondáwa aúramba kavíkáiyo. kwendéigówá'i. anóvwineigowa'iyó suwaná

³ Ísu séna íma kwená sáwí-yantaakon-ivo íma anóvwiti sáwí-yantaakon-ivo Áánútuna kawé'-máayái kwenane'á paárínasa awánanaaontavena aúramba kavíkáiye.

⁴ si'mákaiwaina mayáiyá máyáano. sámó kainká'ó mayáímó kwémayaawanamo no'wáámbo aúráisanamo mayáímó máyáan-kanaamo ánásaintemba miráumai mayáímá mayáúnda-kanaama ánásanimba póta ívé'a Áánútuna mayáiyá mayánaumne.

⁵ marapá'ó maúnda kwaasi sámá kamátinkaina'a úne séna

⁶ marará'á awirááiima kwi'maréna mindáneí toiraambá úmarena aúranka'a a'maréna

⁷ simámena séna nonkwaaúnkó áwí'a Síróamu-kwaaumpimba awaa'á koyoraaó súwana mirá uráiyé. Síróamuwemo súmba kwenááivinkemba kwántámai séna ai'maráí-kwáúné súwana koyotuwéna aúramba awánamái kawé'á éna túwasa

⁸ kwená naaópaken-kwaasiye ókwaasiye awánésa sésa kwemá aampa'ó ména óntantemo inaai síma síma'a indará'iyó suwasá

⁹ évakarawai sésa owé kwemán-iyé suwasá évakarawai sésa ímanivo mimbórá-óikwárará'iyó suwaná kwemá séna ímanivo kemá úne súwasa

¹⁰ áísaa esa sésa nóra ónana aúramba kawé'á íyó suwaná

¹¹ moóráwái áwí'a Ísuma kwemá awirááiima kwi'maréna mindáneí toiraaní'a úmarena súranka'a a'maréna simásiména séna Síróamu-kwaaumpimba awaa'á koyoraaó sísá'á isé'a suwaa'á koyoráúnana súramba kawé'an-iyé súwasa

12 áísaa esa sésa náávvara kuráiyó suwaná íma awánáúmne siráiyé.

13-14 simátimuwasa áí'maesa ámáán-kawaa-kwaasitopa'a máánkówana Ísuma toimá aúranka'a a'maréna aúramba kawé'á umánkaron-kanaama Yútaa-kwaasi monor-áimbá kwéison-kanaa mayáímá aambá áúmbakon-kanaama úwasa aúramba kawé'á umánkarowaimba áí'maesa ámáán-kawaa-kwaasitopa'a máánkówasa

15 áísaa esa sésa nóra ónana aúramba kawé'á iíyo suwaná toimá súranka'a asínkáisa'a suwaa'á koyoráúnana súramba kawé'á umásínkáiyé súwasa

16 ámáán-kawaa-kwaasi évaka'a sésa agándaan-kanaara'o mirá uráintavena íma Áánútunopakemba kunkáiyé suwasá évakarawai sésa sáwí-imayaa-kwaasimo énarankasi íma kanaán-umai kawé'-máyaí-áwáámé'á isinó suwasá imáyáama taaínkaa'a ésa

17 sésa enaúramba kawé'á umánkaraivo kwentávái nóin-imayaawa kwéono áísaa esa suwaná Áánútun-aaí simátímíwaiman-iyé súwasa

18 ánivo miYútáá-ánón-kwáásí aúrambo kawé'ó umánkontavesa íma imáyáa umbá anóvowi tááyowasa

19 tuyasá tísaa esa sésa kenkáítí táánina'iyó. ánivo aúgavitana maránkaraayana'iyó. nóra ena aúramba awánamai kawé'á kwéiyó suwasaráí

20 kesááninkain-iyé. maránkarauyamba aúgavitane.

21 ánivo ívé'a nóra isaná aúramba kawé'á umái kwéawanaiyompo kwemá anómban-ivo áísaa íyana kweyááríka'a simátimino sirááiyé.

22 ááéma Yútaa-anon-kwaasi sésa Ísuntavesa Áánútumo usásinankaiwai kwéamu'maraundawaiman-iyé síyawai mono'-náúmpá'á íma iyónááowe sumbá póna minánóvówí Yútaa-anon-kwaasiyavena táá'a kówasarai

23 sésarai anón-umaguraivo kwembá áísaa oro sirááiyé.

24 simásúwóyasa ókwara'a aúramba kawé'á umánkarowaimba ááyowana túwasa sésa minkwáásígó sáwí-imayaa kwéiyé sewatá ísaraunda po Áánútu aúranka'a arupí umái simásimiyo suwaná

25 sáwí-kwaasiya'i. kawé-kwáásíyá'iyó. kemá íma isáúmne. moórá-yantaatave'a isáúnda súramba kavíkwimbanivo ívé'a súramba awánáúmne súwasa

26 nóraumai aúramba kawé'á umánkaraiyo áísaa esa suwaná

27 á'a simátimundanivo íma isáawe. ókwara'o simátimena'o é'a isánááoo. kwenaráái kwaránaemo sé'a kwená kwayó-kwáásí-í'a ónááowe súwasa

28 aká'áamba simánkesa sésa emá kwenaráái kwaráampo kesáámá Mósesi arááíya kwégwaraumne.

29 Áánútu Mósesimba aaí simámakaivo minkwáásí náávaken-kwaasiya'iyó suwaná

30 mindá'á mirá séna kemá mirá sembánivo minkwáásí ó'oran-kwaasin-iyé. kemá súramba kawé'á umásínkaraisa'a sune.

31-33 kwemó ímo Áánútunopakembo kunkénaraankasi íma mirá uráisino. Áánútuma sáwí-imayaa kwéowai tááima íma kwéisaivo kwená mayáímó máyáawai tááima kwéisaiye. Áánútu áwí'o mósá maráawai tááima kwéisaiye. maambárámó úmaronkakemba íma moórá-augavitan-kwaasi máyáísana kawé'á umánkaraiye sewa'á kwéisaumne súwasa

34 enanóma aampa'á maránkaraisa po úwoivaken-kwaasima éma enáái kentáá kawé-kwáásíyá kwésimasimendayaanivo mono'-náúmpákémbá kunákárúwaaó suwaná kunákárúwaraiye.

35 minkákémbá Ísu ai'mátukaan-aimba iséna avakáá-umai awánéna áísaa ena séna kwiyómpakemba kwaasi úrandakona arááíya kwégwaraano súwana

36 Ísuntavena séna anóndakoo emó sénda náawawa'iyo. simásímína'a kwenaráái kwaráano súwana

37 Ísu séna á'o aúrambo suwánáánda kemá úne súwana

38 emá Ísóigoma óne séna kívarirena kwená imáyáa mósá makáiyé.

39 kwená imáyáa mósá marówana Ísu séna marapá'á kunkáunda pósa kwaási avuntambá taaínkaa'a ónááowe. túrambo kavíkáindawai túramba kawe'á umái awánáiyasa túrambo awánemayaiyawai túramba kaviyíniye súwasa

40 amáán-kawaa-kwaasimo évaka'o máyówai isésa áísaa esa sésa ewá séwa kentáayavaiya túramba kavíkáiwai owéwá seénó suwaná

41 Ísu séna túrambo kavíkáawaimo máyáankakai kentí sáwí-imayaagona meéyámbá íma kwáyáisino. áta awánáúmne sentávéna kentí sáwí-imayaagona meéyámbá kwáyáiyé Ísu siráiyé.

10

sipisípigona kusavá'ó kárákwiraan-kwasai.

1 Ísu séna árai'a simátíme'a sumpo ísáaro. sipisípi kusavá'ó kónáe síyawai ímo sipisípigona ontavímbó usávekesamo ésa kusarákémbó maatésamo ésa miwí umóyándáraware sénááowe.

2 sipisípira'a kárákwiraiwai ontavímbá usá kwéveraiye.

3 miráumai ontará kawááná'á onta tiyánkáísana usáverena kwená sipisípi túwí'a utaisasá kwenáái isésa kwenópa'a kowaná

4 sipisípi kusavínkémbá tí'maena aiva'á kwisasá kwenáái isáantavesa ánaaemba kwégwaraawe.

5 ánivo ó'on-kwaasi táái íma ísámai tínaaemba íma kwa'maésa kwéesa inkaisésa kóyáwé kwéowe

6 Ísu mirá simátimuwasa mináínkóná ááimba íma ísaraawe.

Ísu sipisípira'a kárákwirain-kwasai.

7 mináínkóná ááimba íma ísántavena Ísu séna árai'a simátíme'a sé'a sipisípigona ontamá kemá úne.

8 íma kunkáundara'a évakarawai tiráawai umóyándáraware. miwí táái sipisípiyonko íma ísaraawe.

9 kemá ontamá úne. kesópa'o tíya'o é'a usáveraro senasá usáveraiya'a kárákwiyonaumne. toómbó naíyávésamo ésa kunákárúwaresa násuwesa ó'a usáveranaaowe.

10 umóyán-ámpá-kwáásímó tíyawaimo ésa kwaási tínkambai áwáávi-tantaa'a ónááombanivo kemá kunkáunda pósa ó'oran-kawe'a umái maí'mai'a ónááowe.

11 sipisípira'a kawe'á umái kárákwiraundana'a úne. sipisípira'o kawe'ó umáímo kárákwirainda'a séna kesí sipisípi túwa'naa ónaumne séna puwíníye.

12 ánivo óntantavaiye sésa sipisípira'a tavíkáawai áwáávite in-iyánkómbá awánésa sipisípi ivátíyuwesa kóuwana sipisípiyomba vamái kwatúwáísasa kówitawaa'a umáguraawe.

13 miwí sipisípira'o taviyí-ímáyáámá tuwésa óntane su'maimo mayái-ímáyáá kwéowe.

14-15 sipisípira'a kawe'á umái kárákwiraundana'a úne. kesivo kembá súyaisa'a kemá kesivombá aúyáunana mirámó úndantemba kesí sipisípi amápa'a túyáunasa kembá kwésuyaawe. kesí sipisípima túwa'naa ónaundayave'a pó'a kemá puwónaumne.

16 kesí sipisípi évaka'a ó'on-kusava'a máyáamba pó'a kotíránasa kesáái ísámai tésa mimbórái'a umái máyaiya'a amáparawaira'a kárákwiyonaumne.

17-18 púwóndavinkemba usásinanaunda-imayaama kesivomá símísa'a kemá owé súndayavena kwenarumbá kwésimiye. kemó ímo owé súnarakai íma kanaán-umai sínkamosino. kesí imáyáavinkemba puwónaunda pó'a kanaará'á puwónaumne. púwóndavinkemba kanaán-umai usásinanaumne. kesivomá simásimena séna mirán-owo séna mirámó ónaunda-asirayamba símakaiye Ísu siráiyé.

19 Ísu mináímbá súntavesa Yútaa-anon-kwaasi imáyáa ésa taaínkaar-uwasa

20 évakarawai sésa taraváá-kwámbá arupimbá máyáintavena uwo'aó'á kwéiyé. nóra séra kwenáái kwéisao suwasá

21 évakarawai sésa taraváá-kwámbó arupimbó máyáinkakai íma mirá-áímbá sisinó. taraváá-kwámbó arumpimbó máyáinkakai íma aúgavitan-kwaasi aúramba kawé'á umái awánéna máisino siráawe.

Yútaa-anon-kwaasi tínaaemba umánkaraan-kwasai.

22 Yútaa-kwaasi anóm-bono'-nambo uráan-kanaamo túntemba Yérúsaremu-naopa'a tanómba kwégauvunka'a minkánáá táúgwí-kanaa póna túwana

23 Ísu anóm-bono'-naumpa'a ména Sórómoni aúgwimai úmakopa'a kwéguwasa

24 Yútaa-anon-kwaasi torupésa taúkúmaresa áísaa esa sésa entávéta sáwívar-imayaaya kwéune. Áánútumo usásinankaiwai kwéamu'maraundawaima ewá ónómpo arupí umái sinatá ísáano suwaná

25 Ísu séna simátimuna'anivo íma ísaraawe. kesivo simásímakaim-bayaima kwémayaunda póna kesí ááimba avora'á kwévaariye.

26 keinárawa'a íma kesí sipisípiyomba pó'a kesááiyave'a íma áraire kwésewe.

27 kesí sipisípi túyáúnasa kesáái ísámai kesínaaemba kwégwaraawa'a

28 imáyáama tímúnasa aúnái'a umái maí'mai'a kwéomba pósa íma puwónááowe. kawáá úndavinkemba íma kanaán-umai tayaviyénááowe.

29 kesivomá símakaimba kwená asirayánkó amápar-asirayankomba usáyaaitaisasa kesivomá kawááimpinkemba íma kanaán-umai tayaviyénááowe.

30 kesé kesivoé mimbóráí'a kwéuye Ísu siráiyé.

31 súwasa Ísumo sún-aintavesa Yútaa-anon-kwaasi ókwara'a tuvuwónáe sésa óntamba máyówana

32 Ísu simátimena séna kesivomá simásímakaim-bayai kawé'-máyáímá kwémayauna'a kwéawanaavo nóim-bayaiya mayáúndayavaiya sínkamonaao súwasa

33 íma kawé'-máyáiyávéta inkamónáeta kwéumpo Áánútumba aká'áamba simánkaandayaveta inkamónaundayaawe. marapá-kwáásígómá séma Áánútuma úne séndayaveta inkamónaundayaawe suwaná

34-35 Ísu séna Áánútun-aaí aúváivimba ímo kampar-áímbó kwáyáin-auvaivimba agaimaréna séna Áánútu séna ísóigoman-owe siráiyé agaimaréna siráiyé. Áánútun-aaí simátímakowaiyavena séna ísóigoman-owe siráiyé.

36 kesivomá ításinkena si'mákaisa'a marapá'á kunkáumpo Áánútu ááninko úne kwésundayave'a Áánútumba íma aká'áamba kwésimankaumne.

37 kesivoná mayáímó ímo kwémayaundarakai kentávé'a kwíyómpakemba kunkáiyé sé'a íma áraire sesinó.

³⁸ kwíyómpakemba kunkáiyé sé'a íma áraire sembánivo kesí mayáiyávé'a Áánútuna mayáímá kwémayaiye sé'o é'a minká'á sé'a kwesé avowáe mimbórái'a kwéoye sénááowe Ísu súwasa

³⁹ moórágwara'a tátoranae sésa umbá táto'mai tovíráyuwowana kóuraiye.

⁴⁰ Ísu miwí tiyuwéna Yótáni-nomba kóaatena ááéma Yóni nombá pétinkaropa'a komáyowasa

⁴¹ kwaásiyomba torupésa sésa Yóni ímo awánáúnda-mayaima mairáimbanivo minkwáásíyávéna simásímakain-aimba árair-aimba siráiyé suwasá

⁴² sáwíva-kwaasi Ísuntavesa árai'a Áánútunopakemba kunkáiyé siráawe.

11

Árásárasi pukáin-kwasai.

¹ moóráwai áwí'a Árásárasi Pétáni-naopa'a máyowana áí'a úwasarai ámánaakai túwí'a Máriaa Maaátae mimbórává'á mészaya

² Máriaa ó'on-tawai áséi-kwiyumba úm-basawemba Ísu aísamaira'a atímarena kwena'nóntáunei uwátukai-ininko éna tiyóvígomba áí'a kwéuwasarai

³ minúnándarái moóráwaintavesarai sésarai Ísumba kosimáme se anóndakoo enarumbá ámakaandawaimba áí'a kwéiyé kosimámiyo suyaná kosimámuwana

⁴ Ísu iséna séna Árásárásimbo áí'o kwéimba íma pu'mái ánásaindayavena áí'a kwéivo Áánútu áwíkwara ááninko súwíkwara'o mósá maránááontavena áí'a kwéiyé Ísu séna

⁵ Maaátaante Máriaante Árásárásinte kwenarumbá tímakomba póna

⁶ áí'a kwéun-aimba iséna kae-táwai aáno maéna

⁷ minká'á kwená kwayó-kwáásíyávéna séna ókwara'a Yútiyaa-ayampata kónaumne súwasa

⁸ sésa anóndakoo Yútaa-anon-kwaasi óntandei tuvuwónáe sésa kwéopa'a ókwara'a mináyámpá'á kónáe kwésene suwaná

⁹⁻¹⁰ Ísu miwí simátimena séna tunkwisasamo kombá íma sáma kaisasá pósa tanaambá kwévaavo sámo kaisasamó kombá íma tanaambá kwévaawe. mirámó ontembá isa'á ívé-kanaa kawé'á umái mayáímá mayánaumne Ísu séna

¹¹ kentáási kwaásigo Árásárasi aúma kwégwaimba pó'a usásinankaandayave'a kónaumne súmba

¹²⁻¹³ Árásárasi pukóntavena Ísu súmbanivo kwená kwayó-kwáási imáyáa ésa aún-kwaiguráimba póna usásinaniye-imayaa ésa sésa anóndakoo kawé'á imbá póna áí'a érankaniye suwaná

¹⁴ Ísu avora'á séna Árásárasi pukwiyé.

¹⁵ áí'o ipa'á íma kwesé máyaunda kawé'á imbá póta kwenópataamo kondá suwáné'a kentávái árai'a Áánútumpakemba kunkáiyé simásinkanaaowe súwana

¹⁶ kwená kwayó-kwáásívínkémbá moóráwai áwí'a Tómaasi kwááyu áwí'a ávárawaama kwemá simátimena séna Yútaa-anon-kwaasi Ísumba inkamónááomba póta kweséya puwónáeta kónaumne Tómaasi siráiyé.

Ísuma puwíyampinkemba usásinanaaowaina ááimban-iye kwaasái.

¹⁷ súwana Ísu Pétáni-naopa'a kúmba Árásárasi puwúwasa utámárovana éiyaimba kwaúnka'a Ísu koísaraiye.

- 18 Pétáni-nao'a Yérúsaremuva'a egwaa'á pósa
- 19 Máátaante Máriaante tiyóvígo pukóntavesa Yútaa-kwaasiyomba ivi'á kogwétesa máyówana
- 20 Ísu kwétiyemo sumbá Mááta iséna kwétupa'a kúwana Máriaa naaúmpa'a máyowana
- 21 Mááta Ísuntavena koséna anóndakoo emó maanká'ó máyaandarakai kesiyóvi íma púwísino.
- 22 ívé'o Áánútumbo áísaa inanamó éna mirá íníye-imayaa kwéune súwana
- 23 Ísu séna enayóvi pukáimpinkemba usásinaniye súwana
- 24 Mááta séna naaén-kanaama tínana pukáindavinkemba usásinaniye-imayaama kwéune súwana
- 25 Ísu séna púwómpinkemba kwéusasinaawemo sewáiná ááimba kemá úne. aúnái'a umái mai'mai'a ónááowaina ááimba kemá úne. kesááiyavesa áraire sésa kenká'á agevamái máyáawaimo ésa puwónááombanivo usásinanaaowe.
- 26 mésa kesááiyavai áraire sésa kenká'á agevamái máyáawaimo ésa íma puwónááowe. mindáyavai emá áraire kwéseno Ísu Máátaantavena súwana
- 27 Ísóigoo emá Áánútumo usásinankaiwai kwéamu'maraundawai óne. Áánútu ááninko óne. marapá'á kumíníyondawai emá óne Mááta siráíye.
- 28 Mááta simásuwena kwéna áúnkontavena aúpá'á áápimba simámena séna anóndako kwétena kwéaayaiye súwana
- 29 Máriaa iséna avekáán-umai usásinena kwétupa'a kúmba
- 30 Ísuma Máátaamo taawánónka'a ména íma naaópa'a túmba
- 31 Máriaa usásinenamo kúmba Yútaa-kwaasi ivi'á ton-kwáásí awánésa imáyáa ésa sésa utamánkáapa'o ivi'ó táíndayavena kwiyé sésa kwa'maésa kumbá
- 32 Ísu máyonka'a Máriaa kwéna anóndakoman-iye séna aísamaivimba kívairena séna Ísóigoo emó maanká'ó máyaandarakai kesiyóvi íma púwísino súwasa
- 33 Máriaae kwenánaaemba kwakón-kwaasiye ivi'ó tombá Ísu tuwánówana arumbá éna umbai-yántáákómá arumbá sáwí'a úwana
- 34 tísaa ena séna náánkara utamánkaraao súwasa anóndakoo taawánaao suwaná
- 35 Ísu ivi'á tómba
- 36 Yútaa-kwaasi awánésa sésa pukáiwaimba aruntávéna umánkáíye suwasá
- 37 évakarawai sésa aúgavitan-kwaasi aúramba kawé'á umánkaraimbanivo nóra séna íma asóvamankaisana pukáíyo siráawe.

Ísu Árásárásimba usásinankarain-kwasai.

- 38 suwaná Ísuna umbai-yántáákómá arumbá sáwí'a úwana utamánkaropa'a kúmba murí-áivímbá mámakesa óika'a óntandei awáá umásúwówana Ísu koawánéna
- 39 séna óntamba akwátúwáaro súwana Mááta pukówai ámánaako séna Ísóigoo éiyain-tawai kwáimba póna ánkúte íníye súwana
- 40 Ísu séna á'a simáme'a súnda kesááiyavaimo áraire sémo kenká'ó agevamáimo mémo e Áánútuna kawé'-máýáímá awánaniyone súwasa
- 41 óntamba akwátúwówana Ísu kwíyómpa'a awánéna séna kesivoó kesáái kwéisaandayave'a súwi sune.

⁴² kesáái kwéisaampo maanáimbá kwésunda pósa maanká'á máyaan-kwaasi kentávésa árai'a Áánútu ai'mákaisana kunkáiyé sénááowe simásuwena

⁴³ anónka'a séna Árásárásiyo iyuwó súwana

⁴⁴ pukówaima iráimba ampaantanéí avakúmá ánáan-kwisuwesa aiyayaanka'a asááúmaresa a'nómpá'á káátamaresa mirán-úmakon-tantaakwara'a iyúwana Ísu séna iyátúwéwana máino siráiyé.

anón-kwaasi Ísuna áamááyu-aimba siráan-kwasai.

Mátíyu 26:1-5, Mááka 14:1-2, Áríku 22:1-2

⁴⁵ Yútaa-kwaasiyomba Máriaanopa'a kun-kwáásí Ísumo úmba awánésa sésa árai'a Áánútunopakemba kunkáiyé suwasá

⁴⁶ évakarawai ímaniye sésa áamáán-kawaa-kwaasitopa'a kosésa Ísumo ún-aimba simátímúwasa

⁴⁷ mináimbá isésa áamáán-kawaa-kwaasiye mono-káwáá-kwáásiyé aaimó isón-kwaasi tááyesa sésa íma awánáúnda-mayai maémáyáimba póta nóraya ónaumno.

⁴⁸ úwoimo túwáananamo éna mirám-báyáimá maémáyainda pósa amáparawai kwenááiyavesa áraire sénááowe. minká'á Áróamáani-kamaani-kwaasi tésa anóm-bono'-namba tayawísíyuwesa kentáámá amáparawaima sáwí'a umásínkáávainivo nóraya ónaumno suwaná

⁴⁹ moórawai áwí'a Káyavaasi minkánáá aiva'-mónó-káwááná'á póna séna íma kawé'á umái kwéisaawe.

⁵⁰ Yútaa-kwaasi amápa'a púwóvo séna moórawai puwíníye Káyavaasi siráiyé.

⁵¹ mináimbó súmba íma kwená imáyáavinkemba siráivo minkánáá aiva'-mónó-káwááná'á máyontavena póna Áánútu imáyáama amúwana paárumai séna Yútaa-kwaasi amáparawaiyavena ísámai Ísu puwíníye.

⁵² íma Yútaa-kwaasiye su'mai Áánútu áráá'a ovó ó'on-o'om-baravaken-kwaasi mimbóráí'a umái méigwae séna Ísu puwíníye.

⁵³ Káyavaasi mináimbá súwasa minkákémbá Yútaa-anon-kwaasi Ísuna áamááyu-aimba suwaná

⁵⁴ mindáyavena Ísu íma Yútaa-anon-kwaasi túranka'a kwéna tiyuwéna ugóná ayááivá'á Évaráimu-naopa'a kúmba kwená kwayó-kwáásiyé koméraawe.

⁵⁵ komáyówana tíyótaasa í-tánón-kánáá sáwíyanka'a tínimba pósa tirumbó kawé'ó íyanesa naaó'-naokemba Yérúsaremu-naopa'a koyorupésa

⁵⁶ Ísuntavesa mivá maava'a awánésa anóm-bono'-naumpa'a torupésa sésa tanómbo opa'á tíní. íya tíníyo siráawe.

⁵⁷ mono-káwáá-kwáásiyé áamáán-kawaa-kwaasiye sumbá Ísumbo awánésamo ésa simásimiyata tátóráano sumbá mindáyavesa úwoi-kwaasi sésa tanómbo opa'á tíní. íya tíníyo siráawe.

12

Máriyaa Ísu aísamaira'a áséi-kwiyum-basawemba pékain-kwasai.

Mátíyu 26:6-13, Mááka 14:3-9

¹ tíyótaasa í-tánón-kánáámá sáwíyanka'a túwana ava'moraé-kanaa úwoi kwáyowana Ísu Pétáni-naopa'a kwéna pukómpinkemba usásinankarowai áwí'a Árásárasina naaópa'a kúwasa

2 Ísuna toómbá agaimarówana Ísuwe Árásárásiye toómbó naívá'á máyóyana Mááta mintómbá maimái tíma'maena kúwana

3 Máriyaa áséi-kwiyumba úm-basawemba anón-ontankakemba meéyámbakena Ísu aísamaira'a sáwíva'a atímarena kwena'nóntáunei uwaúwana mimbásáwén-kwíyúnkó anónka'a naaúmpa'a iyúwana

4-5 moóráwaj áwí'a Yútási Isakérióti séna nóra sénawa mimbásáwémbá ivátuwena anón-ontamba 300 kina mairéna ímo óísambo makáan-kwaasi taaín-timiyo séna mináímbó siráimba Ísuna kuntaru'ó mayáníwaima séna

6 íma óísan-iyaaín-kwaasiti imáyáa éna séna kwemá Ísuna kwaasiti óntanka'a kárákwironda'a umóyándá'á póna minóntámpínkémbá mayánáe séna mináímbá súwana

7 Ísu séna minínímbá aúwéwana úwoi máino. púwónanamo pésinkanintavena mirá kwéiye.

8 ímo óísambo máráán-kwaasi keséma maí'mai'a kwéiya'a túwa'naa ónáe sé'a túwa'naa ónááombanivo kemá keséma marapá'á íma maí'mai'a ónaumne Ísu siráiyé.

Árásárásina ámááyu-aimba siráan-kwasai.

9 súwasa Pétáni-naopa'a Ísu máyáiyé sumbá sáwíva-kwaasi Yútaa-kwaasi isésa Árásárási pukówana usásinankarowainte kotuwánanae sésa kuráa.

10-11 Árásárásimba usásinankarontavesa pósa Yútaa-kwaasima miwítí anón-kwaasi tiyuwésa Áánútunopakemba kunkáiwainopata kónáe sésa sun-tavái mono-káwáá-kwáásí Árásárásina ámááyu-ainkwara'a siráawe.

Ísu Yérúsaremu-naopa'a kuráin-kwasai.

Mátíyu 21:1-11, Mááka 11:1-11, Áríku 19:28-40

12 tíndauraamba áséi-masawemba pérankomba póna ívékaamba Yérúsaremuva'a Ísu kwétiyemo sumbá kwaásiyomba isésa

13 taayánama ayáiresa aampakémbá kogwéairesá anónkar-anonka'a sésa Ísóigo ai'maráísana kunkáiwaimba Áánútu kawé'á kwéumankaiye. kwená Ísareri-kwaasiti kawááná'án-iyé kwenáwí'a mósá kwémaraumne suwaná

14 moórá-poima áwí'a tónkigo Ísumba ayáá'maena túmba

15 naaóvá'á Áánútun-aaí aúváívimba agaimaréna séna Sáiyono-naopaken-kwaasi táá'a kaivó kentí kawááná'á kwétiye. naanté-tónkígó ayáá'maena kwétiye

agaimarénamo siróntemba miráumai Ísu tiráiyé.

16 mitáwaj kwená kwayó-kwáásí íma imáyáama umái tááka'a makómba pósa Ísu pukómpinkemba kwíyómpa'a iyúnka'a tááka'a marésa sésa aúváívimba kwáyáinka'a póna mirán-iyé siráawe.

17 Ísuma Árásárási pukómpinkemba usásinankomba awánésa évaka-kwaasi simátímúwasa

18 isésa mindáyavesa pósa aampakémbá koáírówasa

19 mono-káwáá-kwáásí iséise esa sésa amáparawai kentáamá siyuwésa kwenarááiyé su'mai kwégwaraavo nóraya ónaumno siráawe.

Kíríki-ayampaken-kwaasi Ísumba awánanae siráan-kwasai.

20 Yérúsaremu-naopa'a monor-áímbá isánáe sésa Yútaa-kwaasi kuwasá Kíríki-kwaasiye kwésa

21 Vírípima Káríri-ayampa'a Pétésáítaa-naopaken-kwaasigonopa'a tésa sésa Ísumba awánanaeta túne suwaná

22 Vírípima Éndarumba kosimái áí'maesarai Ísumba kosimámúyana

23 Ísu séna kemá kwaási úranda'a kumpaáruraundawaimba póna kesúwíko anómbo índayavena ívé'a kwévaariye.

24 árai'a simátime'a sé'a ánáyumbo úwoimo kwaíndamo éna íma arambá iyánívo ayumbá u'maráawana aáyánkarena áruma kwiréna sáwívar-aramba imái ávu káníye.

25 mirámó ontembá tirááimo táíndai'o ésa íma kawe'á umái ménaaovo maambárarakén-ímáyáámó tuwáiyawai aúnái'a umái maí'mai'a ónááowe.

26 kentávésa ená mayáímá mayánáe síyawai kesínaaemba kwáráaro. mirámó iyawai kesé ménaaowe. kesí mayáímó mayáiyawaima kesivo kentúwí'a mósá maráníye Ísu siráiyeye.

Ísu kwemó puwúntavena siráin-kwasai.

27 Ísu simásuwena séna kesirunkómá umbaiyé taimbá pó'a nóra sénaumno. kesivoó maanúmbái-yántáá'ó kesópa'o tínimba maisiyuwaaó íma mirá sénaumpo kemá mindáyave'a kunkáumne.

28 kesivoó enáwíko anómbo íníye súwana kwíyómpakemba aaí séna á'a kesúwí'a anómbo uráunda pó'a moórágwara'a ónaumne súwasa

29 máyón-kwaasiyomba isésa évakarawai sésa kwíyónaai siyé suwasá évakarawai sésa Áánútuna kwayó'ná'á kwíyómpakewai aaí kwésimamiye suwaná

30 Ísu simátimena séna mináimbó isáámba íma kembá kwésuwa'naa-ivo kembá kwétuwa'naa-iye.

31 marapá-kwáásímó aaivimbó maitinkáin-kánaámá kwétiye. marapá-kwáásítí sáwí-kawaana'a kwatiyuwánín-kanaama kwétiye.

32 taaira'á mói sinkánááon-tawaima amáparawaima imáyáama tíménasa kesópata ténááowe Ísu séna

33 mirámó siráimba taaira'á inkamíyana puwíníntavena súwasa

34 kwaásiyomba isésa sésa Áánútun-aaí aúváivimba agaimaréna séna Áánútumo usásinankaiwaima aasiyaasí maí'mai'a íníye siráivo emó sénda kemá kwaási úranda'a kumpaáruraundawaimba pósa taaira'á mói sínkamiya'a puwónaumne sémpo emá nááwa se ewá seénó suwaná

35 Ísu séna kwaási sáma kamátinkaina'a úndanivo sáwíyanka'a kesé ménaumne. kwaásimo túnín-ayampa'o kombá náávara'i kwégowasa pósa íma kwéawanaawe. túnín-tantaako kesópa'a tivó sé'a sáma kamátinkaipa'a máéro.

36 sáma kaimbá pó'a kentávé'a sé'a kentáásí ságayanda'a óne sembá pó'a ságayanko áráá'maa'a aú'mái ménaaowe Ísu siráiyeye.

Yútaa-anon-kwaasi Ísuntavesa íma áraire siráan-kwasai.

Ísu simásuwena tiyuwéna aúpá'á méraiye.

37 túranka'a kawé'máyái íma awánaraan-awaame'a uráimbanivo kwentávésa íma árai'a Áánútunopakemba kunkáiye siráawe.

38 mindáyavena naaóvá'á Áánútun-aaí simátímakowaima áwí'a Áísáya siráin-aimba árai'a súmba

Ísóigoo kawer-áimbá kosimátimunasaya mináíntávésa íma áraire kwésewe. ená asirayámbá agaráátinkaandamanivo íma kwéawanaawe

Áísáya agaimaréna siráiyeye.

39 Ísun-aaiyavesa íma áraire suntavéna naaóvá'á Áísáya agaimaréna séna

40 Áánútuma túramba kavítúwáísasa pósa túramba íma kwéawanaawe.

Áánútuma táá'a kaúntinkaisasa
pósa íma kwéisaawe.

Áánútumo simbá mirá uráunda
pósa kesópa'a íma tiya'a sáwí-imayaa
maitiyuwé'a kawé'á umátinkanaumne

Áánútu siráiyé Áísáya agaimaréna séna

⁴¹ Ísuna ságayamba awánomba póna mináimbá agaimaréna siráiyé.

⁴² Yútaa-anon-kwaasi évaka'a Ísuntavesa árai'a Áánútunopakemba
kunkáiyé sésa áamáán-kawaa-kwaasi mono'-náúmpá'á iyóvo sésa aambá
áúmbaraavainiye sésa íma avora'á sumbá

⁴³ Áánútuma kesúwí'a mósá maráinkwáe-imayaama ímanovo kwaási
évakarawai kesúwíta mósá maráígwáe-imayaama ésa mirán-ímáyáámá
umbá pósa Ísuntavesa áraire íma avora'á siráawe.

Ísu simátimuwasa taaínkaa'a uráan-kwasai.

⁴⁴ íma avora'á suwaná Ísu anónka'a séna kesááiyavesa áraire
sésa kenká'á agevamái máyáawai íma kentáváyé su'mai kwésevo
si'mákaiwaintavaigwara'a áraire kwésewe.

⁴⁵ kesí ááimbo suwánaawaimo ombá íma kené su'mai kwésuwanaavo
si'mákaiwainkwara'a kwéawanaawe.

⁴⁶ marapá'ó kumúnda kwaási sáma kamátinkaina'a únda pósa kenká'á
agevamái máyáawai íma túnín-ayampa'a ménaaowe.

⁴⁷ kesááima ísámai íma kawé'á kwéowai aavimbó maitinkáima íma
kemá úne. marapá-kwaási íma aavimbá maitínkáandayave'a kumúndanivo
sáwí'o umáímo máyáampinkemba kawer-ámpá'á métinkanae'a kunkáumne.

⁴⁸ naaén-kanaara'a kesáái isésa tínaaemba umásinkaiyawai sésa kawer-
áimbá sínaaemba umámakaundaniye sénááowe.

⁴⁹ íma kesí imáyáavinkemba súnda pó'a kesivo si'mákaiwaima
simásímakain-aimba súnda pó'a naaén-kanaama tínaa sésa kawer-áimbá
sínaaemba umámakaunda ímo oráámbá uráundaniye sénááowe.

⁵⁰ kesivon-ááima aúnái'a umái mai'mai'a ónááon-aimban-iyé. súnda-
aimba kesivo simásímakain-aimba kwésimatimune Ísu siráiyé.

13

Ísu kwená kwaási tísamaira'a nombá pétinkarain-kwasai.

¹ tíyótaasa í-tánón-kánáá aaváyaaraamba kwáyowana ívékaamba
Ísu imáyáama éna séna marapá'á tuwé'a kesivonópa'a kuntuweré'a
iyónaunda-kanaama kwétiye séna marapá-kwaási kwenááima isón-kwaasi
ávááraumai imáyáama tíména miwíyáváyé séna puwíniye súwana

² Sáátáánigo Sáímoni ááninkomba áwí'a Yútási Isakériótimba Ísuna kun-
taru'á uwó-ímáyáámá ámakowasa Ísuwe kwená kwayó-kwaásíyé toómbá
kwénowana

³ avowámá amápar-asirayamba ámakowana póna Áánútunopakemba
kunkáunda pó'a kuntuweré'a iyónaumne-imayaama Ísu éna póna

⁴ toómbá némáyonkakemba usásinena paákákén-únánkwátói ayú'marena
táúri úsúmaena

⁵ táávepimba nombá atímarena kwená kwayó-kwaási tísamaira'a nombá
pétinkena táúrinei uwátuwena

⁶ Ísuma Sáímoni Pítaanopa'a túwana séna Ísóigoo íma kesísamaira'a nombá
pésinkao súwana

7 Ísu séna kemó úndama ívé'a íma kwéisaanda po aáno isáníyone súwana
 8 Pítaa séna kesísamaira'o nombó pésinkendayave'a a'áo síma sima'a ónaumne súwana Ísu séna enaísamaira'o ímo nombó pérankaanamo éma kesí kwaási-i'a íma ínáyone súwana

9 Pítaa séna Ísóigoo ená kwaási-i'a ónáe súmpo sísamairare su'mai íma pésinkenda síyayaampakwara si'nómpákwará'á nombá pésinkaaoo súwana

10 Ísu séna nombó pékaawaimo ésa íma amápa-kuva'a nombá peránááovo tísamairare su'mai nombá peránááowe. keinárawa'a nombá pétasaawana kímborawai íma nombá pékaiye súmba

11 Ísu kwená kuntaru-kwáásígómbá ísarontavena séna keinárawa'a nombá pétasaawana kímborawai íma nombá pékaiye siráiyé.

12 Ísu simásuwena tísamaira'a nombá pétinkayuwena paákákén-únánkwátóimo ayú'maromba maimái úmaena ménamo toómbó némáyopa'a kwéna tísaa ena séna kemó úndawaina ááimba ára kwéisaaq.

13 kentáv'é'a sé'a amápa-tantaa'a agaráásinkaandawaima Ísóigoma ónemo sembá árai'a mirán-kwáásímá úne.

14 kemá kentí agaráátinkaina'a Ísóigoma pó'a tísamaira'a nombá kwévetinkaundayave'a kemá moórá-mora-umai nombá pétinkaaro.

15 kemó kentí kwayó'ó maráúndantemba keinárawakwara'a mirán-oro.

16 árai'a simátíme'a sé'a kwayó-kwáásímó ésa miwítí anón-kwaasigomba íma usáyaaitanaaowe. ti'mákaiwain-aaí maimaésa kosimátímakaawaimo ésa ti'mákaiwaimba íma usáyaaitanaaowe.

17 miráumai kemó uráunda á'a awánaraavo mirámó íyambo é'a tirumbá kawé'á ónááowe.

18 keinárawapinkemba íma amáparawaiyave'a súmpo ítátinkaunda-kwaasi á'a túyaraumne. Áánútun-aaí aúváivimba agaimaréna séna kesé moórávinkembo toómbó naráiwaima kesí kuntaru-kwáásímán-iyé agaimaréna siráimba árai'a siráiyé.

19 íma paáruraisa'a simátímunda póna aánomo paárína'a kentáv'é'a sé'a árai'a séna Áánútunopakemba kunkáiyé sénááowe.

20 árai'a simátíme'a sé'a ti'maráanasa kwíyawai táái ísámai kawé'á íyantén-umai kesáái ísámai kawé'á ónááowe. kesááimo isáiyantén-umai si'mákaiwain-aaí isánááowe Ísu siráiyé.

moóráwai kesí kuntaru'á ínáyé Ísu siráin-kwasai.

Mátíyu 26:20-25, Mááka 14:17-21, Áríku 22:21-23

21 Ísu simásuwena kwenarumbá umbaí tówana séna árai'a simátíme'a sé'a keinárawapinkemba moóráwai kembá namuro-kwáásírá'á agaráátinkaniye súwata

22 kwená kwayó-kwáásí moórá-mora-umai méta kwenaúvínaayavimba éta nááwantavena siíyó séta

23 kwená kwayó-kwáásí Ísuma kembá arumbá símakowaima Ísuna egwaa'á máyaawanana

24 Sáímoni Pítaa kentáv'éna aúwánáán-awaame'a éna séna nááwantavai seénó se áísaá uwo súwa'a

25 avakáá-umai áísaá e'a sé'a Ísóigoo emó sénda nááwa'iyó séwánana

26 Ísu séna kemó toómbó nompí tu'mái aménaunda-kwaasi kwemán-iyé séna toómbá maimaéna nompímbá tu'mái mindá'á Sáímoni Isakérióti ááninko áwí'a Yútásimba amúwana

27 mintómbá mayówana Sáátáánigo kwenarumpimbá iyúwana Ísu simámena séna emó ónáe sindaí'a maaránka'a uwó Ísu súwasa

28 toómbó kwénaapa'o máyón-kwaasi Ísumo sún-ainkona ááimba íma ísámai kawer-umbá

29 sésa Yútási óntanka'a tavíkwaintavena Ísu séna ímo óísambo makáan-kwaasi évaka'a timiyó Ísu siyé sésa tanómbó káúvón-kanaaratavai sésa toómbá meéyán-uwo Ísu siyé suwaná

30 Yútási Ísumo amún-tomba maimaéna avekáán-umai máápa'a kumúwana túnkuraiye.

aúná-amaambo simátímakain-kwasai.

31 Yútási máápa'a kumúwana Ísu séna ívé'a kwaási úrandako súwí'a anómba umái kwévaarisana kesí mayáígómá Áánútu áwí'a anómba umái kwévaariye.

32 kesí mayáígómá Áánútu áwí'a anómba intembá ívé'a Áánútu kesúwí'a anómba íníye.

33 kesí iyámpóiyono. sáwíyanka'a kesé mé'a tiyúwáana'a sivakáá ónááowe. Yútaa-kwaasiyave'o á'o simátíme'o súndantemba kentáv'é'a sé'a iyóndara'a íma kanaán-umai iyónááowe.

34 aúná-amaamba simátíména'a kesirumbó timúndanten-umai moórá-mora-umai kentirumbá tíméro.

35 moórá-mora-umaimo kentirumbó timíyasamo ésa tuwánésa sésa Ísuna kwayó-kwáásín-owe sénááowe Ísu siráiyé.

Pítaa ánaaemba umásinkaniye siráin-kwasai.

Mátíyu 26:31-35, Máaka 14:27-31, Árúku 22:31-34

36 Ísu simásuwowana Sáimoni Pítaa áísaa ena séna Ísóigoo náávara iyíníyono súwana iyóndara'a ívé'a íma sínaaemba kwaráníyompo aáno sínaaemba kwaráníyone súwana

37 Pítaa séna Ísóigoo nóintavaiya ívé'a íma ánaaemba kwaránaumno. íma pó'a áwa'naa umai púwónana kawé'á íníye súwana

38 Ísu séna áwa'naa umai puwónaumnemo sénda kemá árai'a simáme'a sé'a kokórigomo ímo ááimo siráindara'a kaumborá'á kentávái séma íma awánáúnda-kwaasiye síníyone Ísu siráiyé.

14

Áánútunopa'a iyónááon-amba kemá úne Ísu siráin-kwasai.

1 Ísu simásuwena simátímena séna kentirumbá íma sáwí'a é'a íma anón-imayaa oró. Áánútuwe aráápamai mé'a kesé aráápamai máéro. kentí imáyáa Áánútumpa'a tuwé'a Áánútuna imáyáa é'a ánivo kesí imáyáa oró.

2 kesivoná naaópa'a sáwíva'-maru'a kwéraiye. ímo mirámó uráinkakai íma simátímusino.

3 kemó iyúnda kentí maru'á uto'mayaa umátinkanae'a iyúne. us-auwé'mae'o kuntí'mae'o iyónda kemó máyaundara'a uménaaowe. mirá ona'á kesé ménaaowe.

4 kemó iyúnda-amba á'a awánaawe súwana

5 Tómaasi simáména séna anóndakoo emó iyónda-naopa'a íma awánáúmne. nááraumai minámbá awánanaumno súwana

6 Ísu séna Áánútunopa'o iyónááon-amba kemá úne. kemá áraikona ááimba úne. kemá maí'maí'a ónááowaina ááimba úne. kesivoná naaópa'a íma úwoi iyónááomba pó'a kemá minámbá únda pó'a iyónááowe.

7 kesí ááimbo kwésuwanekai kesivombá awánaasino. ívé'a kwéawanaawe súwana

8 Vírípi séna anóndakoo enavombá agaráásínkénanaya kentáá kanaa íno súwana

9 Ísu séna ayáátááka'a keséma máyaundanivo emá kesí ááimba íma kwésuwanaane. kesí ááimba suwánaawaima kesivombá á'a kwéawanaavo nóra isa enavombá agaráásínkaao seénó.

10 kemá kesivoé tarúmai máyaunana kesivomá kesé tarúmai máyáíye. mináíntáv'é'a áraire seró. íma kesí imáyáavinkemba súmpo kesivomá kesé ména kwená mayáímá isa'á súne.

11 kemá kesivoé tarúmai máyaunana kesivomá kesé tarúmai máyáimba pó'a mináíntáv'é'a áraire seró. ímo mirámó sé'o é'a kesí mayáímá awáné'a sé'a árai'a kwíyómpakemba Áánútunopakemba kunkáíye seró.

12 árai'a simátíme'a sé'a kentáv'é'a árai'a Áánútunopakemba kunkáíye síyawaima kemó úndantem-bayai miwígwará'á mayánááowe. kesivonópa'a iyé'a Áánútun-amamba ai'maráándayavena miwítí mayáígó kesí mayáígómbá usáyaaitaniye.

13 kesí imáyáamo é'o sísa íya'o é'a mirá ónaumpo kentáv'é'a ísámai kesivo áwí'a mósá maránááowe.

14 kesí imáyáamo é'o sísa íya'o é'a kemá mirá ónaumne Ísu siráíye.

Áánútun-amamba ai'maráanana kumíníye siráin-kwasai.

15 Ísu mináímbá simásuwena séna kentirumbó símakaambo é'a kesáái ísámai kawé'á ónááowe.

16 kesivombá áísa onaná karáá'á tutinkáníwaimba ai'maráínana kumbéna kesé aasiyaasí maí'maí'a íniye. kwemá áraikona ááimban-íye.

17 marapá-kwáásí kwembá íma awánésa kwenáái íma ísáamba pósa íma kanaán-umai sésa kesé tamaiyó sevó kesé ména kentirumpimbá maí'maí'a ímbá pó'a kwembá kwéawanaawe.

18 sáwíyanka'a tiyuwáúndanivo íma megusaamó ontembá ónááovo usauweránáumne.

19 sáwíyanka'a marapá-kwáásí kembá íma suwánanaaombanivo keinárawa'a ókwara'a suwánanaaowe. kesé ménaunda pó'a kemá aúnaí'a umái ménaaowe.

20 minkánáámá tínimba pó'a sé'a árai'a avowáe ména kesé máyáísata kwesé máyaumne mirá sénááowe.

21 kesááimo taagwiyaavésamo kawé'ó kwéowai tirumbá kwésimewe. tirumbá simíyawaima kesivoé kesé sirunkái tíméyauye. kesirumbó tímúndawaiyavaiye simái avora'á paárumai ménaumne súwana

22 Yútási Isakérióti aráámáómá áwí'a Yútási séna Ísóigoo nóintavaiye séwa úwoi-kwaasiyavaiye simái íma avora'á paárumai ménaumne seénó. kentááyáváyíe simái avora'á paárumai ménaumne seénó súwana

23 Ísu séna tirumbá símakaawaima kesáái ísámai kawé'á íyana kesivomá arumbá miwí tímínakai kesé kesivoé miwísé kumbéyauye.

24 kesáái ísámai íma kawé'á kwéowai tirumbá íma símakaawe. súnda-aimba íma kesí imáyáavinken-aimban-ivo kesivo si'mákaiwaina imáyáavinken-aimban-íye.

25 kesé máyaundara'a mináímbá kwésimatimune.

26 ánivo kesivomá kwenamambá kentí karáákómbá ai'maráínana kumbéna kesí anondá éna amápa-tantaa'a agaráátinkena súnda-aimba tímína'a tááka'a maránááowe.

27 tiyuwé'a paru kwéumatinke'a kentirumbó kwempa'ó maráí-yántáá'á kwétimune. marapá-kwáásí íma kwétimewa'anivo kesirumbó kwempa'ó

maráúndantemba miráumai kwétimune. mindáyavena kentirumbá íma sáwí'a éna íma táá'a kaíno.

²⁸ tiyúwáandanivo kentópa'a usauweránaumnemo súnda á'a kwéisaawe. kentirumbó símakaambo é'a kesivonópa'a íyóndayave'a aamoí ónááowe. kesivomá kembá usáyaaitaraintavaiye simái aamoí ónááowe.

²⁹ íma paáruraisa'a simátimunda póna paárína'a kentáv'é'a sé'a árai'a siráiyé sénéáowe.

³⁰ Sáátáánigo maambárará'á sáwí-kawaana'a kwétimba pó'a íma ayáátáaka'a aaimá simátimundanivo kwená asirayánkó íma kembá tátoraniye.

³¹ kesivomá simásímakaimba mirá únda suwánésa sésa avowámbá arumbá ámakaiye sénéáowe. usásinaiyata konó Ísu siráiyé.

15

árai'a ándáma kemá úne Ísu siráin-kwasai.

¹⁻⁵ Ísu simátimena séna árai'a ándáma kemá úne. kesivomá minándará'á tavíkáiwaiman-iyé. ándáma kemá úne. ándágo amaimá kemán-owe. ímo arambó iyáínda-amaimo éna ayááisiyuwaniye. arambó iyáínda-amaimo éna ayááe'marainana aráságáyó agaimái arambá iyáníye. ayááe'maraintemba simátímakaunda-ainkoma mirá kwéena tirumbá arupí kwéiyé. kesé tarúmai maíya'a kemá kempá'á tarúmai máéno. amaiyé su'maigomo éna íma arambá iyáníye. mirámó intembá kesémo ímo tarúmaimo maíyambo éna íma arambá iyáníye. kemá kesé tarúmai máéna'a pó'a kesémo tarúmaimo maíyawaimo é'a sáwívar-aramba imái ménaaowe. kembó ivá'ó siyuwésamo ésa íma arambá imái ménaaowe.

⁶ amaimó ayááisuwainda-amaimo aáyánkáíndamo éna aú'mái agaisuwáníye. kesémo ímo tarusíyawaima mirá íníye.

⁷ kesémo tarúmaimo maíyawai kesááimo kentirumpimbó táto'maraiyawaima áísaa íyana póna mirá umátinkaniye.

⁸ sáwívar-arambo imáímo maíyan-kwaasimo tuwánésamo ésa sésa Ísu arááíma kwáráan-kwaasin-owe síyana kesivo áwíkomo éna anómba íníye.

⁹ kesivomó arumbó símakainten-umai kesirumbá kembá kwétimune. kemó é'a misírúntáváiyé simái máéro.

¹⁰ kesivoná amáámba ísámai kwenaruntaváiyé simái máyaundantemba kesí amáámbo isé'o é'a kesiruntaváiyé simái ménaaowe.

¹¹ mináímbá simátímakaunda pó'a kesí aamoí-yántáákó kentirumpimbá anómba kwáyaina'a aamoí umái máéro.

¹² kesirumbó timúndantemba moórá-mora-umai tirumbá tíméro. mindá kesí amáámba kwétimune.

¹³ kentí kwaásiyavaiye simái kwétuwa'naa-e'a puwónáe sésamo puwíyamba íma moórá-aimba simái usáyaaitamai tirumbá timénááowe.

¹⁴ kesááimo isémáyayawaimo é'a kesí kwaási-i'a ónááowe.

¹⁵ anón-kwaasigona kwayó-kwáásí anóndakona mayái íma awánaraambanivo kwenávárawaisai kwená mayái awánaraawe. mirámó ontáv'é'a pó'a kesivomó amápar-aimbo simásímakaimba simátimunda pó'a íma kesí kwayó-kwáásíyé sendá kesívarawaisaiye sénaumne.

¹⁶ keinárawa'a íma kembá ításinkaawa'a kemá keinárawa'a ítátinkaunda pó'a kwégwe'a asirayán-árámbá koimái sáwívase umái máéro. kesí imáyáamo é'o kesivompá'ó áísaa íyanamo éna mirá umátinkaniye.

¹⁷ moórá-mora-umai tirumbá tíméro sé'a mirán-amáámba simátímakaumne Ísu siráiyé.

marapá-kwáásí títámbe umátinkaraan-kwasai.

¹⁸ Ísu mináimbá simátimena séna marapá-kwáásímó keinárawatavesamo títámbe umátinkaiya'o é'a tááka'a maré'a sé'a aiva'á kentáásí Ísóigomba áyámbe umánkaraawe sénááowe.

¹⁹ kemá marapá-kwáásívínkémbá kembá ítátinke'a kendéin-owe súnnda pósa marapá-kwáásí títámbe kwéumatinkaawe. kembó úwoimo marapá-kwáásímó onkákái kentávésa sésa kenkáán-kwáásín-owe sésa tirumbá tímésino.

²⁰ kwayó-kwáásí miwítí anón-kwaasigomba íma usáyaaitaraawemo súnnda imáyáama oró. kentí anóndako únasa pósa marapá-kwáásí aká'áámbe simásinkesa sáwí'a umásínkáanten-umai keinárawa'a aká'áámbe simátinkesa sáwí'a umátinkanaaovo kesááima ísámai kawé'á iyawai kentááima isánááowe.

²¹ keinárawa'a kesí kwaási-i'a ombá pósa marapá-kwáásí aká'áámbe simátinkesa sáwí'a umátinkanaaowe. si'mákaiwaimba íma awánaamba pósa sáwí'a umái mirá ónááowe.

²² kemó ímo kusimátimundarakai marapá-kwáásítí sáwí-imayaa úwoi aúpá'á kwáásino. kusimátimunasa miwítí sáwí-imayaa ivá'á túwááraamba íma ivá'á túwáawana úwoi kwáyáie.

²³ títámbe masinkáiyawai kesivonkwará'á títámbe kwéumankaawe.

²⁴ kemó ó'owimo usáyaaitaimo ímo ó'on-o'om-bayaimo mayáúndarakai marapá-kwáásítí sáwí-imayaa úwoi aúpá'á kwáásino. kesí mayáímá awánésa kenté kesivonté títámbe kwéumasinkaawe.

²⁵ Áánútun-ai aúvávimba agaimaréna séna úwoiyavesa kembá títámbe kwéumasinkaawe siráinka'a póna mináimbá ívé'a kwévaariye.

²⁶ kesivonópa'a iyé'a kentí karáá'á tutinkániwaimba ai'maráanana kesivonópakemba kwenamankó keinárawate kumbéna kwemá áraikona ááinda'a póna kentávéna amápa-tantaa'a kusimátiminiye.

²⁷ kemó mayáímó ááimbo asááwándarakemba á'a suwánaraamba pó'a kentáváigwára kesí mayáiyáváigwára'á simátímapa'a kónááowe.

16

¹ naaémbe kesááiyave'a íma asiramái mé'a siyúwáavo sé'a mináimbá kwésimatimunda imáyáa oró.

² naaémbe marapá-kwáásímó keinárawatavesamo mono'-náúmpákémbá kwatuwánáemo sénááomba mindáyavesa sésa Ísuna kwayó-kwáásí tínkamiyawai Áánútuna mayáímá kwémayaawe kampa'á sénááowe.

³ kenté kesivonté íma suwánaamba pósa miráumai sáwí'a umátinkanaaowe.

⁴ ívé'a mináimbá kwésimatimunda póna mindá paárína'a tááka'a maré'a sé'a simásimakaimba kwévaariye sénááowe. mindáyave'a kwésimatimune Ísu siráie.

Áánútun-amanko mayáímá kwémayain-kwasai.

Ísu simásuwena séna keinárawate máyaunda pó'a mináimbá íma simátímake'a

⁵ si'mákaiwainopa'a iyóndatavaiye sé'a ívé'a simátímakaana'a náávára iyónó sé'a íma sísa owa'á

⁶ iyónaume súnnda-aimbo ísááwana tirunkó umbái taisa'á pó'a náávára iyónó sé'a íma sísa owe.

7 árai'a simátime'a sé'a ímo iyúndarakai kentí karáá'á tutinkáníwaima íma kúmísino. iyé'a kwembá ai'maráanana keinárawate kumbéna kawé'a umátinkaniye.

8 kumbéna marapá'a máyáan-kwaasi kentí sáwí-imayaagona ááimba agaráátinkaniye. arupímo umáímo maígona ááimba agaráátinkaniye. Áánútumo aavimbó maitinkáníwaina ááimba agaráátinkaniye.

9 kesááiyavaimo ímo áraire síyawaiyavena simátimena séna kentí sáwí-imayaa úwoi kwáyáiyé síniye.

10 kesivonópa'a iyúnda íma suwánanaaomba póna kentí karáá'á tutinkáníwaima arupí umái ménaaomba kunagaráátinkaniye.

11 maambárará'á sáwí-kawaana'a á'a aavimbá mayánkaraimba póna Áánútu aavimbá maitinkáníyema simátiminimbaniye.

12 sáwívar-aimba simátimusina umbai-áímbá pó'a ívé'a íma kanaán-umai isánááomba pó'a naaémba isánááowe.

13 Áánútun-amankoma kumbéna amápa-tantaatavena árair-aama va'mái simátiminiye. íma kwená imáyáavinkemba simátiminivo simámakain-aimba simátimena aáonomo paárinin-tantaa'a simátiminiye.

14 súnnda-aimba simátiminana kesúwí'a anómba íníye.

15 amápar-aintomba kesivondéimá mindá kendéimán-íye. miráumai sé'a simámakaunda-aimba Áánútun-amankoma simátiminiye Ísu siráiyé.

tirumbá umbai tamái naaémba kawé'á uráin-kwasai.

16 Ísu simásuwena séna sáwíyanka'a íma suwáné'a aáno suwánanaaowe súwasa

17 kwená kwayó-kwáásívínkémbá évakarawai sésa kesivonópa'a iyúnda pó'a sáwíyanka'a íma suwáné'a aáno suwánanaaowemo simbá nóintavaiya kwésiyo.

18 sáwíyankaremo simbá mináínkóná ááimba íya kwéisaumne. nóintavaiye séna kwésiyo suwaná

19 Ísu miwí tuwánarena áísaa ónáo kwéuwana simátimena séna sáwíyanka'a íma suwáné'a aáno suwánanaaowemo súnnda-aintave'a keinárawa'a ávááraumai kemó súnnda-aintave'a ísámae kwénaaowe.

20 árai'a simátime'a sé'a keinárawa'a ivi'á táiyasa marapá-kwáásí aamoí ónááombanivo kentirumbá umbai tamái mé'a naaémba kentirumbá etóyóí ónááowe.

21 moórá-ininkomo iyámpóímo maránkarainda-kanaama tínanamo éna áí'o kwéuwanamo maránkaraintavaiye séna ísámai umbai táinana naaémba miníyámpóí awánéna aamoí umánkaniye.

22 mirá ontembá kentirumbá ísámai umbai té'a naaémba suwáné'a aamoí ónááowe. aamoímó íí-yántáá'á íma maitiyuwánááowe.

23 minkánáá tína'a íma sísa ónááovo kesivombá áísaa íyamba kentávé'a ísámai áísaa íyantavena póna mirá umátinkaniye.

24 kesivombá íma áísaa uráavo ívé'a kentávé'a ísámai áísaa íyamba mirá umátinkainana kentirunkó anómba aamoí ína'a máéro Ísu siráiyé.

marapá-tántáá'á Ísu usáyaaitaraiye siráin-kwasai.

25 Ísu simásuwena séna kwántámai-aimba simátimunda pó'a naaénkanaama tína'a kesivon-áái paárumai simátimenaumne.

26 minkánáámó tína'a kesí imáyáa ontávái kesivombá áísaa íya'a kemá íma áísaa onaná

²⁷ kwemá úwoi tiména kwenarumbá tímakaintavena póna úwoi timíniye. kentáv'é'a sé'a Áánútunopakemba kunkákiye sé'a tirumbá símakaantavena kesivomá arumbá tímakaiye.

²⁸ kesivonópakemba marapá'á kumbáyaunda pó'a ívé'a marapá'á tuwé'a kesivonópa'a iyónaumne Ísu súwasa

²⁹ kwená kwayó-kwáásí sésa ívé'a íma kwántámai-aimpinkemba sémpo avorató kwésimasimene.

³⁰ kesáámá séta áísaa ónáisaye íma súnayaama emá ísaraandana'a po paárumai kwésene. miráyá séta Áánútunopakemba kunkáane kwésune suwaná

³¹ Ísu séna kentáv'é'a Áánútunopakemba kunkákiye sembánivo

³² sáwíyanka'a siyuwé'a kentí naaó'-nao'a kóyáwé owa'á keyáá maúsina kesivomá kesé máyákiye.

³³ mináimbá simátimunda pó'a kesé tarúmai mé'a aánoumai kwempa'á máéro. marapá-kwáásí aká'áamba simátinkesa sáwí'a umátinkanaaombanivo marapá-tántáákwará kwaásigwara'a usáyaaitaraunda pó'a kentirumbá aamoí umái ménaaowe Ísu sirákiye.

17

Ísu kwená kwaásiyavena ísámai Áánútumpa'a námúnaa siráin-kwasai.

¹ Ísu simásuwena kwíyómpa'a awánéna séna kesivoó minkánáámá kwétiye. kesúwí'a anómba ina'á enáwí'a anómba umánkáano.

² amápa-kwaasi tavíkáundayavai asirayámbá símakaanda pó'a símakaanda-kwaasi aúnaí'a umái mai'mai'a umátinkaunda mindáyavai kesúwí'a anómba ina'á enáwí'a anómba umánkáano.

³ eyááama árair-Isoigoma óne. kembá sí'mákaandana'a úne. empáré kempáré tésa kenkáísááima ísááwai aúnaí'a umái mai'mai'a kwéowe.

⁴ marapá'á enáwí'a anómba umái símakaanda-mayaima ánásaumne.

⁵ kesivoó maramá íma taróruraandara'a esé máyauyana kesúwí'a anómba kwáyáinka'a po ókwara'a mirán-ínkwáe'a kwésune.

⁶ marapá-kwáásívínkémbá ená kwaási-i'a umátinke símakaandawaima entávái mirándá'á máyákiye simái paárumatinkaunasa enáái kwéisaawe.

⁷ símakaandayavesa sésa mintántáá'á Áánútu ámakain-tantaare kwésewe.

⁸ símakaanda-aimba simátimunda kwéisaawe. enópakemba kunkáunda-aimba isésa sésa Áánútu ai'mákaisana kunkákiye kwésewe.

⁹ miwíyávé'a ísámai kwéaisaa-une. marapá-kwáásí úwoi-kwaasiyave'a íma áísaa úmpo símakaanda-kwaasi ená kwaásiyave'a ísámai kwéaisaa-une.

¹⁰ ená kwaási kesí kwaásiman-owe. kesí kwaási ená kwaásima ésa kesúwí'a anómba kwéowe.

¹¹ marapá'á íma máénda enópa'a iyóndanivo miwímá marapá'á ménaaowe. kawe-késívóo miwírá'á emá taviyénda pósa Áánútumbo ááyaan-kwaasi-i'a umái ménaaowe. esé kesémo tarúmimo maúyantemba miwímá tarúmai ménaaowe.

¹² miwísé mé'a tavíkáunda Áánútumbo ááyaan-kwaasi-i'a umái mésa íma sáwí-amba kwakáawe. ánivo moóráwai sáwí-amba kwaránimba póna mináimbá Áánútun-aai aúváivimba agaimaréna siráin-aimba paáriníye.

¹³ enópa'a íma iyúnda marapá'á mé'a miwí tirumpimbá kesí aamoí yántáákó anómba kwégwaintavai mináimbá kwésimatimune.

14 enáái simátímaumne. kemó ímo árai'o marapá-kwáásímó úndantemba miwímá íma árai'a marapá-kwáásímá ombá pósa marapá-kwáásí úwoi-kwaasima tíyamba kwéumatinkaawe.

15 íma sé'a miwímá marapákémbá kuntiraaó súmpo Sáátáánigo sáwí'a umátínkáivo se taviyiyó kwésune.

16 kemó ímo árai'o marapá-kwáásímó úndanten-umai miwímá íma árai'a marapá-kwáásímán-owe.

17 enááima árair-aimba póna tirumpimbá kwáyainasa ená kwaási-i'a umái ménaaowe.

18 kembó si'maráána'o marapá'ó kunkáundantemba miwímá ti'maráanasa marapá-kwáásívimbá ménaaowe.

19 miwíyáváyé sé'a enarááíye su'mai kwaráúnda pósa enarááíye su'mai kwaránááowe.

20 íma maankwáásíyé su'maiyave'a áísaa e'a súmpo miwí táái isésa kentávésa sésa árai'a Áánútunopakemba kunkáíye síyawaiyavaigwara'a kwéaisaa-une.

21 kesivoó áísaa e'a sé'a esé kesémo tarúmaimo maúyantemba miwímá enté kentéva'a tarúmai ménaaowe. miwímá tarúmai máyáamba pósa marapá-kwáásí tuwánésa sésa árai'a Áánútuma Ísumba ai'mákaisana kunkáíye sénááowe. mindáyave'a námúnaavinkemba kwésimamune.

22 esé kesémo mimbórái'o umáímo maúyantemba símakaanda-asirayamba tímakaunda pósa mimbórái'a umái ménaaowe.

23 emá kesé tarúmai máéna'a kemá miwísé tarúmai máyaunda pósa miwímá tarúmai ménaaowe. marapá-kwáásí mindá tuwánésa sésa Áánútuma Ísumba ai'mákaisana kunkáíye sénááowe. enarumbá símakaandanten-umai miwígwará'á tímakaunda pósa marapá-kwáásí tuwánésa sésa áraire sénááowe.

24 kesivoó maramá íma taróruronka'a enarumbá siméma asirayámbá símakaane. símakaanda-kwaasi kesé maígwaé sé'a súnnda pósa kesí asirayámbá awánanaaowe.

25 kesivoó arupínako óne. marapá-kwáásí embá íma kwéawanaambanivo kemá awánáúnda símakaanda-kwaasi kentávésa sésa Áánútuma ai'mákaisana kunkáiwaiye kwésewe.

26 entávái mirándá'á máyáíye simái paárumatimunasa enarumbó símakaandantemba miwí tirumbá simíya'a miwísé ménaumne. entávái mirándá'á máyáíye simái paárumatinkare'a paárunte kónaumne Ísu námúnaavinkemba mirá siráíye.

18

Ísumba tátokaan-kwasai.

Mátíyu 26:47-56, Mááka 14:43-50, Árúku 22:47-53

1 Ísu simásuwena kwená kwayó-kwáásíyé Kítáróni-nomba kóatesa taai-kanáágúnévimbá komáyówana

2 Ísuwe kwená kwayó-kwáásíyé mintái-kánaágúnévimpá'á kóyo untavéna Yútási Ísuna kuntaru-kwáásí mintái-kánaágúnévá'á awánéna

3 mivá'á kúmba amáán-kawaa-kwaasiye mono-kawáá-kwáásíyé i-kwáásígwará mono'-nánkár-í-kwáásígwará'á ti'marówana Yútási tí'maena taánasatagwara ánáyatankwara'a maimaésa oómbá to'maésa mintái-kánaágúnévá'á kumbá

4 Ísu kwenópa'o tínín-tantaakomba awánéna kwená kwaásivinkemba usásinena miwí túrampa'a koména tísaa ena séna nááwana avakáá-íya kwéoo súwasa

5 Ísu Násáretivakewaintaveta kwéavakaa-une suwaná miwántávé'o sembá kemá úne súwana Yútási Ísuna kuntaru-kwáásímá póna miwísé máyomba

6 kemá úne Ísu súwasa miwí tayauwéropa'a tanaambá vowaná

7 Ísu moórágwara'a tísaa ena séna nááwana avakáá-íya kwéoo súwasa Ísu Násáretivakewaintaveta kwéavakaa-une suwaná

8 Ísu séna á'a simátimunda maandá kemá úne. kembó sivakáá ontavé'a maankwáási étinkaiyasa koró Ísu súmba

9 Áánútuntavai siráimba símakaanda-kwaasi íma sáwí-amba kwakáawe sirónka'a póna paárumai mináímbá súwana

10 Sáimoni Pítaa taánasatama ámúrandavinkemba taú'maena aiva'-mónó-káwáánákóná kwayó-kwáási áá'a agáúsuwomba minkwáyó-kwáásígó áwí'a Márakáasi kwenáá'a agáúsuwowana

11 Ísu Pítaantavena séna ená taánasatama ámúrandavimba kwiyuwó. sí'a índai'a umásinkanaaombanivo kesivoná mayáíma íma tuwánáúnda pó'a mirámá ónaumne Ísu siráíye.

Ísumba áí'maesa Ánásinopa'a máánkaraan-kwasai.

12 Ísu súwasa i-kwáásiyé miwítí anón-kwaasiye mono'-nánkár-í-kwáásiyé Ísumba táto'mai ayáánka'a asááúmaesa

13 áí'maesa aiva'á moórá-kawaana'a áwí'a Ánásinopa'a máánkówana kwemá Káyavaasi aísáánkoma póna minkánáámá Káyavaasima aiva'-mónó-káwáánákómá póna

14 ááéma simátimena séna Yútaa-kwaasi amápa'a púwóvo séna moóráwai puwíniye siráiwaina aísáánkonopa'a máánkaraawe.

Pítaa íma awánáúnda-kwaasiye siráin-kwasai.

15 máánkówasarai Ísuna kwayó-kwáásírái moóráwai Sáimoni Pítaawe moóráwaiye Ísun-ánaaemba kwa'maésarai kuyambá aiva'-mónó-káwáánákó moóráwaimba awánasuwowana aaimá ísópa'a Ísumba ánkaroopa'a umáyowana

16 Pítaa aan-taaréivímbá máyowana aiva'-mónó-káwáánákómá awánówaima usauweréna ontará'óarákwiron-arasigontavena simámuwana ontá tiyankówana Pítaamba áí'maena usáverowana

17 minárásígó Pítaamba awánéna áísaa ena séna minkwáásígóná kwayó-kwáásiyá'ono súwana Pítaa séna a'áo ke ó'on-kwaasi úne súwasa

18 táúgwitavesa ésa mayái-kwáásiyé i-kwáásiyé iramá agaimarésa tiyáámba kwégauvuwana Pítaa mináímbá simásuwena irará'á koména ayáámba kauráíye.

aiva'-mónó-káwáánákómá Ísumba áísaa uráin-kwasai.

Mátíyu 26:59-66, Máaka 14:55-64, Árúku 22:66-71

19 Pítaa irará'á kwégauvuwana aiva'-mónó-káwáánákómá Ísuntavena séna simátimakaanda-aimba simásimiyo. ená kwayó-kwáásiyáváígwará'á simásimiyo súwana

20 Ísu séna Yútaa-kwaasiti anóm-bono'-naumpare sáwíyam-bono'-naumpare simáti simati eémáyaunda avora'á seémáyaunda íma aúpá'á simátimakaumpo

21 nóintavai kwéshaa-ono. kesááimo ísaraawai tísaa inasá simátimakaunda-aimba ísaraamba pósa sénááowe súwana

22 mono'-nánkár-í-kwáásígó Ísumba tuvuwéna séna aiva'-mónó-káwáánákómó simpímbá íma mirá siyó súwana

23 Ísu séna sáwí-aimbo súndarakai misáwí-áimbá ááéma avora'á isinó. kawer-áimbó súndayavai nóinkakena sínkamono súwana

24 Ánási ai'marówasa ayáámpinken-anda íma ayútuwesa mindánankwara'a áí'maesa Káyavaasi aiva'-mónó-káwáánákónópa'a máánkaraawe.

Pítaa íma awánáúnda-kwaasiman-iye siráin-kwasai.

Mátíyu 26:71-75, Mááka 14:69-72, Árúku 22:58-62

25 aiva'-mónó-káwáánákónópa'a Ísumba máánkówana Pítaa irará'á ména ayáamba kwégauvuwasa irará'ó máyón-kwaasi áísaa esa sésa egwárará minkwáásígóná kwayó-kwáásí oónó suwaná mináimbá umémpa'a tuwéna séna ke ímaniye súwana

26 aiva'-mónó-káwáánákóná kwayó-kwáásí Pítaantavena séna emá minkwáásígóe taai-kigáúvá'á máyaaya'a tuwánaraunda áraira súno séna Pítaama áá'a agáúsukowai akún-ándárakéwáímá súwana

27 Pítaa moórágwara'a séna ke ímaniye súwana kokórigo áái siráiyé.

Ísumba áí'maesa Páírátinopa'a máánkaraan-kwasai.

Mátíyu 27:1-2,11-14, Mááka 15:1-5, Árúku 23:1-5

28 kokórigo áái súwasa irataró'a Káyavaasina naaúmpakemba Ísumba áí'maesa kámááni-anondakona pááimpa'a máankesa sésa íma Yútaa-kwaasiti naaúmpa'an-ivo ó'on-kwaasiti naaúmpa'a iyéta tíyótaasa í-tánómbá íya náúnavaiaawe sésa íma íyúwana

29 Áró máani-kamaani-kawaanako áwí'a Páírátí kunákárúwena kuntísaa ena séna minkwáásí nóinkakena aavimbá mayankánáe séo súwasa

30 ímo sáwí'o uráinkakai íya áí'maeta túsino suwaná

31 Páírátí séna keyááríka'a áí'mae'a kentí amáambo makénten-umai simánkáaro súwasa miYútáá-ánón-kwáásí sésa Áró máani-kamaani-kwaasi moóráwaimbo tuvú'máimo utaiyáváí aambá áúntukaawe sumbá

32 ááéma Ísu simátimena séna taaira'á mói sínkamiya'a puwónaumne siráin-aimba paárúwasa áí'maesamo kumbá mináintávésa uwaná

33 Páírátí naaúmpa'a kuntuaweréna iyéna Ísumba ááyena séna emá Yútaa-kwaasiti kawáánará oónó súwana

34 Ísu séna ená imáyáavinkena sísaa ó. kwaási simámakaawa sísaa oónó súwana

35 Páírátí séna kemá íma Yútaa-kwaasima úne. ená kwaásiye mono-káwáá-kwáásíyé áí'maesa kesópa'a tiráavo norá ónasawa'iyó súwana

36 Ísu séna kemó kawáái'o úndama íma marapá'á kwáyáiyé. kemó kawáái'o úndamo marapá'ó kwáyáinkakai kesí kwayó-kwáásí áái'a tíyáásino. Yútaa-kwaasi kembá tátoraavo sésa áái'a tíyáásino sésa tátokaawe. kemó kawáái'o úndama íma marapá'á kwáyáiyé súwana

37 Páírátí áísaa ena séna kawáánará oónó súwana Ísu séna á'a séne. mindáyave'a marapá'á kumúnana masínkaraimba pó'a arupí-aimba kwésimatimune. arupí-aintavesamo aamoimó owái kesááima kwéisaawe súwana

38 Páírátí séna nói-aina arupí-aimban-iyo siráiyé.

Ísumba aráá'a tuvúwóro siráin-kwasai.

Mátíyu 27:15-31, Mááka 15:6-20, Árúku 23:13-25

Páírátí simásuwena kunákáruwena Yútaa-kwaasitavena séna kwemó sáwí'ó uráimbo simásímakaamba avakáá únda íma isáúmpo

³⁹ tíyótaasa í-tánón-kánáá tintembá moórá-kwaasi ááyaawa'a ándávakemba ayúrankaundantemba minkánáámó tinká'á Yútaa-kwaasiti kawáánará ayúrankanaumno tísaa ena súwasa

⁴⁰ anónka'a sésa ímanivo kwembá íma ayúranke Párápásimba ayúrankaao suwaná Párápásima ááite tiyéna umóyánté in-kwáásímán-íye sésa kwembá ayúrankaao siráawe.

19

¹ suwaná Páírátí i-kwáásí simátimuwasa Ísumba áwí-andanei áwíruku'-nesa

² anón-kwaasiti kánumo'an-íye sésa áwí-andama owepamáí Ísu a'nómpímbá kuvérankesa naaeyayán-únánkwátóí anón-kwaasiti unáánkwátóíman-íye sésa umánkesa

³ kanaará'a ankésa moórá-mora-umai kwenópa'a tésa sésa Yútaa-kwaasiti kawááná'á óne sésa tiyáándeí tuvúto'na uráawe.

⁴ tuvúto'na uwaná moórágwara'a Páírátí kunákáruwena amápa-kwaasiyavena séna másáaro. íma sáwí'a uráintave'a áí'mae'a túranka'a máankaraana'a awánaaro. íma sáwí'a uráíye súwana

⁵ Ísu kunákáruwena a'nómpímbá áwí-andagwara naaeyayán-únánkwátóígwara'a kunákárúwowana Páírátí simátimena séna minkwáásígómbá awánaaro súwasa

⁶ mono-káwáá-kwáásíyé mono'-nánkár-í-kwáásíyé awánésa anónkar-anonka'a sésa taaira'á tuvuwíyana puwíno suwaná Páírátí séna kwemá íma sáwí'a uráimba pó'a kemá íma tuvuwónaumpo keinárawa'a áí'mae'a taaira'á máyuvuwooro súwasa

⁷ Yútaa-kwaasi sésa kwemá séna Áánútu áánimba úne seémáyaimbanivo kentáásí amáánkoma séna mirámó síndawaimba tuvuwíyana puwíno símakaampimba póta tuvuwónaumne suwaná

⁸ Áánútu áánimba úne siráin-aimba Páírátí isówana ávááraumai áá'a kówana

⁹ naaúmpa'a kuntauweréna umaéna Ísumba áísaa ena séna náávakewaiya'ono súwana Ísu iséna íma aái súwana

¹⁰ Páírátí séna kemó áísaa únda nóra se íma aái kwésono. kemó aaimó senasamó ésa ayúrankanaaowe. kemó senasamó ésa taaira'á tuvuwíyama puwíníyone. minásíráyámbá tokáumne súwana

¹¹ Ísu séna Áánútumo minásíráyámbó ímo ámakainkakai íma toráasino. Áánútu ámakaiwo sí'maenamo enká'ó másínkaiwaina sáwí-mayaigoma ená sáwí-mayaigomba usáyaaitaraiye siráíye.

¹² Ísu súwana Páírátí mináímbá iséna séna nóra'íyo ke minkwáásí ayúrankanae'a kwéune súwasa Yútaa-kwaasi anónka'a sésa emó ayúrankemo éma íma Áróamáni-kamaani-aiva-kawaanakona kwaási-i'a kwéone. Ísu séna kemá kawáánákómá úne siráintavai Áróamáni-kamaani-aiva-kawaanakomba usáyaaitanae siráintavai mindáyavaiye séma íma ayúrankaao suwaná

¹³⁻¹⁴ Páírátí mináímbá iséna Ísumba áí'maena máápa'a óntan-ayaumá kwáyom-barupa'a Yútaa-kwaasi tááivinkemba áwí'a Kápata-marupimba kumbéna aaivimbá maitínkarom-barupa'a kumbéna Yútaa-kwaasiyavena séna kentí kawáánákómán-íye súwana tíyótaasa í-tánón-kánáámá

aaváyaaraamba tíniye úwana ívékaamba kwáyá'wái sáwíyanka'a tíniye úwana Páírátí Yútaa-kwaasiyavena séna kentí kawáánákómán-iye súwasa

¹⁵ ímaniye sésa anónkar-anonka'a sésa taaira'á tuvuwíyana puwíno suwaná Páírátí tísaa ena séna kentí kawáánákómbá taaira'á tuvuwíyane'a kwéowe súwasa mono-káwáá-kwáásí sésa Áróamáani-kamaani-aiva-kawaanako kweyáama kentáásí kawáánákómán-iye suwaná

¹⁶ Yútaa-kwaasi tááigo usáyaaitontavena Páírátí séna Ísumba taaira'á tuvúwóro séna tímakaiye.

Ísumba aráá'a tuvúkáan-kwasai.

Mátíyu 27:32-44, Mááka 15:21-32, Árúku 23:26-43

¹⁷ Páírátí timúwasa i-kwáásí Ísumba áí'maesa taaimá tuvuwónááon-taima kwenká'á ámúwana áúgwaata'maena tuvuwónááon-ayampa'a kumba mináyámparé sésa áwí'a a'nómayaampare Yútaa-kwaasi tááivinkemba Kórígótaavare mináyámpá'á kúwasa

¹⁸ taaira'á aiyayaampimba tuvúsúmaresa kae-kwáásírái Ísuna évarevar-akwampa'a taaira'á tuvúsúmaresa Ísumba avumpimbá tuvúsúmarowana

¹⁹ Páírátí kwená mayái-kwáásíyávéna séna Ísu Násáretivakewaima Yútaa-kwaasiti kawááná'án-iye sé'a agaimái taaira'á aráápamankaaro súwasa

²⁰ kaumbo-kwáásí tááivinkemba Yútaa-kwaasi tááivinkenkwara Áróamáani-kwaasi tááivinkenkwara Kíríki-kwaasi tááivinkenkwara'a agaimái aráápamankarowasa sáwíva-kwaasi awánomba tuvúwún-ayampa'a anón-daopa'a egwaa'á kwáyontavai sáwíva-kwaasi mináúvámá awánésa táámpamai ísówasa

²¹ Yútaa-mono-kawaa-kwaasi Páírátintavesa sésa Yútaa-kwaasiti kawááná'án-iye íma mirá simái agayáámpo kwemá séna Yútaa-kwaasiti kawááná'á úne mirá simái agayaaó suwaná

²² Páírátí séna á'a agaimakáumne siráiyé.

²³ i-kwáásí Ísumba taaira'á aiyayaampimba tuvúsúmaronka'a kwená unáánkwátói maimaésa éiyainka'a taaímbaresa moórá-mora-i-kwaasi éiyain-kwaasi minúnánkwátói maimaésa moórá-ampaanta paákár-únánkwátói íma arúmakon-ampaantama maimaésa sésa

²⁴ tararáivo séta aávéiya kwétiyaananaya nááwa usáyaaitena mayáníyo sumbá Áánútun-aai aúvávimba agaimaréna séna

kesí unáánkwátói taaímbai maimaésa moórá

kesí ampaantarátávésa aávéima tiyaráawe

sirónka'a pósa i-kwáásí mirá uráawe.

²⁵ i-kwáásí mirá uwasá Ísuna kwaasi taaira'á tuvúkón-taigona ááimpimbo máúmba Ísumba anówa úwana kwenáúnko Kórópasi awainínkó áwí'a Máriaa úwana Mágátáara-naopaken-ininko áwí'a Máriaa úwasa miráumai-inimba taaigoná ááimpimba máyówana

²⁶ Ísu kwenanówamba awánéna kembá Yónimba suwánéna anówantavena séna mindá enáánimban-iye séna

²⁷ kentávéna séna mindá enanóman-iye súwa'a isé'a kesí naaúmpa'a móankare'a kárákwiraumne.

Ísuma pukáin-kwasai.

Mátíyu 27:45-56, Mááka 15:33-41, Árúku 23:44-49

²⁸ minkákémbá Ísu imáyáama éna amápa'-mayaima ánásaumne súmba sáwí-imayaagomo tátokaimpinkemba iyátinkaunda-mayai amápa'-mayai

ánásasuwaumne séna Ísun-aaí Áánútuna aúváivinkemba paárinintavena Ísu séna nontávái kwésinkaiye súwana

²⁹ ándá-aran-domba ikaa'-nómbá anavéúmpímbá kwáyowana paru-táyánama mindómpímbá tu'maéna oviyen-támayopimba kinúvaimaena naínkwáe séna Ísu óika'a mósá marówana

³⁰ Ísu néna séna amápa'-mayaima ánásasuwaumne séna a'nómbá kívaimai avowa ayáámpimba kwenamambá to'maréna pukáiyé.

Ísuna akwámpímbá kwaantáándéí agaivaráin-kwasai.

³¹ Ísu kweyáárika'a puwúwana Yútaa-kwaasima agándon-kanaama tíyótaasa í-tánón-kánáámá aaváyaaraamba tíniye úwasa pósa sésa agándai-kanaara'a puwíyan-kwaasi taaira'á máévo sésa Páírátinopa'a tésa sésa puwíyan-kwaasi íma úwoi tiyúwéwasa taaira'á máéro. tísamaima ankaisíyasa ááéma puwíyasa taairakémbá marapá'á maitiyúwáaro suwaná

³² Páírátí owé súwasa i-kwáásí Ísuna évarevar-akwampa'a taaira'á tuvúsúmaron-kwaasi tísamaima koankaisésa

³³ Ísunopa'a tumbá á'a pukóntavesa kwenáísamaima íma ankáísúmba

³⁴ moórá-i-kwaasigo Ísuna akwámpímbá kwaantáándéí agaivówana naegwára nonkwára'á kunkáiyé.

³⁵ mindámó awánáúndawaima simátímakaumne. awané'a árair-aimba súnda pó'a isé'a sé'a áraire sénááowe.

³⁶ Áánútun-aaí aúváivimba agaimaréna séna kwenayáátamba íma ankaisíniye agaimaréna sirónka'a pósa i-kwáásí mirá uráawe.

³⁷ moóráva'a agaimaréna séna kwaantáándéímó agaiváíndawaimba avuwónááowe agaimaréna sirónka'a póna paáruraiye.

Ísumba utamánkaraan-kwasai.

Mátíyu 27:57-61, Mááka 15:42-47, Árúku 23:50-56

³⁸ Yósépima Árímatíyaa-naopakewaima Ísun-aaí isówai póna Yútaa-anon-kwaasi táároi inkaiséna kwenáwí'a áúyotukomba póna Ísuma puwúnka'a Páírátinopa'a téna séna Ísun-auma utánáivo simiyó súwana Páírátí séna kanaámpó mayáníyone súwana Yósépi Ísun-auma komayówana

³⁹ Níkótimasima ááéma Ísunopa'a no'wáámba tiráiwai áséi-kwiyumba úm-basawemba anóm-basawemba kae'á maimaéna Yósépimba kóái'maesarai

⁴⁰ Ísun-auma komaimaésarai ampaantavímbá mináséi-kwíyúm-básawénkwára'á asááúmaesarai tésarai Yútaa-kwaasi miráumai utaantembá pósarai miráumai utaráíiyé.

⁴¹ Ísumbo tuvúkáan-ayampa'a taai-kigáúmá kwáyowana utaráam-burí-aima ímo kwaási utaróm-burí-aima kwáyowasarai

⁴² agándai-kanaama sáwíyanka'a tíniye sésarai mimbúrí-áímá egwaa'á kwáyontavesarai Ísumba mimpímbá máutaraaiye.

20

Ísuma pukáimpinkemba usásinkain-kwasai.

Mátíyu 28:1-8, Mááka 16:1-8, Árúku 24:1-12

¹ sontaará'á irataró'a íma sán-karowana Máriaa Mágátáaraa-naopaken-ininkoma utamánkaroopa'a kwéna koawánómba murí-áígóná óikaken-ontamba maisukówana koawánéna

² isaaiséna Sáímoni Pítaante kenté tasímásiména séna kentáásí anóndakon-áúma murí-áivinkémbá maimaésa náávára makááo súwakai

³ Pítaae kesé utamánkóm-buri-aiva'a kónáe sékai
⁴ isaaisékai kówayamba kemá Pítaamba kóyaaita kwé'a aiva'á muri-áivimbá kówánda
⁵ kivaire'a ampaantawé su'mai kwáyomba awané'a íma muri-áivimbá usáverááwánana
⁶ Sáimoni Pítaa téna muri-áivimbá usáverena awánómba ampaantawé su'mai kwáyowana
⁷ Ísu a'nónkákén-ámpáántá moórá-ayampa'a kwáyowana awánówa'a
⁸ muri-áivimbá aiva'á kówándawai usávere'a awané'a sé'a árai'a pukáimpinkemba usásinkaiye séwándanivo
⁹ Áánútun-aaí aúváivimba agaimaréna séna pukáindavinkemba usásinaniye siráimba íma ísámai kawé'á ówáyamba
¹⁰ kenkáisi naaópakai kuráuye.

Ísu paáruwana Máriyaa awánarain-kwasai.

Máaka 16:9-11

¹¹ naaópa'a kówayana Máriyaa muri-áigó óika'a ména ivi'á kwétena kivairena muri-áivimbá awánómba
¹² kae-kwáási kwayán-únánkwátóigwara'a Ísumba utamánkóm-barupimba mésarai moóráwai a'nómpá'á maúwana moóráwai aísamaiva'a maúwana umái máyóyana Máriyaa tuwánówasarai
¹³ sésarai meníninkóo nóintavai ivi'á kwétaano suyaná Máriyaa séna kesí Ísóigomba maimaésa náávana makááo sé'a íma kwáyáisa'a kwéawanaumne
¹⁴ simásuwena tagwántámai awánómba Ísuma úmbanivo íma aúyówana
¹⁵ Ísu séna meníninkóo nóin-ivira kwétewa nááwana kwéavakaa-ono súwana Máriyaa séna taai-kigáúrá'á tavíkáiwaima iyé-ímáyáá éna séna emó maimaémo nááva'o maké simásiimiyo. komayánáivo súwana
¹⁶ Ísu séna Máriyaa súwana mégwantena kwenááivinkemba séna Ara-ponai súmba maanáipínkémbá kwántámai séna kesí Ísóigoo súwana
¹⁷ Ísu séna kesivonópa'a iyóndayavai kwéumpo íma tátoraa. kesívarawaisai kosimátimé se kesivo kentivonópa'a iyúne. kesí Ísóigo kentí Ísóigonopa'a iyúne súwana
¹⁸ Máriyaa Mágátáara-naopaken-ininko Ísuna kwayó-kwáási kosimátiména séna Ísóigomba awánáúmne séna Ísóigomo sún-aimba simátímakaiye.

Ísuna kwaási kwembá awánaraan-kwasai.

Máaka 16:14-18, Árúku 24:36-49

¹⁹ misóntááóná enónka'a Ísuna kwayó-kwáási Yútaa-anon-kwaasiyavena táa'a kówasa naaúmpa'a umésa ontá umái ítáyuwowana Ísuma paárumai túranka'a ména séna aánoumai máéro séna
²⁰ ayáánarumpin-avigwara akwámpín-ávígwára'á agaráátinkowasa miwítí Ísóigomba awánésa pósa ávááran-aamoi umánkówana
²¹ Ísu moórágwara'a séna aánoumai máéro. kesivomó si'mákaintemba umái keinárawa'a ti'maráana'a kesí mayáímá komáyáaro séna
²² kwenááma aútiména séna Áánútun-amankomba tíménana kesé méníye.
²³ sáwí-imayaamo maitiyuwáíyanamo éna misáwí-ímáyáámá ánásaniye. ímo maitiyuwáíyanamo éna misáwí-ímáyáámá úwoi kwaikwai'a íníye Ísu siráíye.

Tómási Ísumba awánarain-kwasai.

24 Ísuma paárúwasa kwená kwayó-kwáásí awánasuwonka'a Tómaasi kwááyu-awi'a ávárawaao kwemá ó'opa'a máyomba

25 túwasa simámesa sésa Ísóigoma paárisata awánáúmne suwaná Tómaasi séna ayáánarumpin-avigwara akwámpín-ávígwará'ó awáné'o tátorekai sé'a pukáimpinkemba usásinkaiye súsino súwana

26 avakaeté-no'waamba maisuwésa Tómaasigwarar-umai ókwara'a kwená kwayó-kwáásíyé naaúmpa'a umésa ontá umái ítáyuwowana Ísuma paárumai túranka'a ména séna aánoumai máéro séna

27 Tómaasintavena séna siyáánarumpimba táto'mai awáné sukwámpímbá táto'mai awáné se kentávái kamparé sénavainivo áraire siyó súwana

28 Tómaasi séna kesí Ísóigoo emá kesí Áánútu óne súwana

29 Ísu séna ááéma íma suwánarempo kamparé siráandaniye. ívé'a suwánáanda po áraire kwésene. ímo suwánewaimo ésa árairemo sésamo ésa aamoí ésa tirumbá kawé'á ónááowe Ísu siráiyé.

30 Ísuma kwená kwayó-kwáásí súranka'a ó'on-o'om-bayai-awaame'a agaráásinkowa'a évaka'a maankwándááívímbá íma agaimaráúndanivo évaka'a agaimakáumne.

31 Ísuma Áánútu áánimba póna kwemá usásinankaiwaiman-iye séna maanáúvái má agaimakáunda pó'a Ísuntavesa áraire sénááowe. mirámó síyawaimo ésa Ísuwe tarúmai maí'mai'a ónááowe sé'a mindáyave'a maanáúvái má agaimakáumne.

21

avakaeté-kwaasima Ísumba awánaraan-kwasai.

1 naaémba Táípíriyasi-kwaaunkon-awampa'a Ísu miráumai paárúwasa kwená kwayó-kwáásí awánaraawe.

2 kwená kwayó-kwáásí torupésa miwí túwí'a Sáímoni Pítaawe Tómaasi kwááyu-awi'a ávárawaawe moórawai Káriri-ayampakemba Kéna-naopakenkwaasi áwí'a Nátáníyowe Sépéti ááninkaiye ó'on-kae-kwaasiye miráumai-kwaasi torupówana

3 Sáímoni Pítaa simátimena séna noyáá'a kotoránáe'a kúne súwasa kesáágwara'a montá kónáeta kwéune sésa nompí-sípívímbá usámaaisesa kumbá no'wáamba noyááramai kwima-kwimar-umbá íma noyáá'a torówana

4 irataró'a Ísu nonawámpá'á máyowasa íma aúyowana

5 Ísu séna iyámpóiyono. noyáá'a tokááo súwasa ímaniye suwaná

6 Ísu séna kwase-únámbá tiyáánúrapar-ayampa'a nompímbá túwéwana kumína'a noyáá'a asínáaro súwasa kwemó súnтен-umai sáwíva'-noyaa'a asínówana mindómpí-sípívímbá íma kanaán-umai máráára'naraa éna ógwitowa'a

7 kemá Pítaantave'a sé'a epínda Ísóigoman-iye séwánana Pítaa mináímbá iséna mayáímó mayáíndayavena paákákén-únánkwátói ayú'maromba minúnánkwátói maimái úmaena nompí-sípí tuwéna nompímbá ásávena nonáámááíva'a kúwana

8 nonáámááí egwaa'á kwáyowata ó'on-kwaasiya mindómpí-sípí maimaéta kwase-únámbá tavisímaeta kówándaya

9 nonáámááíva'a ásávaawandaya iramá kwégowana noyáákwara toónkwará'á kwéagayowata awánaawananaya

10 Ísu séna tóráan-doyaa'a évaka'a maimaé'a teró súwana

11 Sáimoni Pítaa nompí-sípívimbá usámaaisena kwase-únámbá tavisímaena nonáámááíva'a mámarowana anón-doyaa'a 153 noyáá'a kwéna sáwíva'-noyaa'a kwáyombanivo kwase-únámbá íma tararówana tavisímaena nonáámááíva'a mámarowana

12 Ísu simásimenaya séna tamandaaró súwata nááwa'ono séta áísaa ónáe séta ówándaya íma áísaa eta Ísóigoma iyé-ímáyáámá ówánanaya

13 Ísu noyáákwará toónkwará'á maimái símakaintaawe.

14 Ísu pukómpinkemba usásinomba kaeká'á paárúmba ívékwarakaamba paárúwata awánaraundayaawe.

Ísu Pítaantavena kesí kwaásira'a taviyiyó siráin-kwasai.

15 toómbá násuwowana Ísuma Sáimoni Pítaantavena séna Yóni ááninko Sáimoniyo. miwímá usáyaaítewa enarumbá kwésimeno súwana owé Ísóigoo ená imáyáamo umánkaunda á'a suwánaraane súwana Ísu séna kesí sipisípiraaka'a taviyiyó séna

16 ókwara'a Ísu áísaa ena séna Yóni ááninko Sáimoniyo. kesí imáyáama kwéono súwana owé Ísóigoo ená imáyáamo umánkaunda á'a suwánaraane súwana Ísu séna kesí sipisípira'a taviyiyó séna

17 kaumborá'á Ísu áísaa ena séna Yóni ááninko Sáimoniyo. kesí imáyáama kwéono súwana kaumborá'á áísaa ena súntavena Pítaa arumbá umbái tówana séna Ísóigoo amápa-tantaa'a á'a awánaraandayavai ená imáyáamo umánkaundagwara'a á'a suwánaraane súwana Ísu séna kesí sipisípira'a taviyiyó.

18 árai'a simáme'a sé'a emá aú-kwaasima máyaanda po ená unáánkwátói ane'maké ená imáyáavinkemba úwoi kwénaempo anónu'mai kéma enayáámba árútuwenasa ímo embó arááímo táíndava'a máankanaaowe Ísu séna

19 mináímbó súmba Pítaamo miráumai taaira'á puwéna mindá Áánútu áwí'a mósá maráníye séna Pítaantavena séna kesirááíma kwaraaó siráíye.

Ísunte Yóninte mindáraití kwaásai.

20 Ísu Pítaantavena simásuwowana Pítaa kogwanténa moóráwaimba awánarai. ááéma toómbá narópa'a Ísun-aóká'á ména séna Ísóigoo nááwa ená kuntaru-kwáási íníyo siráiwaimba

21 Pítaa kogwanténa awánéna Ísuntavena áísaa ena séna Ísóigoo minkwáásíndó súwana

22 Ísu séna kemó súndamo é'o é'a kwemó éna úwoi maambárará máyaina'a kemá kumónaumnemo súndamo énamo éna íma endéín-ivo kendéímán-íye. emá kesirááíma kwaraaó Ísu súwasa

23 kwená kwayó-kwáási íma kawé'á umái ísónkakemba sésa kwemá íma puwíníye sésa simátíma'mae kuwaná kwemá íma puwíníye Ísu íma mirá siráimbanivo kwemó éna úwoi máyaina'a kemó kumónaumnemo súndamo énamo éna íma endéín-íye Ísu siráíye.

24 íma puwíníyemo siráan-kwaasi kemá Yóni úne. mináímbá kwésimatimatuwe'a aúváívimba kwéagaisuwaunda mináímbá árair-aimbaníye.

25 Ísumo mairáim-bayaima évaka'a agaé'a évaka'a íma agairáunda pó'a amápa'o agaisuwé'o é'a maranéí káátamaranaumpo náávara maránaumno sé'a sune.

kemá Yóni súnda-aimba ánásaiye.

aantá-kwaasi

Ísu kwíyómpa'a irówana Árúku kae-kwáái aiyayaan-iyaiyo. miráumai-ima maisuwéna maanáimbá agaimakáie. Áánútunopa'o iyí-ámbá Yútaa-kwaasiti monor-áimbá isaná Ísuma marapá'á kunkáinka'a kwenáaiyavai áraire sésa kwenká'á aráápamai kwémaen-amban-iyé. Áánútun-amanko Ísuna kwayó-kwáásiyé kwená aampa'ó kwégun-kwaasiye asirayámbá timúwasa Ísun-aaí aiva'á Yútaa-kwaasi Yérúsaremuva'o máyówai simátímúwasa mináintávái áraire sésa kwenká'á aráápamai máyówai Yútaa-kwaasiti maravá'á ó'on-daopimpa'a kosimátímakaawe. minkákémbá évakarawai ó'om-baravaka'a Yútaa-kwaasiye ó'on-o'on-kwaasiye kosimátin-tasimatin-uraawe. Árúku mirán-áimbá agaimakáie.

aantá-kwaasiti mayáimó mairáan-kwasai.

¹ Tíóvíráasiyo ívé-kwandaavimba moóra-kwasai sénaumpo isaaó. aiva-kwándááivimbá Áánútu Ísumba ai'marówana marapá'á kunkáin-ainkwara mayáimá kumbairáin-ainkwara aaimá siráin-ainkwara avumpimbá amápa'-mayaima mairáinkwara'a komaé tamae umái kwená mayái marapá'á ánásowana

² Áánútu kunairówana kwíyómpa'a iráin-ainkwara'a aiva-kwándááivimbá agaimakáunda isa'á ívé-kwandaavinkwara'a agaimaráúmpo isaaó. Ísu kesí aantá-kwaasiye séna ítamakaiye. Ísu íma kwíyómpa'a irónka'a Áánútun-amankona asirayánkwárá'á ména aantá-kwaasi kwená amáámba simátímakaiye.

³ Ísu pukáimpinkemba usásinena kae-kwáái aiyayaan-kanaama 40 kanaama moóra-mora-tawai paárurena kwenáúma kawé'á umái agaráátinkowasa awánésa sésa árai'a Ísu pukáimpinkemba usásinena máyáie suwaná paáruronka'a Áánútu kwená kwaásimo kawááin-aimba simátíma'maena iráie.

⁴ moóra-tawai torupésa toómbá kwénowana Ísu paaréna séna maanká'á Yérúsaremu-naopa'a íma tuwé'a úwoi mé'a kesivo kesimambá timénaumnemo asiramái siráimba kwéamu'mare'a máyáanana úwoi timíno. mináimbá á'a simátíme'a sé'a

⁵ Yóni nombá pétinkaraimbanivo sáwíyanka'a Áánútun-amanko kuména keinárawapimba anómba umátinkanivo amu'maré'a máéro Ísu siráie.

Áánútu Ísumba kunairówana iráin-kwasai.

⁶ Óríve-omapa'a Ísuwe aantá-kwaasiye torupésa Ísumba áisaa esa sésa Ísóigoo ívéra Árómáani-kamaani-kwaasi ti'mátuwewa Ísareri-kwaasiya kawáá ínnyono suwaná

⁷ Ísu séna moóra-kanaamo tínimba ívéra'i. aánowa'iyó. Áánútu kwená imáyáavinkemba mirá íníye. kawé-kánáámó sáwí-kanaamo paárinimba Áánútu kwená imáyáavinkemba mirá íníye. mirán-kánáámó tínimba sáwíyan-aimbanivo

⁸ kemó sendá anón-aimbanivo ísáaro. Áánútun-amankoma kentópa'a kúmínimba kwená asirayámbá tirumpimbá anómba umátinkaina'a

kesááigwara kentáváigwará'á simátima'a Yérúsaremu-naopare Yútiyaa-ayampare Sámériyaa-ayampare amápar-ayampare kosimátima'mae'a nááóro

⁹ Ísu simásuwowasa awánomba Áánútu Ísumba kunairówana ainánkó Ísumba káátaguwasa íma awánowana

¹⁰ Ísumo iyúmba kwíyómpa'a karátuwesa máyówasarai avekáán-umai kae-kwáásí kwayán-únánkwátói úmaesarai egwaa'á mésarai

¹¹ sésarai Káríri-ayampaken-kwaasiyono. íma kwíyómpa'a karátuwe'a máéro. awánaawanamo Áánútu kunairáisanamo kwíyómpa'o íyínten-umai ókwara'a miráumai kumíníye sirááíye.

Yútásina mayáír'á'á usámairain-kwasai.

¹² mindárai simásúwóyasa aantá-kwaasi Óríve-omapa Yérúsaremu-naor-egwaar-omapa'a tuwésa Yérúsaremu-naopa'a koyauwerésa

¹³ máyón-daumpa'a ávúmayaataan-daumpa'a umésa miwímá Ísuna aantá-kwaasi moórá-morawai túwí'a Pítaawe Yóniye Yémésiye Éndaruwe Vírípiye Tó máasiye Pátóromuwe Mátíyuwe Árávíási ááninko áwí'a Yémésiye moóráwai kwemá Áró máani-kamaani-kwaasi ti'mátuwanae siráiwai áwí'a Sáimoniye moóráwai ó'on-Yemesi ááninko áwí'a Yútásiye miráumai-kwaasi aantá-kwaasi

¹⁴ tayorupontembá námúnaa seémáémbani. minkwáásiyónté évakar-inintone Ísumba anówawe Ísun-ává'awaawiye tayorupamáí mésa námúnaa seémáémbani.

¹⁵ námúnaa síma-sima kwéesa moórá-kanaama sáwíva-kwaasi 120 kwaasi Ísun-aaiyavesa áraire siráan-kwaasi tayorupamáí máyówana Pítaa usásinena simátimena séna

¹⁶⁻¹⁷ kesí kwaásiyono. naaóvá'á Áánútun-amankoma kentáá síkwá'náomba áwí'a Tévítimba simámena Yútási-aaí súwana agaimakáimba póna mináímbá paáriníye. ááéma kentááyáváíyé Yútásintavaiye Ísu kesí mayái máyáaro séna ításinkowata aantá-kwaasiti mayái-íta umáíya mairáúndayaawe. naaémba Yútási tí'maena Ísunopa'a túwasa táto'mai áí'maesa ándávimba ánkaraawe. [

¹⁸ Yútási misáwí-máyáígóná meéyámbá óntamba mairéna maramá meéyán-umasuwena mimbárává'á ándáma uréna kweyááríka'a kwenanu-marambá arátuwená ámu'a kuvánkaar-úwana ayánaruntomba marapátá kunturáíye.

¹⁹ Yérúsaremuvaken-kwaasi isésa miwí tááivinkemba mimbárágó áwí'a Akeotaava'an-íye sésa kwántámai-kwi'a naae-márává'án-íye siráawe.]

²⁰ ánivo monor-ímó agaimakón-auvai-kwandaavimba Tévíti agaimaréna séna

kwená naambá tu'nambá isasá

mimpímbá íma kwaási kwégwaewe

agaimaréna séna moóráva'a agaimaréna séna

kwená mayáír'á'á moóráwai usámayaniye

agaimaréna sirónka'a póta

²¹⁻²² moóráwai Yútásina mayáír'á'á usámayaniwaimba avakáá-umaiya airánaundayaawe. Ísu Kárásítima pukáimpinkemba usásinkain-

aimba kweséya tásáumai simátima'maeta kónaunda póta Yóni nombá kwévetinkowana Ísu mayáímá ááimba ásámai mayówata kuré-ire úmae kwénaaowananya Áánútu Ísumba kunairówana kwíyómpa'a iyúwasa awánaraawaivinkemba moóráwaimba airáananaya kwemá Yútásimo tukáim-bayai usámayaniye Pítaa simásuwowasa

23 isésa kae-kwáásí túwí'a tésa moóráwai kaumbo-kwí'á tamámakaawai moóra-awí'a Yósépi moóra-awí'a Paasapasí moóra-awí'a Yásátasi uwaná moóráwai áwí'a Mátáyáasi miráumai-kwaasirai túwí'a tamásuwesa

24 námúnaa sésa Ísóigoo amápa-kwaasiti imáyáa awáné tirumbá tuwáné minkáé-kwáásívínkémbá nááwa Yútásina mayái aantá-kwaasiti mayáír'á usámayaniyo. agaráásínkénata awánaano.

25 Yútási kwená mayái ivátuwena puwéna kwená mayáígóná meeyámbá sáwí-marupa'a kunkáiyé sésa

26 námúnaa simásuwesa kae-kwáásí túwí'a kae-kwándááivímbá agaimái anavéúmpímbá kuvé'makowana moóráwai moóra-kwandaai mósá mairéna awánómba Mátáyáasiye sésa agaimakówana aantá-kwaasi sísamaivakemba moóra kumbaimái-kwaasivimba komayái mairáiyé.

2

Áánútun-amankoma kunkáin-kwasai.

1 naaémba toómbá áká'mai Áánútuntavesa ísámai kaunánáe sésa torupaan-kánáámá túwasa Ísun-aaiyavesa áraire siráawai amápa'a mimbórá-náúmpá'á torupamáí máyówana

2 avekáán-úwana kwíyómpakemba anón-undaraamba torówasa kwéisowana máyón-daumpa'a kuména móanoni'a úwana

3 iraronkáán-tántáá'á paárurena taaínkaar-umai moóra-mora-kwaasi tinepimpá'á kóyáwé úwana

4 Áánútun-amankoma tirumpimbá anómba umátinkowasa máyówana Áánútun-amankoma asirayámbá timúwasa ó'on-o'on-kwaasi tááivinkemba siráawe.

5 toómbá áká'mai Áánútuntavesa ísámai kaunánáe sésa torupaan-kánáá túntavesa Yútaa-kwaasi Áánútuna imáyáa mósá márówai ó'on-o'om-baravakemba Yérúsaremu-naopa'a tayorupamáí máyówana

6 úndáraamba torónka'a isésa mindámbó kwáyopa'a tayorupowasá miwí tááivinkemba kwésuwasa isésa táátavai ésa

7 ávááraumai imáyáa ésa sésa kwésewai amápa'a Kárírivakewai mináímbá kwésewain-owe sésa

8 moóra-morawai sésa kesááivinken-aine simásaraawe.

9 kesáámá évaka'a Páátiyaa-maravakewaiya évaka'a Mítiyaa-maravakewaiya évaka'a Iramu-máravákéwáiyá évaka'a Mésópótemiyaa-maravakewaiya évaka'a Yútiyaa-maravakewaiya évaka'a Kápátósiyaa-maravakewaiya évaka'a Pontasi-máravákéwáiyá évaka'a Ésiyaa-maravakewaiya

10 évaka'a Vírísiyaa-maravakewaiye évaka'a Pámpíriyaa-maravakewaiya évaka'a Ísípi-maravakewaiya évaka'a Árípiyaa-maravakewaiya Sáíríni-maragona egwaakéwáiyá évaka'a Árómaa-naopakewaiya miráumai-naopakemba tayorupamáí méta

11 Árómaa-naopakewaiya évaka'a Yútaa-kwaasiya évaka'a á'on-ampa'a tuwéta Yútaa-monor-ampata kwégwareta ánivo évaka'a Kíríti-maravakewaiya évaka'a Árépiyaa-maravakewaiya tayorupamáí máyaunasaya Áánútu kawé'-máiyái mairáin-aimba kwésesa moóra-morawai kesááivinkenta kwésewata kwéisaundayaawe sésa

12 táátavai ésa ávááran-imayaa ésa iséise ésa sésa mintántáákóná ááimba náára ínío suwasá

13 évakarawai kwíráái sésa miwí uwoaó'-nómbá nésa uwoaó'á ésa ó'on-o'on-kwaasi tááivinkemba kwésewe siráawe.

Pítaa simátímakain-kwasai.

14 simásúwówana aantá-kwaasi 11 kwaasi usásinompimba Pítaa usásimbai ména torupamáí máyón-kwaasiyavena anónka'a simátimena séna kesí Yútaa-kwaasiyono. Yérúsaremu-naopaken-kwaasiye ó'om-baravaken-Yutaa-kwaasiye maísáaro. Káririvakewai ó'on-o'on-kwaasi tááivinkemba kwésewaina ááimba simátimumpo ísáaro.

15 uwoaó'-nómbó nésa uwoaó'ó owémó kwésemba minkwáásí íma uwoaó'á kwéowe. kwaási no'wáámba uwoaó'-nómbá nésa uwoaó'á kwéovo ívé'a aaváyaavimba ísasá minkwáásí íma uwoaó'á kwéowe. mintántáákóná ááimba maará ínivo

16 naaóv'á Áánútuun-aai simátímakowai áwí'a Yóweri agaimaréna siráin-aimba kwévaariye. maarán-áímbá agaimaréna séna

17 Áánútu séna naaén-kanaa maará ónaumne. kesimambó amáparawaimo timénaunda kentáanimbaare kentiyámúmbaare kesáái avora'á simátimenaawe. kentí ívé-kwaasiye anónutan-kwaasiye kaaimbá awánanaawe.

18 árai'a minkánáará'á kesimambá kesí kwayór-ínínákwá'á timénaunda kesáái avora'á simátimenaawe.

19 kwíyómpa'a marapá'á ó'on-o'om-bayai-awaame'a ónaunda naaegwára iragwára anón-umunkwara'a paáriníye.

20 aaváúmá tunínana kwíyómba naaerírí'a váina'a mirámó ónaunda kesí ó'on-o'on-kanaa ságyan-kanaama paárinimba

21 kentávésamo Ísóigowemo síyawaima sáwí'o umáímo maíyampinkemba kawer-ámpá'á métinkanaumne Áánútu siráíye Yóweri agaimaréna siráíye Pítaa mináímbá simásuwena

22 séna Ísareri-kwaasiyono. senda-áímbá ísáaro. Áánútuma Ísumba Násáretivakewaimba asirayámbá amúwana simámakaim-bayai maéna kawé'-má'yái ó'on-o'om-bayai-awaame'a uráimba keinárawapimba úmba awánaraawe.

23 naaóv'á Áánútu imáyáamo éna mirá-mira ónaumnemo siráinka'a pósa évakarawai Ísumba áí'mai keinárawa'a tímúwa'a tuvuwónáe sé'a sáwí-kwaasi tímúwasa áí'maesa taaira'á tuvúwúwana puwúmbanivo

24 Áánútu pukáimpinkemba usásinankaraiye. pukéna marapá'á maígómá íma kanaán-umai tátorowana Áánútu Ísumba ayúrankowana pukáimpinkemba usásinkaiye.

25 mindáyavena naaóv'á kentáá síkwá'náo áwí'a Téviti Ísun-aai agaimaréna séna aasiyaasí Ísóigo kesé máyáísa'a awánaraumne. kwemá sirávaimai máyáimba pó'a íma sáwí-imayaa kwéune.

26-27 mindáyave'a kesirumbá kawé'á umái mé'a Áánútu áwí'a mósá kwémaraumne. púwón-ayampa'a kesimambá íma másiyuwaníyone. kesirumbá ámakaundawaima ená kwayó-kwáásí únda po puképa'a íma másiyuwenana súma kaviráníye. mindáyave'a máyaunda pó'a imáyáa é'a púwóndavinkemba usásisinkaniye.

28 púwíndavinkemba usásine maí'mai'a íníyone séma kesé máyaanda póna kesirumbá kawé'á umái anómba ína'a ménaumne Téviti agaimaréna siráíye Pítaa mináímbá simásuwena séna

29 kesí kwaasiyono. kentáá síkwá'náo áwí'a Tévitin-aai avora'á simátimunda kwemó agaimakáimba íma kwesávái siráíye. kwemá puwúwasa

utámakowana kwená maravaraambá á'a awánaraamba póna agaimarómba íma kwesávái siráíye.

³⁰ naaóv'á Áánútu séna Tévítimo kawááná'ó ménamo uráintemba moórawai minákúmpákéwái anondára'a kawááná'á méniye Áánútu siráimba Tévíti Áánútun-aai simátímakaiwai póna kwemá séna Áánútu siráin-aimba árai'a paáriniye Tévíti siráíye.

³¹ Tévíti Áánútumo naaémbo ínín-imayaa éna séna Áánútumo usásinkaiwaima Káráísiti kwemá puwíndavinkemba usásinaniye súntavena séna pukén-ayampa'a íma máuwainana

áúma kaviráníye

Tévíti súmba

³² mindá Ísuntavena siráíye. ánivo Áánútu Ísumba pukáimpinkemba usásinankowata áta awánaraundayaawe.

³³ Áánútu kunái'maena anón-kwaasi póna ayáánúrappa'a asirayán-áyámpá'á móankena kwenamambá ámakaiye. avowámó árai'a kesimambá aménaumnemo siráimba ámakaisana kwenamambá kembá símakaimba kwéise'a kwésuwane'a kwéowe Pítaa mináímbá simásuwena séna

³⁴ Tévíti íma kwíyómpa'a iráiwai séna

kesí Ísóigontavena séna Áánútu séna kesiyáánúrappa'a asirayán-áyámpá'á mara'á ména'a

³⁵ ená namuro-kwáásí usáyaaitaanasa miwí ánásanaaowe Tévíti siráíye. kwemá íma kwíyómpa'a iráiwai póna kwesávái íma siráíye.

³⁶ ánivo keinárawa'a taaira'á tuvúkáawaintavena Áánútu séna kemá usásinankaundawai Káráísiti éna Ísóigoma iyémá Áánútu siráimba pósa Ísareri-kwaasi amáparawai kawe'á umái ísáaro Pítaa simásuwowasa

³⁷ ísómba tirumbá umbái tówasa Pítaawe aantá-kwaasiyavaiye sésa sáwí'a uráumpo nóra ónaunanayaawa siíyó suwaná

³⁸ Pítaa séna keinárawa'a moórá-morawai amáparawai misáwí-ímáyáá tínaaemba umáme'a Áánútunopa'a té'a Ísu Káráísitintave'a ísámai nombá péráaro. mindáyavena kentí sáwí-imayaa maitiyuwéna Áánútun-amankomba úwoi timíníye.

³⁹ Áánútu kesópa'a terómó sendawáímá kesimambá timénaumne Áánútu siráimba pósa keinárawatavaiye kentíráá'maatavaiye ó'on-o'om-baravakewaiyavaiye asirayán-áímbá siráíye Pítaa siráíye.

⁴⁰ Pítaa simásuwena ó'on-o'on-ainkwara kawer-áínkwará'á simásuwena égési umái simátimena séna ívé'o sáwí-kwaasi méwaimo é'a sáwí-meyamba mayánááowe. kemá ívé'a sáwí-ampa'a tuwé'a pó'a íma sáwí-meyamba mayánááowe Pítaa súwasa

⁴¹ sáwíva-kwaasi isésa kwenááiyavesa áraire sésa nombá kwéveresa mitáwai sáwíva-kwaasi 3,000 kwaasi Ísun-aaiyavesa árairemo suwasá Ísuna kwaasi sáwíva-kwaasi-i'a ésa

⁴² torupamáí maivá'á iyésa aantá-kwaasi Ísun-aai simátíma'mae kwáávantan-úmaesa kwéiyesa moórá-mora-umai-kwaasi kwétuwa'naa-esa Ísuntavesa ísámai aráá-tomba kwénesa námúnaa sinté iráawe.

⁴³ námúnaa sinté iyésa mirámó umbá aantá-kwaasi kawe'-má'yái ó'on-o'om-bayaima kwémayowasa pósa amáparawai táátavai uwasá

⁴⁴ Ísun-aaiyavesa áraire suwái mimbórá-ímáyáá kwéesa torupanté kwéiyesa ímá'yáa ésa kentáásí náaindaamba amáparawainein-iye sésa

⁴⁵ miwítí maramá miwítí náaindaamba ó'on-kwaasi timésa óntamba mairésa taáinkaar-umai ímo makón-kwaasi tímátuwesa

⁴⁶ aasiyaasi-táwai Yútaa-kwaasiti anóm-bono'-naumpa'a Áánútuntavesa ísámai torupanté kwéiyesa ó'on-o'owiti naaúmpa'a komésa Ísuntavesa ísámai aráá-tomba kwénesa tirumbá kawé'á umái mésa toómbá taaínkaar-umai kwétimesa nésa

⁴⁷ Áánútu áwí'a mósá marówasa amáparawai tuwánésa miwíyávésa kawé'á kwéowe suwaná aasiyaasi-táwai Ísóigo évakarawai sáwí'o umáímo máyómpinkemba kawer-ámpá'á métinkowasa Ísun-aaiyavesa áraire suwáiyé torupamá méraawe.

3

Pítaa aísamaima kawé'á umánkarain-kwasai.

¹⁻² moórá-kwaasi anówa maránkarompinkemba aísamaima pukurón-kwaasi máyowasa aasiyaasi-táwai áí'maesa anóm-bono'-nankona ontará'á áwí'a kawer-óntará'á móankarowana ména anóm-bono'-naumpa'o iyún-kwaasiyavena óntantavai inaainaaí sún-kwaasi máyonka'a anóm-bono'-naumpa'a Pítaae Yóniye iyúyana aaváúmá toraétáapa'a kúwasa námúnaa kwéesen-kanaara'a iyúyana

³ tuwánéna séna óntamba símekaiyo súwasarai

⁴ túramba kararésarai Pítaa séna kenkáí suwánaao suyaná

⁵ siméyááoiye-imayaa éna tuwánówana

⁶ Pítaa séna íma óntamba makáumpo Ísuna asirayándéi kawé'á umánkanaumne. Ísu Káráisitima Násáretivakewaina asirayámbá kwáyáintave'a sé'a usásine naauwó sune Pítaa séna

⁷ ayáánúrappa'a táto'mai usásinankowana aísamba aísána kawé'á úwana

⁸ usásinkwena tokávava taúvaraa'a éna aamoí éna Áánútu áwí'a mósá kwémarena mindáraiye anóm-bono'-naumpa'a

⁹ kweyáárika'a marapá'á iyéna Áánútu áwí'a mósá marówasa amáparawai awánésa

¹⁰ sésa miwá aasiyaasi-táwai anóm-bono'-nankona kawer-óntará'á ména óntan-inaai síma-sima'a indá'an-iyé sésa táátavai ésa kweyáárika'a marapá'á kwéiyuntavesa tiyáámba tuvimpín-ésa táátavai uráawe.

Pítaa simátímakain-kwasai.

¹¹ kweyáárika'a kwéiyena aamoí éna Pítaante Yóninte tine'á tátorowasa amáparawai táátavai ésa miwítópa'a tóyo ésa anóm-bono'-naumpa'a Sórómoni áúgwimai úmakopa'a tóyo uwaná

¹² Pítaa tuwánéna séna Ísareri-kwaasiyono. mintántáátavái íma táá'a kaíno. íma túramba kenkáí aráá'a sivuwóro. íma kenkáísi asirayánkó kawé'á umái arupí umái mékai kwéuvo

¹³ Áánútuna asirayánkó mirá kwéisana minkwáásí kweyáárika'a kwénaaiye. mirá uráintavai Áánútu Ísu áwí'a mósá maréna kentáa síkwá'ná Áávaramu Áísákaa Yákópo miwítí Ísóigoma kwená kwayó'nákó áwí'a Ísumba póna mósá makáiyé. ánivo Ísumba áí'mae'a Áróamáni-kamaani-kawaanako áwí'a Páírátinopa'a máánkarowana Páírátí séna ayúrankanae súwa'a a'áo siráawe.

¹⁴ kawé-kwáásí arupí umái máyon-kwaasiyave'a a'áo sé'a moórá-kwaasi inkamúwana puwúwasa ándáva'a áúkon-kwaasiyave'a ayúrankaao siráawe.

¹⁵ mirá uráantave'a aúnaí'a umái maí'mai'a ónááowaina ááin-kwaasi kemá tuvúwana pukáimpinkemba Áánútu usásinankowakai awánaraue.

16 awánarauyawai Ísuna asirayánkó aísamaima pukón-kwaasi kawe'á umánkaraiye. Ísuna asirayántávéna áraire siráimba isaná minkwáásí kawe'á umái kwénaaisa'a kwéawanaawe Pítaa siráiyé.

17 Pítaa mináimbá simásuwena séna keinárawate kentí kawáánárawate íma awánamai Ísumba kawer-uré'a tuvukáawe.

18 naaóvá'á Áánútu kwenáái simátímakowaiyavena séna simátíme'a sé'a kemó usásinankaundawaimba sáwí'a umánkanaaowe Áánútu siráinka'a póna keinárawa'o Ísumbo uráamba mináimbá paáruraiye.

19 mindáyave'a kentí sáwí-imayaa tínaaemba umásuwe'a Áánútunopa'a tíyana póna Áánútu kentí sáwí-imayaa maitiyuwániye.

20 moórá-mora-tawai Ísóigo kwená asirayámbá timína'a kwesé ménaaontave'a kentí sáwí-imayaa tuwé'a Áánútunopa'a teró. Áánútuma túwa'naa ínkwáe séna usásinankaiwaimba Ísumba ai'maráinana kumínintave'a kentí sáwí-imayaa tuwé'a Áánútunopa'a teró.

21 Ísu kwíyómpa'a umáyáimba póna naaén-kanaamo éna amápa-tantaa'a aúnaí'o índá-tawai ókwara'a marapá'á kumíniye. naaóvá'á Áánútu mináimbá simátímuwasa Áánútun-ai isón-kwaasi kawé-kwáásí isésa simátímakaawe.

22 Áánútun-ai simátímakowai áwí'a Mósesi séna Áánútu kentí Ísóigo kembá kesí mayái mayaaó séna si'mákainten-umai Áánútun-ai simátíminiwaimba keándarakemba moóráwaimba ai'maráinana kwenáái simátíminasa isanááowe.

23 ímo isáiyawaimo éna Áánútu kwená kwaásivinkemba tí'maena moóráva'o tinkáindawai ánásanaaowe Mósesi siráiyé.

24 Áánútun-ai simátímakowai áwí'a Sámúwéri kwemá simátímakonka'a naaén-kwaasi simátímintemba mai-simátíma'maesa iyémáyáamba kwévaariye.

25 naaóvá'á Áánútu kentáá síkwá'ná áwí'a Ááváramuntavena séna enándáraken-kwaasiyavena amápa'-marava-kwaasi kawé'á umátinkanaumne Áánútu asiramái siráiyé. Ááváramun-andaraken-kwaasi owaná póna keinárawatavena Áánútu mináimbá asiramái siráiyé.

26 miráumai Áánútu Ísuntavena kesí mayái mayaaó séna ai'marówana keinárawapimba kunkáiyé. amáparawai kentí sáwí-imayaa tínaaemba umásuwaiyana aiva'á keinárawa'a kawé'á umátinkanintavena keinárawapimba kunkáiyé Pítaa Ísareri-kwaasiyavena simátímakaiye.

4

Pítaante Yóninte aavimbá maitínkaraan-kwasai.

1 anóm-bono'-naumpa'a Pítaae Yóniye kwésimatimuyasa tóyo ésa mono'-máiyái-kwáásíyé mono'-nánká'ó kárákwirawaiye Sátúsi-monor-aimbo sun-kwáásíyé tóyo ésa

2 miwí táái taisésa áwáá'a suwasarái mindárai Ísu pukáimpinkemba usásinkain-aimba simátímúyasa úwoi-kwaasi isésa sésa Ísu pukáimpinkemba usásinkaintavesa amápa-kwaasi pukémpinkemba usásinanaaowe suwasá mináimbá isésa kamparé sésa áwáá'a kwésesa

3 mindárai tátoresa sésa eénáimba póta aaváyaavimba aavimbá maitínkanaumne sésa kawáá-kwáásí ándáva'a tínkómbanivo

4 úwoi-kwaasi sáwíva'a 5,000 kwaasi mindárai táaiyavesa árairema siráawe.

⁵ aaváyaavimba aavimbá maitinkánaumne sésa kwáúmba aaváyaavimba Yérúsaremu-naopa'a Yútaa-kawaa-kwaasiye anón-kwaasiye áamámba sun-kwáásíyé miráumai-kwaasi miwí táái isánáe sésa torupésa

⁶ aiva'-mónó-káwáánákó áwí'a Ánásiye kwená akún-ándá-kwáásíyé Káyavaasiye Yóniye Arekesándaawe torupamáí mésa

⁷ Pítaante Yóninte tááyowasarai miwítópa'a tuyasá tísaa esa sésa aísamaimo pukáin-kwaasi nóra urááiyo. nááwana asirayáná keináraivimba kwáyáintavaiya kawé'á umánkaraaiyo. nááwa áwíra tékai kawé'á umánkaraaiyo suwaná

⁸ Áánútun-amankoma kwempímbá anómba umánkowane Pítaa séna Ísareri-kawaa-kwaasiye anón-kwaasiye ísáaro.

⁹ aísamaimo pukáin-kwaasi kawé'á umánkaraundayave'a kwésisaa-owe. nóra séra kawé'ó umánkaraundayave'a kwésisaa-owe.

¹⁰ avora'á simátíménda keinárawate amápar-Isareri-kwaasiye ísáaro. Ísu Káráisitima Násáretivakewaimba taaira'á tuvúwówana Áánútu pukáimpinkemba usásinankaraiwaimba kwenáwíka'a súyana kwená asirayánkó minkwáásí kawé'á umánkáísana keinárawapimba kawé'á umái máyáísa'a kwéawanaawe.

¹¹ Áánútun-aai aúvái-kwandaavimba Ísun-aai agaimaréna séna óntan-damba on-kwáásí moórá-ontantavesa sáwí'a kwéiye sésa maisukáawe. aáno minóntánkó ávonkaamba uráíye mináímbá Ísuntavena agaimaréna siráíye.

¹² kwewé su'mai sáwí'o umáímo máyáampinkemba kawer-ámpátá mésinkanintaawe. Áánútu séna kwenáwíkare su'mai kwená asirayánkówé su'mai kwaási sáwí'o umáímo máyáampinkemba kawer-ámpá'á métinkaniye Pítaa siráíye.

¹³ Pítaa mináímbá kwésimatimena Pítaae Yóniye íma táá'a kwégowasarai asiramái simátímúyasa minkáwáá-kwáásí tuwánésa táátavai ésa mindáraimo úwoi-kwaasirai ímo aúváivimbo awánaroyawaiyavesa pósa táátavai ésa sésa Ísuwe kwénaauyantavesarai mirá kwéoiye sésa

¹⁴ awánomba Pítaante Yóninteyopa'a aísamaima kawé'á umánkaron-kwaasi máyowasa awánésa mindáraimo simátimenaon-aintavesa avakáá uwááesa ivátiyuwesa

¹⁵ sésa máápa'a kúmókaiyo suwasaráí kúmúyasa minkáwáá-kwáásí iséise esa sésa

¹⁶ mindáraiye nóra ónaumno. ó'om-bayai kawé'-máýáímá mairááyamba pósa Yérúsaremuvaken-kwaasi amápa'a ísáamba póta íma kamparéyá sénaundayaanivo

¹⁷ ó'on-o'on-daopaken-kwaasi íma isánááontaveta mindáraiaveta simátimeta séta Ísu áwíka'a íma simátímékaiyo sénaundayaaniye sésa

¹⁸ tááyowasarai íyúyasa sésa Ísun-aai íma simátímékaiyo. Ísu áwí'a íma taakaiyó suwasaráí

¹⁹ Pítaae Yóniye sésarai kemó mirá simásinkaiyakaimo Áánútun-aaimo tuwékaimo Áánútu aúrampimba kawerá íníya ke mináímbá ókwara'a ísáaro.

²⁰ keiráímá awárauyan-tantaa ísarauyan-tantaa'a íma tuwáyauvo úwoi simátimeyauye suyasá

²¹⁻²² kawáá-kwáásí ó'onkwara'a asiramái simátímatuwesa sésa ánivo úwoi kárúwaakaiyo sirá. aísamaima kawé'á umánkaron-kwaasi kae-kwáái aiyayaan-ira'a 40 ira'a íma kweyáárika'a kwénaauwasarai kawé'á

umánkóyasa úwoi-kwaasi isésa Áánútu áwí'a mósá maróntavesa mindárai íma tínkamesa úwoi kárúwaakaiyo siráawe.

asiramái ménaumne sésa námúnaa siráan-kwasai.

²³ kárúwaakaiyo suwasarái Pítaae Yóniye kentí kwaásitopa'a tésarai mono-káwáá-kwáásíyé anón-kwaasiye simátímakaan-aimba másimátímúyasa

²⁴ isésa Áánútumpa'a námúnaa sésa Ísóigoo kwíyómba maramá uwí-nómbá tarórumarena miwán-arumpimba tarórumaraanda-yantaakakwara'a kwégawaa-one.

²⁵ naaóvá'á emá sunaná enamankómá ená kwayó-kwáásí kentáá síkwá'náomba Tévítimba kusimámuwana agaimaréna maará séna nóintavai ó'om-baravakewai áwáá'a sésa nóintavai áamáyu-aimba suwááesa áúkaawe.

²⁶ ó'om-baravaken-kawaa-kwaasi tokwaa úmae tayorupésa Ísóigonte kwemó usásinkaiwainte áái'a tiyamátinkanae siráawe mináimbá Tévíti agaimaréna siráiyé.

²⁷ mináimbá paárúwasa Yérúsaremu-naopa'a Érótiye Póntiyasi Páírátíye ó'onkaa-kwaasiye Ísareri-kwaasiye torupésa Ísuna áamáyu-aimba sésa emó usásinankaandawaimba ená kawé-kwáyó-kwáásí Ísuntavesa áamáyu-aimba siráawe.

²⁸ naaóvá'ó emó mirá ónááowemo siráanda pósa torupésa mirá uráawe. emó ímo mirá ónááowemo siráandarakai íma Ísumba tuvúkáasino.

²⁹ Ísóigoo mono-káwáá-kwáásí tááimo simáímo káráraamba ísaraanda po súwa'naa ínáyonda póta íma inkaiséta enáái úwoi asiramái simátimenaundayaawe.

³⁰ ená asirayámbá símínata tí'o índá-kwaasiya asóvamatinkavata konó. ená kawé-kwáyó-kwáásígó áwí'a Ísuwe súnanaya kwená asirayánkó ó'on-o'om-bayaima kawé-máyáímá paáriniye

³¹ námúnaa simásúwówana torupamáí máyón-daumpa'a toraa'náára'a úwana Áánútun-amankoma miwívímbá anómba umátinkowasa Áánútun-aaí asiramái simátíma'mae kuráawe.

náaindaamba moórá-mora umátímakaan-kwasai.

³² Ísuna aampa'á kwéguwai mimbórá-ímáyáá kwéesa mésa kentí náaindaantavesa íma kendéí kendeiye kwésesa úwoi moórá-mora-umai tíma'maesa kuwasá

³³ aantá-kwaasi ávááraumai asirayánkwará'á mésa Ísu pukáimpinkemba usásinkain-aimba asiramái simátíma'maesa kwégwesa Áánútu aantá-kwaasi túwa'naa úntavesa kawé-máyáí maimaé kwéguwasa

³⁴⁻³⁵ Ísuna aampa'á kwéguwai maramá naambá makówai ó'on-kwaasi kwétimesa óntamba mairésa aantá-kwaasi tímúwasa taaínkaar-umai íma makón-kwaasi tímakaamba pósa Ísuna aampa'á kwéguwai amápa-tantaa'a íma aáváán-túwówana

³⁶⁻³⁷ moóráwai áwí'a Yósépi póna kwegwára'á mirá éna moórá-marama ó'on-kwaasigomba aména óntamba mairéna aantá-kwaasi tíména kwemá Árívái-andarakewai Sáíparasi-ayampakemba tamáyowasa aantá-kwaasi moórá áwí'a simámesa Kíríki tááivinkemba Páánápáasiye sésa kwántámai-kwi'a tirávayaina'a iyémó suwáímá minóntámbá tímakaiye.

5

Ánánésinte Sáváeraantei kwaasái.

1 Páánápáasi minóntámbá tímúwasarai moóráwai áwí'a Ánánáesi awainínkó áwí'a Sáváerae mézarai moórá-marama ó'on-kwaasi kwétimesarai óntamba mairésarai

2 taaináyaayo-aimba awainínkómbá simámuwana mirá íniyone súwana minóntámbá taaínkaar-urena évaka'a kwesávái maéna évaka'a maimaéna aantá-kwaasi mói tiména kampa'á séna amápa'a tímúne súwana

3 Pítaa séna Ánánáesiyo Sáátáánigo áísaa umai isánáe sintávái owé se mararákén-óntámbá amápa'a tímúne siráanda Áánútun-amankomba kampa'á simáukaane.

4 mimbáramá ená maramá isa tuwé óntamba mairé ená óntamba isa évaka'a tímé íma sáwí'a éma mararákén-óntámbá évaka'a tímúne íma sénda amápa'a tímúne séndama sáwí'a ómpo íma kwaásiye su'mai kampa'á simátíyukaampo Áánútun-amankomba kampa'á simáukaane Pítaa súwana

5 Ánánáesi iséna pu'maéna tuvamúwasa mináímbá ísaraan-kwaasi ávááraumai táátavai uwasá

6 ívé-kwaasi tésa puwúmba taasááúmaesa maimaésa máutaraawe.

7 máutaawana awainínkó sáwíyanka'a ména awaikómó puwún-aimba íma ísarena Pítaa-iyaitopa'a túwana

8 Pítaa séna keináraití mararákén-óntámbá amápara símakaiyo súwana minínkó séna owé amápa'an-íye kampa'á súwana

9 Pítaa séna enawaikóe esé mimbórá-ímáyáá ékai Ísóigon-amankomba kampa'á simáu'mai awánayae sirááíye. enawai'ó mágwéutaan-kwaasi tésa embá tamaimaésa máutanaaowe Pítaa súwana

10 pu'maéna Pítaa aísamaivimba tuvamúwasa ívé-kwaasi tésa puwúmba taawánésa maimaésa awaikómbó utamánkópa'a máutowasa

11 Ísóigona kwaásiye ó'on-kwaasiye iséna táátavai uráawe.

ó'on-o'om-bayai kawé'-máýáígóná kwaasái.

12 aantá-kwaasi kwaási túranka'a ó'on-o'om-bayai kawé'-máýáímá maimaésa íyúwasa Ísuna aampa'á kwéguwai anóm-bono'-namba Sórómoni áúgwimai úmakopa'a aasiyaaí torupamáí kwémauwasa

13-14 ó'on-o'on-akwa'a sáwíva'a Ísóigon-aaiyavesa áraire sésa miwísé torupamáí maémáémbanivo ó'on-kwaasi tuwánésa sésa kawé-kwáásín-owe sésa táátavai ésa íma miwísé torupamáí máýówasa

15 aantá-kwaasimo uráamba iséna tí'o ún-kwaasi tuvaipímbá taagwiya'maésa naambáru'a mátinkesa sésa Pítaa kwénaaena amankó'naanko taaugwétáínasa asóvaigwae suwasá

16 ó'on-o'on-daopakemba tí'o ún-kwaasigwara tirumpimbá taraváá-kwámbá máyon-kwaasigwara'a tí'maesa Yérúsaremu-naopa'a mátínkówana Áánútu Pítaamba áwa'naa úwasa amápa'a asóvasaraawe.

kawáá-kwáásí aantá-kwaasi sáwí'a umátínkaraan-kwasai.

17 mirá kwéuwana aiva'-mónó-kawáánákóe kwená kwaási Sátúsi-monoraimbo sun-kwáásíyé sésa amáparawai íma kentáásiraaima kwáráavo aantá-kwaasi tirááíma kwáráawe sésa tíyántavai ésa

18 táto'mai ándáva'a tiyúwówana

19 mindó'wáámbá kwáúnka'a Ísóigona kwayó'nákó kwíyómpakendako ontamá tisuwéna tí'maena máápa'a móruntinkena séna

20 anóm-bono'-naumpa'a umé'a aúna-amba kwaási kawé'á umái maí'mai'a ónááon-ankona ááimba usimátíméro súwasa

21 iséna irataró'a anóm-bono'-naumpa'a umésa mináímbá simátímakaawe.

anóm-bono'-naumpa'a moóráva'a kwésimatimuwasa moóráva'a aiva'-mónó-káwáánákóe kwená kwaásiye tésa ándá-kwaasi táái isánáe sésa Ísareri-anon-kwaasi tááyowasa tésa mono'-nánkár-í-kwáásiyávésa sésa aantá-kwaasi ándáva'a máyáavo kotí'mae'a teró suwasá

22 kumbá íma máyówasa koyauwerésa tésa sésa

23 ándá-namba ontamá umásuwesa i-kwáásí ontará'á máyáawata onta tisuwéta awánáundaya íma máyáawata úne suwasá

24 mono-káwáá-kwáásiyé mono'-nánká'ó kárakwirowaiye isésa táátavai ésa sésa mindá nóraya ónaundaya'iyo simásuwesa sáwívar-imayaa kwéuwana

25 moóráwai téna séna ándáva'a mátíyukaan-kwaasi anóm-bono'-naumpa'a mésa kwésimatimewa'a tuwánáúmne súwasa

26 mono'-nánká'ó kárakwirowaiye kwembó áwa'naa un-kwáásiyé kotí'maesa kwempa'á tésa sésa úwoi-kwaasi miwí táái isésa sínkamovo sésa kwempa'á

27 tí'maesa aaimó isái-kwáásítópa'a mátínkówana aiva'-mónó-káwáánákó

28 séna á'a simátimeta séta minkwáásígón-áái kwenáwíka'a íma simátíma'mae'a koróyá siráundaya isa'á á'a simátíméwasa Yérúsaremuwaken-kwaasi amápa'a isáyaraawa'a ke kampa-kúvímbá sinkéta minkwáásí tuvúkáawe kwésewe aiva'-mónó-káwáánákó súwasa

29 Pítaa-iyai ó'on-aanta-kwaasiyonkwará'a sésa Áánútun-aaí aivar-áinkómá póna kwaási tááigomba usáyaaitaraimba póta kentááiya íya iséta Áánútun-aaíya iséta miráyá ónaumne.

30 keinárawa'a Ísumba taaira'á inkámúwana puwúwana kentáá síkwá'náona Ísóigo Áánútu Ísumba pukáimpinkemba usásinankena

31 séna anón-kwaasi póna sáwí'o umáímo máyáampinkemba kawer-ámpá'á métinkaniye séna ayáánúrapa'a asirayán-áyámpá'á móankena Ísareri-kwaasi kentí sáwí-imayaa tuwé'a Áánútunopa'a tíyana kentí sáwí-imayaa maitiyuwáníye séna Áánútu Ísumba pukáimpinkemba usásinankena ayáánúrapa'a asirayán-áyámpá'á móankaraiye.

32 mináímbá iséta kawé'á umáíya kwésimatimunanaya Áánútun-amanko mináímbá kawé'á umái kwésimatimiye. Áánútuma kwenáái isámai kawé'á kwéowai kwenamambá kwétimisana Áánútun-amanko mináímbá kwésimatimiye aantá-kwaasi siráawe.

33 simásúwówasa aaimó isái-kwáásí isésa tirumbá sáwíte úwasa tínkamona-imayaa uwaná

34 miwítí avumpinkémbá moóráwai usásinena amáán-kawaa-kwaasigo áwí'a Kámérieri kwemá usásinena miwí táái káráyuwena kwemá Áánútun-aaí aúvái-kwandaavinkemba aasiyaasí simáti simati kwéuwasa kwenáwí'a mósá makáawai kwemá usásinena aantá-kwaasiyavena séna sáwíyanka'a máápa'a kumónááowe súwasa máápa'a kúmúwana

35 séna Ísareri-kwaasiyono. minkwáásiyávái mirá ónáemo síyamba kakaariyá íma mirá é'a isáíyuwe'a mirán-oro.

36 ááema moóráwai áwí'a Tiutaásí usásinena séna anón-kwaasi únda pó'a kesirááíye sé'a kwaránááowe súwasa sáwíva-kwaasi 400 kwaasi kwarówana moóráwai Tiutaásímbá tuvuwúwana puwúwasa kwembó kwa'maésamo nááún-kwaasi kóyáwé ésa kwená mayái ivátukaawe.

37 minkákémbá túwí'o aawásó-tawai moóráwai Kárírivakewai áwí'a Yútási usásinena tááyowasa sáwíva-kwaasi kwenarááíma kwa'maésa kwéguwana

moóráwai tuvuwúwana puwúwasa kwembó kwa'maésamo nááún-kwaasi kóyáwé umáguraawe.

³⁸ mindáyavai imáyáa é'a minkwáásiyómbá íma ándáva'a mátiyuwe'a tíyúwéwasa máéro. miwítí mayáígóná ááimbo marará-kwáásítí imáyáavinkembo énamo éna ánásaniye.

³⁹ miwítí mayáígóná ááimbo Áánútuna imáyáavinkembo ína'o é'a íma kanaán-umai karánááovo úwoi kwaíkwei'a íníye. Áánútumpakembo ína'o é'a minkwáásí sáwí'o umátinke'o é'a Áánútunkwara'a sáwí'a umánkanaawe Kámérieri súwasa aaimó isái-kwáásí isésa kwenááiyavesa owé sésa

⁴⁰ aantá-kwaasi tááyowasa íyúwasa túwíruku'a nésa asiramái sésa Ísun-aaí kwená asirayámbá íma simátíméro sésa tí'mákaawe.

⁴¹ tí'márówasa kwéesa tigeayávái uráasina Áánútu imáyáa tímúwana tirunkó kawé'á úwasa sésa Áánútu asirayámbá símakaisata Ísuntaveta asiramáíya máyaundaya pósa sí'o iní'a umásínkáantaanivo sirunkó kawetá isatá máyaumne aantá-kwaasi simásuwesa

⁴² aasiyaasi-táwai anóm-bono'-naumpa'a kwaásiti naúmpimpa'a Ísuna áséi-kwasai simátíma'maesa kwénaeasa Áánútumo usásinankaiwai Yútaa-kwaasiya kwéamu'maraundayawai kwemá Ísuman-iye sésa simátíma'maesa kuráawe.

6

avakaeté-kwaasi túwa'naa uráan-kwasai.

¹ simátíma'maesa kuwasá Ísun-aaí isésa sáwíva-kwaasi kwená aampa'á kwégwesa máyónka'a Yútaa-kwaasi ó'om-baravaken-kwaasi Kíríki tááivinken-aimba sun-kwáásí Yérúsaremuva'a máyón-Yutaa-kwaasiyavesa í'ái tinkésa óntamba taaínkesa Kíríki-ketorinimba íma tímúnkakemba í'ái tínkówasa

² mindáyavesa aantá-kwaasi Ísuna aampa'á kwéguwai amáparawai tááyowasa tuwasá sésa Áánútun-aaí simátimunda-mayai tuwéta óntamba taaínkaar-umai tímúnda-mayaimo máyáandaya uwóví'a ónaundayaawe sésa

³ keinárawapinkemba avakaeté-kwaasi túwí'o tewatá óntambo taaínái-máyái tíménaumne. mindárawa'a kawer-ímáyáágwára-kwáásí Áánútun-amanko miwívimbá anómba umátínkáin-kwaasi túwí'a tewatá óntambo taaínái-máyáiyá tíméta

⁴ kesáá Áánútunopata námúnaa kwéseta Áánútun-aaí simátíma'maeta kónaundayaawe aantá-kwaasi suwasá

⁵ isésa tirumbá kawé'á kwéuwasa avakaeté-kwaasi túwí'a tombá moóráwai áwí'a Sítíveni kwemá Áánútun-amanko kwempímbá anómba umánkowana Ísuntavai imáyáa umái asiraiwái úwana moóráwai áwí'a Vírípi úwana moóráwai áwí'a Pórókórasi úwana moóráwai áwí'a Náíkéna úwana moóráwai áwí'a Táímóno úwana moóráwai áwí'a Páménasi úwana moóráwai áwí'a Níkórásasi kwemá Ántíoku-naopaken-kwaasi póna ó'on-ampakemba Yútaa-monor-ampa'a kuréna minkákémbá Ísuna aampa'á kwétuwai úwasa

⁶ miráumai-kwaasi tí'mai aantá-kwaasitopa'a móitinkowasa Ísóigona mayái mayóntavesa tine'á tátokesa Áánútumpa'a námúnaa siráawe.

⁷ Áánútun-aaí simátíma'maesa kwéguwasa Yérúsaremu-naopaken-kwaasi sáwíva'a Ísuna aampa'á kwéguwasa Áánútuna mono'-náúmpá'á mayái máyón-kwaasi sáwíva'a Ísun-aaí isésa kwená aampa'á kwéguwasa miráumai kwégwesa sáwíva-kwaasi-i'a uráawe.

Sítivenimba tátokaan-kwasai.

⁸ Ísóigo Sítivenimba áwa'naa úwana asirayánkwará'á ména amápa-kwaasi túranka'a ó'on-o'om-bayai kawe'-máyaímá maéna máyowasa

⁹ moórá-tawai évakarawai Sítiveninopa'a tésa kampar-áiné-ímáyáá ésa kwesimá kwesiman-esa miwímá Yútaa-kwaasima pósa évakarawai Sáíríni-maravakewai évaka'a Arekesándiyaa-maravakewai évaka'a Sírísiyaa-maravakewai évaka'a Ésiyaa-maravakewai miráumai-mapaken-kwaasi mimbórá-mónó'-náúmpá'á mésa Sítiveninopa'a tésa kampar-áiné-ímáyáá ésa kwesimá kwesiman-umbanivo

¹⁰ Áánútun-amanko Sítivenimba kawer-ímáyáá amúwana póna Sítivenin-aigo miwí tááigomba usáyaaitowasa

¹¹ ivátuwesa kwésa aúpá'á óntamba torupamá évaka-kwaasi tímésa sésa Sítiveni Mósesimba simái sáwí'a umánkena Áánútumba simái sáwí'a umánkaraisata ísaraumne. kosimátíméro suwasá

¹² minkámpár-áimbá tasimátímúwasa úwoi-kwaasiye anón-kwaasiye amáamba sun-kwáásiyé ísówana tirunkó sáwí'a úwasa Sítiveninopa'a tésa tayáto'mai áí'maesa monor-ánón-kwáásítópa'a máankesa

¹³ kampar-áimbó sun-kwáásí kotí'maesa mátínkówasa kampa'á sésa minkwáásígó anóm-bono'-namba simái sáwí'a úmae iyéna Mósesina amáamba simái sáwí'a úmae iyéna

¹⁴ séna naaóvá'á Mósesimo amáambo simátímakain-amaamba Ísu Násáretivakewaima ivátuwena ó'on-amaamba kwésena Yútaa-kwaasiti anóm-bono'-namba tawísiyuwaniye Sítiveni siráíye. mirán-kámpár-áimbá kwésuwasa

¹⁵ amápa-kwaasi Sítivenimba awánomba kwíyómpakemba Áánútuna kwayó-kwáásí tóikaamba aúkówasa awánaraawe.

7*Sítiveni monor-ánón-kwáásí simátímakain-kwasai.*

¹ mirá simásúwówana aiva'-mónó-káwáánákó Sítivenimba áísa ena séna kwésen-aimba árair-aina'i. kampar-áiná'iyó súwana

² Sítiveni séna kesivoísái kesuwaaísáiyó simátíménda ísáaro. naaóvá'á kentáá síkwá'náo Ááváramu íma Áránaava'a komáyonka'a Mésópótemiyaa-marava'a máyonka'a Áánútu asirayánkwaráwái kuména

³ Ááváramuntavena séna ená maragwára enamáaraawigwara'a tiyuwé kwina'á moórá-marama agarááránkándava'a koméniyone súwana

⁴ iséna mimbáramá Káútéa-kwaasiti maravá'á tuwéna teéména Áránaava'a tamáyowana avowá puwúwana Áánútu ai'marówana teéména maavá'á máyaundava'a túwana

⁵ minkánáá Áánútu íma maramá amúmba asiramái séna aáno maambáramá enkwára enaísaavutantambo iyawaigwara'a tíménaumne. Áánútumo súmba Ááváramu iyámpói íma maránkaronka'a mináimbá simáména

⁶ moórá-ainkwara'a séna enaísaavutantambo iyawai ó'on-kwaasiti maravá'á koméwasa umbai-máyái tímésa sáwí'a umátínkéwana sáwívar-ima 400 íma ánásaina'a

⁷ sáwí'o umátinkanaaowaima sáwí-meyamba tíménaunda pósa enaísaavutantambo iyawai mimbáramá tuwéna maavá'á tésa kesí imáyáa mósá maránááowe séna

⁸ mináimbá naaóvá'á Áánútu Ááváramuntavena séna aáno maambáramá enkwára enaísaavutantambo iyawaigwara'a tíménaumne siráimba

mináimbá simái tarúmarena póna túra'a kárámai araa'éna uwó Áánútu siráiyé.

súwana Ááváramu ména Áísákaamba ankéna avakaumboé-no'waamba kwaéna áúra'a kárámai araa'éna umánkowane Áísákaa anón-éna Yákópomba ankéna áúra'a kárámai araa'éna umánkowane Yákópo anón-éna sísamaivakemba kae'á kumbaimái-iyampoi tinkéna túra'a kárámai araa'éna umátínkáva'a kuráiyé.

⁹ mirá umátínkáva'a kúwasa minávaráwáínónnda tívako áwí'a Yósépiintavesa naaénkewai íma kentáará'á kárákwiyiniye sésa tirumbá sáwí'a umánkesa áí'maesa ó'on-kwaasiva'a mátimesa óntamba máyówasa miwí Yósépiмба áí'maesa kweémesa Ísípi-marava'a máánkówana Áánútu kwesé máyowasa

¹⁰ umbai-máyái amésa sáwí'a umánkómbanivo Áánútu kwesé ména áwa'naa ena kawer-ímáyáá aména kwená umbai-yántáá'á ánásamankowane mimbáramá Ísípi-marara-kawaanako Yósépi kawe-ímáyáá iséna séna Ísípi-marava'a amápa-kwaasira'a kawe'á umái kárákwiyé kesí náaindaanka'a mirán-owo súwana kwemó súntemba kwéuwana

¹¹ naaémba ayawaimá téna Ísípi-maravare Kénááni-maravare amápar-ayampa'a ayawaimá tówasa tááiyavai ésa kentáá síkwá'náyomba toómbá íma kentáávímbá kwéraiye.

¹² Ísípi-marava'a toómbá kwáyáiyé-aimba isáúmpo komeéyán-oro Yákópo séna áánimbaa'a tí'marówasa komeéyá úmaesa

¹³ tivowánópa'a tamáyówana mintómbá ánásowana ó'a kuwaná Yósépi miwítí egwaa'á tamaéna séna kemá Yósépi kentívá'a úne súwasa kesí imáyáao pukáane súndayaawe suwaná Ísípi-marara-kawaanako Yósépi naámiba iséna awaaisái tuwánówana

¹⁴⁻¹⁵ Yósépi awaaisái simátimena kesivombá kosimámiyana ená akúmbá tí'mae Ísípi'a tiyó Yósépi siyé. kosimáméro Yósépi súwana avowámá iséna kwená akúmbá 75 kwaasi tí'maena Ísípi'a kawe'á umái komésa púwúwasa

¹⁶ naaémba miwí tisaavutomba tiyáántamba maimaé teémesa Sékémuva'a máutomba naaóvá'á Ááváramu Émon-andaraken-kwaasima óntamba tímaturakom-barava'a máutaraawe.

¹⁷ ánivo kentáá síkwá'náyomba Ísípi-marava'a komésa sáwíva-kwaasi agairáawe. Áánútu Ááváramuntavena asirayán-áímbá séna Kénááni-marama enaísaavutantambo iyawai tíménaumne siróntemba tímínín-kanaa ákíse únka'a

¹⁸ moóráwai Ísípi-marara-kawaanako Yósépi naaóvá'ó pukóntavena kwená mayái-áímbá íma ísarowai póna

¹⁹ kentáá síkwá'náya umbai-máyái tíména maimái sáwí'a kwéumatinkowasa iyámpói máápa'a tiyuwówasa pukáawe.

²⁰ iyámpóiyomba púwúwana minkánáávímbá Mósesi kawer-óigwárar-iyámpói ánkarena anówama naaúmpa'a aúpá'á ánkarrowana kaumbo-kwíyómbá putuwéna

²¹ máápa'a áí'maena móru ánkarrowana Ísípi-kawaanako ayáámúnkoma awánómba aráái tówana kesáanine séna kárákwírowana anón-úwasa

²² Ísípi-kwaasi miwítí ááimba kwésimama'mae iyúwana Mósesi kwéisená anón-éna kwemó mayóm-bayai goe kwenááigoe kawe'á uráiyé.

²³ Mósesi mirán-kwáásí ména kae-kwáái aiyayaan-ima 40 íma maisuwéna kesí kwaasi Ísareri-kwaasi kotuwánanae séna kúmba

24 Ísípi-kwaasigo Ísareri-kwaasigomba sáwí'a umánkowane Mósesi tuwánéna Ísareri-kwaasi áwa'naa ena Ísípi-kwaasigomba tuvúwúwana puwúwana

25 Mósesi imáyáa éna séna Áánútu mimbáyáírátávéna usásisinkaraimba pó'a Ísípiwakemba Ísareri-kwaasi tí'mae'a koónaunda mimbáyáíyávésa owé sénááowe siráimbanivo Ísareri-kwaasi íma mirán-ímáyáá uwaná

26 Mósesi kogwaéna usásinena kúmba Ísareri-kwaasi kaekó áái'a tíyóyana tuwánéna tiyoráínda-imayaa éna séna kae'náraiyo mimbórá-naoraama óívo áái'a tiyaáyavo súwana

27 aiva'ó ááimba'maimo tiyón-kwaasigo Mósesimba améntáyuwena séna nááwa embá usásinankaraisa kentáásí kawáái'a éwa aaiyá kwésimasimeno.

28 tindaumo Ísípi-kwaasimo tuvuwónanamo puwéiraintena kembá mirá ínáyono súwana

29 Mósesi iséna inkaiséna kweéme kweémena Mítíyani-marava'a ó'on-kwaaiti maapa'a koména kaer-íyámpóí matínkaraiye.

30 Mósesi kaer-íyámpóí matinkéna ména kae-kwáái aiyayaan-ima 40 íma maisuwéna moórá-tawai kavóná-marava'a kwégwena Sáínai-omapa'a egwaa'á kwáyonka'a kwéguwana sáwíyan-taivinkemba irá kwégena íma mintái kówana Áánútuna kwayó'ná'á kwíyómpakewaima mimpímbá máyowana mintái íma kówana

31-32 Mósesi awánéna anón-imayaa éna egwaa'á koména awánówana Áánútu séna enaíkwá'ná Ááváramune Áísákaane Yákópone miwítí Áánútu úne súwana Mósesi mináímbá iséna ayántámbá tówana úwoiva'a karakówana

33 Ísóigo séna máyaunda póna á'oram-barama kwáyáipa'an-ivo kawe'márává'á méraapa'an-ivo maambárámá sáwí'a ónavainivo aísamai ánáamba ayútuwaa.

34 Ísípiva'a kesí kwaási sáwí'o kwéumatinkaawasamo ivi'ó kwétaamba tuwánáúnda pó'a túwa'naa ónaumpo usásinena'a ai'maráana kweéme kweéme Ísípiva'a kuré kesí kwaási Ísareri-kwaasi kótí'mae Kénááni-marava'a kwaaó Áánútu Mósesintavena siráíye.

35 kwembá Mósesimba Ísareri-kwaasi tínaaemba umánkesa sésa nááwa embá usásinankaraisa kentáásí kawáái'a éwa aaiyá kwésimasimeno siráawe. siráan-kwaasiyavena Áánútu mináímbá siráíye. kwembá Mósesintavena Áánútuna kwayó'ná'á kwíyómpakewaima sáwíyan-taivinkemba aai simámakaiye. kwembá Mósesimba Áánútu kawáá-máyái aména ai'marówana Ísípiwakemba Ísareri-kwaasi kótí'maena Kénááni-marava'a kuráíye.

36 kwemá Mósesima Ísípiva'a ímo awárom-bayai ó'om-bayai mayówasa sésa úwoi tí'mae kóuwo suwaná tí'maena kúmba nonkó áwí'a nae-nóné supa'á kwéna ímo awárom-bayai kawe'-máyái komaéna tí'maena kúmba kavóná-marava'a kae-kwáái aiyayaan-ira'a 40 ira'a komáyówana ímo awárom-bayai kawe'-máyái maimaéna iráíye.

37 kwemá Mósesima simátiména séna Áánútumo kembó usásisinkarainten-umai naaémbe moóráwaimba kentísaavutantambo iyawaivinkemba usásinankaniye. Áánútun-aai simátiminiwaimba usásinankaniye.

38 kwemá Mósesima kavóná-marava'o Áánútuna kwaási Ísareri-kwaasimo méraapa'a miwísé ména kentáá síkwá'náyonte ména Áánútuna kwayó'ná'á kwíyómpakewai kwesé ména Sáínai-omapa'a umáyowana Áánútuna

kwayó'ná'á kwíyómpakewai Áánútuna áamáamba simámuwana ímo ánásai-aimba simámuwasa simátíma'maesa kuráanta kwéisaumne.

³⁹ Mósesin-ai simátímúmba kentáá síkwá'ná íma isésa tínaaemba umámesa Ísípiva'a tayauweránáe-imayaa uwaná

⁴⁰ naaémba Áánútu Mósesimba ááyowana omápa'a umáyowasa Mósesi awaaó áwí'a Érónintavesa sésa Mósesi Ísípivakembo síkaiwaiya náávava kóuraiyo. íma awánáúndavata kóuraivo moórá-isoigomba tarórúmarewata kwenarááiya kwáráano sésa

⁴¹ óntandankakemba purumakan-aráákaamba úmaresa minkámpár-ísóigóná aamoimá umánkesa póima tuvú'mái kwénesa úmakon-tantaatavesa aamoí ésa toóní'a umái kwénowana

⁴² mindáyavena Áánútu ánaaemba umátíuwowasa kwíyóntavesa aaváyávésa otávésa kesí ísóigoman-iye siráawe. mindáyavena naaóvá'á Áánútun-ai simátímakowai agaimaréna séna

Ísareri-kwaasiyono. kavóná-marava'a kae-kwáái aiyayaan-ira'a 40 ira'a mé'a póima tuvú'mái neémáemba íma kentávé'a ísámai neémáémbanivo

⁴³ kentí kampar-ísóigóntávé'a ísámai kwená ampanta-námbá maimaé'a kwénaaowe. minkámpár-ísóigó áwí'a Mórókowe siráawe. okáán-tántáá'á tarórumake'a áwí'a Erevááníyé kwése'a toré kwénaaowe. minkámpá-káér-ísóiráí úmare'a kesí ísóigowe kampa'á sé'a áwí'a maé kwéiyowe. mirá uráantave'a kentí maravákémbá ti'maráana'a kweéme'a moórá-marava'a áwí'a Pépíroni-marava'a koménaaowe

Áánútun-ai simátímakowai agaimaréna siráíye.

⁴⁴ naaóvá'á kavóná-marava'a Áánútu Mósesimba agaráárankena Áánútuna naambó ampantará'ó ónááomba maará ónááowe séna agaráárankowasa Áánútumo súntemba mirán-dámbá umái maimaésa kavóná-marava'a kwénaaowe.

⁴⁵ naaémba miwí táánimbaa'a kentáá síkwá'náyomba mindámbá maimáyówana Yósúwa tí'maena Kénááni-marava'a kúmba Áánútu túwa'naa ena mimbárává'ó máyón-kwaasi kwatuwówasa kóuwasa koyavíresa mindámbá minká'á mámaresa máyówana naaémba Tévíti Ísareri-kwaasiti kawááná'á máyompimba mindámbá úwoi kwáyowana

⁴⁶ Tévíti kawé'á umái máyowana Áánútu aamoí umánkowana Tévíti Áánútumba áísaa ena séna ená naambá ónaum. íya ónaumno. emá Yákópona Ísóigoma po owé sina'ó é'a ená naambá ónaumne súwana

⁴⁷ Áánútu séna emá íma ínáyompo enááninko Sórómoni kesí naambá íníye siráimbanivo

⁴⁸ Áánútu kwíyómpa'o máyáimba kwaási úmakaan-daumpa'a íma máyáíye. mindáyavena naaóvá'á Áánútun-ai simátímakowai agaimaréna séna

⁴⁹ Ísóigo séna kwíyómpa'a kárakwiye'a marará'á kárakwiyunda pó'a úmaraniyonda-naumpa'a íma úwoi marapá'á kumbénaumne.

⁵⁰ kesávái mintántáá'á amápa'a tarórumakaumne Ísóigo siráíye agaimaréna siráíye Sítíveni siráíye.

Sítíveni mináímbá simátímatuwena aaimó isái-kwáásíyávái simátimena séna

⁵¹ keinárawa'a tirunté máráamba mé'a pó'a Áánútuna aampa'ó ímo kwáráan-kwaasiraani'a umái mé'a Áánútun-ai kwéisaambanivo íma ísámai kawé'á kwéowe. kentíkwá'náyomba Áánútun-amankomba tínaaemba umámemaentemba kemá mirá kwéowe.

⁵² kentíkwá'náyomba Áánútun-aai simátíma'maesa kwéguwai amáparawai sáwí'a umátinkesa Áánútuna kawekwáyóná'á kumíniye-aimba simátímakowai tínkamuwasa pukáawe. naaémba kwemá kumúwa'a kuntaru'á umái tuvúwúwana pukáiyé.

⁵³ ánivo kwíyómpakewaima Áánútuna amáámba simátímakowa'a keinárawa'a ísaraambanivo íma ísámai kawé'á uráawe Sítiveni siráiyé.

Sítivenimba óntandei tuvúkáan-kwasai.

⁵⁴ Sítiveni mináimbá simátimumba aaimó isái-kwáási ávááraumai tirunkó sáwí'a úwasa i'naiyámbá mésa tíyántavesa uwaná

⁵⁵ Sítivenimba Áánútun-amanko kwempímbá anómba umánkarowana kwíyómpa'a awánómba Áánútuna ságayamba kwáyowana Ísu ayáánúrapa'a asirayán-áyámpá'á máyowana Sítiveni awánéna

⁵⁶ séna awánaaro. kwíyómba taaínkaar-isaná Áánútu ayáánúrapa'a asir-ayán-áyámpá'á Ísuma kwaási úrandako máyáimba awánaraumne súwasa

⁵⁷ miwí anónka'a kwáá'a tésa kwenáái íma isánáe sésa tááka'a tiyáándeí awááesa Sítivenimba tarááparaapa ésa

⁵⁸ tátokesa taagwiya'maésa marur-awámpá'á máyuwesa óntamba mairésa tuvúkáawe. Sítivenintavesa kampar-áimbá siráawai paákár-únánkwátói ayútuwowana ívé-kwaasi áwí'a Sóro minúnánkwátói kárákwirowasa

⁵⁹ Sítivenimba óntandei tuvúto'naa uwaná Ísóigonka'a námúnaavinkemba séna Ísu Ísóigoo kesimambá kumbaimaéna'a púwóno séna

⁶⁰ arauntaúmbá airéna anónka'a séna Ísóigoo sáwí'a kwéumasinkaambanivo miwí íma sáwí'a umátinke miwítí sáwí-imayaa maitiyuwaaó Sítiveni simásuwena pukáiyé.

8

Sóro Ísuna kwaási sáwí'a umátínkarain-kwasai.

¹⁻³ Sítivenimbo tuvúmba Sóro arunkó aamoí úmbanivo évakarawai Áánútun-aaiyavesamo asiramáímo máúwai Sítiveni áuma maimaé máutesa anón-ivi'a tombánivo Sóro Ísuna aampa'ó kwéguwai tínkambai ánásanae séna kúmba naaúmpimpakemba aarakwá'á koyavisimái ándáva'a tíyupa'a kúwasa Yérúsaremuva'a Ísuna aampa'ó kwéguwaima aivarí'a umái sáwí'a umátinkowasa kóyáwé uwasá aantá-kwaasiye su'mai Yérúsaremuva'a máyówasa ó'on-kwaasi Ísuna aampa'ó kun-kwáási Yútiyaa-ayampa'a Sámériyaa-ayampa'a kóyáwé uráawe.

Sámériyaa'a áséi-kwasai kosimátímakaan-kwasai.

⁴ Ísuna aampa'ó kwéguwai kóyáwé ésa Ísuna áséi-kwasai kosimátíma'maesa kurá.

⁵ Vírípi Sámériyaa-naopa'a kúmba kosimátimena séna Áánútumo usásinankaiwai amumaráúndawaiyaamo á'o kunkáimba kwemá Ísuman-iyé

⁶ Vírípi simátimumba kawé'á umái ísówana ímo awánarom-bayai mayówasa awánowana

⁷ taraváá-kwámbá tirumpimbá máyówaiyavena aai súwasa taraváá-kwámbá kwáá'a tumásuwesa kóuwasa kwaási kawé'á umái máyówana aiyayaamba pukón-kwaasi asóvatinkowasa kawé'á umái mésa

⁸ Sámériyaavaken-kwaasi ávááraumai tirunkó kawé'á umái méraawe.

⁹ Sámériyaa-naopa'a moórawai áwí'a Sáímoni ména anón-kwaasi úne séna pukaa'á agaimaéna kwéiyuwasa táátavai kwéesa

10 anón-kwaasiye úwoi-kwaasiye kwená mayáí awánésa kwenaráái kwégwaresa sésa Áánútuna asirayánkóe kwená asirayánkóe moóráí'a uráiyé kampa'á suwaná

11 ayáátááka'a pukaá'á agaimaéna kwégum-bayai mayówasa kwenaráái kwégwaresa táátavai uráambanivo

12 naaémba Vírípi Áánútuna áséi-kwasai kosimátimena Áánútu kwená kwaási kwégawaain-kanaama kosimátimena Ísu Káráísitin-aii kosimátimuwasa isésa sésa árair-aimban-iyé suwaná Vírípi minákwá'á nombá pétinkowana

13 Sáímoni kwegwára'á áraire súntavai Vírípi nombá pérankowana Vírípiye kwénaauwana ímo awánóm-bayai mayówana awánéna áátavai uráiyé.

14 mirámó Sámériyaava'o kwéumba Yérúsaremuva'a aantá-kwaasi mésa Sámériyaavaken-kwaasi Áánútuna áséi-kwasai isésa mináimbá méyatokaan-aimba isésa Pítaante Yóninte ti'márówasarai kweémesarai

15 Sámériyaava'a komésarai Ísuna aampa'ó kwéguwaiyavai ísámai námúnaavinkemba sésarai Áánútun-amankomba mayánááowe sirááiyé.

16 Vírípi nombá pétinkaronka'a Ísóigo Ísuntavena ísámai nombá pétinkowana Áánútun-amamba íma marómba pósarai Pítaae Yóniyé námúnaavinkemba sésarai

17 tiyáámba tátoroyana Áánútun-amanko tirumpimbá kumúwasa mairáawe.

18 aantá-kwaasirai tiyáámba tátoroyana Áánútun-amanko tirumpimbá kumbaúwasa máyómba Sáímoni awánéna asirayámbá meéyáambaranae séna Pítaante Yóninteyavena séna óntamba maékai

19 minásíráyámbá simékaiyo. ó'on-kwaasi siyáámba tátoraanana Áánútun-amanko tirumpimbá kumbaínkwáe súwana

20 Pítaa séna Áánútu úwoi kwétimin-tantaatavai óntandei meéyán-ónáe sénda po ená óntankwara'a esé iravímbá ánásayaaoyé.

21 Áánútu aúranka'a ená imáyáa íma arupí imbá po maambáyái kenkáísí mayáí íma súwa'naa ínáyone.

22 ená sáwí-imayaagomba ánaaemba umásuwe Ísóigomba áísaa inaná ená sáwí-imayaagona anondá mayauwáníye.

23 Áánútu íma asirayámbá ámakaintavai enarumbá sáwí'a umásinkaanana ená sáwí-imayaao anómba éna embá tátokaiye Pítaa súwana

24 Sáímonima Pítaante Yóninteyavena séna súwa'naa ékai Ísóigomba námúnaavinkemba áísaa íyana emó sénda misáwí-yántáá'á íma kempá'á tíno Sáímoni siráiyé.

25 súwasarai Pítaae Yóniyé Ísóigon-aii simátimesarai Ísuwe naaémáúyan-aimba simátimesarai Yérúsaremuva'a kónáe sésarai aampa'á kweémesarai Sámériyaa-ayampa'a naaó'-nao'a Áánútuna áséi-kwasai kosimátíma'maesarai kurááiyé.

Vírípite Ítíópiyaavaken-kwaasintei kwaasái.

26-28 mindárai Yérúsaremuva'a kuyaná Vírípi Sámériyaava'a máyomba moóráwai anón-kwaasi Ítíópiyaa-maravakewai éna Ítíópiyaa-kwaasiti kawáá-ínínkó áwí'a Káándásina óntanka'a kárákwírowai Áánútuna imáyáa éna Yérúsaremuva'a kweémena Áánútu áwí'a mósá maréna koyauweréna kwená káárivimba anóm-poigo tavisímaena kún-kaarivimba kúmba Ísóigona kwayó'ná'á kwíyómpakewai Vírípintavena séna usásine Yérúsaremuvakemba

Kásaava'a kwégon-ampa'a kwaaó súwana iséna usásinena minámpá'á kweémena kavóná-marava'a kúmba Ítíópiyaa-maravaken-anon-kwaasi kwená káárivimba kweémena aúváí-kwandaavimba awánéna naaóvá'á Áánútun-aai simátímakowai áwí'a Áísáya agaimakón-aimba awánómba

²⁹ Áánútun-amanko Vírípintavena séna kwená káárigona egwaa'á kwaaó súwana

³⁰ isaaísena kúmba Áísáya agaimakón-aimba táámpamai kwésuwana Vírípi iséna áísaa ena séna mináínkóná ááimba kwéisaano súwana

³¹ á'a moórawai simásiminimba pó'a isánaumpo kesí káárivimba usáataao súwana Vírípi minkáárivimbá usáatena umaúwana

³² mináúváí-kwándááivínkén-áímbá táámpamai séna

sipisípi áyáumo karánaesamo owanamó ímo kwáá'o tintembá minkwáásígó íma aaí siráíye. sipisípi tuvuwónáesamo owanamó ímo kwáá'o tintembá minkwáásígó íma aaí siráíye.

³³ kwenáwí'a mórúna tuwésa sáwí'a umái aavimbá mayánkaraawe. kwená kwaási sáwí-mayai mairésa tuvuwówana marapá'á máyáin-kanaama ánásaraiye. mindáyavesa miwítí sáwí-mayai íma kanaán-umai avora'á simátimenaaowe agaimaréna siráíye.

³⁴ Ítíópiyaavaken-kwaasi mináímbá táámpamai simásuwana Vírípintavena áísaa ena séna Áánútun-aaimo simátímakowai nááwantavena mináímbá siráíyo. kwesávéna sirái. ó'owantavena siráíyo súwana

³⁵ Vírípi Áánútun-aaimo aúváívinkembo táámpamaimo simámakainten-umai Ísuna áséi-kwasai kwésimamena

³⁶ aampa'á kuyambá nombá kwáyopa'a kwésarai uyaná Ítíópiyaavaken-kwaasigo séna nombá kwáyáínka'a pésinkainkwae sé'a únana nóinko aampimbá ítáraiyo súwana [

³⁷ Vírípi séna Ísumpa'o arumbó amé kwenááiyavai áraire simáímo maína'o é'a nombá pérankanaumne súwana Ísu Káráísintave'a árai'a Áánútu áánimban-íye kwésune séna]

³⁸ káárimo maisoréna kúwaintavena séna káári tátoraao súwana iséna tátorowasarai Vírípiye Ítíópiyaavaken-kwaasiye nompímbá kumbésarai Vírípi nombá pérankowasarai

³⁹ úwoiva'a íyúyana Áánútun-amanko Vírípimba kunái'maena kóúwana Ítíópiyaavaken-kwaasi awánómba íma máyombanivo aamoí untáva'a kwená naaópa'a kúmba

⁴⁰ Áánútun-amanko Vírípimba kunái'maena Ásátóti-naopa'a máánkarowana Vírípi mináyámpá'-náópa'a Áánútuna áséi-kwasai simátíma'maena Sísáriyaa-naopa'a kuráíye.

9

Sóro Ísun-aaiyavai áraire siráin-kwasai.

¹ minkánaámá Sóro Ísóigona aampa'á kwéguwaiyavena arumbá sáwí'a éna tínkamonaé síma-síma'a kwéena aiva'-mónó-káwáánákónópa'a

² koáísaa ena séna aúváí agaimái símína'a maimaé'a Támásikasi-naopa'o Yútaa-mono'-naumpimpa'o máyáan-kwaasiti anón-kwaasi mátíméno súwana owé séna mináímbá agaimaréna séna Sóro Ísuna aampa'á kwégwiyawai tivakáá-umai tuwánéna táto'mai tí'maena teémena Yérúsaremuva'a ándáva'a mátiyuwaniye séna agaimaréna súwana

³ Sóro mináúváí maimaéna kweémena Támásikasi-naopa'a egwaa'á kúmba kwíyómpakemba ságayamba tawáonkaan-tantaa'a tuwówana kuména aúgáyáagaya úwana

⁴ tuvamúwana aaigówé su'mai séna Sóroo nóra séwa kembá sáwí'a kwéono súwana

⁵ emá nááwa seénó súwana kemá Ísuma súmpo kembá sáwí'a umásinkaampo

⁶ usásine Támásikasi-naopa'a koménana moóráwaimo síndantemba mirán-uwo súwasa

⁷ Sóroemo kun-kwáásí íma aai sumbá mésa íma kwaási ane'á kwéawanesa aaimó súne su'mai ísówana

⁸ Sóro usásinomba aúramba íma kawe'á umái awánówasa kwaási ayáán-to'maesa Támásikasi-naopa'a máánkarowana

⁹ kaumbo-nó'wáámbá ména íma aúramba awánéna toómbá nombá íma naráíye.

¹⁰ Sóro kaumbo-nó'wáámbá kwaúwana moóráwai Támásikasiva'a ména Ísuna aampa'á kúwai áwí'a Ánánáesima aúramba karákéna kaainkáání'a umái awánómba Ísóigo simámena séna Ánánáesiyo súwana wó séna Ísóigoo kemá úne súwana

¹¹ usásine aampa'á kwaaó. minánkó áwí'a apumó uráin-ampa'a kuré Yútásina naaúmpa'a kwée moóráwai Táásási-naopakewai áwí'a Sóromba koawánaao. kwe námúnaa kwésiye.

¹² kaainkáání'a awánarainka'a moóráwai áwí'a Ánánáesi téna ane'á tátoraísana aúramba kawe'á umái awánaraiye Ísóigo súwana

¹³ Ánánáesi séna Ísóigoo sáwíva-kwaasi kwenáái simásímakaawe. Yérúsaremuva'a ená kwaási sáwí'a umátínkarain-aimba simásímakaawe.

¹⁴ aiva'-mónó-káwáánákó aúváí agaimái ámísana ená imáyáa mósá máráan-kwaasi ándáva'o tiyuwáíndayavena Támásikasiva'a tiráíye súwana

¹⁵ Ísóigo séna kesí mayái aménana kesáái kosimátin-tasimatimba ó'on-daopaken-kwaasiye kawáá-kwáásíyé kesí kwaási Ísareri-kwaasiye kosimátin-tasimatimba ínimba po usásine kwenópa'a kwinaná

¹⁶ kesí mayái Sóro kwémayainasa kwaási sáwí'a umánkanaaowe. mindáyave'a ke agaráárankanaumne Ísóigo siráíye.

¹⁷ súwana Ánánáesi iséna kwéna sún-daumpa'a uména Sóro ane'á ayáámba tátorena séna Sóroo kesí kwaásima óne. aampa'á kwéte Ísóigo Ísumba awánaraandawaima si'maráísa'a túne. aúramba kawe'á umái awánenana Ánútun-amanko arupimbá anómba umánkaindayavena si'maráísa'a túne súwana

¹⁸ Sóro aúrampinkemba amanonoí tákúwana aúramba kawe'á umái awánéna usásinowana Ánánáesi mono'-nómbá pérankowana

¹⁹ toómbá násuwena aúgoma kawe'á úwana méraiye.

Sóro Támásikasiva'a simátímakain-kwasai.

Sóro Támásikasiva'a évaka'-no'waamba kwaéna Ísuna aampa'á kwéguwaise ména

²⁰ avekáán-úwana mono'-náúmpá'á uména Ísun-aaí simátimena séna árai'a Ísuma Ánútu áánimban-iye súwasa

²¹ kwenáái ísón-kwaasi táátavai ésa moórá-morawai tísaaisaa esa sésa Yérúsaremuva'a Ísuna imáyáa mósá máráan-kwaasi tínkamin-kwaasiman-íye. Ísuna imáyáa mósá máráan-kwaasi tí'mae ándáva'a mono-kawáá-

kwáásirá'ó mátinkanae séna maanká'ó tiráin-kwaasiman-iyé. Ísumpa'a téna máyáiyé sésa táátavai uráawe.

²² suwaná Sóro asiramái simátíma'mae iyéna séna árai'a Áánútumo usásinankaiwaimba amu'maráúndawaiya Ísuman-iyé séna kwenááigo iyúwasa Támásikasivaken-Yutaa-kwaasi isésa kwembá íma anondá simámakaawe.

²³ íma anondá simámúmba sáwíva'-no'waamba kwaésa torupamáí mésa Sórona áamááyu-aimba sésa

²⁴ tuvuwíyanesa no'wáámba kwáyá'wái Támásikasi-naokona óntan-kurigona aaumémpa'a mésa ontará'á takárákwi-karakwi kwéuwana moóráwai áamááyu-aimba sumbá kosimámuwasa

²⁵ moórá-no'waamba Sóron-aaí isésa Ísuna aampa'á kwéguwai Sóromba powaivímbá áítumai óntan-kurigona avaapimbá túsúyuwesa ándára tátoresá túwówana kumeémena marapá'á móruna tuwéna kóuraiye.

Sóro Yérúsaremuva'a komérain-kwasai.

²⁶ Sóro Yérúsaremu-naopa'a kweémena kwéna séna Ísuna aampa'á kwégowaise koménae'a kúne súwasa miwí sésa Ísun-aaí íma ísaraiwai kampar-áimbá kwésiye sésa kwenáároi inkáísúwana

²⁷ moóráwai áwí'a Páánápáasi Sóron-aaí iséna kawe'á úwana áí'maena aantá-kwaasitopa'a kwéna Sóron-aaí kosimátiména Sóro Támásikasi-ampa'o kwégwenamo Ísóigombo awánówana aaí simámakain-aimba simátiména Sóro Támásikasi-naopa'o Ísun-aaímo asiramáímo simátíma'maena kuráin-aimba simátimuwasa

²⁸ isésa áraire suwaná Sóro miwísé ména Ísuna asirayámbá kwáyowana Yérúsaremu-naopa'a Ísun-aaí asiramái kosimátin-tasimatin-ena

²⁹ ó'on-Yutaa-kwaasi Kíríki-kwaasi tááivinkemba kwésen-kwaasi simátimuwasa aaí kwésima-kwesiman-esa tuvuwónáe sésa

³⁰ áamááyu-aimba sumbá Ísuna aampa'á kuwáí isésa Sóromba áí'maesa kweémesa Sísáriyaa-naopa'a máankesa sésa Táásási-naopa'a kwaaó sésa ai'márówana mindáópa'a kóuraiye.

³¹ kóúwasa Ísuna aampa'ó kun-kwáásímó tínkamumba étínkówasa aánoumai kwempa'á maésa Yútiyaa-ayampa'a Káríri-ayampa'a Sámériyaa-ayampa'a Ísuna aampa'á kwéguwai aánoumai kwempa'á máyówana Áánútun-amankoma túwa'naa úwasa asiramái mésa Ísun-aaí simátímúwasa isésa áraire sésa mirá kwéesa sáwíva-kwaasi-i'a ésa Ísóigo áwí'a mósá marésa kwenaísamaivimba méraawe.

Pítaa Árítaa-naopa'a kuráin-kwasai.

³² Pítaa aampa'á kwénaaena naaó'-nao-kwaasiti naaópa'a kwéna Áánútuna kwaási tuwánáíndayavena Árítaa-naopa'a kúmba

³³ moóráwai áwí'a Íniyasi ména aambó naaí íma naaéna avakaumboé-ima maisuwéna naaúmpare su'mai ména kwégwauwana

³⁴ Pítaa awánéna séna Íniyasiyo Ísu Káráísiti asóvamankaivo usásinke ená kwandaái arusaaó súwana usásinkwena kúwasa

³⁵ Árítaa-naopaken-kwaasiye Séróno-naopaken-kwaasiye amápa'a awánésa Ísóigompa'a tésa méraawe.

Pítaa Yópaa-naopa'a kuráin-kwasai.

³⁶ Yópaa-naopa'a moórá-ininko ména áwí'a Tápítaama póna Kíríki-kwaasi tááivinkemba mináwí'a Tókásiye kwésuwana kwemá Ísuna aampa'á

kún-inimba aasiyaaí kawe'-má'yáí kwémaena óísamba íma makón-kwaasi kwétuwa'naa úwana

³⁷ áí'a úwana puwúwasa kwenáúma sese umásuwesa maimaésa ávúmayaataan-daumpa'a móankaraawe.

³⁸ Yópaa-naopakemba Írítyaa-naopa'a egwaa'á pósa Yópaavaken-kwaasi Ísuna kwaási Pítaa Írítyaava'a tamáyon-aimba isésa kae-kwáásí ti'márówasarai Pítaamba kosimámesarai sésarai isaaisé kesópata tiyó sésa si'maráawakai túye suyaná

³⁹ Pítaa usásinena mindáraise kúwasa áí'maesa minínímbá puwúwasa matuwé máyón-daumpa'a ávúmayaataan-daumpa'a íyúwasa Pítaanopa'a ketorínímbá tayorupamáí maésa íví'a tésa Tókáasi íma pukáinka'a aru-símakain-unankwatoiyé sésa agarááránkówana

⁴⁰ awánéna séna máápa kárúwaaro súwasa kúmúwana Pítaa kívaréna Ísóigompa'a námúnaa simásuwena mégwantena minínímbá awánéna séna Tápítaao usásinaao súwana aúramba kwégararena Pítaamba awánéna usátorauva'a maúwana

⁴¹ Pítaa kousásinankena Ísuna aampa'á kun-kwáásíyé ketoríníné tááyowasa áúvamankomba uawánéna

⁴² Yópaa-naopa'a kosimátíma'maesa kuwasá isésa sáwíva-kwaasi Ísóigon-aaiyavesa áraire sésa kwenká'á aráápamai máyówana

⁴³ Pítaa Yópaa-naopa'a sáwíva'-no'waamba kwaéna moóráwai áwí'a Sáimoni kwená naaúmpa'a máyowana minkwáásígó kwaan-áúwarasinei kwená mayáí mayón-kwaasigona naaúmpa'a méraiye.

10

Pítaa Kóníríyasina naaúmpa'a iráin-kwasai.

¹ Sísáriyaa-naopa'a moóráwai áwí'a Kóníríyasi ména Árómaavakemba sáwívar-i-kwaasira'a 100 i-kwaasira'a kárákwirawai máyowasa miní-kwáásí túwí'a Ítári-i-kwaasiye kwésesa uwaná

² Kóníríyasi Áánútun-aaiyavena asiramái ména kwená akúnté Áánútuna imáyáa éna áwí'a mósá maréna Yútaa-kwaasimo ímo óísambo makón-kwaasi kwétuwa'naa-ena Áánútumpa'a námúnaa símae iyúmba

³ moórá-tawai enónka'a námúnaa kwésuwana Áánútuna kwayó'ná'á kwíyómpakewai aúranka'a paárúwana kawe'á umái awánówana séna Kóníríyasiyo súwana

⁴ áá'a kówana aúramba kararéna séna Ísóigoo nóran-aina simásiminyewa seénó súwana emó námúnaamo séndawai kwaásimo túwa'naa óndawai Áánútu aúranka'a kawe'á óndayavai Áánútu ená imáyáa imbá pó

⁵ ená kwaási ti'marénasa Yópaa-naopa'a moóráwai áwí'a Sáimoni Pítaamba koaíráaro.

⁶ kwemá araámáó Sáimonina naaúmpa'a ména minkwáásígó kwaan-áúwarasi-mayaimo máyáin-kwaasigona naaúmpa'a uwí-nónkóná awámpá'-náúmpákémbá koaíráaro

⁷ simásuwena áúyokuwana Kóníríyasi kwená mayáí máyón-kwaasivinkemba kae-kwáyó-kwáásiráinte moórá-i-kwaasi Áánútuna imáyáa mósá marówainte miráumai-kwaasirau tááyowasa

⁸ tuwaná kwíyómpakewaimo simámakon-aimba simátimena séna miráumai Yópaa-naopakemba koaíráaro séna ti'mákaiye.

9 ti'marówasa aampa'á kógwaesa kweémesa Yópaa-naopa'a egwaa'á kumbá kwáyá'wái Pítaama naan-ávúmayaapa'a uména Áánútumpa'a námúnaa kwésuwana

10 áái ankówana toómbá nánáe súwasa toómbá agáyómba kaainkáání'a umái awánómba

11 kwíyómba taaínkaar-úwana mimpínkémbá anón-ampanta éiyain-araaira'a tátoresa túwówana kuména marapá'á kumúwana awánómba

12 minámpántávímbá kwai-kwaamba póíma irankavayaambá aváá'-númámá ó'on-o'on-kwai-kwaamba máyowana

13 aaigówé su'mai séna Pítaao usásinke tuvú'mái agandaaó súwana

14 Pítaa séna Ísóigoo ímanivo kentáásí amáámba Yútaa-kwaasiya mirán-tántáá'á aambá áumbakaawata pó'a íma kwénaumne súwana

15 minááigówé su'mai ókwara'a séna Áánútu kawé-tántáaré siráin-tantaatavai íma aambá áumbakaawe siyó súwana

16 kaumborá'á kaainkáámbá awánówana kwíyómpa'a minámpántámá iráíye.

17 iyúwana Pítaa minkááínkáán-áínkóná ááimba nóra aainá'iyó súmba Kóníríyasimo ti'marón-kwaasi Sáímonina naambá taawánésa ontará'á tamésa

18 tááyamai taáísaa esa sésa Sáímoni Pítaa maandáúmpará kwááyu máyáíyo suwaná

19 Pítaa minkááínkáán-áínkóná ááimba avakáá-úwana Áánútun-amankoma séna kaumbo-kwáásí embá avakáá-úmaesa kwétevo

20 usásinke kumuwó. kemá ti'maráúnasa tentávái íma kaer-ímáyáá e miwisé úwoi kwaaó súwana

21 Pítaa kuména minkwáásíyávéna séna kwésivakaa-on-kwaasi úmpo nóintavera kwésivakaaó súwasa

22 kentáásí kawáánákó áwí'a Kóníríyasi si'maráísata enópata túne. kwemá kawé-kwáásí Áánútuna imáyáa éna áwí'a mósá maráísasa pósa Yútaa-kwaasi amápa'a kwentávésa kawé-kwáásíyé kwésewe. moóráwái Áánútuna kwayó'ná'á kwíyómpakewai kusimáména séna ti'marénasa Pítaamba Yópaa-naopakemba koairéwana enópa'a téna aái tasína isaaó sisatá túne suwaná

23 Pítaa tí'maena naaúmpa'a tinkówasa kwáúmba aaváyaavimba Pítaa usásinena miwisé kuráíye.

miwisé kúwasa Yópaa-naopakemba Ísuna aampa'á kun-kwáásí évaka'a aúyoresa

24 aampa'á kógwaesa kweémesa Sísáriyaa-naopa'a kumbá Kóníríyasi kwenamááraa kwená kwaásiye tááyowasa tayorupamáí mésa Pítaamba amu'makówana

25 Pítaa Kóníríyasina naambó kwáyonka'a ontará'á kúwana Kóníríyasi aamoí éna anóndakoman-iyé séna aísamaivimba kumbaúwana

26 Pítaa séna emó óndanten-kwaasi úmpo usásinaao séna usásinakena

27 aái simáma'maena Kóníríyasiye naaúmpa'a iyúmba sáwíva-kwaasi toru-pamáí máyómba utuwánéna

28 séna kentáásí amáámba ísaraawe. Yútaa-kwaasiya ó'onkaa-kwaasiye íma moórárata tágárotamaiya kwémaumne. miwítí naaúmpata íya kwénaaundarata Áánútu agaráásinkena amápa-kwaasi íma sáwí-kwaasin-owe siráisa'a awáraunda póta íma sáwí-kwaasiye sénaunda pó'a úwoi kawé'á umái ménaumne.

29 mindáyavai sááyaamba íma a'áo súnda túmpo nóintavaiya sááyaraao Pítaa súwana

30 Kóníríyasi séna éiyain-do'waamba kwaé'a ívékaamba eénáínka'a kesí naaúmpa'a námúnaa súnana avekáámbá moóráwai ságyan-unankwatoí umásorena súranka'a kumbaéna

31 séna Kóníríyasiyo emó námúnaamo sémo kwaási túwa'naa ema Áánútu aúranka'a kawe'á óndayavena Áánútu ená imáyáa imbá pó

32 ti'márénasa Yópaa-naopa'a moóráwai áwí'a Sáímoni Pítaamba koaíráaro. araámáó Sáímonina naaúmpa'a máyáíye. kwaan-áúwarasi-mayaimo máyáin-kwaasigona naaúmpakemba uwí-nónkóná awámpá'-náúmpákémbá koaíráaro súwa'a

33 avekáán-umai ti'maráúnasa embá koaíráawa kawe'á umái téne. kesáá Áánútu aúranka'a torupamáí méta Ísóigo simámakain-aimba simásiminkwae séta amu'makáunaya kwétene Kóníríyasi siráíye.

Pítaa simátímakain-kwasai.

34 Kóníríyasi simásuwowana Pítaa séna ívé'a kwéisaumne. árai'a Áánútu íma Yútaa-kwaasiye su'mai kwégarakwiyivo

35 amápa'-mapaken-kwaasi Áánútu aúranka'a arupí umái kawe'á umái máyáawai Áánútu miwí aamoí kwéumatinkaiye.

36 Áánútu Ísu Káráísitimba ai'marówana Ísareri-kwaasiyavai áséi-kwasai simátímakaimba á'a ísaraawe. Ísu Káráísiti amápa-kwaasiti Ísóigoman-íye. mináséi-kwásáiyávésa árairemo síyawai tirumbá kawe'á umái kwempa'á ménaaomba

37 ke ísaraawe. Yóni simátimena séna kentí sáwí-imayaa tuwé'a Áánútumpa'a té'a nombá peránaáowe siráimba Ísun-aaí aiva'á Káírí-ayampakemba kwétena Yútiyaa-marava'a kóyáwé uráíye.

38 Ísu Násáretivakewain-aaí ísaraawe. Áánútu kwenamambá Ísumba ámakowana kwempímbá anómba umáinkowana Áánútu asirayámbá aména kwesé méraintavena naaó'-nao'a kawe'-má'yáí kóyáwé éna Sáátáánigo tátorain-kwaasi kawe'á umátínkáva'a kuráíye.

39 Yútiyaa-marava'a Yérúsaremu-naopa'a mayáímá mairáimba awánaraundayaawe. kwembá taaira'á aiyayaampimba tuvúsúmarowana puwéna

40 kaumbo-táwai maisuwówana Áánútu Ísumba pukáimpinkemba usásinankowana paárúnta kesúrandeíya awáraumpo

41 íma amápa-kwaasi awánaraawe. Áánútu simátíméromo siráinta Ísunta awánéta pukáimpinkemba usásinonka'a toómbá nombá kweséya naráumne.

42 Ísu asiramái simásimena séna Áánútu imáyáa siména pukén-kwaasigwara túvaren-kwaasigwara'a aaivimbá maitinkáníyone siyé simátíméro Ísu siráíye.

43 naaóvá'á Áánútun-aaí simátímakowai Ísun-aaí simátimesa sésa kwenááiyavesa áraire sésa kwesé aráápamai maíyawai Ísuna asirayánká'á Áánútu miwítí sáwí-imayaa maitiyuwáníye naaóvá'á siráawe Pítaa siráíye.

44 Pítaa mináímbá kwésimatimuwana kwéison-kwaasivimba Áánútun-amankoma minámápáráwáivímbá kuména

45-46 Áánútun-amankoma kumbaúwasa ó'on-o'on-aimpinkemba Áánútu áwí'a mósá márówasa Yútaa-kwaasi Ísuna aampa'á kun-kwáásí Pítaae Yópaaakemba tuwáiyé táátavai ésa sésa Áánútu ó'onkaa-kwaasigwara'a kwenamambá úwoi kwétimiye sésa táátavai uwaná Pítaa séna

47 Áánútu kwenamantá símakaintenta miwígwará'á kwétimimba póta nombá peránaáomba íma aambá aunónaumpo úwoi nombá peránaáovo

48 pítinkaaro súwasa Ísu Káráisitintavesa ísámai nombá pítinkowasa Pítaantavesa sésa kaumbo-káé'-no'waamba keséya kwainíyone suwaná mirá uráiyé.

11

Yérúsaremuva'a Pítaa simátimakain-kwasai.

1 ó'onkaa-kwaasi Ísun-aaí isésa tátokaawemo sumbá aantá-kwaasiye Ísuna aampa'á kuwáí Yútiyaa-maravaken-kwaasiye mináimbá isésa máyówana

2 Pítaa Yérúsaremu-naopa'a kúwasa évaka-kwaasi áwáá'a aéesa Yútaa-kwaasi túra'a kárámai araa'éna kwéontemba ó'onkaa-kwaasigwara'a mirá orómó sirón-kwaasi Pítaamba áwáá'a aéesa

3 sésa emá ó'onkaa-kwaasiti naaúmpa'a ugwaé ímo túmo kárámai araa'éna úmakaan-kwaasiti naaúmpakemba toómbá umandaráne suwaná

4 Pítaa amápa-tantaa'a uráimba simátimena

5 séna Yópa-naopa'a mé'a Áánútumpa'a námúnaa séwándara'a kaainkáámbá awánaawanana kwíyómpakemba anón-ampanta éiyain-araaira'a tátoresá túwówana kuména kesí egwaa'á kumúwa'a

6 mimpímbá árimba awánaawanda póíma kwaí-kwaamba iraankavayaambá áváá'-numama máyowa'a awánaawanana

7 aaigówé su'mai séna Pítaao usásinke tuvú'mái agandaaó súwa'a isé'a

8 sé'a Ísóigoo ímanivo kentáásí amáamba mirán-tántáá'á aambá áumbakaawata pó'a íma kwénaumne séwánana

9 minááigówé su'mai ókwara'a séna Áánútu kawé-tántáaré siráin-tantaatavai íma aambá áumbakaawe siyó súwa'a

10 kaumborá'á kaainkáámbá awánaawanana kwíyómpa'a minámpántamá iráiyé.

11 avekáámbá Sísáriyaavakemba kaumbo-kwáásí kesópa'a ti'marówai tumbá

12 Áánútun-amanko simásimena séna íma kaer-ímáyáá e miwísé kwaaó súwa'a kówánasa Yópaavakemba maankwáásí ava'moraé-kwaasi Ísun-aaí ísáawai súyorowata Sísáriyaa-naopata Kóniríyasina naaúmpata kówánana

13 simásimena séna Áánútuna kwayó'ná'á kwíyómpakewai kesí naaúmpa'a kumbáyáísa'a awánáúnana séna ti'márénasa Yópa-naopakemba moórawai áwí'a Sáimoni Pítaamba koairéwana

14 téna aaí tagwésimatimína'a egwára ená akúnkwará'á amápa'a kwésewana Áánútu sáwí'o umáímo máyáampinkemba kawer-ámpá'á métinkaniye kwíyómpakewai siráiyé Kóniríyasi súwa'a

15 aaí kwésewanana Áánútun-amanko aiva'ó kentáávimbó kunkáintemba miwívimbá mirá úwa'a

16 awáné'a moóra-aimba sáaka'a makáumne. ááema Ísóigo séna Yóni nombá pítinkaraimbanivo Áánútun-amanko kuména keinárawapimba anómbe umátinkaniye Ísóigo siráin-aimba sáaka'a makáumne.

17 ánivo kesáá Ísóigo Ísu Káráisitín-aiyaveta áraire séwánanaya Áánútu kwenamankómbó simakaintenta ó'onkaa-kwaasi miwí mirá kwéowa'a awánaraunda pó'a kemá Ísuna mayái-kwáásímá pó'a nombá pérómbe íma aambá aunówanasa úwoi nombá pékaawe Pítaa súwasa

18 mináimbá isésa áwáá'o áumba ivátuwesa Áánútu áwí'a mósá marésa sésa Áánútu mirá kwéena íma Yútaa-kwaasiye su'maiya aaí kwésimasimintanivo ó'onkaa-kwaasiyavaigwara'a aaí

kwésimatimisasagwara'a miwítí sáwí-imayaa tínaaemba umámesa Áánútunopa'a tésa aúnái'a umái maí'mai'a ónááowe siráawe.

Ántíokuvakewai Ísuna kwaásiti kwaasái.

¹⁹ ááéma Sítívenimba tuvúwúwana puwúwasa ó'on-kwaasi Ísuna aampa'ó kun-kwáásí sáwí'a umátínkówasa kóyáwé uráamba évaka'a Vínísiyaa-marava'a kuwasá évaka'a Sáíparasi-marava'a kuwasá évaka'a Ántíoku-naopa'a kuwasá miwímá minkáúmbó-márává'á máyón-kwaasi Yútaa-kwaasiye su'mai Ísun-aaí kosimátimesa

²⁰ miwívínkémbá évaka'a Sáíparasi-maravakewai évakarawai Sáírini-maravakewai miwímá Ántíoku-naopa'a komáyónka'a Yútaa-kwaasiye ó'onkaa-kwaasiyegwara'a Ísóigo Ísuna áséi-kwasai kosimátimuwana

²¹ Ísóigona asirayámbá miwísé máyowasa sáwíva-kwaasi Ísóigon-aaiyavesa áraire sésa kwempá'á tiráawe.

²² Ántíokuvaken-kwaasi Ísóigon-aaiyavesa áraire sésa kwempá'á tiráan-aimba suwasá Ísóigona kwaási Yérúsaremuva'a máyón-kwaasi mináímbá isésa Páánápásimba ai'marówana Ántíoku-naopa'a kweémena

²³ koména Áánútu kawé'á umátínkaromba tuwánéna aamoí éna asiramái simátiména séna kentirunkaké ísámai Ísóigontavai máéro séna

²⁴ Páánápási kawé-kwáásí úwana Áánútun-amanko kwempímbá anómba umánkowana Ísóigonte aráápamai asiramái ména aai simátíma'maena kwéiyuwasa sáwíva-kwaasi isésa Ísóigompa'a tésa méraawe.

²⁵ máyówana Páánápási Sóromba avakáá úmaena Táásási-naopa'a kúmba

²⁶ koawánéna koái'maena Ántíokuva'a tésarai moórá-i tamaisuwésarai Ísóigona kwaásiye mésarai sáwíva-kwaasi tayorupontembá Ísun-aaí simátíma'maesarai iyúyasa Ísuna aampa'á kwéguwaiyavai sésa Káráisitina kwaásiye suwaná aiva'á Ántíokuva'a mináímbá paáruraiye.

²⁷ mináímbá paárúwana minkánáá évakarawai Áánútun-aaí simátímakowai Yérúsaremuva'a tuwésa kweémesa Ántíokuva'a kuwaná

²⁸ miwívínkémbá moóráwai áwí'a Ákápási kwemá usásinena Áánútun-amanko kwesé máyowana séna anón-ayawaima amápa'-mapa'a táníye súnka'a póna naaémba Áróamáni-kamaaniti kawááná'á áwí'a Kórótíyasa máyonka'a mináyawáímá paáruraiye. Ákápási mináímbá súwasa

²⁹ isésa Ísuna aampa'á kwéguwai moórá-morawai sésa óntamba torupamáí Ísun-aaí isáawai Yútiyaa-marava'a máyáan-kwaasi timénáe sésa

³⁰ mirá ésa minóntámbá Páánápásinte Sóronte tímúwasarai maimaésarai kweémesarai Ísóigona kwaásiti anón-kwaasi mátímakaaiye.

12

ókware'a sáwí'a umátínkaraan-kwasai.

¹ minkánáá Érótimba anówainkoma araámáó Érótima Yútaa-kwaasiti kawááná'á kwemá Ísuna aampa'á kwéguwai évakarawai sáwí'a umátínkena

² moóráwaimba ai'marówana Yóni awaaó áwí'a Yémésimba koyáto'mai anumarambá arátuwowana puwúwasa

³ Yútaa-kwaasi Ísun-aaiyavesamo ímo áraire suwái aamoí kwéuwana Éróti awánéna aamoí umásinkaigwae séna moóráwaimba ai'marówana Pítaamba koyátokai. Yútaa-kwaasi ímo intóráin-tantaakwara-pereti kwéagayonkanaavimba moórá-tawai Pítaamba koyáto'maena

⁴ ándáva'a máánkowasa siyáánkain-umai ava'moraé-i-kwaasi kwenká'á kárákwirowasa éiyain-eiyain-kwaasi anondánonda umái kárákwiyuwasa Éróti séna naaóvá'á Áánútu Yútaa-kwaasi tíyótaasa í-tánón-kánaámá ánásaina'a Pítaamba áí'mae'a Yútaa-kwaasi túranka'a aavimbá mayanké'a inkamónaumnemo kwésumba

⁵ Pítaa ándáva'a máyombanivo Ísóigona kwaási Ísóigompa'a námúnaa simái Pítaamba áwa'naa uráawe.

Pítaamba ándávakemba ayúránkarain-kwasai.

⁶ námúnaa kwésesa Pítaantavai ísámai áísaa uwaná aaváyaaraamba Éróti Yútaa-kwaasi túranka'a Pítaamba aavimbá mayankánaumne kwésuwana ívé'-no'waankaamba Pítaamba aiyayaanka'a asááúmakesa kaer-í-kwáásí évareva'a máyóyana Pítaa aún-kwaigúwasarai kaer-í-kwáásí ontará'á kárákwiroyana

⁷ avekáámbá Ísóigona kwayó'ná'á kwíyómpakewai kumúwana ándánaumpa'a sán-kówana Pítaamba ayoír'á kwétuvuwena aúsuwana usásinowana séna avekáán-usásinaao kwésuwana Pítaa ayáámpinken-anda kweyááríka'a ayú'maena marapá'á kumúwana

⁸ kwíyómpakewai séna enámúranda uré enáisamai ánáamba maimái uwó súwana mirá úmayowana ená paákákén-únánkwátói kuvé'máenakai kesé kúmóyo súwana

⁹ Pítaa ándánaumpakemba kwenánaaemba kuména íma kwaásin-iyeyimayaa éna kaaimbá kwéawanaumne-imayaa kwéena

¹⁰ i-kwáásímó máyon-ontara'a kunáyaaitesarai minkákémbá moóra-ontara'a i-kwáásímó máyon-ontara'a kunáyaaitesarai minkákémbá ándávakembo naaópa'o kónáesamo uwasamó titinkémáen-ontara'a asir-ayán-óntará'á kúmúyana kweyááríka'a tigúwasarai kunákárúwagwesarai aampa'á kuyaná avekáán-úwana kwíyómpakewai Pítaamba auwéna aúyokuwana

¹¹ Pítaa imáyáa éna séna íma kaaimbá awánáúmpo árai'a Ísóigo kwená kwayó'ná'á ai'maráísana kuména Éróti sínkamona kwéisana ayáámpinkemba kuntavíyuwaisa'a túne. Yútaa-kwaasigwara'a sínkamonaesamo ombá kuntavíyuwaisa'a túne Pítaa siráíye.

¹² Pítaa simásuwana Máriaana naambó kwáyopa'a kwéna Yóni Máákaamba anówana naambó kwáyopa'a kúwasa sáwíva-kwaasi mindáúmpá'á torupamáí mésa Pítaantavai ísámai Ísóigompa'a námúnaa kwésuwana

¹³ mindánkóná ontará'á kotuwátuwar-úwana moóra-arasi mindáúmpá'á kígau ún-arasigo áwí'a Áróta ontará'á kuména

¹⁴ séna nááwa'ono súwana Pítaa séna kemá úne súwana Pítaa amósámba iséna kunaamoí úmaena ímo ontamó tiyankómba isaaiséna sáwíva-kwaasitopa'a usimátiména séna Pítaa ontará'á máyáíye súwasa

¹⁵ miwí sésa emá uwo'aó'á éma kampa'á séne suwaná minárásígó ókwara'a séna árai'a Pítaa ontará'á máyáíye súwasa miwí sésa Pítaan-amanon-iyey

¹⁶ kwésuwana Pítaa ontará'á árimba tuván-tuvan-úwasa iséna onta kuntisuwéna awánomba kwemá Pítaa úwasa táátavai uwaná

¹⁷ aaisékéwa'a simátíméno séna Ísóigo ándávakemba kembá sí'maena aampa'á mésiyuwaivo Yémésinte Ísun-aaimo ísaan-kwaasiye kosimátíméro Pítaa simátiména tiyuwéna ó'on-daopa'a kuráíye.

18 kúwasa irataró'a i-kwáásí Pítaamba kárakwirowai awánomba íma máyowasa kantúmbá ésa Pítáa náávára kóuraiyo suwaná

19 Éróti iséna Pítaamba avakáá oró súwasa avakáá uwááesa tuwówana Éróti miní-kwáásí aaivimbá maitinkéna séna tínkamoro séna évakarawai tí'marówasa tínkamuwasa púwúwana Éróti mirá umásuwena Yútiyaa-marava'a tuwéna kumeémena Sísáriyaa-naopa'a kumbéraiye.

Éróti pukáin-kwasai.

20 Éróti Sáítóni-naopaken-kwaasiye Táyaa-naopaken-kwaasiye ávááraumai áwáá'a tiyúwasa minkáé'-náópaken-kwaasi tayorupamáí mésa sésa Érótimo kárakwirai-maravakemba kentáásí toómbá kwémayaundayaawe sésa mináímbá simái kawer-ónáe sésa Érótinopa'a tumbá kwená naaka'ó kárakwirowai áwí'a Párásatasimba másimamuwana isówasa minááisámbá másimai tukáawe.

21 minkákémbá Éróti anón-kanaa úwana kwenká'ó kárakwirowaina unáánkwátói úmaena kárakwirowai maé'maer-únka'a uména ayáátáár-aimba kwésuwasa

22 Érótimba simái arumbá iyaésa sésa íma kwaásigo kwésivo Ísóigo kwésiye anónka'a suwaná

23 Éróti mináintávéna íma Ísóigo úmpo úwoi-kwaasi úne séna aúpá'á tuwówana Ísóigona kwayó'ná'á kwíyómpakewai tuvuwúwana uvowánkó arumbá unkarówana pukáiyé.

24 puwúwasa Ísóigona kwaási Áánútun-aaí kosimátin-tasimatin-uwasá isésa áraire sésa Ísóigompa'a tésa méraawe.

25 Ántiókuvaken-kwaasi Yérúsaremuvaken-kwaasiyavesa óntamba tíménaumne sirómba pósarai Páánápáasiye Sórowe kwéti'matuwesarai mimbáyái ánásowasarai ívé-kwaasigo áwí'a Yóni Máákaamba áí'maesarai Yérúsaremuva'a tuwésarai kweémesarai Ántiókuva'a kurááiyé.

13

Áánútu Páánápáasinte Sóronte mayái tímakain-kwasai.

1 Ántióku-naopa'a Ísóigona kwaásivinkemba Áánútun-aaí kwésimatimen-kwaasiye kawer-ímáyáá kwéagaraantinkaan-kwaasiye mésa moóráwái áwí'a Páánápáasi úwana moóráwái avután-kwaasigo áwí'a Símiyoni úwana moóráwái Sáíríni-maravaken-kwaasigo áwí'a Árúsiyasi úwana moóráwái áwí'a Mánényeni kwemá Éróti kawáánakóná naaúmpa'a maémaumba úwana moóráwái Sóro úwana umái mésa

2 moóra-kanaa Ísóigona kwaási Áánútuna imáyáa mósá kwémaresa toómbá íma kwénesa námúnaawe su'mai kwésunka'a Áánútun-amanko simátiména séna Páánápáasinte Sóronte kesí mayáír'á usásintinkaraumpo mindárai tiyúwáaro súwasa

3 toómbá íma nombá námúnaawe su'mai kwésesa Áánútuna mayái mayáígwáe sésa tine'á tiyáándeí tátoresá tí'marówasarai kurááiyé.

Sáíparasi-marava'a kosimátimakaayan-kwasai.

4 Áánútun-amanko Páánápáasinte Sóronte tí'marówasarai Yóni Máákaamba áí'maesarai Ántióku-naopa'a tuwésarai Sérúsiyaa-naopa'a kumésarai uwí-nónkóná avumpim-bárává'á áwí'a Sáíparasi-marava'a kónáe sésarai nompí-sípí táto'mai usáatesarai kweémesarai

5 Sáíparasi-marava'a Sárámisi-naopa'a mindómpí-sípívínkémbá kunásávesarai Yútaa-kwaasiti mono'-náúmpímpá'á Áánútun-aai simátíma'maesarai kwéguyana Yóni Mááka túwa'náa úmaena kúwasarai

6 kawer-áimbá simátíma'maesaya marapá'á kweémesaya Páávoso-naopa'a kuwaná moóráwai mindáópa'a Yútaa-kwaasigo ména kwenáwí'a Paayísu Kíríki táávinken-kwi'a Érímasa kwemá pukaa'á agayón-kwaasi póna kampa'á séna Áánútun-aai simátimundawai úne súwana

7 moóráwai kámááni-kwaanako áwí'a Sésiasa Porasa ména kawer-ímáyáágwára-kwáásí póna Áánútun-aai isánáe séna Páánápáasinte Sóronte tááyowana Érímasa pukaa'á agayón-kwaasigo kámááni-kwaanakoe aasiyaasí maí'mai'a úwai máyowana kámááni-kwaanako Páánápáasinte Sóronte tááyowasarai tuyaná Érímasaagwara'a téna

8 mindárai táái tasimái karéna kámááni-kwaanako Ísun-aaiyavai áraire sivo séna mindárai táái tasimái karówana

9 Sóro moórá-awí'a Póro Áánútun-amanko kwempímbá anómba umánkowana Póro pukaa'á agayón-kwaasigomba aráá'a avuwéna

10 séna Sáátáánigo aráá'a po kawer-ánkóná uwa-kwáásí éma amápa-sawisawaa-imayaa empímbá anómba umánkaraimba po Ísóigona kawer-ámbá sáwí'a úmae iyóndayavena

11 ívé'a Ísóigo ená meéyámbá amína aúrumba kavíkwína évaka-tawai sámó káinda íma awánaniyone Póro súwana avekáámbá Érímasaamba aúrampa'a ítáguwana siyáánka'o táto'maesamo naaiyane séna kwaási tivakáá úmae kwénaauwana

12 kámááni-kwaanako Ísóigon-aai iséna áátavai éna Ísóigomo úmba awánéna séna Ísóigon-aai árair-aimban-iye séna kwempá'á téna méraiye.

Písítiyaa-marava'a Ántíoku-naopa'a kurááyan-kwasai.

13 Póro kwesé kwénaauwaise Páávoso-naopa'a tuwésaya nompí-sípí táto'mai usáatesaya kwémesaya Pámpíriyaa-marava'a Pékaa-naopa'a mindómpí-sípívínkémbá kunásávesaya kúmúwana Yóni Mááka tiyuwéna Yérúsaremuva'a kóúwasarai

14 mindárai marapá'á kweémesarai Písítiyaa-marava'a Ántíoku-naopa'a kwésarai Yútaa-kwaasi monor-áimbá kwéison-kanaara'a Yútaa-mono'-naumpa'a mara'á umáyóyasa

15 aúvái-kwandaavinkemba Áánútuna amáámba Mósesi agaimakómba simátimesa Áánútun-aai simátímakowai agaimakón-aimba simátímúwasa Yútaa-mono-kwaanarawa'a moóráwaimba ai'marówana mindáraitopa'a téna séna kentáásí kwaásiraiyo kwaasái kwáyainakaimo ékai kentáásí imáyáa simái kawé'á umásinkaakaiyo súwana

16 Póro usásinena séna maísáaro. kesí Ísareri-kwaasiye ó'onkaa-kwaasi Áánútuna imáyáa mósá maráawaiye ísáaro.

17 naaóvá'á Ísareri-kwaasiti Ísóigo kentáá síkwá'náyavena séna kesí kwaásiman-owe súwasa ó'on-kwaasiti maravá'á Ísípi-marava'a ména sáwíva-kwaasi agáyówana Áánútu kwená anón-asirayamba kwáyontavai Ísípivakemba tí'maena

18 kavóná-marava'a mátinkowasa sáwívar-ima 40 ira'a kwénaaesa aasiyaasí Áánútuntavesa sáwí-imayaa kwéumbanivo Áánútu miwírá'á kárákwirena íma tiyuwówasa

19 Kénááni-marava'a avakaeté-maravaken-kwaasi moóra-mora-umai máyówana Áánútu tínkambaena kwéiyuwasá évaka'a putásowana miwítí maramá maimaéna kwená kwaási Ísareri-kwaasi mátimuwasa

20 mimbárává'á mésa sáwívar-ima 450 ima maisukáawe.

450 ima maisúwówana Áánútu moóra-mora-kwaasi kawáá-máyáír'á usásintinkava'a kúwana Áánútun-aai simátímakowai áwí'a Sámúwéri kwemá usávaaruwasa mirán-káwáá-kwáásí ánásasowasa

21 Ísareri-kwaasi Áánútu íma kentáará'á kárakwiyinkwae sésa kentáávínkémbá moóráwaimo éna kentáará'á kárakwiyiniye suwaná Áánútu séna Pénisamini-andarakewai Kísaa ááninko áwí'a Sóro kwemá kárakwiyimayai mayániye súwana mimbáyái mairéna 40 ima maisuwówana

22 Áánútu mimbáyái Sóropakemba Yési ááninko áwí'a Tévítimba amúwana mayówana séna Tévíti kemó súndanteni'a kwéimba pó'a aamoí kwéumankaumne Áánútu siráiyé.

23 naaóvá'á Áánútu séna Tévítin-andarakembo aáonomo usásinankaandawai kwemó éna Ísareri-kwaasi sáwí'o umáímo máyáampinkemba kawer-ámpá'á métinkaniye siráimba Ísuntavena árair-aimba siráiyé.

24 Ísu íma amápa-kwaasi túranka'a paárurowana Yóni nombó pétinkowai amápar-Ísareri-kwaasiyavena simátimena séna kentí sawi-ímáyáá tínaaembo umáme'o Áánútumpa'o tíya'o é'a nombá pétinkanaumne súwasa mirá uwaná nombá pétinkena

25 kwená mayái sáwíyanka'a ánásaniye kwéuwana simátimena séna kentí imáyáaomo kentáváímó nááwa'iyó sénááomba kwéamu'maraawai kemá íma kwemá úmpo kesínaaemba tíniwai kwemá anóndakoma kembá usáyaaitaraimba pó'a kwemó aaimó síndavimba kemá aaimó sendamá uwóví'a ónaumne Yóni siráiyé Póro siráiyé.

26 Póro simásuwena séna kesí kwaási Ááváramun-andaraken-kwaasiye ó'onkaa-kwaasi Áánútuna imáyáa mósá máraawaiye ísáaro. sáwí'o umáímo máyáampinkemba kawer-ámpá'á métinkaimba kentááyávéna Áánútu siráiyé.

27 Yérúsaremuvaken-kwaasiye miwítí kawáánárawate sáwí'o umáímo máyáampinkemba kawer-ámpá'á métinkaniyemo siráin-aimba Ísuntavai sirómba íma imáyáa uráawe. aasiyaasi-táwai monor-áímbá kwéisonkanaama Áánútun-aai simátímakowai agaimakón-aimba aúvái-kwandaavinkemba táámpamai kwésuwasa isésa Ísuntavai sirómba íma imáyáa uráavo tuvúwana pukáivo mináúvái-kwándááívínkén-áímbá paáruyaiye.

28 tuvuwí-ámbá avakáá umbá íma sáwí'a uráimbanivo Páírátintavesa úwoi sésa tuvuwíníyone siráawe.

29 Áánútun-aai aúvái-kwandaavimba Ísun-aai agaimakómba amápa'a mirá uwasá taairakémbá maimái murí-áívímbá máutamankowana

30 Áánútu pukáimpinkemba usásinankowana

31 ayáátááka'a moóra-mora-tawai kwená kwaási túranka'a paáruyaiye. ímo tuvúkónka'a Kárírivakemba Yérúsaremuva'a kwesé kuráawai pukómpinkemba usásinenamo moóra-mora-tawaimo paárumai máyomba minkwáásí awánésa sésa awáraundayavai ísaraundayavai Ísareri-kwaasi kosimátíma'maeta kónáe sésa kuráamba mimbáyái paái kwémayaawe.

32-33 Páánápásiye kesé mináséi-kwásái simátíméyanekai túye. Áánútu kentáá síkwá'náyavena mirá ónaumne sirómba kesáá máyaunda-kanaavinta

mirá éna Ísumba pukáimpinkemba usásinankaraiye. mináímbá monor-ímá agaimakón-auvaivimba kaepímbá agaimaréna séna emá kesáánimba óna'a kesí mayáírá'á ánkaraumne agaimaréna siráiyé.

³⁴ Áánútu pukáimpinkemba usásinankaraimba póna íma ókwara'a puwínana áúma kaviráníntavena Áánútu séna Tévítintave'a sé'a árai'a kawé'á umánkanaumne siráundantemba embá kawé'á umánkanaumne Áánútu siráiyé.

³⁵ moóráva'a monor-ímá agaimakón-auvaivimba agaimaréna séna Áánútu kwená kawé-kwáyó'ná'á íma auwáínana áúma kavirániye agaimaréna siráiyé.

³⁶ mináímbá íma Tévítintavena siráivo Tévíti Áánútuna mayáí kwémaena puwúwasa maimaésa aíkwá'námo utámakompimba máutamarrowana áúma kaviraráivo

³⁷ Áánútu Ísumba pukáimpinkemba usásinankarowaimba kwenáúma íma kaviraráiyé Póro siráiyé.

³⁸ Póro simásuwena séna kesí kwaásiyono. ísámai kawé'á oró. Ísuma pukáimpinkemba usásinankaraiwaintavena kwaásiti sáwí-imayaa sáwí-mayai maitiyuwániye Áánútu siráiyé. mináímbá simátimunda ísámai kawé'á oró.

³⁹ Áánútu Mósesimbo simámakain-amaambo kwáraawaimo ombá minámáánkó kentí sáwí-imayaa íma maitiyuwáínana arupí umái máyáawain-owe Áánútu íma sínívo Ísumo éna kwenááiyavesa áraire sésa kwenká'á aráápamai máyáawaiti sáwí-imayaa maitiyuwáínana miwíyávéna arupí umái máyáawain-owe Áánútu síníye.

⁴⁰ miráumai Áánútun-ai simátímakowai tááigo kempá'á tivó sé'a kárákwimai kawé'á oró.

⁴¹ naaóvá'á Áánútun-ai simátímakowai agaimaréna sésa árair-aintavai simái sáwí'a on-kwáásí ísáaro. keinárawa'o máyáan-kanaara'a mayáí máyáanda mimbáyáímó awáné'o é'o ímo kesópa'o té'o é'a úwoi puwónááowe. mimbáyáíyávésamo simátimiya'a mináíntávésa íma áraire sénááowe sésa agaimaréna siráawe. mináímbá kempá'á tivó sé'a kárákwimai kawé'á oró Póro siráiyé.

⁴² mináímbá simásuwena Pórowe Páánápásiye máápa'a kumónáe kwéuyasa kwaási sésa ókwara'a monor-áímbó ísáan-kanaa tínakai mináímbá másíyata isánaumne

⁴³ simásuwesa máápa'a kumésa sáwíva-kwaasi Yútaa-kwaasiye ó'onkaa-kwaasi Yútaa-monor-ampa'a kwéguwaiye Póronte Páánápásinte kwa'maésa kuwasarái sésarai Áánútu úwoi kawé'á umátinkanivo úwoi asiramái kwená aampa'á koró siráíiyé.

⁴⁴ suyaná Yútaa-kwaasi monor-áímbó kwéison-kanaa túwasa mindáópaken-kwaasi amápa'a Ísóigon-ai isánáe sésa Yútaa-mono-naumpa'a umáyówasa

⁴⁵ Yútaa-kwaasi tuwánésa tirumbá sáwí'a úwasa mináímbá kwáraavo sésa Póronte Páánápásinte aká'áámba simátinkesa kampar-áímbá kwéseye sésa simái kárówasarai

⁴⁶ miwí táároi íma inkaisésarai asiramái sésarai aiva'á árai'a Áánútun-ai simátimuyamba mináímbá tínaemba umáme'a íma sinkáiyé sembá pó'a

aúnái'o umáímo maí'mai'o ónaunda uwóví'a ónaumne-imayaa ombá pókai tayauwerékai ó'onkaa-kwaasiva'a Áánútun-aaí kosimátiméyauye.

⁴⁷ ááéma Ísóigo simásimenaya séna emá ó'onkaa-kwaasi sáma kamátinke kesáái kwésimatiminasa kesí aambá awánáíya'a amápa'-maravaken-kwaasi sáwí'o umáímo máyáampinkemba kawer-ámpá'á métinkanaumne Áánútu mináímbá simásímakaimba pókai ó'onkaa-kwaasi kwenáái kosimátiméyauye Póro siráíye.

⁴⁸ Póro súwasa ó'onkaa-kwaasi isésa Ísóigon-aaiyavesa aamoí ésa tirumbá kawé'á umái máyówana Áánútu séna kesí kwaási é'a aúnái'a umái maí'mai'a ónááowe súwasa miwí Ísóigon-aaiyavesa áraire sésa kwempá'á tésa méraawe.

⁴⁹ Ísóigompa'a aráápamai mésa mimbárává'á Ísóigon-aaí kosimátin-tasimatin-uwasa sáwíva-kwaasi isésa

⁵⁰ Yútaa-kwaasi Póronte Páánápásinte tirumbá sáwí'a umátinkesa mindáópaken-anon-kwaasiye aarai túwí'a kwáyon-inimba Yútaa-monoraimba asiramái máyón-ininte mindárai táái simátimesa miwítí imáyáa tavisuwasá isésa Póronte Páánápásinte sáwí'a umátinkesa aaisambá tiyésa miwítí maravákémbá ti'mátuwowasarai

⁵¹ Áánútu minkwáásí íma aamoí umátinkaniye-umasitai'a ésarai tísamaivakem-barama uwáésarai Ántíoku-naopa'a tuwésarai Áíkóniyamu-naopa'a kuyasá

⁵² Ántíoku-naopa'a Ísuna aampa'á kun-kwáásí máyówana Áánútun-amanko miwívímbá anómba umátinkowasa tirumbá kawé'á umái méraawe.

14

Póroe Páánápásiye Áíkóniyamu-naopa'a kurááyan-kwasai.

¹ Póroe Páánápásiye Áíkóniyamu-naopa'a kwésarai ááémo urááyantemba Yútaa-mono'-naumpa'a umésarai áséi-kwasai asiramái simátímúyasa isésa sáwíva-kwaasi Yútaa-kwaasiye ó'onkaa-kwaasiye Ísun-aaiyavesa áraire sésa kwempá'á tésa máyómbanivo

² évaka-Yútaa-kwaasi Ísun-aaiyavesa tínaaemba umámesa íma áraire sirówai Póronte Páánápásinte sáwí-aimba simátínkówasa ó'onkaa-kwaasi isésa mindáraiye Ísun-aaí isówaiye tirumbá sáwí'a umátínkómbanivo

³ mindárai ayáátááka'a mindáopa'a mésarai miwí táároi íma inkaisésarai Ísóigon-aaí asiramái simátímúyana Ísóigo kwaási úwoi kawé'á kwéumatinkaimba awánaigwae séna mindárai kwená asirayámbá tímúwasarai ímo awánarom-bayai kawé'-máayái máyóyasa

⁴ mindáópakewai kaepí taaínkaar-urésa évakarawai sésa Yútaa-kwaasi tááiyavesa áraire suwasá évakarawai sésa aantá-kwaasi tááiyavesa áraire siráawe.

⁵ suwasá ó'onkaa-kwaasiye Yútaa-kwaasiye miwítí anón-kwaasiye torupamáí mésa tímááyu-aimba sésa óntandei Póronte Páánápásinte tínkamonaé suwasarái

⁶ mináímbá isésarai kawé'ó íyapa'a méyae sésarai Áríkoniya-a-marava'a kwésarai Árísitaa-naopare Tépi-naopare ó'on-o'on-daopare

⁷ áséi-kwasai simátíma'maesarai kurááíye.

Árísitaava'a Tépiva'a kurááyan-kwasai.

8 moórawai Árisitaa-naopa'a anówa arupinkémbá aísamai sáwí'a umáguomba maránkarowana íma aaíntómba ááémo maúnka'a ména

9 Póro kwésimatimun-aimba iséna árair-aimba kwésimba póna kawé'a umásinkaniye-imayaa úwana Póro minímáyáámó úmba awánéna aráá'a avuwéna

10 anónka'a séna enaísamaine usásinaao súwana usásinkwena aamoí éna kweyáárika'a marapá'á kúmba

11 sáwíva-kwaasi Póromo úmba awánéna miwí tááivinkemba Áríkoniyaa-aimpinkemba sésa kentáásí ísóigorai kwaásiraan-umai marapá'á kentáávímbá kumbáyaaiye sésa

12 miwítí ísóigo áwí'a mindárai tamátimesa sésa Páánápásintavesa Súsiye sésa Pórontavesa aaiyé simátímíwaiye sésa Émísiye sirá.

13 marukón-awampa'a minkámpár-ísóigó áwí'a Súsi kwená mono'-námbá kwáyowana minkámpár-ísóigóntávái ísámai póí'o umándon-kwaasigo purumakambá kwémaena moigwáán-aramba kwétararena umái maimaéna mindáókona kuri-óntará'á mói marówasa sáwíva-kwaasi miwítí ísóigontavaimo póí'o umándaante miráumai Ísuna aantá-kwaasiraira'a póí'a umándaanae

14 sun-áímbá isésarai sáwí'an-iyé sésarai kentí unáánkwátóí tarátuwesarai isaaisésarai sáwíva-kwaasivimba komaésarai anónka'a sésarai

15 kenkáí nóra ónáera kwéoo. keiráí kemó onten-kwáásí úye. áséi-kwasai tasimátimuyamba pó'a mirán-kámpári'o tuwé'a árair-Isoigompa'a teró. árair-Isoigo kwíyómba éna maramá éna uwí-nómbá éna mimpímbá kwáyáin-tantaa'a úmarena asirayánkwáráwái máyáíye.

16 ááéma Áánútu úwoi tíyukowa'a kentí imáyáavinkemba amápa'-mapaken-kwaasi kwénaaesá

17 miráumai kwéombanivo Áánútu máyáíye sígwáe séna aaí sisaná aa'á téna toónkó kawé'a isa'á kwéne'a tirumpimbá aamoí kwéowe. miráumai awáné'a mirámá iní-Ísóigó máyáíye sígwáe séna Áánútu kawerí'a kwéíye

18 mindárai mináímbá suyasá amápa-kwaasi asiréna mindárraira'a póí'a umándaanaumne kwésuwasarai íma mirá oró simái tuvímbaesarai íyúyasa ivátukaawe.

19 ivátuwowasa évaka'-Yútaa-kwaasi Písítiyaa-marava'a Ántíoku-naopakemba évaka'a Áíkóniyamu-naopakemba tésa amápa-kwaasiti imáyáa tavisuwasá iséna Póromba óntandei tuvuwéna á'a púwiye-imayaa ésa tavisímaesa mindáókona awámpá'á mátúwówasa

20 Ísuna aampa'á kuwái taúkúmakesa taawánowana usásinena mindáópa'a kwéna kogaúmba usá aaváyaavimba usásinesarai Pórowe Páápápásiye mindáópa'a tuwésarai Tépi-naopa'a kurááíye.

Síriyaa-marava'a Ántíoku-naopa'a ókwara'a kurááyan-kwasai.

21 Pórowe Páánápásiye Tépi-naopa'a áséi-kwasai kosimátímúyasa iséna áraire sésa Ísuna aampa'á kwéguwasarai mindárai Árisitaa-naopa'a ókwara'a komésarai minkákémbá Áíkóniyamu-naopa'a komésarai minkákémbá Písítiyaa-marava'a Ántíoku-naopa'a ókwara'a komésarai

22 miráumai kwénaesarai Ísóigon-aaiyavesa áraire sirówai miwítí imáyáa asiramátinkesarai sésarai Ísuna aampa'á asiramái koró sésarai Áánútu kwená kwaasi kwégawaaipa'a kónáe sé'o é'a minámpá'á umbaiyé tain-ámpá'á kónááowe sésarai

²³ miráumai mindáópata kwénaesarai maará ésarai Ísóigona kwaásivinkemba miwítí anón-kwaasi usásintinkava'a kuyasá Áánútuna imáyáa ésa toómbá íma nésa námúnaawe su'mai kwésesa mindárai Ísóigompa'a aráápamai máyówaiyavai Ísóigo kárákwitinkamae iyíniye simátímakaaiye.

²⁴ simátimesarai Písítiyaa-marava'a kóyaaitesarai Pámpíriyaa-marava'a kwésarai

²⁵ Pékaa-naopa'a komésarai áséi-kwasai kosimátimesarai minkákémbá Átériyaa-naopa'a kumésarai

²⁶ nompí-sípí táto'mai usáatesarai teémesarai Síriyaa-marava'a Ántíoku-naopa'a ókwara'a tirááiye. ááéma mindáópa'a Ísóigona kwaási mindárai yavesa Áánútu túwa'naa úmaena iyínívo kwená mayái komáyáakaiyo sirówasarai mimbáyái komaisuwésarai tirááiye.

²⁷ Ántíokuva'a tuyasá Ísóigona kwaási tayorupamáí máyówasarai Áánútumo simátimuni'o urááyan-aimba sésarai Ísuna aampa'á ó'onkaa-kwaasi agaráátinkauyasa mináíntávái áraire sésa minámpá'á kwégowe-aimba tasimátimesarai

²⁸ mindáópa'a Ísun-aai ísówai ayáátáaka'a méraaiye.

15

Yérúsaremuva'a torupamáí mésa siráan-kwasai.

¹ Ántíoku-naopa'a máyóyasa évakarawai Yútiyaa-maravakemba Ántíoku-naopa'a komésa Ísun-aai ísówai yavesa sésa Áánútumo Mósesimbo simámakon-amaambo ímo isé'o túra'o kárámaimo araa'énamo íyanamo éna Ísóigo sáwí'o umáímo máyáampinkemba kawer-ámpá'á íma métinkaniye suwasarái

² Pórowe Páánápásiye mináíntávái áwáá'a tiyésarai kwesimá kwesiman-esa Ántíokuvakewai Ísun-aai ísówai sésa Yérúsaremuva'a aantá-kwaasiye Ísóigona kwaásiti anón-kwaasiye mináíntávái kotísaa oró sésa Póronte Páánápásinte évaka-kwaasiye ti'márówasa kuráawe.

³ Ísóigona kwaási ti'márówasa kweémesa Vínísiyaa-marava'a Sámériyaa-marava'a naaó'-nao'a komáyówasa Ísun-aai ísówai torupamáí máyówai simátimesa sésa ó'onkaa-kwaasi Ísun-aai isésa áraire sésa kwempá'á tésa máyáawe suwasá isésa tirumbá kawé'á úwasa

⁴ naaó'-nao'a simátímatuwesa kweémesa Yérúsaremu-naopa'a komáyówasa aantá-kwaasiye Ísóigona kwaásiye miwítí anón-kwaasiye tiyáamba kwétimesa aamoí uwasá Áánútumo mayáímó tímakaim-bayaimo mairáan-aimba másimatimuwasa

⁵ isésa évakarawai Ísun-aaiyavai áraire sumbánivo amáán-kawaa-kwaasiti aampa'á kwéguwai usásinesa sésa ó'onkaa-kwaasi Ísun-aaiyavai áraire kwésewai Mósesi simátímakon-amaamba isésa túra'a kárámai araa'éna orómá kosimátíméro suwasá

⁶ aantá-kwaasiye anón-kwaasiye sésa mináímbá torupamáí méta imáyáa umáíya senó siráawe.

⁷ suwasá torupamáí mésa ayáátáaka'a mináímbá suwaná Pítaa usásinena séna kesí kwaásiyono. ó'onkaa-kwaasi áséi-kwasai isésa Ísun-aaiyavai áraire sígwáe séna ááéma Áánútu keinárawapinkemba usásisinkena si'marówa'a kosimátimewanasa isésa áraire siráawe. kemá mináímbá á'a ísaraawe.

8 Áánútu amápa-kwaasiti imáyáa tuwánéna ó'onkaa-kwaasiyavena séna kesí kwaásiman-owe séna kwenamambó símakonten-umai miwímó tímakomba awánaraumne.

9 Áánútu Yútaa-kwaasiya ór-amba íma agaráásinkenaya ó'onkaa-kwaasi íma ór-amba agaráátinkena kwéivo Áánútu amápa-kwaasiya mimbórá-ámbá kwéagaraasinkaiye. miwí Ísun-aaiyavai áraire sunkákémbá miwítí sáwí-imayaa maitiyuwéna kawer-ímáyáa umátínkaraiye.

10 Mósesin-aai go kentáa síkwá'náya umbai tiyówasa íma kanaán-umai kwakáawe. kentáágwára'á miráumai umbai taisatá íya kanaán-umai kwakáumne. mindáyavai ó'onkaa-kwaasi Ísuna aampa'á kowáiyáváímó Mósesin-aai kwáráaro síyasamo ésa umbai-ámbá kwaránááowe. mirámó íyanamo éna Áánútu áwáá'a sína'a pó'a íma mirá ónááowe.

11 Ísóigo Ísu úwoi súwa'naa enaya sáwí'o umáímo máyaundavinkenta kawer-ámpá'á mégwésinkaintaawe. mináíntáváiyá áraireya sénáísa mirámó kwéintenta ó'onkaa-kwaasigwara'a mirá kwéiye Pítaa siráíye.

12 Pítaa súwasa isésa amáparawai árai'a siyé sésa íma aai suwasarái Pórowe Páánápáasiye Áánútu tímakaim-bayai ó'onkaa-kwaasivimba mimbáyái mairááyan-aimba simátimesarai Áánútuna mayái ímo awánaraam-bayai kawé'-máyái mairááyan-aimba

13 simátímatuwoyana Yémési séna kesí kwaásiyono. kesáái ísáaro.

14 ááema Áánútu ó'onkaa-kwaasiyavena imáyáa éna minkwáásívínkémbá évakarawai usásintinkena séna kesí kwaásiman-owe siráin-aimba Pítaa ívé'a simásímakaiye.

15 Áánútun-aai simátímakowai mináímbá aúvái-kwandaavimba agaimarésa sésa

16 Ísóigo séna naaémba kumé'a Tévitina naambá tawísíyukaan-damba kunumásuwanaumne. sáwí-yantaakwara'a kawé'á kunumásuwanaunda pósa

17 ó'onkaa-kwaasi kesópa'a ténááowe. kesí kwaásiman-owe sendawái kesópa'a ténááowe séna

18 Ísóigo mináímbá naaóvá'á sirómba póna ívékwara'a mirá kwésiye Yémési siráíye.

19 Yémési simásuwena séna Ísóigo siráin-aintave'a imáyáa é'a sé'a ó'onkaa-kwaasi Áánútumpa'a kwéten-kwaasi umbai-máyái íma timénaumpo

20 aúváiima agaimái timéta séta kampar-ísóígóntávái imáyáa ésa póí'o umándaamba mimpóí íma naaró. aarai-úmóyámbá kwaai-úmóyámbá íma oró. póíma tuvú'newana kwená naaemá ímo kumíndamo úwoimo kwáyáina'a mimpóí íma naaró. nae gwára'á íma naaró. mináímbá aúvái-kwandaavimba agaimaráúmpo awánaaro.

21 ááemo maémaén-kwaasiye ívé'o máyáan-kwaasiye ayáátáaka'a aasiyaasí monor-áímbá kwéisaan-kanaara'a mináímbá Mósesin-aai simátíma'maesa kuráawe. mindáyaveta aúvái-kwandaavimba agaimaráúmpo awánaaro Yémési siráíye.

aúvái agaimái ó'onkaa-kwaasi tímakaan-kwasai.

22 súwasa aantá-kwaasiye Ísóigona kwaasiye miwítí anón-kwaasiye sésa kanaám-pota kentáávímbá évakarawaiye ti'maráanasaya Pórowe Páánápáasiye Ántiokuva'a kwíyapa'a miwísé kónááowe sésa miwítí avumpinkémbá kae-kwáásí túwí'a mósá makáan-kwaasirai túwí'a tombá

moóráwai áwí'a Sáírásí úwana moóráwai kaer-áwí'á Yútásiye Paasapasíyè umái

²³ aúvái timésa ti'márówasa kurá. mináúváiímbá agaimarésa maará sésa kesáá kentí kwaásiya úne. aantá-kwaasiye anón-kwaasiye moórá-aimba sénaumpo kentáási kwaási ísáaro. ó'onkaa-kwaasi Ántíoku-naopa'a Síriyaa-marava'a Sírisiyaa-marava'a máyáan-kwaasi ísáaro.

²⁴ kentáávínkémbá évakarawai kentópa'a kwésa ímo simátímakaunda-aimba miwítí imáyáavinkemba kosimátímúwa'a isé'a tirumbá sáwí'a úwa'a umbai taráanta iséta

²⁵⁻²⁶ torupamáí méta imáyáa éta mimbórá-áímbá simái kae-kwáási usásintinketa ti'maráúnasaya Páánápáasiye Póroe migóiyè. mindárai kesí kwaásiya siruntá tímakaundanaraiye sínkamiyakai puwúyavo-imayaa íma ésarai Ísóigo Ísu Káráísitina mayái kwémayauye-imayaa ésarai asiramái kwémayaiye.

²⁷ Yútásinte Sáírásinte ti'maráúnasarai migóiyamba pósarai aúváiinken-ainkwara simátimeyaaói-ainkwara'a mimbórá-áímbá pósarai kosimátimeyaaóiye.

²⁸ Áánútun-amankowe kesááwé mimbórá-áímbá simáiya íma umbai-áímbá simátimumpo maanáúváiínkén-áímbá simátimundaya ísáaro.

²⁹ kampar-ísóígóntávái imáyáa ésa póí'o umándaamba mimpóí íma naaró. naaemá íma naaró. póímo tuvú'newana kwená naaemó ímo kumíndamo úwoimo kwáyáina'a mimpóí íma naaró. aarai-úmóyámbá kwaai-úmóyámbá íma oró. kesáámó sún-da-aimbo é'o é'a kawé'á ónááowe. mináímbá ánásaiye. aúváiima agaimái timésa siráawe.

³⁰ suwasá mináúváiímá timésa ti'márówasa maimaésa kweémesa Ántíoku-naopa'a kuwasá Ísóigona kwaási torupamáí máyówasa mátímúwasa

³¹ mináúvái-kwándááíínkémhá táápamái simátímúwasa kawer-áímbá ísésa tirumbá kawé'á úwasarai

³² Yútásiye Sáírásiye Áánútun-aai simátímakoyan-kwaasi ayáátááka'a simátimesarai miwítí imáyáa arupí umátímúyasa ísésa asiramái máyówasarai

³³ miwísé évaka'-no'waamba máyóyasa Ísun-aai ísówai sésa á'a kanaán-ivo ti'mákaan-kwaasitopa'a kawer-áímbá kosimátímékaiyo suwaná

³⁴ Sáírásí ó'on-imayaa éna mindáópa'a máyowasarai

³⁵ Pórowe Páánápáasiye ayáátááka'a Ántíokuva'a mésarai mindáraiye évakarawaiye mésa Ísóigon-aai simátíma'maesa kuráawe.

Pórowe Páánápáasiye tarákaa'a urááyan-kwasai.

³⁶ naaémhá Póro Páánápáasintavena séna naaó'-nao'a Ísóigon-aaimo simátímakauyamba Ísun-aaimo ísaraawai kawerá umáiya máyáawa tuwánámaekai kóyauye Póro súwana

³⁷ Páánápáasi séna Yóni Máákaamba áí'mekai kóyáe súwana

³⁸ Póro séna kweséya téwáyana Pámpíríyaa-marava'a kenkáí másiyuwena kwená naaópa'a tayauweréna kuráimba pókai íma áí'mekai kóyauye Póro súwasarai

³⁹ mináíntávái kayorésarai aaisambá simásuwesarai mindárai tarákaar-uyaná Páánápáasi Yóni Máákaamba áí'maena nompí-sípí táto'mai usáatesarai kweémesarai Sáíparasi-marava'a kuyaná

⁴⁰ Póro séna ke Sáírásimba airánaumne súwasa Ísun-aai ísówai námúnnaa simásuwesa sésa Ísóigo úwoi kawé'á umátinkanivo kokaiyó suwaná Sáírásimba áí'maena kúmba

⁴¹ Síriyaa-marava'a Sírisiyaa-marava'a naaó'-nao'a kwénaesarai Ísóigona kwaási túwa'naa úmaesarai kuyasá kawé'á umái méraawe.

16

Tímóti mindáraiye kuráin-kwasai.

¹ Pórowe Sáírasiye mirá uyambá Tépi-naopa'a Árisitaa-naopa'a kuyaná moóráwai áwí'a Tímóti mindáopa'a ména Ísuna aampa'á kwéguwai úwana anówama Ísuna aampa'á kwégun-inimba Yútaa-inimba úwana avowámá Kíríki-kwaasi úwana umái máyówasa

² Árisitaa-naopakewai Áikóniyaa-naopakewai Ísun-aaí ísówai Tímóti áwí'a mósá makáawe.

³ avowámá Kíríki-kwaasi póna áúra'a íma kárámai araa'éna urómbe pósa Yútaa-kwaasi mináyámpá'ó máyáan-kwaasi mirán-áimbá ísówana Póro séna Ísóigona mayáír'á Tímótimba airánáe séna Yútaa-kwaasi aamoí ígwáe séna Tímótimba áúma kárámarena

⁴ ál'maena naaúwasa naaó'-nao'a kwénaesa aantá-kwaasiye Ísóigona kwaásiti anón-kwaasiye Yérúsaremuva'a siráan-aimba Ísóigona kwaásiyavai simátíma'maesa kweésa sésa mináimbá ísáaro suwasá

⁵ Ísóigona kwaási Ísumpa'a asiramái mésa ó'on-kwaasi simátíma'maesa kuwasá isésa aasiyaasi-táwai évakarawai Ísun-aaiyavesa áraire sinté kwégwesa sáwíva-kwaasi-i'a uráawe.

Póro kaainkáámbá awánarain-kwasai.

⁶ Pórowe Sáírasiye Tímótiye Vírísiyaa-marava'a Kárésiyaa-marava'a kwénaesa Ésiyaa-marava'a áséi-kwasai kosimátimenae sumbá Áánútun-amanko íma kónááowe súwasa

⁷ isésa kweémesa Mísiyaa-maragona oóvímbá kwésa Pítíniyaa-marava'a kónáe sésa uwaná Ísun-amanko íma kónááowe súwasa

⁸ isésa Mísiyaa-marava'a kómaatasa kweémesa Táróasi-naopa'a kumbésa

⁹ no'wáamba Póro kaainkáámbá awánówana Másétóniyaa-maravaken-kwaasigo koku'á taména séna Másétóniyaava'a tasúwa'naa uwo asiramái súwana

¹⁰ Póro kaainkáámbá awánéna simásimuwata usásineta séta Másétóniyaa-kwaasiya áséi-kwasaiya kosimátimunanaya Áánútuya kwésaayaisata Másétóniyaava'a kónáeya siráundayaawe.

Árítiyaama Ísumpa'a tiráin-kwasai.

¹¹ séta Táróasi-naopa'a nompí-sípí táto'mai usáateta kówánanaya mindómpí-sípígó apu úmaena kúwata Sámóteresi-marava'a kog-waéwándaya usá aaváyaavimba kweémeta Níápórisi-naopa'a marapá'á kunásáveta

¹² minkákémbá Vírípai-naopa'a marapá'á kuráundayaawe. mindá Másétóniyaa-marava'a anón-daopa'a Áróamáni-kamaani-kwaasi kárákwiraan-daopa'a évaka'-no'waamba kógwaeta

¹³ Yútaa-kwaasi monor-áimbá kwéison-kanaa túwata imáyáa éta Yútaa-kwaasi nonawámpá'á torupamáí mésa námúnaa kwésewe séta naaópa'a tuwéta nonawámpá'á kumówándaya aaraiyómbá torupamáí máyówata kumbéta simátimewanasaya

¹⁴ isésa uwaná moórá-ininko Táyátaira-naopaken-ininko áwí'a Árítiyaama kwená mayái óoraan-tantaa'a ampantará'á tásuwena kwétimena óntamba

kwémaena kwemá Áánútuna imáyáa éna kwenáwí'a mósá makón-inimba Ísóigo imáyáa amúwana Póron-aaí kawe'á umái isówana

¹⁵ minínínkógwárá kwená akúnkwárá'á nombá pétinkowana minínínkó séna kentávái sé'a Ísóigon-aaiyavena áraire séna Ísumpa'a asiramái máyáin-ininkoman-iyé sé'a kesí naaúmpa'a taménaaowe asiramái súwata kwená naaúmpata koméraumne.

Pórowe Sáírasiye ándáva'a máyóyan-kwasai.

¹⁶ moórá-arasi mayái kwémayon-arasigomba évakarawai óntamba tuwésa meéyán-uráan-arasigomba taraváá-kwámbá kwenarumpimbá máyowana évaka-kwaasitopa'o naaémbo kwínín-aimba simátimuwasa óntambo ámúmba kwembó meéyámbakaan-kwaasi timúwasa maémaémbani. moórá-tawai námúnaa kwésupa'a kumówánanaya minárásígó suwánéna

¹⁷ Póronte kenté sínaaemba kwa'maéna kwégwena anónka'a séna Áánútu kwíyómpa'a máyáiwaina mayái kwémayaan-kwaasiman-owe. Áánútu sáwí'o umáimo máyáampinkemba kawer-ámpá'á mégwétinkain-aimba kwésimatimewaiman-owe minárásígó séna

¹⁸ sáwívaka'a kwa'maéna kwégwena mirá súwana Póro arumbá umbái tówana mégwantena kwenarumpimbó máyon-taravaa-kwankontavena séna Ísu Káráisitina asirayámbá kwáyáintavai égési umái sé'a minárásí auwé kóaaó súwana avekáámbá auwéna kóúwasa

¹⁹ minárásígómbó meéyán-uráawai awánésa tirunkó sáwí'a úwasa sésa íma kawer-óntámbá mayánaumne sésa Póronte Sáírásinte tiyáánka'a táto'mai tavisímaesa naambárupa'a kawáá-kwáásítópa'a mátinkesa

²⁰ Árómaani-kamaani-kwaasitop'a mátinkesa sésa maandárai Yútaa-kwaasirai kentáásí naaópa'a sáwí-mayai kwémayaaiye.

²¹ kentáásí áamámba kwégaresarai ó'on-ampar-amaamba kwéseye. maandáraimo séyan-amaamba íya kwaránaumpo Árómaani-kwaasiti áamámba kwaránaumne suwasá

²² sáwíva-kwaasi taúkúmaresa anónka'a símae iyésa sésa áraire suwasá kawáá-kwáásí mindáraití unáánkwátói tarátíyuwesa sésa kunánaandei tínkamoro suwasá

²³ ávááraumai tínkambaresa tavisímaesa ándáva'a avúsúyuwesa ándáva'o kárákwiron-kwaasiyavai sésa ontará'á kárákwimai mindárai kawe'á uwo suwaná

²⁴ avumpin-dáúmpá'á móavususuyuwena tísamairai taaí umairéna aráápamarena ándáneí kárárumarowasarai méraaiye.

²⁵ mésarai no'wáán-avuntamba Pórowe Sáírasiye námúnaa kwésesarai Áánútuna imá kwésuyasa ándáva'o máyón-kwaasi ísówana

²⁶ avekáámbá anóm-barima tówana naamayáámbá karekó'a umágúwana amápar-ontama tigúwana ándáva'o máyón-kwaasi tíyayaampimpaken-andama kweyáárika'a ayúkúwasa

²⁷ ándá-naumpa'o kárákwirawai aúmá kwáyomba póna usásinena awánómba ontan-tigurówana usáawanena séna ándá-kwaasi kóuraawe-imayaa éna anón-kwaasigon-aaroi inkaiséna kwená taánasatama mósá taúkéna kwenáúvimba agaiváíndayavena úwana

²⁸ Póro awánéna anónka'a séna íma mirán-uwo. kesáámá amápata úwoiya máyaumne súwana

²⁹ ándá-naumpa'o kárákwirawai kwená kwaásiyavai séna oómbá kúra-simero súwasa kúrar-amuwana avekáán-umai ándá-naumpa'a

iyúmba ayántámbá kwétowana anóndaraima óye séna Póronte Sáírásinte tísamaivimba kumbaéna

³⁰ usásinena tí'maena máápa'a kumbéna séna nóra onaná sáwí'o umáímo máyaundavinkemba Áánútu kawer-ámpá'á mészinkaniyo súwasarai

³¹ mindárai sésarai Ísóigo Ísu Áánútumpakemba kunkáiwain-aaiyavai áraire sinaná ewé ená akúné sáwí'o umáímo máyáampinkemba kawer-ámpá'á métinkaniye simámesarai

³² minkwáásiyómbá Ísóigon-aai simátímúyasa isésa

³³ mindó'wáán-avuntamba ándá-naumpa'o kárakwirowai tí'maena tirósáánumpar-avima kwésese umátiyuwena mitáwai kwesé kwená kwaásiye mono'-nómbá pékaawe.

³⁴ nombá pé'maena Póronte Sáírásinte tí'maena kwená naaúmpa'a mátinkarena toómbá timúwasarai kwénoyasa kwewé kwená akúné Ísun-aaiyavai áraire siráamba pósa tirumbá kawé'á umái méraawe.

³⁵ máyówasa usá aaváyaavimba Áró máani-kawaa-kwaasi i-kwáásí tí'márówasa ándá-naumpa'a kwésa sésa mindárai ayútínkénasarai kókaiyo suwaná

³⁶ ándá-naumpa'o kárakwirowai Pórontavai séna Áró máani-kawaa-kwaasi i-kwáásí tí'marááwasa tésa sésa Póronte Sáírásinte ayútinkaaó sembá pókai ayútínkáanakai tirumbá kawé'á ínakai kokaiyó súwana

³⁷ Póro i-kwáásiyávái séna íma kawer-áimbá sésa kempímbá íma kwáyáin-aimba simái kunánaantamba sínkamesa ándáva'a avúsúyukaawe. Áró máani-kwaasiti aúváiima tokáuyan-kwaasi úyambanivo sínkamomba uwóví'a ésa minámáámbá káráyukaawe. ívé'a aúpá'á ayúsinkai-imayaa owakái íma mirá óyauye-imayaa ékai Áró máani-kawaa-kwaasi kesópa'a tésa ontá tay-ísúwéwakai kóyauye Póro súwasa

³⁸ i-kwáásí isésa koyauwerésa Póron-aai tasimátimesa Áró máani-kwaasiti aúvái tokááin-kwaasiye simátímúwasa isésa táátavai ésa

³⁹ ándá-naumpa'a komésa sésa keinárai Áró máani-kwaasiti aúváiima tokááyan-kwaasi óyata íma ísareta úwoiya tínkankaunda mindá uwóvíta éta tínkankaumne sésa tí'maesa máápa'a kumésa aánoumai sésa kentáásí naaópa'a tuwékai kokaiyó suwasarái

⁴⁰ Pórowe Sáírásiye ándáva'a tuwésarai Árítiyaana naaúmpa'a kuyasá Ísun-aai ísówai torupamáí máyówasarai miwítí imáyáa kawé'á umátinkesarai tiyuwésarai kurááiye.

17

Tésárónaika-naopa'a koméraayan-kwasai.

¹ Pórowe Sáírásiye kwésarai Ámpíporisi-naopa'a Ápóróniyaa-naopa'a kóyaatesarai Tésárónaika-naopa'a kuyaná mindáópa'a Yútaa-kwaasiti mono'-námbá kwáyowana

² Póro úntemba Yútaa-kwaasi monor-áimbá kwésunka'a mono'-náúmpá'á uména Áánútun-aai aúvái-kwandaavinken-aimba simátimumba monor-áimbó ísaan-kanaara'a kaumborá'á simátiména

³ séna aúvái-kwandaavinkemba séna Áánútumo usásinankaiwaimba áí'a índai'a umánkaiyana puwéna usásinaniye siráimba mináínkóná ááimba avora'á simátimune. mináimbá Ísuntavesa siráawe Póro súwasa

⁴ isésa Yútaa-kwaasi évaka'a mináíntávésa áraire sésa Póronte Sáírásinte tínaemba kwarésa Kíríki-kwaasi Áánútuna imáyáa mósá márówaiye sáwívar-inimba túwí'a kwáyon-ininte miráumai-sawiva-kwaasi kwakáawe.

5 kwárówasa Yútaa-kwaasi tuwánésa tirumbá sáwí'a úwasa sésa mináimbá kwáráavo sésa sáwí-kwaasi kavóná-kwaasi tirówasa torupamáí mésa áái'a tiyánáe sésa imáyáa tímúwasa Yésónona naambá taúkúmaresa Póronte Sáírásinte tayáto'maeta amápa-kwaasi túranka'a aaivintá maitinkánáisiye sésa tivakáá umbá

6 íma máyóyasa Yésónowe Ísun-aaí ísówai évakare tavisímaesa mindáópaken-kawaa-kwaasitopa'a mátinkesa anónka'a sésa Pórowe Sáírásiye sáwí-aimba kwémaresarai amápa'-marava'a kwétesarai ívé'a maankákwará'á kentáásí naaópa'a tamáyaayana

7 Yésóno kwená naaúmpa'a matínkaraiye. Árómáani-aiva-kawaanakona áamáamba karésa sésa kentáará'ó kárákwiraiwai Ísuman-iye kwésewe suwasá

8 amápa-kwaasiye kámááni-kawaa-kwaasiye isésa tirumbá sáwí'a úwasa áái'a tiyái-ímáyáa uwasá

9 kawáá-kwáásí Yésónompi kwimái évaka-kwaasiyavai sésa óntamba simíyata ayútínkáana'a ti'mátuwaaro suwasá óntamba tímúwasa ayútínkówasarai kurááiye.

Pérea-naopa'a kuráan-kwasai.

10 ayútínkówasarai kuyasá no'wááni'a únka'a Ísun-aaí ísówai Póronte Sáírásinte tínkamovo sésa ti'márówasarai Pérea-naopa'a kweémesarai kuyambá Yútaa-kwaasiti mono'-náúmpá'á umésarai Ísun-aaí simátímúyasa

11 minkwáásiyómbá íma Tésárónaikkaa-kwaasiraamba ésa kawer-ímáyáa kwéesa Póron-aaí kawe'á umái isésa aasiyaasi-táwai Áánútun-aaí aúvái-kwandaavimba awánésa sésa Póro áraira kwési. kampará kwésiyo sésa aasiyaasi-táwai Áánútun-aaí aúvái-kwandaavimba táámpamai awánomba

12 Yútaa-kwaasi sáwívarawai Ísun-aaíyavesa áraire suwasá Kíríki-inimba túwí'o kwáyon-inimba sáwíva'a Ísun-aaíyavesa áraire suwasá Kíríki-kwaasi sáwívarawai Ísun-aaíyavesa áraire suwasá

13 Póro Pérea-naopa'a Áánútun-aaí kwésimatimiyemo sun-áímbá Yútaa-kwaasi Tésárónaikaavaken-kwaasi isésa Pérea-naopa'a tésa miwítí imáyáa tayavisimái suwasá isésa Póromba áwáá'a aéesa áái'a tiyamánkai-imayaa uwasá

14 avekáámbá Ísun-aaí ísówai Pórontavai inkámóvo sésa uwí-nómpá'á kumuwó suwaná kumúwasarainivo Sáírásiye Tímótiye mindáópa'a úwoi máyóyasa

15 Póromba áí'maesa kumeémesa Áténesi-naopa'a móruna auwésa kuntauwerésa miwítí naaópa'a iyésa Sáírásinte Tímótinte usimátimesa sésa avekáán-umai kesópa'a kúmókaiyo Póro siyé usimátímakaawe.

Póro Áténesi-naopa'a mérain-kwasai.

16 Póro Áténesi-naopa'a kuména Sáírásinte Tímótinte kwétimu'marena awánomba mindáópaken-kwaasi sáwíva'a kampar-ísóí úmakesa miwán-áwí'a mósá kwémarowana Póro tuwánéna arumbá umbaí tówana

17 Yútaa-kwaasiti mono'-náúmpá'á uména Yútaa-kwaasiye ó'onkaa-kwaasi Áánútuna imáyáa mósá márówaiye usimátiména Áánútuna áséi-kwasai usimátiména aasiyaasi-táwai mindáókona marupá'á máyón-kwaasi Áánútun-aaí simátíma'maena iyúwasa

18 Épíkúriyaan-aaí ísámai kuwáiyé Sítóikin-aaí ísámai kuwáiyé Póronopa'a tésa kwesimán-kwesiman-esa évakarawai sésa aaiyé símaena nááín-kwaasi nóine kwésiyo suwasá évakarawai sésa ó'om-bapaken-isoigontavena kwésiye

sumbá Póro Ísun-aaí séna pukáimpinkemba usásinkaiye simátímakaintavesa mináimbá suwasá

¹⁹ Póromba áí'maesa kawáá-kwáásímó torupamáí mésamo évakar-aimbo simáímo kawer-un-áyámpá'á áwí'a Áríópagasi-ayampa'a Póromba áí'maesa máankesa sésa aúna-aimbo kwésimatimenda-aimba simásímínata ísáano.

²⁰ kesáá mináíntá ísáúnda mináínkó á'oran-ivo ókwara'a mináínkóná ááimba simásímínata ísáano sésa

²¹ Áténisi-naopaken-kwaasiye ó'om-bapaken-kwaasi mindáópa'a tamáyón-kwaasiye aasiyaasi-táwai torupamáí mésa aúna-aine su'mai kwésewe. mindáyavesa mináínkóná ááimba simásímínata ísáano siráawe.

²² suwaná Póro usásinena Áríópagasiva'a torupamáí máyón-kwaasiyavena séna Áténisi-naopaken-kwaasi ísáaro. monotávé'o asiramáímo máyáawai á'a tuwánaraumne.

²³ kentí naaópa'a kwénaae'a tuwánáúna'a évaka-tantaa'a úmake'a miwán-áwí'a mósá kwémaraamba tuwánaraumne. óntan-taareira'a aúváima agaimaréna séna íma awánáúnda-isoigontavai maanóntán-táaréímá úmakaumne agaimaréna siráimba úwa'a awánaraumne. minísóígómbá íma awánaan-isoigon-aaí simátimune.

²⁴ kwemá kwíyómba maramá mimpímbá kwáyáin-tantaa'a úmarena amápa-tantaaka'a kárákwirena íma kwaási úmakaan-daumpa'a méraiye.

²⁵ kweyáama kwaásimo máyáawaina ááinkoma póna táama kwétimena amápa-kwaasira'a kárákwiyena kwempímbá ímo ááimo ánkaraiwaima póna íma kwaási kwembá áwa'naa owáímán-iyé.

²⁶ Áánútu aiva'á moórá-kwaasi úmakowasa kwempínkémbá ó'on-o'on-kwaasi sáwíva'a paáruresa amápa'-marava'a kóyáwé uráawe. Áánútu kwená imáyáavinkemba amápa'-marama taáin-timena amápa-kwaasiti kanaamá makáiyé.

²⁷ kembá sivakáá-umai suwánaigwae séna Áánútu mirá uráiyé. kwemá íma némpa'a máyáivo egwaa'á máyáimba póta awánanaundayaawe.

²⁸ moóráwai séna kwemá máyáísata póta kesáámá máyaumne siráiyé. keinárawapinkemba moóráwai agaimaréna séna árai'a kwená iyámpóíya úne agaimaréna siráiyé.

²⁹ Áánútuna iyámpóíya póta kwaásimo kentí imáyáavinkembo óntambo úmaken-tantaatavetaamo éta kesivowéyá íma sénaumne.

³⁰ ááémo miwímó mésamo sáwí'o umbá Áánútu miwíyávéna íma sáwívar-aimba siráivo ívé'a amápa'-mapaken-kwaasiyavena séna sáwí-amba tuwé'a kesópa'a teró Áánútu kwésiye.

³¹ kwená imáyáavinkemba amápa-kwaasi aavimbá maitinkánín-kanaama tíniye. aavimbó maisinkánín-kwaasiya á'a usásinankaraiye. pukáimpinkemba usásinankaraimba pósa árai'a kwemá aavimbá maisinkáníntaaniye sénááowe Póro siráiyé.

³² pukáimpinkemba usásinankaraiyemo súmba ísésa évakarawai aká'áamba suwasá évakarawai sésa moórá-tawaimo índa simásímínata ísáano suwaná

³³ Póro tiyuwéna kóúwasa

³⁴ évakarawai kwenánaaemba kwa'maésa kwésa kwenáái ísésa Ísun-aaiyavesa áraire sumbá miwívínkémbá moóráwai áwí'a Táyonisi kwemá Áríópagasi kánísórona'a úwana moórá-ininko áwí'a Tamarísiye minkáé'nárai umái évakarawaivi kwimái Ísun-aaiyavesa áraire sésa kwempá'á tiráawe.

18

Póro Kórínti-naopa'a komérain-kwasai.

¹ Póro Áténisi-naopa'a simátimatuwena tiyuwéna Kórínti-naopa'a komáyowana

² moóráwai Yútaa-kwaasigo áwí'a Ákwíra máyowana kwembá anówa Pontasi-márává'á ména maránkarowana ména anón-éna Ítári-marava'a Árómaa-naopa'a koména awainínkó áwí'a Párisirae máyóyana mimbárává'á kárákwiron-kawaa-kwaasigo áwí'a Kórótíyasa Yútaa-kwaasi áwáá'a tí'mai Árómaa-naopakemba ti'mátuwowasa kuwasarái Ákwírae Párisirae Kórínti-naopa'a komáyóyana Póro mindáraitopa'a kwéna

³ kwená moórá-mayai-kwaasitopa'a póna mindáraise koména ampanta-námbá kwéesaya óntamba kwémaesaya

⁴ Yútaa-kwaasimo monor-áimbó kwéison-kanaamo túntemba Póro Yútaa-kwaasiti mono'-náúmpá'á uména Yútaa-kwaasiye Kíríki-kwaasiye Ísun-aaiyavesa áraire sésa kwempá'á tígwáe séna Ísun-aai simátíma'maena iráiyé.

⁵ kwésimatimunka'a Sáíríyie Tímótiye Másétóniyaa-marava'a tuwésarai Kórínti-naopa'a kúmúyana Póro aasiyaai-táwai kawer-áimbá simátíma'maena kwéiyena Yútaa-kwaasiyavena séna Áánútumo usásinankaiwimba Yútaa-kwaasiya amu'maráúndawaiya kwemá Ísuman-iyé súwasa

⁶ kwenáái araaisésa sáwí-aimba simánkówana kwená unáánkwátóirakemba kankambá apivíyena séna Áánútumo sáwí'o umáímo máyáampinkembo kawer-ámpá'ó ímo métinkanimba kentí ááínko ína'a sáwí'a ónááowe. kemá íma sáwí'a umátinkaumpo keyááríka'a sáwí'a ontávé'a tiyuwé'a ó'onkaa-kwaasiva'a kosimátíma'mae'a kónaumne Póro simásuwena

⁷ tiyuwéna moórá-kwaasigona naaúmpa'a komáyowana mindáúmpákén-kwáásígó áwí'a Tísíyasi Yásási kwemá ó'onkaa-kwaasigo éna Áánútuna imáyáa mósá marówai úwana kwená naambá Yútaa-kwaasiti mono'-nánkóná egwaa'á kwáyowana Póro mindáúmpá'á koména kawer-áimbá kosimátíma'maena iyúwana

⁸ moóráwai áwí'a Kárisipasi Yútaa-kwaasiti mono'-nánkár-ánón-kwáásígó Ísóigon-aaiyavena áraire súwasa kwená akúnkwará'á áraire kwésuwasa Kórínti-naopaken-kwaasi sáwívarawai Póron-aai isésa Ísóigon-aaiyavesa áraire sésa mono'-nómbá pékaawe.

⁹⁻¹⁰ nombá pérówana moórá-no'waamba Póro kaainkáámbá awánówana Ísóigo séna íma áá'a kaíno. kemá esé ménaunda po íma ivátuwe kesáái úwoi simátíma'mae kwaaó. mindáópakemba sáwívarawai kesáái isésa kesí kwaási-i'a ónááomba pósa íma sáwí'a umánkanaaowe Ísóigo súwana

¹¹ Póro mindáópa'a moórá-i umái ava'moraé-kwiyomba ména Áánútun-aai simátíma'maena iráiyé.

¹² simátimuwana Árómaani-kamaani-kwaasi áwí'a Káriyomba ai'marówana Kíríki-kwaasiti maravá'á kogárákwironka'a Yútaa-kwaasi Póromba tátoresá áí'maesá Káriyonopa'a máankesa

¹³ sésa maankwáásígó évakar-aimba kwésimatimena Áánútumpa'o iyónááon-amba moórá-ankwara'a kwéagaraatinkaiye. mináínkó kentáásí amáámba kwéaraaisiye suwaná

¹⁴ Póro sénáe súwana Káriyo Yútaa-kwaasiyavena séna minkwáásígó kámááni-kwaasi tááimo sáwí'o énamo sáwí-mayaimo mairáinkakai kentáái ívé'a kawé'á umái isáúsina.

¹⁵ áńivo kentí ááine kentúwíre kentí ámááne su'maiyave'a tásísaá ontávé'a ivátuwe'a keyááríka'a mináímbá másimai kawé'á oró. ke íma mirán-áímbá isánaumne séna

¹⁶ aaimó síí-náúmpákémbá ti'mátuwowasa

¹⁷ moóráwai áwí'a Sósénisi Yútaa-kwaasiti mono'-nánkár-ánón-kwáásígómbá tátokesa aaimó ísón-dankona egwaa'á inkámúwana Káriyo mindáyavaimo ímo imáyáamo úmba ivátukaiye.

Póro Ántíokuva'a ókwara'a kuráin-kwasai.

¹⁸ Póro Kórinti-naopa'a ayáátáaka'a Ísun-aaí ísówaiye ména tiyuwéna séna Párisiraante Ákwíraante tí'maena Síriyaa-marava'a kónáe séna Sénkíríyaa-naopa'a kumbéna Áánútuntavena árair-aimba séna a'nóntáu amápa'a káráyuwena mindárai tí'maena nompí-sípí táto'mai usáatesaya kweémesaya

¹⁹ Évésasi-naopa'a mindómpí-sípívínkémbá marapá'á kunásávesaya Póro Párisiraante Ákwíraante minká tiyuwéna Yútaa-kwaasiti mono'-náúmpá'á uména aai kwesimá kweiman-uwasa

²⁰ miwí sésa ayáátáaka'a keséya méniyone suwaná ímaniye simásuwena

²¹ kwéna séna Áánútumo owé sénamo si'maráína'o é'a koyauweránaumne séna nompí-sípí táto'mai usáatena Évésasi-naopa'a tuwéna kweéména

²² Sísáriyaa-naopa'a mindómpí-sípívínkémbá marapá'á kunásávena kunkéna Yérúsaremuva'a marapá'á iyéna Ísóigona kwaásiyavena kawer-áímbá simátímatuwena Síriyaa-marava'a Ántíoku-naopa'a koména

²³ évaka'-no'waamba kwaitinkéna tiyuwéna Kárésíyaa-ayampa'a Vírísíyaa-ayampa'a naaó'-nao'a kwénaaena Ísun-aaí ísówaiyavena simátíma'maena iyúwasa asiramái méraawe.

moóráwai áwí'a Ápórosina kwaasái.

²⁴ moóráwai Yútaa-kwaasi áwí'a Ápórosi éna kwemá Arekesándiyaavaken-kwaasi Évésasi-naopa'a tamérai. kwemá Áánútun-aaí kawé'á umái kwéisená aúvái-kwandaavinken-aimba kawé'á umái simátíma'maena iyúwana

²⁵ moóráwai Ísóigona aampa'á kwégun-aimba simámakowana aamoí éna asiramái simátiména Ísun-aaí arupí umái simátíma'maena iyéna Yóni nombó pétinkon-aíne su'mai iséna Ísuna kwaási nombó kwévetinkon-aimba íma ísóm̃ba

²⁶ Évésasi-naopa'a taména Yútaa-kwaasiti mono'-náúmpá'á asiramái simátímúwasarai Párisírae Ákwírae isésarai áí'maesarai kentí naaúmpa'a máankesarai Áánútuna aampa'á kwégun-aimba amápar-aimba kawé'á umái simámakaaíye.

²⁷ simámuyana Ápórosi iséna séna Ákáyaa-marava'a kónáe súwasa Évésasi-naopaken-kwaasi Ísun-aaí ísówai áwa'naa ónaumne sésa aúváiama agaimái aménaya Ísun-aaí ísááwai Ákáyaa-marava'a máyáawai mátímínasa kawé'á umánkáaro suwaná mináúvái maimaéna kweéména kúmba Áánútu úwoi áwa'naa úwana Ísuna aampa'á kuwái túwa'naa ena

²⁸ avora'á Yútaa-kwaasiye aai kwesimá kwesiman-ena Áánútun-aaí aúvái-kwandaavinken-aimba simátiména séna Áánútumo usásinankaiwaimba kwéamu'maraundawaiya kwemá Ísuman-íye súmba kwenááigo miwí tááigomba usáyáaitowana miráumai Ísuna aampa'ó kuwái túwa'naa uráíye.

19

Póro Évésasi-naopa'a kuráin-kwasai.

¹ Ápórosi Kórínti-naopa'a máyowana Póro avumpim-bárává'á kweéména Évésasi-naopa'a kúmba Ísuna aampa'ó kun-kwáásí máyówana

² Póro tuwánéna tísa ena séna Ísun-aaiyave'a áraire siráan-kanáa ára Áánútun-amankoma kentirumpimbá kumbéraiyo súwasa miwí sésa ímaniye. Áánútun-amankon-aaiya íya ísaraumne suwaná

³ Póro séna nóran-aaina kwésesa nombá pétinkaraao súwasa miwí sésa Yóni simátímakain-aimba kwésimasimesaya nombá pésinkaraawe suwaná

⁴ Póro séna Yóni séna sáwí-imayaa tínaaemba umásuwe'a Áánútumpa'a teró súwasa mirá uwaná nombá pétinkena séna moóráwai kesínaemba tíníwain-aaiyavai áraire sé'a kwesé aráápamai máéro Yóni siráiyé. miwántávéna Ísuwe siráiyé Póro súwasa

⁵ miwí isésa Ísóigo Ísuntavesa ísámai nombá pérówana

⁶ Póro tine'á ayáámba tátorowana Áánútun-amanko miwívimbá anómba umátinkowasa ó'on-o'on-kwaasi tááivinkemba kwésesa Áánútun-ai simátimesa

⁷ sísamaivakemba kae'á kumbaimái-kwaasi mirá uráawe.

⁸ mirá uwaná Póro miwísé ména kaumbo-kwíyónká'á Yútaa-kwaasiti mono'-náúmpá'á kwéiyena Áánútu kwená kwaási kwégawaa-in-aimba asiramái simátíma'maena iyúwasa

⁹ évakarawai tirunté marésa mináintávésa íma áraire sésa amáparawai túranka'a Ísóigona aantavésa simái sáwí'a uwaná Póro tiyuwéna Ísuna aampa'ó kun-kwáásí tí'maena moóráwai áwí'a Tíránasi ira-námbá úmakon-daumpa'a mói tínkarena aasiyaasi-táwai Ísóigon-ai simátíma'maena kwéiyena

¹⁰ kaer-í maisuwówasa Yútaa-kwaasiye ó'onkaa-kwaasiye Ésiyaa-marava'a máyón-kwaasi amápa'a Ísóigon-ai ísaraawe.

Síva áánimbaati kwaasái.

¹¹ Ísóigon-ai ísówana Áánútu Póromba asirayámbá amúwana ímo awárom-bayai ó'om-bayai mayówasa

¹² évaka-kwaasiyomba ampantanéi Póro ane'á to'maésa kentí kwaásimo tí'o úwai tine'á máyo'marowasa asóvawasa kentí kwaási tirumpimbá taraváá-kwámbá máyowasa mirá máumatinkowana taraváá-kwámbá kóuwasa

¹³ évaka'-Yútaa-kwaasi kwénaesa kwaási tirumpinkémbá taraváá-kwámbá maitíyu'maesa kwégwesa taraváá-kwántávésa sésa asiramái séta Ísu áwíka'a Póro kwésin-awíka'a kóroya kwésune suwaná

¹⁴ moóráwai áwí'a Síva Yútaa-mono-kawaa-kwaasigo áánimbaa'a avakaeté mésa pósa mirám-báyái máyówana

¹⁵ taraváá-kwánkó simátiména séna kemá Ísumba awáné'a Póromba awáné'a kwéumpo kemá nááwiya'o simásuwowana

¹⁶ taraváá-kwánkó arumpimbá máyon-kwaasigo tínkamuwana naé kwégumuwana unáánkwátói tarátiyuwéna minávákáété-kwáásí usáyaatena tuwéntáiyuwowasa unáánkwátói-iyaaimba máápa'a kúmúwasa

¹⁷ Yútaa-kwaasiye ó'onkaa-kwaasiye amápa'a Évésasi-naopaken-kwaasi mináimbá isésa táátavai ésa Ísóigo Ísu áwí'a mósá makáawe.

¹⁸ sáwívarawai máyónka'a Ísun-aaiyavesa áraire suwái tésa kwaási túranka'a paárésa sésa sáwí'a uráumne sésa

19 miwívínkémbá pukaa'ó agayáán-kwaasi miwítí aúvái-kwandaai tamairésa pukaa'ó agáyón-aimba kwáyontavesa tamaimái iravímbá agaisuwésa mináúvái-kwándááímó meéyán-uraamba sáwíva-kwaasi aiyayaamba naikamáiyavai minóntánkó áwí'a 50,000 kina tuwésa

20 mirá anón-tantaa'a umbá pósa Ísóigon-ai asiramái simátíma'maesa kuwasá sáwívarawai mináíntávésa áraire siráawe.

Évésasiva'a anónkar-anonka'a siráan-kwasai.

21 mirá uwaná Póro séna Másétóniyaa-marava'a Ákáyaa-marava'a kwénaae'a Ísóigon-ai simátíma'mae'a naaónáe séna minkákémbá Yérúsaremuva'a kuré'a Árómaa-naopa'a kónaumne séna

22 Tímótinte Érásátasinte áwa'naa í-kwáásírái ti'marówasarai Másétóniyaa-marava'a kuyaná Ésiyaa-marava'a kweyáá méraiye.

23 máyowasa minkánáá Évésasi-naopaken-kwaasi Ísóigona aampa'ó kuwáiyávésa tirumbá sáwí'a umátinkesa mindáópakemba anónkar-anonka'a suwaná

24 moórawai áwí'a Témítiyasi minkwáásígó óntandei úmakena miwítí kampar-ísóigóná kító'-mono'-nane séna minkámpár-ísóí-ínínkó áwí'a Átémísiye sésa kwená mayái-kwáásíyómbá úmakowasa sáwíva-kwaasi óntamba mágwétimesa minkámpár-ísóigóná naambá kwémeyan-uwana

25 Témítiyasi mimbórá-máyái kwémayon-kwaasi tááyowasa tayorupowaná simátimena séna kentáásí anón-ontamba mimbáyáírákéntá kwémayaumne.

26 ánivo Póro séna kwaásimo úmáráamba kampar-ísóigómbá kwéumaraawemo sin-áímbá Ésiyaa-marava'a Évésasi-naopaken-kwaasiye ó'on-o'on-daopaken-kwaasiye isésa áraire kwésewe. kemá Póron-ai á'a ísaraawe.

27 Póron-aiigo kentáásí mayáímó sáwí'o índayavena kwéiye. íma miráwé su'mai ínivo Ésiyaa-maravaken-kwaasiye amápa'-maravaken-kwaasiye kentáásí ísóí-ininko áwí'a Átémísi mósá kwémaraamba Póron-aiigo Átémísina mono'-námbá úwoisankaamba simái umásukaimba póna kwenáwí'a kumíníye siráíye.

28 súwasa mináímbá isésa tirumbá sáwí'a úwasa aaisambá sésa anónkar-anonka'a sésa Évésasi-naopaken-kwaasi kentáásí Átémísi áwí'a anómba kwéiye sésa

29 ayamái suwasá mindáópa'a tésa anónkar-anonka'a kwésesa Pórowe kwénaauyan-kwaasi Másétóniyaavaken-kwaasirai moórawai áwí'a Káyási uwaná moórawai áwí'a Árísítakasi mindárai tavisímaesa torupamáí máyópa'a mátínkówana

30 Póro amápa-kwaasi torupepá'á iyónáe súwasa Ísuna aampa'ó kuwái íma kwaaó sésa tátorowasa

31 mimbáravákén-ánón-kwáásí évakarawai Pórona kwaasi pósa aai tuwésa sáwíva-kwaasi torupepá'á íma iyuwó Pórontavesa siráawe.

32 suwasá torupon-kwáásíyómbá sáwívar-imayaa uwaná miwítí imáyáa sáwí'a úwasa évakarawai ó'on-aintavesa suwasá évakarawai mirá suwasá évakarawai sésa nóin-aintavaiye sétaawa tayoruparáumno-imayaa uwasá

33 Yútaa-kwaasi miwítí avumpinkémbá moórawai áwí'a Arekesándaamba túranka'a máánkarowasa évakarawai anónka'a sésa emá aai siyó suwaná miwí táái karánáe séna ayáámba mósá tuwówasa

34 awánomba Yútaa-kwaasi úntavesa mimbórá-áímbá ayáátáaka'a tavisímái anónka'a sésa Évésasi-naopaken-kwaasi kentáásí Átémísi áwí'a anómba kwéiye siráawe.

³⁵ anónka'a kwésuwana mindáópaken-anon-kwaasigo aúváimo agayóndako tiyoráí-ímáyáá éna séna Évésasi-kwaasiyono. amáparawaiya awánáúnda Átémísina mono'-námbá kwégawaa-eta ó'oran-ontamba kwíyómpakemba marapá'á kunkáin-ontamba kwégawaa-une.

³⁶ mináímbá íma kanaán-umai karánááovo amápa'a aaiseré'a mé'a íma sáwí'a oró.

³⁷ mindárai mono'-náúmpákémbá íma umóyámbá ésarai kentáásí ísoi-inintavai íma simái sáwí'a uráaya'anivo úwoi tí'mae'a maanká'á tiráawe.

³⁸ Témítiyasiye kwená mayáí-kwáásiyé aai simátinkanae sésamo ésa aaimó simátinkai-kanaa úwoi kwáyáiyé. anón-kwaasi máyáamba pósa aai simái kawe'á umátinkanaaowe.

³⁹ ánivo keinárawa'o ó'on-aimbo kwáyáina'o é'a amápa-kwaasimo torupamáimo máyáampimba simái kawe'á umásuwanaaowe.

⁴⁰ kesáámó aaivintáámó ménaundaya ívé'o áái'o tiyéta Árómáani-kamaani-kwaasi tésamo tásísa esayaamo nóinkaken-aira tiyááomo síyata kesáámó sénaunda-ainta íma kwáyáiyé.

⁴¹ aúváimo agayón-kwaasigo simásuwena torupamáimo máyón-kwaasi tí'mátuwowasa kóuraawe.

20

Póro Másétóniyaa-maravare Kíríki-maravare kwénaaun-kwasai.

¹ miwí táái ánásowana Póro Ísuna aampa'á kun-kwáásí tááyowasa tuwaná miwítí ímáayá simái kawe'á umátinkena séna Ísun-aiye su'mai maimái tirumpimbá kawe'á oró séna ánivo méwaro séna tiyuwéna Másétóniyaa-marava'a kweéména

² mivá'á naaó'-nao'a kwénaaena Ísuna aampa'á kun-kwáásíyávéna áváaraumai simátíma'maena kwénaauwasa tirumbá kawe'á úwana tiyuwéna Kíríki-marava'a kweéména

³ koména kaumbo-kwíyómbá maisuwéna nompí-sípívímbá Síriyaa-marava'a kónáe séna úwasa Yútaa-kwaasi kwená amááyu-aimba sumbá íséna ivátuwéna Másétóniyaa-marava'a marapá'á kónaumne súwasa

⁴ maaráumai-kwaasi moóráwai Pérea-naopakewai Pírasi ááninko áwí'a Sópata úwana Tésárónaikka-naopakendarai túwí'a Árísítakasiye Sékandaawe uyaná Tépi-naopakewai áwí'a Káyási úwasarai Ésiyaa-maravakendarai túwí'a Tikíkásaawe Tóvimasiye uyaná Tímóti úwasa umái Pórowe kwésa

⁵ aiva'á Táróasi-naopa'a koména kentáásimu'a makówata

⁶ Yútaa-kwaasimo ímo intóráin-tantaakwara-pereti úwoi-peretimo kwéagayon-kanaama ánásonka'a Víripai-naopakemba nompí-sípí táto'mai usáateta kweéména éva'aasei-no'waamba mindómpí-sípívímbá kógwaeta Táróasi-naopa'a marapá'á kunásáveta aiva'ó komésamo kentáásimu'o makón-kwaasiyeya koména moóra-sontaaya méraumne.

Yútíkásaamba pukáimpinkemba usásinankarain-kwasai.

⁷ sontaará'á Ísuntaveta ísámai toómbá néta aráá-tomba naandayávéta torupamá máyaawananya Póro aaváyaa kónáe séna simátíma'maena no'wáán-avuntamba iyúmba

⁸ ávúmayaan-tana-daumpa'a méta sáwívar-omba kúra'maketa máyaawananya

⁹ moóráwai ívé-kwaasigo áwí'a Yútíkása naan-aváápímbá umáyowana Póro Ísun-ai simátíma'maena kwéiyuwana Yútíkásaamba áúgávaa'a

úwana kwaeguréna meminkákémbá toká'maena marapá'á kuntuvamúwasa marapá'á kunkésa kunawánomba pukúwasa uwaná

¹⁰ Póro kuména kunkívairena taparéna awánéna séna íma imáyáa oró. pukéna kusúvarena umái máyáíye simátimena

¹¹ mindáúmpá'á iyéna Ísuntavena ísámai toómbá topámbai timúwasa nowaná Póro simátíma'maena kwéiyuwana mói irataró'a tiyuwéna kúwasa

¹² puwúwanamo usásinankon-kwaasigomba áí'maesa kwená naaúmpa'a máankesa tirumbá kawé'á úwasa méraawe.

Póro Máiritasi-naopa'a kuráin-kwasai.

¹³ máyówana Póro simásimenaya séna keinárawa'a nompí-sípívimbá Ásoso-naopa'a kwégwiya'a kemá marapá'á kweéme'a Ásoso-naopakemba nompí-sípí táto'mai usáate'a kónaumne súwata aiva'á kunkéta nompí-sípí táto'mai usáateta kweémeta Ásoso-naopa'a kówánanaya

¹⁴ Póro marapá'á kweéména Ásoso-naopa'a kuréna nompí-sípí táto'mai usáatowata kweémeta Mítíríni-naopa'a kógwaeta

¹⁵ irataró'a kweéména Káyoso-marava'a kóyaaitaawananaya enówata kógwaeta usá aaváyaavimba kweéména Sémóso-marava'a kóyaaitaawananaya enówata kógwaeta usá aaváyaavimba kweéména Máiritasi-naopa'a kówánanaya

¹⁶ toómbá aká'mai Áánútuntavesa ísámai kaunánáe sésa torupaan-kánáá sáwiyanka'a tíníye kwéuwana Póro séna avekáámbá Yérúsaremu-naopa'a kuré'a mintánómbá komandánáe séna nompí-sípívimbá Évésasi-naopa'a kóyaaitanaundapo Ésiyaa-marava'a íma ayáátáaka'a ménaumne súwata Máiritasi-naopata kuráumne.

Póro Évésasivaken-kwaasiyavai méwaro siráin-kwasai.

¹⁷ Máiritasi-naopata kówánanaya Póro moóráwaimba ai'marówana Évésasi-naopa'a kweéména Ísóigona kwaásiti anón-kwaasiyavena kosimátimena séna Póro kwétaayaivo teró siráíye súwasa

¹⁸ tuwaná simátimena séna kesáái ísáaro. kesí aiva-táwai Ésiyaa-marava'a kesé komé'a kemó ówánda suwánaraawe.

¹⁹ Yútaa-kwaasi sínkamiyanesa kwésuwana sirunkó umbaí kwétowa'a íma imáyáa é'a Ísóigona kwayó'ná'á úne sé'a kwenáísamaivimba mé'a kwená mayáí mairáumne.

²⁰ íma aúpá'á tuwé'a amápar-aimba úwoi simátíma'a kembó túwa'naa íí-áimbá torupamáí máyáampine kentí naaúmpare simátíma'mae'a iráunda á'a ísaraawe.

²¹ Yútaa-kwaasiye ó'onkaa-kwaasiye ávááraumai simátíma'a sé'a sáwí-imayaa tuwé'a Áánútumpa'a té'a Ísóigo Ísun-aaiyave'a áraire sé'a kwesé aráápamai máéro simátíma'mae'a iráumne.

²² ánivo Áánútun-amanko Yérúsaremuva'a kwaaó simásímakaimba pó'a mirá ónaumne. kesine'ó paárinintavai íma isáúnda úwoi kwégune.

²³ amápa'-naopa'o kúnda Áánútun-amanko asiramái simásiména séna umbai-yántáá'á umánkesa ándáva'a máánkanaawe simásímimba mindáwe su'mai ísaraumne.

²⁴ sínkamiya'o puwónaundara'a íma kárakwiyonaunda pó'a Ísóigo Ísu símakaim-bayai maimái ánásanaumne. Áánútu úwoi kwésuwa'naa-i-aimba áséi-kwasai simátíma'mae'o kwéiyunda-mayai maimái ánásanaumne.

²⁵ mimbáyái mairáunda keinárawapimba kwénaae'a Áánútu kwená kwaási kwégawaain-aimba simátímakaunda pó'a naaémbo é'a kembó ímo suwánáiyamba ken-ísaraumne.

²⁶⁻²⁷ íma inkaiséwánda Áánútun-aaí amápar-aimba simátímakaunda pósa keinárawapinkembo évakarawaimo kesááimo ímo isésamo Áánútumpa'o ímo tésamo ombá íma kesí ááinkoman-ivo kentí ááinko ína'a mirá ónááontave'a mináimbá ívé'a asiramái kwésimatimune.

²⁸ Áánútu ááninkomba ai'marówana kuména kumpuwéna kwená naaenéí meéyán-umásukaimba Ísóigona kwaásin-ovo kárakwiyoro. Áánútun-amanko kembá usásintinkaraivo kentúrakwara Ísóigona kwaásirakwara'a kawé'á umái kárakwiyoro. sipisípira'o kárakwiyonten-umai kárakwiyoro.

²⁹ áwáávitemo índa-iyamba téna sipisípi tavamáimo kwáráintemba kemá kónasa kwaási tésa tasáwí'a ónááowe.

³⁰ moórá-kanaa tínsa keinárawapinkemba évakarawai usásinesa Ísuna aampa'á kon-kwáásítí imáyáa tavisénae sésa kampar-áimbá síyasa évakarawai áraire sésa kwaránááowe.

³¹ mindáyave'a kárakwimai kawé'á oró. kaumbo-í kwéte'a moórá-morawaimba sirumbá kwéumatinke'a aaváyaavimba enónka'a no'wáámba aasiyaasí simátínkámae'a iráumne. mináíntávé'a imáyáa umái kawé'á oró.

³² kawé'á íyana Áánútu kárakwitinkamae iyína'a máero. kwenááigo asir-amátinkaniye. kwená kwaásimo kawé'ó kwéumatinkaintemba kenkwárá'á kawé'á umátinkaniye.

³³ óntantavai unáánkwátóiyavai á'owiti náaindaantavai íma súran-anda kwéune.

³⁴ mayáímá kwémae'a minóntándéí ímo makáunda-yantaa'a mégwémae'a kembó súwa'naa on-kwáásítí toómbá unáánkwátóí kwémaitime'a kwéune. mirámó ówánda á'a suwánaraawe.

³⁵ asirayám-báyáímó mayááwánda suwánaraamba pó'a mirá kwée'a pasusimáimo máyáan-kwaasi túwa'naa ónááowe. Ísóigo Ísu siráin-aimba imáyáa oró. kwemá séna kwémayaawai tirunkó kawé'á kwéimbanivo kwétimatuwaawai tirunkó kaweté kwéiye Ísu siráin-aimba Póro siráiyé.

³⁶ Póro simásuwena kívairéna minánón-kwáásíyé Ísóigompa'a námúnaa simásuwowasa

³⁷ amáparawai ávááran-ivi'a kwétesa Póromba tayaparésa parubará umánkesa uwaná

³⁸ Póro séna naaémbo é'a íma suwánanaaowe siráin-aintavai tirumbá umbái kwétowasa nompí-sípívimbá mórúna áúkaawe.

21

Póro Yérúsaremuva'a kuráin-kwasai.

¹ mórúna aúwówata minkwáásíyávéta méwaro séta tiyuwéta nompí-sípívimbá usáateta arupí umái kweémeta Kóso-naopa'a kóyaaiteta kweémeta kógwaeta usá aaváyaavinkaamba Áróso-naopa'a kóyaaiteta kweémeta Pátaraa-naopa'a kuréta marapá'á ásáveta

² awánaawandaya Vínísiyaa-marava'a kwíní-nompi-sipi kwáyowata mimpímbá usáateta kweémeta

³ Sáiparasi-marama siyáánepa'a kwáyowata kóyaaiteta kweémeta Síriyaa-marava'a kówádaya Táyaa-naopa'a náaindaamba mógwéyuwowata marapá'á ásávaawanasaya

4 Ísuna aampa'á kuwái máyówata tuwánéta moórá-sontaa miwísé máyaawanasaya sésa Áánútun-amanko simátímakain-aimba Pórontavesa simámesa sésa inkámóvo Yérúsaremuva'a íma kwaaó simáma'maesa iyúwata

5 miwísé máyaawanda-kanaa ánásowata mindáópa'a tuwéta kówánasaya minkwáásiyómbá miwítí aarai-iyámpóise sí'maesaya naambáru'a tuwésa uwí-nómpá'á kúmúwata kívaireta Áánútumpa'a námúnaa simásuweta ówánasaya

6 kentááyávésa ánivo koró suwatá miwíyávéta ánivo méwataao simásuweta nompí-sípívimbá usáataawanasaya miwí kuntuwerésa miwítí naaópa'a iráawe.

7 miwítí naaópa'a iyúwata nompí-sípívimbá Táyaa-naopata tuwéta Tórémesi-naopata marapá'á ásáveta Ísun-aaí isówai tuwánéta siyáánta kwétimeta moórá-no'waamba miwísé kwaéta

8 usásineta marapá'á kweémeta Sísáryaa-naopa'a kówándaya ááema aantá-kwaasi avakaeté-kwaasira'a Ísuna mayái tímakowaivinkemba moóráwai áwí'a Vírípina naaúmpata umáyaawananaya kwemá Ísun-aaí kwésimatimuwai máyowasa

9 ayáámúmbaa'a éiyaimba mésa íma kwaaí mairésa úwoi mésa Áánútun-aaí kwésimatimesa tivowáe máyówata

10 évaka'-no'waamba mindáúmpátá kwégwaewananaya moóráwai Áánútun-aaí kwésimatimuwai áwí'a Ákápáasi Yútiyaa-maravakemba

11 kuména Póro ámúr-anda kumbairéna kwenaísamai ayáánka'a asááumai umásítai'a umái agaráárankena séna Áánútun-amanko séna maaná múr-ándáo avowámó Yérúsaremuva'o iyínasamo ésa Yútaa-kwaasi táto'mai miráumai asááúmaresa áí'maesa ó'onkaa-kwaasi mátimenaawe Áánútun-amanko siráíye Ákápáasi kusúwata

12 iséta keséya máyón-kwaasiye Pórontaveta séta Yérúsaremuva'a íma iyuwó asiramái séwánanaya

13 Póro séna nóintavai ivi'á kwétera kaer-ímáyáá kwéumasinkaawana ke-sirunkó umbái kwétaiyo. Yérúsaremuva'o iyónasamo kembó tátoranaaomba íma sáá'a kwégaiye. Ísóigo Ísun-aaí simátimudayavaimo sínkamonaesamo sésa úwoi sínkamonaawe Póro súwata

14 kwenááiya íma kanaán-umaiya araisénaumne séta ivátuweta séta Ísóigona imáyáara'a mirá ónááowe siráundayaawe.

15 mirá simásuweta évaka'-no'waamba miwísé kwaéta kentáási náaindaamba to'mayaa úmaeta mindáópa'a tuwéta Yérúsaremuva'a iyówánasaya

16 Sísáryaavaken-kwaasi Ísuna aampa'á kuwái évaka'a keséya Yérúsaremuva'a iyésa moóráwai áwí'a Nésonona naaúmpata móisinkowana minkwáásígó Sáíparasi-maravaken-kwaasi ayáátáaka'a Ísuna aampa'á kwéguwai séna kesí naaúmpa'a ménaawe súwasa kwená naaúmpata móisinkaraawe.

Póroe Yémésiye aaí simátímaayan-kwasai.

17 móisinkesaya kentí naaópa'a kúmúwata Yérúsaremuva'a umáyaawanasaya Ísun-aaí isówai aamoí kwéumpinkemba sirówata

18 ugwaéwándaya usá aaváyaavimba Ísóigona kwaásiti anón-kwaasi Yémési torupamátinkowasa máyópata Póro sí'maenaya kúwata komáyaawananaya

19 Póro ayáámba tíma'mai parubará éna séna Áánútu ámakaim-bayaimo ó'onkaa-kwaasivimbo mairáin-aimba amápar-aimba simátimuwasa

20 isésa Áánútu áwí'a mósá marésa Pórontavesa sésa kentáásí kwaásiyo. sáwíva-kwaasi Yútaa-kwaasi Ísun-aaiyavesa áraire kwésesa Mósesina áamámba íma tuwésa asiramái isésa méraamba á'a ísaraane.

21 évakarawai miwíyávái sésa Póro ó'onkaa-kwaasiti naaó'-nao'a kwénaena Yútaa-kwaasi mindáópaka'a máyáan-kwaasiyavai simátimena séna Mósesina áamámba ivátuwe'a kentí iyámpói túra'a íma kárámai araa'éna umátinke'a Yútaa-kwaasiti aambá íma kwáráaro Póro kwésiye sewasá isésa

22 emó tiráanda-aimba isésa áwáá'a kwésevo

23 simáméndantenta uwó. maanká'á éiyain-kwaasi mésa Áánútumpa'a árair-aimba símakaamba po

24 egwará'á mirán-uwo. Yútaa-kwaasiti áamámba ísámai kawé'ó íí-yántáá'á e minéiyáín-kwáásítí póí'o meéyán-umátiyuwe mono-káwáá-kwáásí tímé miwísé a'nóntáu káráyuwenasa awánésa Yútaa-kwaasi Ísun-aaiyavesa áraire sewái sésa emá Mósesina áamámba isé máyaanasa entávái kampar-áimbá simánkaraawe seró.

25 ánivo ó'onkaa-kwaasi Ísun-aaiyavesa áraire siráawaiyaveta ááema moórá-aimba séta agaimaréta séta kampar-ísóígóntávái imáyáa ésa póí'o umándaamba mimpói íma naaró. naaemá íma naaró. póímo tuvú'newana kwená naaemá ímo kumíndamo úwoimo kwáyáina'a mimpói íma naaró. aarai-úmóyámbá kwaai-úmóyámbá íma oró. ááema mináimbá agaimaréta tukáundayaawe suwaná Póro iséna

26 usá aaváyaavimba minkwáásí tí'maena Yútaa-kwaasiti áamámba ísámai kawé'ó íí-yántáá'á usá umásuwena Póro anóm-bono'-naumpa'a iyéna mono-káwáá-kwáásíyávéna séna avakaeté-no'waamba maisuwéta Yútaa-kwaasiti áamámba ísámai kawé'ó íí-yántáá'á umái ánásasuweta moórá-morawai póí'a úmaeta Áánútunka'a máamenaundayaaniye simátímakaiye.

anóm-bono'-naumpa'a Póromba tátokaan-kwasai.

27 simátimena máyowana minávákáété-nó'wáámbá ánásowana Póro anóm-bono'-naumpa'a umáyomba évaka'a Yútaa-kwaasi Ésiyaa-maravakewai uawánésa Pórontavesa sáwí-aimba simánkesa inkamí-ímáyáá kwéesa tátokesa anónka'a sésa

28 Ísareri-kwaasi súwa'naa oro. maankwáásígó naaó'-nao'a kwénaena Ísareri-kwaasiyavena sáwí-aimba simátinkena Mósesina áamámba simái sáwí'a kwéumankena maanánóm-bónó'-námá simái sáwí'a kwéiye. ívé'a ó'onkaa-kwaasi tí'maena maanánóm-bónó'-náúmpá'á Yútaa-kwaasiye su'maimo iyí-náúmpá'á mógwétinkaisana póna maankáwé'-námá sáwí'a kwéiye sumbá

29 Évésasi-naopaken-kwaasigo áwí'a Tóvimasi Póroe Yérúsaremuva'a kwénaauwasa awánonka'a pósa imáyáa ésa Póro áí'maena anóm-bono'-naumpa'a móankaraiye-imayaa kampa'á ésa mindáyavesa mináimbá siráawe.

30 mináimbá anónka'a simásuwowasa mindáópaken-kwaasi mimbórávímbá takwiyésa Póromba tayáto'mai mono'-náúmpákémbá tavisímaesa máá'aruva'a móruna auwésa mono'-nánkóná onta mósá kwéumaresa

31 sáwíva-kwaasi Póromba inkamír-inkami'a kwéuwana moóráwai Árómáani-i-kwaasiti anóndakontavena usimámena séna Yérúsaremuva'a amápa-kwaasi áái'a kwétiyaawe súwana

³² avekáán-umai i-kwáásíyé miwítí kawáá-kwáásíyé tí'maena isaaiséna kuména kwaási torupamáí máyómpimba tavákáaraa'a úmaena kumúwasa i-kwáásíyé miwítí anóndakone tuwánésa inkamé máyómbe úwoi máyówana

³³ anóndako Póromba tayátorena i-kwáásíyávéna séna kaer-ándanéí taasááoro simásuwena tísaa ena séna maankwáásí nááwa'iyo. kwe nóra uráíyo súwasa

³⁴ évakarawai ó'on-o'on-aintavesa suwasá évakarawai mirá suwasá uwaná anóndako mináínkóná ááimba íma iséna i-kwáásíyávéna séna mindá'á áí'mae'a i-kwáásítí naaúmpa'a iyóro súwasa

³⁵ áí'maesa ontaví-karáúrávámbe iyúmbe inkamónáesa kwéuntavai i-kwáásí tiyáánka'a toká'maesa kwéiyuwasa

³⁶ tínaaemba kwa'maé kwéiyesa tuvuwíyana puwíno símaesa anónka'a iráawe.

Póro simátímakain-kwasai.

³⁷ i-kwáásí Póromba áí'maesa miwítí naaúmpa'a iyónáe suwaná Póro miwítí anóndakomba simámena séna moórá-aimba simámenae súwana anóndako séna Kíríki-kwaasi tááivinkemba kwésempo

³⁸ emá íma Ísípi-maravaken-kwaasi óne. minkwáásígó Áróamáani-kamaani-kwaasiyavena aaisambá tiyéna sáwíva-kwaasi 4,000 kwaasi simái tí'maena áái'o tiyái-yántáá'á maimaésa kavóná-marava'a kuráamba íma kwemá óne súwana

³⁹ Póro séna Yútaa-kwaasi úne. kesinó kembá Sírísíyaa-marava'a Táásási-naopa'a masínkarena anón-daopa'a masínkaraiye simásuwena séna moórá-aimba simátimenae súwana

⁴⁰ anóndako séna ánivo mirán-uwo súwana Póro ontará-karáúrará ména aaiseránááontavena ayáamba mósá tuwéna séna kemó senda-áimbá ísáaro súwasa aaisérówana Yútaa-kwaasi tááivinkemba Ípírun-aimpinkemba simátímakaiye.

22

¹ Póro simátimena séna kesívarawaisai kesivoísáíyo aai simátínkáamba anondá mináímbá sénaumpo ísáaro séna

² Ípírun-aimpinkemba súwasa miwí tááivinken-aimba pósa iséna aaisékésa kwenáái kawé'á umái ísówana Póro séna

³ kemá Yútaa-kwaasi úne. kesinó Sírísíyaa-marava'a Táásási-naopa'a masínkówa'a anón-é'a Yérúsaremuva'a Kámérierinopa'a tamáyaawanana kentáá síkwá'nái amáamba asiramái simásíma'maena iráíye. maanká'ó máyáan-kwaasimo Áánútuntavaimo asiramái máyáantemba Áánútun-aaí asiramái mé'a méyatokaumne.

⁴ Ísuna aampa'á kun-kwáásí sáwí'a kwéumatinke'a tavisímae'a ándáva'a aarai-kwaai mátínkarauumne.

⁵ ááéma aiva'mónó-kawáánákówé monor-ánón-kwáásíyé aúvái siména Támásikasi-naopa'a Yútaa-kwaasi maimaé mátimiyo suwa'á Ísuna aampa'á kun-kwáásí kotí'mae'a Yérúsaremuva'a ándáva'a mátinkanee sé'a Támásikasi-naopa'a kuráumne. ááémo mináúvámó símakaan-kwaasi kotísaa e'o é'a kentávái árai'a kwésiye seró.

⁶ ánivo aampa'á kweéme'a Támásikasi-naopa'a egwaa'á kówánana kwáyá'wái kwíyómpakemba ságayamba tawáonkaan-tantaa'a tuwówana kuména sугáyáagaya úwa'a

⁷ marapá'á tuvamówánana aaiyé su'mai kwéisaawanana sááyena séna Sóroo nóra séwa kembá sáwí'a kwéono súwa'a

⁸ emá nááwa kwésono séwánana kemá Násáretivakewaima Ísuma únama sáwí'a kwéumasinkaane súwasa

⁹ kesémo máyón-kwaasi ságayamba awánésa kwésimasimun-aimba íma kawé'á umái ísówa'a

¹⁰ áísaa e'a sé'a Ísóigoo ke nóra ónaumno séwánana Ísóigo séna usásine Támásikasi-naopa'a kwinaná moóráwai Áánútumo embó ámakaim-bayai-aimba simámino súwana

¹¹ ságayanko ságáyáagaya úwa'a íma kwéawanaawanasa kesé kwénaaun-kwaasi siyáán-to'maesa Támásikasi-naopa'a kuráawe.

¹² kuwaná moóráwai áwí'a Ánánáesi Áánútun-aaiyavena asiramái ména kentáásí amáámba kwéisowasa Yútaa-kwaasi Támásikasi-naopakewai kwenáwí'a mósá makówai

¹³ kesópa'a téna kesí egwaa'á taména séna Sóroo kesí kwaásiyo. ó'omba kawé'á umái aúramba awánaniyone súwa'a avekáámbá súramba awánamai kawé'á ówánana

¹⁴ séna kentáá síkwá'nási Ísóigo embá usásinankaintavai kwená imáyáa kwaráníyone. kwená kawé-kwáyóná'á awáné kwenáái isé ónda po kwenáái kwaráníyone.

¹⁵ awánáánda-yantaa isáánda-yantaa'a amápa-kwaasi simátíma'mae naaíniyone.

¹⁶ íma úwoi maé usásine Ísóigo Ísumba ááyenana ená sáwí-imayaa mayauwáina Ísuntavai ísámai mono'-nómbá peraaó Ánánáesi simásuwowa'a mirá uráumne.

¹⁷ mirá é'a koyauweré'a Yérúsaremuva'a tamé'a anóm-bono'-naumpa'a Áánútumpa'a námúnaa kwése'a kaainkáámbá awánaawanana

¹⁸ Ísóigo simásimena séna Yérúsaremuva'o máyáan-kwaasi kesáái simátímínasa íma kawé'á umái isánááovo avekáámbá usásine maanká'á tuwaaó Ísóigo súwa'a

¹⁹ Ísóigoo mono'-náúmpímpá'á kwénae'a enááiyavai áraire sen-kwáásí tátó'mai tínkambai tavisímae'a ándáva'a mátiyukaunda á'a suwánaraawe.

²⁰ Sítiveni enáái simátímakaiwaimba tuvúkáanka'a kemá mé'a sirunkó kawé'á kwéuwa'a tuvúkáan-kwaasiti paákár-únánkwátóira'a kárákwiraawanasa tuvúwúwana pukáiyé séwánana

²¹ Ísóigo séna ai'maráana usásine nánka'a ó'onkaa-kwaasi kesáái simátíma'mae naauwó Ísóigo siráiyé Póro siráiyé.

²² Póro súwasa naaémbo sún-aintavesa áwáá'a sésa anónkar-anonka'a kwésesa áike'a tuvuwíyana puwíno. mirán-kwáásí íma maambárává'á méniye

²³ anónkar-anonka'a kwésesa miwítí unáánkwátói ayúkésa awáávána kwéesa ovaí káúresa óipa'a kwéiyaata uwaná

²⁴ Áróamáni-anondako i-kwáásíyávéna séna ái'mae'a kentí naaúmpa'a iyóro súwasa mirá uwaná séna Pórombo áwíruku'a náiyana Yútaa-kwaasi tááigona ááimba sínata ísáano súwasa

²⁵ Póromba ándáneí asááúmankesa áwíruku'a nánáe sésa uwaná i-kwáásítí kawááná'á máyowana Póro kwentávéna séna kemá Áróamáni-kwaasiti aúvái-kwandaqi tokáundawaimba ímo sísaá ombá aaiwimbó maisinkésamo súwíruku'a nánááon-imayaa kwéomba pósa amáámba karésa uwóví'a ónááomba pósa íma úwoi súwíruku'a nánááowe Póro súwana

²⁶ iséna kwená anóndakomba kosimáména séna minkwáásí Áróamáni-kwaasiti aúvái-kwandaqi tokáiwaimban-ivo nóra ónaumno súwana

27 anóndako iséna Póronopa'a téna séna Áróamáani-kwaasiti aúvái-kwandaai tokáano súwana owé súwana

28 anóndako séna kemá anón-ontamba kwétuwe'a mináúvái-kwándáái maimái tokáumne súwana Póro séna kesivo tokáimba pó'a kegwára'á úwoi tokáumne súwasa

29 áwíruku'a nánáe sun-kwáásí mináímbá iséna nénka'a kuwaná anóndakogwara'a áátavai éna séna Áróamáani-kwaasiti aúvái-kwandaai tokáiwaimba asááúmankaunda uwóví'a úne séna áátavai uráíye.

Póromba monor-ánón-kwáásítópa'a máánkarain-kwasai.

30 áátavai éna usá aavýaavimba anóndako séna Yútaa-kwaasi Pórombo simánkáan-ainkona ááimba síya'a isánáe séna mono-káwáá-kwáásíyé monor-ánón-kwáásíyávéna séna torupamáí méwaro séna i-kwáásíyávéna Póro ayáámpinken-anda ayútuwaaro súwasa ayútuwowana áí'maena torupamáí máyónka'a máánkaraiye.

23

1 máánkarowana Póro monor-ánón-kwáásí tuwánamai kawer-éna séna kesí kwaásiyono. kemá ááégwara ívékwara'a Áánútu aúranka'a kawe'á umái mé'a moórá-yantaa'a sirunkó íma umbái kwétaiye súwana

2 aiva'-mónó-káwáánákó áwí'a Ánánáesi kwemá Pórona egwaa'ó máyówaiyavena séna óí'a turaráaro súwasa mirá uwaná

3 Póro kwentávéna séna empímbá sáwí-imayaa kwáyáimba póna Áánútu embá inkamíníye. emá mé imáyáa e áamáamba kwa'mái aaivimbá kwéankaumne séndanivo minámáámbá karé se óí'a turaráaro sénasa sói'a turaráamba áamáamba karáane Póro súwasa

4 kwená egwaa'á máyówai séna Áánútuna aiva'-mónó-káwáánákómbá simái sáwí'a kwéumankaane suwaná

5 Póro séna aiva'-mónó-káwááná'á iyémó sewa'ó isékai íma mináímbá súsino. Áánútun-aaí aúvái-kwandaavimba agaimaréna séna kentí kwaásira'o kárákwirewai íma simái sáwí'a umánkáaro agaimaréna siráimba pó'a uwóví'a úne Póro siráíye.

6 Póro simásuwena monor-ánón-kwáásí tuwánéna imáyáa éna évakarawai Sátúsi-monor-aimba séna púwómpinkemba íma usásinanaaowe-aimba sun-kwáásí owasá évakarawai áamáán-kawaa-kwaasi owé-imáyáá éna anónka'a séna kesí kwaásiyono. kesivomá áamáán-kawaa-kwaasigo éna kembá masínkaraimba kemá áamáán-kawaa-kwaasi úne. Áánútu pukén-kwaasimo usásintinkaniyemo siráunda-aintavai ívé'a aaivimbá kwémaisinkaawe Póro simásuwowasa

7 iséna áamáán-kawaa-kwaasi Sátúsi-monor-aimbo sun-kwáásí keiyái keiyai aaisambá simái taaínkaar-uráawe.

8 Sátúsi-monor-aimbo sun-kwáásí Áánútu pukén-kwaasimo usásintinkanin-aintavesa kampar-áímbán-iye kwésesa Áánútuna kwayó'nárawa'a kwíyómpakendarawa'a íma máyáawe kwésesa kwaási timambá íma máyáíye suwasá áamáán-kawaa-kwaasi séna Áánútu pukén-kwaasi usásintinkaniye. Áánútuna kwíyómpaken-kwayo'narawa'a máyáawe. kwaási timambá máyáíye kwésuwasa mináíntávái taaínkaar-esa

9 aaisambá séna áamáán-kawaa-kwaasivinkemba áamáamba sun-kwáásí usásinesa asiramái séna kesáámó awánáundaya Póro íma sáwí'a kwéivo Áánútuna kwayó'nákó kwembá simámakai. moóráwai kwíyómpakewai kwembá simámakaiyo. íya isáúmne suwasá

10 aaisambá anónkar-anonka'a siráawe.

aaisambá anónkar-anonka'a suwaná i-kwáásítí anóndako séna Póromba aaisan-aéemesa tavisíyapa'a aiyayaamba tawiyévainivo i-kwáásíyávéna séna kwaásiti avumpimbá komé'a koái'mae'a kentí naaúmpa'a íyóro súwasa miwítí naaúmpa'a móankaraawe.

¹¹ móankarowana mindó'wáámbá Ísóigo Pórona egwaa'á kumbéna séna asiramái mé kentávái Yérúsaremuva'a simátímakaantemba Árómaa-naopa'a kosimátiminyone Ísóigo siráíye.

Póromba áamáyu-aimba siráan-kwasai.

¹² súwasa usá aaváyaavimba Yútaa-kwaasi évaka'a torupamáí mésa Póromba áamáyu-aimba sésa tuvútuweta toónkwárá nonkwárátá nánaundayaanivo ímo tuvuwéta toónkwárá nonkwárátá íya nánaundayaawemo asiramái

¹³ sun-kwáásí kae-kwáái aiyayaan-kwaasi mésa sésa

¹⁴ mono-káwáá-kwáásíyé anón-kwaasiyavesa kosimátimesa sésa torupamáí méta asiramái séta Póromba tuvútuweta toónkwárá nonkwárátá nánaumpo ímo tuvuwéta toónkwárá nonkwárátá íya nánaundayaawe.

¹⁵ miráumai keinárawate monor-anón-kwáásíyé Árómaani-anondakontavai kampa'á kosimáme'a sé'a Póromba áí'mae kesópata tinatá áísaa umai mináínkóná ááinta isánáe sewé kosimáme'a seró. mináímbá isésamo aampa'ó áí'maesamo tíyata tuvuwónaundayaawe siráawe.

¹⁶ suwaná Póromba ámánaako ááninko áamáyu-aimbo sumbá iséna isaaiséna i-kwáásítí naaúmpa'a iyéna Póromba mináímbá usimámuwana

¹⁷ iséna i-kwáásítí kawáánákómbá ááyena séna mindá'á áí'mae anóndakonopa'a kwinaná moórá-aimba kosimámino súwana

¹⁸ áí'maena anóndakonopa'a kwéna séna ándáva'o umáyáin-kwaasigo áwí'a Póro sááyena séna minívé-kwáásí áí'mae anóndakonopa'a kwinaná moórá-aimba simámino sísá'á enópa'a áí'mae'a túne súwana

¹⁹ anóndako mindá'á ayáán-to'maena ímo kwaásimo máyón-ayampa'a ánkarena áísaa ena séna nóin-aina'íya sísá'á ísáano súwana

²⁰ mindá'á simáména séna Yútaa-anon-kwaasiye monor-anón-kwáásíyé moórá-aimba sésa usá aaváyaavimba enópa'a iyéna kampa'á uséna Póromba áí'mae kesópata kumínata áísaa umai mináínkóná ááinta isánáe kampa'á usénááowe.

²¹ miwí táái íma isaaó. kae-kwáái aiyayaan-kwaasi asiramái sésa Póromba tuvútuweta toónkwárá nonkwárátá nánaumpo ímo tuvuwéta toónkwárá nonkwárátá íya nánaundayaawe sésa aúpá'á aampa'á kárákwiresa miwí tááyavai owé síníyono sésa kárákwiraawe. mindáyavai miwí táái íma isaaó. minívé-kwáásígó anóndakomba mirá simámuwana

²² iséna séna simásiména-aimba íma ó'on-kwaasi simátíme anóndakomba simámakaumne. íma siyó séna ai'mákaiye.

Póromba áí'maesa anóndakonopa'a kunkáan-kwasai.

²³⁻²⁴ minívé-kwáásí ai'maréna i-kwáásítí kawáánákái tááyowasarai tuyaná séna ívé'-no'waamba Póromba áí'maekai Sísáriyaa-naopa'o kámááni-anondakonopa'a móruna aúwákaiyo. sáwívar-i-kwaasi 200 i-kwaasi to'mayaa íyasa évaka-kwaasi ósin-arósáanumpimbo nááón-kwaasi 70 kwaasi to'mayaa íyasa sáwíva'a 200 kwaasi kwaantáámbó tokáan-kwaasi to'mayaa íya'a Pórombo ayáá'maena kwínín-osimba to'mayaa umánke'a ívé'-no'waamba Póromba kawé'á umái kárákwimai áí'mae'a kámááni-anondako áwí'a Víríkisinopa'a móruna aúwáaro séna

²⁵ aúvái agayéna maará simáména séna

²⁶ kentáásí anón-kwaasi Víríkisi isaaó. kemá Kórótíyasa Árísiya sáwíyan-aimba simámenaumpo isaaó. kawerá umái máyaano.

²⁷ Yútaa-kwaasi minkwáásí áwí'a Póromba tátokesa tuvuwíyanesa kwéowa'a Árómaani-kwaasiti aúvái tokáin-kwaasigo isa'á isé'a Yútaa-kwaasi tiyáámpinkemba tavisimái kesí i-kwáásí tiyáámpimba tinkáúnasa áí'maesa migowé.

²⁸ minkwáásígómbó simánkén-aimba isánáe sé'a áí'mae'a miwítí anón-kwaasitopa'a kunkáumne.

²⁹ íma sáwí'a uráintavai isasá miwítí amáán-aine su'mai simánkaraawe. kemó ándáva'o auwé'o tuvúwónanamo puwínini'a íma uráíye.

³⁰ Yútaa-kwaasi évaka'a amááyu-aimba sewa'á isé'a enópa'a ai'maráanasa áí'maesa kumónááowe. kwembó simánkaraan-kwaasiyave'a simátíme'a sé'a kwembó aavimbó mayánkáan-aimba enaúranka'a simái kawer-oró. mináúvái-kwándááívimbá agaimaréna siráíye.

³¹ agaimaréna súwasa i-kwáásí simátimunteмба mirá ésa mindó'wáámbá Póromba áí'maesa kweémesa Antípátisi-naopa'a kunkwáesa

³² usá aaváyaavimba i-kwáásí marapá'á kwénaaun-kwaasi kuntuwerésa miwítí naaópa'a iyúwasa ósin-arósáánumpimba kwénaaun-kwaasi Póromba áí'maesa

³³ kweémesa Sísáriyaa-naopa'a ósin-arósáánumpinkemba marapá'á kumbaésa mináúvái anóndakomba móru amésa Póromba aúranka'a móru ánkarrowana

³⁴ mináúvái táámpamai iséna Pórontavai séna emá náám-baravaken-kwaasiya'ono súwana Póro séna kemá Sírísiyaa-maravaken-kwaasi úne súwana iséna

³⁵ ánivo aaimó simánkaraan-kwaasi kumíya'a isánaumne séna kwená kwaásiyavena séna Érótimo uráin-daumpa'a máánkare'a kawé'á umái kárákwiyoro súwasa mirá uráawe.

24

Yútaa-kwaasi Póromba simánkaraan-kwasai.

¹ kárákwiyuwasa éva'aasei-no'waamba kwaésa aiva'-mónó-káwáánákó áwí'a Anánaesiye anón-kwaasiye Póromba aaimó simánkénesa Sísáriyaa-naopa'a Víríkisinopa'a kúmúmba moórawai amáámba kawé'á umái isón-kwaasi áwí'a Tétárasí kwesé Víríkisinopa'a kumbésa

² Póromba ááyowana túwana Tétárasí aái simánkena anóndakomba simái arumbá airaréna séna kentáásí anóndakoo kawer-ímáyáágwára-kwáásí po kawé'á umái kárákwiraanata ayáátáaka'a paru umáíya máyaumne. ená imáyáavinkemba kawé'á umái súwa'naa ónata maémáyaundayaawe.

³ kesáá naaó'-nao'a máyaunda-kwaasiya aasiyaasi-táwai entávái aamoí kwéundayaawe.

⁴ íma ayáátáár-aimba sénaumpo embá ávón-kaíyávinivo ákí-aimba sénaumpo usúká'mai isaaó.

⁵ maankwáásígó aosaambá kwimái amápa'-marava'a kwénaaena Yútaa-kwaasi simái tirumbá airaráísasa Násáretivakewaina aampa'á kwégwaresa kwéowana mirámó on-kwáásítí aiva'ná'á ména mirá kwéíye.

⁶ mirá kwéena ó'onkaa-kwaasi áí'maena anóm-bono'-naumpa'a móankaraisana ména sáwí'a uráintavaiya maankwáásíyá tátoketa [kentáásí monor-ánón-kwáásítópa'a aái simánkanae kwéunanya

⁷ i-kwáásítí anóndako áwí'a Árísiya kuména kusínkambaiya siyáámpinkemba Póromba kunái'maena uména

8 simásimenaya séna enópa'a móru sénááowe sisatá kwégumundayaawe.] maankwáásígómbó áísa inanamó éna aaivimbó mayánkaraunda-aimba kwe sína amápar-aimba isaaó Tétárasí súwasa

9 Yútaa-kwaasi kwembá áwa'naa esa mináímbó simbá árair-aimba siyé siráawe.

Póro Víríkísimbo mósísimamakain-kwasai.

10 suwaná kámááni-anondakoma aúwanaan-awaame'a éna Pórontavena e siyó súwana Póro séna emó kárákwiyonda ayáátáaka'a imá maisu'maé iráanda pó'a enaúranka'a anondá ke aaí sénaundayavai sirunkó aamoí kwéiye.

11 Áánútuna imáyáa é'a kwenáwí'a mósá márándayave'a Yérúsaremuva'a umé'a siyáánkai umái kae'-nó'wáámbá ánásaraivo évakarawai tísaa inasá árai'a siyé sénááowe.

12 anóm-bono'-naumpare sáwíyam-bono'-naumpimpare máá'aruvare íma aaisankáámbá sé'a íma kwaási simái áái'o tiyái-áímbá siráunda Yútaa-kwaasi suwánaraawe.

13 kembó simásínkáamba kampa'á sevó mináínkóná ááimba íma kwáyáiyé.

14 avorá'á ke simámenaumne. Ísuna aampa'á kwégwe'a kentáa síkwá'nái Ísóigona imáyáa é'a áwí'a mósá kwémaraunasa Ísuna aantavái maankwáásíyómbá sésa kampar-ámbán-iye kwésewe. Mósesina áamámba isé'a Áánútun-aaí simátímakowai agaimakón-aimba isé'a áraire kwésune.

15 miwí sésa Áánútu amáparawai sáwí-kwaasiye kawé-kwáásíyé pukémpinkemba usásintinkaniyemo kwésesa amu'maráantemba kemá mirá kwéune.

16 mindáyavai kesí imáyáavimba sáwí'an-ivo sé'a Áánútu aúrankare kwaási túrankare kawé'á umái máyaumne.

17 ánivo ó'on-o'om-barava'a kwénaae'a évakar-ima maisuwé'a Yérúsaremuva'a kesí kwaási íma toómbá makáan-kwaasi óntamba kwétíme'o Áánútuntavai ísámai póí'o ondayávé'a iráumne.

18 mimbáyái kwémae'o Yútaa-kwaasiti áamámba ísámai kawé'ó íi-yántáá'á umásuwe'a Áánútuntavai ísámai póí'o ondayávé'a anóm-bono'-naumpa'a umáyaawanasa kesópa'a sáwíva-kwaasi íma tamésa túwaai kwésesa máyówasa Yútaa-kwaasi suwánowasa

19 évakarawai Yútaa-kwaasi Ésiyaa-maravaken-kwaasi mésa suwánaraawe, sáwí'o uráanasamo suwáresa enaúranka'a simásínkáaro.

20 monor-ánón-kwáásítópa'a máyaawandara'o sáwí'o uráanasamo suwánaresaraankasi moórá-aine su'mai siráasino. moórá-aine su'maimo senkákái isáasino.

21 monor-ánón-kwáásítópa'a máyaawandara'a anónka'a sé'a Áánútu pukén-kwaasimo usásintinkaniyemo siráunda-aintavai ívé'a aaivimbá kwémáisinkaawe séwánasa kemó siráunda-aintavai kwésimasinkaawe Póro siráiyé.

22 súwana Víríkísi Ísuna aampa'á kwégun-aimba á'a ísarena séna i-kwáásítí anóndako áwí'a Árísiya kwemá kumína'a maanáímbá ísámai kawer-ónaumpo koró simásuwena

23 Póromba kárákwírowaintavena séna ándáva'a kawé'á umái kárákwíye íma aiyayaanka'a asááúmárenasa ímo kwemó makáinda-yantaa'a kwená kwaási áwa'naa ónáe síyamo e úwoi owé sinasá áwa'naa oro Víríkísi siráiyé.

Póro Víríkísinte Túrúsíraante simátímakain-kwasai.

24 Víríkísi simásuwena ména évaka-tawai maisuwéna awainínkómbá Yútaa-inimba áwí'a Túrúsíraamba áímaena taména Póromba ááyowana

téna séna Ísu Káráisitín-aaiyavai árairemo sésa aráápamai máyáan-ainkona ááimba simátimuwasarai ísóyana

²⁵ Póro kawer-áinkóná ááimba kwésena ke túra'a kárakwiyi-aimba kwésena Áánútu kwaásimo máyáawaina ááimba tísaa ínín-aimba súwana Vírikísi áá'a kówana séna ánivo kwaaó. naaémbo ímo mayáímó kwáíndara'a ááyanaumne séna

²⁶ imáyáa éna Póro ándáva'a meéyán-onaná ayúsinkainkwae séna óntamba simína'a ayúrankanaumne-imayaa éna mindáyavena aasiyaasi-táwai Póromba ááyowana túwasarai kwaasái símae irááíye.

²⁷ kwaasái símae íyúyana kaer-ímá maisuwéna moórawai áwí'a Pósiyasi Vésétasi kwemá Vírikísina anondá kamááni-mayai usámayanimba ákíse úwana Vírikísi Yútaa-kwaasi tirumbá kawé'á ínkwáe séna Póromba íma ayúrankaraivo úwoi ándáva'a ánkaraíye.

25

Póro aiva-káwáánákónópa'a kónaumne siráin-kwasai.

¹ Póro ándáva'a máyowana Vésétasi mináyámpá'á Sísáriyaa-naopa'a taména kaumbo-nó'wáámbá tagwaimái tuwéna Yérúsaremuva'a umáyowasa

² Yútaa-anon-kwaasiye mono-káwáá-kwáásíyé kwenópa'a tésa sésa Pórombo simánkaraundantenta óta simánkanae sésa

³ súwa'naa e Póromba kunai'márénana Yérúsaremuva'a iyíno. mináímbá sumbá évakarawai aampa'á kárakwiresa inkamíyanesa-imayaa ésa mináímbá suwaná

⁴ Vésétasi séna Póro Sísáriyaa-naopa'a ándáva'a máyáíye. kemá sáwíyanka'a kumónaumpo

⁵ keinárawapinkemba anón-kwaasi kesé kwégumesa Póro sáwí'o uráinda-aimba síya'a ísáano simásuwena Vésétasi

⁶ avakaumboé-no'waana'i. siyáánkai-no'waana'iyó. kwaéna Sísáriyaa-naopa'a kumbéna usá aaváyaavimba aaimó ísón-daumpa'a uména Póromba koái'mae teró súwasa koái'maesa tuwasá

⁷ Yútaa-kwaasi Yérúsaremuvakemba kúmúwai Póromba kunúkúmare mésa áúiyaaín-aimba simánkówana

⁸ Póro miwí táái anondá simátimena séna kemá íma Yútaa-kwaasiti áamáamba káráre'a anóm-bono'-namba íma sáwí'a é'a Áróamáani-kamaani-kwaasiti áamáamba íma káráraumne Póro súwana

⁹ Vésétasi Yútaa-kwaasi tirumbá kawé'á ínkwáe séna Póromba áísaa ena séna Yérúsaremuvara íyínara simánkaraan-aimba ísámai kawer-ónaumno súwana

¹⁰ Póro séna ímaniye. Áróamáani-kamaani-aiva-kawaanakona kwaási ómpo kesáái ísámai kawé'án-uwo. Yútaa-kwaasiti áamáamba ímo káráraunda á'a suwánaraane.

¹¹ áamáambo káráre'o sáwí'o uráundarakai tuvuwónáemo sembá íma a'áo súsino. úwoi sínkamosino. simásínkáan-aimba íma árair-aimba pó'a íma iyónaumpo Áróamáani-kamaani-aiva-kawaanakonopa'a konaná kesáái ísámai kawé'á íníye Póro súwana

¹² Vésétasi iséna kwená kawer-ímáyáágwárá-kwáásíyé aái simásuwena Pórontavena séna Áróamáani-kamaani-aiva-kawaanakonopa'a kónáe sénda pó'a ai'maráana kwíníyone Vésétasi siráíye.

Póro Ágáripante Pénáisinte simátímakain-kwasai.

¹³ Vésétasi simásuwena máyowana naaémba moóráwai Yútaa-anon-kwaasi áwí'a Ágárípa úwana ámánaanko áwí'a Pénáisi úwana mindárai Sísáriyaa-naopa'a kumésarai Vésétasi kámááni-kawaa-mayai mairóntavesarai kwenópa'a kumésarai ayáámba kwéamesarai

¹⁴ évaka'-no'waamba kwáúyana Vésétasi Ágárípaamba Póron-aaí simáména séna Vírísiki moóráwaimba íma ayúnránkáimba úwoi ándáva'a ánkáísana máyáíye.

¹⁵ Yérúsaremuva'a umáyaawandara'a Yútaa-kwaasiti anón-kwaasiye mono-káwáá-kwáásíyé kesópa'a tésa kwembó simánkaraan-aimba sésa tuyuwó suwa'á

¹⁶ simátíme'a sé'a moórá aosaambá kwáyáinasa mináósáámbá ísáíyuwesa tínkamonaaovo Áróamáani-kwaasi íma úwoi tínkamonaawe. moóráwaimba aaivimbó mayánkéwana túranka'a ména miwí anondá aaí simátiminasa Áróamáani-kwaasi mirámó sínda-aimba kawé'á umái isánááowe. Áróamáani-kwaasiti ááimba mirán-áimbán-íye. simátímewanasa

¹⁷ kúmúwa'a íma úwoi mé'a usá aavýaavimba aaimó síí-náúmpá'á umé'a Póromba ááyaawanasa áí'mae íyúwasa

¹⁸ kwembó simánkaraan-kwaasi usásinowa'a sáwí'o uráinda-aimba sénááowe-imayaa ówánasa

¹⁹ kentáííye su'mai sésa moóráwai áwí'a Ísu pukáiwaintavai sésa Póro séna kwemá usásinena úwoi máyáíye siráin-aintavai aaisambá siráawe.

²⁰ kemá sé'a nóraumai mináínkóná ááimba isánaumno sé'a Póromba áísaa e'a sé'a Yérúsaremuvara íyínara simánkaraan-aimba ísámai kawer-ónaumno séwánana

²¹ Póro séna ímaniye. ándáva'a máyaunasa kárákwiraamba pó'a Áróamáani-kamaani-aiva-kawaanakonopa'a konaná kesáái ísámai kawé'á íníye súwa'a kárákwiraan-kwaasiyavai sé'a kárákwimai kawé'á uréwana aambá paárína'a ai'máráanana kwíníye siráumne

²² Vésétasi súwana Ágárípa séna mindákón-áái isánáe súwana séna ánivo aavýaaa isáníyone Vésétasi siráíye.

²³ súwasarai Ágárípaawe Pénáisiye kwairóyamba usá aavýaavimba usásinesarai kawer-únánkwátói úmaesarai i-kwáásítí anón-kwaasiye mindáópaken-anon-kwaasiye aánoumai íyúyasa amáparawai kwétuwanowasarai aaimó síí-náúmpá'á íyúyana Vésétasi Póromba ááyowasa áí'mae íyúwana

²⁴ Vésétasi séna anóndako Ágárípaemo máyáan-kwaasiye ísáaro. Yérúsaremu-naopakewaiye maankákéwáíyé Yútaa-kwaasimo aaimó maankwáásímó simánkaraamba awánaaro. tuyuwíyana puwínomo anónka'o símae iráamba

²⁵ avakáá úmae'a iyúnda íma sáwí'a uráimba póna íma puwíníye. Áróamáani-kamaani-aiva-kawaanakonopa'a kónaumno siráintave'a ai'máráanana kwínimba

²⁶ kemó aúváímo agaimáímo aménaunda íma kwáyáíye. mindáyavai mamáyáan-kwaasivimba Ágárípa aúranka'a máankaunda po kwemó sínda-aimba ísé simásímína'a aúváí agayánaumno.

²⁷ ándáva'o máyáin-kwaasimo úwoimo ai'maré'o simánkaraan-aimbo ímo aúváívimbo agaimáímo aménaunda uwóví'a ónaumno Vésétasi siráíye.

26

Póro anondá simátímakain-kwasai.

1 súwana Ágárípa Pórontavai séna ánivo simánkaraan-aimba anondá simátimiyo súwana Póro ayáamba mósá tuwéna simánkaron-ainkomba anondá síndayavena séna

2 kentáásí anóndako Ágárípao Yútaa-kwaasi simásínkaraan-aimba enaúranka'a anondá sénaundayavai sirunkó aamoí kwéiye.

3 Yútaa-kwaasiti ááinkwara áamáankwara'a kawe'á umái kwéisaandayavai sirunkó kawe'á kwéintavai íma sívón-kaiyé sé kesáái kawe'á umái isáníyone.

4 kemá iyámpóirakemba kesí Yútaa-kwaasivimba mé'a Yérúsaremuva'a komé'a kemó ówándawaina ááimba Yútaa-kwaasi amápa'a suwánaraawe.

5 áamáán-kawaa-kwaasiti aampa'á arupí umái kuráumne. áamáán-kawaa-kwaasi Áánútuna imáyáaya éta asirayán-ámpátá kwégwareta minámpá'á arupí umái kuráumne. Yútaa-kwaasi ayáatáaka'a suwánaraamba pósa sésáinasamo ésa kentávái árai'a siyé sénááowe.

6 naaová'á Áánútu kentáá síkwá'náyavai árair-aimba simátímakomba paáriníntavai amu'makáumnemo siráunda-aintavai aaivimbá maisínkaraawe.

7 kentáá síkwá'ná sísamaivakemba kae'á kumbaimái-kwaasivinkemba Yútaa-kwaasi no'wáámba aaváyaavimba eénáínka'a Áánútuna imáyáa mósá kwémaresa mináráír-áímbá amu'maráantemba mirá kwéundayavai aaivimbá maisínkaraawe.

8 Yútaa-kwaasiyono. Áánútu kwaási pukémpinkemba kanaán-umai usásintinkaniye-aintavai nóra isará íma áraire kwéseo.

9 ááéma kemá imáyáa é'a Ísu Násáretivakewaina aampa'á kwégowai sáwí'a umátinkanaumne-imayaa uráumne.

10 Yérúsaremuva'a mirá ówánana mono-káwáá-kwáásí si'márówa'a Áánútuna kwaási sáwívarawai tí'mai ándáva'a tínkaraawanasa tínkamiyasa púwóro sumbá kegwárá'á mirán-oro siráumne.

11 aasiyaasi-táwai mono'-náúmpímpá'á kwénaae'a Ísun-aii simái sáwí'a ígwáe sé'a tínkambae'a iráumne. sirunkó ikaa'á vówa'a némpa'-naopimpakwara'a kwénaae'a tínkambae'a kuráumne.

12 anóndako Ágárípao mindáyavai mono-káwáá-kwáásí aúvái agaimái simúwa'a Támásikasi-naopa'a maimaé'a kówánda

13 kwáyá'wái ságayamba aaváúgómbó usáyaatarai-sagayamba tuwówana kwíyómpakemba kuména kesinepakéné kesé kun-kwáásí tinepakéné sán-kówata

14 marapátá tuvamówánanaya aaiyé su'mai súwa'a isááwánana simásimena Yútaa-kwaasi tááivinkemba séna Sóroo nóintavai kembá sáwí'a kwéono. póimo ándámo kwímakaawanamo ayáámbo kawésíntemba emá mirá kwéone súwana

15 Ísóigoo nááwa'ono séwánana Ísóigo séna kembá Ísumba sáwí'a kwéumasinkaana'a úne.

16 usásinaao. kesí mayái mayáínkwáe sé'a usásinanke'a enaúranka'a paárúnda ívé'o suwánáándarakemba agarááránkáanda-aimba simátíma'mae iyíníyone.

17 ai'maráana Yútaa-kwaasiye ó'onkaa-kwaasiye simátímínasa évaka'a áwáá'o aíya'a miwí tiyáámpinkemba airánaumne.

18 simátímínasa túnín-ampa'a ivátuwesa sámó kain-ámpá'á teró. Sáatáánigona asirayámbá tuwésa Áánútuna asirayámbá tamáyáaro. simátímínasa kesááiyavesa áraire sésa aráápamai maíya'a miwítí sáwí-imayaa maitiyuwé'a Áánútunde-i'a umátinkaunda-kwaasivimba mótinkanaumne Ísu simásímakaiye.

19 anóndako Ágárípaao kwíyómpakemba simásímakain-aimba íma tuwé'a úwoi mirá kwéune.

20 aiva'á Támásikasi-naopa'a simátíme'a naaémbe Yérúsaremuva'a simátíme'a minkákémbá Yútaa-kwaasiti maravá'á simátíme'a ó'onkaa-kwaasiti maravá'á simátíme'a sé'a kentí sáwí-imayaa tuwé'a Áánútumpa'a té'a kawe'-máyaí mayáiyasa tuwánésa sésa Áánútumpa'a tiráawain-owe sígwáe sé'a simátíma'mae'a kuráumne.

21 mindáyavai anóm-bono'-naumpa'a máyaawandara'a Yútaa-kwaasi kembá tátokesa tuvuwónáe siráambanivo

22 Áánútu súwa'naa úmaena ívékwara'a kwéiyisa'a maanká'á mé'a anón-kwaasiye úwoi-kwaasiye kesáái kwésimatime'a Áánútun-aaí simátímakowai agaimakáan-aimba Mósesi agaimakáin-aimba kwésimatimunda-aimba mimbórá-áimbá kwésimatimune.

23 maará sésa Áánútumo usásinankaiwaiyavesa agaimarésa sésa áí'a índai'a íyana aiva'ná'á pukáimpinkemba usásinankaniye-aimba agaimakáamba pósa Yútaa-kwaasiye ó'onkaa-kwaasiye pukáimpinkemba usásinkain-aimba isésa sámó kain-ámpá'á kwígwáe sésa agaimarésamo siráan-aimba kemá kwésimatimune Póro siráiyé.

24 Pórombo simánkaraan-aimba anondá kwésimatimuwana Vésétasi anónka'a séna Póroo uwoaó'á kwéone. aúváíma awánamae kwéiyé po uwoaó'á kwéone Vésétasi súwana

25 Póro séna anóndakoo íma uwoaó'á kwéumpo súnda-aimba árair-aimba arupí-aimban-iyé.

26 súnda-yantaa'a íma aúpá'á uráavo amápa-kwaasi táápimba siráamba egwará'á mináimbá ísaraampo kemá íma inkaisé'a úwoi kwésimamune.

27 Áánútun-aaí simátímakowai tááiyavai áraire kwéeno. árairemo kwéseмба á'a ísaraumne Póro súwana

28 Ágárípa séna ákí-aimba simásimenda-imayaa e Ísun-aaiyavai áraire sénaumne-imayaa oónó súwana

29 Póro séna íma ákí-aintavai íma ayáátáár-aintavai kwésune. kembó asááuraan-andaoma íma keinárawapimba kwaínkwáe kwésundanivo Ísun-aaiyavai áraire siráundantemba kesáái kwéisaan-kwaasiye esé mirá sénááontavai Áánútumpa'a námúnaa kwésune Póro siráiyé.

30 súwasa Ágárípaawe Vésétasiye Pénáisiye amápa-kwaasiye usásinesa

31 máá'aruva'a kumbésa keáimbá sésa íma sáwí'a uráintavai ándáva'a ankésa tuvuwíyana puwíno siráawe suwaná

32 Ágárípa Vésétasintavena séna Áróamáani-kamaani-aiva-kawaanakonopa'a kónaumne ímo siráinkakai ayúrankaanana kówisina mináimbá siráimba po ai'márénana Áróamáani-kamaani-aiva-kawaanakonopa'a kwíno Ágárípa siráiyé.

27

Póro Árómáa-naopa'a kuráin-kwasai.

1 súwana Vésétasi to'mayaa éna séna Ítári-marava'a Árómáa-naopa'a nompí-sípívimbá kwígwáe séna Póronkwara évakar-anda-kwaasigwara'a moórá-kwaasigontavai kárákwimae kwínkwáe séna méankowana minkwáásígó áwí'a Yúríyasi kwemá Áróamáani-aiva-kwaasigona i-kwáásítí kawáánákómbá méankowana

2 moórá-nompi-sipi Átámítivakemba kwáyowana Ésiyaa-maragona awámpáká'-náopa'a kónáe súwata mindómpí-sípívimbá usáateta

Másétóniyaa-maravake Tésárónaikaa-naopaken-kwaasi áwí'a Árisítakasi kwesé usáateta kweémata

³ usá aaváyaavimba Sáitóni-naopa'a marapá'á kunásávaawananya Yúriyasi Póromba arumbá umánkena séna úwoi ená kwaási kotuwánenasa ímo tokénda-yantaa'a áméro súwana mirá úwata koyauweréta

⁴ mindómpí-sípívimbá usáateta kwégowananya úndá toréna nompí-sípí táto'marowana íma kúwata nonavuvumpa'á kwáyom-barago áwí'a Sáiparasi-marama kwáyopa'a mináyámpá'á úndá íma torówata mivátá kweémata

⁵ Sírisiyaa-marava'a Pámpíriyaa-marava'a kóyaaiteta Árisiyaa-marava'a Máíraa-naopa'a marapá'á kunásávaawananya

⁶ moórá-nompi-sipigo Arekesándiyaavake-sipigo Ítári-marava'a kónáe sú-sipigo kwáyowana i-kwáásítí kawáánákó awánéna mindómpí-sípívimbá mósinkaraiye.

⁷ mósinkowata kówánda sáwíyan-unda toréna mindómpí-sípígó íma aintówata évaka'-no'waamba kwaéta mirá úmaeta Náitasi-naor-egwaata kówánda anón-unda toréna nompí-sípí ai'á tosétuwowata sínaaempakenta koyauweréta nonavuvumpa'-márágó áwí'a Kíríti-marava'a úndá íma torópa'a kweémata ayááivá'-márámá áwí'a Sáómóni-marava'a kóyaaiteta

⁸ uwí-nónawampakavamba suwesaraayávái úmaeta kweémata Árásea-naokona egwaa'á kawe-kwáúné supa'á

⁹ ayáátáaka'a komáyaawananya aiva'-mónó-kawáánákó Yútaa-kwaasiti anóm-bono'-naumpa'a avumpin-dáúmpá'á kwéiyun-kanaa ánásowana minkánáá úndá torái-kánáá uwí-nónkó tuvántááva kwéuwasa inkaiséa íma nompí-sípívimbá kwénaun-kanaa túwana Póro imáyáa éna simátimena séna

¹⁰ ívétaamo nompí-sípívimbó kónaundayaamo sáwí-yantaa'a kesinetá paáriníye. íma náaindaane su'mainivo nompí-sípíyé kwaásiye aúyoranaaowe. mináimbá kemá á'a ísaraunda póta aáno ménaumne Póro súwana

¹¹ i-kwáásítí kawáánákó Póron-aaí íma iséna nompí-sípímó avúsúmai kúwain-aaíye misípígó avowán-ááíye su'mai iséna Póron-aaíyavai íma áraire-imayaa úmba

¹² misípígó kwáyompa'a úndámo torái-kánáá íma kawe'á ún-ayampa'a mésa sáwíva-kwaasi sésa tuwéta Víníki-naopata komáyáananaya úndá torái-kánáá ánásainata kónaumne sumbá Víníki-naopa'a Kíríti-marava'a kwáyondaopa'a kawe'-nónkwaumpa'a ímo úndámo torón-kwaumba kwáyowasa mináimbá siráawe.

anón-unda torówana uwí-nónkó aintásarain-kwasai.

¹³ suwaná tiyáánepakemba sáwíyan-unda torówasa awánésa sésa Víníki-naopata kónaumne sésa nompímbó túwówanamo táto'matuwe máyon-anda mósá tavisimái kwémaresa uwatá Kíríti-maragona uwí-nónawampakavanta kówánda

¹⁴ Kíríti-maravakemba anón-unda toréna

¹⁵ mindómpí-sípí tátorowana íma aiyáamba'mai kúwana avúsúmae nááúntamayo'a tuwówana úndámo kweyááríka'a améntamaena kúwana

¹⁶ nonavuvumpa'á sáwíyam-barago áwí'a Kóta-mara kwáyowana úndá íma kwétoropata kówánda tinaaempa'o kárárumakesamo tavisímaesamo íyú-sipi tavisimái

¹⁷ anó-sipivimba marésa anó-sipi tawísívo sésa ándáneí asááumai kawer-úmárówana Árípiyaa-mara-ayampa'a uwí-nómpímbá nonáámáái-oma'a

kwáyowasa minómáká'á ai'á máikwiyivo sésa úndáo avúsúmai kwégon-ampanta ayú'mai mórúna márówana kwempa'á kúwana

¹⁸ usá aaváyaavimba minúnda paaí kwétorowasa óisamba taaímbai uwí-nómpá'á kwétuwesa

¹⁹ usá aaváyaavimba misípívimbó mayáímó máyón-kwaasi mayái-yántáá'á nompá'á kwétuwowana

²⁰ minánón-únda paaí kwétorowata ayáátááka'a aaváúmá o'á íma awánéta sípígomo kwínín-amba íma awánéta imáyáa éta kentáásí maráyá íma awánaandaya maavátáyá ánásanaumne-imayaa uráundayaawe.

²¹ imáyáa ówánda ayáátááka'a toómbá íma kwénowana Póro túranka'a taména séna Kíríti-marava'a kwéteta seéwánda íma kesáái ísaraawe. isékai sáwí'o íí-yántáá'ó náaindaambo tuwái íya awánáúsino.

²² ánivo tirumbá asiramái máéro. nompí-sípíyé su'mai sáwí'a ínivo kwaási íma puwónaundayaawe.

²³ Áánútuna imáyáa mósá kwémaraunda ívé'-no'waamba kwemá kwená kwayó'ná'á ai'maráísana kwíyómpakemba kesópa'a kumbéna

²⁴ séna Póroo asiramái maiyó. emá Áró máani-kamaani-aiva-kawaanakonopa'a kwinaná enáái isáníye. Áánútu embá kawé'á umánkáimba póna esémo kwégon-kwaasi kárakwiyinasa íma puwónááowe siráíye.

²⁵ mindáyavai asiramái máéro. simásímintemba Áánútu mirá ínimba á'a isáúmne.

²⁶ úndáo nompí-sípí améntayuwainata nonavuvumpa'á maragóná awámpátá kónaumne Póro siráíye.

²⁷ súwana uwí-nómpímbá áwí'a Étériyaa-nompimba sísamaivakemba éiyaimba kumbaimái-no'waamba únda toréna améntámaena kúwasa no'wáán-avuntamba sípivim-bayai-kwaasi sésa maragóná egwaatá kwégumne sésa

²⁸ ánda-ayaira'a umbaimó tón-tantaa'a aríkwímakesa nompímbá tu'mái tavisimái awánomba mindónkwááúmbá ayáátááka'a 120-ra'a kwáyowasa kwégwesa ó'a móyu'mai awánomba ákíra'a 90-ra'a úwasa

²⁹ maragóná awámpá'á óntamba kwáyaindara'a tuvamúnavo sésa táátavai ésa éiyain-anda ayútúwówana ánaaempakemba nompímbá kuména tátorowasa avekáá iraráínata nóin-tantaara kwáyáíya awánanae sésa

³⁰ nompí-sípívím-báyái-kwáásí imáyáa ésa aúpá'á kónaumne-imayaa ésa kampa'á sésa aipakén-ándá ayútuwanae sésa sáwíya-sipi nompá'á mórúna túwówana

³¹ Póro i-kwáásíyé miwítí kawáánákóntáváíyé séna sípivim-bayai-kwaasimo ímo anó-sípívimbó máésamo ésamo amápa'a ánásanaaowe Póro súwasa

³² i-kwáásí sáwíya-sipigona ánda káráyuwowana kóuraiye.

³³ kóúwana sáwíyanka'a irataró'a Póro séna sísamaivakemba éiyaimba kumbaimái-no'waamba káno'a mé'a íma toómbá náráavo ívé'a toómbá naaró.

³⁴ kemá asiramái simátíme'a sé'a toómbá né'a túma kawé'á ína'a mé'a íma ánásanaaowe

³⁵ Póro simásuwena amápa-kwaasi túranka'a toómbá mairéna Áánútuntavéna súwi séna toómbá topámbai nówasa

³⁶ awánowana tirumbá kawé'á úwata toómbá naáwánda

³⁷ mindómpí-sípívimbá sáwíva-kwaasi 276 kwaasi máyaawanda-kwaasi toómbá naáwánanaya

³⁸ símu'a vówanaya misípí umbaí tówasa mimpímbó kwáyon-tomba áwí'a úwítí-tomba nompímbá maisu'márówana etóyóí úwata maémaumne.

nonkó tuvántáávanena misípí tawísíyukain-kwasai.

³⁹ máyaawananya irataró'a úwasa awánomba íma awánom-barama kwáyowasa awánomba mivá'á nonkó irówana kawe'-nónaamaai kwáyowasa awánésa sésa meivátá iyónanaya kawe'-nónaamaaiva'a póna sípigo úwoi iyíniye sésa

⁴⁰ sípigombo tátorain-anda káráyuwawana nompá'á kumúwasa avúsúmaesa nááún-tamayoka'a kárárumaron-anda ayútuwesa aipa'á ampantá aríkwímaresa úndáomo kweyáárika'a avúsínata nonáámááiva'a kónáe sésa

⁴¹ kuwaná nompímbá nonáámáái-oma'a kwáyowana mimpímbá misípígó ai'á mááritowana nonkó áyámiva'a tuvántáávanemena tawísíyukaiye.

⁴² tawísíyuwawasa i-kwáásí sésa ándá-kwaasi nombá tuvámbai kóvainivo tínkamona suwaná

⁴³ i-kwáásítí kawáánákó Póromba áwa'naa ena séna íma tínkamoro simásuwena séna nombó tuvámbaimo kawe'ó uréwai nompímbá ásávare'a tuvámbae'a aápa'a koró.

⁴⁴ évakarawai ímo nompímbó tuvámbai awánarewai nompí-sípígóná taai-ayái mairé'a minká'á tátoke'a avúsúmae'a aápa'a koró súwata mirá éta amápa-kwaasiya kawe'á umáíya aápata kóyo uráundayaawe.

28

Mórata-maravata kóyoraunda-kwasaiya.

¹ aápata kawe'á umáíya komáyaawanasaya mindónávúmpá'-márágó áwí'a Mórata-marawe suwatá ísaraumne.

² aa'á téna táúgwí'a kwéuwasa mimbáravákén-kwáásí kawe'á umásinkesaya iramá agaisínkówata siyáánta kwégauvowananaya

³ Póro iráári'a komaimaéna mimpímbá máagaimarowana koko'á úwana kwaaivainkó téna Póro ayáánka'a tauntorówasa

⁴ kwaási awánésa keáímbá sésa moórá-kwaasi tuvúwísana púwísana nompí-sípívímbá timbá nonkómá íma tuvúkaimba póna ívé'a kwená anondáma maéna irankavayaankó váínana puwíníye keáímbá kwésuwana

⁵ Póro ayáámba tuvimpín-úwana miníráánkáváyáámhá tará'maena iravímbá tuvamúwana íma Póromba áí'a úwasa

⁶ minkwáásí Pórontavai imáyáa ésa íntoráínana puwíníyo. marapá'á tuvaména puwíníyo-imayaa ésa ayáátáaka'a aúrampimba avú'maresa mésa amu'matuwé máyówana íma ave'á puwúwasa imáyáa mórana ésa sésa minkwáásí ísóigoman-iye siráawe.

⁷ suwaná mimbáravákén-ánón-kwáásígó áwí'a Pápáryasi kwená maramá egwaa'á kwáyowai kawe'á umásinkenaya másinkowata kwená naaúmpata kaumbo-nó'wáámhá kogwaéwánanaya

⁸ Pápáryasi avowámhá kokotámba ankéna ayánómbá naaegwára'á kwéuwana máyowana Póro kwenópa'a kwéna awánéna Áánútumpa'a námúnaa kwésena ayáándeí ane'á tátorowana minái'á ánásowasa

⁹ awánésa tí'o ún-kwaasi tí'maesa Póronopa'a tuwaná miráumai asóvamatinkava kúwasa

¹⁰ aamoi-yántáá'á símúwata máyaawanasaya nompí-sípívímbá kónáe séwánda-tawaiya ímo makáawanda-yantaa'a símúwata kuráumne.

Árómaa-naopa'a kuráunda-kwasaiya.

¹¹ moórá-nompi-sipigo Arekesándiyaavakemba áwí'a keáváráwái-ísóí-sípígó éna úndámo torái-kánáa mimbárágóná nonkwaaúmpímbá kwáyowata kaumbo-kwíyómbá maisuwéta mindómpí-sípívímbá usáateta kweémata

12 Sísari-marava'a Sáírákusu-naopa'a kwéta marapátá ásáveta kaumbo-nó'wáámbá kwaéta

13 nompí-sípívimbá usáateta kwéta Árísiyamu-naopa'a kógwaeta usá aaváyaavimba sínaaempakenta úndá toréna siméntámenaya kwéguwata kae'nó'wáámbá kógwaeta Ítári-marava'a Pútíyori-naopa'a marapá'á ásávaawanasaya

14 Ísun-aaí ísówai máyówata kotuwánaawanasaya simásimesaya sésa moórá-sontaa keséya ménaaowe suwatá miráumaiya moórá-sontaa miwísé maéta Árómaa-naopata marapátá kówánda

15 Árómaa-naopakemba Ísun-aaí ísówai kówánda-ainta isésa aampaké kotiránáe sésa Ápíyasi-naopa'a máákéti-maruka'a amápa-kwaasi kwááyumo kwaí-námbá kaumbo kwáyopa'a tuwaná Póro tuwánéna Áánútumpa'a aamoí úwana arunkó kawé'á uráiyé.

Póro Árómaa-naopa'a mérain-kwasai.

16 Póro arunkó kawé'á kwéuwata Árómaa-naopa'a kówánanaya mindáópaken-kamaani-kwaasi Pórontavai séna íma ándá-naumpa'a maé úwoi-naumpa'a ménana i-kwáásígó enká'á kárákwiyiniye súwana

17 kaumbo-nó'wáámbá maisuwéna Póro mindáopakemba Yútaa-kwaasiti anóndarawa'a tááyowasa kwená naaúmpa'a tuwaná simátimena séna kesí kwaásiyono. Yútaa-kwaasi simái íma sáwí'a uráumpo kentáá síkwá'nái amáámba íma kárárandanivo Yérúsaremu-naopa'a kembá táto'mai Árómaani-kamaani-i-kwaasira'a tíméwasa ándáva'a sínkaraawe.

18 sínkaresa sínkamiyanesa kesáái avakáá-omba íma isasá ayúrankanae sewasá

19 Yútaa-kwaasi mináímbá kárówa'a kesí ááimba íma sáwí'a uróntavai sé'a Árómaani-kamaani-aiva-kawaanakonopa'a konaná kesáái isániye. kesí Yútaa-kwaasi aaí simátinkanae íma súnda kesáái isáínkwáe sé'a Árómaani-kamaani-aiva-kawaanakonopa'a tiráumne.

20 Yútaa-kwaasiya Áánútumo usásinkaiwaimbo amu'makáundawain-aaí séwánasa tátokesa siyáánka'a asáúraamba pó'a tááyamai tuwáné'a simátimena Póro súwasa

21 isésa miwí sésa Yútiyaavakemba Yútaa-kwaasi íma entávái aúvái agaimái túwáawana tiráiyé. íma évakarawai aaí másimasimesaya entávái sáwí-aimba íma kwésimankaawe siráawe.

22 amápa'-mapa'a Ísuna aampa'á kwégontavai sáwí'a kwéumatinkaamba kwéisaumpo mináímbá simásímínata isáno siráawe.

23 simásuwesa moórá-tawai Póro simátiminin-kanaa marésa komésa minkánáá túwasa sáwíva-kwaasi Póro máyopa'a tuwaná aaváyaavinkemba ááimba ásárena Áánútu kwená kwaási kwégawaain-aimba simátíma'maena nó'wáámba móanasaraiye. naaóvá'á Mósesi agaimakáin-aimpinkene Áánútun-aaí simátímakowai agaimakáan-aimpinkene Ísun-aaí simátíma'maena iyéna Ísun-aaiyavai áraire sígwáe séna simátimuwasa

24 isésa évakarawai sésa árair-aine suwasá évakarawai sésa kampar-áiné suwasá

25 miráumai aaisankáá simái taínkaar-uwaná Póro séna naaóvá'á Áánútun-amanko moóráwaimba Áánútun-aaí simátímakowaimba áwí'a Áísáyaamba simámuwana kentíkwá'náyomba simátímakomba mináímbá árair-aimban-iyé.

26 Áísáya agaimaréna séna

Áánútu séna minkwáásíyávái kosimátime se kwéisaambanivo íma ísámai kawe'á kwéowe. kwéawanaambanivo íma awánamái kawe'á kwéowe.
²⁷ miwítí imáyáao umbái kwétaisana tááko aaimó isáiyávéna ávón-kaisaná túranko awánaiyavena ávón-kwégaivo ímo mirámó ésamo ésa táá'o isésamo túrambo awánésamo kesááimo isésamo miwítí sáwí-imayaaomo tuwésamo kesópa'o tenkákái sáwí-imayaa maitiyuwé'a kawe'á umátinkausino Áánútu siráiyé

Áísáya agaimaréna siráiyé. Póro simásuwena

²⁸ séna kemá mirá kwéowa'a pó'a simátime'a sé'a Áánútu sáwí'o umáímo máyáampinkemba kawer-ámpá'á kwémetinkain-aimba ó'onkaa-kwaasi kosimátímakaundaya Áánútun-aaí kwéisaawe

²⁹ Póro mináímbá simásuwowasa [Yútaa-kwaasi kwesimá kwesiman-esa aaisa-símaesa kóuraawe.]

³⁰ kóuwana Póro mindáópa'a ména kaer-ímá maisuwéna kwená óntamba naanka'á kwétuwena máyomba sáwíva-kwaasi kwenópa'a tuwaná aamoí éna

³¹ Áánútu kwená kwaasi kwégawaain-aimba Ísóigo Ísu Káráisitín-aaí simátíma'maena iráiyé. kámááni-kwaasi mináíntávái íma aambá aúnúwana asiramái simátíma'maena iráiyé.

kemá Árúku súnda-aimba ánásaiye.

Árómaa

Ísu kwíyómpa'a irówana Póro moóra-kwaai aiyayaamba avakaeté-iyá'iyó. miráumai-ima maisuwéna Kórinti-naopa'a ména maanámbá agaimái Árómaa-naopa'a máyón-kwaasi agaimái moóra-ininko áwí'a Vípimba amúwana mátímakaiye. Árómaa-naopa'a káamáani-kwaasiti aiva'-náópa'a Ítári-marava'a kwáyón-daopa'an-iyé. Póro Árómaa-naopa'a kwíníyena póna Ísuna aampa'ó kwégun-kwaasivimba mayái mayáníyena póna miwí túwa'naa umai to'mayaa umátinkanae séna maarán-áimbá agaimái Vípimba amúwana mátímakaiye. Yútaa-kwaasiye ó'onkaa-kwaasiye amáparawai sáwí'ó úmae kwégon-asirayanko tátokowana Ísun-aaiyavai áraire sewáiyé su'maiyavai arupí umái máyáawe Áánútu siráiyé. Áánútun-amankoma sáwí'ó úmae kwégon-asirayanko tátokaimpinkemba iyátínkáísasa Ísuwe tarúmai aúnaí'a umái kwémaewe. Áánútuna áamáankona mayái-áinkwára'á agaimái amúwana mátímakaiye.

¹ kemá Póro Ísu Káráisitina mayái-kwáásígó é'a maanámbá agaimaráúmpo ísáaro. Áánútu kembá aantá-kwaasi ítámarena séna kesáái áséi-kwasai kosimátíma'mae naauwó séna si'mákaiye.

² naaóvá'á Áánútu kwenáái simátímakowaiyavena mináséi-kwásái simái asirámakain-aimba súwasa aúvái-kwandaavimba agaimakáawe.

³ mináséi-kwásái Áánútu ááninko kentáásí Ísóigo Ísu Káráisitintavesa simái agaimakáawe. kwemá kwaásimo kunaúkáimba anóndako áwí'a Téviti aísaaavutantamba uráiwaiman-iyé.

⁴ kwenamankó Áánútunopakemba póna Áánútu kwembá pukáimpinkemba usásinankaraintaveta minánón-ásiráyámbá awánéta séta Áánútu ááninkoman-iyé kwésune.

⁵ ó'on-o'om-baravaken-kwaasi kwenáaiyavesa áraire sésa taag-wiyavónááontavena Áánútu Káráisitimba imáyáa amúwana kentávéna séna kesáái kosimátíma'mae naauwó séna kawe'-máiyái símakaiye.

⁶ Ísu Káráisitina kwaási-i'a ónááontavena Áánútu tááyena keinárawa'a Árómaa-naopa'a máyáawaigwara'a tááyariye.

⁷ mináintávé'a imáyáa kwée'a maanáúvái agaimaráúmpo ísáaro. keinárawa'a Árómaa-naopa'a máyáawai Áánútu arumbá kwétimena kwená kwaási-i'a ónááontavena tááyaraiwai ísáaro. Áánútu kentáásivowe Ísóigo Ísu Káráisitiye úwoi túwa'naa ésarai paru kwéumatinkaayantave'a námúnaa kwésune.

Árómaa-naopa'a kónáe siráin-kwasai.

⁸ keinárawa'a Ísu Káráisitiye aráápamai máyáan-ainko amápar-ayampa-kwaasiva'a kóyáwé isasá isááwa'a Ísu Káráisitina mayáiyávé'a imáyáa é'a Áánútumpa'a súwi kwésune.

⁹ Áánútuna mayái karuwaa'á umái kwémae'a ááninkon-aai áséi-kwasai kwésimatime'a keinárawatave'a námúnaa símae kwéiyunda Áánútu kwéisiye.

¹⁰ kentópa'o ímo kúndayave'a sé'a Áánútumpa'a aísaa úmae iyé'a arááímo táínamo e aambá kwisínkéna'a Árómaa-naopa-kwaasiye komáéno kwésune.

11 Áánútun-amanko kwésuwa'naa-isa'a kotúwa'naa ona'á kwenááiyave'a asiramái imáyáa ónááontave'a kentópa'a kónáe sé'a kwéune.

12 mirámó ina'o é'a keinárawa'a túwa'naa ona'á kembá súwa'naa ónááowe. Ísu Káráísitintave'a imáyáa kwée'a túwa'naa ona'á kembá mirá ónááowe.

13 kesí kwaásiyono. kentópa'o ímo kúndayave'a sáwí-imayaa ováínivo maanáimbá ísáaro. sáwíva-kanaa kónáe sé'a únda moóráyantaako tátoraísa'a máyaumne. ó'onkaa-kwaasivimbo Áánútuna aambó agaráátinkaawanasamo kwakáantemba keinárawa'a ó'onkaa-kwaasi owa'á mirá ónáe sé'a kwéune.

14 Áánútu súwa'naa uráintave'a sáwíva-kwaasi anón-daopare sáwíyan-daopare amápar-aimbo ísaraawaiye ímo ísaraawaiye túwa'naa onó.

15 mirámó únda Árómaa-naopa'o máyáan-kwaasi áséi-kwasai kosimátimenae sé'a kwéune.

áséi-kwasaiyona asirayán-kwásái.

16 áséi-kwasaiyave'o ímo sigaeyáv'é'o kwéunda maarán-áimbán-iyé. áséi-kwasaiyavesa árairemo kwésewai Áánútu kwená asirayándéi miwítí sáwí-imayaagomo tátokaimpinkemba kwéiyatinkaiye. aiva'á Yútaa-kwaasi ísaraawasa naaémba ó'onkaa-kwaasi kwéisaawe.

17 Ísu Káráísitin-aaiyavetaamo áraire kwésundayavenaya mindáyavenawe su'mai Áánútu séna arupí umái máyáawe kwésisata kwenaúranka'a arupí umáíya máyaumne. áséi-aimpinkemba mirán-áíntá ísaraumne. mindáyavena naaóvá'á Áánútun-aai aúváivimba agaimaréna séna Áánútun-aaiyavesa áraire kwésentavena Áánútu séna arupí umái máyáawe kwésimba pósa aúnái'a umái kwémaewe agaimaréna siráiyé.

Áánútumba tínaaemba umámakaan-kwasai.

18 Áánútu maanáimbá agaráásínkaraiye. marapá-kwáásí sáwí-imayaa ésa sáwí'a ésa mirámó kwéomba Áánútuna árair-ainkona aambá áúmbakaamba póna Áánútu áwáá'a séna kwíyómpakemba sáwí-meyamba timíníye.

19 Áánútu kwená ááimba íma aúpá'á maréna avora'á agaráátínkaraimba marapá-kwáásí awánésa íma imáyáa uráamba póna sáwí-meyamba timíníye.

20 Áánútu maramó tarórumakene minavumpinkéné Áánútuna ááimba awánésa kwená asirayámbó kwaíkwai'o kwéin-asirayamba kawé'a umái awánésa Áánútun-ane'a túrandei íma kwéawanaambanivo kwená ááimba á'a kwéisaawe. Áánútu tarórumain-tantaa'a awánésa pósa kwemó máyáin-aimba kanaán-umai kwéisaawe. mindáyavesa sáwí'o kwéomba miwítí ááinko isasá sáwí'a kwéowe.

21 Áánútu máyáin-aimba ísaraambanivo ivátuwesa kwenáwí'o mósá marésamo árai'a máyáiyé seráámbá íma mósá marésa súwi íma sésa ivátuwesa kaé'náer-imayaa kwéesa túnkain-ayampar-imayaa kwéesa

22 kampa'á sésa kawer-ímáyáágwárá-kwáásíyá úne sembánivo sáwí-imayaagwara-kwaasi ésa

23 Áánútu maí'mai'a kwéiwaina imáyáa íma mósá marésa kwaási áúwawaakaamba numamá kwaí-kwaamba iraankavayaambá tarórumakesa mintántáákóná imáyáa mósá kwémaraawe.

24 kwaási mirá-sáwí'á kwéontavena Áánútu ánaaemba umátimena séna sáwí-imayaayave'o tirááiyave'o ónááomba úwoi mirán-oro siráísasa miwívimbá miwí túma sáwí'a kwéowe.

²⁵ Áánútun-aaí áraír-aimba araisésa kampar-áimbá kwégwaresa Áánútu amápa-tantaa'a taróruraiwaina imáyáa íma mósá marésa kwená mayáí íma kwémaesa kwemó uráin-tantaakona imáyáa mósá marésa mintántáákóná mayáí kwémayaawe. Áánútu áwíre su'mai mósá máraáraamba árai'a mindá íma mósá kwémaraawe.

²⁶ kwaási mirá-sáwí'á kwéontavena Áánútu ánaaemba umátimena séna sáwí-imayaayave'o tirááyave'o ónááomba úwoi mirán-oro siráísasa aaraí tuwai'máá'a tiyuwésa keiyáí kesuwainíne sisaná kesuwairé sésa sáwí'a úmae nááówasa

²⁷ kwaai miráumai tuwainímbáa'a tiyuwésa keiyáí kesuwainí kesuwai símae kwénaesa mirá-sáwí'á úmae kwénaaontavena Áánútu miwí túra'a sáwí-meyamba arupí umái kwétimiye.

²⁸ Áánútu kwenáái áraír-aimba arááíséntavenawe séna ánaaemba umátímísana miwítí sáwí-imayaago táái tinkéna isasá kentí imáyáavinkeni'o kwéomba uwóví'a kwéowe.

²⁹ ó'on-o'o-sawi-imayaago miwívimbá anómba isasá sáwí'o kwéomba íma agandésa túran-anda ésa sáwí'a umátinkesa kawe'-máayáímó kwémayaantavesa tirunkó simái sáwí'a kwéumatinkesa tókamowasa púwówasa aaisambá sésa kampa'á simátiyuwesa simái sáwí'a kwéumatinkesa kwantánaanta-aimba símae kwénaesa

³⁰ túwí'a kumínkwáe sésa kampar-áimbá kwésesa Áánútumba tíyamba kwéumankesa sáwí-aimba kwésimatinkesa kampa'á sé'a anón-kwaasiya úne sésa túma maé iyésa aúna-sawi-mayai mayánáe sésa mirá ésa tinóvowi táái araisésa

³¹ tirumpimbá kawer-áimbá íma kwáyáísasa simáímo asirámakaini'a íma ésa miwítí kwaási imáyáa íma ésa tirumbá íma umátinkesa mirámó kwéomba

³² Áánútu amáamba símarena séna mirá-sáwí'ó kwéowai puwónááowe siráimba isésa íma ivátúwáamba mirá úmae iyésa íma agandésa mirámó kwéowaiyavesa aamoí kwéowe.

2

Áánútu aaivimbá kwémaitinkain-kwasai.

¹ évakarawai tuwánésa sésa sáwí'o kwéowai sáwí-meyamba mayánááowe kwésewai simátíménda ísáaro. mirámó kwésemba keinárawakwara'a mirá-sáwí'á kwéomba póna aaivimbá maitinkáina'a sáwí-meyamba mayánááowe.

² mirá-sáwí'ó kwéowai Áánútu aaivimbá maitinkéna sáwí-meyamba tímimba kwemó arupí umáímo mirámó kwéin-ainta ísaraumne.

³ évakarawai tuwáné'a sé'a sáwí'o kwéowai sáwí-meyamba mayánááowe kwésemba mirá-sáwí'á kwéomba pó'a Áánútu aaivimbá íma maisinkéna sáwí-meyamba simíníye íma seró.

⁴ sáwí'a kwéowana Áánútu arumbá umátinkena íma ááéma sáwí-meyamba tíména timu'maréna máyáíye. mindáyave'a úwoisan-tantaa'an-íye íma seró. sáwí'o kwéomba tuwé'a Áánútumpa'a ténááontavena arumbá umátinkena timu'maréna máyáíye.

⁵ ánivo kemá tirunté maré'a sáwí'o kwéomba íma tuwé'a Áánútumpa'a íma kwétewe. mirá-sáwí'á úmae kwéiyontavena Áánútumo áwáá'o sénamo arupí-sawi-meyambo tímínín-kanaa títana Áánútu ávááraumai sáwí-meyamba tímínana anómba íníye.

⁶ minkánáá títana amáparawai miwítí mayáíyávéna kawe'-meyané sáwí-meyane anondá tímíníye.

⁷ kawe'á úmae kwéiyesa sésa Áánútu kentáá súwí'a mósá maréna ságamasinkenaya maí'mai'o ónaunda-ita umásinkaniye kwésewai Áánútu aúnaí'a umái maí'mai'a ónááoni'a umátinkaniye.

⁸ kesáyáváiyé su'mai imáyáa ésa kawer-áimbá tínaaemba umámesa sáwí-aimba kwégwaraawai Áánútu ávááraumai áwáá'a tiyéna sáwí-meyamba timíníye.

⁹ sáwí'o kwéowai Áánútu tí'a índai'a umátinkena umbai-yántáá'á tiména Yútaa-kwaasiye ó'onkaa-kwaasiye mirá éna

¹⁰ kawe'ó kwéowai Áánútu ságamatinkena túwí'a mósá maréna paru umátinkena Yútaa-kwaasiye ó'onkaa-kwaasiye mirá éna

¹¹ íma taaínkaar-umai-meyamba timínívo arupí umai-meyamba timíníye.

¹² ó'onkaa-kwaasi Áánútu naaóvá'ó Mósesimbo simámakain-amaamba íma isésa sáwí'a kwéontavena máyáawaina ááimba Áánútuna némpa'a maí'mai'a ónááowe. Yútaa-kwaasi Áánútu Mósesimbo simámakain-amaamba isésa arááíséntavena Áánútu minámáánkóná ááinkwara'a aaivimbá maitinkániye.

¹³ Áánútu Mósesimbo simámakain-amaamba isésa ímo kwaráíyanamo éna Áánútu arupí umái máyáawe íma síníye.

¹⁴ Áánútu ó'onkaa-kwaasi kwená amáámba íma simátímakowasa miwítí imáyáavinkembo minámáámbó kwarésamo ombá minámáámbá isaraan-kwaasiraamba kwéowe.

¹⁵ mirámó kwéomba Áánútuna amáámba miwítí imáyáavimba kwáyáísasaraamba máyáawana tirumpimbá aai kwéna kawe'ó ontávéna mináínkó séna kawe'á kwéowe séna sáwí'o ontávéna sáwí'a kwéowe kwésiye.

¹⁶ moóra-kanaamo tínanamo éna Áánútu Ísu Káráísítintavena sínana kwemá kwaásiti imáyáa aúpár-imáyáa taaímbarena aaivimbá maitinkániye. áséi-kwasaimo kwésimatimunda mináínkwará'á kwésimatimune.

Yútaa-kwaasi Áánútuna amáámba tokáundaya póna kwésuwa'naa-iyé siráan-kwasai.

¹⁷ Yútaa-kwaasiya úne kwésewai isáaro. Áánútu Mósesimbo simámakain-amaamba isaraundaya póta kawe'á umáíya máyaundaya Áánútuna kwaásiya úne sé'a kentúma mósá kwémaraawe.

¹⁸ minámáámbá isaraantave'a Áánútumbo arááímo tainí'o kwéon-aimba isé'a kawe'ó kwéon-tantaare sáwí'o kwéon-tantaare kanaán-umai taaímbare'a

¹⁹ asiramái sé'a kawer-ámbó ímo awánaraan-kwaasi kanaán-umai agaráátinketa túnkain-ayampa'o máyáan-kwaasi kanaán-umai sama kwégamatinketa

²⁰ táá'a íma isáan-kwaasi kwéagaraatinketa iyámpóiraani'a on-kwáásí kwéagaraatinkaundayaawe kwésewe. Áánútu Mósesimbo simámakain-amaamba isaraantave'a imáyáa é'a sé'a amápar-aimba iséta árair-ainta kwésune-imayaa kwéé'a pó'a mirán-áimbá kwésewe.

²¹ évakarawaimo kwéagaraatinkaamba keinárawakwara'a mináímbá kwaráaro. umóyámbá íma orómó kwésemba keinárawakwara'a íma mirán-oro.

²² aarai-úmóyáné kwaai-úmóyáné íma orómó kwésemba keinárawakwara'a íma mirán-oro. kampar-ísóígó sáwí-yantaa'a iyémó kwésemba keinárawakwara'a sáwí'a kwéé'a minkámpár-ísóígóná naaúmpa'a sáwí'a kwéomba mindá ivá'á túwáaro.

²³ Áánútu Mósesimbo simámakain-amaanta ísaraumne sé'a kentúma mósá kwémaraambanivo minámáámbá araaisé'a sáwí'a ombá kwaási tuwánésa sésa Áánútu áwí'a sáwí'a kwéumankaawe kwésewe.

²⁴ mindáyavena naaóvá'á Áánútun-aaí aúvávimba agaimaréna séna Yútaa-kwaasi sáwí'a kwéontavesa ó'onkaa-kwaasi tuwánésa Áánútumba simái sáwí'a kwéumankaawe agaimaréna siráiyé.

²⁵ Yútaa-kwaasi ontáv'é'a túra'a kárámai araa'éna kwée'a sé'a Áánútuna kwaásiya úne kwésewai Áánútu Mósesimbo simámakain-amaamba kwáráamba Yútaa-kwaasi ombá mindá kawé'á kwéumatinkaivo minámáámbá íma kwáráamba Yútaa-kwaasi é'a túra'a kárámai araa'éna uráamba mindá íma kawé'á umátinkaisa'a úwoi-kwaasiraamban-owe.

²⁶ ó'onkaa-kwaasi íma túra'a kárámai araa'éna kwéowai Áánútu Mósesimbo simámakain-amaamba kwárááwanamo ímbá Áánútu séna Yútaa-kwaasiraamba é'a túra'a kárámai araa'éna kwéowairaamba é'a kesí kwaásiraamban-owe kwésiye.

²⁷ Áánútu Mósesimbo simámakain-amaamba agaimarówa'a Yútaa-kwaasi isé'a túra'a kárámai araa'éna uráambanivo minámáámbá arááíraamba pósa ó'onkaa-kwaasi íma túra'a kárámai araa'éna kwéowai minámáámbá kwégwaraawaimo ésa aaivimbá maitinkánááowe.

²⁸⁻²⁹ túra'a kárámai araa'éna kwéowai mindáyavenawe su'mai íma Yútaa-kwaasi Áánútuna kwaási-uramban-ovo Áánútun-amanko miwítí sáwí-imayaa maitiyukaiwai Yútaa-kwaasi Áánútuna kwaási-uramban-owe. agaimakáin-amaanko íma mirá kwéumatinkaivo Áánútun-amanko mirá kwéumatinkaiye. mirámó kwéon-kwaasiyavesa ó'on-kwaasi íma aamoí kwéumatinkaavo Áánútuwe su'mai aamoí kwéumatinkaiye.

3

¹ ímo ó'onkaavimban-ivo Yútaa-kwaasivimba nóran-kawe-tantaara paáruraiyo. túmo kárámaimo araa'énamo uráamba mindá nóran-kawe-tantaara paáruraiyo sembó

² sísaá íya'o é'a anondá sé'a kawé-tántáá'á paaréna aiva'á Yútaa-kwaasi Áánútun-aaímo tátoranaaontavena simátímakaiye sénaumne.

³ simátímakaimbanivo évakarawai Áánútuntavesa íma imáyáa ésa kwenáái íma kwétaagwiyavowe. mirá kwéovo Áánútu íma mirá éna kwemó siráintemba kwéena simái asirámakaini'a kwéiyé.

⁴ kwaási kampar-áímbá kwésevo Áánútu áráir-aine su'mai kwésiye. Áánútuntavena simái aúvái-kwandaavimba agaimaréna séna enááigo áráir-aine su'mai isasá kwaási ísaraawe. íma kanaán-umai aaivimbá mayankánááovo enááigo amápa-kwaasi táái kwéusayaaitaiye agaimaréna siráiyé.

⁵ kesáámó sáwítaamo úndavinkemba Áánútuna kawé'-má'yái avora'á kwégwaintaveta sáwíta kwéunanaya Áánútu sáwí-meyamba símimba sáwí'a kwéiyeya íma seno. mirán-áímbá kwaásiti imáyáavinkemban-ivo íma miráyá seno.

⁶ Áánútumo ímo arupí umáímo ménaraankasi naaémba amáparawaimo máyáawaina ááintavena íma tísaa isinó.

⁷ moórá-aimba ísáaro. kesáámó kampar-áímbó súndavinkemba Áánútuna áráir-aimba avora'á paárisana kwenáwí'a mósá anómbo kwéiyintaveta

kesáámó sáwí'o kwéundayavenaya Áánútu aaivimbá maisínkáimba sáwí'a kwéiyeya íma seno.

⁸ mirán-kámpár-áimbó kwéseмба mimpínkémbá sésa kesáámó sáwí'o kwéundaya mimpínkémbá kawe-tántáá'á paárínana Áánútu áwí'a iyíniye íma mirán-áimbá seró. évakarawai kesúwí'a sáwí'a umásinkanaaontavesa kentávésa kampa'á sésa mirán-áimbá kwésiye kwésevo Áánútu miwí aaivimbá maitinkéna arupí umái sáwí-meyamba timíníye.

amáparawai íma arupí umái máyáan-kwasai.

⁹ kemá Póro mináimbá imáyáa é'a sé'a Áánútu aúranka'a íma maarániye. Yútaa-kwaasiya kawe-kwáásíyá únasaya ó'onkaa-kwaasi sáwí-kwaasi owémá íma mirán-ivo ké'naan-aimba sé'a sáwí-imayaago amáparawai tátokaiye kwésune.

¹⁰ mindáyavena Áánútun-aaí aúváivimba agaimaréna séna Áánútu aúranka'a amáparawai íma arupí umái máyáawe.

¹¹ ánivo amáparawai arupí íi-yántáá'á íma kawe'á umái kwéawanesa Áánútuwe maénæ íma kwésewe.

¹² amáparawai Áánútumba tínaaemba umámesa sáwí-amba kwarésa kaé'næ'a ésa íma kawe'á kwéowe.

¹³ kwaásimo pu'máímo kaviraantembá miwí tááigo mirá kwéisasa kampa'á kwésimatiyuwaawana miwí tááigo kwaavainkómó kwaásimo vaintembá kwéisasa

¹⁴ anómba simái sáwí'a umátinkesa

¹⁵ ááema tínkamowasa púwówai mésa

¹⁶ kwénaaopa'a tí'a úni'a umái umbai-yántáá'á timésa

¹⁷ íma paru umátinkesa

¹⁸ Áánútu áároi íma inkaisésa ivátuwesa máyáawe agaimaréna siráiyé.

¹⁹ Áánútu amápa'-maravaken-kwaasiyavena amáámba séna mináimbá kwaráaro siráimbanivo araiséta amáparawaiya Áánútu aúranka'a sáwí'a éta súnnda arupí umáíya máyaumnéya íma árai'a kwésune.

²⁰ Áánútumo siráin-amaamba kwáyáisata amáparawaiya íma árai'a séta amápar-amaamba kwégwaraundaya póna Áánútu kentááyávéna séna arupí umái máyáawe síníye sénaundaya kampar-áimbá sénaundayaawe. amáámba kwéiseta sáwí'a uráumnéya kwésundayaawe.

Ísun-aiyavai áraire sewái Áánútu arupí umátínkáin-kwasai.

²¹ Áánútu aúna-amba agaráásinkenaya Áánútu aúranka'o kwaásimo arupí kwéumatinkain-amba agaráásinkenaya kwemó siráin-amaamba íma imáyáa éna minámbá agaráásínkaraiye. mináintávésa naaóvá'á Mósesiye Áánútun-aaí simátímakowaiye minámbá paáriniye-aimba simátimesa agaimakáawe.

²² kwaási Ísu Káráisitavesa sésa árai'a kentáási sáwí-imayaavinkemba iyásínkaraiye kwésewana miwíyávéna Áánútu séna arupí umái máyáawe kwésiye. Ísu Káráisitín-aiyavesa áraire sésa kwenká'á agevamái máyáawai Áánútu arupí kwéumatinkaimba mimbórá-ámbá kwáyáiyé.

²³ amáparawai sáwí'a ésa Áánútumbo arááímo kwétaini'o umáímo ménaesamo ombá ívé'a íma miráumai máyáawana póna

²⁴ Áánútu úwoi túwa'naa ena arumbá umátínkáísana Ísu Káráisiti miwítí sáwí-imayaagomo tátokaimpinkembo iyátinkena Áánútu aúranka'a arupí umátinkanintavena pukáiyé.

25 Áánútu séna sáwí'o kwéom-beyamba maitiyuwáníntavena Ísu Káráísiti puwínana kwená naaemá kumíniye siráimba mináíntávéta séta árai'a mirá kwéiye kwésundayavenaya kentáásí sáwí-meyamba kwémaisyuwaiye. ááémo sáwí'o uráamba Áánútu íma ááéma sáwí-meyamba tiména kwemá arupí kwéimba awánanaaontavena séna naaémba Ísu Káráísiti puwéna miwítí sáwí-meyamba maitiyuwániye siráiyé.

26 ívé'a Áánútu arupí kwéimba awánanaaontavena kwaásimo sáwí'o kwéontavena imáyáa éna maará kwéiye. Ísu Káráísiti miwítí sáwí-meyamba kwémaitiyuwain-aintavesa áraire kwésewai Áánútu kwenaúranka'a arupí kwéumatinkaiye.

27 miráumai kesúya maé iyónaundaya kentáávimbá íma kwáyáiyé. kentáásí kawe'-máiyáyávéna ímanivo Ísu Káráísitin-aaiyaveta áraire sundayavena mindáwe su'maiyavena Áánútu kwenaúranka'a arupí kwéumasinkaintaawe. miráumai kesúya maé iyónaundaya kentáávimbá íma kwáyáiyé.

28 simátimunda árair-aimban-iyé. Áánútuna amáánta kwégwaraundayavenaya ímanivo kwenáaiyaveta áraire sundayavenaya Áánútu kwenaúranka'a arupí kwéumasinkaintaawe.

29 íma Yútaa-kwaasiye su'mainovo ó'onkaa-kwaasigwara'a túwa'naa ínintavena Áánútu máyáiyé.

30 mimbóráwái Áánútu ména Yútaa-kwaasiya kwenaúranka'a arupí umásinkenaya ó'onkaa-kwaasigwara'a mirá kwéumatinkaiye.

31 kwenáaiyaveta áraire séta kwenká'á agevamái máyaundayavenaya Áánútu arupí kwéumasinkaisata miráumai Áánútuna amáámba íma tuwéta minámáánkóná ááimba awánéta kwégwaraumne.

4

Ááváramu Áánútun-aaiyavai áraire siróntavai arupí umái máyáane Áánútu siráin-kwasai.

1 Ááváramu Yútaa-kwaasiya síkwá'náma kwenááimo simátíménda ísáaro.

2-3 Áánútun-ai aúvávimba agaimaréna séna

Ááváramu Áánútun-aaiyavena áraire siróntavena

Áánútu séna arupí umái máyaane siráiyé

agaimaréna siráiyé. Ááváramuna kawe'-máiyáyávénamo Áánútumo sénamo arupí umái máyaane siráinkakai Ááváramumo kwená mayáyávénamo áuma maéna iyúmba kwáísino. Ááváramu Áánútun-aaiyavena áraire siróntavena Áánútu séna arupí umái máyáane siráimba mindáyavena Áánútu aúranka'a Ááváramu áuma maéna iyúmba íma kwáyombaniye.

4 moórá-aimba ísáaro. moóráwaina mayái kwémayaawana meéyámbó kwétimimba íma úwoi kwétimivo miwítí mayái awánéna meéyámbá kwétimiye.

5 maarán-áimbá árair-aimban-iyé. kawe'-máiyái kwémayaundayavena arupí umái máyáawe-aimba Áánútu íma kwésivo Áánútun-aaiyaveta áraire kwésundayavenaya Áánútu séna arupí umái máyáawe kwésiye. sáwí'o uráundayaamo arupí kwéumasinkainta Áánútuman-iyé.

⁶ Áánútu kawé'-máyaímó mairáantavena íma imáyáa éna Áánútun-aaiyavesa áraire siráantavena imáyáa éna arupí umátínkáiwai miwí tirunkó kawé'á kwéiye. mináíntávéna naaóvá'á Tévítí aúváivimba agaimaréna séna

⁷ Áánútu sáwí'o uráawaiti sáwí-imayaa maitiyuwéna íma imáyáa úmae íyísana tirunkó kawé'á kwéiye.

⁸ sáwí'o uráawai Áánútu íma imáyáa úmae íyísana tirunkó kawé'á kwéiye agaimaréna siráiyé.

⁹ mináímbá túra'o kárámaimo araa'énamo uráawai Yútaa-kwaasiyavenawe su'mai íma séna ímo túra'o kárámaimo araa'énamo uráawaiyavenagwara'a Tévítí séna miwítí sáwí-imayaagwara'a maitiyúwáísana tirunkó kawé'á kwéiye-aimba siráiyé. ó'omba mináímbá sé'a Áánútun-aai aúváivimba agaimaréna séna

Ááváramu Áánútun-aaiyavena áraire siróntavena Áánútu séna arupí umái máyaane siráiyé agaimaréna siráiyé.

¹⁰ Ááváramu áúra'a íma kárámai araa'éna urónka'a Áánútu kwentávéna séna arupí umái máyaane séna

¹¹ Áánútun-aaiyavena áraire siróntavena arupí umái máyaandawai ómpo enáúra'a kárámai araa'éna uwó súwana mirá uráiyé. miráumai túra'o ímo kárámaimo araa'énamo uráawaigwara'a Áánútun-aaiyavesa áraire kwésentavena Áánútu séna arupí umái máyaawe kwésiye. miwí Ááváramumo mirámó siráintemba Áánútun-aaiyavesa áraire kwésesa pósa Ááváramuntavesa kentáá síkwá'náraamban-iyé kwésewe.

¹² súra'o kárámaimo araa'énamo kwéundawaiya kwemá kentáá síkwá'náma iyéyá kwésune. súra'o kárámaimo araa'énamo kwéundayavetaawe su'mai ímanivo Ááváramumo mirámó siráintemba Áánútun-aaiyaveta áraire kwésundayavetaawe Ááváramuntaveta kentáá síkwá'náma iyéyá kwésune. Ááváramu áúra'o ímo kárámaimo araa'énamo urónka'a Áánútun-aaiyavena áraire séna máyomba póna Yútaa-kwaasiye ó'onkaa-kwaasiye Áánútun-aaiyavesa áraire kwésewai tíkwá'náman-iyé.

Áánútun-aaiyavai áraire sewái Áánútu simái asirámakaimba timínín-kwasai.

¹³ naaóvá'á Áánútu Ááváramuntavena simái asirámakon-aimba séna ewé enáisaavutantamba ónááowaiye amápa'-marama kentí maramá kwáyáiyé siráiyé. Ááváramu Áánútuna amáamba kwakóntavena ímanivo kwenáaiyavena áraire súwana Áánútu séna arupí umái máyaane súntavena Áánútu Ááváramuntavena simái asirámakon-aimba siráiyé.

¹⁴ Áánútu simái asirámakon-aimba Mósesimbo simámakain-amaambo kwégwaraawaiyavena íma siráivo Áánútun-aaiyavesa áraire kwésewaiyavena siráiyé. mirámó ímo uráinkakai Áánútun-aaiyavesa áraire kwésewai úwoiyavesa sesinó. Áánútu simái asirámakaimba úwoiyavena sisinó.

¹⁵ amáán-aimba kwáyáísasa arááírántavena moóra-amba Áánútumo áwáá'o sénamo sáwí-meyambo timínín-amba paáruraiye. amáán-aimbo ímo kwáyáinkakai íma arááísísina. amáán-aimba kwáyáiyé.

¹⁶ Ááváramu Áánútun-aaiyavena áraire siróntavena simái asirámakon-aimba siráiyé. miráumai Ááváramu aisaavutantambo ónááowai Áánútun-aaiyavesa áraire sénááowai Áánútu úwoi túwa'naa ena simái asirámakaimba

timíniye. Áánútu Mósesimbo simámakain-amaambo ísaraawaiye su'mai ímanivo Ááváramumo Áánútun-aaiyavenamo áraire siróntemba Áánútun-aaiyavesa áraire kwésewai kwemá úwoi kwétuwa'naa-iyé. Áánútun-aaiyaveta áraire kwésundawaiya Ááváramu kentáá síkwá'náraamban-iyé.

¹⁷ Áánútu aúranka'a Ááváramu máyowana maarán-áimbá simái agaimaréna séna

ó'on-o'on-kwaasi tíkwá'áma

óne Áánútu siráiyé

agaimaréna siráiyé. Áánútu púwómpinkembo kwéusasintinkaiwai éna kwemó aaimó sisanamó ímo kwáyáin-tantaakomo kwévaariwain-aaiyavena Ááváramu áraire siráiyé.

¹⁸ kwaási ímo paáronaaon-tantaatavena Áánútu Ááváramuntavena súwana Ááváramu árai'a mirá ínáyena siyé siráimba póna ó'on-o'on-kwaasi tíkwá'náman-iyé. Áánútun-aai aúvávimba agaimaréna séna

enaísaavutantambo ónááowai

sáwíva-kwaasi paáronaaowe

agaimaréna siráimba pósa paáruraawe.

¹⁹ ááéma Ááváramu anónu'mai karéna ména sáwívar-ima 100 ima maisuwéna máyowana awainínkó Séraa ageínimbá máyowana póna íma imáyáa éna Áánútuntavena asiramái imáyáa kwéena

²⁰ Áánútu simáímo asirámakon-aintavena áraire séna íma kaer-ímáyáa éna asiramái ména Áánútu áwí'a mósá maréna

²¹ séna Áánútumo simáímo asirámakainten-umai kanaán-umai iyámpói simíniye séna

²² miráumai Áánútun-aaiyavena áraire siróntavena séna arupí umái máyaane siráiyé.

²³ arupí umái máyaane siráimba íma Ááváramuntavenawe su'mai siráivo

²⁴ kentááyávénagwara'a mirán-áimbá siráiyé. Ísóigo Ísumba pukáimpinkemba Áánútu usásinankaraiwain-aaiyaveta áraire súndayavenaya séna arupí umái máyáawe kwésiye.

²⁵ kesámó sáwí'o uráundayavenaya kentáásí sáwí-meyambo maisiyuwánintavenaya Áánútu Ísu Káráisitimba ai'marówana kuména kumpuwúwana Áánútu kwenaúranka'a arupí umásinkanintavenaya pukáimpinkemba usásinankaraiye.

5

Áánútu arupíya umásínkáin-kwasai.

¹ Ísu Káráisitín-aaiyaveta áraire súndayavenaya Áánútu kwenaúranka'a arupíya umásínkarenaya Ísóigo Ísu Káráisitína mayáímá imáyáa éna paru kwéumasinkaisata mimbóráí'a umái kwémaumne.

² Ísu Káráisitín-aaiyaveta áraire súndayavenaya Áánútu úwoi kwésuwa'naa-ipata mósinkaraisata méta Áánútuwe ságyan-ayampata ménaundayaveta amu'maréta máyaunanaya sirunkóyá aamoí kwéiye.

³ umbai-yántáá'ó kesópata kwáyáimba sirunkóyá aamoí isatá minúmbáí-yántáá'á kwáyáintaveta asiramái méta íma sívón-káinta

⁴ mindáyavena Áánútu séna kawé'á umái máyáawe sisatá mindáyaveta kwesé ménaundayaveta amu'maréta máyaunana sirunkóyá aamoí kwéiye.

⁵ kwesé ménaundayaveta amu'maréta máyaundaya kentááyávéna íma awinkánimba póna íma sigaeyá íníye. Áánútu kwenamankómbá ai'marówana keséya kumbéna Áánútumo kentááyávénamo anón-imayaamo imbá kwéagaraasinkaimba póta kwesémo ménaundayaveta amu'maréta máyaunanaya póna íma sigaeyá kwéiye.

⁶ kesáá íma asiramái máyaawananya Áánútumo siráin-kanaamo tiráimba kesáámó sáwí'o umáíyaamo máyaundavinkembo kusúwa'naa índayavenaya Ísu Káráísiti kumpukáiyé.

⁷ arupí-kwaasigombo áwa'naa ónaundayave'a puwónáe senkákái umbái taisinó. kawe-kwáásígómbó áwa'naa ónaundayave'a kwená anondá puwónáe sésa puwósino. íya puwósino. íma isáúmne.

⁸ ánivo kesáámó sáwítaamo umáíyaamo máyaundaya súwa'naa índayavenaya Ísu Káráísiti kumpukáiyé. Ísu Káráísiti pukáimpinkemba Áánútu arumbó símimba mindá kwéagaraasinkaintaawe.

⁹ Ísu Káráísiti kentááyávéna imáyáa éna pukáintavena Áánútu aúranka'a arupí umásínkarainta pónaya Káráísiti árai'a kentáási sáwí-meyamba maisíyukaintavenaya Áánútu íma áwáá'a siyíníye.

¹⁰ kesáá Áánútumbo síyámba umánkaraundaya kwenááninko kentááyávéna imáyáa éna pukáimba póta Áánútuwe mimbórá-ímáyáávátá máyaundaya miráumai Ísu Káráísiti úwoi ména póna árai'a kawer-ámpá'ó kwégundayavenaya kwégarakwiyye.

¹¹ íma mináíné su'mainivo maarán-áínkwará'án-íye. Ísóigo Ísu Káráísiti Áánútunte mimbórái'a umásínkáisanaya póna Áánútuntavena kesirunkóyá aamoí kwéiye.

Áándamunte Ísuntei kwaasái.

¹² maarán-áímbá ísáaro. aiva-kwáásígó Áánútun-aai arááíraimba póna sáwí'o kwéon-amba paáruraiye. sáwí'a uráimba póna puwón-amba paáruraiye. amáparawai sáwí'a kwéomba pósa puwón-ampa'a kwégo.

¹³ Áánútumo Mósesimbo amáámbo ímo simámakonka'a kwaási sáwí'a uráimba isaná Áánútu misáwí'ó uráan-aimba íma agaimakáiyé.

¹⁴ aiva'á Áándamu máyowasa matinka-matinka úmaesa tunka'á Mósesi usá máúnka-kwaasiyomba pukáawe. Áándamu Áánútun-aai arááírowasa kwempínkén-kwáási évakarawai íma mirá umbá sáwí'a umbá pósa pukáawe.

Áándamu naaémbo paárinuwaimo íninteni'a éna Káráísitimo évaka-tantaa'o íninteni'a íma uráivo

¹⁵ sáwí'a uráimbanivo Áánútu úwoi kwésuwa'naa-intaawe. Áándamu Áánútun-aai arááíraimba pósa amáparawai pu'maé kwéiyomba árair-aimban-ivo Áánútu amáparawai úwoi túwa'naa ínintavena moóráwaimba Ísu Káráísitimba ai'marówana kuména kawe'á umátínkáva'a kwéiyimba minánkó usáyaaitaraiye.

¹⁶ Áándamu aiva-kwáásígó sáwí'a uráinkakemba amáparawaiya sáwí'a úmae kwéiyunanaya Áánútu íma mirá éna kawe'á kwéumasinkaintaawe. aiva-táwai aiva-kwáásígó Áánútun-aai arááírowana Áánútu séna sáwí'a ónda po puwíníyone séna naaémbo sáwíva-kwaasi sáwí'a uwaná séna úwoi túwa'naa e'a kesúranka'a arupí umátinkanaumne siráiyé.

17 Áándamu aiva-kwáásígó sáwí'a uráinkakemba amáparawai puwí-ámpá'á kwégwaraawana minánkó tátokaivo moórawai Ísu Káráisiti maarán-ánón-káwé'-má'yái mairáiyé. Áánútuntavesa súwa'naa uwo sewái úwoi kawé'á umái kwétuwa'naa-ena kwenaúranka'a arupí umái kwéumatinkaisana Káráisiti túwa'naa isasá asiramái mésa sáwí-mayaigomba kwéusayaaitaawe.

18 ánivo mináinkóná ááimba maarán-áimbán-iyé. aiva-kwáásígó sáwí'a urónkakemba Áánútu amáparawaiyavena séna sáwí'a kwéesa puwónááowe siráimba póna moórawai Ísu Káráisiti kawé'á urónkakemba sáwí'o uráampinkemba iyátinkena aúnái'o umáímo maí'mai'o ónááoni'a kwéumatinkaiye.

19 aiva-kwáásígó Áánútun-aaí arááironkakemba amáparawai sáwí'a uráambanivo moórawai Ísu Káráisiti Áánútu siráini'a urónkakemba Áánútu kwenaúranka'a sáwívarawai arupí kwéumatinkaiye.

20 sáwí'a umbá Áánútu kwená amáamba Mósesimba simámakomba mindáyavena miwítí sáwí-mayaigo anómba uráiyé. mirá umbánivo Áánútu arumbá umátinkámae iyúwana anómba uráiyé.

21 ááéma sáwí'o urón-imayaago tátokowasa pósa puwí-ámbá kwakáawe. mirá uráambanivo ívé'a Áánútumo arumbó kwéumasinkaiwaiya tátoraisata kwenaúranka'a arupí umáíya máyaundaya kentáásí Ísóigo Ísu Káráisiti aúnáitaamo umáíya maí'mai'o ónaunda-ita kwéumasinkaiye.

6

Ísuwe tarúmaiya máyaunda-kwasai.

1 simátíménda ísáaro. maarán-áimbá íma seró. Áánútu úwoi súwa'naa úmae iyínana anómba ínintaveta sáwí'a úmae kwéiyeta ménae íma seró.

2 púwón-kwaasimo miwítí sáwí-mayaigomo ímo ókwara'o tátotuwenamo kwááintemba kentáávimbá sáwí-mayaigo íma tátotuwena kwáyáísata póta íma sáwíta úmaeta kwéiyeta ménaumne.

3 maarán-áimbá ísaraawe. nombó pésinkaanta Ísu Káráisiti kweséya tarúsinkaisata kweséya pukáara'naraamba umáíya máyaunanaya kentáásí sáwí-imayaago íma táto'mae kwéiyisata máyaumne.

4 nombó pésinkaanta kesáá Ísu Káráisitiye puwúnasaya utaráara'naraanta kwéunanaya kentáásí sáwí-imayaago íma táto'mae kwéiyiye. Áánútu kentáásivowa ó'oran-asirayandei pukáimpinkemba usásinankaraintemba kentáá usásisinkaraara'naraamba uráísata aúnái'a umáíya máyaumne.

5 Ísu Káráisitima pukáimba kwemó kwaásiti sáwí-mayaigomba usáyaitaraintemba kweséya tarúmai máyaundayavenaya sáwí-mayaigo kentáá íma tátokaiye. miráumai Ísu Káráisitimo pukáimpinkembo usásinankaraintemba kweséya tarúmai máyaundayaveta aúnái'a umáíya máyaumne.

6-7 maarán-áimbá ísaraawe. púwówanamo ímbá sáwí-imayaago íma tátotuwena kwáyáísana kentáásí sáwí-imayaagona asirayámbá ánásainana kesáámó sáwí'o úmae kwéiyundawaiya íma táto'mae iyínintavena Ísu Káráisiti taaira'á pukáísana kentáásí sáwí-imayaago kentáá íma tátokaiye.

8 Ísu Káráisitiye pukáara'naraanta umáíya máyaundaya póta mináimbá árair-aimba isatá kweséya máyaumne.

9 maarán-áíntá ísaraumne. Ísu Káráisiti pukáimpinkemba usásinkaisana puwí-ásíráyánkó íma tátoraisana ókwara'a íma kwévuwiye.

10 sáwí'o kwéombo ánásanintavena mimbórá-táwai pukáimba póna mindáyavena íma ókwara'a puwéna usásinena ména Áánútuntavena imáyáa kwéena máyáíye.

11 miráumai imáyáa é'a sé'a pukáara'naraanta umáíya máyaunanaya sáwí'o kwéundawaiya íma tátotuwena kwáyáísata méta Ísu Káráísitiye tarúmaiya máyaundaya Áánútu aamoí ínkwáe-i'a umáíya máyaumne.

12 kentí sáwí-imayaayave'a tirááyave'a ováínivo sáwí'o kwéowai keinárawa'a íma tátoraino.

13 kentúwawaa'neiye kentiyáánamaineiye íma owé simái sáwí'a kwé'e'a pukáara'naraan-umai máyáawanamo usásintinkaisa'o máyáawai Áánútumpa'a kentúwawaa'a amé'a kwentávé'a owé simái kentúwawaa'neiye kentiyáánamaineiye kwená kawé'-máyáíyé su'mai máyáaro.

14 Áánútu Mósesimbo simámakain-amaanko íma kárákwiyisana Áánútu úwoi túwa'naa iwáí kárákwiyisana póna kentí sáwí-imayaago kentúra'a íma tátoraino.

Áánútu kwená mayái-kwáásí-í'a umátínkáin-kwasai.

15 mináímbá imáyáa é'a simátíménda ísáaro. Áánútu Mósesimbo simámakain-amaanko kentáará'á íma kárákwiyisana Áánútu úwoi súwa'naa iwáí kárákwiyisata mindáyaveta íma úwoi sáwí'a úmaeta íyóno.

16 kwená mayái mayánaumnemo sembá kwemá kárákwiyisasa kwená mayái-kwáásí máyáawe-aimba ísaraawe. miráumai sáwí'o íyanamo éna misáwí-ímáyáágó tátokaina'a misáwí-máyái maimaé kwéiye'a máyáawaina ááimba Áánútuna némpa'a maí'mai'a ónááovo Áánútun-aaimo isáíyanamo éna kwemá kárákwiraina'a kwená mayái maimaé kwéiyiyana kwenáuranka'a arupí umátinkaniye.

17 ááémo sáwí'o uráam-bayaigo tátokowasa naaémba árair-aimba simátíma'mae íyówa'a isé'a kentirumpimbá asiramái tátokaawa'a mindáyave'a Áánútumpa'a súwi kwésune.

18 sáwí'o kwéum-bayaigo tátokompinkemba Áánútu iyátinkowa'a arupí-mayai kwémayaawana minárúpí-máyáígó tátokaiye.

19 íma asiramái máyáantave'a kesáái isánááon-aimba simátimune. ááéma sáwí'a ónáe sé'a ó'on-o'on-tantaakwara'a sáwí'a uwaná tátokombanivo ívé'a kawé'á ónáe sé'a kawé'-máyáíyé su'mai kwémae'a Áánútunde-i-i'a oró.

20 ááémo sáwí'o um-báyáígó tátokonka'a kawé'ó íí-ímáyáá íma kwé'e'a

21 sáwí'o uráamba ívé'a tigaemá kwéiye. sáwí'o untavéna íma kawé-tántáá'á kentópa'a tiráíye. mirá-sáwí'ó úmae íyómpinkemba máyáawaina ááimba Áánútuna némpa'a maí'mai'a kwéowe.

22 Áánútu sáwí'o kwéumpinkemba iyátinkena kwená mayái-kwáásí-í'a umátínkaraimba pó'a Áánútunde-i-i'a umái mé'a aúnái'a umái maí'mai'a ónááowe.

23 sáwí'o kwéom-bayaigona anondá puwónááombanivo Áánútu kentáásí Ísóigo Ísu Káráísitina mayái imáyáa éna aúnáitaamo umáíya maí'mai'o ónaunda-ita kwéumasinkaiye.

7

Áánútun-amanko agaráásínkarain-anta kwégwaraunda-kwasai.

1 kesí kwaásiyono. amáparawai amáán-aimba ísaraamba pó'a simátíménda ísáaro. úwoimo máyáanka'a amáán-ainko kárákwiraimba póna puwíyamba mináínkó íma kárákwiyiniye.

2 amáánkomo siráintemba aarakwá'ó ombá awaikómó aúvamaimo máyáinka'a awainínkó kwesé tarúmai máyáísana awaikómó puwísanamo imbá tarúmaimo máyaayamba kwéanasaiye.

3 awaikómó máyáinka'a aaraigómó ó'on-kwaasigoe námae kwénaaisanamo imbá sáwí-inimban-iye kwésevo awaikómó puwínanamo éna amáánko siráintemba ó'on-kwaasimo mayánimbo éna kanaán-iye.

4 kesí kwaásiyono. miráumai keinárawatavenawe séna Ísu Káráísiti pukáimba Áánútumo Mósesimbo simámakain-amaamba imáyáa é'a Ísu Káráísitiye tarúmaimo máyáantave'a pukáara'naraambo umáimo máyáamba minámáánkó íma tátokaivo Ísu Káráísitiye tarúmai máyáawe. Áánútu Ísu Káráísitimba pukáimpinkemba usásinankarawai Ísunde-i'a umái mé'a pó'a Áánútuna mayái kwémayaawe.

5 ááéma sáwí-imayaayaveta sirááyavetaamo uráundarata íma mirán-oro siráin-amaamba iséta imáyáa éta ivátuweta sáwí-imayaayaveta sirááyaveta éta sáwí'a éta puwónaunda-amba kwaréta

6 miráyá uráunda ívé'a Áánútu sáwí-imayaago tátokaimpinkenta iyásínkáísanaya Áánútumo Mósesimbo simámakain-amaanko íma tátokaisata ááéraan-amba Mósesimo agaimakáin-amaankona aambá íma kwaréta aúná-amba Áánútun-amanko agaráásínkarain-anta kwégwaraumne.

Áánútuna amáámbo ímo kwáyáinkakai sáwí-mayaigona ááimba íma isáúsino siráin-kwasai.

7 mináimbó imáyáa é'a simátíménda ísáaro. Áánútumo Mósesimbo simámakain-amaantave'a sáwí-amaamban-iye íma seró. minámáán-áimbó ímo kwáyáinkakai sáwí-mayaigona ááimba íma isáúsino. túran-anda íma oró. minámáánkómó ímo mirá siráinkakai súran-andamo úndayave'a sáwí'a kwéune íma súsino.

8 minámáánkó séna túran-anda íma oró siráimba kempímbá sáwí-imayaa kwáyáimba pó'a minámáámbá araisénáe sé'a súran-anda ávááraumai uráumne. minámáánkómó ímo kwáyáinkakai sáwí'o kwéunda íma imáyáa é'a sáwí'a kwéune súsino.

9 amáánko íma mirá oró siráimba íma isé'a kawé'á umái máyaumne-imayaa é'a mé'a naaémba minámáámbá ísaraunda araisénáe sé'a arááiraunda

10 mindá puwónaundawai úne. minámáámbó kwakáundarakai kawé'á umái máyausino. minámáámbá arááiraundawai pó'a puwónaundawai úne-aimba ísaraumne.

11 minámáánkó séna íma mirá oró siráimba kempímbá sáwí-imayaago kwéna póna kampa'á simásiyuwaisa'a mináimbá araisénáe sé'a arááiraunda pó'a puwónaundawai úne.

12 miráumai Áánútumo Mósesimbo simámakain-amaan-aimba íma mirá oró-áimbá Áánútun-ai arupí-aimba kawer-áimbán-iye.

13 minkáwér-áínkó íma puwónaundai'a umásínkaraivo kesí sáwí-imayaago puwónaundai'a umásínkaraiye. sáwí-imayaayave'a siráái kwétaimba pó'a minámáámbó araisénáe sé'o arááiraunda puwónaundawai é'a kesí sáwí-mayaigona ááimba ávááraumai sáwí'a úwa'a awánaraumne. minámáánkó séna íma sáwí'a oró siráimba pó'a kemó sáwí'o uráunda kesí sáwí-imayaago anómbe sáwí'a úwa'a awánaraumne.

sáwí'o kwéundawaiya tátokain-kwasai.

¹⁴ áamáamba Áánútumpakemba kunkáivo kemá marapákén-kwáásí únana sáwí'o kwéundawai tátokaisa'a minímáyáágóná mayái kwémayaumne.

¹⁵ kawé'ó úndayavena kwésinkaisa'a mirá ónáe súndanivo íma mirá kwéune. sáwí'o úndayavena íma kwésinkaisa'a íma mirá ónáe súndanivo mirá kwéune. mirámó kwéunda íma kawer-ímáyáá kwéune.

¹⁶ íma sáwí'a ónáe súndanivo mirá-sáwí'ó kwéundayave'a sé'a Áánútu siráin-amaamba kawer-ámáámbán-iye kwésune.

¹⁷ sáwí'o kwéunda íma kemá mirá kwéumpo sáwí-imayaago kempímbá kwáyáísa'a sáwí'a kwéune.

¹⁸ marapá-kwáásí únda kanaán-umaimo kawé'ó únda kempímbá íma kwáyáísa'a awánaraumne. kawé'ó úndayavena kwésinkaisa'a íma kanaán-umai kawé'á kwéune.

¹⁹ kawé'á ónáe sé'a úndanivo íma mirá é'a íma sáwí'a ónáe sé'a úndanivo úwoi sáwí'a kwéune.

²⁰ íma sáwí'a ónáe súndanivo mirá-sáwí'á kwéunda íma kemá mirá kwéumpo sáwí-imayaago kempímbá kwáyáísa'a sáwí'a kwéune.

²¹ maarán-áínkóná ááimba kwáyáíye. kawé'á ónáe sé'a úndanivo sáwí-imayaago tavisímae kwéiyisa'a

²² kesirumpimbá Áánútuna áamáántave'a aamoí kwéundanivo

²³ moórá-ainkona ááimba kempímbá kwáyáísana sáwí'o ónáe súndawai kembá tavisisaná Áánútuna áamáamba kawer-ámáámbá pó'a kwaránáe súndawai tavisisaná sáwí'o ónáe súndawai tavisimái tátokaiye.

²⁴ eésé'á kwéunana sirunkó sáwí'a kwéisa'a máyaundayave'a sé'a sáwí'a kwé'e'a puwónaundai'a kwéundavinkemba nááwa siráníyono kwésunana

²⁵ Ísóigo Ísu Káráísiti siráísa'a Áánútuntave'a súwi kwésune.

miráumai kesirumpinkén-ímáyáá kwé'e'a sé'a Áánútuna áamáamba kwaránáe súndanivo kesúgoma sáwí-imayaavinkemba sáwí'a kwéiye.

8

Áánútun-amankomba arááímo kwétaini'a kwéon-kwasai.

¹ miráumai Ísu Káráísitiye tarúmai máyáawai miwítí sáwí-meyamba maitíyukaintavena Áánútu íma aavimbá maitinkéna sáwí-meyamba íma timíníye.

² ááéma sáwíta uráundawai tátokowata puwónaundawaiya ówánanaya Ísu Káráísiti iyásínkaraisata kweséya aúnái'a umáíya máyaunanaya Áánútun-amanko kárákwiyisana Áánútu aavimbá íma maisinkénaya íma sáwí-meyamba simíníye.

³ Áánútu kwená áamáamba siráimbanivo sáwí'a ónáe séta minámáámbá íma kanaán-umaiya kwakáunda póna minámáánkó sáwíta umáíya máyaundavinkemba íma síkaisata máyaunanaya naaémba Áánútu ááninkontavena séna sáwí'a kwéomba po miwíyávái se kumpuwíníyone séna ai'marówana kesáámó sáwí'o kwéundawaiyaamo úndanten-augwarawai maimaéna kentáásí sáwí-imayaamo maisiyuwáíndayavenaya kumpukáíye.

⁴ Áánútu mirá uráimba póta sáwí-imayaayavetaamo sirááyavetaamo kwéunda ímo mirá kwéetaamo Áánútun-amankomo siráini'o kwéetaamo éta Áánútuna áamáánko siráintemba miráyá umáíya arupíya ónaumne.

⁵ sáwí-imayaayavesamo tirááyavesamo kwéowai miwítí sáwí-imayaago tátokaivo Áánútun-amankomba arááímo kwétaini'a kwéowai kwená kawer-ímáyáágó kwégarakwiye.

⁶ miwítí sáwí-imayaayavesamo tirááímo kwétain-imayaawe su'mai kwéowai máyáawaina ááimba Áánútuna némpa'a maí'mai'a ónááovo Áánútun-amankombo arááímo kwétain-imayaawe su'mai kwéowai paru umái aúnái'a umái maí'mai'a ónááowe.

⁷ sáwí-imayaayavesa tirááiyavesa kwéon-imayaawe su'mai kwéowai Áánútuna áamámba íma kanaán-umai taagwiyavésa Áánútuna namuro-kwáásiráámbá kwéowe.

⁸ sáwí-imayaayavesamo tirááímo kwétaini'o kwéowai Áánútu íma aamoí kwéumatinkaiye.

⁹ Áánútun-amankomo kentirumpimbó máyáimbo é'a sáwí-imayaayave'o tirááímo kwétaini'a íma kwée'a Áánútun-amanko siráini'a kwée'a máyáawe. Ísu Káráisitín-amanko tirumpimbó ímo máyáiwai íma kwená kwaási-i'a kwéowe.

¹⁰ Ísu Káráisitín-amanko kentirumpimbó máyáimbo éna Áánútu kwe-naúranka'a arupí umátínkaraimba pó'a kentimankó maí'mai'a íníwai é'a sáwí'o uráantave'a kentúgoma puwíníwaiman-owe.

¹¹ Áánútu Ísumba pukáimpinkemba usásinankowana kwenamankómó kentirumpimbó máyáimbo éna keinárawakwara'o éna puwónááompinkemba usásintinkaniye. kwenamankó kentirumpimbá máyáintavena Áánútu mirá íníye.

¹² kesí kwaásiyono. mináímbá imáyáa íyata íma kentáásí imáyáavinkeni'a éta Áánútun-amankombo arááímo kwétainita umáíya máéno.

¹³ sáwí-imayaayave'o tirááiyave'o kwéombo éna Áánútu séna máyáawaina ááimba Áánútuna némpa'a máéro siráivo Áánútun-amankomo túwa'naa ína'o sáwí-imayaamo tuwé'o é'a aúnái'a umái ménaaowe.

¹⁴ Áánútun-amankomo kwésintembo kwégwaraawai Áánútu áánimbaa'an-owe.

¹⁵ Áánútu kwenamankómbá ai'marówana kentirumpimbá máyáiwai íma inkaisí-í'a umátínkáísana inkaisí-yántáákó íma tátokaisa'a máyáavo Áánútu áánimbaari'a umátínkáísa'a Áánútumba kwéaaye'a sé'a kesivoó kwése'a kwémaewe.

¹⁶ kesáá séta Áánútu áánimbaata úneyaamo kwésunda Áánútun-amanko kentáásirumpimba ména séna mindá árar-aimban-iye kwésiye.

¹⁷ Áánútuna iyámpói úndaya póta Áánútumo kentááyávénawe sénamo to'mayaa úmakaimba maimaéta Ísu Káráisitimo mayánínten-umaiya mayánaundayaawe. umbai-yántáá'ó kwempímbó kwáyontemba kentáávímbá umbai-yántáá'á kwáyáimba póta naaémba kweséya ságayan-ayampa'a ménaundayaawe.

Áánútu kwená ó'ora-sagayamba agaráásinkanin-kwasai.

¹⁸ maarán-áímbá imáyáa é'a sé'a árai'a Áánútu kwená ó'ora-sagayamba agaráásinkainata mindáyaveta imáyáa kwéeta kentáávímbá kwáyáin-umbai-yantaataveta íma anón-imayaa kwéundayaawe.

¹⁹ Áánútu áánimbaare ayáámúmbaareya únasaya Áánútumo tarórrurain-tantaako kwaí-kwaankowe taaigówé amápa-karaan-tantaakowe kentáámó suwánanaaontavesa mósá titaagwirésa amu'marésa máyáawe.

²⁰ naaóvá'á Áánútu tarórrurain-tantaatavena séna kampindágwiniye séna kwená imáyáavinkemba séna íma miwítí imáyáavinkemba siráimba maarán-ímáyáá éna séna

21 naaémba kampindáí-yántáá'á aambá áúntinkaanana taróruraunda-yantaa'a ó'a íma kampindámae iyíniye. kesí iyámpóimo iyátínkáanasamo kawé'ó umáimo ménaaontemba mintántáákó miráumai kawé'á umái kwéniye Áánútu mínímáyáá uráiyé.

22 maarán-áíntá ísaraumne. aaraimó iyámpóimo tinkésamo eésé'ó ontembá Áánútumo amápa-tantaa'o tarórurain-tantaako eésé'á kwéena Áánútumo paárinintavena amu'maréna máyáiyé.

23 íma Áánútumo tarórurain-tantaakowe su'mainivo kesáágwará'á miráyá kwéeta Áánútumo to'mayaa úmakain-tantaa'o simíníntaveta imáyáa ónaundayavenaya Áánútu kwenamankómbá ai'marówana kesirumpintá kumbáyáísata eésétá kwéeta amu'maréta máyaunanaya Áánútu kwenayáámúmbaare kwenáánimbaare síkenaya aúna-kuwawaa'a umásinkanintaveta amu'maréta máyaumne.

24 Áánútu kawer-ámpá'á mészinkonka'a séta árai'a Áánútuna iyámpóiya éta kweséya ménaumne séta amu'maréta máyaumne. awánasuwaundayantaataveta íya amu'maréta ímo awánáúnda-yantaataveta amu'maréta ménaumpo

25 ímo awánáúnda-yantaataveta amu'maréta méta séta árai'a paáriníye séta íma sívón-káínata asiramái amu'maréta ménaumne.

26 íma asiramái-kwaasi méta kawer-ámpátá kwégunanaya umbai-yántáákó kwétatoraisana póna Áánútun-amanko kwésuwa'naa-isata nóraumaiya Áánútumba áísaa onanayá súwa'naa ínío séta sirumpintá kanagíré su'mai téta íma kanaán-umai aai kwésunanaya Áánútun-amanko kentááyávéna imáyáa éna Áánútumpa'a aai kwésisana

27 Áánútun-amanko Áánútumbo arááimo kwétain-aimba séna kwená kwaási-imayaa éna mirán-áímbá kwésimba póna Áánútu kentáási imáyáa awánaiwai póna kwenamankómó sin-áímbá kwésisiye.

28 maarán-áímbá ísaraumne. kwená kwaási-i'a ónaundayavenaya ítámakaisata kwená imáyáa kwéeta máyaunanaya sáwí-yantaare kawé-tántáaré kesópataamo timbá Áánútu mintántáá'á kawé'á kwéumasinkaintaawe.

29 naaóvá'á Áánútu kwendéi-i'a umái ítámakowaiyavena séna kesááninkaamba ónááowe siráimba póna kwenááninko Ísu kentáásuwaao-i'a isatá kwenáúnavarita úne.

30 naaóvá'á ítámakowaiyavenaya sááyena kwenaúranka'a arupí umásinkenaya kwenááninkaani'a kwéumasinkaintaawe.

Áánútu arumbá kwésimenaya Ísumba ai'marówana kumpukáin-kwasai.

31 Áánútu miráumai súwa'naa uráimba pó'a imáyáa é'a simátíménda ísáaro. sáwí'a umátinkanae sésayaamo mirámó ónááomba íma kanaán-umai kentáá usáyaaitanaaowe.

32 Áánútu kwenááninkomba íma tátorena kentáási sáwí-imayaa maisiyuwáínkwáe sénaya ai'marówana kumpukáiyé. mirá uráimba póna súwa'naa ínín-tantaa'a úwoi simíníntaawe.

33 Áánútu kentáá ítámakawaiya kwenaúranka'a arupíya umásínkarainta pósa évakarawai íma kanaán-umai aavimbá maisínkáááontaawe.

34 évakarawai kentááyávésa puwígwáe sésa íma aavimbá maisínkáááowe. Ísu Káráísiti kentááyávénaya séna puwéna usásinena

Áánútu ayáánúrapa'a asirayán-áyámpá'á ména kentáá súwa'naa umai Áánútumpa'a kwéaisaa-iyé.

³⁵ mirá kwéintavesa évakarawai íma kanaán-umai Káráísitiyeyaa mo máyaundavakenta sírááwanaya Káráísiti kentááyávénaya íma auwinkéna kentáásí imáyáa íma kwétuwaiye. umbai-yántáá'ó kesópataamo tındawe aosaambó kwisinkánááontaawe sáwí'ó umásinkanaaontaawe sááimo sinkáníntaawe unáánkwátói-iyaaínta ménaundayaawe évakarawaimo sínkamonaaontaawe puwónaundayaawe mirán-tántáá'ó kesópataamo tínimba Káráísitiyeyaa mo máyaundavakenta íma kanaán-umai sírááwanaya Káráísiti kentááyávénaya íma auwinkéna kentáásí imáyáa íma kwétuwaiye.

³⁶ naaóvá'á Áánútun-aaí aúváí-kwandaavimba agaimaréna séna ená kwaásiya úndarakemba évakarawai kentááyávésa sésa tínkamónasa puwígwáe-imayaa úmae kwéiyowe. sípísípimo tuvúwówanamo puwíntemba kentááyávésa tínkamónasa puwígwáe kwésimae iyówe agaimaréna siráiyé.

³⁷ mirá-sáwí'ó umásínkáanta íma imáyáa únana Ísu Káráísiti arumbá kwésimimba póna asiramásínkáísata miwí kwéusayaaítundayaawe.

³⁸⁻³⁹ maarán-áimbá árair-aimba isa'á ísaraumne. Áánútu arumbá kwésimenaya Ísóigo Ísu Káráísitimba ai'marówana kentááyávénawe séna kumpukáimba pósa Áánútunopa'o máyaundavakenta íma kanaán-umai kwésiraantaawe. puwónaundayaawe úwoi máyaundayaawe Áánútunopa'o máyaundavakenta íma kanaán-umai kwésiraantaawe. kwíyómpakenkwayo'naraware taraváá-kwáné ívé'ó kwáyáin-tantaare naaémbo paárinintantaare kwíyómpakewaiye kwaántá-kwaasiti máápakewaiye Áánútumo tarórurain-tantaare mirán-tántáátónkó íma kanaán-umai Áánútunopa'o máyaundavakenta sírááwanaya Áánútu kentááyávénaya íma auwinkéna kentáásí imáyáa íma kwétuwaiye.

9

Póro Ísareri-kwaasi arumbá umátínkarain-kwasai.

¹ kemá Póro Ísu Káráísitina kwaásima é'a árair-aíne su'mai kwésunana Áánútun-amanko kesirumpimbá ména kárákwiyisa'a maarán-áimbá árair-aimba kwésimatimune.

² kesí kwaási Ísareri-kwaasivinkembo kemá tiráunda isa'á imáyáa únana sirumbá kwésiana sirunkó umbai támae kwéiyiye.

³ miwí Ísu Káráísitin-aaíyavesa íma áraire sembá pósa árairemo sésamo kesí anondámo usámaiyanamo Áánútumo siyuwáinanamo Ísu Káráísitimo ánaaembo umásiyuwanimba mindá kanaániye kwésune.

⁴ miwí kesí kwaási Ísareri-andarakewai Áánútu kwenáánimbaari'a umái ítámakena kwená ságayamba agaráátinkena aaimá simái tarútinkena kwená ámáámba simátimena simái asirámakain-aimba simátimena Áánútuna imáyáamo mósá kwémaraan-amba agaráátinkowasa

⁵ ááéraan-anon-kwaasi miwí tíkwá'náma uwaná Ísu Káráísiti iyámpói aú'mái miwítí ándáva'a kumbéna amáparawaira'a kárákwiyisata kwenáwíta mósá ma'maéta kwéiyunda mindá árair-aimban-iyé.

⁶ Áánútu Ísareri-andaraken-kwaasivinkemba íma amápa'a ítámakaivo évakarawai ítámakaimba Áánútu asirámakain-aimba arááíraiye íma seénáisiye.

7 Ááváramu aísavutantamba uráawai íma amáparawain-ovo évaka'a Áánútuna iyámpói owaná naaóvá'a Áánútu Ááváramuntavena séna enááninko áwí'a Áísákaa kwenáisaavutantamba ónááowaiye su'maiyavena séna enáisaavutantamba kwéowe sénááowe Áánútu siráiyé.

8 mináínkóná ááimba maarán-áímbán-iye. Ááváramu aísavutantamba uráawaivinkemba íma amáparawain-ovo Áánútu kesí kwaásima owémó asir-amáímo siráiwaiye su'mai Áánútuna kwaásiman-owe.

9 naaóvá'a Áánútu Ááváramuntavena simái asirámakain-aimba séna súnda-kanaama tína'a máyáanana Séraa inaamáí-iyámpói ankániye sirómba

10 mináímbá kentáa síkwá'náma Áísákaantavena siráiyé. kwemá anón-éna aaraí mayówana awainínkó áwí'a Árépéka agováraer-iyampo

11 íma tínkaroysarai miníyámpóirái íma mayái mairóyanka'a

12 Áánútu miníníntávéna séna ená iyámpóiraimo ésarai aivakéwái naaén-iyampoigona mayái mayániye siráiyé. Áánútu kwená imáyáavinkemba kwená kwaási-i'a umái ítámarena tááyaraivo miwítí mayái íma awánarena tááyaraiye. miráumai naaóvá'a séna ená iyámpóiraimo ésarai aivakéwai naaén-iyampoigona mayái mayániye siráiyé.

13 Áánútun-aaí aúváivimba miníyámpóiráiyávéna agaimaréna séna Yákópomba ítámare'a Ísomba sínaaemba umámune Áánútu siráiyé agaimaréna siráiyé.

14 évakarawai mindáyavesa imáyáa ésa kampa'a sésa Áánútu íma arupí kwéiyemo kwésemba mindá kampar-áímbán-iye.

15 naaóvá'a Áánútu Mósesintavena séna sirumbá umátinkanae súndawaiyave'a sirumbá kwéumatinkaumne. kawe'a umátinkanae súndawaiyave'a mirá kwéune siráiyé.

16 miráumai kwaási tiráái kwétaintavenawe kwaási kawe'-máyái kwémayaantavenawe ímanivo Áánútu kwená imáyáavinkemba séna sirumbá umátinkanae sirántavena kwená kwaási-i'a umái kwéitamariye.

17 Áánútun-aaí aúváí-kwandaavimba agaimaréna séna Mósesi máyonka'a Ísípi-marava'a kárakwirowai kwentávéna Áánútu séna amápa'-maravaken-kwaasi kesí asirayándéímó enane'ó úndama awánésa kesúwí'a isáígwáe sé'a embá kárakwiyi-mayaira'a usásinankaraumne Áánútu siráiyé agaimaréna siráiyé.

18 miráumai Áánútu kwená imáyáavinkemba kwembó arááímo tainí'o énamo sirumbá umátinkanaemo simbá arumbá umátinkena kwembó arááímo tainí'o énamo tiruntémó márání'o imbá tiruntémá márání'a kwéumatinkaiye.

Áánútu áwáá'a tiyéna arumbá umátinkenamo in-kwásái.

19 mindáyave'a imáyáa é'a maarán-áímbá íma seró. sáwíta kwéundaya nóra séna Áánútu aavintá kwémaisinkaiyo. Áánútu imáyáa éna séna sáwí'a ónááowe siráimba mindáya sáwí'a kwéundayaawe. miráumai aavimbó kwémaisinkainta mindá sáwí'a kwéiye mináímbá íma seró.

20 keinárawa'a úwoi-kwaasi máyáavo Áánútumo siráinda-aimba anondá íma seró. maarán-áímbá imáyáa oró. sawei-ánáveumba ombá karí'-márámá

mairésa sawei-ánáveumba úmaraawana misáwéi-ánáveunko íma maarán-áimbá séna nóra éra kembá mirá kwéumasinkaaó íma kwésiye.

²¹ sawei-ánáveumbo ombá mimbórá-kári'-márámá mairésa kaer-ánáveumba úmaresa moórávimba úwoi-mayai maésa moórávimba kawé'-máyaí kwémayaamba mindá miwínéimán-iyé.

²² Áánútu miraráámbá kwéiye. Áánútuna asirayáné áwáá'o kwésine awánanaaontavena sáwí'o uráan-kwaasimo tínkaminimba miwítí meéyámbá póna ááéma íma tínkamimba timu'maréna ména naaémba tínkaminiye.

²³ kentáá ítámarenyaya arumbá umásínkáinta póta kweséya ságayan-ayampata méta kwená ó'oran-kawé'-mayai awánanaundayavenaya Áánútu sáwí'o uráan-kwaasi íma ááéma tínkamimba timu'maréna máyaíye.

²⁴ íma Yútaa-kwaasivinkene su'maiya sáýaraivo ó'onkaa-kwaasigwara'a tááyaraiye.

²⁵ miráumai naaóvá'á Áánútun-ai simátímakowai áwí'a Ósíya agaimaréna séna

Áánútu séna íma kesí kwaási-i'a uráan-kwaasiyave'a kesí kwaásiman-owe sé'a ímo sirumbó tímakaundayave'a sirumbá kwétimune sénaumne.

²⁶ íma kesí kwaásiman-owe siráundava'a máyáawaiyave'a naaémba kesáánimbaa'an-owe sénaumne Áánútu asirayánkwáráwáí síníye Ósíya agaimaréna siráíye.

²⁷ naaóvá'á Áánútun-ai simátímakowai áwí'a Áísáya agaimaréna séna

Ísarerin-andaraken-kwaasi sáwíva'a ésa nonáámááíraamba umái sáwíva-kwaasi ménaaovo Áánútu íma amápa'a tiránívo évaka'a sáwí'o umái máyáampinkemba tiráníye.

²⁸ Ísóigo amáparawai avekáán-umai aaivimbá maitinkéna sáwí-meyamba tímatuwaniye agaimaréna siráíye.

²⁹ moóráva'a Áísáya agaimaréna séna

Ísóigo amápar-asirayambo tokáiwaimo sénamo évakarawai íma tínkamonda tiyúwáanasa mésa iyámpói tínkánaáowe siráinkakai Sótómu-naopaken-kwaasiye Kómóraa-naopaken-kwaasiyemo putásaraantemba kesáágwára'á miráyá úsino agaimaréna siráíye.

Ísareri-kwaasi Ísun-aaiyavai íma áraire siráan-kwasai.

³⁰ mináínkóná ááimba maarán-áimbán-iyé. ó'onkaa-kwaasi Áánútu aúranka'a arupí umáímo máyáan-ambo ímo avakáá uráawai Ísu Káráísitin-ai isésa sésa áraire siráamba póna Áánútu kwenaúranka'a arupí umátínkaraiye.

³¹ miwí mirá uráavo Yútaa-kwaasi Áánútu ítámakaiwai sésa Áánútu Mósesimbo simámakain-amaamba kwáráananaya kwenaúranka'a arupíya umásinkaniye siráavo Áánútu Mósesimbo simámakain-amaankona ááimba íma isésa kwenaúranka'a íma arupí umái máyáawe.

³²⁻³³ Áánútuna amáámba kwáráananaya kwenaúranka'a arupíya umásinkaniye siráavo kwenááiyavesa íma áraire siráantavena íma arupí umátínkaraiye Áánútun-ai aúvái-kwandaavimba Ísuntavena simái agaimaréna séna

Áánútu séna isáaro. Sáýono-naopa'a moóra-ontamba maráúnda pósa minóntánká'á tísamaima turarésa tanaambá vánááowe.

óntantavenamo siráintembo íníwaimpa'o agevamáímo ménaaowai
 íma tigaeyávésa ónááowe siráíye
 mináímbá agaimaréna siráíye. óntanemo siráimba Ísuntavena siráíye.
 óntanka'o tanaambó vaantembá Ísu Káráisitín-aaí araaísésa miráumai
 tanaankáámbá vará'naumai máyáawe.

10

¹ maanáimbó simátíménda ísáaro. kesí kwaási Yútaa-kwaasi sáwí'o
 umáímo máyáapinkemba Áánútu iyátinkanintavena ávááraumai sirááíma
 kwétaisa'a Áánútumpa'a áísaa úmae'a kwéiyune.

² Yútaa-kwaasi Áánútuna mayáí mayánáe sésa karuwaa'á kwéombanivo
 Áánútun-aaigona ááimba íma ísaraamba tuwánaraumne.

³ Áánútumo kwenaúranka'o arupímo kwéumatinkain-amba íma awánésa
 kampar-ántávésa árair-amban-íye sésa pósa Áánútuna árair-amba íma
 kwégwaraawe.

⁴ amáámba kwaráúndayavena Áánútu kwenaúranka'a arupí umásinkaniye
 sésa Yútaa-kwaasi kwaráan-amba Ísu Káráísiti séna minámbá ánásaivo
 kesááiyavesa áraire sewáiyávéna Áánútu kwenaúranka'a arupí
 kwéumatinkaimbanivo Yútaa-kwaasi minámbá íma kwégwaraawe.

⁵ Áánútu Mósesimbo simámakain-amaamba kwaráananaya Áánútu
 arupíya umásinkaniye kwésen-aintavena naaóvá'á Mósesi agaimaréna
 séna
 minamáámbó amápa'o kwaráiyawai
 kawe'á umái ménaaowe
 siráíye.

⁶ Áánútun-aaiyavesa árairemo kwésewaimo arupí umátínkain-aintavena
 agaimaréna séna
 maarán-áímbá íma seró. nááwa kwíyómpa'a irénawa Káráisitimba áí'maena
 kumíníyo.

⁷ nááwa pukáan-kwaasi máyáapa'a kuréwa Káráisitimba áí'maena tíníyo.
 mirán-áímbá íma seró.

⁸ Áánútun-aaí kentirumpimbá egwaa'á kwáyáísa'a kwésewe
 agaimaréna siráíye. Ísu Káráisitín-aaíyave'a áraire seró-áímbá
 kwésimatimundayaawe.

⁹ mináímbá maarán-áímbán-íye. Ísu kentáásí Ísóigoman-íye avora'ó
 simátíme'o kentirunkákémbó sé'o Ísu pukáimpinkemba Áánútu
 usásinankaraiyemo síyanamo éna sáwí'o umáímo máyáampinkemba Áánútu
 iyátinkaniye.

¹⁰ Áánútun-aaiyaveta kesirumpintá áraire kwésundaya kwenaúranka'a
 arupíya kwéumasinkaintaawe. avora'ó mináímbó kwésimatimundaya sáwí'o
 umáíyaamo máyaundavinkenta kwéiyasinkaiye.

¹¹ Áánútun-aaí aúvávimba agaimaréna séna
 siráintembo íníwaimpa'o agevamáímo ménaaowai íma tigaeyávésa ónááowe
 siráíye.

¹² mináímbá amápa-kwaasi Yútaa-kwaasiye ó'onkaa-kwaasiye Áánútu
 aúranka'a mimbóráí'a kwéontavena siráíye. Áánútu amáparawaira'a
 kárákwiraiwai éna súwa'náa ínkwaé sésamo simámén-kwaasi anón-kawe'a
 kwéumatinkaiye.

¹³ Áánútun-aaí aúvávimba agaimaréna séna

Ísóigontavesa sésa sáwí'o umáímo máyaundavinkemba siráníyone kwésewai
amáparawai mirá íníye
agaimaréna siráíye.

¹⁴ Áánútu íma máyáíye-aimbo sewáímó ombá súwa'naa uwo íma kanaán-
umai kwésewe. Áánútun-aaímo ímo ísáawaimo ombá mináíntávésa áraire
íma kanaán-umai kwésewe. Áánútun-aaímo ímo kosimátíméwasamo ombá
mináímbá íma kanaán-umai kwéisaawe.

¹⁵ ímo tí'marááwasamo ombá íma kanaán-umai kogwésimatimewe.
Áánútun-aaí aúváívimba agaimaréna séna
áséi-kwasaimo kosimátíméwai
aamoí kwéumatinkaawe
agaimaréna siráíye.

¹⁶ mináséi-kwásái kwéisesamanivo évakarawai arááíraawe. mindáyavena
naaóvá'á Áánútun-aaí simátímakowai áwí'a Áísáya agaimaréna séna
Ísóigo kawer-áímbá kosimátimunasaya
mináíntávésa íma áraire kwésewe
agaimaréna siráíye.

¹⁷ Ísu Káráísitin-aaímo simátíméwasamo isésamo ombá kanaán-umai áraire
kwésewe.

¹⁸ Yútaa-kwaasi Ísu Káráísitin-aaí árai'a á'a ísaraawe kwésune.
mindáyavena naaóvá'á Áánútun-aaí aúváívimba agaimaréna séna
amápa'-marava'a kwénaesa simátímúwana
mináínkó kóyáwé uráíye
agaimaréna siráíye.

¹⁹ Yútaa-kwaasi Ísareri-kwaasi mináínkóná ááimba á'a ísaraamba mindá
árair-aimban-íye. naaóvá'á Mósesi Áánútumo siráin-aimba agaimaréna séna
Yútaa-kwaasi ó'onkaa-kwaasiyave'a sé'a úwoi-kwaasiman-owe siráamba
miwiyávé'a kesí kwaásiman-owe sénaundayave'a áwáá'a kwétiye'a
tirunkó sáwí'a umátinkaniye

Áánútu siráíye Mósesi agaimaréna sirówana

²⁰ naaémba Áísáya íma áá'a kwégowana agaimaréna séna Áánútu séna
nóra simáíya Áánútumpa'a ténaumno-aimba íma kwésewaitopa'a
paáruraumne. Áánútumba agaráásínkáaro-aimba íma kwésewaitopa'a
paáruraumne séna

²¹ Ísareri-kwaasiyavena séna túwa'naa ónaumne sé'a kesópa'a teró símae
kwéiyunasa kesáái araisésa kembá tínaaemba kwéumasuwaawe
Áánútu siráíye Áísáya agaimaréna siráíye.

11

Áánútu Ísareri-kwaasi arumbá kwéumatinkain-kwasai.

¹ simátíménda ísáaro. árai'a Áánútu kwená kwaásí Yútaa-kwaasi íma
ánaaemba umátímakaiye. kemá miwívínkéwái é'a Ísareri-kwaasi pó'a
Ááváramu aísaaavutantambo úndawai é'a Pénisamini minándárakéwáímá úne.

² naaóvá'á Áánútu Yútaa-kwaasi ítámarena ánaaemba íma umátímakaiye.
Íráiyaan-aaí agaimakáimba ísaraawe. naaóvá'á Íráiyaa Ísareri-
kwaasiyavena í'ái séna Áánútuntavena séna

³ Ísóigoo enáái simátímakaawaivinkemba sáwívarawai tínkamuwasa
púwúwasa óntan-taareima tawísíyuwesa entávésamo imáyáamo
ésamo póímo tuvú'máímo agaimakáan-taareima tawísíyukaawe.

enááimo simátímakaawaivinkemba keyáá máyaunda pósa kenkwára'á
sínkamonaawe

Íráiyaa súwana

⁴ Áánútu simáména séna

ímanivo kesí kwaási ménaaontavena sáwívarawai 7,000 kwaasi tátokaunasa
kampar-ísóígó áwí'o Páárimba kwenáwí'a íma mósá makáawe

Áánútu simámakaiye.

⁵ mirámó uráintemba ívékwara'a Áánútu arumbá umátínkáíwiyavena
Yútaa-kwaasivinkemba évakarawai ítámakaisasa máyáawe.

⁶ miwítí mayáiyávéna íma ítámakaivo arumbá umátinkenayavena
ítámakaiye. miwímó kawé'-má'yáímó mairáawaina anondá íma ítámakaivo
kwemá arumbá umátinkenayavena ítámakaiye.

⁷ miráumai Ísareri-kwaasi Yútaa-kwaasi Áánútumo kwenaúranka'o
arupímo kwéumatinkain-amba avakáá uwááesa owasá amáparawai íma
awánaraavo Áánútumo ítámakawai évakarawai awánaraawe. Áánútu
tááyaraimba táá'a káúnkurain-kwaasiraamba ésa íma ísáawasa évakarawai
ísaraawe.

⁸ naaóvá'á Áánútun-aaí aúváivimba agaimaréna séna

Áánútu séna tívón-kamátinkaumne súwana tívo kwégowasa íma kanaán-umai
aaí ísaraamba mirámó uraántemba ívékwara'a mirá kwéowe
agaimaréna siráísana

⁹ Tévíti agaimaréna séna

toóntávésawe su'mai anón-imayaa ésa sésa kawé'á umáíya máyaumne
síyambanivo minímáyáágó kampa'á simátiyuwainasa sáwí'a umái
mésa sáwí-meyamba mayánááowe.

¹⁰ miwí túramba kavíkurainasaraamba íma awánanaawe. miwítí umbai-
yántáá'á kwaíkwai'a éna íma ánásaniye
Tévíti siráíye.

¹¹ mináimbá imáyáa é'a simátíménda ísáaro. Yútaa-kwaasi kampar-ámbá
kwégwaraambanivo naaémbe íma mirá ónááowe. Yútaa-kwaasi Áánútun-aaí
arááíraanka'a ó'onkaa-kwaasi Áánútumo sáwí'o umáímo máyáampinkemba
kawer-ámpá'ó métínkáin-aimba isésa áraire kwésembe Yútaa-kwaasi isésa
tirunkó sáwí'a ínasa kegwárátá miráumai kwaránáe sénááowe.

¹² Yútaa-kwaasi sáwí'a ésa sáwí-amba kwégwaraamba mindáyavesa
ó'onkaa-kwaasi kawer-ámbá kwégwaresa kawé'á umái máyáawe. miráumai
naaémbe Yútaa-kwaasi Ísu Káráísitin-aiyavesa áraire sésa kawer-ámbá
kwaránááomba sáwívarawai tuwánésa ávááraumai kawé'á umái ménaaowe.

ó'onkaa-kwaasi kawer-ámpá'á mégwétinkain-kwasai.

¹³ íma Yútaa-kwaasin-ovo ó'onkaa-kwaasiyave'a imáyáa é'a simátíménda
ísáaro. Áánútu kentávéna séna ó'onkaa-kwaasi kesáái kosimátíma'mae
naauwó séna sí'mákaimba mimbáyáái anóm-bayaiman-iyé kwésune.

¹⁴ ó'onkaa-kwaasi kwésimatimunda imáyáa é'a kesí kwaási Yútaa-kwaasi
isésa tirumbá sáwí'a ínasa kegwárátá miráumai kwaránáe sénááowe-imayaa
kwéune. Yútaa-kwaasi mirá íyana Áánútu kawer-ámpá'á métinkanintave'a
ó'onkaa-kwaasi simátíma'mae kwéiyune.

¹⁵ Áánútu Yútaa-kwaasi ánaemba umátímakainka'a ó'onkaa-kwaasi
sáwívarawai kwená kwaási-i'a umátínkaraisasa miráumai naaémbe Yútaa-
kwaasi Áánútumpa'a tíyana Ísu Káráísitina kwaási-i'a umátinkanimba
pukésa usásinaara'naraamba ónááowe.

16 Yútaa-kwaasiyave'a imáyáa é'a simátíménda ísáaro. évakarawaimo toómbó ayááímó topámbaimo Áánútumbo ámémba mintómbá mütú'a Áánútundeiman-iyé. évakarawaimo sésamo mintáí-ánú'á Áánútundeiman-iyé sembá mintáímá amápa'a kwendéímán-iyé.

17 moórá-taigo áwí'a órívema kígauva'a kwáyáin-taima mintáíráámbá umái Yútaa-kwaasi máyáawe. Áánútu minórívé-táígó ayáánamai arátuwena úmípakemba áváár-orive-taigo ayáánamai ará'mai máyavusumaraisana ávóiraken-anomba tamandéna anón-uraiye. áváár-orive-taigo ayáánamairaamba kemá ó'onkaa-kwaasiman-owe.

18 mindáyave'a kentúwí'a íma maimaé iyé'a arátukain-ayaanamaiyave'a úwoisamba owatá kesáá anómba úne íma seró. mintáígó asirayámbá kwétimivo keinárawa'a mintáígómbá íma asirayámbá kwéamevo kentúwí'a íma maimaé íyóro.

19 kentúwí'a íma mósá maré'a sé'a Áánútu kentáá máyavusumarinintavena ayáánamai arátukaiye íma seró.

20 maarán-áímbá árair-aimban-iyé. Yútaa-kwaasi Ísu Káráísitin-aaiyavesa íma áraire siráantavena arátukaisa'a keinárawa'a áraire siráantavena miwí tinondá máyáawe. mindáyave'a íma kentúwí'a mósá máréwana táá'a káína'a kárákwiyoro.

21 Yútaa-kwaasi ayáánamai-uramban-ovo Ísu Káráísitin-aaiyavesa íma áraire sentávéna arátúwáísasa máyáamba pó'a keinárawa'o mirámó íyanamo éna Áánútu mirá íníye.

22 Áánútu évakarawai arumbá umátinkena évakarawai sáwí-meyamba timínimba imáyáa oró. sáwí'o uráawai sáwí-meyamba tiména kembá kawe'á kwéumatinkaiye. kawe'ó umátínkáípa'o ímo maí'mai'o íyanamo éna ayáánamaimo arátukaintemba keinárawa'a mirá íníye.

23 Yútaa-kwaasimo sáwí-ambo tuwésamo Ísu Káráísitin-aaiyavesa áraire síyanamo éna Áánútu asirayámbá tokáiwai tiréna ááémo maémáempa'a mótinkaniye.

24 ó'onkaa-kwaasi áváár-orive-taigo ayáánamairaamba owaná Áánútu arátuwena kawer-órívé-táívimbá máyavusumakaimba mindá umbá tairáiyé. Yútaa-kwaasi kawer-órívé-táíráámbá owaná Áánútu minkáwé-táígó ayáánamai arátukaimbanivo ókwara'a maimaí Yútaa-kwaasi máyavusumaranimba mindá íma umbá téna kanaán-umai íníye.

Áánútu amáparawai arumbá kwéumatinkain-kwasai.

25 kesí kwaásiyono. kesáá anón-kwaasiya úne sevó sé'a avora'ó simátíménda ísáaro. Ísareri-kwaasi Ísu Káráísitin-aaiyavesa íma áraire sembánivo íma mirá úmae iyésa naaémbo ó'onkaa-kwaasimo Áánútumo ítámakaiwaimo Áánútunopa'o tíyanka'a Ísareri-kwaasi Ísu Káráísitin-aaiyavesa áraire sénááowe.

26 miráumai Áánútu Ísareri-kwaasi sáwí'o umáímo máyáampinkemba kawer-ámpá'á métinkaniye. mindáyavena naaóvá'á Áánútun-aai aúvávimba agaimaréna séna sáwí'o umáímo máyáampinkemba kawer-ámpá'á métínkáiwai Sáiyono-naopa'a paaréna Yákópo aísavutantamba uráawaiti sáwí-imayaa maitiyuwáníye.

27 sáwí-imayaa maitiyúwáandara'a simáímo tarúmakaunda-aimba paáriníye Áánútu siráiyé

agaimaréna Ísareri-kwaasi Yákópo aísavutantamba uráawaiyavenawe miwítí anón-daopa'a áwí'a Sáiyono-naopatavenawe agaimaréna siráiyé.

²⁸ Yútaa-kwaasivinkemba sáwívarawai Ísu Káraísitin-aaí arááíraamba pósa Áánútuna namuro-kwáásiráámbá ompínkémbá ó'onkaa-kwaasi kwenáái isé'a áraire siráawe. Yútaa-kwaasi tíkwá'náma Áánútu simái tarúmákaintavena miwí tísavutantamba uráawai kwená kwaási-i'a umái ítámakaiye.

²⁹ Áánútu kwená kwaási-i'a umái ítámakena kawe'á umátínkaraimba íma ivátiyuwena ó'on-imayaa íníye.

³⁰ ááéma kemá ó'onkaa-kwaasi Áánútun-aaí arááíraawasa naaémba Yútaa-kwaasi mirá uráamba póna ívé'a Áánútu keinárawa'a arumbá kwéumatinkaiye.

³¹ Yútaa-kwaasi Áánútun-aaí arááíraawana keinárawa'o arumbó kwéumatinkaintemba naaémba miwí arumbá umátinkaniye.

³² amáparawai Áánútun-aaí arááísúwana Áánútu séna sáwí'o kwéomba mindágo tátokaiye séna arumbá umátinkanintavena mináímbá siráiyé.

Áánútu áwí'a anómba úmae kwéiyin-kwasai.

³³ Áánútu ávááraumai arumbá umátinkena kawer-ímáyáá éna amápa-tantaatavena imáyáa isaná mirám-baaran-aimbo Áánútunopa'o kwáyáimba íma kanaán-umaiya kwéisaunanaya mirám-baaram-bayaimo kwémayaimba íma kanaán-umaiya kwéawanaundayaawe.

³⁴ Áánútun-aaí aúváávimba agaimaréna séna Ísóigomo imáyáamo kwéimba íma kanaán-umai kwéisaawe. Ísóigomo máyáim-bayai íma kanaán-umai táásá umai kwémayaawe.

³⁵ moórá-yantaa'a simíya'a kemá anondá tíménoma íma siwáímá póna kwemá ísarena kwétimiwaiman-iyé agaimaréna siráiyé.

³⁶ Áánútu amápa-tantaa'a úmáráísana kwená asirayámbá kwáyáintavena amápa-tantaa'a kwáyáimba pósa kwenáwí'a mósá maránááontavena amápa-tantaa'a kwáyáiyé. mindáyaveta Áánútumo mayáímó kwémayaimba íma kanaán-umaiya amápa'a kwéawanasaundayaanivo kítoka'a kwéawanaundayaaniye. kwenáwí'o anómbo úmae kwéiyimba árair-aimban-iyé.

12

Áánútuna mayái kwémayaan-kwasai.

¹ kesí kwaásiyono. Áánútu ávááraumai arumbá umátínkáintave'a maarán-áímbá asiramái simátimune. keinárawa'a kentúma Áánútumpa'a kwéame'a kwentávé'a imáyáa kwéé'a kwená mayáiyé su'mai kwémayaiyana aamoí umátinkaniye. mirámó é'o é'a kwená imáyáa árai'a mósá maránááowe.

² marapá-kwáásímó sáwí'o kwéontemba íma mirá é'a Áánútu kwésin-aintave'a owé síyana kentí imáyáa aúnaí'a umátinkaina'a aúna-kwaasiraamba umái ménaaowe. mirámó é'o é'a Áánútumbo arááímo kwétain-aimba isé'a Áánútumo aamoímó kwéin-aimba isé'a kawe'-máýáí-áímbá isé'a kwená kasenku-ímáyáámó kwéimba isánááowe.

³ Áánútu úwoi súwa'naa uráintave'a maarán-áímbá simátimune. kentúma íma maé iyé'a anón-kwaasiya úne íma seró. Áánútu túwa'naa isa'á íma kwaásiiti asirayánká'án-ivo Áánútuna asirayánká'á kwená mayái kwémayaamba mindáyave'a imáyáa é'a kentúma íma maé iyóro.

4 kentúwawaa'a imáyáa oró. tíyayaanko kwená mayáí kwémayaisana moórá-mora-yantaako mirá kwéisata

5 miráumai kesáá sáwíva-kwaasi méta Ísu Káraísitiyeya tarúmai mimbórá-kúwawaa'a ma'mái máyaunanaya

6 Áánútu úwoi súwa'naa isatá moórá-morawaiya kentáásí mayáí mayánaundayavena Áánútu asirayámbá siménaya Áánútu asirayámbó timénamo kesáái simátíma'mae nááóromo siráinda árair-aimban-iye sé'a mirán-oro.

7 asirayámbó timénamo túwa'naa orómó siráindawai mirán-oro. asirayámbó timénamo kesí aambó agaráátínkáaro siráindawai mirán-oro.

8 asirayámbó timénamo asiramátínkáaro siráindawai mirán-oro. kentí náaindaambo taaímbaimo kwétimewai kawé'á kwéovo mirán-oro, kárákwiraawai kawé'á kwéovo mirán-oro. kawé'ó kwéumatinkaawai aamoí kwéiyapakemba mirán-oro.

9 moórá-morawaivimbo tirumbó kwétimemba íma kampa'á síyamba árai'a tirumbá tíméro. sáwí-mayai tínaaemba umáme'a kawé'-máayáí tátoraaro.

10 Ísu Káraístina kwaási ontávé'a mimbórá-ákúnkáání'a é'a pó'a moórá-morawaivimba tirumbá kwétime'a moórá-morawai túwí'a mósá máraamba karuwaa'á é'a máéro.

11 Ísóigompa'a imáyáa kwée'a íma tívón-káína'a tiyáántán-kwimai Ísóigona mayáí karuwaa'á oró.

12 Ísu Káraísitimo kumíníntave'o amu'maré'o máyáamba tirunkó aamoí ínana umbai-yántáá'ó kentópa'o kwáyáimba íma imáyáa é'a asiramái mé'a Áánútumpa'a námúnaa símae iyé'a íma agándáaro.

13 Áánútuna kwaási ímo toómbó makéwai túwa'naa e'a namu-kwaasímó tíya'o é'a toómbá naambá tíméro.

14 sáwí'o umátínkáawaiyava'a Áánútuntave'a sáwí'a umátinkao íma sé'a kawé'á umátinkao seró.

15 aamoimó kwéowaise kegwárá'á aamoí oró. ivi'ó kwétaawaise kegwárá'á ivi'á taaró.

16 mimbórá-ímáyáá umái mé'a anón-kwaasiya úne íma sé'a moórá-morawai túwa'naa e'a úwoi-mayaigwara'a máyáaro. kesávái-ímáyáámó ombá keyáá kawer-ímáyáágwárá-kwáásíyá úne íma seró.

17 sáwí'o umátínkarewa'o é'a anondá íma mirá umátínkáaro. kwaási túranka'a kaweré su'mai umái máéro.

18 amáparawaivimba paru umái ménae sé'a tiyáántán-kwimai miráumai máéro.

19 sáwí'o umátinkaiya'o é'a anondá íma mirá é'a méwana Áánútu anondá sáwí-meyamba timíníye. mindáyavena Áánútun-aaí aúváivimba agaimaréna séna

Ísóigo séna sáwí'o iyawaina anondá-meyamba timénaunda mindá kendéimán-iye. sáwí-mayaiyave'a meéyámbá timénaumne siráíye agaimaréna siráíye.

20 mináimbá imáyáa é'a maarán-oro. Áánútun-aaí aúváivimba agaimaréna séna

namuro-kwáásímó tááimo kwétinkaimbo é'a toómbá tíméro. namuro-kwáásímó nontávénamo kwétinkaimbo é'a tíméro. mirámó iyasamo ésa sáwí'o umátínkáantavesa tigaemá íníye agaimaréna siráíye.

21 sáwí'o kwéowaina ááimba íma usáyaitanivo kentí kawé'-máayígó sáwí-mayaigomba usáyaitaino.

13

kárákwiraan-kwasai tísamaivimba áíkwiyon-kwasai.

¹ amáparawai marapá'ó kárákwiraan-anon-kwaasi tísamaivimba áíkwiyoro. Áánútumo asirayámbo ímo tímakainkakai íma kárákwiyi-mayai mairáasino. Áánútu miráumaimo kárákwiraawai usásintinkaraiye.

² marapá'ó kárákwiraan-anon-kwaasi Áánútu usásintinkaimba pó'a miwí táái isé'a íma arááiséro. araaisíyambo é'a Áánútu aúranka'a sáwí'a é'a sáwí-meyamba mayánááowe.

³ kawé'ó kwéowai kárákwiraan-anon-kwaasiyavena íma táá'a kaisasá sáwí'o kwéowai kárákwiraan-anon-kwaasi táároi kwéinkaisewe. kárákwiraan-anon-kwaasi táároi íma inkaisénáemo sé'o é'a kawéré su'mai iyasa aamoí umátinkanaaowe.

⁴ kárákwiraan-anon-kwaasi túwa'naa íya'a kawé'a umái ménaaontavena Áánútu miwímá usásintinkaraiye. sáwí'o é'o é'a miwí táái inkaiséro. asirayámbo tokáamba pósa sáwí'o iyawai sáwí-meyamba timénááovo inkaiséro. Áánútu usásintinkaraimba pósa sáwí'o kwéowai sáwí-meyamba timénááowe.

⁵ mindáyave'a marapá'ó kárákwiraan-anon-kwaasi tísamaivimba áíkwiyoro. Áánútu áwáá'a síníyeyavaiye su'mai ímanivo arupí-aintave'a kárákwiraan-anon-kwaasi tísamaivimba áíkwiyoro.

⁶ miwí mirám-báyáímó kwémayaamba mirám-báyái mayánááontavena Áánútu usásintinkaraimba pó'a táákisi

⁷ ó'on-o'on-takisi orómó síya'a arupí umái mirá é'a anón-kwaasi túwí'a mósá márááro.

moórá-morawaivimba tirumbá kwétimen-kwasai.

⁸ óntambo tímakaiya'a amataáma íma maé'a ááéma tíméro. moórá-morawaivimba tirumbá kwétimewai mirámó ombá Áánútu Mósesimbo simámakain-amaamba kwégwaraawe.

⁹ Áánútu Mósesimbo simámakain-amaanko séna aarai-úmóyáné kwaai-úmóyáné ó'on-o'on-tantaare íma oró. tínkamiyasamo puwónááoni'a íma oró. túran-anda íma oró. mirám-baaran-amaankona ááimba maarán-iyé. kesávái-ímáyáámó ontembá kentí kwaásiti imáyáagwara'a oró.

¹⁰ miwítí kwaásiti imáyáamo kwéowai íma sáwí'a umátinkanaaowe. miwítí kwaásivimba tirumbá kwétimewai Áánútu Mósesimbo simámakain-amaamba kwégwaraawe.

¹¹ Ísu Káráisitimo kumínín-kanaa sáwíyanka'a tína'a Ísumo kumínín-kanaamo ímo imáyáamo ontembá íma é'a kárákwiyoro. Ísu Káráisitinaaiyaveta áraire siráundarata Áánútumo siránín-kanaa sáwíyanka'a tínimba póta máyaundaya ívé'a minkánáá sáwíyanka'a tíníye.

¹² marapá'ó túnkain-ayampa'o máyáamba kwéanasaimba pó'a sáwíyanka'a kwíyómpa'a ságayan-ayampa'a ménaaovo mindáyave'a sáwí-mayai tínaaemba umáme'a tiyáántán-kwimai kawé'-máyaí maé'a máéro.

¹³ ságayan-ayampataamo máyaunda-kwaasiyaamo kwéundantenta mirá kwé'e'a kawé'a umái máéro. íma torupamáí mé'a uwo'aó'-nómbá kwéne'a uwo'aó'á oró. aarai-úmóyáné kwaai-úmóyáné íma kwé'e'a aaisané íma kwése'a kawé'-máyaímó kwémayaantave'a kentirunkó íma simái sáwí'a umátinkáaro.

¹⁴ sáwí-imayaayave'o tirááyave'o kwéomba íma owé sé'a tínaaemba umáme'a Ísóigo Ísu Káráisitintave'a sé'a kentáará'á kárákwiyuwo seró.

14

kwaásiti mayáigómbá íma simái sáwí'a oró-kwásái.

¹ maísáaro. Ísu Káráisitín-aaiyavesa áraire kwésesamo ímo asiramáímo kwégwaraawaiyave'a íma tiyuwé'a keséya máéro sé'a miwítí ó'on-o'on-imayaayave'a íma aaisambá simái taaínaaro.

² Ísu Káráisitín-aaiyavesa áraire kwésewaivinkemba évakarawai sésa amápa-tomba kwénaundaya kanaá kwéiye sewasá évakarawai Áánútuna aampa'ó ímo asiramáímo kwégwaraawai sésa kígaúvaken-tone su'mai néta póí-ama'a íya nánaumne sewasá

³ amápa-tombo kwénaawai póí-ama'o ímo kwénaawaiyavesa íma simái sáwí'a umátínkáaro. kwenááiyavesa áraire kwésesa póí-ama'a kwénaawaiyavena Áánútu séna kesí kwaásiman-owe siráimba pósa kígaúvaken-tone su'mai kwénaawai póí-ama'o kwénaawaiyavesa sáwí'a kwéowe íma seró.

⁴ moóráwaina mayái-kwaásígóntávé'a sáwí'a óne íma seró. íma keinárawa'nein-ivo kwená anón-kwaasigondei póna kweyáárika'a séna kawe'-máyaí maé sáwí-mayai maé kwéone kwená anón-kwaasigo kwésiye. Ísóigo kanaán-umai áwa'naa ínimba póna kawe'-máyaí kwémaena asiramái méniye.

⁵ évakarawai moórá-mora-tawaiyavesa sésa anóm-bono'o sí-táwain-ivo amápa-tawai úwoi-kanaaman-iye sewasá évakarawai sésa amápa-tawai mimbórá-táwairani'an-iye kwésewe. amáparawai imáyáa ésa moórá-aimbo arupí-aimbo sésamo ésa mináímbá mirán-oro. évakarawai moórá-aimbo arupí-aimbo sésamo ésa mináímbá mirán-oro.

⁶ évakarawai Ísóigo áwí'a mósá maránáe sésa moórá-tawaiyavesa anón-tawaiman-iye sewasá évakarawai Ísóigo áwí'a mósá maránáe sésa toómbá Áánútunopa'a súwi simái kwénaawe. évakarawai Ísóigo áwí'a mósá maránáe sésa évaka-tontavesa íma nánaumne sésa kwénaan-tontavesa Áánútumpa'a súwi kwésewe.

⁷ métaamo puwónaundayaawe íma kendéiyáánivo Áánútundein-iye.

⁸ máyaundaya Ísóigontaveta imáyáa kwéeta máyaunda póta puwóndaya Ísóigontaveta imáyáa kwéeta puwónaumne. máyaundayaawe puwónaundayaawe Ísóigondei-ita kwéune.

⁹ Ísu Káráisiti pukáan-kwaasirare úwoimo súvamaimo máyaunda-kwaasirataawe kárakwiyinintavena pukéna usásinkaiye.

¹⁰ mindáyave'a imáyáa é'a Ísu Káráisitina kwaási ontávé'a moórá-morawaiti mayái awáné'a sáwí-mayaiman-iye íma sé'a íma simái sáwí'a umátínkáaro. Áánútu amáparawai máyáawaina ááimba tísaa ínínka'a Áánútu aúranka'a amáparawaiya máyaundayavenaya póna sísa ínintave'a mindáyave'a kwaásiti mayáigómbá íma simái sáwí'o oró.

¹¹ mináíntávéna Áánútun-aai aúváivimba agaimaréna séna

Ísóigo séna máyaundayave'a sé'a kesúranka'a amáparawai kívairesa kesí imáyáa mósá marésa avora'á sésa árai'a emá Áánútuma óne sénááowe Áánútu siráiyé agaimaréna siráiyé.

¹² miráumai minkánáámó tínimba Áánútu aúranka'a amáparawaiya kesáámó máyaundawaina ááinta simámenaundayaawe.

kentáásí mayáígóná aambá kawer-áné su'mai awánésa íma sáwí-amba kwaráígwáe siráin-kwasai.

¹³ mindáyaveta imáyáa kwéeta moóra-morawaiti mayái awánéta sáwí-mayaiman-iye íma séta maarán-ímáyáa éta kesí kwaási kesí mayái awánésa sáwí'a ónáe seváínivo kaweré su'mai ónáe séta mirá ónaundayaawe.

¹⁴ Ísóigo Ísuwe tarúmai máyaunda pó'a maarán-áimbá áráir-aimba iyé-áimbá ísaraumne. amápa-tomba kwáyáimba íma sáwí'a isasá náíyanamo éna íma sáwí'a umátinkanivo kampa'ó sésamo naananá sáwí'a umásinkaniye sésamo náíyanamo éna sáwí'a umátinkaniye.

¹⁵ évakarawaimo mintómbá íma nánaumnemo sen-tómbó náíyasamo ésa mináimbó sewái tuwánésa mintómbó náíyantavesa sáwí-amba kwaránááowe. mirámó kwéomba sáwí'a é'a tirumbá íma kwétimewe. mirán-tómbó kwénaamba miwiyáváyé séna Káráísiti pukáiwai tuwánésa sáwí-amba kwáráavo sé'a kárákwiyoro.

¹⁶ kawé-tántáá'án-iye sé'o kwéomba évakarawai tuwánésa simái sáwí'a umásínkáavo sé'a kárákwiyoro.

¹⁷ Áánútu kentáará'á kárákwiraimba mirám-baaran-tone noné naawasá íma naawasamó kwéomba ímanivo Áánútu kentáará'á kárákwiraimba maará kwéiye. kwénaúranka'a arupí umái paru umái máyaunanaya Áánútun-amanko kwésuwa'naa-isana sirunkóyá aamoí kwéiye.

¹⁸ mirámó kwéomba Ísu Káráísitina mayái kwémayaawana Áánútu aamoí kwéumatinkaisasa tuwánésa sésa kawé'á kwéowe kwésewe.

¹⁹ mindáyaveta imáyáa éta paru umái méta moóra-morawai asirayámbá timénáe séta siyáántán-kwimaiya mayáiyá máyáano.

²⁰ évakarawaimo kampa'ó sésamo mintómbá naananayá sáwí'a umásinkaniye sewa'ó ombá mintómbá nánáe sé'o né'o ombá tuwánésa sáwí-amba kwáráavainivo kárákwiyoro. Áánútumo kentirumpimbó kwémayaim-bayaigomba sáwí'a iváínivo kárákwiyoro. amápa-tombo naambá mindá kanaán-ivo évaka-tombo kwénaambo tuwánésa sáwí-amba kwáráamba sáwí'a umátinkaamba mindá sáwí'an-iye.

²¹ póí-amare ándá-aran-done ó'on-o'on-tone kwénaundamo suwánésa sáwí-amba kwáráavo sé'a miwiyávé'a imáyáa é'a mintómbó kwénaamba ivátiyuwe'a mirámó ombá kawé'á kwéowe.

²² mintántáátáv'é'o imáyáamo kwéomba Áánútune su'mai simáméro. kentirumpinkén-ímáyáánéímó kwéomba íma sáwí'a kwéune kwésevo kentirunkó kawé'á iní'a kwéowe.

²³ évaka-tontave'a kaer-ímáyáa toké'a nánaum. íya nánaumno kwésewai kentirumpinkén-ímáyáágó íma naaó kwésina'o né'o é'a Áánútu aúranka'a sáwí'a ónááowe. kentirumpinkén-ímáyáágó kawé'án-iye ímo kwésisasamo mirámó ombá sáwí'a kwéowe.

15

Ísumo ímo kwesávái-ímáyáámó uráintemba mirá oró-kwásái.

¹ kesáá Áánútuna aampa'á asiramáíya kwégwaraundawaiya Áánútuna aampa'ó ímo asiramáímo kwégwaraawai túwa'naa ono. sirááímo tainí'o kwéundayaawe su'mai íma imáyáa éta

² kentáásí egwaa'ó máyáawai Áánútuna aampa'á asirámae kónááontaveta miwiyáváígwará'á imáyáa éta túwa'naa ono.

3 Ísu Káráísiti íma kwesávái-ímáyáá éna kwaásiyavena imáyáa uráíye. mindáyavena naaóv'á'á Áánútun-aaí aúváivimba agaimaréna séna Káráísiti Áánútuntavena séna simái sáwí'o umánkaraawai pósa kembá sáwí'a umásínkaraawe siráíye agaimaréna siráíye.

4 naaóv'á'á Áánútun-aaí aúváivimba agaimakáamba maarán-áíntávésa agaimakáawe. súwa'naa ínanaya íma ááéma sívón-káínata Áánútun-aaíyaveta asiramái imáyáa kwéeta kwesé ménaundayaveta amu'maréta máyaumne. mindáyavesa aúváiima agaimakáawe.

5 íma tívón-káína'a asiramái máéro séna Áánútu kwétuwa'naa-íye. Ísu Káráísitimo máyáintemba miráumai mé'a keinárawapimba mimbórá-ímáyáá oró séna Áánútu kwétuwa'naa-isa'a

6 pó'a mimbórá-ímáyáá kwé'e'a mimbórá-áimbá kwése'a Áánútu áwí'a Ísóigo Ísu Káráísiti avowa áwí'a mósá máraamba mindáyave'a námúnaa kwésune.

Ísu Ísareri-kwaasiye ó'onkaa-kwaasiye túwa'naa uráin-kwasai.

7 Ísu Káráísitimo keinárawatavenamo aamoí kwéintemba keinárawapimba moórá-morawaiyave'a aamoí kwé'e'a mirámó kwéowana Áánútu áwí'a anómba kwéíye.

8 naaóv'á'á Áánútu Yútaa-kwaasiya síkwá'náyavenaya simái asirámarowana Áánútumo siráintembo ínintavena minásíráyán-áimbó paárinintavena Ísu Káráísiti kumbéna Yútaa-kwaasi túwa'naa úwasa

9 ó'onkaa-kwaasi sésa Áánútu arumbá umásínkáísata kwenáwí'a mósá maráúmne sénááontavena Ísu Káráísiti kunkáíye. mináíntávéna Áánútun-aaí aúváivimba agaimaréna séna

ó'onkaa-kwaasivimba máyaunda enáwí'a mósá maré'a monor-ímó kwésunda enáwí'a mósá kwémaraumne agaimaréna súwana

10 moóráva'a agaimaréna séna

ó'onkaa-kwaasiyono. Áánútumo ítámakaiwaiye tirunkógwará'á aamoí íno agaimaréna súwana

11 moóráva'a agaimaréna séna

ó'onkaa-kwaasiyono. Ísóigo áwí'a mósá máraaro. amáparawaise kwenáwí'a mósá máraaro agaimaréna súwana

12 Áánútun-aaí simátímakowai áwí'a Áísáya agaimaréna séna

Téviti avowa áwí'a Yési kwenándarakemba moóráwai paárinana ó'onkaa-kwaasira'o kárákwiyinintavena Áánútu usásinankainasa kwembá amu'marésa ménaaowe

agaimaréna Ísu Káráísitintavena siráíye.

13 kwesé ménaaomba amu'maré'a máéro séna Áánútu kwétuwa'naa-íye. kwesé aráápamai máyáantavena paru umátinkena tirumbá kawé'a umátínkáísana kwenamankó asiramátínkáva'a kwéiyisa'a kwesémó ménaaomba amu'maré'a máyáamba mindáyave'a námúnaa kwésune.

Áánútuna mayáí kwémayaundayavai aamoí kwéune siráin-kwasai.

14 kesí kwaásiyono. imáyáamo kwéunda-aimbo simátíménda ísáaro. kawé-kwáásí-úrumba pó'a kawer-ámbó kwégwaraan-aimba amápa'a isé'a kanaán-umai kwéagaraatinkaawe. keinárawatave'a mirán-ímáyáá kwéune.

15-16 maanáúváiímbá évakar-aimba asiramái simátimunda mináímbá imáyáa ónááontavena íma sáá'a kwégaisa'a sune. ó'onkaa-kwaasivimba Ísu Káráisitina mayái mayánaundayavena Áánútu si'mákaimba póna íma sáá'a kwégaisa'a asiramái maanáúváiímbá simátimune. Áánútuntave'a sé'a maaná'ónkáá-kwáásí ená kwaási owaná enamankó ená kwaási-i'a umátínkaraiye senaná Áánútu aamoí ínintave'a kenáái áséi-kwasai kwésimatimune.

17 Ísu Káráisitiye tarúmai mé'a Áánútuna mayái kwémayaundayave'a aamoí kwéune.

18 Ísu Káráisiti asirayán-ímáyáá símísa'a ó'onkaa-kwaasi Áánútun-aaiyavesa áraire sénááontave'a mayái miwívímbá mairáunda mináímbá íma sáá'a káína'a pó'a simátíménda ísáaro. aai kwésimatime'a mayái kwémayaunda

19 Áánútun-amanko asirayámbá kwésimisa'a ó'on-o'om-bayai ímo awánaraam-bayai maimaé'a kuráumne. Yérúsaremu-naopakemba ó'on-o'om-daopa'a kwénaae'a Káráisitín-aai áséi-kwasai simátíma'mae'a iyé'a Írírikamu-marava'a kuráumne.

20 kemá sé'a naaó'-nao'a Ísu Káráisitín-aaimo ímo ísaraan-daopa'a áséi-kwasai kosimátimenaé. kosimátímakaan-kwaasivimba íma kosimátimenaumpo ó'on-daopimpa'a kosimátíma'mae'a naaónaumne sé'a mináséi-kwásái ímo ísaraan-kwaasivimba kosimátímakaumne.

21 naaóv'á Áánútun-aai aúváiímba mirán-áímbá agaimaréna séna ímo simátíméwasamo ísaraawai naaémba Áánútuna aambá awánanaaowe. ímo ísaraawai naaémba

Áánútun-aai isánááowe agaimaréna siráimba pó'a Ísu Káráisitín-aaimo ímo ísaraan-kwaasivimba kosimátímakaumne.

Árómaa-naopa'a kónáe siráin-kwasai.

22 ímo ísaraan-kwaasi áséi-kwasai kwésimatimundara'a kentópa'a kónáe sé'a úmae iyúnda simátimunda-mayaigo sáwívaka'a kembá tátokaiye.

23 kentópa'a kónáe sé'a úmae iyúnda sáwívar-ima maisuwé'a íma kanaán-umai kwégundayave'a ívé'a maandáópímp'á kesí mayái ánásasuwe'a

24 kentópa'a kónáe-imagaa kwéune. Sépéni-maravare sé'a kwégwe'a kentí naaópa'a kotuwáné'a komáyáana'a súwa'naa íya'a Sépéni-marava'a kónaumne.

25 aiva'á Yérúsaremu-naopa'a Áánútuna kwaási kotúwa'naa ónaumne.

26 Áánútuna kwaási Másétóniyaa-maravakewaiye Ákáyaa-maravakewaiye sésa ayawai taisasá Áánútuna kwaási Yérúsaremu-naopakewai toómbá íma makáawai túwa'naa ónáe sésa miwítí óntamba torupámakaamba pósa simíya'a maimaé'a Yérúsaremuva'a kwé'a mátimenaumne.

27 miwítí imáyáavinkembo mirámó kwéomba mindá kawe'án-iyé. Yútaa-kwaasi ó'onkaa-kwaasi Ísu Káráisitín-aai kosimátímakaamba pósa imáyáa ésa miwítí óntamba Yútaa-kwaasi toómbá íma makáawai kwétimemba mindá kawe'á kwéovo mirán-oro.

28 torupámakaan-ontamba maimaé'a kweéme'a amáparawai mátímatuwe'a Sépéni-maravare sé'a kwégwe'a kentí naaó'a kómé'a minkákémbá Sépéni-marava'a koónaumne.

29 kentí naaópa'a komáyáanana Ísu Káráisiti ávááraumai kawe'á umátinkaniye-imagaa kwéune.

30 kesí kwaásiyono. kentáásí Ísóigo Ísu Káráisitintave'a imáyáa é'a Áánútun-amanko arumbá kwéumasinkaintave'a imáyáa é'a asiramái

simátime'a sé'a Áánútumpa'a námúnaa kwésumpo keinárawakwara'a súwa'naa umai asiramái námúnaa seró kwésune.

³¹ Yérúsaremu-naopa'a kónaunda Yútiyaa-ayampaken-Yutaa-kwaasi Ísu Káráisitín-aaiyavesa íma áraire kwésewai sínkamovo sé'a súwa'naa umai námúnaa seró. mivá'á Áánútuna kwaási máyáawai túwa'naa on-óntántávésa aamoí ónááontave'a námúnaa seró.

³² mimbáyái ánásasuwaanana Áánútumo owémó sína'o é'a aamoí é'a kentópa'a kweéme'a kotuwáné'a aúnái'a umái ménaumne.

³³ Áánútu paru kwéumasinkaiwaiya keinárawate máyáaye sé'a námúnaa kwésunda árair-aimban-iye.

16

kawe'á umái máéro siráin-kwasai.

¹ moórá-ininko áwí'a Vípi kesímánaakaanta éna Áánútuna kwaási Sénkíríyaa-naopakewai kwétuwa'naa-isa'a kwenáái simátimune.

² keinárawate kwesé Ísóigona kwaási ontávé'a kentópa'o kwínimba aamoí umánke'a keséya maiyó sé'a évaka-tantaa'o kwempímbó ímo kwáyáinda áwa'naa oro. sáwívarawai túwa'naa ena kenkwará'á súwa'naa intávé'a pó'a áwa'naa oro.

³ moórá-ininko áwí'a Párisiraawe awaikó áwí'a Ákwíraawe kawe'á umái máékaiyo kwésimatimune. mindáraiye kewé Ísu Káráisitína mayáiyá kwémayaumne.

⁴ ááéma sínkamiyakai puwúyavo-imayaa íma ésarai súwa'naa uráaya'a aamoí kwéumatinkaumne. kewé su'mai ímanivo ó'onkaa-kwaasi ó'on-o'om-baravakewai Áánútuna kwaásigwara'a aamoí kwéumatinkaawe.

⁵ mindáraití naaúmpa'a Áánútuna imáyáa ésa torupamáí kwémaewaiyave'a kawe'á umái máéro kwésimatimune.

moóráwai áwí'a Épinitasi kwemá kesí kwaási-i'a kwéintave'a kawe'á umái maiyó kwésimamune. kwemá Ésiyaa-maravakewai aiva'á Ísu Káráisitín-aaiyavena áraire siráiwaiman-iye.

⁶ moórá-ininko áwí'a Máriaantave'a kawe'á umái maiyó kwésimamune. kwemá keinárawatavena imáyáa éna anóm-bayai kwémayaiye.

⁷ kae'á Yútaa-kwaasi túwí'a Ádónaikasiye Yúniyasinteyave'a kawe'á umái máékaiyo kwésimatimune. kemá Ísu Káráisitín-aaiyave'a íma áraire siráundara'a áraire siráayawai Ísuna aantá-kwaasiyomba minkáé'nárai tuwánaraan-kwaasirai ésarai ááéma kesé ándáma uráaiye.

⁸ moóráwai Ámpíríyetasintave'a kawe'á umái maiyó kwésimamune. kwemá kesí kwaási-i'a éna Ísóigoe tarúmai máyáaye.

⁹ moórá Épáanintave'a kawe'á umái maiyó kwésimamune. kwemá kesé Ísu Káráisitína mayái kwémayaiye. moóráwai kesí kwaási-i'a iwáímá áwí'a Sítékisintave'a kawe'á umái maiyó kwésimamune.

¹⁰ moóráwai Ápérísi Ísu Káráisitína aampa'á asiramái kwégwaraiwaintave'a kawe'á umái maiyó kwésimamune. Árísítopurasina akúntávé'a kawe'á umái máéro kwésimatimune.

¹¹ moórá Yútaa-kwaasigo áwí'a Érótiyoninteyave'a Násísáasina akúmbá Ísu Káráisitína kwaásiyeyave'a kawe'á umái máéro kwésimatimune.

¹² moóráwai Taráívinae moóráwai Taráívosiye mindárai Ísóigona mayái kwémayaayawaiyave'a kawe'á umái máékaiyo kwésimatimune. moóráwai

Pésisi Ísóigo Ísuntavena imáyáa éna anóm-bayai kwémayaiwaintave'a kawé'á umái maiyó kwésimamune.

13 moórawai Árúvusi Ísu Káráisitina mayáímó kwémaenamo usáyaaitaraiwainte anówa kesinóraamba uráin-ininkoteyave'a kawé'á umái máékaiyo kwésimatimune.

14 évakarawai túwí'a Ásínkiritasiye Vírígonowe Émísiye Pátáropasiye Émásiye miwísé Ísóigona kwaási máyáawaiyave'a kawé'á umái máéro kwésimatimune.

15 évakarawai túwí'a Vírórógasiye Yúriyaawe Nériyasiye kwenámáánaakowe Órímpasiye miwísé Áánútuna kwaási máyáawaiyave'a kawé'á umái máéro kwésimatimune.

16 keinárawapimba moóra-morawaiti imáyáa kwée'a tiyáamba tíméro. Ísu Káráisitina kwaási amáparawai keinárawatavesa sésa kawé'á umái máéro kwésimatimewe.

17 kesí kwaásiyono. maarán-áimbá asiramái simátimune. évakarawai simátímakaunda-aimba íma kwa'mái sésa kampar-áimbá kwésimatimewasa isésa taaínkaar-esa évakarawai kawer-ámbá tuwésa sáwí-ampa'a kwégowe. kárákwiye'a mirán-kwáásí tínaaemba umátíméro.

18 mirán-kwáásí kentáásí Ísóigo Ísu Káráisitina mayái íma kwémaesa sáwí-imayaayavesa tirááiyavaimo om-báyái kwémaesa kampa'á simátiyuwanee sésa kwaasái kwésimatimesa simái tirumbá kwéairaraawasa ímo kawé'ó umáimo aaimó ísáawai minkámpar-áintávésa áraire kwésewe.

19 keinárawa'o áséi-kwasaimo asiramáimo taagwiyávón-aimba amáparawai kwéisaantave'a imáyáa é'a aamoí kwéumatinkaumne. kawé'-máyaíyávé'a imáyáa úmae iyé'a sáwí-mayaiyave'a íma imáyáa kwéomba mindá sirááíma kwétaiye.

20 Áánútu paru kwéumasinkaiwaiya túwa'naa ína'a sáwíyanka'a Sáátáánigomba usáyaaitanaaowe. kentáásí Ísóigo Ísu úwoi túwa'naa úmae íyíntave'a námúnaa kwésune.

21 kesé mayái kwémayaiwai áwí'a Tímóti kawé'á umái máéro kwésimatimiye. évaka-Yutaa-kwaasi túwí'a Árúsiyasiye Yésónowe Sósipataawe kawé'á umái máéro kwésimatimewe.

22 kemá Tétiyasi Póro sin-áimbá maanáúvái kwéagaye'a keináraware kesé Ísóigona kwaási úndayave'a kawé'á umái máéro kwésimatimune.

23 moórawai áwí'a Káyási kawé'á umái máéro kwésimatimiye. kwená naaúmpa'a kwégwaunasa Áánútuna imáyáa kwéon-kwaasi mindáúmpá'á torupamáí kwémaewe. moórawai áwí'a Érásátasi kwená naaópakewaiti óntanka'a kárákwiraiwai kawé'á umái máéro kwésimatimiye. moórawai áwí'a Kótasi Áánútuna kwaásigo kawé'á umái máéro kwésimatimiye.

[
24 kentáásí Ísóigo Ísu Káráisiti úwoi túwa'naa úmae íyímba árair-aimban-
iye sé'a námúnaa kwésune.]

25 Áánútu áwí'a anómba úmae iyóno. Ísu Káráisitín-aii áséi-aimba kwésimatimun-aimba ísare'a áraire kwéseмба póna Áánútu kanaán-umai asiramátínkáimba pó'a kwenááiyave'a asirayán-ímáyáa kwéowe. naaóvá'á Áánútu mináséi-kwásái aúpá'á makówasa kentáá síkwá'náwe miwí tísaavutantamba uráawaiye mináínkóna ááimba íma ísaraawe.

²⁶ Áánútun-aaí simátímakaawai mináímbá agaimakáawe. Áánútu maí'mai'a kwéiwai ívé'a paáriníye kwésimba pósa amápa'-maravakenkwaasi mináínkóná ááimba isánááowe. mináíntávésa áraire sésa taag-wiyavónááontavena mináínkóná ááimba paáruraiye.

²⁷ Ísu Káráisitimo uráintaveta Áánútu áwí'a anómba úmaeta kwéiyune. Áánútu mimbórá-Ísóígó ména kweyáá amápa-tantaatavena ísaraiwai kwenáwí'a anómba úmaeta kwéiyundaya árair-aimban-íye. kemá Póro súnnda-aimba ánásaiye.

1 Kórinti

Ísu kwíyómpa'a irówana Póro moórá-kwaai aiyayaan-umai ava'moraé-iyá'iyó. miráumai-ima maisuwéna Évésasi-naopa'a ména maanáimbá agaimái Kórinti-naoraa-kwaasi mátímakaiye. Kórinti-naopa'a anón-daopa'a Ákáyaa-marava'a kwáyon-daopa'a Kíríki-kwaasi sáwíva'a máyówasa évaka-Yutaa-kwaasigwara'a máyáapa'an-iyé. ááéma Póro Ísun-aaí kosimátíma'mae iyúwasa Ísuna aampa'á kwégwesa mésa naaémba taaínkaa'a ésa sáwí'a umái máúwana Póro mináimbá iséna maanáimbá agaimái tuwówasa mátímakaawe.

¹ kemá Póro maanáimbá agaimaráúmpo ísáaro. Áánútu kwená imáyáavinkemba kembá aantá-kwaasi-i'a umái ításinkena séna Ísu Káráisitín-aaí kosimátíma'mae naauwó séna si'mákaiye. kentáásí kwaási áwí'a Sósénisintave'a súnana maanáúvámá kwéagayaiye.

² Áánútuna kwaási Kórinti-naopa'a máyáawai ísáaro. Áánútu kwendéí-i'a umátínkaraisa'a Ísu Káráisitíye tarúmáimo máyáawai ísáaro. amápa'-maravakewai Ísóigo Ísu Káráisitímpa'a námúnaa kwésewaiye keináraware Áánútu ítátínkaraiye. Káráisiti miwírá'á kárákwiraiwai éna kentáárákwará'á kárákwiraiye.

³ Áánútu kentáásivowe Ísóigo Ísu Káráisitíye úwoi túwa'naa ésarai paru kwéumatínkaayantave'a námúnaa kwésune.

⁴ keinárawatave'a ísámai aasiyaasí Áánútumpa'a súwi kwésune. Áánútu Ísu Káráisitína mayáiyávéna imáyáa éna kwétuwa'naa-imba mindáyave'a Áánútumpa'a súwi kwésune.

⁵ Ísu Káráisitíye tarúmáimo máyáantavena Áánútu kawé'ó umátínkáimba keinárawapimba anómba uráintave'a pó'a kwenáái isé'a kawé'á umái kwésimatímewe.

⁶ Ísu Káráisitín-aaí simátímakaunata tirumpimbá tátoke'a asiramái mé'a pó'a kwenáái kawé'á umái kwésimatíme'a

⁷ Ísóigo Ísu Káráisitímo marapá'ó kumínimba amu'maré'a máyáamba Áánútun-amanko kwétimin-asirayamba maimái tátokaawe.

⁸ asiramátínkáva'a iyínana póna naaén-kanaamo Ísóigo Ísu Káráisitímo kumínín-kanaa tínana kempimbá sáwí-aimba íma kwéniye.

⁹ Áánútu sintení'o kwéena kwenááninko kentáásí Ísóigo Ísu Káráisitínte tarútínkaindayavena tááyaraimba sintení'o kwéiwai póna mirá uráiyé.

taaín-taimba uráan-kwasai.

¹⁰ kesí kwaásiyono. kentáásí Ísóigo Ísu Káráisitína asirayámbá símakaintave'a asiramái kwésimatímune. mimbórá-áimbá sé'a íma taaínkaari'a é'a mimbórávimbá mé'a mimbórá-ímáyáá é'a mimbórá-máyái máyáaro.

¹¹ keinárawatopakemba moórá-ininko áwí'a Kórówina akúmpákén-kwáásí évakarawai tasímásimesa sésa keiyái aaisan-áimbá kwésesa taaínkaar-umai máyáawe tasímásimakaawe.

¹² mináísán-áínkóná ááimba évakarawai sé'a Póro kentáásí anónnda'an-iyé sewa'á évakarawai sé'a Ápórosi kentáásí anónnda'an-iyé sewa'á évakarawai

sé'a Pítáa kentáásí anónnda'an-iyé sewa'á évakarawai sé'a Ísu Káráísiti kentáásí anónnda'an-iyé kwésewe.

¹³ Ísu Káráísiti mimbóráwái anónnda'a máyáivo íma taaínkaa'a umái máéro. kemá Póro íma keinárawatave'a imáyáa é'a taaira'á pukáumne. íma kentávé'a ísámai nombá pékaavo Ísuntave'a ísámai nombá pékaawe.

¹⁴⁻¹⁵ évakarawai sé'a Póro kentáásí anóni'a índayavena nombá pésinkaraiye sevó sé'a sáwívarawai íma nombá pétinkaraunda mindáyave'a Áánútumpa'a súwi kwésune. keinárawapinkemba íma sáwívarawaiman-ivo kae-kwáásí túwí'a Kárísipasiye Káyásiye minkáé'náraiye su'mai nombá pétinke'a sáwívarawaimo ímo pétinkaraundayave'a Áánútumpa'a súwi kwésune.

¹⁶ ániwo moóráwái áwí'a Sétevanasiye kwená akúné nombá pétinke'a imáyáa é'a á'owima íma pétinkaraumne.

¹⁷ Ísu Káráísiti íma simásimena séna nombá pétinkamae naauwó íma simásímakaivo áséi-kwasai simátíma'mae naauwó séna si'mákaiye. Ísu Káráísiti taaira'á pukáin-aintakona ááimba íma ísáavo sé'a Káráísitin-ai avora'á kwésimatime'a kwaásiti kawer-ímáyáávínkén-áímbá íma sé'a tavisí-áímbá íma kwésimatime'a avora'á Káráísitin-ai kwésimatimune.

Ísumo pukáimba Áánútuna asirayánkómán-iyé kwaasái.

¹⁸ sáwí'o umáimo kwémaewaina aambó kwégwaraawai Ísu Káráísitimo kwaásiyavenamo imáyáa éna pukáin-aintavesa sésa úwoi-aimban-iyé kwésevo Áánútunopa'o kwégon-amba kwégwaraundawaiya mináintávéta séta Áánútu kwésuwa'naa in-ásíráyámbá iyéyá kwésune.

¹⁹ sáwí'o umáimo kwémaewaina aambó kwégwaraawaiyavena Áánútun-ai aúváivimba agaimaréna séna marapá-kwáásí kawer-ímáyáámán-iyé kwésen-imayaa ánásasuwe'a ó'on-o'on-imayaagwara-kwaasiti imáyáa maitiyuwánaumne agaimaréna siráiyé.

²⁰ marapá-tántáátávésa kawer-ímáyáá kwéowaiyavena Áánútu séna minímáyáá úwoisan-tantaa'an-iyé siráiyé. kawer-ímáyáágwáráwái íma aiva'á kwíyasa pósa áamáambo ísaraawai íma aiva'á kwíyasa pósa marapá-tántáátávésa kwaasái símae kwénaaowai íma aiva'á kónááowe.

²¹ Áánútu kawer-ímáyáá éna séna marapá-kwáásí miwítí kawer-ímáyáávínkémbá íma kanaán-umai kesí ááimba suwánanaaowe súmbanivo imáyáa éna séna kesááiyavesa áraire síyawai sáwí'o umáimo máyáampinkemba iyátinkanaumne Áánútu súwata mináséi-kwásái kwésimatimunasaya évakarawai úwoi-aimban-iyé kwésewe.

²² Yútaa-kwaasi sésa ímo awánaanda-i'o inatá Ísu Káráísitin-aaiyavesa áraireya sénaumne sewasá Kíríki-kwaasi kawer-ímáyáámán-iyé kwésen-imayaa kwéavakaa-ombanivo

²³ kesáá Ísu Káráísitimo kentááyávénamo imáyáamo énamo pukáin-ainta kwésimatimunasaya Yútaa-kwaasi mináímbá isésa Ísu Káráísitin-ai tínaemba kwéumamewasa Kíríki-kwaasi mináímbá Áánútuna kawer-ímáyáávínkén-áímbá isésa úwoi-aimban-iyé kwésewata

²⁴ Yútaa-kwaasivinkene ó'onkaa-kwaasivinkene Áánútu ításinkaraiwaiya séta Áánútuna kawer-ímáyáávínkémbá Ísu Káráísiti pukáísana Áánútuna asirayánkó sáwí'o umáiyáamo máyaundavinkenta kwéiyasinkaintaawe.

²⁵ marapá-kwáásí sésa Áánútuna imáyáa úwoi-imayaaman-iyé kwésen-imayáao kawer-ímáyááó póna kwaásiti kawer-ímáyááómbá usáyaaítaraiye. kwaási sésa Áánútu aamoisayámbá iyémó kwésen-aamoisayanko kwaásiti asirayámbá usáyaaítaraiye.

²⁶ kesí kwaásiyono. Áánútumo kwená kwaási-i'o umátínkaronka'a máyówaina ááimba imáyáa oro. keinárawapimba marapá-kwáásí túranka'a kawer-ímáyáágwárá-kwáásí íma sáwíva'a máémba moórá-mora-umai mé'a marapá-kwáásí túranka'a asirayán-kwáásí íma sáwíva'a máémba moórá-mora-umai mé'a marapá-kwáásí túranka'a túwí'o kwáyon-kwaasi sáwíva'a íma máémba moórá-mora-umai méraawe.

²⁷ marapá-kwáásí sésa úwoi-kwaasiman-owe kwésen-kwaasivinkemba Áánútu kwená kwaási-i'a umái ítátinkena marapákén-káwér-ímáyáágwárá-kwáásí Áánútuna kwaási tuwánésa sésa kentáásí kawer-ímáyáá úwoisamban-iyé sénááontavena Áánútu mirán-kwáásí ítátinkaraiye. marapá-kwáásí sésa aamoisayán-kwáásímán-owe kwésen-kwaasivinkemba Áánútu kwená kwaási-i'a umái ítátinkena marapákén-ásíráyánkwárá-kwáásí Áánútuna kwaási tuwánésa sésa kentáásí asirayámbá úwoisamban-iyé sénááontavena Áánútu mirán-kwáásí ítátinkaraiye.

²⁸ marapá-kwáásí sésa úwoi-kwaasiman-owe sésa simái sáwí'a kwéumatinkaawaiye ímo méraawaiye Áánútu kwená kwaási-i'a umái ítátinkaraiye. marapá-kwáásí sésa anón-kwaasiman-owe kwésen-kwaasi ánásanaaontavena úwoi-kwaasivinkemba Áánútu ítátinkaraiye.

²⁹ Áánútu aúranka'a miwí kentúwí'a íma mósá maránááontavena úwoi-kwaasivinkemba Áánútu ítátinkaraiye.

³⁰ Áánútu Ísu Káráisitinte tarútinkaraisa'a máyáawana póna Ísu Káráisiti kentáásí kawer-ímáyááóná ááini'a Áánútu umánkaraiye. Ísu Káráisiti pukáintavena Áánútu kwenaúranka'a arupíya umásinkenaya kwená kwaási-i'a umásinkenaya sáwí'o umáíyaamo máyaundavinkenta maisiyuwéna siráísata máyaumne.

³¹ mináíntávéna naaóvá'á Áánútun-aaí aúváívimba agaimaréna séna moóráwaimo kesúwí'o mósá maránáe sénamo éna íma mirá éna Ísóigo áwí'a mósá maráíno agaimaréna siráíye.

2

Ísu taaira'á pukáin-kwasai.

¹ kesí kwaásiyono. kentópa'o komé'a Áánútun-aaí paárurain-aimba kosimátimewandara'a kesúwí'a maé iyígwáe-aimba íma simátime'a Áánútun-aaí avora'á simátímakaumne.

² ááéma imáyáa é'a sé'a kentópa'a komáénda íma mirám-baaran-tantaakona imáyáa é'a simátime'a Ísu Káráisitintave'a imáyáa é'a kentááyáváiyé séna taaira'á pukáin-aine su'mai imáyáa é'a kosimátimenaumne sé'a

³ kentópa'a komáéwandara'a sáá'a kwégowa'a tavaravamá kwéuwa'a aamoisayán-kwáásí mé'a

4-5 aaimó simátimewandara'a Áánútun-aaiyavesamo áraire síyawaina ááimba íma kwaásiti kawer-ímáyáávínkémbán-ivo Áánútuna asir-ayámpínkémbán-iyé sé'a simátimé'a Áánútun-amankona mayáíyé asirayáné agaráátinkááwána'a awánaraawe.

Áánútuna kawer-ímáyáágóná kwaasái.

6 Áánútuntave'a asiramái máyáawaiyave'a kawer-ímáyáávínkémbá kawer-áímbá kwésimatimune. minkáwér-ímáyááo marapá-kwáásívínkéné marapá'ó kárákwiraawaimo ánásanaaowaivinkene ímanivo

7 minkáwér-ímáyááo Áánútumpakemban-iyé. Áánútu maramá íma urónka'a séna to'mayaa é'a naaémbe paáronana mindá'á kawé'á umátinkainasa ságayan-ayampa'a ménaaowe siráimba kentááyávéna séna minkáwér-ímáyáá aúpá'á makáimba póna kwáyowasa

8 marapá'ó kárákwiraawai íma kawé'á umái ísaraawe. ísaresaraai Ísóigo ó'oran-aainkwarawaimba taaira'á íma tuvúwúwana pukáisino.

9 mináíntávéna naaóvá'á Áánútun-aai aúváívimba agaimaréna séna Áánútu to'mayaa umái kwembó tirumbó ámén-kwaasi timíniye. túrandei íma awánésa táá'a íma isésa íma imáyáa uráan-tantaa'a Áánútu to'mayaa úmakaimba timíniye agaimaréna siráiyé.

10 ánivo Áánútu kwenamankómbá ai'marówana keséya ména Áánútumo to'mayaa úmakainta agaráásínkaraintaawe. Áánútun-amanko amápa-tantaa'a awánéna Áánútumo kwenarumpimbó imáyáa éna to'mayaa úmakaimba awánaraiye.

11 kwaásimo ombá moóráwaina imáyáa íma kwéawanaivo kwenamankówé su'mai kwéawanaiye. miráumai Áánútuna imáyáa íma kwéawanaavo kwenamankówé su'mai kwéawanaiye.

12 Áánútu marapákén-ásíráyámbá íma siménaya kwenamankómbá ai'marówana keséya ména asirayámbá símakaiye. Áánútumo to'mayaa umáímo kwésiminta awánanaundayavenaya kwenamankómbá ai'marówana keséya kumbáyaiye.

13 mináíntá kwésimatimunda íma kwaásiti kawer-ímáyáávínkén-áímbán-ivo Áánútun-amanko simásímakain-ainta kwésimatimune. Áánútun-amankomo tirumpimbó máyáin-kwaasiyaveta Áánútuna árair-ainta kwésimatimune.

14 Áánútun-amankomo tirumpimbó ímo máyáiwai kwemó kwétimintantaa'a íma kanaán-umai kwémaesa mintántáátávésa sésa úwoisamban-iyé kwésesa marapá-kwáásí Áánútun-amankomo kwétimin-tantaa'a íma kanaán-umai kwéisaavo Áánútun-amankomo tirumpimbó máyáiwaiye su'mai mintántáá'á isésa kawé-tántáá'án-iyé kwésewe.

15 Áánútun-amankomo tirumpimbó máyáiwai kanaán-umai amápa-tantaakona ááimba taaínkaar-umai sáwí-aaine kawer-ááiné kwéisaavo marapá-kwáásí Áánútun-amankomo tirumpimbó máyáiwai tuwánésa miwítí mayáígóná ááimba íma kwéawanaawe.

16 naaóvá'á Áánútun-aai aúváívimba agaimaréna séna Ísóigomo imáyáamo kwéimba íma isáamba pósa íma kanaán-umai kwená imáyáa arupí kwéumankaawe

agaimaréna siráimbanivo Áánútun-amankomo sirumpimbó máyáiwaiya Ísu Káráisitina imáyáaya kwéisaumpo marapá-kwáásí kentáásí mayáígóná áaimba íma kwéawanaawe.

3

Áánútuna mayái-kwáásítí kwaasái.

¹ kesí kwaásiyono. Áánútun-amankomo tirumpimbó anómbo umáimo máyáin-kwaasimo kwésimatimundantemba kentópa'a komáyaawandara'a keinárawa'a íma mirá simátíme'a Ísu Káráisitintave'o ímo asiramáimo máyón-kwaasi untáv'é'a taíntuwe-yaintuwe'a simátímakaumne.

² umarambó asirayán-tómbó ímo tímémbo náambo tíméntemba Káráisitinaaíma íma asirayán-áimpímbán-ivo etóyóí-aimpinkemba simátímakaumne. ááéma íma kanaán-umai ísaraantave'a mirán-áimpínkémbá Káráisitinaaí simátímakaumne. ívékwará'a mirán-umai mé'a pó'a íma kanaán-umai kwéisaawe.

³ Ísu Káráisitintave'a íma asiramái imáyáa kwée'a marapá-tántáátáv'é'a imáyáa kwée'a mé'a tirumbó sáwí'o kwéumatinke'o aaisan-áimbó kwésemba marapá-tántáátáv'é'a imáyáa kwée'a marapá-kwáásímó máyáanten-umai mirán-umai kwémaewe.

⁴ évakarawai Póro kentáásí anóna'an-iyé sewasá évakarawai Ápórosi kentáásí anóna'an-iyé kwésemba marapá-kwáásímó máyáanten-umai mirán-umai kwémaewe.

⁵ kenkáí súwí'a mósá maré'a taaínkaar-umai máévainivo Áánútuna mayái-kwáásíráiyé su'mai úye. Ísóigo Ápórosintavena séna kesí mayái mayaaó séna kentávéna kesí mayái mayaaó súwakai kwená mayái mayááwáya'a Ísóigon-aaiyave'a áaire siráamba kwená mayái-kwáásírái úye.

⁶ kígauva'o ánáyumbo ontembá Ísóigon-aai simátimewanana námáimo umáimo siyútúwáantemba Ápórosi miráumai túwa'naa úwana Áánútumo ánáyumbo anómbo umátínkáintemba kwemá imáyáa timúwa'a kwenáái tirumpimbá tátokaawe.

⁷ ánáyumbo iwáiyé námáimo umátínkáiwaiye mindárai íma anón-kwaasi óivo Áánútu anómbo kwéumatinkaiwai kwemá anóndakoman-iyé.

⁸ ánáyumbo iwáiyé námáimo iwáiyé mimbórái'a umái máyaayamba póna Áánútu miwítí mayáígóná meéyámbá timíniye.

⁹ kesé Ápórosiye Áánútuna mayái-kwáásí úya'a keinárawa'a Áánútuna kígauraamba owatá miráyáámó úndaya Áánútundeiya úmpo mirápá'á kenkáiyáv'é'a íma imáyáa ombá keinárawa'a kwétaainaawe. íma taaínkaar-oráámbá kwétaainaawe. keinárawa'a Áánútumo kwéin-dankaani'a kwéowe.

¹⁰ Áánútu súwa'naa úwa'a keinárawapimba mayái mairáumne. naambó kwéon-kwaasira'o kárákwiraiwaimo kawer-ímáyáámó énamo ávombo áyáintemba Ísu Káráisitinaaímo simátímakaunda ávonkaamba aítínkáva'a kówánasa minávónká'ó naambó kwéowai mimbáyái kárákwiyoro.

¹¹ ó'on-avomba íma ayánááovo mimbórá-ávómbó Áánútumo á'o aimakáimba minávómbá Ísu Káráisitiman-iyé.

¹² minávónká'á naambá ónááovo évakarawaimo ésa Áánútuntavesamo ímo asiramáimo imáyáamo kwéowai kwááyu-yantaa'a taaineiyé owáinéiyé íyasa évakarawaimo ésa Áánútuntavesamo asiramáimo imáyáamo kwéowai asiramáimo kwaíkwei'o ínín-tantaa'a kóri-ontandeiye ó'on-o'on-ontandeiye ónááowe.

¹³ Áánútuna kwaásiti mayái naaémba paáríndara'a iramó évaka-tantaa'o kénamo évaka'o ímo kaintembá Ísu Káráisitimo kuminín-kanaamo tíndara'a Áánútuna kwaásiti mayái paárínana évaka'-mayai ánásainana évaka'-mayai úwoi kwéniye.

¹⁴ minávónká'ó naambó kwéomba asiramáimo kwaikwai'o ínín-tantaa'nei kwéowai miwítí mayái kwáyainasa miwítí kawé'-mékámá mayánááovo

¹⁵ kwááyu-yantaa'nei kwéowai miwítí mayái ánásainasa mimbáyáígóná meékámá íma maésa miwíyé su'mai kawé'á umái ménaaowe. kwaásiti náaindaambo kágwisasamo miwíyé su'maimo kawé'ó umáimo máéntemba miwí mirá ónááowe.

¹⁶ keinárawa'a ímo taaínkaar-umaimo máéraamba taaínkaar-umai kwémáémbanivo Áánútun-amanko kentirumpimbá máyáimba Áánútuna mono'-nánkáámbá kwéomba imáyáa oro.

¹⁷ Áánútuna mono'-námbá aoka'-námbá isa'á keinárawa'a mindánkáámbá owasá évakarawaimo keinárawa'o sáwí'o umátinkaawa'o sáwí'o umáimo máyáambo éna Áánútu miwí ánásasuwanimba ímo taaínkaar-oráámbá kwétaainkaar-owe.

¹⁸ kentí imáyáao kampa'á simátíyúwáivo sé'a kárákwiyoro kwésune. marapá-kwáásí túranka'a kawer-ímáyáágwárá-kwáásíyá úne kwésewai Áánútu aúranka'a kawer-ímáyáá ónááontavesa marapákén-káwér-ímáyáá íma aiva-tántáá'án-iye seró kwésune.

¹⁹ marapá-kwáásí kawer-ímáyááwémó kwésen-imayaayavena Áánútu séna sáwí-imayaaman-iye kwésiye. mináíntávéna naaóvá'á Áánútun-aai aúváívimba agaimaréna séna

marapá-kwáásí miwítí imáyáa mósá kwémaraawana Áánútu sisaná miwítí imáyáao kampa'á kwésimatiyuwaiye agaimaréna súwana

²⁰ moóráva'a agaimaréna séna

kawer-ímáyááwémó kwésen-imayaayavena

úwoi-imayaawe Ísóigo siráíye

agaimaréna siráimba

²¹ mindáyave'a kwaásimo kwéowain-auma íma maé íyóro. amápa-tantaa'a túwa'naa ínimba kwáyáíye.

²² kemá Pórowe Ápórosiye Pítaawe túwa'naa ínimba ónaundaya máyaumne. marawé amápa-tantaa'o kwáyáine úwoimo ménaaona'i. puwónááona'i. mindá túwa'naa ínimba kwáyáíye. ívé'o kwáyáin-tantaare naaémbo paárinin-tantaakwarare mindá túwa'naa ínimba kwáyáíye

²³ keinárawa'a Káráisitina kwaási owaná Káráisiti Áánútundeiman-iye.

4

Ísóigona aantá-kwaasiti kwaasái.

¹ keinárawa'a kentááyáv'é'a imáyáa é'a sé'a Káráisitina mayái-kwáásí ésa Áánútumo aúpá'ó makáimba agaráátinkena séna mináímbá simátíma'mae nááoro. mimbáyáír'á kárákwiyoro siráiwai owé-ímáyáá oro.

² moóráwaina mayáír'á kárákwiraiwaimo sisasamó ontembá mirán-oro.

³ Áánútuna mayáír'á kárákwiraundawaiyave'a keinárawara'o ó'owiya'o sé'a kawé'-máíyá'í i. sáwí-mayaiya'iyo sé'o kwéseмба íma anón-imayaa é'a kesí mayáíyáv'é'a íma awáné'a kawé'-máíyá'í i. sáwí-mayaiya'iyo kwésune.

4 kesirumpinkén-ímáyááómó sénamo kaweré su'mai uráanemo sínimba kawe'-má'yá'yá'i. sáwí-mayaiya'iyo-aimba íma kendéímán-ivo Ísóigondei póna kwésuwanaiye.

5 mindáyave'a Ísóigomo ímo kunkáindarare Ísóigomo siráin-kanaamo ímo tiráindarare íma taaínkaare'a sáwí'an-owe. kawe'án-owe íma seró. Ísóigomo kumíndara'a kwaásiti aúpár-ímáyááwé kwaásiti ááine paárínana mitáwai Áánútu kwaásiti kawe'-má'yá'yávéna kawe'án-owe síníye.

6 kesí kwaásiyono. arupí ónááontave'a simátímakaunda-aimba Ápórosiye kesémo siráunda íma kenkáráiyé su'mainivo amápa-kwaasiyavaigwara'a siráumne. Áánútun-aaí aúvái-kwandaavimba agaimarésa siráantemba mirán-oro. moórá-anondako áwí'a maé iyé'a moórá-anondako áwí'a simái sáwí'a kwéomba kentúma maé kwéiyomba mirá ímo oráámbá kwéowe.

7 keinárawa'a íma usáyaaitaraawain-ovo mirámó kwéon-kwaasi-i'a Áánútu umátínkaraiye. Áánútu mirán-kwáásí-i'a umátínkaraivo kentúma íma maé iyé'a sé'a kesáá keyáárikata mirán-kwáásíyá máyaumne íma sero.

8 keinárawa'o maarán-áimbó sembá kampa'á sé'a kawe-kwáásí-i'a umáiyá máyaumne. íma Ápórosiye Pórowe simásímakaayan-imayaavinkemban-ivo kentáásí imáyáavinkenta Áánútuna imáyáa iséta mindáraiya usáyaaitaraumne kampa'á kwésewe. keinárawa'o usáyaaitaraankakai keiráígwárá'á miráumaiya usáyaaitauyasino. sáwí-yantaakomba usáyaaitaigwae sé'a súnda íma usáyaaitaraawe.

9 imáyáamo únda Áánútu kwená aantá-kwaasiya amápa-kwaasi tínaaempata sínkarainta tínkamowasamo púwón-kwaasimo kwaási túranka'o mótkesamo tínkankaantemba kwíyómpaken-kwayo'narawa túrankare kwaási túrankare Áánútu kentáá mirá umásínkaraintaawe-imayaa kwéune.

10 Ísu Káráisitín-aaímo kwésimatimundayavesaya sésa sáwí-imayaagwara-kwaasin-owe kwésevo keinárawa'a kesávé'a sé'a Ísu Káráisitiye tarúmaiya méta kawer-ímáyáágwárá-kwáásíyá úne kwésewe. kesáá aamoisáyán-kwáásíyá úna'a keinárawa'a kesávé'a sé'a asirayán-kwáásíyá úne-imayaa owáímá pó'a kentúwí'a maé iyé'a kesúwíta kwétuwaawe.

11 Áánútuna mayái maimaé kwénaaundaya ááéwe ívére nontáváiyé toóntáváiyé sáái kwésinkaisata íma naambá makéta íma kawer-únáánkwtóí makáunasaya kwésinkamowata

12 toómbá íma úwoi mayánaundayaveta anóm-bayai kwémaeta óntamba kwémayaunasaya simáímo sáwí'o kwéumasinkaanta Áánútu kawe'á umátinkaniye-aimba kwésimatimunasaya sáwí'o kwéumasinkaanta asiramái méta íma ivátuwaunasaya

13 kentáá súwí'a kumínkwáe sésa kampar-áimbá kwéseмба anondá kawer-áimbá kwésimatimunasaya ááéwe ívére kentááyávésa sésa ovairáán-kwáásín-ovo miwí táái íma ísáaro kwésewe.

14 kesí iyámpóiyone sé'a imáyáa kwéundawai tááko pééi sína'a isé'a kawe'á ónááontave'a maanáúvái kwéagayaumne.

15 Káráisitína kwaási owasá sáwívarawai Ísu Káráisintín-aaí kwésimatimemba íma sáwívarawai kentivoísái máyáavo aiva'á Káráisitín-aaí simátimewana'a Káráisitiye tarúmai máyáantave'a keyáá kentionomá úne.

16 mindáyave'a kwakwíy'é'a sé'a kemó úndantemba mirán-oro kwésune.

17 mindáyave'a moóráwaimba Tímótimba ai'maráanana kentópa'a kweémena kwíníye. kwemá Ísóigoema tarúmai máyáiwai íma siyuwéna asiramái ména kesááninkaamba umái máyáiwai kwená imáyáa kwéundawai

kentópa'a kwéna Ísu Káráisiti aúranka'o máyaunda-aine Áánútuna kwaási naaó'-nao'a máyáawai kwésimatimunda-aine kosimátimena kemó máyaundanten-umai máéro-aimba kosimátiminiye.

¹⁸ keinárawapinkemba évakarawai sésa Póro úwoi aúváivinken-aimba kwésivo kentáásopa'a aaimó simásimindayavenaya íma tíniye kwéseмба kentúma maé iráawe.

¹⁹ ánivo Ísóigomo owémó sína'o é'a sáwiyanka'a kentópa'a kwé'a túmo maé iráawai siráan-aine su'maiyave'a íma kónaumpo miwítí asirayámbá Áánútunopakena'iyó. awánaandayave'a kónaumne.

²⁰ Áánútumo kentáará'ó kárákwiraimba maarán-iyé. íma aaineiyé su'mai kárákwiraivo Áánútuna asirayánká'ó kwémaewai miwírá'á kárákwiraiye. mindáyave'a Áánútuna asirayánkára máyáa. íya Áánútuna asirayánkára máyáao sé'a kotuwánanaumne.

²¹ imáyáa oro. keinárawatopa'o ímo kuráandara'o sáwí-imayaamo tuwé'o kawé'ó umáímo méwa'a kentí imáyáa é'a paru umáíya koménaumne. ímo mirámó uréwa'o é'a asiramái arupí koumátinkanaumne. mindáyave'a imáyáa oro.

5

avowán-awaininkomba mairáin-kwasai.

¹ keinárawapinkemba moórawai anómba sáwí'a éna avowán-awaininkomba mairáiyé sewa'á ísaraumne. keinárawa'a Áánútun-aaiyave'a áraire kwésewai mirá-sáwí'ó kwéiwaintave'a étuwaaao íma sewaná úwoi mirá kwéimbanivo Áánútuna aambó ímo kwégwaraawai íma mirá kwéesa mirámó kwéowaiyavesa sáwí-meyamba mayánááowe kwésewe.

² keinárawapimba moórawai ména anó-sawí'a kwéisa'a kawé'a umáíya máyaumne kampa'á kwése'a kentúma maé kwéiyovo sáwí'a uráin-kwaasiyavena kentirunkómó umbaimó táina'a minkwáási ai'mátuwaaro.

³ kemó kentópa'o komékai minánó-sáwí'ó uráiwaimba aaivimbá mayanké'a sáwí'a kwéone súšina. kemá némpa'a mé'a kesí imáyáao kentópa'a kwáyáisa'a misáwí'ó uráiwaimba á'a aaivimbá mayánkaraumne.

⁴ torupamáimo maíyampimba kesí imáyáao kentópa'a kwáyainana Ísóigo Ísuna asirayámbá keinárawate kwáyaintave'a misáwí'ó uráiwaimba aaivimbá mayánkáaro.

⁵ Áánútuna kwaási kárákwiraampinkemba ai'mátuwenana Sáátáánigo umbai-yántáá'á amínana sáwí-amba tuwáinana Ísóigo Ísumo kumíndara'a kwembá airánintave'a mirá é'a aaivimbá mayanké'a aúwáaro.

⁶ kawé'a umáíya máyaumne kwése'a makáawanamo moóra-kisaamo kampindénamo imbá amápa-kisaava'o kóyáwé intembá keinárawapimba moórawai miráumai sáwí'o índawai keinárawapimba tivó sé'a ai'mátuwaaro.

⁷ týótaasa-tanon-kanaa tóyo ésa Yútaa-kwaasi toómbó intóráin-tantaa'a tuwésa aúna-tomba marésa sipisípi-araa'a tuvú'mái kwénaawe. miráumai Ísu Káráisiti kentááyáváiyé séna pukáimba pó'a aúnaí'a umái mé'a mindáyave'a misáwí'ó uráimba kwétuwe'a kawé'a umái máéro.

⁸ sáwí'o kwéone sáwí-yantaatavaiye íma aamoí é'a kawé-tántáátáváiyé árair-aintavaiye su'mai aamoí oró.

⁹ ááéma moóra-avai agaimái simátimé'a sé'a aarai-úmóyáné kwaai-úmóyáné kwéowaise íma máéro siráunda

¹⁰ mináimbó siráunda Áánútuna kwaásivinkembo mirámó kwéowaise íma máéro siráumne. Áánútunopa'o ímo tiráan-kwaasi aarai-úmóyáné

kwaai-úmóyáné ó'on-o'on-tantaar-umoyane túran-andawe ésa marapá-tántáátávésa aamoí ésa íma Áánútuntavesa aamoí ésa mirámó kwéon-kwaasiyave'a íma sé'a Áánútuna kwaásivakewaimo mirámó íyáyé'a siráumne. Áánútunopa'o ímo tiráan-kwaasi amápa'-marava'o máyáamba íma tiyuwé'a miwísé úwoi máéro.

¹¹ ánivo agaimakáunda-ainkona ááimba maarán-áimbán-iye. moóráwai Áánútuna kwaási úne kwésiwei aarai-úmóyáné ó'on-o'on-tantaar-umoyane aúran-andawe éna marapá-tántáátávéna aamoí éna Áánútuntavena íma aamoí éna simái túwí'a sáwí'o umátinkena uwo'aó'-nómbá néna uwo'aó'á kwéiweise íma mé'a kwesé íma toómbá naaró. agaimakáunda-ainkona ááimba mirán-áíntávé'a siráundawe.

¹²⁻¹³ ímo Áánútunopa'o tiráawai kemá íma aaivimbá maitinkánaumpo Áánútu aaivimbó maitinkánímba mindá kwendéímán-iye. keinárawapinkemba Áánútuna kwaási sáwí'o uráawai aaivimbá maitínkáaro. keinárawapinkemba moóráwai misáwí'ó uráindawaimba ai'mátuwaaro.

6

Ísóigona kwaásivimbo umbai-yántáá'ó kwáinda arupí umátínkáaro siráin-kwasai.

¹ moórá-aimbo sáwí'o kwéomba simátíménda ísáaro. keinárawapinkemba évakarawai sáwí'o ombá ímo Áánútunopa'o tiráan-anon-kwaasitopa'a mátínkare'a aaivimbá maitínkáamba sáwí'a kwéovo Áánútuna kwaási anón-kwaasira'a mátínkare'a iséise é'a arupí umái máéro.

² naaémba Áánútuna kwaási anón-kwaasi-i'a ésa amápa'-maravaken-kwaasi táái isésa kawé'-má'yáiyé sáwí'-mayaiye sésa taainkaar-esa naaémba mirá ónááovo ívé'a sáwíyan-aimba kanaán-umai iséise é'a arupí umái máéro.

³ naaémba kwíyómpaken-kwayo'narawa táái isánááomba mindá anón-tantaa'an-ivo marapá'ó máyáan-kwaasi tááimo arupí ónááomba mindá sáwíyan-tantaa'an-iye.

⁴ moórá-yantaa'o arupí ónáe sé'o é'a Áánútuna kwaásivimbo túwí'o ímo kwáyainda-kwaasiyave'a arupí umásínkáaro íma sé'a túwí'o kwáyaindawaiyave'a arupí umásínkáaro seró.

⁵ sáwí'a kwéune sé'a misáwí'ó kwéomba iyátuwe'a kawé'á ónááontave'a maanáimbá kwéagayaumne. keinárawa'a sé'a kawer-ímáyáágwára-kwáásiyá úne kwésemanivo íma aaí ísámai arupí kwéumatinkaavo

⁶ Áánútun-aiyavesa ímo áraire siráawaira'a mátinke'a sé'a moórá-aimba arupí umásínkáaro sé'o kwéomba mindá sáwí'an-iye.

⁷ Áánútunopa'o ímo tiráan-kwaasira'o mátinke'a aaivimbá maitínkáamba sáwí'a é'a Áánútuna aambá íma kawé'á umái kwégwaraawe kwésune. kentí anón-kwaasimo ísátinkaiyan-ainkomo éna ayááímó úwoimo kwénimba mindá kítoka'a sáwí'an-ivo Áánútunopa'o ímo tiráan-kwaasitopa'o aaivimbó maitínkáamba mindá anómba sáwí'an-iye.

⁸ mirámó ombá Áánútuna kwaási kentívá'awaawi sáwí'a kwéumatinke'a kentúwíkwara'a sáwí'a kwéowe.

⁹ sáwí'o kwéowaimo Áánútumo kárákwiraipa'o ímo kónááowaimo ontembá kwéowe. kampar-ímáyáá íma é'a simátimunda-aimba ísáaro. aarai-úmóyáné kwaai-úmóyáné ésa marapá-tántáátávésa aamoí ésa Áánútuntavesa íma aamoí ésa kwaai keiyái kesuwainíné sisaná kesuwairé sésa sáwí'a úmae nááówasa aarai miráumai keiyái sáwí'a úmae kwénaesa

¹⁰ umóyámbá ombá túran-anda ésa uwo'aó'-nómbá nésa uwo'aó'á ésa simái túwí'a sáwí'a umátinkesa kwétinkamesa umóyámbá ésa mirámó kwéon-kwaasi Áánútu kárákwiraipa'a íma kónááowe.

¹¹ keinárawapinkemba évakarawai mirámó uráan-kwaasiraani'a kwéombanivo kentáásí Áánútun-amanko Ísóigo Ísu Káráísitina asirayándéí misáwí-yántáá'á maitiyuwéna Áánútunde-i'a umátinkena kwenaúranka'a arupí umátínkaraiye.

túwawaa'nei Ísóigona mayái mayánááon-kwasai.

¹² keinárawapinkemba évakarawai sé'a amáparitaamo kwéundaya kanaán-iye kwésevo kemá sé'a évakari'o kwéomba íma kawé'á kwéumatinkaiye sé'a moórá-aimba amápari'o kwéunda kanaán-ivo évakari'o kwéunda miwá kembá tátoranintave'a a'áo kwésune.

¹³ toónkó tirumpimbó kumíníntavena isaná tirunkó toómbó náníntavena kwáyáimba póna Áánútu minkáé-tántáá'á ánásasuwaníye. mirá ínivo túwawaatavesa imáyáa ombá maarán-iye. túwawaa'nei aarai-úmóyámbá ónááomba ímanivo mintúwáwáá'néi Ísóigona mayái mayánááowe. mirámó ónááontavena Ísóigo túwawaaka'a kwétuwa'naa-iye.

¹⁴ Áánútu Ísóigomba pukáimpinkemba usásinankaraintemba kwená asirayándéí kentáá súwawaa'a usásisinkanintaawe.

¹⁵ kentúwawaa'a Káráísiti aiyayaankaambo kwéimba pó'a eénánká'ó kwénaaínda-ininkowe íma maé'a mimbórá-túmá aú'mái máéro.

¹⁶ moóráwái eénánká'ó kwénaaínda-ininkoe máyáimba mimbórá-túmá aú'mái máyááíye. mindáyavena naaóvá'á Áánútun-aai aúvái-kwandaavimba agaimaréna séna minkáé'nárai mimbórá-túmá ma'mái máyááíye agaimaréna siráíye.

¹⁷ ánivo Ísóigoe tarúmai máyáíwái kwenamankó kwesé máyáísana mimbóráí'a umái máyáíye.

¹⁸ aarai-úmóyáné kwaai-úmóyáné kwéomba tínaaemba umáméro. ó'on-o'on-tantaa'o sáwí'o kwéomba túgo íma sáwí'a kwéivo aarai-úmóyámbó kwéomba túgo sáwí'a kwéíye.

¹⁹ Áánútu kwenamankómbá ai'marówana kentirumpimbá kumbáyáimba póna kentúma Áánútun-amankona naambá kwáyáimba á'a ísaraawe. kentúma Áánútundeima isa'á kesúma kendéiyáámá póta sirááímo kwétaini'a úwoi ónaumne íma seró.

²⁰ Ísu Káráísiti keinárawatavaiye sénamo pukáimba mimbéyámbá keinárawa'a kwendéímán-ovo marapá'ó máyáamba Áánútu áwí'a anómba úmae íyóro.

7

aaraimó kwémayaan-kwasai.

¹ évakar-aimbo agaimáímo sísa-uraan-aintave'a simátimune. awá-kwáásí aarai íma maésa úwoimo ménaaomba mindá kawé'án-iye.

² ánivo keinárawa'a úwoi kwaásivimbo máyáawái aarai-úmóyáné kwaai-úmóyáné anómba kwéompimba máyáantave'a umóyámbá únavo sé'o aarai máyáiyasa kwaai máyáiyasamo ónááomba mindá kawé'án-iye.

³ kwaaigó kwenáúma íma aambá aunínívo mindá awainínkóndéímá isaná awainínkó kwenáúma íma aambá aunínívo awaikóndéímá isaná miráumai kwenáwa'na-awa'naa umái méyaaoye.

⁴ awainínkó kwenáúma íma kárakwiyisana awaikó kwégarakwisana awaikó kwenáúma awainínkó kwégarakwiyye.

⁵ íma aambá aunésarai ánivo kanaán-iyé sésarai Áánútuntavesarai imáyáa ésarai námúnaa símae iyóyááoyantavesarai sáwíyan-kanaa agándayaaoye. minkánaá ánásainasarai mimbórávimbá koyauwé'mái méyaaoye. íma kanaán-umai kentúra'a kárakwirewana ayáátáaka'a nénka'a méyana kawé'ó umáimo méyan-asirayamba ánásainana Sáátáánigo sáwí'a ígwáe séna tavisívó sé'a simátimundantemba mirán-oro.

⁶ mináíntávé'a íma asiramái simátimé'a sé'a mirán-oro sé'a mirán-áíntávé'o sísaá omba simátimé'a sé'a mirámó ónááomba kawé'án-iyé kwésune.

⁷ kemó aaraimó ímo makáundantemba amáparawai mirámó ónááomba siráái kwétaiye. ánivo ímo mirámó ónááomba Áánútu mirám-baaran-tantaakona asirayámbá kwétimiye.

⁸ simátíménda awá-kwáásíyé ketor-íníné ísáaro. kemó máyaundantemba mirámó ónááomba kawé'án-iyé.

⁹ ánivo ímo kanaán-umaimo kentúra'o kárakwiye'o é'a aaraí mayáiyasa kwaaí mayáiyasa ónááowe. aaraí mayáiyasa kwaaí mayáiyasa ónááomba mindá íma sáwí'an-ivo úwoimo mésamo aaraí mayánáe-imayaamo anómba únavo sé'a aaraí mayáiyasa kwaaí mayáiyasa ónááomba kanaán-iyé.

¹⁰ aaraí máyáísana kwaaí máyáísana kwéowai simátimé'a sé'a íma kesí imáyáavinkemban-ivo Ísóigona imáyáavinkemba kwésimatimune. aaraigó awaikómbá íma auwéna kówíno.

¹¹ ánivo awaikómbó auwénamo éna ó'omba íma kwaaí mayáíno. ímo mirámó énamo éna koyauweréna awaikónópa'a tíno. kwaaí íma kentuwinímbáá'a tí'mátuwaaro.

¹² moórá-aimba simátíménda Ísóigo simátimiyo íma siráivo kemá kwésimatimune. keákwákómó ékai awaikó Áánútun-aaiyavena áraire siráísana awainínkó íma áraire kwésin-ininko awaikóntávéna esé méyae sínanamo éna íma ai'mátuwaino.

¹³ ánivo awainínkó Áánútun-aaiyavena áraire siráísana awaikó íma áraire kwésiwai awainínkóntávéna esé méyae sínanamo éna íma ai'mátuwaino.

¹⁴ kwaaí Áánútun-aaiyavena íma áraire kwésiwai awainínkó Áánútun-aaiyavena áraire siráin-ininkoe tágárotamai máyáintavena Áánútu séna awaikómá isaná póna kanaán-iyé kwésiye. aaraí Áánútun-aaiyavena íma áraire kwésin-ininko awaikó Áánútun-aaiyavena áraire siráiwaiye tágárotamai máyáintavena Áánútu séna awainínkómá isaná póna kanaán-iyé kwésiye. ímo mirámó kwéinkakai miwítí iyámpói Áánútuna kwaásiti iyámpóiraamba íma osinó. ánivo miwíyávéna Áánútu séna kesí kwaásiti iyámpóiraamban-owe séna kanaán-iyé kwésiye.

¹⁵ keákwákómó ombá awaikó Áánútun-aaiyavena áraire siráísana awainínkó íma mirá kwésisana awainínkó áraire siráísana awaikó íma mirá séna auwé'a kónáe sésa mirá ónááomba kanaán-umai kóyáwé ónááowe. Áánútun-aaiyavesa áraire sewáí owasá íma áraire sewáíye íma tarúmai máyáamba pósa kóyáwé ónááomba kanaán-iyé. Áánútu paru umái ménaaontavena táayaraimba pósa auwé'a kónáe sésamo ésa kanaán-iyé.

¹⁶ aaraí ísáaro. enawaikómbá áwa'naa inanawá Áánútun-aaiyavena áraire síní. íya áraire síníyo. mináímbá íma ísaraawe. ánivo kwaai ísáaro. enawainímbá áwa'naa inanawá Áánútun-aaiyavena áraire síní. íya áraire síníyo. íma ísaraawe. mindáyave'a íma ááema tuwé'a kóyáwé oro.

Áánútu kwená kwaási-i'o umátínkarainka'o máénten-umai miráumai máéro siráin-kwasai.

¹⁷ Ísóigo amápa-kwaasi tínkámae kuráimba kwená kwaási-i'o umátínkarainka'o máénten-umai miráumai máéro. Áánútuna kwaási naaó'nao'a máyáan-kwaasi mináímbá kwésimatimune.

¹⁸ Áánútumo kwená kwaási-i'o umátínkarainka'o mé'o Yútaa-kwaasi kentúmo kárámaimo araa'énamo owasamó ó'onkaa-kwaasi kentúmo ímo kárámaimo araa'énamo owasamó kwéomba mindá kanaán-ivo úwoi mirá kwéé'a ó'on-kwaasi-i'a ónáe íma sé'a máéro.

¹⁹ túmo kárámaimo araa'énamo owasá ímo túmo kárámaimo araa'énamo owasamó kwéomba íma anón-tantaa'an-ivo Áánútun-aaimo kwétaagwiyavesamo máyáamba anón-tantaa'an-iyé.

²⁰ Áánútumo kwená kwaási-i'o umátínkarainka'a máénten-umai miráumai máéro.

²¹ Áánútumo kwená kwaási-i'o umátínkarainka'a keinárawa'a meeyámbakaawaiti mayáímó mairáawaimo ombá íma anón-imayaa ombánivo mimbáyáímó tuwánááon-ambo kwáyaina'o é'a tuwánááowe.

²² Ísóigomo kwená kwaási-i'o umátínkarainka'a keinárawa'a meeyámbakaawaiti mayáímó mairáawaimo é'a Ísóigo sáwí'o umáímó máyáampinkemba iyátínkaraiwaiman-owe. ánivo Ísóigomo kwená kwaási-i'o umátínkarainka'a úwoimo máyáawaimo é'a Ísu Káráísiti meeyámbakaisa'a kwená mayái-kwáásín-owe.

²³ Ísu Káráísiti pukáimba keinárawatavena mimbéyámbá uráisa'a kwená kwaási-i'a uráamba pó'a kentí imáyáa tátoranae síya'o é'a a'áo sero.

²⁴ Áánútumo kwená kwaási-i'o umátínkarainka'a máénten-umai Áánútuwe tarúmai máéro.

awá-kwáásítí kwaasái.

²⁵ awá-kwáásiyávéna Ísóigo íma asirayán-áímbá simásímakaisa'a kesí imáyáavinkemba kwésune. Ísóigo arumbá umásínkáintave'a súnnda-aimba pó'a kawer-áiné sénááowa'a simátimune.

²⁶ umbai-yántáá'á kwáyáintave'a imáyáa é'a kwésumpo máyáantemba miráumai máéro. mirámó íyamba kawé'án-iyé.

²⁷ aaraí makáawai tí'mátuwanáe íma síyasa aaraí íma makáawai aaraí mayánáe íma seró.

²⁸ ánivo aaraimó mayánááombo é'a íma sáwí'a ónááowe. inaamarúmó kwaaimó mayánááombo é'a íma sáwí'a ónááowe. aaraí mayáiyasa kwaai mayáiyasa ónááomba marapá'ó ménaaomba umbai-yántáá'á kwénimba mindá imáyáa é'a mirán-ovo sé'a aaraí íma mayáiyasa kwaai íma mayáiyasa ónááomba kawé'án-iyé kwésune.

²⁹ kesí kwaásiyono ísáaro. Áánútumo siráin-kanaa sáwíyanka'a ánásanimba pósa aaraimó makáawai miwítí umbai-yántáátávésa íma anón-imayaa ésa aaraimó ímo makáawaimo mésamo Áánútuna mayáiyávésamo imáyáamo ésamo máéntemba miráumai máéro.

³⁰ tirunkómó umbaimó kwétaiwai mindáyavaiye su'mai íma imáyáa ésa tirunkómó ímo umbaimó kwétaiwai mésamo Áánútuna mayáiyávésamo imáyáamo ésamo máéntemba miráumai máéro. tirunkómó aamoimó

kwéiwai mindáyavaiye su'mai íma imáyáa ésa tirunkómó ímo aamoimó kwétaiwai mésamo Áánútuna mayáiyávésamo imáyáamo ésamo máéntemba miráumai máéro. óísambo kwémeyanowai mindáyavaiye su'mai íma imáyáa ésa óísambo ímo kwémeyanowai mésamo Áánútuna mayáiyávésamo imáyáamo ésamo máéntemba miráumai máéro.

³¹ marapá-tántáá'ó kwémeyanowai mindáyavaiye su'mai íma imáyáa ésa mirám-báyáímó ímo kwémayaawai mésamo Áánútuna mayáiyávésamo imáyáamo ésamo máéntemba miráumai máéro. marapá'ó máyáan-kwaasimo kwémayaam-bayai ánásanimba pó'a sún-da-aimba marapá'ó kwáyáin-tantaatavena íma aiva-tántáá'án-iyé seró.

³² marapá-tántáátáv'é o ímo anón-imayaamo ombá siráái kwétaiye. awá-kwáásí Ísóigona mayáiyávésa imáyáa ésa Ísóigomo aamoimó kwéini'a kwéovo

³³ aaraigwáráwái marapá-tántáátávésa imáyáa ésa tuwainímbáá'o aamoimó kwéom-bayai kwémayaawana

³⁴ kaer-ímáyááo kwétavisiye. ímo kwaaimó mairáan-inaamaru-inine Ísóigona mayáiyávésa imáyáa ésa sésa súwawaare imáyáawe Ísóigomba aménáe kwésevo kwaigwárá-ínímbá marapá-tántáátávésa imáyáa ésa tuwai'máá'a aamoí ígwáe sésa mirám-báyái kwémayaawe.

³⁵ aarái íma mayáiyasa kwaai íma mayáiyasa oró-áímbá íma kwésumpo túwa'naa ónaunda-aimba kwésimatime'a kawe'á umái ménaaontave'a mináímbá kwésimatime'a Ísóigontave'a imáyáa é'a kwená mayáiyé su'mai mayánááontave'a mináímbá kwésimatimune.

³⁶ moóráwaimo inaamarúmó siváúmakenamo ménamo naaémbo kwentávénamo mayánáe-imayaa anómba énamo sénamo íma kawe'á umái máyaunda pó'a mayánáemo síndamo amápa-tantaa'o kanaamó ínanamo éna úwoi mayáníye. mayáíndamo éna kanaán-iyé.

³⁷ moóráwaimo inaamarúmó siváúmakenamo kwená imáyáamo asir-amáímo énamo kwenáúra'o kárakwiyenamo sénamo íma mayánaumpo úwoi méniye sínanamo amápa-tantaa'o kanaamó ínanamo éna mirámó énamo ímo mayánímba kawe'án-iyé.

³⁸ miráumai moóráwaimo inaamarúmó siváúmakaíndawaimo mayánímba kawe'án-ivo moóráwaimo inaamarúmó siváúmakaíndawaimo ímo mayánímba ávááraumai kawe'án-iyé.

³⁹ amáánko séna keákwákómó ésarai awaikó máyáíndara'a tarúmai méyana awaikó puwínana kwaaiyávénamo ankáínana Ísóigona kwaásigokare su'mai maíno.

⁴⁰ ánivo imáyáa é'a ímo kwaaimó maénamo úwoimo ménimba arunkó kawe'á kwéinana méniye. Áánútun-amanko mináíntávéna mimbórá-áímbá kwésiye-imayaa kwéune.

8

póimo tuvú'mái kampar-ísóigómbá amén-kwasai.

¹ agaimái sísa e'a sé'a póimo kwétuvu'nesamo évakar-ama'o kárámaimo kwaántái-taareira'o marésamo évaka'o máákétira'o kwémaraamba minámá'á meéyámba'maimo nánaundaya kanaawá'iyó-aimbo sísa e'o sen-áímbá simátíménda ísáaro. mirám-baarawaina ááimba awánasaraundaya póta miráyá ónáe-aimba ááéma íma seró. mirámó kwéombo é'a kentúma maé kwéiyovo kwaásimo tirumbó tímémbo kwétuwa'naa-omba mindá kawe'án-iyé.

2 évakarawaimo moórá-yantaatavesa imáyáa ésa sésa á'a awánasaraumnemo kwésiyawai íma kanaán-umai awánasaraavo

3 Áánútumbo tirumbó áméwanamo imbá Áánútu miwí tuwánasaraíye.

4 mináimbá imáyáa é'a ké'naan-aimba póimo kwétuvu'nesamo évakar-ama'o kárámaimo kwaántá-taareira'o marésamo évaka'o máákétira'o kwémaraamba minámá'á meéyámba'maimo nánááon-aimbo sendá ísáaro. kwaántá-kwaasi íma asirayánkwárá-kwáásín-ovo mimbóráwái asirayánkwáráwái Áánútuma iyé-áíntá ísaraumne.

5 kwíyómpare marapáre sáwíva-tantaa'a kwáyáísasa évakarawai sésa kentáásí asirayánkwáráwái ména kenká'á kárákwiraiye sewaná mirámó kwésen-tantaa'a sáwíva'a kwáyáivo

6 kesáá mimbóráwáíntávéta séta kentáásí Áánútu éna kentáásivowama iyéyá kwésune. amápa-tantaa'a úmakaimba póta kwenáwí'a mósá maréta kwená kwaási-i'a úndayaveta máyaumne. mimbórá-Ísóígómá máyáimba Ísu Káráísitima póna Áánútumo siráintemba amápa-tantaa'a uráimba kwená asirayánkátá máyaumne. miráumai kwaántá-kwaasi íma asirayánkwárá-kwáásí owé-áímbá ísaraumne.

7 mináíntá ísaraumpo amáparawai íma ísaraawe. évakarawai póí tuvú'mái kwénesa kwaántá-kwaasiyavesa imáyáa ésa tímémáembanivo Áánútunopa'o tiráanka'a ááéraan-imayaa ésa kwaántá-kwaasi tímém-poiman-iye sésa mimpóí kwénaamba tirumpin-ímáyááómó sáwí'a kwéowemo kwésini'a kwéesa sésa mimpóímá ímo naaráámbá kwénaumne kwésewe.

8 mintómbó ímo néta nétaamo kwéundaya Áánútu íma imáyáa éna náúndayavenaya aamoí umásinkenaya ímo náúndayavenaya aamoí umásinkenaya íma mirá kwéiye.

9 kwaántá-kwaasi tímém-poimo né'o ímo né'o kwéomba mindá kanaán-ivo Áánútuntavesamo ímo asiramáímo máyáawai tuwánésa keinárawa'o ontembá mirá ésa miwí tirumpin-ímáyááómó sáwí'a kwéowemo kwésini'a mirá ovó sé'a kárákwiyoro.

10 keinárawa'a sé'a kwaántá-kwaasi íma asirayánkwáráwái ombá pó'a tímém-poimo úwoimo kwénaunda kanaán-iye sen-kwáásí kwaántá-kwaasiti mono'-náúmpá'ó toómbó kwénaambo ésa Áánútuntavesamo ímo asiramáímo kwéowai tuwánésa sésa keséya mintómbá nánaumnemo kwésesamo kwénaamba tirumpinkén-ímáyááómó sáwí'a kwéowemo kwésini'a kwéowe.

11 miráumai mintómbá kwénaunda kanaán-iye kwéseмба mindá Áánútuntavesamo ímo asiramáímo máyáawai sáwí'a umátínkáawe. Ísu Káráísiti miwíyáváyé séna pukáiwai kentívá'awaawi sáwí'a umátínkáawasa sáwí-amba kwégwaraawe.

12 kentívá'awaawi sáwí'a umátinke'a miwímó ímo asiramáímo máyáan-imayaa sáwí'a umátínkáamba Káráísitimba sáwí'a kwéumankaawe.

13 kemá Póro sé'a kwaántá-kwaasi tímém-poimo naanasá kesívárawaisai suwánésa sáwí-amba kwáráavo sé'o ama'ó ímo naanasá suwánésa misáwí-ámbá íma kwaránááowe.

9

Póro aantá-kwaasiti mayái kwémaena meéyámbá íma mairáin-kwasai.

1 kwaási kembá íma kwétatoraavo Áánútu kesáái simátiminkwae séna aantá-kwaasi-i'a umásínkaraiwaima é'a súrandei kentáásí Ísóigo Ísumba awáné'a kwená mayái keinárawapimba komayááwánda suwáné'a Áánútun-aaíyave'a áraire siráamba mindá kesí mayáígón-áúma paáruraiye.

2 évakarawai kentávésa sésa íma Ísóigona aantá-kwaasiman-ivo úwoi-kwaasiman-iye kwésewa'a keinárawa'a íma kanaán-umai mirán-áimbá kwésewe. Ísóigo si'mákowa'a keinárawa'a kwenáái kosimátimewana'a áraire siráamba pó'a mindáyave'a imáyáa é'a kentávé'a sé'a árai'a Ísóigona aantá-kwaasiman-iye seró.

3 évakarawai keinárawapinkemba kentávé'a sé'a Ísóigon-ai simátiminkwae séna íma ai'mákaiwaiman-iye kwésemba maarán-áimbá anondá simátimune.

4 áséi-kwasai kosimátimewandara'a toómbó ímo meéyámbare'o úwoimo naráundarakai kanaán-uráisino.

5 Ísóigona aantá-kwaasiye Ísóigo ává'awaawiye Pítaawe tuwainímbáá'o tí'maesamo áséi-kwasaimo kosimátima'mae kwénaaontemba kemó ke-suwainímbó áí'mae'o áséi-kwasaimo kosimátime'o kentí toómbó úwoimo naráundarakai kanaán-uráisino.

6 évakarawai áséi-kwasai kosimátímakaamba toómbó meéyámba'mai nánáaontavesa íma mayái kwémayowa'a úwoi toómbá tímúwasa naráavo Páánápásinte kenkáiyavaiye su'mai imáyáa é'a sé'a toómbó náyááoiyantavesarai mayái kwémaesarai óntamba mairésarai toómbá kwémandaiye-imayaa kwéomba mindá sáwí-imayaa kwéowe.

7 maarán-áimbá imáyáa oro. i-kwáásí miwítí mayáírakém-béyámbá toómbá kwénaawe. kígauomo kwéowai minkígáúvákén-tómbá kwénaawe. póimo máráawai mimpóímá tuvú'mái úwoi kwénaawe. miráumai mayáímó kwémayaawai meéyámbá kwémaraawe.

8 mináimbá kwaásiti imáyáavinken-aimba kwésimatimumpo Áánútun-ai aúvái-kwandaavimba mirán-áimbá kwáyáimba simátíménda ísáaro.

9 Áánútu Mósesimbo simámakain-amaamba agaimaréna séna kwaásiti toómbá úwíti-aramba ásima piyíndayavena purumakankó aísamai tamái mapándáapa umái ásima pítúwáínka'a purumakankóná óika'a íma asááesa túwéwana úwoi ména évaka'a náníye siráimba mimbáyáígóná meéyámbá póna mintómbá évaka'a úwoi náníye. Áánútu íma purumakantáváiyé su'maiyavena mináimbá agayaaó siráivo

10 kentááyavenagwara'a mináimbá siráiyé. kígauomo kwéowai mimpínkén-tómbá nánaumne-imayaa kwéesa kwémaraawe. námáimo kwéowai minkígáúvákén-tómbá nánaumne-imayaa kwéesa kwéowe.

11 miráumai keinárawapimba Áánútun-ai kosimátímakaundaya pó'a toóné évaka-tantaaremo úwoimo siménaaonta kawe'án-iye.

12 kentáásínaaemba évakarawai keinárawapimba Áánútuna mayái kogwémaesa sésa toómbá síméro suwa'á úwoi tímúwasa naráawe. miwímó toóné évaka-tantaare úwoimo mairáantemba kesáágwará'ó úwoimo máyáandaya kanaániye. kentópakemba toóné évaka-tantaare mayánaunda-amba kwáyáimbanivo kemó simíyan-tomba siyáán-umai máyáanata Ísu Káráisitín-ai íma ísáavo séta kesí mayáírakémbá toómbá meéyámba'mai néta anóm-bayai kwémaeta íma ivátuweta mimbáyáírakémbá toómbá meéyámba'mai naráumne.

13 maarán-áintávé'a imáyáa oro. Yérúsaremu-naopa'a anóm-bono'-naumpa'a mayái kwémayaawai mindáúmpákén-tómbá úwoi kwénaawasa óntan-taareira'a Áánútuntavesa póí tuvú'mái kwéagayaawai mimpínkén-tómbá úwoi kwénaan-aimba ísaraawe.

14 miráumai Ísóigo Ísu asiramái séna áséi-kwasai kosimátimiyawaitopakemba toómbá úwoi timíyasa nánááowe siráiyé.

15 keinárawapimba komé'a Ísu Káráisitina áséi-kwasai kosimátimewandara'a kentópakemba toóné évaka-tantaare mayánaunda-amba kwáyombanivo íma maéta toómbá síméro íma siré'a ívékwara'a simígwáe sé'a íma maanáúvái kwéagayaumne. ávááraumaimo sááimo sinkáína'o puwónáe sé'o é'a toómbá síméro íma sénaumne. miráumai kesí mayáírakén-tómbó kwénaandayave'o é'a íma aambá áúsinkaaro.

16 Áánútu asiramái simásímakaisa'a áséi-kwasai kwésimatime'a mináséi-kwásáímó ímo kwésimatimekai kesópa'a umbai-yántáá'á paárisino. mindáyave'a mináséi-kwásái kwésimatimundayave'a íma kesúma maé kwéiyune.

17 kesí imáyáavinkembo áséi-kwasaimo kwésimatimekai meéyámbá mayánae súšina. íma mirá é'a Áánútu simásímakaintave'a kwésimatimune.

18 mindá árair-aimba póna kesí meéyámbá maarám-béyámbán-iye. áséi-kwasai kwésimatimunda toómbó úwoimo kwémayaundarakai kanaán-isinó. toómbá íma úwoi mairáunda pósa íma maarán-áímbá sénááowe. áséi-kwasai ísaraundarata toóntá ámakaumne íma seró.

áséi-kwasaimo úwoimo kwésimatime'o aamoimó kwéunda mindá kesí meéyámbán-iye. áséi-kwasaimo úwoimo kwésimatime'o aamoimó kwéunda mindá kesí meéyámbán-iye.

19 keinárawa'a kembá íma táto'makaawa'a kemó siráanteni'a kwée'a toóné évaka-tantaare mayánaunda-amba kwáyáimbanivo íma maéta mirántántáá'ó mairáundarakai esimái-kwaasi Áánútunopa'a tiráasino. íma mairáundayave'a sáwívarawai túwa'naa únasa Áánútunopa'a kwétewe.

20 Ísu Káráisitin-aaiyavesa áraire sénááontave'a Yútaa-kwaasivinkemba mé'a miwímó ontem-báyái kwémayaunana Áánútu Mósesimbo simámakain-amaanko íma kembá tátokaivo minámáánkómó tátokain-kwaasivimba mé'a miwímó ontembá miráumai mé'a Ísu Káráisitin-aaiyavesa áraire sénááontave'a miráumai máyaumne.

21 Ísu Káráisitin-aaiyavesa áraire sénááontave'a ó'onkaa-kwaasi Áánútuna áamáambo ímo ísaraan-kwaasivimba mé'a miwímó ontem-báyái kwémae'a Áánútuna áamáamba Ísu Káráisiti siráin-amaamba íma araisé'a úwoi kwétaagwiavune.

22 évaka-tontave'o náúnavo kwésen-kwaasi túwa'naa únasa Ísu Káráisitin-aaiyavesa áraire sénááontave'a mirán-tómbá íma né'a máyaumne. évakarawai Ísu Káráisitin-aaiyavesa áraire síyana Áánútu sáwí'o umáímo máyáampinkemba iyátinkanintave'a mirám-baaran-kwaasivimba mé'a miwímó ontembá kwéune.

23 áséi-kwasai kóyáwé ínana Áánútu kawé'á umátinkena kenkwará'á mirá umásinkanintave'a mirá kwéune.

24 maarán-áímbá imáyáa oro. amáparawai isaaisésa kwégowana moórawai kóyaaitena meéyámbá kogwémaena aamoí uráiyé sen-áímbá kwéisaawe. miráumai Áánútumo aamoí umátinkanintave'a imáyáa é'a Áánútuna aampa'á miráumai koró.

25 kesúma asiraínkwáe sésa isaaisésa kwénaaomba tiyáántán-kwimai kwégwesa miwí túra'a kwégarakwiyesa ánásanim-beyambo mayánaáontavesa mirá kwéovo kwaíkwai'a íním-beyamba mayánaundayaveta Áánútuna aampatá kwégune.

26 miráumai íma úwoi kwégumpo ayááivá'á kwáyáim-beyantave'a imáyáa é'a Áánútuna aampa'á kwégune.

²⁷ kesúra'o sirááímo kwétaini'a ímanivo Áánútumbo arááímo kwétaini'a umái kwaráúndayave'a kesúra'a kárákwire'a áséi-kwasai kwésimatimunana naaémba Áánútu íma aamoí umásínkáivo sé'a kesúra'a kwégarakwiyune.

10

kwaántá-kwaasiti imáyáa íma mósá máráaro siráin-kwasai.

¹ kesí kwaásiyono. maarán-áímbá imáyáa oro. naaóvá'á Yútaa-kwaasiya síkwá'náya Ísípi-marava'a ándávakemba Áánútu ayútinkowasa miwí túra'a íma kárákwiyesa sáwí'a uráamba imáyáa oro. Áánútu ayútinkowasa Ísípi-marava'a tuwésa kwéguwana aambá agaráátinkena ainámbá amáparawai túrampa'a makówasa mináínánkó kún-ayampa'a kwéguwana Áánútu anóndomba tuwínkaa'a úmarowasa amáparawai mimpímbá kóaatosa kavóná-marava'a kwégwesa

² miwítí anóndako Mósesiye tarúmai máyówana Mósesi mináínámbá kwa'maéna kwéguwasa kentáá síkwá'náma mirá kwéuwana Áánútu nombá tuwínkaa'a úmarowana mimpímbá Mósesi kóaatowasa miwígwará'á mimpímbá kóaatosa

³⁻⁴ noné toóné íma kwáyopa'a kwéguwana Áánútu toóné noné timúwasa amáparawai kwénowana Áánútu óntan-ayau tinkówana minóntámpínkémbá nombá kumúwasa kwénesa kwénaauwana minóntámbá miwítí egwaa'á kwáyowasa naráawe. minóntántávéta séta Ísu Káráisitiman-iyé kwésune.

⁵ kavóná-marava'a kweéme kweémesa Áánútun-aaimo kwáráaraamba sáwívarawai íma kwarésa sáwí'a uwaná mindáyavena Áánútu íma aamoí umátinkena kavóná-marava'a tínkamaéna kwénaauwasa pukáawe.

⁶ sáwí-imayaawe su'mai ésa sáwí'o kwéuntavesa aamoí uráavo kesáá miráyá únavo séta miwímó uráantaveta imáyáa éta kentáásúra'a kárákwiyono.

⁷ miwívínkémbá évakarawai kampar-ísóígómbá úmakesa kwená imáyáa mósá makáavo kesáá íma mirá ónáisaiye. mináíntávéna Áánútun-aai aúváivimba agaimaréna séna

kwaási mara'á mésa toóné noné násuwesa usásinesa tiraimá makáawe.

kampar-ísóígóntávésa imáyáa ésa mirá uráawe agaimaréna siráiyé.

⁸ miwívínkémbá évakarawai aarai-úmóyáné kwaai-úmóyáné uráavo kesáá íma mirá ónáisaiye. mirá untavéna mimbórá-kánáávímbá Áánútu sáwíva-kwaasi 23,000 kwaasi tínkamuwasa pukáawe.

⁹ miwívínkémbá évakarawai Ísóigomba masínkáánkái sésa Áánútu kentáará'á íma kawé'a umái kwégarakwiye kampa'a sésa sáwí'a uráavo kesáá íya mirá ónáisaiye. mirá untavéna Áánútu iraankavayaantómbá tímarówasa vovasá pukáawe.

¹⁰ miwívínkémbá évakarawai Áánútumba í'ai ánkaraavo kesáá íma mirá síyataao. mirá untavéna Áánútumo kwíyómpakembo ai'marówai tínkamuwasa pukáawe.

¹¹ miwívímbá mirán-tántáá'á paárúwana Áánútun-aai aúváivimba agaimakáimba kesáá ánásanin-kanaavinta máyaundawaiya mináímbá kwéiseta imáyáa éta íma miráyá éta kárákwiyono.

¹² miráumai kesávé'a sé'a asiramái máyaundawaiya úne kwésewai moóráyantaako tavisína'a sáwí'a únavo sé'a kárákwiyoro.

13 sáwí'o ónááon-umbai-yantaa'o kentópa'a tiráimba mindá amápa-kwaasitopa'a tiráiyé. Áánútu tiráváyáiwaima séna sáwí-asirayan-tantaako kentópa'a téna tavisína'a sáwí'a ovó séna mirán-tántáá'ó tuwánááon-amba áamáá-ontama agaráátinkaina'a kanaán-umai asiramái mé'a íma sáwí'a ónááowe.

14 kesí kwaásiyono. Yútaa-kwaasiya síkwá'náma uráantemba mirá únavo sé'a kampar-ásiráyánkwáráwáítí imáyáamo mósá kwémaraamba tínaaemba umáméro.

15 kawer-ímáyáámó kwéon-kwaasi owa'á asiramái simátime'a sé'a simátimunda-aimba kawé'á umái imáyáa oro.

16 Ísu Káráisitimo kentááyáváyé sénamo kwená naaemó kumúwanamo pukáintaveta imáyáa éta aráá-tomba kwénaundaya ándá-aran-domba Áánútumpa'a súwi séta mindómbá kwénaundaya maará séta Ísu Káráisitina naaenéyá tarúmaiya máyaumne. mináráá-tómbá topámbaiya kwénaundaya maará séta Ísu Káráisiti áúneya tarúmaiya máyaundaya

17 mináráá-tómbá mimbórá-tómbá kwáyáísata mimpínkéntáámó amáparawaiya kwénaundayaveta mimbórá-kwáásí-í'a umáiyá méta sáwívarawaiya úndanivo mimbórá-kwáásí-í'a umáiyá kwémaumne.

18 Ísareri-andarakewai Yútaa-kwaasimo kwéomba imáyáa oro. Áánútuntavesa imáyáa ésa óntan-taareira'a póí tuvú'mái agaimái kwéamesamo kwéomba Áánútuwe tarúmai máyáawe.

19-20 sún-da-ainkona ááimba simátíménda ísáaro. kwaántá-kwaasimo toómbó tímémba kwaántá-kwaasi kwétuwa'naa-ontavaiya kwétimeo. ímaniye. kwaántá-kwaasima kwétimen-tomba anón-tantaara'iyo. ímanivo úwoisan-tomban-iye. sún-da-ainkona ááimba maarán-áímbán-iye. póímo kwétuvu'nesamo évakar-ama'o kwaántá-kwaasimo kwétimesamo máyáamba íma Áánútumba kwéamesa máyáawe. kwaántá-kwaasimo tímé'o miwísémo tarúmaimo máyáamba miráumai íma máéroyavena siráái kwétaiye.

21 Ísóigoe tarúmai maésa kwaántá-kwaasiye tarúmai maésa kwéomba íma kanaán-umai kwémaewe. Ísóigontave'a imáyáa é'a ándá-aran-done toóné kwénaavo kwaántá-kwaasiyave'o imáyáamo ésamo kwétimesamo mintómbó kwénaapa'a íma komé'a naaró.

22 mirámó é'o sé'o Ísóigo íma aivaráwáímán-iye síyanamo éna áwáá'a tiyíniye. Ísóigona asirayánkó kentáásí asirayámbá usáyaaítaraivo íma mirán-oro.

23 keinárawapinkemba évakarawai sé'a amáparitaamo kwéundaya kanaán-iye kwésevo kemá Póro sé'a évakari'o kwéomba íma kawé'á kwéumatinkaisana évakari'o kwéomba íma kwétuwa'naa-iye kwésune.

24 miráumai kesávé'o túwa'naa ónááom-bayaiye su'mai íma maé'a ó'owigwara'o túwa'naa ónááom-bayaigwara'a máyáaro.

25-26 maarán-áímbá imáyáa oro. naaóv'á'á Áánútun-aai aúvávimba agaimaréna séna

marawé minká'ó kwáyáin-tantaare

amápa'a Ísóigondeiman-iye

agaimaréna siráimba Áánútu kentááyávéna imáyáa éna makáimba pó'a máákétirakemba póí-ama'a úwoi meéyán-ure'a íma anón-imayaa é'a sé'a sáwíra'u. kawerá'únó íma kwése'a úwoi naaró.

27 moóráwaimo Áánútun-aaiyavenamo ímo árairemo siráindawai tááyena séna kesí naaúmpa'a toómbá naarómó sína'o owémó sé'o é'a komé'a íma

áísaa e'a náávaken-tona'iyo íma sé'a úwoi kwéne'a sáwíra'u. kawerá'únó íma sé'a úwoi naaró.

28-29 ánívo moóráwaimo sénamo kwaántá-kwaasi tímakaan-tomba iyémó sínímbo é'a kanaámpó úwoi nánaumne-imayaa kwéombanivo mináimbó sin-kwáásígó imáyáa éna séna Ísu Káráisitina kwaási kwaántá-kwaasimo póímo tímémba kanaán-iyé kwésivo íma naaró.

keinárwapinkemba évakarawai sé'a kwaántá-kwaasimo tímén-tombo náundaya mindá kanaán-iyé. ánívo moóráwaimo kwesávénamo sénamo kwaántá-kwaasimo tímén-tomba náúnavo kwésiwai kwemá kentááyávéna naavó íma sisinó.

30 toóntávéta Áánútumpa'a súwi kwéseta kwénaunanaya moóráwai séna íma naaró ímo seráámbá kwésiye keinárawa'a sentávé'a

31 kemá Póro sé'a Áánútu áwí'a mósá márám-bayaiye su'mai maé'a toóné noné kwéne'a mayáímó kwémayaamba Áánútuntave'a imáyáa é'a kwenáwí'a mósá máráro.

32 Yútaa-kwaasiyavaiye ó'onkaa-kwaasiyavaiye Áánútuna kwaasiyavaiye imáyáa é'a kawé'á oro. tuwánésa sáwí-amba kwáráavo sé'a kárákwiyoro kwésune.

33 imáyáa é'a sé'a suwánésa aamoí umásinkaigwae sé'a máyaumne. kesáváiyé su'mai kawé'ó íi-máyái íma kwémayaumpo amáparawai gwara'o kawé'ó umátínkáim-bayai kwémayaunda póna Áánútu sáwí'o umáímo máyáampinkemba tiráínasa kawé'á umái ménaaom-bayai kwémayaumne.

11

1 Ísu Káráisitimo uráintemba mirá kwéumpo kemó úndantemba keinárawa'a mirán-oro.

Áánútuntavai imáyáa ésa torupamáí máyómba aarai ti'nónká'á káátaraan-kwasai.

2 kentávé'a imáyáa úmae iyé'a simásímakain-aimbo simátímakaunda-aimba kwétaagwiyavontave'a aamoí kwéumatinkaumne.

3 simátíménda ísáaro. Káráisiti amáparawaira'a kárákwiyisasa kwaaimó ombá tuwainímbááka'a kárákwiyowana Áánútu Káráisitinka'a kárákwiraiye.

4 miráumai Áánútuntavesa imáyáa ésa torupamáí máyáamba kwaaimá námúnaa kwésesa Áánútun-aaí kwésimatimemba ti'nónká'ó kánumo'o káátaresamo ésa Káráisiti áwí'a sáwí'a ónááowe.

5 torupamáí máyáamba aaraimá námúnaa kwésesa Áánútun-aaí kwésimatimemba ti'nónká'ó ímo káátaresamo ésa tuwai'máá túwí'a sáwí'a ónááovo aarai ti'nónká'á káátaraamba tuwánésa tuwai'máá'a kárákwiraawe kwéseмба mindáyavesa ti'nónká'ó ímo káátaresamo ésa tuwai'máá túwí'a sáwí'a ónááowe. sáwí'o on-ínímbo tigaeyávái ígwáe sésamo ti'nóntáumo káráyuwaantemba ti'nónká'á íma káátaraan-inimba sáwí-ininkaamba ésa pósa tigaeyávái kwéowe.

6 aaraimó ti'nónká'ó ímo káátaresamo ésa ti'nóntáum káráyuwaaro kwésune. ánívo ti'nóntáumo káráyuwaamba tigaeyávái ésa pósa ti'nónká'á káátaro.

7 Áánútu asirayánkwáráwái amápa-tantaaka'o kárákwiraiwaimo intení'a kwaai mirá ésa pósa torupamáí máyáamba ti'nónká'á íma káátaraawe. Áánútu tuwai'mááka'a kárákwiraisasa tuwai'máá'o ontení'a aarai ésa pósa torupamáí máyáamba ti'nónká'á káátaraawe.

8 Áánútu aivar-ínímbo awaikó arausandéi úmakaivo kwaai íma aaraigó arausandéi úmakaiye.

9 kwaagó aaraigónká'á ménintavena íma úmakaivo aaraigómá kwaagónká'á ménintavena Áánútu úmakaiye.

10 mindáyavaiye kwíyómpaken-kwayo'narawa túranka'a máyáantavaiye aarai ti'nónká'á káátaaro. tuwánésa sésa tuwai'máá'a kárákwiraawe sénááowe.

11 ánivo Ísóigo aúranka'a máyáamba aarai kwaai tiráváyáawasa pósa íma keyáá kwémaewe.

12 Áánútu aivar-ínimbá kwaagó arausandéi úmakaisasa aarai mésa kwaai matínkáawasa kwémaemba Áánútu amápa-tantaakona ááimban-iye.

13 Áánútuntavesa imáyáa ésa torupamáí máyáamba aarai ti'nónká'ó ímo káátaresa námúnaa kwéseмба kanaawá'i. íya kanaán-iyo. imáyáa oro.

14 kwaásiti ááimba imáyáa é'a sé'a kwaai miwí ti'nóntáu ayáátááka'o kwáintavesa tigaeyávái owasá

15 aarai kentí ayáátáá-ti'nontauyavesa aamoí kwéomba Áánútu tímakaisana ti'nóntáugo ti'nómayaanka'a kwégaataiye kwésewe.

16 keinárawapinkembo évakarawaimo ti'nónká'ó káátamakaantavesamo narú'nárúr-áimbó síya'o é'a sé'a kesáa Áánútuna kwaásiya torupamáí máyaunasaya ó'on-o'on-daopa'a Áánútuna kwaási torupamáí máyáamba mirá úndayaanivo ó'on-aimba íma kwáyáíye sénauumne.

Ísóigontavai imáyáa ésa aráá-tomba naráan-kwasai.

17 sáwí'o kwéon-aintave'a simátíménda ísáaro. Áánútuntave'a imáyáa kwée'a torupamáí máyáamba íma moórá-morawai kawé'á kwéumatinke'a sáwí'a kwéumatinkaawe.

18 torupamáí máyáampinkembo taaínkaar-umaimo máyáan-aimbo sewa'ó isáúnda árar-aimban-iye.

19 taaínkaar-umai mé'a évakarawai ó'on-imagaa owasá évakarawai ó'on-imagaa kwéowa'a árar-aimbo sen-kwáásí kwéisaawe.

20 torupamáí máyáamba sé'a aráá-tomba nánaumne sembánivo Ísóigontave'a íma imáyáa é'a aráá-tomba né'a

21 évakarawai kentí naaúmpakembo maimaé'o tiráan-tontave'a imáyáa é'a kwénaawasa toómbó ímo makáawai táái kwétinkaisasa évakarawai uwo'aó'-nómbá kwénesa uwo'aó'á kwéowa'a mirá kwéomba aráá-tomba sáwí'a umái kwénaawe.

22 mirámó kwéomba toómbá íma taaínkaar-e'a toómbó ímo makáawai tímé'a sáwí'a umátínkáawasa tigaeyávésa ombá mindáyave'a íma aamoí kwéumatinkaumpo sáwí'a kwéowe. kentí naaúmpa'a toóné noné násuwe'a torupamáí mé'a Ísóigontave'a imáyáa é'a aráá-tomba naaró.

23 Ísóigo simásímakaimba simátímakaunda maarán-áimbán-iye. moóráwai Yútási Ísóigo Ísumba kwená namuro-kwáásirá'á íma agaráátínkaronka'a mindó'wáámbá Ísu Káráísiti toómbá maisoréna

24 Áánútumpa'a súwi séna topaména séna mindá kesúman-ivo keinárawatave'a ísámai kesúma ayú'maranaumne. miráumai kentávé'a imáyáa kwée'a námae íyóro súwasa

25 toómbá násúwówana pérétimo mayóntemba ándá-aran-domba kwáyon-anaveumba maisoréna séna mindá kesí naaemán-iye. kesí naaemá keinárawatavena kumínimba póna Áánútu kesé tarúmai máyáawe séna mináúná-áimbá simái tarúmakaiye. maandómbó kwénaamba kentávé'a imáyáa kwée'a námae íyóro Ísu Káráísiti siráíye.

26 mintóné mindóné kwénaamba kentááyávéna Ísóigo pukáiyé-aimba kwésimatimewe. mirá úmae kwéiyiyana Ísóigo marapá'á kumíníye.

27 miráumai Ísóigontavesa imáyáa ésa aráá-tomba nánáe sésa ombá aiva'ó ímo kawer-ímáyáámó ésamo úwoimo aráá-tone ándá-aran-done nésamo imáyáamo ésamo úwoisamba iyémó sésamo ésa Ísóigo áúwe naaewé sáwí'a íyana sáwí-meyamba tinkáníye.

28 mindáyavesa máyáawaina ááimba kawer-ímáyáá ésa taaímbai ísáiyuwesa sáwí'o umáimo máyáamba kawer-ímáyáá ésa aráá-tomba nánááowe.

29 Ísu Káráísiti kentááyáváiyé séna pukáin-ainkona ááimbo ímo imáyáamo urésamo úwoimo mintóné mindóné kwénaambo é'a kesávésa aaivimbá kwíyana Áánútu sáwí-meyamba timíníye.

30 keinárawapinkemba évakarawai mirá é'a Ísu Káráísiti kentááyáváiyé séna pukáimba íma imáyáa é'a aráá-tomba úwoisamba iyé-ímáyáá kwéomba pó'a évakarawai aamoisáyán-kwáásí máéwasa évaka'a tí'a iwáí máéwasa évaka'a pukáawe.

31 ánivo máyaundawaina ááimbo imáyáamo kawé'ó étaamo taainétaamo sáwí'o kwéunda arupí kwéundarakaiya Ísóigo sáwí-meyamba íma símísino.

32 ánivo Ísóigo arupí umásinkanintavenaya sáwí-meyamba kwésiminta póna marapá-kwáásímó sáwí-meyambo kwaíkwai'o íním-beyambo timíndara'a miwísé sáwí-meyanta íma simíníntaawe.

33 kesí kwaásiyono. mináíntávé'a imáyáa é'a toómbá né'a Ísóigontave'a imáyáa é'a aráá-tomba nánááontave'a torupamáí máyáamba moórá-morawai ténááontave'a timu'maré'a mé'a aráá-tomba naaró.

34 tááimo kwétinkaina'o é'a kentí naaúmpa'a toómbá násuwe'a torupamáí mé'a toómbá nánááowe. mirámó íyanamo éna Áánútu sáwí-meyamba íma timíníye. ó'on-aintavaigwara'o agaimái sísa-uraan-aimba kentópa'a kweéme'a komé'a simátimenaumne.

12

Áánútun-amanko asirayámbá kwétimin-kwasai.

1 kesí kwaásiyono. ó'on-o'om-bayaimo mayánááontavena Áánútun-amanko asirayámbá kwétimimba íma ísámai usúkáavo sé'a simátíménda ísáaro.

2 Áánútuna aambó ímo kwakónka'a Sáátáánigo tátorena tavisúwa'a sáwí-amba kwaré'a kwaántá-kwaasi kampar-ásiráyánkwáráwái íma aai kwésewaiti imáyáa mósá makáamba ísaraawe.

3 Áánútun-amanko keinárawate íma máyowa'a sáwí-amba kwakáantave'a imáyáa é'a maarán-áímbá simátíménda ísáaro. évakaraiwaimo sésamo Ísu kárákwiraiwaima iyémó kwéseмба Áánútun-amanko miwí tirumpimbá máyáiwai kwésevo évakarawaimo sésamo Áánútu Ísumba sáwí'a umánkaniyemo kwéseмба Áánútun-amanko miwí tirumpimbá íma máyáiyé.

4 Áánútuna kwaási-i'o owáímá kwená mayái kwémayaantavena Áánútun-amankoma ó'on-o'on-asirayamba kwétimimba mimbóráwái kwétimiye.

5 Áánútuna mayái ó'on-o'om-bayai kwémayaantavesa Ísóigo Ísuntavesa ísámai mimbáyái kwémayaawe.

6 Áánútuna mayái kwémayaantavena kwemá ó'on-o'on-asirayamba kwétimisasa mimbáyái kwémayaawe.

7 amáparawai kawé'á umátinkanaaontavena Áánútun-amanko moórá-morawai tirumpimbá ména Áánútuna asirayámbá kwéagaraatinkaiye.

8 Áánútun-amanko moórá-morawai kawer-ímáyáá kwétimisasa mináímbá kwésimatimewe. Áánútun-amanko moórá-morwai ímo ísaraan-aimba kwésimatimisasa kwésimatimewe.

9 Áánútun-amanko moórá-morawai imáyáá kwétimisasa Áánútuntavesa asiramái mésa sésa árai'a Áánútu siráini'a íníye kwésewe. Áánútun-amanko moórá-morawai asirayámbá kwétimisasa tí'o imbá kwéasovamatinkaawe.

10 Áánútun-amanko moórá-morawai asirayámbá kwétimisasa ímo awánaraam-bayaigwara'a kawé'á umái kwémayaawe. Áánútun-amanko moórá-morawai imáyáá kwétimisasa Áánútu simátimakain-aimba kwésimatimewe. Áánútun-amanko moórá-morawai imáyáá kwétimisasa asirayánkómbá taainésa sésa moórá Áánútun-amankompinken-asirayamban-íye sésa moórá kwaántá-kwaasiti asirayámbán-íye kwésewe. Áánútun-amanko moórá-morawai imáyáá kwétimisasa íma ísaraan-aimpinkemba kwésewe. Áánútun-amanko moórá-morawai imáyáá kwétimisasa miwímó siráan-aimba miwígwará'á íma ísaraan-aimpinkemba pósa kwántámai kwésewe.

11 Áánútun-amanko kweyáá kwená imáyáavinkemba mirá éna moórá-morawai ó'on-o'on-asirayamba kwétimiye.

Ísóigo áúwawaakaamba umáíya máyaunda-kwasai.

12 moórá-aimba sénaumpo ísáaro. kwaási túvimba sáwíva-tantaa'a kwáyáimba mimbórá-áumán-íye. mirámó intembá kesáá Ísu Káráisitina kwaásiya sáwíva-kwaasimo máyaundaya kweséya tarúmai mimbórá-kwáásiráámbá umáíya máyaumne.

13 évakarawaiya Yútaa-kwaasiya únasaya évaka'a ó'onkaa-kwaasi owasá évaka'a meyéyámbakaawaiti mayáí kwémayaan-kwaasi owasá évaka'a úwoimo máyáan-kwaasi owaná Áánútu kwenamambá ai'marówana kentáásirumpimba kumbéna tarúsinkenaya mimbórá-kwáásiráámbá kwéumasinkaiye.

14 kesáá mimbórá-kwáásiráámbá umái máyaundaya imáyáá é'a maarán-áimbó simátíménda ísáaro. mimbórá kúwawaapimba sáwíva-tantaa'a kwáyáimba

15 aísamaigomo sénamo kemá íma ayáámba únda pó'a íma mimbórá áúvinkemba úne sínimba mimbórá áúvimba kwáyáíye.

16 áákomó sénamo kemá íma aúramba únda pó'a íma mimbórá áúvinkemba úne sínimba mimbórá áúvimba kwáyáíye.

17 amápa kúwawaapa'o aúrane su'maimo kwáyáinkakai íma áá'a ísáísino. amápa kúwawaapa'o ááre su'maimo kwáyáinkakai amápa-kwiyumba íma ísáísino.

18 ánivo Áánútu kwená imáyáavinkemba amápa kúwawaa'a úmakena amápa-tantaa'a kwenamááre su'mai ma'maéna kuráíye.

19 áúwawaapinkembo mimbórá-yántáá'ó kwáyáinkakai áúwawaa'a íma kwáyáísino.

20 amápa-tantaa'a kwáyáimbanivo mimbórá kúwawaa'a umái kwáyáíye.

21 miráumai aúranko ayáánkонтavena íma kanaán-umai séna emó ímo máyaandarakai úwoi máúsino íma sínana a'nónkó aísamaigontavena íma kanaán-umai séna emó ímo máyaandarakai úwoi máúsino íma síníye.

22 miráumai túwawaapinken-tantaataveta séta aamoisayámbán-iyé kwésundaya ímo kwáyáinkakai áúwawaa'a íma kawé'á umái kwáyáisino.

23 túwawaapinken-tantaatavetaamo séta úwoisamban-iyé kwésundaya kawé'á umáíya kwégarakwiyundayaawe. avora'á íma agaráátinkaraunda-yantaa'a aúpá'á makéta kwégarakwiyundayaawe.

24-25 avora'á kwáyáin-tantaa'a íma kwégarakwiyundayaawe. áúwawaapinken-tantaako amápa'a kawé'á umái mayái maéna moórámora-yantaako kwenáúra kwenaura'a kárákwiyinintavena Áánútu kwenamáaramaa'a maréna úwoisamban-iyé kwésunda-yantaa'a kwégarakwiyiye.

26 áúwawaapinkembo moórámora-yantaakomo áí'o ínana amápa kúwawaapakemba áí'a umásaniye. áúwawaapinkembo moórámora-yantaako kawé'ó ínana amápa kúwawaapakemba kawé'á umásaniye.

27 túwawaatave'o sún-da-ainkona ááimba maarán-áímbán-iyé. keinárawa'a Ísu Káráísiti áúwawaakaamba umái mé'a moórámorawai kwenáiyayaankaane aúránkaane mirán-tántáákáámbá umái máyáawe.

28 Áánútu kwená kwaási moórámorawai mayái tíména mirám-báyái mayánááontavena asirayámbá kwétiména kwená aantá-kwaasi aiva'á usásintinkéna miwí tínaaemba simátímakain-aimba simátiménaaowai usásintinkéna miwí tínaaemba kwená aambá agaráátinkanaaowai usásintinkéna miwí tínaaemba ímo awánaraam-bayai mayánááowai usásintinkéna tí'o kwéin-kwaasimo asóvatinkanaaowai usásintinkéna miwí tínaaemba túwa'naa ónááowai usásintinkéna miwí tínaaemba ó'on-o'om-bayaira'o kárákwiyonaaowai usásintinkéna miwí tínaaemba ó'on-o'on-aimbo ímo ísaraan-aimpinkembo sénááowai usásintinkéna mirá ónááowai usásintinkéna'a kuráiyé.

29 Áánútu aantá-kwaasiti mayái tímakaimba amáparawai íma mirám-báyái máyáawasa évakarawai máyáawasa Áánútu simátímakain-aimba simátímémba amáparawai íma mirám-báyái máyáawasa évakarawai máyáawasa Áánútuna aambá kwéagaraatinkaamba amáparawai íma mirám-báyái máyáawasa évakarawai máyáawasa ímo awánaraam-bayai kwémayaamba amáparawai íma mirám-báyái máyáawasa évakarawai máyáawasa

30 Áánútuna asirayándéi tí'o kwéimbo asóvatinkaamba amáparawai íma mirám-báyái máyáawasa évakarawai máyáawasa ó'on-o'on-aimba ímo ísaraan-aimpinkembo kwésemba amáparawai íma mirá sewasá évakarawai sewasá mináínkóná ááimbo kwántámai kwésemba amáparawai íma mirá owasá évakarawai kwéovo Áánútu kwená imáyáavinkemba mirán-ásiráyámbá kwétimiye.

31 Áánútu kwétimin-asirayamba mayánáemo kwésemba imáyáa é'a sé'a Áánútuna mayái usáyaaitamai-mayai mayánáemo sé'a tiyáántán-kwimai mayái máyáaro.

mináímbá kemá imáyáa é'a sé'a kawer-áímbán-ivo kwaásimo tirumbó tímémba minánkó amápar-ankomba usáyaaitaraimba minánkóná ááimba simátíménda ísáaro.

13

kwaásimo tirumbó tíméwaina ááimban-iyé siráin-kwasai.

1 Áánútun-amankomo asirayámbó simínataamo ó'on-o'on-aimbo ímo ísaraunda-aimpinkembo sétaamo kwíyómpaken-kwayo'narawa

tááivinkenkwara'o sétaamo miráwé su'maimo étaamo ímo kwaásiti imáyáamo ondayáámó éta mináimbá úwoi-aimba séta kámoyambo úwoimo tontembá mirá éta peró'o úwoimo tuvúwóntemba mirá ónaundayaanivo kwaásiti imáyáamo étaamo éta kawé'á umátinkanaumne.

² Áánútumo asirayámbó simínataamo simásímakain-aimbo simátimetaamo Áánútumo aúpá'ó marénamo avora'ó marénamo uráin-aimba isétaamo ímo ísaraunda-aimba Áánútu simásímakain-aimba isétaamo Áánútuntavetaamo asiramáímo métaamo sétaamo árai'a Áánútu siráini'a íniye sétaamo Áánútumo siráintemba umbai-máyáímó maétaamo miráwé su'maimo étaamo ímo kwaásiti imáyáamo éta úwoi-kwaasiya úne.

³ makáunda-yantaa'o amápa'o tímatuwetaamo Áánútuna mayáiyá kwémayaundayavaiya sáwí'a umásinkaamba aamoí éta kanaán-iyemo sétaamo mirámó étaamo ímo kwaásiti imáyáamo ondayáámó éna siráunda-ainko íya súwa'naa íniye.

⁴ kwaásimo tirumbó tíméwaina ááimba maarán-áimbán-iyé. kwaásimo tirumbó tíméwai sáwí'o kwéumatinkaamba anondá íma mirá ombá túwa'naa esa kwaásimo tirumbó tíméwai túwí'o kwáyáin-kwaasiyavesa tirumbá íma sáwí'a umátinkesa kwaásimo tirumbó tíméwai miwí túwí'a íma maé iyésa

⁵ kwaásimo tirumbó tíméwai kesávésa amápa-tantaa'a kawé'á kwéune íma sésa sáwí-aimba íma sésa kwaásimo tirumbó tíméwai kesáái usáyaaitainkwae íma sésa kwaásimo tirumbó tíméwai íma ááéma áwáá'a sésa kwaásimo tirumbó tíméwai sáwí'o umátínkáamba íma imáyáa úmae iyésa

⁶ kwaásimo tirumbó tíméwai sáwí'o uráantavesa íma aamoí ésa kawé'ó uráantavesa aamoí ésa

⁷ kwaásimo tirumbó tíméwai umbai-yántáá'ó kwáyáimpimba úwoi mésa kwaásimo tirumbó tíméwai amáparawaiyavesa íma inkaisí-ímáyáá ésa amáparawai kawé'á ónááontavesa timu'marésa mésa kwaásimo tirumbó tíméwai amápar-umbai-yantaapimba asiramái mésa íma ivátuwesa miráumai kwémaewe.

⁸ kwaásimo tirumbó tímémba minánkómá kwaíkwai'a éna íma ánásainana Áánútu simátímakain-aimba kwésimatimim-bayai ánásainana ó'on-o'on-aimbo ímo ísaraan-aimpinkemba kwésem-bayai ánásainana ímo ísaraan-aimbo Áánútu simátímakain-aimba kwésimatimem-bayai ánásaniye.

⁹ ímo ísaraunda-aimbo Áánútu simásímakain-aimba íma kanaán-umai ísáyasaraundayaawe. Áánútumo simásímakain-aimba simátímakaunda íma kanaán-umai simátímatasaraundayaawe.

¹⁰ Áánútu kasenkuí'a ónaumnemo siráimba naaémba paárinimba póta ímo ísáyasaraunda-ainkwara'a ánásagwinata amáparawaina ááinta awánanaundayaawe.

¹¹ iyámpói máyaawandara'a iyámpóimo kwésentemba mirán-áimbá sé'a iyámpóimo kwéontemba mirá é'a iyámpóimo kwéontemba mirán-ímáyáá uráumpo kwaási-i'a uráunda iyámpóira'o uráunda-yantaa'a tukáumne.

¹² iyámpóimo ímo kawé'ó umáímo ísáantemba Áánútuna kwaásiya íma kawé'á umáíya Áánútuna ááimba kwéawanaundayaawe. nompímbó kwaási tói'o ímo awánamaimo kawé'ó úndantenta ívé'a miraráántá kwéundaya Áánútuna ááimba íma kawé'á umáíya kwéawanaundayaanivo kwaási tói'o avoratóámó awánáúndantemba naaémba miráyá ónaundaya Áánútuna ááimba kawé'á umáíya awánanaundayaawe. ívé'a íma awánasaraundaya Áánútu kentáámó suwánasaraintemba naaémba Áánútuna ááimba awánasanaundayaawe.

¹³ mirá ínivo ívé'a Áánútuwe aráápamaiya máyaunda-amba isaná árai'a Áánútuwe maí'mai'a ónaundayaawemo kwésunda-amba isaná Áánútumbo tirumbó áméne kwaásimo tirumbó tímén-amba isaná umái minkáúmbó-ámbá kwáyáivo usáyaaítarain-amba Áánútumbo tirumbó áméne kwaásimo tirumbó tímén-amban-iye.

14

Áánútumo simátímakain-aimbo kwésimatimen-kwasai.

¹ kwaásimo tirumbó tímén-amba asiramái kwaré'a Áánútumo kwétaain-timin-asirayamba mayánáe sé'o Áánútumo simátímakain-aimbo kwésimatimemba anón-tantaa'a imbá pó'a minásíráyámbá mayánáe seró.

² Áánútun-amankomo asirayámbó kwétimisasamo ó'on-aimbo ímo ísaraan-aimpinkembo kwéseмба íma kwaásiyavesa kwésevo Áánútuntavesa sésa kwaásimo mináínkóná ááimbo ímo ísaraantavesa kwaásiyavesa íma kwésewe. Áánútun-amanko asirayámbá kwétimisasi aúpár-áimbá kwésevo

³ évakarawai Áánútumo simátímakain-aimbo kwésimatimemba asiramái arupí umái kawé'a kwéumatinkaamba mindáyave'a sé'a Áánútumo simátímakain-aimbo kwésimatimemba anón-tantaa'a imbá pó'a minásíráyámbá mayánáe seró kwésune.

⁴ ó'on-aimbo ímo ísaraan-aimpinkembo kwésewai kesávésa simái kwéasiraavo Áánútumo simátímakain-aimbo kwésimatimewai Áánútuna kwaási amápa'a asirayámbá kwétimewe.

⁵ Áánútun-amankomo asirayámbó kwétimisa'o ó'on-aimbo ímo ísaraan-aimpinkembo sénááomba siráái kwétaivo Áánútumo simátímakain-aimbo kwésimatimen-asirayamba maé'a simátimenaomba ávááraumai siráái kwétaiye. torupamáí máyáamba ó'on-aimbo ímo ísaraan-aimpinkembo kwéseмба mináímbó kwántámai síníwaimo ímo ménamo simátiminasamo ésa mináínkóná ááimba íma kawé'a umái íséwanga mináínkó íma túwa'naa íníye. miwí tááigo íma túwa'naa ínintavesa Áánútumo simátímakain-aimbo kwésimatimewasa avora'á kwésimatimentavesa miwí ó'on-aimbo ímo ísaraan-aimpinkembo kwésewai usáyaaítaraawe.

⁶ kesí kwaásiyono. kentópa'a komé'a ó'on-aimbo ímo ísaraunda-aimpinkembo sendamó é'a íma isáiyana kesááigo íma túwa'naa ínivo Áánútumo paárurain-aina'i. ímo ísaraunda-aimbo Áánútu simásímakain-aina'i. Áánútumo simásímakain-aina'i. Áánútuna aambó kwaráan-aina'i. mirán-áimbó avora'ó simátíméndamo é'a isáiyana kesááigo túwa'naa íníye.

⁷ ontóímó ímo kawé'ó umáímó sínasamo ésa íma ísámai kawé'á ónááovo kawé'ó umáímó sínasamo ésa ísámai kawé'á ónááowe.

⁸ moóráwaimo ímo kawé'ó umáímó aayamáímó sínasamo ésa íma ísésa tayorupanááowe.

⁹ miráumai torupamáí máyaiyampimba ó'on-aimbo ímo ísaraan-aimpinkembo síya'o é'a mináínkóná ááimba íma isánááomba keáínkáámbá sénááowe.

¹⁰ amápa'-marava'a sáwíva-kwaasi mésa ó'on-o'on-aimba kwéseмба mináínkóná ááimba kwáyáivo

¹¹ moóráwai kwenááivinken-aimba sína'a sé'a imáyáa é'a ó'on-daopaken-kwaasiye senaná kentávéna imáyáa éna ó'on-daopaken-kwaasiye síníye. mirámó kwésen-aínko íma túwa'naa íníye. miráumai torupamáí máyáamba ó'on-aimbo ímo ísaraan-aimpinkembo kwéseмба mináínkó íma túwa'naa íníye.

12 Áánútun-amankomo kwétaain-timin-asirayamba mayánaáomba aamoí é'a pó'a Áánútuna kwaási kawe'á umátínkáin-asirayamba tiráái kwétaina'a mairé'a Áánútuna kwaási kawe'á umátínkáaro.

13 mindáyave'a ó'on-aimbo ímo ísaraan-aimpinkembo kwésewai Áánútumpa'a áísaa íyana mináimbó kwántámaimo simátimenaontavena asirayámbá timíníye.

14 Áánútun-amankomo asirayántáámó símakaisataamo ó'on-aimbo ímo ísaraunda-aimpinkembo Áánútuntaveta námúnaa kwésundaya sóikakenta kwésumpo kentáásí imáyáao úwoisankaamba umái kwémaiye.

15 mindáyaveta maaráyá ónaumne. Áánútun-amankomo asirayántáámó símakaimba ó'on-aimbo ímo ísaraunda-aimpinkenta Áánútumpata námúnaa séta kentáá sááivinkenkwarata sénaumne. ó'on-aimbo ímo ísaraunda-aimpinken-ima séta kentáá sááivinken-igwarata sénaumne.

16 ó'on-aimbo ímo ísaraan-aimpinkembo Áánútumpa'a námúnaa kwése'a kwenáwí'a mósá máraamba moóráwaimo úwoi-kwaasimo miráwaina ááimbo ímo awánaraiwaimo keinárawa'o torupamáimo máyáampimbo ménamo éna kwésen-ainkona ááimba íma ísaraindayavena póna íma kanaán-umai áraitavaiye síníye.

17 ó'on-aimbo ímo ísaraan-aimpinkembo Áánútumpa'o námúnaamo kwésemba kawe'án-ivo mináínkóná ááimba íma ísaraindawaimba mináínkó íma asirayámbá amíníye.

18 ó'on-aimbo ímo ísaraan-aimpinkembo kwésemba évaka-tawai kwésevo kemá ó'on-aimbo ímo ísaraunda-aimpinkembo kwésunda sáwíva-tawai kwése'a mindáyave'a Áánútumpa'a súwi kwésune.

19 ánivo Áánútuna kwaási torupamáí máyáamba ó'on-aimbo ímo ísaraunda-aimpinkembo ayáátáár-aimbo kwésunda sáwíyan-tantaa'an-ivo ísaraan-aimpinkembo asirayámbá timínín-aimbo ákí-aimbo kwésunda mindá anón-tantaa'an-iyé.

20 kesí kwaásiyono. iyámpóimo ímo kawer-ímáyáámó ontembá íma mirá é'a táákaevayan-kwaasimo onten-ímáyáá oró. umarambó ímo sáwí-imaayoamo ontembá mirán-oro.

21 naaóvá'á Áánútun-aai aúvái-kwandaavimba agaimaréna séna Ísóigo séna kesí kwaási kesáái íma ísaraamba pó'a simátimenaumne. ó'on-aimbo kwésewai simátíménasa miwí tááivinkemba simátimesa sáwí'a umátinkaiyasa pósa kentávésa íma imáyáa ésa kesáái íma isánaáowe agaimaréna siráiyé.

22 naaóvá'á Áánútu mirá éna kwená kwaási kwenáái ímo ísarowai kwená asirayámbá agaráátinkomba awánaraantemba Áánútun-aaiyavesa íma áraire kwésiyawai ó'on-aimbo ímo ísaraan-aimpinkembo kwésen-aimba isésa sésa Áánútuna asirayámpínkémbá kwésewe sénááowe. ánivo Áánútu simátímakain-aimba kwésimatimemba Áánútun-aaiyavesa áraire kwésiyawai isésa sésa Áánútuna asirayámpínkémbá mirá kwésewe sénááowe. ánivo Áánútun-aaiyavesa íma áraire kwésiyawai isésa íma mirán-áimbá kwésewe.

23 Áánútuna kwaási torupamáí máyaiyampimba amáparawaimo ó'on-o'on-aimbo ímo ísaraan-aimpinkembo síyasamo úwoi-kwaasimo Áánútun-aaiyavesa ímo áraire síyan-kwaasimo usávé'maimo isésamo ésa maawí uwo'aó-kwáásímán-owe sénááowe.

²⁴ áńivo amáparawaimo Áńńtumo simátimakin-aimbo avora'ó síyasamo úwoi-kwaasimo Áńńtun-aaiyavesa ímo áraire síyan-kwaasimo usáv'e'maimo isáíyanamo éna mináínkó tirumbá airaráńasa sáwí'a uráumne sésa

²⁵ miwítí aúpa-sáwí-ímáyáá avora'á mémaresa Áńńtu aúranka'a kivaíresa kwená imáyáa mósá marésa sésa árai'a keinárawapimba Áńńtu máyáíye sénááowe.

Áńńtuntavai imáyáa ésa torupamáí maíyanka'a arupí umái máéro siráin-kwasai.

²⁶ kesí kwaásiyono. kemó sńnda-ainkona ááimba maarán-áimbániye. Áńńtuntave'a imáyáa é'a torupamáí maíyanka'a moóráwai maarániyá sénaumne sínana moóráwai Áńńtun-aivinken-aimba simátiminana moóráwai Áńńtumo agarááránkaraimba simátiminana moóráwai ó'on-aimbo ímo ísaraan-aimpinkemba sínana moóráwai mináímbó kwántámai sína'a miráumai Áńńtuna kwaási asirayámbá kwétimentavai mirá úmae'a íyóro.

²⁷ ó'on-aimbo ímo ísaraan-aimpinkembo sénááombo é'a kaumbo-káékwaasiye su'mai sé'a aiva'á moóráwai sínda kwántámai simásuwainana kwenánaemba moóráwaimo sínda kwántámai simásuwainana kwenánaemba moóráwaimo sínda kwántámai simásuwaina'a mirá sénááovo

²⁸ mináímbó kwántámaimo síníwaimo ímo máyaina'o é'o ó'on-aimbo ímo ísaraan-aimpinkembo kwésewai amáparawai túranka'a íma sé'a imáyáavinkemba Áńńtuntave'a seró.

²⁹ Áńńtumo simátimakin-aimbo kwésimatimemba kaumbo-káékwaasimo usásimbaimo kwésimatimemba évakarawai isé'a mináímbá taaímbai kwéisaawe.

³⁰ mináímbó ísaan-kwaasivinkembo Áńńtumo moóráwaimbo simáminanamo éna kwésimatiminda-kwaasigo kwenáái ánásainana moóráwai usásinena simátiminiye.

³¹ Áńńtumo aaí simátimakaiwai amápa'a sé'a moóra-morawai moóra-mora-tawai símae iyé'a pó'a amáparawai isé'a asirayámbá mayánaáowe.

³² Áńńtumo simátimakin-aimbo kwésimatimewai kwéseмба kentí imáyáarare su'mai kwégarakwiyovo mirán-oro.

³³ kawer-ímáyáámó kwée'o paru umáímo máyáamba Áńńtumba aráái kwétaivo simátimén-aimba kárákwiyoro.

Áńńtuna kwaási amápa'-naopa'o torupamáímo máyáamba maará kwéowe.

³⁴ torupamáí máyáampinkemba aaraí íma aaí kwésewe. Áńńtun-aai aúvái-kwandaavinkembo siráintemba aaraí íma kárákwiyonaaowe.

³⁵ mindáyave'a torupamáí máyáampinkemba aaraí aaí sevó sésa moóra-ainkona ááimba tísaa óńáe sésamo ésa miwítí naaúmpa'a tuwai'máa'a tísaa óńááowe.

³⁶ kentí imáyáavinkembo mirámó kwéomba Áńńtun-aai keinárawapinkene su'mai íma paáruraisa'a keináraware su'mai ímanivo ó'on-o'om-baravaken-kwaasigwara'a ísaraavo miwímó torupamáímo mésamo ontembá mirán-oro.

³⁷ keinárawapinkemba évakarawai kesávésa sésa Áńńtumo siráin-aimba ísaraundawai úne kwésiyawaiye évakarawai kesávésa sésa Áńńtu asirayámbá símakaiwai úne kwésiyawaiye mirámó kwésewai maanáúvámó

agaimáimo timúndavimba awáné'a sé'a mináimbá Ísóigo asiramái siráin-aimban-iyé sénááovo

³⁸ maanáúvámó agaimáimo timúndamo ímo isé'o é'a miwí tááigwara'a íma ísáaro.

³⁹ kesí kwaásiyono. Áánútumo simátímakain-aimbo simátimemba asirayán-ímáyáá é'a simátíma'mae iyé'a ó'on-o'on-aimbo ímo ísaraan-aimpinkembo kwésemba íma aambá áúmbaraaro.

⁴⁰ ánivo amápar-aimbo kwésemba íma sáwívar-aimba sé'a paru umai arupí umai máéro.

15

Ísumba pukáimpinkemba usásinankarain-kwasai.

¹ kesí kwaásiyono. áséi-kwasai kosimátímakanda-aimba moórágwara'a simátíménda ísáaro. mináséi-kwásáiyáv'é'a áraire sé'a tátoke'a asiramái máyáawe.

² asiramáimo táto'mae iyé'o é'a kawer-ámbá kwa'maé iyónááovo tóikakene su'mai áraire siráambo é'a kawer-ámbá íma kwa'maé iyónááowe.

³ aiva'á Áánútu mináimbá simásimuwa'a kembá simátímakanda anón-aimba póna Ááúnútun-aai aúvái-kwandaavimba agaimarésa siráantemba sáwí-imayaaya maisiyuwáníntavena Ísu Káráisiti puwúwasa

⁴ utámárovana kae'-nó'wáámbá kwaúwana Áánútu pukáimpinkemba usásinankariye. mináimbá Áánútun-aai aúvávimba agaimarésa siráawe.

⁵ Ísu Káráisiti pukáimpinkemba usásinena Pítaa aúranka'a paáréna kwená kwayó-kwáásí túranka'a paáréna

⁶ moórá-tawai sáwíva-kwaasi kwesé kwénaauwai 500 kwaasi túranka'a paáruraiye. minkwáásívínkémbá sáwívarawai úwoi túvamai máyáawasa évakarawai pukáamba minkwáásí túranka'a paáréna

⁷ Yémési aúranka'a paáréna kwená aantá-kwaasi amáparawai túranka'a paáréna

⁸ naaémba kemá Póro kesúranka'a paáréna Ísu Káráisiti kwená kwaási-i'a umásinkainkwae-imayaa íma uráunda kembá kwená kwaási-i'a umásinkarawai súranka'a paáruraiye.

⁹ ááéma Ísu Káráisitina kwaási sáwí'a umátínkaraunda pó'a Ísóigona aantá-kwaasivinkemba kemá kító-kwaasi úne. íma kanaán-uraunda pósa kentáv'é'a Ísóigona aantá-kwaasima óne sembá uwó-áimbá kwésewe-imayaa kwéune.

¹⁰ ánivo Áánútu úwoi súwa'naa uráimba pó'a Áánútumo kesáái simátiminkwae séna si'mákaiwai ówánana kwemá úwoi súwa'naa úwa'a íma úwoi mé'a asirayám-báyái mayááwánana kesí mayáígó ó'owiti mayáígómbá usáyaitaraiwo keyáá mimbáyái íma mayááwánana Áánútu súwa'naa ena kesé máyowa'a mimbáyái mairáumne.

¹¹ kemó áséi-kwasaimo simátimewanda-aimba isé'a miwímó simátímún-aimba mimbórá-áimbá pó'a isé'a áraire siráawe.

púwón-kwaasi usásinanaaon-kwasai.

¹² Áánútu Ísu Káráisitimba pukáimpinkemba usásinankarain-ainta simátimundaya keinárawapinkemba évakarawai sé'a púwón-kwaasi íma usásinanaaowe kwésemba nóra séra kwéseo.

¹³ púwómpinkembo ímo usásinanaaonkakai Áánútu Ísu Káráisitimba pukáimpinkemba íma usásinankaraisino.

14 Áánútumo Káráisitimbo pukáimpinkembo ímo usásinankarainkakai simátimunda-ainta úwoisankaamba umágwisa'a minúwóísánkáán-áíntávé'a áraire sesinó.

15 púwómpinkembo ímo usásinanaaonkakai Áánútu Káráisitimba pukáimpinkemba íma usásinankaraisino. Áánútu Káráisitimba pukáimpinkemba usásinankaraiyemo simátimundaya ánivo mináimbó kampar-áimbó inkákái Áánútumo uráintaveta kampar-áíntá simátiyuwasino.

16 púwómpinkembo ímo usásinanaaonkakai Áánútu Káráisitimba pukáimpinkemba íma usásinankaraisino.

17 Áánútumo Káráisitimbo pukáimpinkembo ímo usásinankarainkakai úwoi-aintave'a áraire sewaná sáwí-imayaa kempímbá úwoi kwáyáisino.

18 moórá-ainkwara'a simátimenaumne. Áánútumo Káráisitimbo pukáimpinkembo ímo usásinankarainkakai Káráisitiye tarúmáimo mésamo pukáawai pukáampinkemba íma usásinesa Áánútuna egwaa'á íma maésa sáwí-ayampa'a máésino.

19 marapá'á máyaundara'a séta púwóndavinkemba usásineta kwíyómpa'a Ísu Káráisitiye ménaundaya amu'maréta máyaumne-aimbo kampar-áimbó súndarakaiya marapá-kwáásí kentáá suwíráái sésa tirumbá umásínkáasino.

20 árair-aimba maarán-áimbán-iyé. Áánútu Ísu Káráisitimba pukáimpinkemba usásinankaraiye. púwón-kwaasivinkemba aiva'á kwemá usásinkaimba pósa naaémba púwón-kwaasi usásinanaaowe.

21 aiva-kwáásígó áwí'a Áándamu kwemá sáwí'a uráimba pósa púwón-amba amáparawai kwégwaraavo moórá-kwaasigo áwí'a Káráisiti kwemá kawé'á uráimba póna amáparawai púwómpinkemba usásintinkaniye.

22 amáparawai Áándamun-aísaavutantamba uráundawai póta kwévuundayaanivo Ísu Káráisitina kwaásiya póta púwóndavinkemba usásinanaundayaawe.

23 Áánútu siráin-kanáa tínata púwóndavinkemba usásinanaundayaawe. aiva'á Áánútu Káráisitimba pukáimpinkemba usásinankaraimba póna Káráisiti marapá'á kumíndara'a Áánútu Káráistina kwaásiya púwóndavinkemba usásisinkainanaya

24-26 mindá ánásainda-kanáa Ísu Káráisiti kárákwiyinana Áánútu sínana Káráisiti kwená namuro-kwáásí usáyaaítana ó'owimo sáwí-mayaira'o kárákwiraam-bayaiye ó'on-o'o-sawi-asirayane ánásasuwena púwón-amba ánásasuwena mirámó índá kwená namuro-kwáásítí asirayámbá ánásasuwena Áánútuntavena séna kesivoó amápa-tantaaka'a kárákwiyuwo síníye.

27 Áánútun-aai aúvái-kwandaavimba agaimaréna séna

Áánútu kwembá amápa-tantaa'a

usáyaaítamai-i'a umánkaraiye

agaimaréna siráivo Káráisiti Áánútumba íma usáyaaítaniye. Áánútu sínana Káráisiti amápa-tantaa'a usáyaaítaniye.

28 Áánútu Káráisitimba amápa-tantaa'a usáyaaítamai-i'a umánkaraindara'a Káráisiti Áánútu ááninko Áánútuntavena séna emá amápa-tantaa'a usáyaaítamai-i'a umásinkaandawai po kenká'á kárákwiyiniyone sínana Áánútu amápa-tantaa'a kárákwiyiniye.

29 évakarawai sésa púwómpinkemba íma usásinanaaowe kwésembanivo pukáan-kwaasiyavesa imáyáa ésa mono'-nómbá pékaawe. púwómpinkemba íma usásinanaaowe-aimbo árrair-aimbo inkákái pukáan-kwaasiyavesa íma imáyáa ésa nombá péráasino.

30 púwóndavinkembo ímo usásinanaetaraiya moórá-mora-naopa'a sínkamonae kwéompa'a áséi-kwasai kosimátíma'mae'a íma nááúsino.

31 kesí kwaásiyono. keináraware kewé kentáásí Ísóigo Ísu Káráísitiye tarúmai méta keinárawatave'a aamoí kwéunda mirámó árai'o úndantemba aasiyaasi-táwai imáyáa é'a sé'a ívékaamba sínkamiya'a púwóno-imayaa kwéunda mindágwara'a árrair-aimban-iyé.

32 púwómpinkembo ímo usásinanaaonkakai kemá kwaásiti imáyáavinkemba sé'a aváá-kwánkómó kwaási vándaiwo sésamo kwaráantemba kembá miraráámbó kwéumasinkaamba maanká'a Évésasi-naopa'a máyaunda anón-umbai-yantaa'a kesópa'a tisa'á anóm-bayai kwémayaunda úwoiyave'a kwéune súsino. púwómpinkembo ímo usásinanaaonkakai kwaásiti imáyáavinkemba kwésentemba mirá séta aaváyaa puwónaunda póta ívé'a kawé-tómbá néta sirááímo táinda-ita ónaumneya súsino.

33 púwómpinkemba íma usásinanaaowe kwésemba minkámpár-áíntáv'é'a árrair-aimban-iyé sevó sé'a simátíménda-aimba isé'a kárakwiyo. évakarawai árai'a sésa sáwí'o kwéon-kwaasiyemo máyáambo é'a kawer-ámbá ivátuwe'a sáwí-amba kwaránááowe kwésevo

34 púwómpinkemba íma usásinanaaowe minkámpár-áíntáv'é'a sáwí-imayaawe sáwí-mayaiye ivátuwe'a kawer-imáyáá oró. mirá ónááontave'a sé'a keinárawapinkemba évakarawai Áánútunopa'a íma tiráawe kwésune.

púwómpinkembo usásinanaaomba kwíyómpa'o ménaaon-kuwawaa'an-iyé kwaasái.

35 púwómpinkemba íma usásinanaaowe-imayaa é'a sísa e'a sé'a púwón-kwaasi nóra umáíya usásinesawa nóran-tuwa ma'mái usásinanaaoo-aimbo

36 sísa omba sáwí-imayaavinken-aimban-iyé. puwíyampinkembo usásinanaaomba maararáámbá uráivo isé'a kígau-anayumpa'a imáyáa oro. ayumbá u'maráawana mináyúnkó ímo úwoi áruma kwiréna aáyánkarena naaémba áruma kwégwiraiye.

37 toómbá ákákesa náiyampinkemba íma ó'a kwéu'maraavo ayumbá mairésa kígau úmáraawana ó'omba áruma kwikéna kwéiyiye.

38 Áánútu sisaná moórá-mora-anayumpinkemba áruma kwikéna kwéanon-imba Áánútu kwená imáyáavinkemba amápa-tomba á'on-a'on-augwara-tomba makáivo

39 amápa'o máyáamba mimbórá kúwawaa'a íma maréna kwaási ó'on-kugwara'a tinkéna kwaí-kwaamba ó'on-kugwara'a maréna numamá ó'on-kugwara'a maréna noyáá'a ó'on-kugwara'a makáiyé.

40 kwíyómpa'a ó'oran-tantaa'a kwáyáísana marapá'á ó'oran-tantaa'a kwáyáísana kwíyómpa'o kwáyáimpimba ó'oran-kanaagune kwáísana maramó kwáyáinka'a ó'oran-kanaagune kwáísana

41 aaváúvimbá ó'ora-sagayamba kwáísana kwíyómpimba ó'ora-sagayamba kwáísana okómpimbá ó'on-o'o-sagayamba kwáísana mirá umásaraiye.

42 mirámó intembá púwómpinkembo usásinanaaomba maará ónááowe. púwómbo kwéutamaraan-kuwawaa'a ánásanivo mimpínkémbá usásinanaaon-kuwawaa'a kwaíkwai'a íniye.

⁴³ kwéutamaraan-kuwawaa'a aamoisáyán-kúwawaa'a sáwí-kuwawaa'an-ivo púwómpinkemba usásinanaaon-kuwawaa'a asirayán-kúwawaa'a kawekúwawaa'an-ivo

⁴⁴ kwéutamaraan-kuwawaa'a marapá'ó máyáan-kuwawaa'an-ivo púwómpinkembo usásinanaaomba kwíyómpa'o ménaaon-kuwawaa'an-iye. marapá'ó máyáan-kuwawaa'o intembá kwíyómpa'o ménaaon-kuwawaa'a kwáyáie.

⁴⁵ mindáyavena naaóvá'á Áánútun-aai aúváí-kwandaavimba agaimaréna séna

Áánútu aiva-kwáásígó áwí'a Áándamumba umánkaraimba úwauwa kwéena maínin-kwaasi umánkaraiye

agaimaréna siráie. naaén-kwaasigo áwí'a Ísu Káráísiti kwaásimo aúnaí'o umáímo maí'mai'o ónááon-amba kwikáiwai paáruraiye.

⁴⁶ kwíyómpa'o ménaaon-kuwawaa'a íma aiva'á paáruraivo marapá'ó máyáan-kuwawaa'a aiva'á paáruraiye.

⁴⁷ Áánútu aiva-kwáásígómbá maranéí úmarowana naaén-kwaasigo Ísu Káráísiti kwíyómpakemba kunkáie.

⁴⁸ Áándamumbo maranéímó úmakain-kuwawaa'o kwáyáintemba amápa-kwaasi mirán-kúwawaa'a kwáyáivo Káráísiti kwíyómpaken-auwawaa'o kwáyáintemba kwená kwaasi mirán-kúwawaa'a kwéniye.

⁴⁹ Áánútumo maranéímó úmakain-kwaasiraambo úndantenta Káráísiti kwíyómpakewai intentá ónaumne.

⁵⁰ kesí kwaásiyono. simátimé'a sé'a Áánútumo kwíyómpa'o kárákwiraipa'a marapákén-kúwawaakwara'a íma máyaiyana kwaikwai'o ínín-tantaa'o kwáyaindava'a ánásanin-tantaako íma mimpímbá kwéniye kwésune.

⁵¹ Áánútumo aúpá'ó makénamo agaráátínkarain-aimbo simátiménda ísáaro. amápata íma puwéta úwoi méta súwawaata ó'on-kuwawaata auvínínta

⁵² mimbórá-táwai kwíyómpakemba uwíremba sínana avekáámbó tawáombo intembá avekáámbá púwón-kwaasi usásintinkainasa maí'mai'a íyata súwawaata ó'on-kuwawaata auvíníie.

⁵³ marapá'ó máyaunda-suwawaata puwónaunda-suwawaatan-ivo kwíyómpa'o ménaunda-suwawaata íma puwónaunda-suwawaata auvíníie.

⁵⁴ marapá'ó máyáan-kuwawaa'a púwón-kuwawaa'an-ivo kwíyómpa'o ménaaon-kuwawaa'a íma puwín-kúwawaa'a auvíndara'a Áánútun-aai aúváívimba agaimaréna siráin-aimba paáriniye. maará séna

púwón-amba ánásainana maí'mai'a ónááon-anko

púwón-ankomba usáyaaitaniye

agaimaréna súwana

⁵⁵ moóráwai séna

púwón-anko íma usáyaaitaraimba póna púwón-ambo sáwí'o umátínkáin-asirayanko ánásaniye

agaimaréna siráie.

⁵⁶ Áánútuna amáámba ísáe'maimo túwáan-imayao tátokaiye. mirámó kwéontavena púwón-ambo sáwí'o umátínkáin-asirayanko tátokaiwo

⁵⁷ Áánútu púwón-amba kentáá usáyaaitamai-i'a kwéumasinkaintaawe. kentáásí Ísóigo Ísu Káráísiti púwón-ankona asirayámbá ánásena usáyaaitaraimba póna Áánútu mirá kwéumasinkaisata súwi kwésune.

⁵⁸ mindáyave'a kesí kwaási asiramái mé'a íma tívón-káína'a Ísóigona mayái maimaé iyé'a íma ivátuwaaro. Ísóigona mayái kwémayaamba íma úwoi-mayaiman-ivo áúgwara'-mayaima kwémayaavo maimaé iyóro.

16

Ísóigona kwaási túwa'naa on-óntánkóná kwaasái.

¹ Ísóigona kwaási Yérúsaremu-naopa'a máyáawai toómbá íma makáawai túwa'naa ónááomba óntamba torupé'a maarán-oro. Kárésiyaamarava'a Ísóigona kwaási máyáawai simátímakaundantemba mirán-áimbá simátimumpo mirán-oro.

² moórá-mora-sontaara'a moórá-kigauvin-ontamba taaímbai Ísóigona kwaási túwa'naa ónááopa'a maré'a kentí naaúmpimpa'a maránááomba anómba ína'a naaémba kentópa'a komáyáana'a Ísóigona kwaási Yérúsaremu-naopa'a máyáawai timénááon-ontamba íma avakáá-iyamba úwoi mai-timénááowe.

³ keinárawapinkemba évakarawai usásintewa'a kentópa'a komé'a aúvái agaimái timé'a ti'maráanasá Ísóigona kwaási Yérúsaremu-naopa'a máyáawai mináúváiyé torupámaranaaon-ontane maimaésa mátimenaowe.

⁴ mitáwai kemó komayánaunda-mayaimo kwáyaina'o é'a konasá miwí kesé kónááowe.

Kórinti-naopa'a kónáe siráin-kwasai.

⁵ Másétóniyaa-marava'a Áánútuna áséi-kwasai simátime'a naaónáe kwéunda pó'a mirá kósimatime'a kentópa'a komáéndama

⁶ ákírara koménaum. ayáátáákara koménaumno. ímo aampa'ó kwénaaonkanaa uwí-nómpákén-úndámó maivaiyáíndarara ó'on-daopa'a kónaumno. ó'on-daopa'o kónáe ona'ó é'a súwa'naa íya'a kónaumne.

⁷ kentópa'o ayáátááka'o koménaemo kwésunda Áánútumo owé sína'o é'a ayáátááka'a koménaumne.

⁸⁻⁹ maanká'á Évésasi-naopa'a áséi-kwasai simátimenaunda-kwaasi sáwíva'a máyáamba pósa isésa áraire sésa asiramái ménaaowai máéwasa kesí mayáiyávésa aambá aunónááon-kwaasi sáwíva'a máyáawe. mimbáyáímó kwémayaunda toómbá áká'mai Áánútuntavesa ísámai kaunánáe sésa torupaambá minkánáa íma tiráisa'a mé'a mimbáyái kwémayaunda póna m'intánón-kánáa ánásaina'a kónaumne.

¹⁰ moóráwai Tímótimo kentópa'o koménimba aamoí kwée'a áwa'naa oro. kemó úndantemba Ísóigona mayái kwémayaivo

¹¹ kwentávé'a úwoi-kwaasiman-iyé íma sé'a tínaaemba umáméro. keinárawa'o tiyuwénamo kesópa'o tínimba áwa'naa íyana kesópa'a kawé'a umái tíno. kwesémo Ísóigona kwaási kentáásí kwaási kesópa'o ténááontave'a timu'maré'a máyaumne.

¹² kentáásí kwaási áwí'a Ápórosimba asiramái simáme'a sé'a Kórintinaopa'a kentáásí kwaási kwiya-tawai esé kwaaó súnnda póna ívé'a íma kanaán-umai kwínívo aambó kwáyainanamo éna kwíníye.

¹³ kentúra'a kárakwiye'a Áánútuwe aráápamai maí'mai'a úmae iyé'a íma táá'a káína'a asiramái máéro.

¹⁴ mayáímó kwémayaamba kwaásiti imáyáa umái mayái máyáaro.

¹⁵ kesí kwaásiyono ísáaro. Ákáyaa-maravaken-kwaasi Sétevanasina akúmbá aiva'á Áánútunopa'a tiráawai Ísóigona kwaási asiramái kwétuwa'naa on-áimbá ísaraawe. asiramái simátime'a sé'a

¹⁶ mirán-kwáásí kwésen-aimba taagwiyavé'a miwísé Áánútuna mayái asirayám-báyái kwémayaawai táái ísáaro.

¹⁷ keinárawapinkemba kaumbonárou túwí'a Sétevanasiye Vótúnetasiye Ákáisiye mindárou kesópa'a tewa'á aamoí kwéumpo keinárawa'a íma amáparawai kanaán-umai kesópa'a tewasá mindárou kesópa'o tembá aamoí kwéune.

¹⁸ mindárou kesí imáyáa aúnaí'a umásinkesa kentí imáyáagwara'a mirá uráawe. mirán-kwáásí túwí'a mósá máráaro.

¹⁹ Ésiyaa-marava'a naaó'-naokemba Ísóigona kwaási keinárawatavesa kawé'á umái máéro kwésewe. moóráwai áwí'a Ákwíra awainínkó Párisiraawe mindáraití naaúmpa'a torupamáí máyáawai Ísóigowe tarúmai máyáawai aamoí ésa keinárawatavesa kawé'á umái máéro kwésewe.

²⁰ maanká'ó máyáawai Ísóigona kwaási amáparawai keinárawatavesa kawé'á umái máéro kwésewe. moóra-morawai tiyáamba tíméro.

²¹ ayááír'á kemá Póro agaimaráúmpo awáné'a kwenayáánavi'a póna kwenááiman-iye sé'a ísáaro. kemá Póro sé'a kawé'á umái máéro kwésune.

²² Ísóigompa'o ímo tirumbó améwai Áánútu sáwí'a umátinkaniye. kentáásí Ísóigo marapá'á kumíníye kwésune.

²³ Ísóigo Ísu úwoi kwétuwa'naa-intave'a námúnaa kwésune.

²⁴ Ísu Káraísitiye tarúmai máyáawa'a kembá sirumbá kwétimune.

kemá Póro sún-da-aimba ánásaiye.

2 Kórinti

Ísu kwíyómpa'a irówana Póro moórá-kwaai aiyayaamba umái avakaeté-
iya'iyó. miráumai-ima maisuwéna maanáimbá agaimái Kórinti-
naoraa-kwaasi Ísuna aampa'ó kwégun-kwaasi agaimái tímakaiye. Póro
Másétóniyaa-marava'a máyowana Táítási Kórinti-nao'a tuwéna Póronopa'a
kweémena Kórinti-kwaasi táái kosímámuwana Póro iséna séna aúváima
agaimái tímakaunda isasá isésa évakarawai sáwí'o uráamba tínaaemba
umásukaawasa évakarawai íma mirá ésa kentávái sésa íma árai'a Ísuna
aantá-kwaasiman-iye kwésewe séna árai'a Ísuna aantá-kwaasiman-iye
sígwáe séna maanáúvái agaimarówasa mátímakaawe.

¹ kéma Póro maanáimbá agaimaráúmpo isáaro. moóráwai áwí'a
Tímóti kentáásí kwaásigo kesé máyáísa'a agaimaráúmpo isáaro. Áánútu
kwená imáyáavinkemba kentávéna séna aantá-kwaasi éma Ísu Káráisitín-
aai kosimátíma'mae naauwó séna si'mákaivo isáaro. Kórinti-naopakewai
Áánútun-aaiyave'a áraire kwésewai isáaro. Ákáyaa-marava'a Kórinti-
naopakewaiye ó'on-o'on-daopakewaiye máyáawai Ísóigona kwaási isáaro.

² Áánútu kentáásivowe Ísóigo Ísu Káráisitiye úwoi túwa'naa ésarai paru
kwéumatinkaayantave'a námúnaa kwésune.

³ kentáásí Ísóigo Ísu Káráisiti avowa Áánútu áwí'a mósá kwémaraumne.
kwemá kentáásivowama arumbá kwéumasinkaiwai sirávayenaya súwa'naa
iwái áwíta mósá kwémaraumne.

⁴ ó'on-o'on-umbai-yantaa'a amápa'a kentáásópa'a timbá Áánútu
kwésiravayaimba póna ó'on-o'on-umbai-yantaa'o évakarawaitopa'o tínimba
Áánútumo siráváyáintenta umái kesáá kanaán-umai miwí tirávayanaumne.

⁵ Káráisitimba áí'a úni'a umánkówasa Káráisitina kwaási-i'a úndarakemba
sí'a iní'a umásínkáamba miráumai Áánútumo Káráisitimbo arávairaintemba
miráumai anómbe kwésiravayaintaawe.

⁶ keinárawate méta túwa'naa ówánanaya sáwí'a umái máyómpinkemba
Áánútu tí'maena kawepá'á métínkaraiye. mirá ówándarakemba sí'a úni'a
umásínkonta Áánútu sirávaraiye. keinárawate máyaawandaya sí'a úni'a
umásínkonta íma ivátuweta asiramáíya méraumne. miráumai tí'a índai'a
umátinkanaaomba kesáámó uráundantentaamo mirámó é'o ímo ivátuwe'o
asiramáímo ménaaombo éna Áánútu keinárawakwara'a tirávayaniye.

⁷ sí'o úni'o umásínkaraantenta tí'a iní'a umátínkáamba miráumai
Áánútumo sirávairaintemba tirávayaimba séta mindáyave'a asiramáí
ménaaowe asiramáí séta timu'maréta máyaumne.

⁸ kesí kwaásiyono. Ésiyaa-maravata máyaawanda ó'on-o'on-umbai-
yantaa'a kentáásópa'a túmba mináimbá isáígwáe séta simátimumpo isáaro.
minúmbái-yántáá'ó ó'oran-anon-umbai-yantaa'a úwata kentáásópa'a túmba
póta puwónaumne séta súvamaiya méta

⁹ sínkamiyata puwónaunda-kanaa tiráíye-imagaa éta súvamaiya
maémaumne. íma kentáásí asirayándéimán-ivo Áánútuna asirayándéí
mayáíyá kwémaeta máyaumne. Áánútu pukáampinkemba usásitinkaiwaina
asirayándéí mayáíyá kwémaeta máyaumne súndayavenaya minánón-úmbái-
yántáá'á kentáásópa'a tiráíye.

10 umbai-yántáápímbá puwónáe ówándavinkemba Áánútu síyótaasa umásinkowata súvamaiya maémaundaya póna mirá unté iyíniye. sáwíwinkemba síyótaasa unté kwéiyiye séta máyaumne.

11 keinárawakwara'a kentááyávé'a Áánútumpa'a súwa'naa umai námúnaa seró. sáwívarawai námúnaa síyana Áánútu súwa'naa ínimba mindáyavesa Áánútumpa'a súwi sénááowe.

Póro kampar-áímbá íma simátímakain-kwasai.

12 kwaási túranka'a máyaundayaveta imáyáa kwéundaya sirumpinkén-ímáyááo séna kawé'á umáíya máyaumne sisatá aamoiyá kwéune. marapá-áínkóná ááimba íma imáyáa éta Áánútu úwoiya kwésuwa'naa-intaveta imáyáa éta Áánútuna mayáiyé su'mai kwémaeta méta íma árúvare-kwaasiraani'a umáíya maúndantemba kentúranka'a árai'a miráyá umáíya máyaumne.

13-14 kwéagaimai tímúnda-auvaivimba íma kaumbo-káér-aimba kwésimatimumpo awáné'o ísaraan-aine su'mai tavisimái kwésune. kentáá sáwíyamba suwánaavo suwánamai kawer-ígwáe sé'a únda mirámó é'o é'a Ísóigo Ísu marapá'á kumíndara'a keinárawatavetaamo aamoimó ondantembá kentááyávé'a aamoí ónááowe.

15-16 keinárawa'a kentááyávé'a aamoí kwéumasinkaawe-aimba imáyáa uráundayave'a sé'a kae-táwai kentópa'a kómé'a Másétóniyaa-marava'a kónáe únda kentópa'a kómé'a tiyuwé'a kweéme'a Másétóniyaa-marava'a komé'a koyauweré'a ókwara'a kentópa'a támé'a tiyuwé'a Yútiyaa-marava'a ténaumne siráumne. kae-táwaimo kawé'ó umátínkáana'a súwa'naa íya'a Yútiyaa-marava'a ténaumne-imayaa uráundayave'a mináímbá siráumne.

17 mirá ónáe uráunda íma mirá uráundayavesa keinárawapinkemba évakarawai kentávésa sésa árúvare-kwaasiman-iyé siráavo kentópa'a kónaumne siráunda marapá-kwáásímó ontembá íma mirá únda mimbórá-ímáyáá umái mimbórá-áímbá avora'á simátímakeaumne.

18 Áánútumo árair-aine su'maimo siráintemba simátímakeaunda-aimba íma kaer-ímáyáávínkémbán-ivo mimbórá-ímáyáá umái mimbórá-áímbá avora'á simátímakeaumne.

19 Sáírásiye Tímótiye kewé umáíya kentópa'a máyaawanda Áánútu ááninko Ísu Káráisitín-aiya simátímakeaunda kwemá moórá-aimba avora'á séna moórá-aimba aúpá'á tuwéna mirá íma iwáí póna amápar-aimba avoraré su'mai siwáín-ai simátímakeaumne.

20 Áánútu amápar-aimba simái asirámakaimba Ísu Káráisitintavena siráimba póna paáruraiye. Ísu Káráisiti mirán-ámápá'-máiyái mairáintaveta Áánútu siráin-aintaveta árair-aine kwésunanaya Áánútu áwí'a anómba kwáyáiyé.

21 Áánútu Ísu Káráisitimba kentááwé keináraware tarúsinkaraisata asiramái máyaundayaawe. kentáá ítámarena

22 kesí kwaásiman-owe séna árai'a kwená kwaásiya úne sénaundayavenaya kwenamankómbá ai'marówana kentáásirumpimba kumbáyáimba mindáyaveta séta to'mayaa umásínkarainta mirá íniye kwésundayaawe. mirá uráintave'a íma árúvare-kwaasiraamba kwéune.

23 Áánútu kesí mayáígómbá awánarawai aúranka'a kwésimatimunda-aimba árair-aimban-iyé. Kórinti-naopa'a kentópa'a kónáe séwánda asiramái simátíménana tirunkó umbái taivó sé'a ivátuwe'a íma kuráumne.

24 Áánútun-aaiyave'a áraire asiramái kwése'a kwenká'á agevamái máyáamba póta kentópa'a kondayá Áánútun-aaintave'a áraire seró-áintá íma ókwara'a sénaumpo tirunkó aamoí ínintaveta keinárawapimba tágárotamai méta mayáiyá komayánaumne.

2

¹ imáyáa é'a sé'a ókwara'a kentópa'a kwé'a sáwí'o kwéontave'a asiramái simátíménana tirunkó umbái taivó sé'a ívé'a íma kónaumne siráumne.

² kentirumbó umbaimó tamátínkáanasamo ésa kesirumbó kawé'ó umásinkanaaowai íma ménaaowe.

³ kentópa'a íma kuráundara'a sé'a aúváivimba awáné'a sáwí'o kwéomba kawé'á umátinkaigwae sé'a kentópa'o kondá íma sirunkó umbái táníye sé'a mináúvái agaimái tímé'a kawé'ó umáímo máyáantavena kesirunkó kawé'á íníwai mináúvái agaimái tímakaumne. kesirunkómó kawé'ó ínanamo éna kentirunkógwará'á kawé'ó ínimba mindá árair-aimban-íye.

⁴ mináúvái agaitimúnda sirunkó umbái tówa'a keinárawatave'a anón-imayaa é'a ávááraumai ivi'á tamátinke'a tirunkó umbái taínoyave'a íma mináúvái agaimái tímakaumpo Póro kwenarumbá ávááraumai símakaiye sénáaontave'a mináúvái agaimái tímakaumne.

sáwí'o uráin-kwaasiyavai enáái ánásaiye seró siráin-kwasai.

⁵ keinárawapinkemba moóra-kwaasigo sáwí'a uráintavena íma kempíné su'mainivo keinárawapinkemba évakarawaivimba umbai-yántáá'á kwáyáíye. amáparawaivimba umbai-yántáá'á kwáyáíye-aimba mirán-ánón-áímpá'á íma sénáe sé'a évakarawaivimba umbai-yántáá'á kwáyáíye-aimba kwésune.

⁶ tímakaunda-auvai awáné'a simái moóra-ainka'a maré'a asirayán-áímbá minkwáásígómbá simánke'a kwená egwaa'á íma mé'a sáwí'o uráintave'a mimbéyámbá amé'a íma ó'om-beyamba áméro.

⁷ ívé'a kwentávé'a sé'a enáái ánásaiye sé'a íma ókwara'a imáyáa úmae iyé'a aráváyáaro. kemá ámé-sawi-meyamba kwaíkwai'a ínana séna íma kanaán-umai kawer-ámpá'á kónaumne séna ivátúwáívainivo

⁸ kwentávé'a sé'a embá siruntá kwéamumpo kawé'á umái maiyó seró-áímbá asiramái kwésune.

⁹ ááéma keinárawatave'a sé'a simátimunda-aimba isánááo. íya isánááo sé'a kentópa'a íma kwé'a mináúváiímbá agaimái tímaka'á timu'maré'a méraumne.

¹⁰ sáwí'o uráin-kwaasigontave'a sé'a kwenáái ánásaiye sé'a ímo ókwara'o imáyáamo kwéontemba kegwará'á mirá kwéune. sáwí'o uráintave'a sé'a kwenáái ánásaiye sé'a íma ókwara'a imáyáa kwé'e'a Ísu Káráísiti aúranka'a keinárawatave'a imáyáa é'a mirá kwéune.

¹¹ Sáátáánigona sáwí-mayaigona ááimba awánéta kentáá usáyaaitaivo séta sáwí'o uráintaveta ókwara'a íma imáyáa úmae iyéta séta kwenáái ánásaiye kwésune.

Táróasiva'a ména Póro anón-imayaa uráin-kwasai.

¹² Ísu Káráísitin-aai áséi-kwasai kosimátimenae sé'a Táróasi-naopa'a komáyaawanda mináímbá isánááontavena Ísóigomo to'mayaa úmba awáné'a áséi-kwasai simátíménae sé'a ówánda

¹³ kesí kwaásigo áwí'a Táítási kentí naaópakemba Táróasi-naopa'a íma téna kentáái tasímásímíntave'a avakáá uwááe'a íma awáné'a anón-imayaa é'a sé'a tiyuwé'a kónaumne sé'a Másétóniyaa-marava'a tiráumne.

Ísuna asirayándéi siyáántán-tamai ávónta kwéuvunda-kwasai.

14 maarán-áintávéta Áánútumpa'a súwiya kwésune. Ísu Káráisiti usáyaaitaraintavena Áánútu kwentéya tarúsinkenaya anónka'a sisatá siyáántán-tamai ávónta kwéuvune. Áánútu si'marówata Káráisitin-aai amápa'-marava'a kosimátimunasaya kwéisaawana kwenááigo áséi-kwiyunkaamba úmaena amápa'-marava'a kóyáwé kwéiye.

15 Áánútu séna Ísu Káráisiti kentávéna imáyáa éna kesí mayái kwémayaimba áséi-kwiyun-kanamo kwéagayaanteni'a kwéiye kwésimba mirámó intembá Ísu Káráisitin-aai simátimunanaya Áánútu kentááyávéna séna Ísu Káráisitimo intembá áséi-kwiyun-kanamo kwéagayaanteni'a kwéowe kwésiye. Áánútun-aráái kwáráawai minkwíyumbá ísááwasa Sáátáánigon-aráái kwáráawai minkwíyumbá ísááwasa kwéowe.

16 Sáátáánigon-aráái kwáráawai puwésa Áánútuna némpa'a maí'mai'a ónááowai Ísu Káráisitin-aai simátimunda-aintavesa ánkúkaamba kwéiye kwésewasa Áánútun-aráái kwáráawai mináíntávésa sésa áséi-kwiyunkaamba kwéiye kwésesa maí'mai'a ónááowe. Áánútun-aai simátímén-aimba anóm-bayaiman-ivo kwaásiye su'mai íma kanaán-umai kwémayaawe.

17 Áánútu si'marówata Káráisitina mayái-kwáásí méta kwenaúranka'a Áánútun-aai árair-aimba simátimeta íma árúvare-kwaasiraani'a umái máyaunasaya meéyámbáréwa'a anón-ontamba mayánáe sésamo ontembá évakarawai Áánútun-aai simátíménasaya meéyámbá simígwáe sésamo ontembá kesáa íma mirá kwéeta Káráisitina mayái-kwáásí méta Áánútun-aai árair-aimba kwésimatimune.

3

aúná-aimba simái tarúmakain-kwasai.

1 mináímbá kwésimatimundayaveta kentáá súwí'a íma maé kwéiyundayaawe. évakarawai aúvái agaimái tímúwasa maimaésa mátímúwa'a awáné'a kawé'án-owe siráavo kesáa íma mirá éta kentáásí mayáírár-áúvái agaimaéta mátíménata awáné'a aamoí umásinkaigwae-ita íma kweéta íma kentáásí mayáírár-áúvái agáyáaro kwésumpo Áánútu si'marówata kwená mayáiyá kwémayaumne.

2-3 évakarawaimo ó'owiti mayáígóná aúvái awánésamo aamoimó umátínkáantemba évaka-kwaasi keinárawa'a tuwánésa sésa árai'a Ísu Káráisiti Póroe mayái kwémayaan-kwaasiye kwenté ti'marówasa kwenáái tasimátímúwasa isésa áraire suwaná Káráisiti kwená kwaási-i'a umátinkowana Áánútu asirayánkwáráwáín-amanko miwítirumpimba máyáísasa máyáawe kwésewe. mindáyave'a keinárawa'a Káráisiti agairáin-avairaamba umái máyáawe. Ísu Káráisitina mayáígóná aúvái óntanka'o agairáin-avairaamba ímanivo kempá'á kwáyáim-bayaima tuwánaantaveta aamoiyá kwéumatinkaundayaawe.

4 Ísu Káráisiti kentáá asirayámbá kwésimisata Áánútu aúranka'a asiramái méta mináíntá kwésune.

5 kentáávímbá kesí asirayámbá íma kwáyáísata mimbáyáiyá kwémayaumpo Áánútuna asirayándéiyá mimbáyáiyá kwémayaumne.

6 Áánútu aúná-aimba simái tarúmakain-aimba kosimátimewananya kwe-naúranka'a arupí umátinkainasa ménaaontavena asirayántá símakaiye. mináúná-áímbá simái tarúmakain-aimba Áánútu Mósesimba simámakain-amaamba ímanivo Áánútun-amanko kentáásirumpimba máyáísata kwemó

siráintenta kwéunda-aimban-iyé. Áánútu Mósesimbo simámakain-amaamba íma kanaán-umai kwárántavesa Áánútu aúranka'a íma arupí umái mésa puwí-ámpá'á kwégovo Áánútun-amanko imáyáaya símisata Káráisitín-aaiyaveta áraire séta aúnaí'a umáíya maí'maita kwéune.

⁷ naaóvá'á Áánútu Mósesimba óntan-kwandaaira'a siyáánkai-amaamba agaimái ámakaimba minamáámhá kwaránáe sésa umbá íma kanaán-umai kwarésa arááisu'mae kwéiyesa mindáyavesa puwí-ámpá'á kwégowe. Áánútu Mósesimbo amáámbo simámakonka'a Áánútumpakemba ságayamba paáréna Mósesi óika'a ságayamba paárúwana óntan-kwandaaira'o siyáánkai-amaambo agaimarómha maimaéna Ísareri-kwaasitopa'a kumúwasa Mósesi óika'a ságayamba kwéna póna tógáyáagaya úwasa íma kanaán-umai awánowana kwéna naaémha uwákuraiye.

⁸ naaóvá'á Áánútu Mósesimba siyáánkai-amaamba simámakonka'a Áánútuna ságayamba paárúmbanivo ívé'a Áánútu kwenamankómbá ai'maráisana kwená kwaási tirumpimbá máyáíye-aimba kwévaarimba póna Áánútuna ságayamba anómban-iyé.

⁹ Áánútu Mósesimba siyáánkai-amaamba simámakomba pósa íma kanaán-umai kwárántavesa puwí-ámpá'á kwégowe. Áánútu minamáán-áimbá paárúnka'a kwená ságayamba kwáyowana ívé'a Áánútu kwenamankó kwenaúranka'o arupí umátínkain-aimba kwévaarisana póna kwená ságayankona asirayámhá anómha kwáyáíye.

¹⁰ ívé'a aúna-aimba simái tarúmakain-aimba kwáyáísana usáyaitarai-sagayankona asirayámhá kwáyáimha póta séta Áánútumo Mósesimbo siyáánkai-amaambo simámakai-sagayankona asirayámhá úwoisamba iyéyá kwésune.

¹¹ Áánútu Mósesimbo simámakain-aimba kwááyu-aimban-ivo aúna-aimba simái tarúmakain-aimba kwaíkwaí'a ínín-aimba anón-aimban-iyé. kwááyu-aimba simámakonka'a ságayankona asirayámhá kwáyombanivo ívé'a kwaíkwaí'a ínín-aimba paárisana póna anó-sagayamba asirayámhá kwáyáíye.

¹² mináimbá asirayán-áimbá kwaíkwaí'a ínín-aimba ísaraunda póta íma sáá'a kwégaisata asiramái mináimbá kwésimatimundayaawe.

¹³ Mósesimo uráintemba íma miráyá kwéune. Mósesi Ísareri-kwaasiyavena séna kesóika'o kwáyái-sagayamba uwákwiimba awánaavo séna ampaantanéí óika'a káataraiye.

¹⁴ Ísareri-kwaasi táá'nei isésa tirunté marésa maémáenkakemba pósa ívé'a agáyáan-kwaasi Áánútumo simáímo tarúmakon-aimba aúváívkemba awánamai isésa mináínkóná ááimha íma kawé'á umái kwéisaawe. Mósesimo óika'o ampaantanéí káatamakowasamo ságayambo ímo awánaraantemba ívé'a Áánútun-aai aúváívimha awánaamha miwítí imáyáago ítáguraisana kumayu'á isasá pósa mináúváígóná ááimha íma awánamai kawé'á kwéowe. Ísu Káráisitíye tarúmai máyáawaima Áánútun-aai aúváíma awánésa mináínkóná ááimha kawé'á umái kwéisaawe.

¹⁵ ívé'o máyáan-Isareri-kwaasigwara'a Áánútun-aai Mósesimo agaimakón-aimba awánaamha miwítí imáyáago ítáguraisana kumayu'á isasá pósa mináínkóná ááimha íma ísaraavo

¹⁶ Ísóigo Ísu Káráisitínopa'o temhá minkúmáyú-tántáá'á ánásainkakemba mináínkóná ááimha kawé'á umái kwéisaawe.

¹⁷ Ísóigo Ísu Káráísitiyemo súnnda kwenamankóntáv'é'a kwésune. Ísóigon-amankomo tirumpimbó máyáiwai sáwí-imayaagomo tátokaimpinkemba kwéiyatinkaisasa kawé'a umái kwémaewe.

¹⁸ Ísareri-kwaasiti imáyáagomo ímo kawé'ó umáimo ísaraantemba kentáásí imáyáago íma mirá isanayá Ísóigona ságayanko kentáá sama kwégamasinkaintaawe. Ísóigo Ísu Káráísitin-amanko kentáásirumpimba ména kwenkáání'a umásinkenaya kwená ságayamba kwésimenaya mirá úmae kwéiyiye.

4

anamó kwímakaawanamo ááémo karákwintemba miráráán-kwaasiya máyaunda-kwasai.

¹ Áánútu aruntá kwéumasinkenaya mindáyavena kesí mayái máyáaro séna símakaisata kwenáái kwésimatimundaya sívón-kaiye séta íma kwétuwaumpo

² kwenáái simátimenaundayaveta aúpá'ó tigaeyávésamo kwéomba sínaaemba kwéumameta íma kampa'á simátiyuweta Áánútun-aaigomba kwaé'náer-aimba íma simátimeta Áánútu aúranka'a avora'á árair-aimba simátimunasaya suwánésaya árair-aïne su'mai kwésewe tirunkakémbá sénááontaveta Áánútu aúranka'a miráyá kwésune.

³ áséi-kwasai avora'á kwésimatimundaya mináínkóná ááimbo ímo isésamo ésa miwímá Áánútuna némpa'a mésa puwí-ámpá'á kwégowaiman-owe.

⁴ Sáátáánigo marapá'á karákwiraiwai miwítí imáyáa kwétuntinkaisasa Ísu Káráísitin-aiyavesa íma áraire kwésewe. Sáátáánigo séna Káráísitin-aaigo sama kamátínkáivo séna miwítí imáyáa kwétuntinkaisasa Káráísitina ságayamba íma kwéawanaawe. Áánútumo máyáintemba Káráísiti miráumai máyáísana Sáátáánigo séna Káráísiti sama kamátínkáivo séna miwítí imáyáa kwétuntinkaiye.

⁵ kesáá íma anón-kwaasi úmpo Ísu Káráísitintave'a kentáásí anóndakomaniye sénááontaveta kwenáái kosimatimeta kwená mayái-kwáásí máyaunda póta kwétuwa'náa-undayaawe.

⁶ ááinka'a túnkuwana Áánútu sama kaaó súwana sama karáimba kwemá sama kamásínkáiwaiyaaman-iyé. Ísu Káráísiti óir-imayaa kwéundaya Áánútuna ó'oran-aaimba awánanaundayavena sama kwégamasinkaintaawe.

⁷ kesáá íma asiramáíya méta áséi-kwasaiya tátokaumpo anamó kwímakaawanamo ááémo karákwintemba miráumaiya méta áséi-aimba tátokaundayaawe. suwánésa mináínkómó usáyaaitarain-asirayankomba awánésa sésa íma miwívínkémbán-ivo Áánútumpaken-asirayamban-iyé sénááontaveta íma asiramáíya méta minásíráyántá tátokaumne.

⁸ namuro-kwáásímó tínkamiyantavesamo úkóntemba ó'on-o'on-umbaiyantaako kentáá úkúraisata tu'maánámo kwáyáimpinkenta móyuweta kwégune. évaka-tawai séta nóra séta Áánútuna mayái kwémayaumno kwésesta íma ivátá tukáumne.

⁹ sáwíta umásínkáambanivo Áánútu íma siyúwáísata máyaumne. sínkamomba íma ánásasuwaawata úwoiya súvamai kwémaumne.

¹⁰ Ísumbo sáwí'o umánkesamo inkámówanamo pukáin-ampata kwégundaya pósa Ísu maí'mai'a isaná kwená asirayámbá kentáávímbá kwáyáiyé-aimba kwéisaawe.

11 máyaundaya aasiyaasi-táwai séta Ísuna kwaási-i'a úndarakemba ívéra sínkamiyata puwónaumno kwésundaya pósa kesáá máyaundawaina ááimba Ísuma póna kentáásúma ánásani-suvimba máyáíye-aimba kwéisaawe.

12 áséi-kwasai simátimundaya sáwíta umásinkesa sínkamiyata puwónaunda-ampata kwégundaya mindáyave'a áséi-kwasai isé'a aúnái'a umái máyáan-ampa'a kwégowe.

13 naaóvá'á Áánútun-aaí aúvái-kwandaavimba agaimaréna séna

Áánútun-aaíyave'a áraire siré'a

pó'a kwenáái kwésimatimune

siráintemba Áánútun-aaíyaveta áraire séta kwésimatimune.

14 Ísóigo Ísumba pukáimpinkemba usásinankaraiwai Ísunte tarúsinkenaya puwónaundavinkenta usásisinkenaya kentááwé keináraware sí'maiya kwe-naúrankata sínkáníntaawe.

15 mayáiyá kwémayaundaya sáwíta umásínkáambanivo túwa'naa eta íma ivátuwaunasaya ó'on-o'on-kwasai Áánútumo úwoimo túwa'naa in-áimbá isésa sáwívarawai Áánútumpa'a súwi símae iyésa kwenáwí'a anómba úmae kwéiyowe.

Áánútuna asirayánkátá máyaunda-kwasai.

16 mináimbá imáyáa kwéundaya sívón-kaiye séta íma ivátukaumne. kentáásúma sáwí'a úmae iyísana Áánútu kentáásí imáyáa aúnái'a kwéumasinkaiye.

17 kentáásópa'o kwáyáin-umbai-yantaataveta séta úwoisan-umbai-yantaa'a kwááyu kwáyáíye súnanaya naaémba minúmbái-yántáápínkémbá ó'oran-kawe-tantaa'a usáyaaítimba kwaíkwai'a ínín-kawe-tantaa'a paáriníye.

18 mindáyaveta marapá'ó awánáúnda-yantaa'a íma anón-imayaa éta kwíyómpa'o ímo awánáúnda-yantaataveta imáyáa úmae kwéiyune. awánáúnda-yantaa'a kwááyu-yantaa'an-ivo kwíyómpa'a íma awánáúnda-yantaa'a kwaíkwai'a íníye. mindáyaveta umbai-yántáátáveta séta úwoisamban-íye kwésune.

5

1 kentáásúma kwááyu-nankaa-suwawaata isatá minkúwawaakwarata marapátá méta maarán-áimbá kwésune. maankwááyú-námbá tawísígwinata Áánútumo kwíyómpa'o úmakain-daumpa'a ménaundayaawe. mindámbá kwaási íma úmakaan-damban-ivo Áánútu kwená imáyáavinkemba úmakaimba kwaíkwai'a ínín-damba mindá kwíyómpa'o ménaunda-kuwawaa'an-íye.

2 marapá'ó máyaundaya anón-imayaa éta kwíyómpa'o ménaunda-kuwawaata simínkwáeya kwéséta

3 maarán-áimbá íma séta puwéta súwawaar-íyaainkaanta umáíya máyaumne íma kwésumpo maarán-áimbá séta kwíyómpa'o ménaunda-suwawaata naankáántá ónáeya kwésune.

4 kentáásúma kwááyu-nankaamba isatá máyaundaya umbai-yántáá'á kwáyáintaveta anón-imayaa éta marapá-súwawaataamo tuwánaunda-aimba íma séta kwíyómpa'o ménaunda-suwawaata mayánaunda-ainta kwésune. miráyá ónaunda marapáké-súwawaakaanta aúkáinata maí'maita ónaumne.

5 miráyáámó ónaundayavenaya Áánútu kentáá to'mayaa éna kwenamankómbá ai'marówana kentáásirumpimba kumbáyáisata mindáyaveta to'mayaa umásínkarainta mirá íníye kwésundayaawe.

6 Áánútu kwenamankómbá ai'marówana kentáásirumpimba kumbáyáintaveta kentáási imáyáa asiramáíya máyaumne. marapá'ó máyaundaya Ísóigo Ísu Káráísitiyeya íma kwíyómpakaani'a umáíya máyaundayaawe.

7 ívéta marapá'á máyaundaya kwenane'á íma kwéawaneta kwenááiyaveta áraire séta kwenká'á agevamáíya méta

8 kentáási imáyáa asiramáíya méta puwétaamo kwíyómpa'o Ísóigo Ísu Káráísitiyemo métaaraiya aamoí úsino.

9 maanká'ó máyaundayaawe kwíyómpa'o uménaundayaawe Áánútumbo arááimo kwétaini'a ónáe súndaya póna aamoí umásínkáisintaawe.

10 amáparawaiya Ísu Káráísiti aúranka'a máyáananaya kesáámó máyaundawaina ááintavena sísa ena marapá'ó máyáamba kawe'ó kwéowai kawe'-mékámá tiména sáwí'o kwéowai sáwí-meyamba timínimba póta kwembó arááimo kwétaini'a ónáeya kwésune.

Ísuwemo tarúmimo máyaundaya aúnái'a umáíya máyaunda-kwasai.

11 Ísóigo máyaundawaina ááimba sísa íníntaveta kwentávéna sáa'a kwégaisata kwenópa'a tígwáe séta kwaási kwétavisundayaawe. Áánútu máyaundawaina ááinta suwánaisa'a keinárawatemo máyaundawaina ááinta kwésuwanaamba kawe'á kwéiye kwésune.

12 kentáá súwí'a íma maé kwéiyundanivo máyaundawaina ááintave'a aamoí ónááontaveta máyaundawaina ááinta kwésimatimune. aamoí é'a kentááyávésamo sáwí-aimbo kwéesen-kwaasi táái kanaán-umai anondá simátimenaaontaveta máyaundawaina ááinta kwésimatimune. minkwáási paáká-túwawaare su'mai tuwánésa kawe-kwáásímán-owe sésa tirumpin-ímáyáa íma awáresa kawe-kwáásímán-owe kwésewe.

13 évakarawai kentááyávésa uwo'aó'á kwéowe kwésewata kanaán-iye séta Áánútuntaveta imáyáa éta miráyá kwéunasaya évakarawai kentááyávésa kawer-ímáyáágwára-kwáásímán-owe kwésewata kanaán-iye séta keinárawataveta imáyáa éta miráyá kwéune.

14 amáparawai sáwí'o kwéomba mimbéyámá maésa púwóvo séna Ísu Káráísiti mimbóráwái kentááyávénawe séna pukáimba póta Káráísiti arumbá kwésimiwaina mayáíyé su'maiya kwémayaumne.

15 amáparawaiya sáwí-imayaago tátokaimpinkemba iyásinkanintavena Ísu Káráísiti pukáimba póta kentáámó sirááimo kwétaini'a íma kwéeta kwembó arááimo kwétaini'a kwéeta máyaumne. mirámó ónaundayavenaya kentááyávénawe séna puwúwana Áánútu usásinankaraiye.

16 ááema marapá'ó máyáan-kwaasiti ááimba kwaréta évakarawaiyaveta kawe-kwáásímán-owe séta évakarawaiyaveta sáwí-kwaasiman-owe siráumpo ívé'a íma miráyá kwéseta ááema marapá'ó máyáan-kwaasiti ááimba kwakáunda Káráísitintaveta úwoi-kwaasiman-iye siráundaya ívé'a íma miráyá kwésune.

17 mindáyaveta Ísu Káráísitiyemo tarúmimo máyaundaya aúnái'a umáíya méta ááemo uráundanten-imayaa íma éta ívé'a aúná-imayaa umáíya máyaumne.

18 Áánútu mirá kwéivo ááema Áánútuna namuro-kwáásiráámá umáíya máyaawananya Áánútu kesí kwaási-i'a umái maígwáe séna Ísu

Karáisitimba ai'marówana kentááyávénawe séna kumpuwówana kwená kwaási-i'a umásinkenaya séna kesí kwaási-i'a ígwáe-aimba kosimátíméro séna si'mákaisata mimbáyáiyá kwémayaumne.

¹⁹ mináínkóná ááimba maarán-áimbán-iyé. Ísu Karáísiti amáparawaiyavenaya imáyáa éna pukáimba mindáyavena Áánútu imáyáa éna kwaásimo sáwí'o kwéomba íma aaivimbá kwémaitinkaivo kwená kwaási-i'a kwéumatinkena kentááyávénawe séna kesí kwaási-i'a ígwáe-aimba kosimátíméro séna si'mákaisata kwésimatimune.

²⁰ kesáá Ísu Karáísitina aantá-kwaasiya únanaya simásímísata keinárawa'a kwésimatimundayaawe. Áánútu keinárawatavena asiramái siráísata siráin-ainta kwésimatimune. Karáísiti pukáintavena Áánútuna namuro-kwáásíráámbá umái máyáampinkemba kwená kwaási-i'a kwéumatinkaivo kwenááiyave'a owé seró.

²¹ Ísu Karáisitimpimba sáwí'o íi-áimbá íma kwáyowana Áánútu kesáámó sáwí'o únda-aimba kwempíntá ámakaiye. Karáísitiye tarúmaiya méta Áánútu aúranka'a arupí umáiyá ménaundayavenaya Áánútu mirá úwana Karáísiti kesáámó sáwí'o únda-aimba maimaéna mindánankwara'a pukáimba póna Áánútu kwená namuro-kwáásíráání'a umáiyá máyaundawai kwená kwaási-i'a kwéumasinkaiye.

6

¹ Áánútuwe tágárotamai méta mayái kwémaeta asiramái simátimeta séta Áánútu úwoi kwétuwa'naa-imba pó'a íma úwoi mé'a kwembó arááímo kwétaini'a oró kwésune.

² naaóvá'á Áánútun-aaí aúváí-kwandaavimba Áánútumo siráin-aimba agaimaréna séna

úwoi túwa'naa uráunda-kanaa kentáái
is'é'a sáwí'o umáímo máyómpinkembo

tíkaunda-kanaa túwa'naa uráumne

Áánútu siráiyé agaimaréna siráimba mindáyave'a ísáaro. ívé'a Áánútu úwoi kwétuwa'naa-in-kanaama éna sáwí'o umáímo máyáampinkemba kwétirain-kanaama imbá pó'a íma úwoi mé'a kwembó arááímo kwétaini'a oro.

³ kentáásí mayáígómbá awánésa sáwí-amba kwaráavo séta kawé'-máiyáiyé su'mai kwémayaundaya pósa íma árai'a sésa sáwí-mayai kwémayaawe kwésewe.

⁴ amápa'-mayai kwémayaundayaveta séta suwánésaya árai'a Áánútuna mayái-kwáásímán-owe sígwáe séta mimbáyái kwémaeta máyaumne. umbai-yántáá'ó kentáásópa'o tisasamó sí'o iní'o umásinkesaya sáwí'o umásínkáanta íma ivátuweta asiramáiyá máyaumne.

⁵ Áánútuna mayáiyá kwémayaundarakemba sínkambai ándáva'o mósinkesayaamo úkúmakesamo sáwí-aimba simánkesa mirámó kwéonta anóm-bayai kwémaeta no'wáámba íma suúyá kwégwaeta úwoi mayái kwémaeta sááimo kwésinkainta íma ivátuweta asiramáiyá máyaumne.

⁶ kentááyávésa Áánútuna mayái-kwáásímán-owe sénááontaveta kawé'-máiyáiyé su'mai kwémaeta kawer-ímáyáá kwéeta paru umái méta kawé'á kwéumatinkaunanaya Áánútun-amanko keséya máyáísata árai'a miwítí imáyáa kwéeta

⁷ árair-aimba kwésimatimunanya Áánútu asirayámbá kwésimisata mirám-báyái kwémaeta Áánútu aúranka'a arupí umáiyá máyaundaya mindá kweukáámbá araa'naa uráunanaya sáwí-ainko kentáávimbá íma kwétisata

Áánútu aúranka'a arupí umáíya máyaundaya mindá iwevoíráámbá umásoketa umbai-yántáá'ó kesópataamo timbá kwéusayaaitaundayaawe.

⁸ évakarawai kentáá súwí'a mósá máraawasa évakarawai kentáá súwí'a simái sáwí'a owasá évakarawai kawer-áimbá simásíméwasa évakarawai sáwí-aimba simásíméwasa árair-aimbo simátimundayavesaya évakarawai kentááyávésa kampa'á kwésewe sewasá

⁹ évakarawai kawé'á umái suwánésaya kampa'á sésa úwoi-kwaasimanowe sewasá évakarawai kentááyávésamo puwónáesa owémó kwéseмба íma puwúndaya úwoiya súvamaíya máyaumpo suwánaaro. Áánútu arupíya kwéumasinkaimba íma sínkamisata kwévuwune.

¹⁰ sáwíva-tantaako kentáásirumba umbai kwétamasinkainta kentáásirumba kawé'á úmae kwéiyiye. kesáá óísamba íma makáundayawaiya éta Áánútun-aai sáwívarawaiya kwésimatimunasya kawé'á umái kwémaewe. óísaniyaaiwai éta Áánútun-aai tátokaundayaveta kawé'á umáíya máyaumne.

¹¹ Kórinti-naopaken-kwaasi ísáaro. kentí imáyáa éta kentáásirumpinkenaimba avora'á simátímakaundaya

¹² keinárawataveta íma kayoráúna'a kentááyávé'a kayó'mái máyáawe.

¹³ kesí iyámpóímo simátimundantenkaamba simátimumpo kentí imáyáamo úndantemba kentáási imáyáa é'a kentirumpinkén-áimbá simásíméro.

Áánútuna naankaantáán-úne siráin-kwasai.

¹⁴ oó'á tombá moórá anóm-purumakankwara moórá sáwíyam-purumakankwara'a íma kwétagarotamai kwisóvo awaira-púrúmakánkái tinumarampimbá kwímakaawasarai oó'á kwétoye. mirámó ontembá keinárawa'a Áánútun-aaiyave'a áraire sewáiyé ímo áraire sewáiyé íma tágárotamai mé'a mayái máyáaro. arupí umái máyáawaise Áánútun-aai arááíraawaise íma kanaán-umai tágárotamai mésa mayái kwémaraawe. ságayankwara tunígwara'a íma moórávimba kwáyáiyé.

¹⁵ Ísu Káraísitiye Sáátáánigowe íma mimbórá-imáyáá óyasa Áánútun-aaiyavesa áraire sewáiyé ímo áraire sewáiyé íma mimbórá-imáyáá kwéowe.

¹⁶ Áánútuna naaúmpa'a kwesé kwaántá-kwaasi mimbórávimbá íma ménaaowe. Áánútu asirayánkwáráwái kentáásirumpimba máyáísata kwená naankaantáán-úne. mináíntávéna naaóvá'á Áánútun-aai aúváivimba agaimaréna séna Áánútu séna

kesí kwaásiye mé'a miwívimbá kwénaae'a

miwítí Ísóigo onasá kesí kwaási-i'a ónááowe

Áánútu siráiyé.

¹⁷ mindáyavena Ísóigo séna

úwoi-kwaasivinkemba tiyuwé'a moórá-ayampa'a

mé'a sáwí-mayaigomba tínaaemba umátimiya'a

tiré'a

¹⁸ kentivoí'a ona'á kesáánimbaa'a

kesiyáámúmbaari'a ónááowe.

Ísóigo amápar-asirayamba tokáiwai siráiyé agaimaréna siráiyé.

7

¹ kesí kwaási ísáaro. Áánútu kentááyávéna imáyáa éna mináimbá simái tarúmakaintaveta kesúrake-sawi-yantaare kentáási imáyáavinke-sawi-yantaare sínaaemba umáméta kawé'á umáíya méta Áánútu aúranka'a sáá'a kwégaisata Áánútundei-i'a umái méta kaweré su'maiya éta miráyá onó.

Póro arunkó aamoí uráin-kwasai.

² kentááyávé'a íma kayoré'a kentáásí imáyáa úwoi oró. íma sáwí'a umátinkaawanasaya sáwí-amba kwakáawe. íma kampa'á simátiyuweta miwítí óísanta íma mémairaumne.

³ mináimbó simátimunda íma aavimbá kwémaitinke'a súne. kentí imáyáa kwéundaya simátimeta ókwara'a miráyá kwéune séta úwoimo máyaundaya kentí imáyáa kwéeta puwónaunda-kanaa tínimba úwoi kentí imáyáa kwéonanaya tíníye.

⁴ árai'a kawe'á umái máyáawe asiramái sé'a kentúwí'a mósá kwémaraumne. anón-umbai-yantaa'a kentáásópa'a kwétimba mindáyave'a íma imáyáa é'a kentí imáyáa únana kentááigo asiramásínkáísana sirunkó ávááraumai aamoí kwéiye.

⁵ Táróasi-naopa'a tuwéta Másétóniyaa-marava'a tamáyaawanda íma kawe-kánáa úwata máyaawanasaya amápa'-naopimpa'a kae'náé'a ésa aaisambá kwésuwana kentáásí mayáiyávéna kentáásirunko umbái kwétowana

⁶ Áánútu tirunkó umbái kwétain-kwaasi tiráváyáiwai kwemá sirávayanintavena Táításimba ai'marówana keinárawa'a tiyuwéna kentáásópa'a téna

⁷ maavá'ó túntaveta aamoí éta keinárawatemo máyon-kawer-aimba simásimuntavetaagwara'a aamoí ówánanaya keinárawa'a kentáá suwánanae siráamba tasimásimenaya sáwí'o uráantavenamo kentirunkó umbaimó taráimba tasimásimenaya kentávésamo kampar-áimbó senkwáásí táái anondá simátímakaamba tasimásimenaya mirán-áíntómbá tasimásimuwata isááwánanaya kentáásirunko aamoí uráíye.

⁸ aúvái agaimái timé'a asiramái sé'a ó'a íma mirán-oro siráunda minaúvái awánowana sáwiyanka'a kentirunkó umbái tówa'a mináimbá isé'a mináúvái agairáundayavena sirumbá umátinke'a ívé'a sirunkó íma umbái téna

⁹ kawe'á kwéiye. kentirunkó umbái tóntave'a íma aamoí é'a kentirunkó umbái tówa'a sáwí'o uráambo tínaaembo umámakaantave'a aamoí kwéune. sáwí'o kwéontavena tirunkó umbái taíno Áánútu kwésiye. mindáyave'a mináúvái agaimái tímakaunda íma sáwí'a umátínkaraumne.

¹⁰ Áánútu tirumbá umbái tamátinkaiwai sáwí'o kwéomba tínaaemba umámewana sáwí'o umáímo máyáampinkemba Áánútu tiréna kawepá'á mógwétinkaisana mindáyavena tirunkó íma sáwí'a kwéivo marapá-kwáásí Áánútuntavesa íma imáyáa kwéowai tirunkó umbái tainká'á sáwí'o kwéomba íma tínaaemba umámesa úwoi sáwí'a ésa Áánútuna némpa'a maí'mai'a ónááowe.

¹¹ sáwí'o uráantavena Áánútu kentirumbá umbái tamátínkaraimba pó'a kawe'á uráamba imáyáa oró. keinárawapinkemba moórawai sáwí'a uráimba íma asiramái simámake'a tímakaunda-auvai-aimba isé'a sé'a arupí umátinketa kawer-ámbá kwaráano sé'a sáwí'o uráantave'a tigaeyávé'a é'a sáwí-meyambo kentópa'o tíníntave'a táátave'a é'a sé'a arupí umátínkaanana Póromo ménamo éna súwa'naa íníye sé'a sáwí'o uráiwaimba ááéma sáwí-meyamba amé'a keinárawapinke-sawi-imayaa arupí umátinke'a mirá uráamba ánásaraiye-aimba ísaraumne.

¹² mináúvái agaimái tímakaunda sáwí'o uráin-kwaasigontave'a íma aiva'á imáyáa é'a sáwí'o umánkarain-ininkontave'a íma aiva'á imáyáa é'a íma mirá uráumpo Áánútu aúranka'a kentááyávé'a anón-imayaa é'a kentááyávé'a sé'a miwíyávéta anón-imayaaya kwéune sénááontave'a mináúvái agaimái tímakaumne.

13 mináúváímó tímakaudenteni'o uráamba kentáási imáyáa kawé'á umásínkaraawe.

Táitásimba ai'marááwánanaya kentópa'a koména kwenarunkó umbai kwétowana túwa'naa úwa'a kawé'á uwaná aamoí éna kwenarunkó kawé'á úwana kentáásópa'a téna tasimásimuwata iséta mindáyavetaagwara'a aamoiyá kwéune.

14 ááéma Táitási aúranka'a kentúma maé iráunana simátímakaunda-aimbo árair-aimbo siráundantemba Táitásimbo kentááimo simámakaunda-aimba árair-aimban-iyé. Táitási keinárawate koména kemó kentááimo simámakaunda-aintavena árair-aimba siráiyé siráimba mindáyave'a íma sigaeýávé'a kwéune.

15 Táitási keinárawate komáyowa'a kwentávé'a aamoí é'a táátave'a é'a tiyántámbá kwétowa'a kwenáái isé'a mirá uwaná mindáyavena Táitási imáyáa éna arumbá kwétimiye.

16 keinárawatave'a sé'a amápa'-mayaimo ésa kawé'á úmae iyónááowe kwésunana sirunkó kawé'á kwéiye.

8

Ísóigona kwaási túwa'naa uráan-kwasai.

1 kesí kwaásiyono. Másétóniyaa-marava'o naaó'-nao'a máyáawai Áánútuna kwaási kwemá kwétuwa'naa-in-aimba simátimenaumpo ísáaro.

2 anón-umbai-yantaa'a miwítópa'a téna kwétavisisasa íma ivátuwesa Áánútuntavena tirunkó kawé'á úmae íyísasa miwí kesávái óísaniyaain-kwaasi máyáantavesa íma imáyáa ésa Yútiyaa-marava'a Ísóigona kwaási máyáawaiyavesa imáyáa ésa sáwíyan-oisamba makáampinkemba sáwíva-tantaa'a torupásuwesa túwa'naa uráawe.

3 árair-aimba simátimune. miwí sésa maarán-tántáá'á kanaán-umai timénaumpo ó'omba torupamáí timénáe sésa miwítí imáyáavinkemba mirá ésa sáwíva'a tímakaawe.

4 kentááyávésa asiramái símae iyésa sésa Yútiyaa-marava'a Ísóigona kwaási máyáawai timénáe sétaamo únda aamoí kwéune siráawe.

5 imáyáawe su'maimo únda-yantaare su'mai íma tímakaavo ó'on-o'on-tantaakwara'a timésa aiva'á Ísóigontavesa sésa ená kwaási-i'a umáiyá méta ená mayáiyá kwémayaumne sirésa Áánútuna imáyáavinkemba kentááyávésa sésa Áánútuna mayái simásimiyata keinárawate mayánaumne sésa

6 maanká'á Másétóniyaa-marava'a máyáawai mirán-áimbá siráamba póta Táitásimba simáméta séta Yútiyaa-marava'a Ísóigona kwaási túwa'naa ónááom-bayai Kórinti-naopa'a koááimba ásáre tayauweré kuré túwa'naa inasá torupamáí maráiyana ánásaino Táitásimba simámakaumne.

7 ó'on-o'om-bayai kawé'á umái kwémaraawai é'a Áánútun-aaiyave'a asiramái imáyáa kwé'e'a kwenáái kawé'á umái kwésimatime'a kwenááigona ááimba kawé'á umái kwéise'a karuwaa'á é'a kwétuwa'naa-e'a kentirumbá kwésime'a mirámó kwéon-kwaasi ontávéta simátiméta séta Yútiyaa-marava'a Ísóigona kwaási máyáawai túwa'naa ónááomba kawé'á umái timénááowe kwésune.

8 maanká'á Másétóniyaa-maravakewai Yútiyaa-marava'a Ísóigona kwaási máyáawaiyavesa imáyáa ésa kawé'á umái tímakaan-aimba timénaunda mirán-oro íma kwésumpo timénááo. íya timénááo sé'a kentirunkómbá tísa umai kwéisaumne.

9 kentáási Ísóigo Ísu Karáisiti úwoi kwétuwa'naa-imba ísaraawe. kwíyómpa'a ó'oran-kawé'a umái máyomba keinárawatavena imáyáa éna

kwíyómpa'a tuwéna kawé'á umái ménaaontavena úwoi-kwaasiraamba umái marapá'á kumbéraiye.

¹⁰ ké'naan-aimba kesí imáyáavinkemba súmpo ísáaro. ááéma Áánútuna kwaásivinkemba keinárawa'a aiva'á sé'a torupamáí timénáe sé'a ááimba asé'a moórá-ima maisukáavo ívé'a mimbáyái ánásasuwaaro.

¹¹ ááéma karuwaa'á umái to'mayaa é'a ívé'a karuwaa'á é'a sáwíva-tantaa'o makáawai sáwíva'a maráiyasa sáwíyambo makáawai miráumai maráiyasa miráumai maráiyana ánásaino.

¹² sáwíva-tantaa'o máraáne sáwíyambo máraáne Áánútu tuwánanivo timénáemo síyan-tantaa'a sáwíva-tantaapinkemba sáwíva'a maré'a sáwíyampinkemba sáwíyamba maré'a timénááomba Áánútu awánéna kanaán-iye síníye.

¹³ túwa'naa ónááomba íma amápa'a tu'mái ánáse'a kesáv'e'a kwémare'a oró.

¹⁴ ánivo ívé'a makáan-tantaa'a kwáyáintave'a mimpínkémbá timé'a naaémbo ímo maránááomba miwí keinárawa'a túwa'naa ónááomba mimbóráí'a umái ménaaowe.

¹⁵ miráumai naaóvá'á Áánútun-ai aúváivimba agaimaréna moórá-tonko áwí'a máána-tone séna

toóntávéna séna sáwíva'a tókúmai kwénowai tímú'a vówasa íma aráá'a
márówasa sáwíyamba tókúmai kwénowai tímú'a vówana íma táái
tínkaraiye

agaimaréna siráíye. miráumai ívé'a makáan-tantaa'a kwáyáintave'a mimpínkémbá timé'a naaémbo ímo maránááomba miwí keinárawa'a túwa'naa ónááowe.

Táitási Kórinti-naopa'a kuráin-kwasai.

¹⁶ Áánútu Táitásimba imáyáa amísana kemó túwa'naa úndantemba kwegwárará'á túwa'naa ónáe kwésisata mindáyave'a Áánútumpa'a súwi kwésune.

¹⁷ Táitásimba simáméta séta kotúwa'naa inasá Yútiyaa-maravakenkwaasi túwa'naa ónááontavesa évaka-tantaa'a torupamáí maránááowe súndayavenaya aamoí éna kwená imáyáavinkenkwara'a séna ó'a miwísé koménaumne Táitási siráíye.

¹⁸ Táitásimba ai'maráandara'a moórá-kwaasigwara'a ai'maráanana kwesé kwíníye. kwemá áséi-kwasai simátíma'mae kwénaaisasa naaó'-naokemba Ísóigona kwaási kwenáwí'a mósá kwémaraawai kwemá Táitásiye kwíníye.

¹⁹ Ísóigona kwaási naaó'-naokemba kwembá usásinankesa sésa esé mimbáyái mayaaó sewaná keséya kwénaena túwa'naa únda-mayaiya kwémayaisasa kentáásí mayáígómbá awánésaya sésa toómbá íma makáan-kwaasi kwétuwa'naa-owe kwésesa Ísóigo áwí'a mósá kwémaraawe.

²⁰ mimbáyáímó kwémayaundaya sáwí'an-owe seváiyé séta

²¹ Ísóigo aúrankare kwaási túrankare mimbáyái kawé'á ónáe séta naaó'-nao'a kwénaaeta torupámáraan-ontantomba maimaéta ímo makáan-kwaasi túwa'naa ondayávéta kwénaaumne.

²² minkáé'nárgimo tí'maráandara'a moóráwainkwara'a ai'maráanana kwéna kaumbosé koinímbe kwembá sáwíva-tawai áísaa umai awánanae súndaya kwétuwa'naa-in-kwaasigo isatá awánaraumne. keinárawa'a kawé'ó umáímo máyáan-aimba iséna póna kotúwa'naa ónáe siráíye.

²³ Táitásin-ai súnnda kesé tágárotamai ména túwa'naa índayavena kesé mayái kwémayaiye. kwesémo koóyááoiyan-kwaasi táái súnnda

mimbáyái mayáyááoiyantavesa naaó'-naokemba Ísóigona kwaási keinárai usásintinkaraayasaraí Ísu Káráísiti áwí'a mósá kwémaraaiye.

²⁴ mindárau kentópa'a komáyaiya'a kentirumbá tíméro. kentúmo maé kwéiyundayavesamo sésa árai'a kawé'á umái máyáawe kwésesa naaémba naaó'-nao'a Ísóigona kwaási kosimátíma'mae naaiyasa kentáái isánááowe.

9

Ísóigona kwaási túwa'naa ónáemo siráan-kwasai.

¹ évaka-tantaa'o torupamáimo Yútiyaa-marava'a Ísóigona kwaásimo timénáaon-aimba á'a ísaraantave'a maanáúváiímbá íma ayáátáaka'a simátimenaumne.

² túwa'naa ónáemo siráan-aimba ísaraumne. Másétóniyaa-maravaken-kwaasi kentáái simátimewanda kentúma maé iyé'a keinárawatave'a sé'a Ákáyaa-maravaken-kwaasi mimbáyái kwéto'mayaa-esa moórá-ima maisukáawe séwánasa isésa sésa kesáágwára'á túwa'naa ónáe sésa évaka-tantaa'a torupámakaawe.

³ kentúma maé iyéta séta mimbáyái to'mayaa úmakaaweya súnda-aimba úwoi-aimban-iyé sevó séta kaumbonárau ti'maráanasa kentópa'a kónááowe. kemó siráundantemba to'mayaa úmaranaaontaveta minkáúmbónárau ti'maráanasaya kotúwa'naa ónááowe.

⁴ naaémba kentópa'a konasá Másétóniyaa-maravakembo évakarawaimo kesémo kwésamo ésa ímo to'mayaa úmakemba kotuwánaiyamba tigaeyávé'a íya'a to'mayaa úmakaawemo siráunda-aintave'a sigaeyávé'a ónaumne.

⁵ mindáyave'a imáyáa é'a mindárauyave'a asiramái simátíme'a sé'a kemó ímo kuráandara'a miwítópa'a koméwasa simáímo asirámakaantemba évaka-tantaa'a torupámáráaro simátímakaumne. naaémba kentópa'a kona'á kentí imáyáavinkembo torupámárémba úwoi maisiménááovo íma tísaa ónaumne.

⁶ maarán-áímbá imáyáa oró. kígauomo ombá moórá sáwíyan-kigau úmakesa sáwíyan-tomba áká'mai naawasá moórá anón-kigau úmakesa anón-tomba áká'mai kwénaawe. miráumaimo kwétimemba naaémba mirán-kánaí'a umái mayánááowe.

⁷ miráumai moórá-morawai timíyan-tantaatave'a imáyáa uré'a miráumai tíméro. íma timénáe-imayaa kwée'a tímévainivo. kemó asirayán-áímbó siráundayavaiye sé'a tímévainivo. imáyáa umái kawé'á uré'a tíméro. timénááontavesamo aamoimó ónááowai miwí Áánútu aamoí kwéumatinkaimba pó'a timénááontave'a aamoí oró.

⁸ Áánútu kanaán-umai ávááraumai kawé'á umátinkaimba amápa-tantaatave'a kawé'á umái mé'a ó'on-o'on-kawé'-mayai mayánááontavena Áánútu ávááraumai kawé'á kwéumatinkaimba pó'a mirán-káwé'-máayái kanaán-umai mayánááowe.

⁹ mindáyavena naaóvá'á Áánútun-aai aúváiímba agaimaréna séna ímo makáawai túwa'naa esa tímatuwaawai miwítí kawé'-máayái kwaikwai'a íniye agaimaréna siráiyé.

¹⁰ Áánútu amápar-anayumba tímísasa mairésa kwégigau-umandaawe. Áánútu minánáyúnkómbá anón-úmáráísasa áká'mai kwénaawe. miráumai Áánútu kawé'á umátinkaina'a túwa'naa íyana mimpínkémbá kawé'-máayái anómba paáriníye.

¹¹ Áánútu kawé'á umátinkaina'a aasiyaasí kanaán-umai túwa'naa íyasa simíyataamo timénaunda-yantaatavesa Áánútumpa'a súwi sénááowe.

12 miráumaimo túwa'naa ónááomba Ísóigona kwaási ímo makáawai túwa'naa íyana sáwívarawai tirunkó kawé'á ínasa Áánútumpa'a súwi símae iyónááowe.

13 keinárawatavesa sésa Ísu Káráisitín-aaiyavesa áraire sésa asiramái imáyáa kwéesa pósa súwa'naa uráawe sésa Áánútu áwí'a mósá marésa miwíyé amáparawaiye úwoi timénááontavesa Áánútu áwí'a mósá marésa

14 Áánútumo keinárawa'o anómbo kwétuwa'naa-intavesa keinárawatavesa imáyáa ésa túwa'naa umai Áánútumpa'a námúnaa sénááowe.

15 Áánútu amáparawaiya ó'oran-kawé'a kwéumasinkaisata póta kwenáwí'a mósá kwémaraundayaawe.

10

Póro kwená mayáiyávái simátímakain-kwasai.

1 keinárawapinkemba évakarawai kentávésa sésa Póro keséya taména paru umái aai siráivo némpa'o máínka'a asirayán-áintá kwésimasimintaawe kwésewe. Ísu Káráisiti marapá'ó máyonka'a paru umái ména íma aaisambá siráintave'a imáyáa é'a asiramái simátimune.

2 kentópa'o kondá íma asiramái sénáe súndanivo imáyáa é'a keinárawapinkemba évakarawai kentááyávésa kampa'á sésa marará-kwáásíti ááimba kwégwaraawemo kwésentave'a asiramái simátimenaumpo kárákwiyoro.

3 marapá'ó máyaundaya namuro-kwáásí usáyaaitanae sésamo áái'o tíyáantemba íma mirá éta marapá-sáwí-yántáá'á usáyaaitanae séta Áánútuna mayái kwémayaumne.

4 taáné iwevóiyé úmakesamo áái'o tiyamáimo usáyaaitanaesamo ontembá íma mirá éta Áánútu asirayámbá símakaisata ó'on-o'o-sawi-asirayamba kwéusayaaitaundayaawe.

5 kentáá sáaiyavesa kampar-áinéímó kwésewai tááigomba kesááigoya kwéusayaaitaiye. évakarawai miwí túwí'a mósá marésa Áánútun-ai isáavo sésa simái aambá áúmbaraawata aambó áúmbaran-aimba usáyaaiteta kentáásí imáyáago Ísu Káráisitín-ai isáínkwáe símae kwéiyundayaawe.

6 kentáá sáaiya isáígwáe séta timu'maréta máyauna'a mirá íyata tuwánéta kentáá sáai íma kwéisaawai sáwí-meyamba timénaumne.

7 keinárawa'o máyáawaina ááimba imáyáa oró. keinárawapinkemba évakarawai sésa árai'a Ísu Káráisitina kwaásiya úne sentembá kesáágwará'á Ísu Káráisitina kwaásiya úmpo mindáyave'a imáyáa oró.

8 Ísóigo asirayámbá siménaya keinárawa'a íma sáwí'a umátinkanaumpo kentí imáyáa asiramátinkanaundayavenaya minásíráyámbá símakaiye. minásíráyámbó símakaimbo simátíma'mae iyúnda-aimba mindá árair-aimba isatá póta minásíráyámbó símakaimbo simátíma'mae iyúndaya mindáyaveta íma sigaeýávéta kwéune.

9 aúvái agaimáimo timúnda íma maarán-ímáyáá é'a inkáiséro sénaya maanáúvái agaimái kwésimiye sevó-ímáyáá kwéé'a kwéagayaumne.

10 évakarawai kentávésa sésa aúváiimba asirayán-áimbá simásimenaya ááéma keséya taména aamoisayán-kwáásí ména úwoi-aimba simásímakaiye kwésewai

11 miwí maarán-áimbá imáyáa oró. kentí némpa'a máyaunda póta aúváivimbo simátimunda-ainta kentópa'o kwéta mimbórá-áimbá póta kosimátimenaundayaaniye.

12 kentávésa mirán-áimbó kwésewai miwí túwí'a mósá marésa anón-kwaasiya úne sewatá íma mimbórá-kwáásiráántá umái méta miwímó máyáawaina ááimba awánéta kesáá máyaundawaina ááinta íma taainéta séta kawé'á umáíya máyaumne. sáwí'a umáíya máyaumne séta íya taainánaumne. miwí moórá-morawaimo máyáawaina ááimba tuwánésa miwítí imáyáavinkemba sésa máyaundawaina ááinta kawé'án-iye kwésewe. mirámó kwéomba sáwí-imayaavinkemba kwéowe.

13 keinárawapimba Áánútumo símakainda-mayai-aimba sénaumpo ímo símakainda-aimba íma sénaumne.

14 keinárawa'o máyáapa'a Áánútu íma aambá aunéna úwoi kesáái kosimátíméro simásímakaisata úwoiya Ísu Káráisitina áséi-kwasai kosimátímakaumne. mirámó uráunda Áánútu íma aambá áúnkaisata úwoiya kosimátímakaumne.

15 Áánútumo aambó áúsinkaraim-bayaiyaveta ó'on-kwaasimo mairáam-bayaiyaveta kesáá mairáumne íma séta kentáá súya maé kwéiyune. Ísu Káráisitín-aaiyave'a áraire sé'a asiramái imáyáa úmae iyónááomba timu'maréta máyaunda pó'a mirámó íyata ávááraumai túwa'naa ónaundayaawe.

16 mirámó íyata kanaám-póta tiyuwéta ó'on-o'om-barava'a Ísu Káráisitín-aai simátíma'maeta naaónaumne. ó'owimo Ísu Káráisitín-aaimo simátímaken-ayampa'a íma kométa kampa'á séta kesáá simátímakaumne séta kentáá súya maé iyónaumne.

17 naaóvá'á Áánútun-aai aúváivimba agaimaréna séna miwí kesávái mayáiyávésa íma túwí'a mósá marésa Ísóigona mayáiyávésa kwenáwí'a mósá máraaro agaimaréna siráíye.

18 kwaási kesávái kawé-kwáásímá úne kwésemba ímanivo Ísóigo kawé-kwáásímán-owe kwésiwai mindá Áánútu aúranka'a kawé-kwáásímán-owe.

11

kampar-áántá-kwáásítí kwaasái.

1 kesúma maé iyé'a sáwíyan-aimbo sendá íma aambá áúsinkaiya'a úwoi sénaumne.

2 keinárawa'a sáwí-amba kwáráavo sénamo Áánútu kárákwiraintemba miráumai kenká'á kárákwiraumne. kawer-ínáámárúmó moórá-kwaasigonka'o siváúmaraantemba miráumai keinárawa'a tí'mae'a Ísu Káráisitínopa'a mátínkáana'a kwesé ménaaowe kwésune.

3 naaóvá'á iraankavayaankó moórá-ininko áwí'a Ívimba kampa'á simáuwowana mináintávéna áraire siráíye. miráumai évakarawai kentí imáyáa sáwí'a umátinkaiya'a Ísu Káráisitintave'a asiramái imáyáa kwéomba ivátúwáavaiye sé'a mindáyave'a anón-imayaa kwéune.

4 ááéma avora'á Ísu Káráisitín-aai kosimátimewana'a ísówana Áánútun-amanko keinárawate máyowasa évakarawai kentópa'a komésa Ísu Káráisitín-aai gomba kwaé'náer-aimba simátimesa Áánútun-amankontavesa kampar-áimbá simátímúwa'a aamoí é'a minámbá kwaránáe siráawe.

5 minkwáásíyávé'a kampa'á sé'a Áánútuna aantá-kwaasima pósa anón-kwaasiman-owe sembánivo minkwáásí kembá íma usáyaaaitaraawe.

⁶ aaimó kwéšimatimunano sóikomo umbai kwétaimba mindá íma anóntantaa'an-ivo Áánútun-aaigona ááimba kawé'á umái ísaraunda mindá anóntantaa'an-iye. sáwíva-tawai árair-aimba amápa'a simátimewana'a ísaraawe.

⁷ Áánútun-aaí simátimewanda meéyámbá íma mairé'a simátimakaumne. mirámó ówánda kentúwí'a maé iyé'a kesúwí'a úwoisankaamba uráumne. mirámó uráundayave'a kentáv'é'a sáwí'a uráiyé-imayaa kwéombanivo íma sáwí'a uráumne.

⁸ keinárawapimba Áánútuna mayái mayáawánda Áánútuna kwaási ó'on-o'on-daopakewai súwa'naa esa évaka-tantaa'a símúwa'a keinárawapimba mayái mairáumne. miwímá sésa naaémba kentáá simíníye íma sunkákémbá úwoi miwítí évaka-tantaa'a kwésimuwa'a keinárawapimba mayái mairáumne.

⁹ keinárawate komáyaawanda kesí óntamba ánásowa'a súwa'naa oró-áimbá íma sé'a máyaawanasa Másétóniyaa-maravakemba évaka'a Áánútuna kwaási tésa ímo makáunda-yantaa'a másúwa'naa uráawe. minká'ó uráudantemba naaémba mirá ondá umbai-yántáá'á timúnavo sé'a súwa'naa oró-áimbá íma sénaumne.

¹⁰ Ísu Káráisitina árair-aimba kwéšimatimundawai úndantemba Áánútun-aaí simátimakaundarakemba keinárawa'a Ákáyaa-maravakenkwaasivinkemba óntamba íma mairáumne-aimba símae iyónasa mináintávésa kampar-áimbán-iye íma sénááowe.

¹¹ nóra séra mirán-áimbá kwésuno. sirumbá íyu kwétimeru kwésuno. sirumbá á'a kwétimunda Áánútu kwésuwanaiye.

¹² Áánútuna aantá-kwaasima owémó keinárawa'o kwésen-kwaasi miwí túma maé iyésa sésa Póromo Áánútuna mayáimó kwémaenamo keinárawatopakembo óntambo kwémayaintemba miráyá kwéune sevó sé'a kentópakemba óntamba íma kwémae'a mirá ónaumne.

¹³ miwí máyówana Áánútu kesí aantá-kwaasiman-owe íma séna tí'mákaiye. Ísu Káráisitina mayái-kwáásiyá úne kampa'á sésa aká'áánkaamba sésa kwená mayái kwémayaumne kwésewe.

¹⁴ mirám-báyáimó kwémayaamba íma sáa'a kwégaiye. kwíyómpakemba Áánútuna kwayó'náko ságayawairaamba Sáátáánigo aká'ááni'a kwéiye.

¹⁵ miwí kwená mayái-kwáásí ontávésa kwemó intembá arupí-kwaasiraamba ésa aká'áánikaamba kwéowe. mindáyavena íma sáa'a kwégaivo keinárawa'a íma táa'a kaíno. miwítí sáwí-mayairakemba sáwí-meyamba mayánááowe.

Ísuna mayáimó mayáúndarakemba umbai-yántáá'á kempímbá tiráin-kwasai.

¹⁶ maarán-áimbá ókwara'a súnnda kentáv'é'a sáwí-imayaagwara-kwaasima iyé-áimbá íma seró. ánivo mirámó sé'o é'a íma a'áo sé'a siyuwáiyá'a kítoka'a kesúma maé iyónaumne.

¹⁷ kesúma maé iyúnda Ísóigo siráini'a íma kwée'a sáwí-imayaavinkeni'a kwéune.

¹⁸ sáwívarawai marapákén-tántáátávésa imáyáa ésa miwí túma maé kwéiyovo kegwárá'á kesúma maé iyónaumne.

¹⁹ keinárawa'a kesáv'é'a kampa'á sé'a kawer-ímáyáágwárá-kwáásiyá úne kwéseмба pó'a sáwí-imayaagwara-kwaasiyave'a kanaán-iye sé'a aamoí kwéowe.

²⁰ évakarawai kentópa'a komésa kentí imáyáa tavisewa'á siráini'a owasá kentí óntamba kampa'á simátiyuwesa kwénesa kentúwí'a simái sáwí'a ésa

sáwí-aimba kwésimatinkesa mirámó ombá íma a'áo kwése'a kanaán-iyé kwésewe.

²¹ sáwí'ó kwéumatinkaantemba kentópa'a kométa kesáá íma kanaán-umai miráyá umátínkaraumpo sirunkó sáwí'a kwéisa'a mináimbá kwésune.

évakarawaimo miwí túmo maé iyóntemba íma sáá'a káína'a miráumai kesúma maé iyónaumne. mirámó ondá sáwí-imayaagwara-kwaasigoraamba ónaumne.

²² miwí túma maé kwéiyowai sésa Ípíru-aimpinkemba kwésune kwésewa'a kegwárá'á mináimpínkémbá kwésundawai úne. miwí sésa Ísareri-andaraken-kwaasi úne kwésewa'a kegwárá'á minándárákén-kwáásímá úne. miwí sésa Ááváramu aisaavutantamba uráundawai úne kwésewa'a kegwárá'á miráumai kwenaísaavutantamba uráundawai úne.

²³ miwí sésa Ísu Káráísitina mayái-kwáásímá úne kwésewa'a kegwárá'á miráumai Ísu Káráísitina mayái-kwáásímá é'a miwí kwéusayaaitaumne. mirán-áimbó kwésunda sáwí-imayaagwarawairaamba kwésune-imayaa é'a Ísu Káráísitina mayái kwémayaunda anóm-bayai kwémae'a miwítí mayái kwéusayaaitaumne. Áánútun-ai simátimundarakemba ándáva'a sínkaraamba sáwíva-tawaiman-ivo miwímó ándáva'o tínkaraamba íma sáwívaka'an-iyé. sáwíva-tawai sínkaraawa'a púwóra'naraamba úndanivo úwoi súvamai máyaumne. mirán-tántáá'á kesópa'a sáwívaka'a tiráivo miwítópa'a íma sáwívaka'a tiráiyé.

²⁴ Ísu Káráísitina mayái kwémayaundarakemba Yútaa-kwaasi éva'aasei-tawai purumakan-áúwarasi-andanei sínkankaamba sáwívaka'a 39 ra'a sínkankaawe.

²⁵ Ísu Káráísitina mayái kwémayaundarakemba Árómáani-kamaani-kwaasi kaumbo-tawai kunánaandei sínkankaawe. moóra-tawai kentávésa puwínkwáe sésa óntandei sínkamuwa'a marapá'á tuvánkaumne. kaumbo-tawai nompí-sípívimbá kwénaaowanana mindómpí-sípí kunáverombanivo kemá úwoi súvamai máyaumne. moóra-tawai miráumai nompí-sípí kunáverowa'a mindómpímbá ayáátáaka'a moóra-no'waamba moóra-kwaya'wai mé'a íma puwé'a úwoi máyaumne.

²⁶ Ísu Káráísitina mayái kwémayaunda ó'on-o'om-barava'a kwénaaunda kavirayán-dónkó mayávóra'naraamba isa'á aampa'á umóyán-kwáásí sínkamora'naraamba kwéowa'a kesí kwaási Yútaa-kwaasi sínkamora'naraamba kwéowa'a ó'onkaa-kwaasi íma Yútaa-kwaasi mirá kwéowa'a ó'on-o'on-anon-daopimpa'a kwénaaunasa sínkamora'naraamba kwéowa'a aampa'á ó'on-daopare'o kwégunda sínkamora'naraamba kwéowa'a anón-dompimbo sípivimbo kwénaaunda sínkamora'naraamba kwéowa'a évakarawai kentávésa kampa'á sésa ená kwaásima úne kwésesa sínkamora'naraamba kwéowa'a mirámó ombá úwoi súvamai máyaumne.

²⁷ Ísu Káráísitina mayái kwémayaunda anóm-bayaimo mayáúnda sívón-kaisa'á mimbáyái kwémae'a sáwíva'-no'waamba íma suún-kwaé'a Ísu Káráísitina mayái kwémae'a sáwíva-tawai sáái kwésinkaimba noné toón-íyaaíne mé'a sáwíva-tawai táúgwi'a kwésiyaisa'a sáwí-unankwatoi uré'a máyaunana

²⁸ íma mirán-úmbái-yántáaré su'mainivo ó'on-o'on-daopa'a Ísóigona kwaásira'a kárákwiraunda-umbai-yantaako kesópa'a aasiyaasí kwétiye.

²⁹ Ísóigona kwaásivinkembo évakarawaimo ímo asiramáímo kwégwaraamba sirumbá kwéumatinkaunana minúmbái-yántáákó kesópa'a kwétiye. kawer-ámbó kwégwaraawanamo moórawaimo tavisisisamó

sáwí'o kwéomba sirumbá kwéumatinkaunana minúmbái-yántáákó kesópa'a kwétiye.

³⁰ íma moóra-amba kwáyáivo kesúmo maé kwéiyunda évaka-tantaa'a kesópa'a tisasá suwánésa sésa aamoisáyán-kwáásímán-iyé kwéesen-aimba simátíménda ísáaro.

³¹ Áánútu kentáásí Ísóigo Ísu Káráisitín-avowa áwí'a mósá ma'maé'a iyónaumne. simátimunda-aimba íma kampar-áimbán-ivo Áánútu ísaraiye. évaka-tantaa'a kesópa'a tisasá suwánésa sésa aamoisáyán-kwáásímán-iyé kwéesen-aimba simátíménda ísáaro.

³² moóra-anon-daoko áwí'a Támásikasi-naopa'a máyaawanana kárákwirowai áwí'a Árétása kwená mayái-kwáásí anón-kwaasigo kentávéna simátiménda sésa áí'mae'a ándáva'a móauwaaro súwasa mindáókona íir-ontara'o kárákwirowasa

³³ évakarawai súwa'naa esa kunánáan-unampimba kembá áitumai íir-avaapimba máápa'a túsúsinkesa ándára'a tátokowa'a kumeéme'a marará'á kumówánasa siyúwówa'a kóuraumne.

12

Ísóigo kaainampákáání'o umáimo agarááránkáin-kwasai.

¹ kesúma maé kwéiyunda mirán-ááínkó íma kentáá súwa'naa ínivo kentávé'a Áánútuna aantá-kwaasiman-iyé sénááontave'a kesópa'o tiráin-tantaakon-aaí simátíménda ísáaro. Ísóigo kaainampákáání'o umáimo agaráásínkaraimba simátíménda ísáaro.

² Ísu Káráisitína kwaási máyaawanana Áánútu kusí'maena kwíyómpa'a sanaan-úrumba iyúmba kesimankóná kunáíkai. mótú-kwaasi kusíkaiyo íma isáúmpo Áánútuwe su'mai ísaraiye. mirámó uráunda 14 íma maisukáumne.

³ Áánútu kusí'maena kwená kawé'-mápá'á iyúmba kesimankóná kunáíkai. mótú-kwaasi kusíkaiyo íma isáúmpo Áánútuwe su'mai ísaraiye.

⁴ kusí'maena kwená kawé'-mápá'á mósínkarowa'a mivá'á mé'a évaka-tantaakon-aaí ísaraunda pó'a simátíméndamo é'a sáwí'a ónaunda pó'a íma kanaán-umai simátiméndaumne.

⁵ mirá uráintave'a kesúma maé iyé'a kesí mayáiyávé'a íma kesúma maé iyé'a évaka-tantaa'o kesópa'o tisasamó suwánésamo sésamo aamoisáyán-kwáásímán-iyé kwéesen-aintave'a kesúma maé kwéiyune.

⁶ kesúma maé iyónáe sékai áráir-aintave'a kesúma maé iyúna'a kentávé'a sáwí-imayaagwara-kwaasiman-iyé íma kanaán-umai sésino. ánivo kesúma íma maé kwéiyune. aaimó súndarakembo kesúmo maé iyúndarakai mináimbá isésa évakarawai kentávésa sésa anón-kwaasiman-iyé sésino. mindá íma sirááíma kwétaiye. kesí mayáí awáné'a simátimunda-aimba isé'a pó'a máyaundawaina ááimba suwánaawana sirááíma kwétaimba mindáyave'a kesúma íma maé kwéiyune.

⁷ Áánútu sirówa'a ó'oran-kawe-tantaa'a sáwíva'a awánaawanana Áánútu kentávéna sésa kwenáúma maé iyívo sésa moóra-yantaa'a sí'o íi-yántáá'á kusúvimba marówana mindáyavena Sáátánigo sáwí'a umásínkáísana kesúma íma maé iyónaundayavena Áánútu mirá umásínkaraiye.

⁸ kaumbo-táwai Ísóigo Ísu Káráisitimpa'a námúnaa sé'a maantántáá'á maisiyúwéna'a kawé'á umái ménaumne séwánana

⁹ minkáúmbó-táwai sésa ímanivo miráumai ména'a úwoi áwa'naa ondá embá kanaán-íníye. ímo asiramáimo máyaanda kesí asirayámbá aménana minásíráyánkó embá usáyaaitaina méniyone símaena iráíye. Ísu Káráisitína

asirayánkó kenká'á kárákwiyimba pó'a ímo asiramáímo máyaundayave'a aamoí kwéune.

¹⁰ Ísu Káráisitintave'a imáyáa kwéunda ímo asiramáímo máyaundawe simáímo sáwí'o umásínkáane sáwí-aimbo simásínkáane umbai-yántáá'ó kwáyáine sáwí'o umásínkáane mirán-tántáátáv'é'a íma imáyáa é'a aamoí únda sé'a ímo asiramáímo máyaunda Ísu Káráisiti asirayámbá símísa'a asiramái máyaumne kwésune.

Kórinti-naoraa-kwaasi imáyáa arupí umátínkarain-kwasai.

¹¹ mirán-áimbó simátimunda kesúraamba maé kwéiye'a sáwí-imayaagwara-kwaasiraani'a kwéune. keinárawa'a kampa'á sé'a Áánútuna aantá-kwaasin-owe kwésen-kwaasi miwí kembá íma usáyaataraawe. kemá úwoi-kwaasi úndanivo miwí kembá íma usáyaaitaraawe. Póroma Áánútuna aantá-kwaasima iyé-áimbá keinárawa'a kampar-áimbó sen-kwáásíyáv'é'a simátíméeraamba íma simátímakaavo kemá Áánútuna aantá-kwaasima úne-aimba imáyáa ónááontave'a kesópa'o tiráin-tantaakon-aaí maanáúváivímbá kwésimatimune.

¹² Áánútuna aantá-kwaasiti mayái maarám-báyáímán-iye. ó'oran-kawe'-mayai ímo awánaraam-bayai Áánútuna asirayándéi mayái kwémayaambaniye. keinárawapimba komé'a mirám-báyái kwémae'a íma ivá tuwááwána'a suwánaraawe.

¹³ nóra séra kentáv'é'a sé'a Áánútuna kwaási ó'on-o'on-daopaken-kwaasira'a kawe'á umái kárákwiyenawa kentáára'a íma miránumai kwégarakwiyiyo kwéseмба ó'on-daopakewaira'o kárákwiraundanten-umai keinárawaka'a kárákwiraumne. ó'on-o'on-daopa'o Áánútuna kwaásivimbo komaéwanda miwí súwa'naa uráavo keinárawapimbo komaéwanda súwa'naa oró-áimbá íma séwándarakemba mirán-úmbái-áimbá íma simátínkaraumne. mirán-úmbái-áimbó simátínkaraundarakai kawe'á ówána'a pó'a aamoí umásínkaraasino. mirán-ímáyáámó ombá ivá túwáaro.

¹⁴ kae-táwai kentópa'a komé'a tiré'a ívé'a kwéto'mayaa é'a ókwara'a kónáe sé'a kwéumpo kondá umbai-yántáá'á íma tímé'a kentí óntambo siménaaontavena íma kwésinkaivo kentirumbó siménaaontavena kwésinkaimba pó'a kónaumne. iyámpói íma tinóvwira'a kárákwimai kwétuwa'naa-ovo tinóvwimo iyámpóira'o kárákwimai túwa'naa ontembá kemá mirá kwéumpo

¹⁵ túwa'naa ónaundayave'a makáunda-yantaa'o túwa'naa umáímo kwéanasasuwe'o anóm-bayai kwémae'o mirámó ondavímbó puwónaundayave'a aamoí kwéune. kesirumbá anómba kwétimumpo kentirumbá sáwíyamba kwésimemba mindágwara'a ánásaavainivo imáyáa umái kawe'á oro.

¹⁶ súwa'naa oro íma séwándarakemba umbai-yántáá'á íma tímakaunda-aintave'a árar-aimban-iye seró. keinárawapinkemba évakarawai kentávésa kampa'á sésa kentáásí óntamba mayánáe séna kampakatá simásiyukaiye kwésewe.

¹⁷ nóra séra mirá uráumno. ti'mákaundawaiya kentí óntamba maimaésawa kembá másímakaa.

¹⁸ Táitásimba asirayán-áimbá simáme'a ai'mákaunda moórawai Ísu Káráisitina kwaásigwara'a ti'mákaundarai mindáraiya kampa'á simái óntamba maé másímakaaiyo. Táitási íma mirá-sáwí'á uráíye-aimba ísaraawe. kwewé kewé mimbórá-ímáyáávínkémbá mayái kwémayauye.

¹⁹ kesí kwaásiyono. maanáúváímó awánanaaomba maarán-kámpár-ímáyáá é'a kentáá súranka'a Póro kwenáái arupí ónáe séna maanáúváí

agairáiyé sénááowe-imayaa kwéune. íma mirán-áíntáv'é'a kwéagae'a Ísu Káráisitiye tarúmai mé'a Áánútu aúranka'a kentí imáyáa túwa'naa ónáe'a mirán-áímbá kwésimatimune.

²⁰ kentópa'o kondamó ímo kawé'ó umáímo méwa'o kotuwáné'o ímo aamoimó ónaundayave'a anón-imayaa kwéune. kentópa'o kondamó asirayán-áímbó simátíméndamo isé'a íma aamoí ónááontave'a anón-imayaa kwéune. kentópa'o kondá aaisambá sé'a kayoré'a áwáá'a sé'a taaínkaarumai mé'a simái sáwí'a umátinke'a kwantánaanta-aimba sé'a kentúma maé iyé'a ó'on-o'on-aimba kwése'a mirá-sáwí'á kwéiya'a kotuwánáúnavo sé'a mináímbá kwésimatimune.

²¹ kentópa'o kondá aarai-úmóyáné kwaai-úmóyáné kwéon-imayaa íma tínaaemba umámake'a sáwí-imayaayave'a tirááiyave'a kwéowaimba íma tínaaemba umámakenka'a kotuwánáúnavo sé'a mináímbá kwésimatimune. kentópa'o kondá mirá-sáwí'ó kwéiya'o é'a Áánútu aúranka'a keinárawatave'a sigaeýáv'é'a onaná sirunkó umbái táníye.

13

Ísun-aaiyavai tirunkakémbá áraire simái kárákwiyon-kwasai.

¹ kae-táwai kentópa'a komáyaawandanivo ókwará'a kónaumne. kaumbo-káé-kwaasimo mimbórá-ánká'ó síyan-aimbo éta mináínkómbá arupí ónaundayaawe.

² íma aiva-táwaiman-ivo naaén-tawai kentópa'a komáyaawanda sáwí'o uráawaiye amáparawaiye asirayán-áímbá simátímakaumne. ívé'a kentí némpa'o máyaunda mináímbá simátíme'a sé'a kentópa'o kondá sáwí'o uráantave'a kogwésimatime'a íma eétínkáanda sáwí-meyamba tíménaumne kwésune.

³ kentáv'é'a sé'a Ísu Káráisiti simámisanawa kwési. kwená imáyáávinkena kwésiyo kwésewe. kentópa'o kondá sáwí-meyamba tíménaundara'a suwáné'a sé'a Ísu Káráisiti kwésimamintemba kwésimasimintaawe sénááowe. kwemá Káráisiti kentirumpimbá mayái kwémaena íma aamoisáyáwái éna kwená asirayándéi mayái kwémayaiye.

⁴ ááéma kwemá asirayámbá tuwéna aamoisayán-kwáásiráámbá umái máyowasa taaira'á inkámúwana puwúwana Áánútu usásinankowana Áánútuna asirayánká'á máyáiyé. miráumai kesáágwára'á aamoisayán-kwáásí máyaundanivo Ísu Káráisitiyeya tarúmai méta Áánútuna asirayánká'á méta keinárawa'a kwétuwa'naa-une.

⁵ keinárawa'a moóra-morawai Ísu Káráisitin-aaiyave'a tirunkakéná áraire simáíya kwenká'á agevamáíya máyáaompo kesávái-ímáyáá kwé'e'a awánaaro. Ísu Káráisiti sirumpimbá máyáiyé kwéseмба tirunkakéná kwése. tóikakena kwéseompo imáyáa oró. mirámó é'a Ísu Káráisitina kwaásiya úne sé'a

⁶ kentááyáv'é'a Áánútun-aai simásíméwain-owe sénááowe-imayaa kwéune.

⁷ kentááyáv'é'a sé'a Áánútun-aai simásíméwain-owe sénááontaveta íma námúnaa súndayaanivo keinárawa'a kawé'á ónááontaveta Áánútumpa'a námúnaa súndaya Áánútuwo túwa'naa inasá kawé'á oró kwésune. íma sáwí'a ónááomba póta íma sáwí-meyamba kotíménasaya évakarawai kentááyávésa sésa íma Áánútun-aai simásíméwain-owe sénááomba mindá íma anón-tantaa'an-ivo keinárawa'a kawé'ó umáímo ménaaomba mindá anón-tantaa'an-iyé.

⁸ árair-ainko usáyaaaitaino séta mayáiyá kwémaeta kwétuwa'naa-une.

⁹ kentópa'o kondayá Áánútuntave'o asiramáímo ménaaombo éta aamoiyá ónaumne. mirámó íyambo éta íma sáwí-meyamba tíméta aamoisayán-kwaásiráámbá umái méta mindáyavetaagwara'a aamoí ónaumne. sáwí'o umáímo máyáampinkemba kawé'ó umáímo ménaaontaveta Áánútumpa'a námúnaaya kwésune.

¹⁰ kentópa'o kondá sáwí'o kwéontave'a asirayán-áimbá kosimátimunavo sé'a kentí némpa'a mé'a maanáúvái agaimái kwétimune. íma sáwí'a umátinke'a kentí imáyáa asiramátinkanaundayavena Ísóigo usásisinkowa'a keinárawaka'a kárákwiye'a kentí némpa'a mé'a maanáúvái agaimái tímúmpo awáné'a súdantemba oró.

¹¹ kesí kwaásiyono. kawé'á umái mé'a kawer-ámbá kwaré'a súdantemba é'a mimbórá-imáyáá umái mé'a paru umái máéro. mirámó íyambo éna Áánutu arumbá aména paru umátínkáiwai keinárawate méniye.

¹² Áánútuna akúní'a kwéontave'a moóra-morawai tiyáamba tíméro.

¹³ Áánútuna kwaási maanká'á máyáawai keinárawatavesa kawé'á umái máéro kwésewe.

¹⁴ Ísóigo Ísu Káráisiti úwoi kwétuwa'naa-isana Áánutu arumbá kwétimisana kwenamankó keinárawate máyáísa'a mimbóráí'a umái kwémaentave'a námúnaa kwésune.

kemá Poro súnda-aimba ánásaiye.

Kárésiya

Ísu kwíyómpa'a irówana Póro moórá-kwaai aiyayaan-umai ava'moraé-iyai. avakaeté-iyaiyo. miráumai-ima maisuwéna maanáimbá agaimái Kárésiya-marava-kwaasi Ísuna aampa'ó kwégun-kwaasi agaimái mátímakaiye. íma Yútaa-kwaasin-ovo ó'onkaa-kwaasiva'a Ísun-ai simátímapa'a kuwasá áraire sésa Ísuna aampa'á kuráawe. naaémba Póron-ai simái sáwí'a umánkaron-kwaasi Kárésiya-marava'a tésa sésa arupí umái máyáawain-owe Áánútu sínkwaé sésa Mósesina áamámba kwáráaro kampa'á siráawe. évakarawai minkámpár-áintávái áraire sésa pósa Ísuna aampa'á íma kawé'á umái kwakáawe. Póro iséna maarán-áimbá agaimaréna séna Ísun-aiyavai áraire sésa kwenká'á aráápamái máyáawaiye su'maiyavena Áánútu séna arupí umái máyáawain-owe kwésiye. mináintávái áraire sésa Ísuna aampa'á kawé'á umái kwaráígwáé séna maanáimbá agaimái Kárésiya-marava'a máyáan-kwaasi mátímakaiye.

¹⁻² kemá Póro maanáúvái agaimaráúmpo Ísóigona kwaási Kárésiya-marava'a máyáawai isáaro. keséyaamo Ísóigona kwaásimo kesémo máyáawaiye keinárawataveta séta kawé'á umái máéro kwésune. Ísu Káráísitiye Áánútu kentáásivoma Ísumbo pukáimpinkembo usásinankaraiwaiye kentávésarai sésarai aantá-kwaasi-i'a éma kesáái kosimátíma'mae naauwó sésarai si'mákaayamba íma kwaási miwítí imáyáavinkemba si'mákaavo Áánútu kwená imáyáavinkemba si'mákaivo isáaro.

³ Áánútu kentáásivowe Ísóigo Ísu Káráísitiye úwoi túwa'naa esarai paru kwéumatinkaayantave'a námúnaa kwésune.

⁴ sáwí'o umáímo máyáampinken-asirayanko tátokaimpinkemba iyásinkanintavenayaawe sáwítaamo kwéundavinkemba maisiyuwáníntavenayaawe Ísóigo Ísu Káráísiti pukáiyé. Áánútu kentáásivona imáyáavinkemba mirá uráiyé.

⁵ Áánútu áwí'o aasiyaasimó anómbo umáímo kwaíkwai'o úmaenamo iyínimba árair-aimban-iyé.

áséi-kwasai mimbórá-áimbá kwáyáin-kwasai.

⁶ Ísu Káráísiti úwoi túwa'naa úwana Áánútu kwená kwaási-i'a umátinkaindayavena tááyowa'a isé'a ááéma Áánútumba kwéauwe'a ó'om-bonor-aimba kwéisaantavena mindáyavena sáá'a kwégaiye.

⁷ mináimbá íma kawer-áséi-kwásáímán-iyé. évakarawai Ísu Káráísitina áséi-kwasai kwaé'mái kwésesa kentí imáyáa kwétavisewe.

⁸ kesááwá'i. kwíyómpaken-kwayo'narawara'i. ímo simátímakaunda-aintaamo ó'on-aimbo simátíménanayaamo éna Áánútu áwáá'a séna sáwí-meyamba simíníye.

⁹ ké'naan-aimba moórágwara'a sénaumpo isáaro. moóráwaimo ímo simátímakaunda-aimbo ó'on-aimbo simátiminanamo éna Áánútu áwáá'a séna sáwí-meyamba amíníye.

¹⁰ kwaási aamoí umásinkaigwae sé'a mináimbá íma kwésumpo Áánútu kembá aamoí umásinkainkwae sé'a mináimbá kwésune. ááémo kwaásimo aamoí umásinkaigwae sé'o uráundantemba ivé'a íma mirá kwéune. ivé'o

kwaásimo aamoí umásinkaigwae sé'o mirám-báyáímó kwémaekai Ísu Káráisitina mayáímá íma mayáúsino.

Póromba aantá-kwaasi-i'a umái usásinankarain-kwasai.

¹¹ kesí kwaási ísáaro. áséi-kwasaimo simátímakaunda íma kwaásiti imáyáavinkemban-iyé.

¹² Ísu Káráisiti paaréna simásímakaivo íma kwaási suwa'a ísaraumne.

¹³ ááema Yútaa-kwaasiti monor-ámbá kwarááwándara'a Ísuna aampa'ó kwégwaraawai ánásanaaowe sé'a ávááraumai sáwí'a umátínkáva'a kuráunda-aimba ísaraawe.

¹⁴ kentáá síkwá'námo uráantemba asiramái kwaré'a Yútaa-kwaasiti monor-ámbá kwarááwánda karuwaa'á kwée'a kesimantowí usáyaitarumne.

¹⁵ mirá uráumpo íma kesinó masínkaronka'a Áánútu ításinkena kendéiyé siráimba póna arumbá umásinkena kwená mayáímá mayánaundayavena kembá ítámakaimbaniye.

¹⁶ Áánútumo siráin-kanaamo tiráimba kwenááninko agaráásinkena séna ó'onkaa-kwaasi kesáái kosimátíma'mae naauwó súwa'a isé'a mitáwai íma kwaási kotísaa e'a sé'a nóran-aina simátíma'mae naaónaumno íma sé'a

¹⁷ Yérúsaremu-naopa'a íma kwé'a Áánútuna aantá-kwaasi íma kotísaa e'a aantá-kwaasiti mayáír'ó kesí aivarí'o uráan-kwaasira'a íma kotísaa e'a Árépiyaa-marava'a kwaásimo ímo máyáapa'a komé'a naaémba moórágwara'a Támásikasi-naopa'a kuráumne.

¹⁸ komé'a kaumbo-ímá maisuwé'a Yérúsaremu-naopa'a kwé'a Pítaanopa'a komé'a sísamaivakemba éva'aasei-no'waamba kwaé'a

¹⁹ mitáwai Ísóigo ávákomba áwí'a Yémésimba awáné'a íma ó'on-aanta-kwaasi tuwáné'a

²⁰ Áánútu aúranka'a kwéagayaunda-aimba íma kampar-áimbán-ivo árair-aiban-iyé.

²¹ mitáwai íma ó'on-aanta-kwaasi tuwáné'a Yérúsaremu-naopa'a tuwé'a Síriyaa-maravare Sírisiyaa-maravare komáyaawanasa

²² Ísu Káráisitina kwaási Yútiyaa-marava'o máyówai íma kembá suwánésa

²³ kesááiyé su'mai ísarowasa évakarawai sésa Ísuna aampa'á kwégwaraawai ánásanaaowe séna ávááraumai sáwí'a umátínkáva'a kuráiwai ívé'a Ísun-aaí simátíma'mae kwénaaiye suwasá isésa

²⁴ kentávésa aamoí ésa Áánútu áwí'a mósá makáawe.

2

Póroe ó'on-aanta-kwaasiye mimbórá-ímáyáá uráan-kwasai.

¹ Áánútu áwí'a mósá márówa'a sísamaivakemba éiyain-ima maisuwé'a moóráwai Páánápásiye kesé Yérúsaremu-naopa'a kwékai moóráwaimba Táításinkwara'a ál'mekai kwékai

² Áánútu kentávéna siráintave'a Yérúsaremu-naopa'a komé'a Ísuna kwaásiti anón-kwaasiye su'mai torupamáí mé'a ó'onkaa-kwaasimo áséi-kwasaimo simátímakaundantemba simátímakaumne. ááémo simátímakaundawe ívé'o simátimundawe áséi-kwasai simátimunda-mayaigo sáwí-mayairaamban-ivo sé'a simátimewanda ísaraawe.

³ Táítási kesé ména íma Yútaa-kwaasin-ivo Kíríki-kwaasigoma kesé máyowasa áúra'a kárámai araa'éna uwó-áimbá Ísuna anón-kwaasi íma siráawe.

⁴ évakarawai kampa'á sésa Káráísitina kwaási úne sésa miwísé torupamáí máyaawanasa mindáyavesa Ísuna anón-kwaasi mináimbá siráawe. Yútaa-kwaasiti áamáanko tátokaimpinkemba Ísu Káráísitin-aaigo iyátínkáin-aimba kotivúntamai isánáe sésa keséya koyorupamáí mésa sésa Yútaa-kwaasiti áamáamba kwarésa túra'a kárámai araa'éna oro sésa mináínkó tátorainkwae sésa Ísu Káráísitin-aaigo íma iyátinkaniye sumbánivo Ísuna anón-kwaasi miwí táái íma isésa Táítási áúra'a kárámai araa'éna uwó-áimbá íma siráawe.

⁵ miwítí kampar-áimbá íma kwakáundaya póna áséi-kwasai árair-aimba keinárawapimba asiramái kwaíkwai'a íníye.

⁶ minánón-kwáásíyómbá kentávésa sésa áséi-kwasaimo simátímakaanda-aine su'mai simátimiyo siráawe. minánón-kwáásíyávésa évakarawai sésa túwíkwara-kwaasin-owe sewaná Áánútu túwítavai íma imáyáa kwéintavai kegwárá'á íma imáyáa é'a sé'a túwíkwara-kwaasiya'o. íya túwí'a kwáyáin-kwaasiya'o kwésune. minánón-kwáásíyómbá kentávésa moórá-ainkwara'a simátimiyo íma sembá

⁷ maarán-áimbá sésa Áánútu Pítaantavena súwanamo Yútaa-kwaasimo áséi-kwasai kwésimatimintemba Áánútu entávéna siráisa ó'onkaa-kwaasi áséi-kwasai kwésimatimene kentávésa siráawe.

⁸ Áánútu Pítaamba asirayámbá amúwana Yútaa-kwaasi áséi-kwasai kwésimatimintemba kegwárá'á asirayámbá símakaisa'a ó'onkaa-kwaasi kwésimatimune.

⁹ Yémésiye Pítaawe Yóniye Ísóigo Ísuna kwaásira'o kárákwiraawai kentávésa sésa Áánútumo ámakaini'a uwo sésa Páánápáasinte kenté tiyáámba símakaawe. maarán-áintávéta mimbórá-imáyáa éta keiráí ó'onkaa-kwaasi áséi-kwasai kosimátiméyauye. miwí Yútaa-kwaasi kwésimatimewe.

¹⁰ Ísuna anón-kwaasiyomba mimbórá-áimbá simásimesa sésa óísaniyaain-kwaasi túwa'naa oró-áimbá kosimátimiyo suwa'á mindáyave'a kegwárá'á á'a imáyáa kwée'a karuwaa'á uráumne.

Póro Pítaantavai séna sáwí'a óne siráin-kwasai.

¹¹ karuwaa'á kwée'a Antíoku-naopa'a komáyaawanana naaémba Pítaa túwa'a amáparawai túranka'a Pítaantave'a sé'a sáwí'a uráane siráumne.

¹² ááéma Pítaama ó'onkaa-kwaasi Ísun-aaiyavesa áraire kwésun-kwaasiye toómbá kwénowasa évaka-Yutaa-kwaasi Yémésinopakemba tésa sésa ó'onkaa-kwaasi túra'a kárámai araa'éna oro. Yútaa-kwaasi ó'onkaa-kwaasiye toómbá íma naaró suntavéna Pítaa áá'a kówana ivátuwena ó'onkaa-kwaasiye íma toómbá néna

¹³ póna kaer-áínkwará-kwáásiráání'a úwasa ó'on-Yutaa-kwaasi Ísun-aaiyavesa áraire kwésun-kwaasi Pítaamo úmba awánésa miwígwará'á mirá ésa Páánápáasina imáyáa tavisuwaná kwegwárá'á mirá uráíye.

¹⁴ mirámó kwéomba árair-asei-ainkona aampa'á íma arupí umái kombá kemá Póro tuwáné'a amáparawai túranka'a Pítaantave'a sé'a emá Yútaa-kwaasi éma ó'onkaa-kwaasimo ontembá éma mindáyavai ó'onkaa-kwaasiyavai íma se Yútaa-kwaasimo ontembá oro íma siyó Pítaantave'a siráumne.

Ísun-aaiyavai áraire sewái Áánútu séna arupí umái máyáawai-owe sin-kwásái.

¹⁵ simásuwe'a Pítaantave'a maarán-áimbá siráumne. kentáásinovowiya Yútaa-kwaasi pósa kentáá masínkaraawata Yútaa-kwaasiya éta íma ó'onkaa-kwaasi éta miwímó sáwí'o ontentá íya kwéundayaanivo

16 Yútaa-kwaasiti áamáantaamo kwégwaraundawaintavenaya Áánútu íma arupí umái máyáawain-owe séna Ísu Káráisitín-aaiyaveta áraire kwésundawaintavenaya séna arupí umái máyáawain-owe kwésisata ísaraumne. Áánútu kentááyávéna séna arupí umái máyáawain-owe síníntaveta Ísu Káráisitín-aaiyaveta áraireya kwésune. kentáási áamáambo kwáráananayaamo éna Áánútu suwánénaya arupí umái máyáawain-owe íma sínívo Ísu Káráisitín-aaiyaveta áraireya kwésundayavenaya arupí umái máyáawain-owe Áánútu síníye.

17 Káráisitiyeyaamo tarúmaiya máyaundaya Áánútu kentááyávéna séna arupí umái máyáawain-owe sisatá máyaunda ó'onkaa-kwaasimo sáwí'o on-tentá sáwí'a kwéundaya Káráisiti misáwí-ímáyáá símakaisata sáwí'a kwéune íma sénáisiye.

18 Yútaa-kwaasiti áamáamba tukáunda pó'a moóra-imayaamo é'o é'a sé'a Yútaa-kwaasiti áamáamba kwaránáe. mirámó onanamó éna minámáánkó arupí umásinkainkwae sékai sáwí'a úsino.

19 púwón-kwaasimo Yútaa-kwaasiti áamáamba kwáráananamo éna minámáánkó arupí umásinkainkwae-imayaamo ímo kwéontemba miráumai mé'a Áánútuntave'a imáyáa kwée'a kwená mayái kwémae'a máyaumne.

20 Ísu Káráisitimba taaira'á tuvúwúwana puwún-kanaavimba sáwí'o uráundawaina ááimba ánásaraimba póna ívé'a Káráisiti kesé máyáísa'a ívé'o máyaunda ááéraani'a íma umái máyaumne. marapá'á máyaunda íma úwoi mé'a Áánútu ááninko kentávéna imáyáa éna pukáiwain-aaiyave'a áraire súndayave'a aúnái'a umái máyaumne.

21 Áánútumo símakain-amaambo kwáráawaiyavena Áánútu séna arupí umái máyáawai owémó sinkákái Ísu Káráisiti pukáimba úwoiyavena pukáisino. mindáyave'a sé'a Áánútumo úwoi kwétuwa'naa-imba íma úwoisan-tantaa'an-iyé kwésune.

3

ámáán-aimba kwarésa Ísun-aaiyavai áraire sésa kwéon-kwasai.

1 Kárésiyya-maravaken-kwaasi sáwí-imayaa kwéowai ísáaro. Ísu Káráisitimba tuvúwúwana pukáin-aimba avora'á simátímakaunda ísómbe túrandeiraani'a umái awáné'a kawé'á umái ísaraambanivo évakarawai tésa kentí imáyáa tavisewa'á uwo'aór-ímáyáá kwéowe.

2 moóra-aimba tísaa ónaumne. áamáambo kwakáantavaiya'i. áséi-kwasaiyave'a áraire siráantavaiya'iyó. Áánútun-amanko kentirumpimbá máyáiya imáyáa oro. áséi-kwasaiyave'a áraire siráantavena Áánútun-amanko tirumpimbá máyáiyé kwésundanivo

3 íma kawer-ímáyáá kwéowe. Áánútun-amanko kentirumpimbá máyáísa'a pó'a aúnái'a iígómbá ááimba ásáre'a ívé'a imáyáa kwéomba Yútaa-kwaasiti áamáánko arupí umásinkaniye-imayaa kwée'a íma kawer-ímáyáá kwéowe.

4 kawer-ámbó kwakáamba kentópa'a tiráin-tantaa'a íma úwoisan-tantaa'an-iyé.

5 Áánútu kwenamankómbá ai'marówana kentirumpimbá kumbáyáísana Áánútu keinárawapimba ó'on-o'om-bayaimo ímo awánaraam-bayai mairáiyé. áamáambo kwakáantavena íma mirá éna áséi-kwasai isé'a áraire siráantavena mirá uráiyé.

⁶ naaóvá'á Áánútun-ai aúváí-kwandaavimba agaimaréna séna Ááváramu Áánútun-aaiyavena áraire siráintavena Áánútu séna arupí umái máyaane siráimba

⁷ miráumai Ááváramu siráintemba Áánútun-aaiyavesa áraire kwésewai Ááváramu áráá' maa'an-owe.

⁸ naaóvá'á Áánútu imáyáa éna séna naaémba ó'onkaa-kwaasi kesáaiyavesa áraire sénááowaiyave'a sé'a arupí umái máyáawain-owe sénaumne. Áánútumo ímo mirámó uráinka'a moórawai aúváivimba ásí-kwasai agaimaréna séna Áánútu Ááváramuntavena séna ená imáyáa é'a amápa'-maravaken-kwaasi kawe'á umátinkanaumne siráiyé agaimaréna siráiyé.

⁹ mindáyavena naaóvá'á Áánútu Ááváramumba kawe'á umánkaraintemba kwenáaiyavesamo árairemo kwésewai kawe'á kwéumatinkaiye.

¹⁰ naaóvá'á Áánútun-ai aúváivimba agaimaréna séna agaimakáin-amaampinkemba amápar-amaamba ímo kwa'maé iyónááowai

Áánútumpakemba miwítí
sáwí-meyamba mayánááowe
agaimaréna siráiyé. mindáyavena amáamba kawe'á umái kwáráanana Áánútu aamoí íníye kwésewai miwítí sáwí-meyamba kwáyáiyé.

¹¹ naaóvá'á aúváivimba agaimaréna séna Áánútu arupí umái máyáawai owémó siráiwai kwenáaiyavesa árairemo siráantavesa pósa

aúnái'a umái máyáawe
agaimaréna siráiyé. mindáyavena Áánútuma amáambo kwaránáemo sewáiyávéna íma arupí umái máyáawain-owe séna kwenáaiyavesa árairemo sewáiyávéna arupí umái máyáawain-owe kwésiye.

¹² moórava'a agaimaréna séna amáamba amápar-amaambo kwaránáowai miwímá ménaaowe agaimaréna siráiyé. mindáyavesa amáambo kwarésamo Áánútun-aaiyavesa áraire sésamo kwéomba íma mimbórá-yántáá'án-ivo kae-tántáá'án-iyé.

¹³ moórava'a agaimaréna séna taaira'ó t́nkamowasamo púwón-kwaasi Áánútumpakemba sáwí-meyamba maésa kwévuwowe agaimaréna siráiyé. mináintávéna amápar-amaambo ímo kanaán-umai kwakáundayavenaya Áánútumpakemba kentáásópa'a sáwí-meyamba tivó séna Ísu Káráísiti iyásinkenaya misáwí-méyámbá maéna pukáiyé.

¹⁴ Áánútu Ááváramuntavena séna amápa'-maravaken-kwaasi kawe'á umátinkanaumnemo siráintemba ó'onkaa-kwaasi kawe'á umátinkanintavena Ísu Káráísiti kentáásí sáwí-meyamba maéna pukáiyé. kwenáaiyaveta árairemo kwésundawaiya Áánútumo siráintemba kwenamankó kentáásirumpimba ménintavena Ísu Káráísiti iyásinkowana Áánútu kentáásí sáwí-meyamba íma siménaya kwembá amúwana pukáiyé.

Áánútu simái tarúmakain-aine Mósesimbo simámakain-amaane minkáé-kwásái.

¹⁵ kesí kwaásiyono. kwaásimo kwéomba imáyáa oro. kae'nárai mimbórá-áimbá simái tarúmaresarai agaimakááyamba moórawai mináimbá íma karéna ó'on-aimba áúgwimai síníye.

¹⁶ miráumai naaóvá'á Áánútu Ááváramuntavena simái asirámakain-aimba siráinka'a Ááváramuntavaiye aísavutantamba éna naaémba

paárinwaintavaiye siráíye. aúváivimba agaimaréna séna aísavutantambo ónááowaiyavena íma siráivo aísavutantambo íníwaintavena siráíye. aísavutantambo ínáyemo siráiwai Ísu Káráisitiman-íye.

¹⁷ agaimaráúnda-ainkona ááimba maarán-íye. aiva'á Áánútu Áávaramuntavena simái tarúmarena séna asirámakaunda-aimba mirá ónaumne séna sáwívar-ima 430 íma maisuwéna Mósesimba áamámba ámakaiye. ánivo mirámó uráinka'a Áánútu Áávaramuntavenamo simáímo tarúmakain-ainko íma ánásena kwaikwai'a kwéíye.

¹⁸ Áánútumo Mósesimbo simámakain-amaambo kwaráúndayavenaya ímanivo Áánútu kawe'á umátinkanaumnemo ááémo asiramáímo siráintavena kawe'á kwéumasinkaiye. Áánútu Áávaramuntavena kawe'á umánkanaumne asiramái siráintavena kawe'á umánkarena póna kentáá kawe'á kwéumasinkaiye.

¹⁹ maarán-áintávéna Áánútu Mósesimba áamámba ámakaiye. sáwí'o owáímá Áánútuna áamámba iséna séna sáwí'o kwéunda ívé'a isáúmne sénááontavena Áánútu Mósesimba áamámba ámakaiye. minámáámbá kwáyainana Ááváramu aísavutantamba íníwai kwentávénamo Áánútumo simáímo asiramánkaraiwai paáréna minámáámbá ánásasuwaníye. kwíyómpaken-kwayo'narawa'a Áánútuna áamámba avumpin-kwáásí Mósesimba simámúwana simátímakaiye.

²⁰ ánivo Áánútu Áávaramuntavenamo siráimba kweyáá siráíye. kae'náramo kwéseyamba avumpin-kwáásí ména kwésimatimibanivo Áánútu Áávaramuntavenamo siráimba kweyáá siráíye.

²¹ Áánútuna áamáángo Áánútumo simáímo asirámakain-ainko íma kwéavararaiye. Áánútu Mósesimbo simámakain-amaankomo asiramáímo kwénamo kwaásimo aúnaí'o umátínkáinkakai minámáámbá kwégwaraawaiyavena Áánútu séna arupí umái máyáawain-owe sisinó.

²² ánivo Áánútun-aaí aúváí-kwandaavimba agaimaréna séna sáwí-imayaa amápa-kwaasi tátokaiye siráíye. Áánútu séna Ísu Káráisitín-aiyavesa áraire kwésiyawaima kawe'á umátinkanaumne simáímo asirámakain-aimba siráintemba Ísu Káráisitín-aiyaveta árai'a kentáásí sáwí-imayaa tátokaimpinkemba iyásinkaiye kwésundawainta kawe'á kwéumasinkaiye.

²³ Ísu Káráísiti ímo kunkówata ímo kwenááiyaveta áraire kwésewanderata Áánútu Mósesimbo simámakain-amaanko kentáá tátokowana Káráísiti kunkáinka'a kwenááiyaveta áraire kwésunda-amba Áánútu kwégwisinkena áamáángo kentáá tátokain-amba ánásasinkaraintaawe.

²⁴ Áánútu séna Ísu Káráisitín-aiyavesa áraire síyawaiyavena arupí umái máyáawain-owe sénaumne súmba póna Ísu Káráísiti ímo kunkónka'a Áánútu Mósesimbo simámakain-amaanko kentáá tátokaiye.

²⁵ ívé'a Ísu Káráísiti á'a kunkáimba kwenááiyaveta áraire kwésunanaya póna Áánútu Mósesimbo simámakain-amaanko kentáá ó'omba íma kwétatoraiye.

²⁶ Ísu Káráisitín-aiyave'a áraire kwése'a kwesé tarúmai máyáantave'a Áánútuna iyámpóín-owe.

²⁷ keinárawa'a nombá péráamba Ísu Káráísitiye tarúmai máyáawai kwenkáání'a kwéowe.

²⁸ Ísu Káráísitiye tarúmai máyáantave'a mimbóráí'a umái máyáamba póna maarán-áimbá íma anón-aimban-íye. évakarawai Yútaa-kwaasi owa'á évakarawai ó'onkaa-kwaasi owa'á évakarawai meéyámbakaawasa miwítí

mayái úwoi kwémayaawai owa'á évakarawai úwoimo máyáawai owa'á kwaaimá owa'á aaraimá owa'á kwéovo amáparawai mimbórái'a umái máyáawe.

²⁹ Ísu Káráisitina kwaásimo é'o é'a Ááváramumo uráintemba Áánútun-aiyave'a áraire kwéseмба pó'a Ááváramu aísavutantamba uráawai ombá póna Áánútu Ááváramuwe aísavutantamba ónááowaiye kawé'a umátinkanin-aimba simáímo asirámakaintemba kawé'a umátinkaniye.

4

¹ simátíménda-aimba ísáaro. moórawai puwéna kesááninko kesí náaindaamba mayániye siráinana kwemá aanávó póna iyámpói máyaindayavena úwoi-kwaasiraamba umái máyainasa

² avowámó simátímakainda-kwaasi kwená náaindaankare miníyámpóiraré kárákwirewana avowámó siráintemba anón-éna mindááíndáámbá mayániye.

³ ááéma kesáá miráumai iyámpóiraamba umái méta kwaántá-kwaasiti aambá kwégwaraawananya minkwáántá-kwáásí tááigo kentáá tátokowana

⁴ Áánútumo siráin-kanaa túwana ááninkomba ai'marówana marapá'á kumúwana moóra-ininko maránkarowana Áánútu Mósesimbo simámakain-amaamba kwégwarena ména

⁵ minámáánkó kentáá tátokaimpinkemba iyásinkanintavenaya Áánútuna iyámpói-ita umásinkanintavenaya mirá uráiyé.

⁶ Áánútu keinárawa'a kwená iyámpói-i'a ontávéna ááninkon-amaankomba ai'marówana kentirumpimbá kumbáyáimba pó'a Áánútuntave'a kesivowé kwéseмба

⁷ mindáyave'a kwaántá-kwaasi tááigo íma tátokaiwai é'a Áánútu áánimbaari'a ombá póna áánimbaatavenamo to'mayaa uráin-tantaa'a timíniye.

Póro Kárésiyya-kwaasiyavai anón-imayaa uráin-kwasai.

⁸ ááéma íma Áánútunopa'a té'a ísaraamba kampa-tántáaré kwaántá-kwaasiti imáyáawe mósá makáawana minímáyááo keinárawa'a tátokaimbanivo

⁹ ívé'a Áánútumpa'a tiráawana keinárawa'a kwemá kwétuwanaisa'a nóra éra úwoisan-tantaare aamoimó tain-tántáaré mivá'á tirumbá kwanté'a minkwáántá-kwáásítí imáyáa mósá maré'a miwítí mayáímó kwémayaantave'a owé kwéseo.

¹⁰ ánivo évaka-tawaiye évaka-kwiyone évaka-tawaimo toómbó kwénaantavaiye évakar-iyé mintántáákóntávé'a kampa'á sé'a anón-kanaawe kwése'a anón-imayaa kwéomba

¹¹ keinárawapimba mase'masá'a kwéowana'a sáwíva-tantaakwara Áánútun-aaigwara'a kwétatoraawana póna kesí mayáígó íma áúgwara'-mayaima iyé-ímáyáá kwéunana sirunkó umbái kwétaiye.

¹² kesí kwaásiyono. asiramái simátíménda-aimba ísáaro. kembó tátokain-amba tuwé'a keinárawakaamba umái máyaumpo keinárawa'a kembó tátokain-amba tuwé'a kenkáání'a oro. keinárawapimba komáyaawanda íma sáwí'a umásínkówana

¹³ sí'a úmbanivo íma kówanda mé'a áséi-kwasai simátimewana'a ísaraawe.

¹⁴ sáwí-si'o úmba kesúma sáwí'a úwa'a mirá-sí'ó úwain-aaroi íma inkaisé'a siyuwé'a kawé'a umái kárákwiraawe. kwíyómpaken-kwayo'narawara'i. Ísu Káráisitiya'iyó. komáyowa'o kárákwiraantemba kenká'á miráumai kárákwire'a

15 súwa'naa ékai túramba pí'mai símakaasino. kawe'á umái kárákwire'a aamoí umásínkaraambanivo ívé'a mirán-áámóí-yántáá'á íma kwáyáimba nóintavaiya'iyó.

16 árar-aimbo simátímakaundayave'a kentáv'é'a kesí namuro-kwáásí iyé-ímáyáá kwéowe.

17 Ísu Káráísitina áséi-kwasaigomba kwaé'náe'a kwéowai sáwí-imagyaavinkemba kentirumbá kwéairaresa sésa kwenáái ísávainivo kesááiya ísáígwáe sésa kentirumbá kwéairaraawe.

18 kawer-ámpá'á métinkanae sésamo kentirumbó airaránááombo éna mindá kawe'án-iyé. kemó keinárawapimbo maéwándawe moóra-naopa'o tamáyaundawemo kawer-ámpá'á métinkanaemo síyanamo éna kawe'án-ivo miwí áséi-kwasaigomba kwae'naér-esa kentirumbá kwéairaraawe.

19 kesí iyámpóiyono. aaraimó iyámpóímo tínkáawanamo umbai-yántáá'í'o intembá keinárawatave'o imáyáamo únda sirunkó umbai kwétaivo Káráísitinkaani'o ónááomba minúmbái-yántáá'á ánásaniye.

20 anón-imayaa é'a keinárawapimba komé'o aaimó simátimenaunda kawe'á umái isánááon-imayaa kwéunana sirunkó aamoí kwéiye.

Ékaante Séraanteyavai kwántámai-aimba siráin-kwasai.

21 keinárawapinkemba évakarawai sé'a Mósesi siráin-amaamba kwaráúndaya Áánútu aamoí umásinkaniyemo kwésewai minámáánkóná ááimba íma kawe'á umái kwéisaavo simátíménda ísáaro.

22 naaóvá'á Áánútun-aai aúváivimba agaimaréna séna Ááváramu kaer-iyámpóí tinkómba moóra-iyampoi kwayór-ínínkó ánkarrowana moóra-iyampoi aivar-ínínkó ankówana

23 kwayór-ínínkóná iyámpóí miwítí imáyáavinkemba ánkaraivo aivar-ínínkóntávéna Áánútu séna iyámpóí ankáníyone simái asirámakonka'a ánkariye.

24-25 mináínkómbó kwántámai-aimbo sendá ísáaro. mindá kaer-áímbá simái tarúmakaiye. moóra-aimba Árériyaa-marava'a Sáínai-omapa'a Áánútu Mósesimbo simámakain-amaamba póna moóra-ininko áwí'a Éka kwayór-ínímbá póna kwenaráá'maa'a kwayó-kwáásí pósa ámáánko tátokaipa'a máyáawe. mináínkóná ááimba maarágwará'á éna Yérúsaremu-naopa'a marapá'á kwáyáin-daopa'a isasá mindáópaken-kwaasi ámáánko tátokaipa'a máyáawe.

26 ánivo moóra-aimba simái tarúmakain-aimba maarán-áímbán-iyé. aúnao'a Yérúsaremuvakaan-dao'a kwíyómpa'a kwáyáipa'a ámáánko kwaási íma tátokain-daopa'an-iyé. ánivo mináínkóná ááimba maarágwará'á éna Áánútun-aaiyaveta áraire súndawaiya kentáá sinówaraamba uráiyé.

27 mináíntávéna Áísáya Áánútun-aai aúváivimba agaimaréna séna ageínínkó iyámpóímo ímo ánkaraínda-ininko arunkó kawe'á íno. aúkain-ininko áráá'maa'a sáwíva'a maíyasa kwaaigwárár-ínínkó áráá'maa'a sáwíyamba ménaaomba póna ímo áí'o kwéinanamo iyámpóímo ánkaraínda-ininko arunkó kawe'á ísana aamoí kwéiye agaimaréna siráiyé.

28 kesí kwaásiyono. Áánútu Áísákaamba ankáníyone simái asirámakainka'a ánkaraíntemba keinárawatavena Áánútu simái asirámakainka'a pó'a kwená iyámpóín-owe.

²⁹ naaóvá'á anóvowiti imáyáavinkemba ánkaron-iyampoigo éna Áánútun-amaankona imáyáavinkemba ánkaron-iyampoigomba sáwí'a umánkaraimba pósa mirán-kwáásí mésa mirá-sáwí'á kwéowe.

³⁰ naaóvá'á aúváívimba agaimaréna séna kwayór-ínínkónté ááninkonte ti'maraaó. tivowámá puwínda aivar-ínínkó ááninko kwená náaindaamba mayánímbanivo kwayór-ínínkó ááninko íma mayáníye agaimaréna siráíye.

³¹ kesí kwaásiyono. kesáámá íma kwayór-ínínkó áráámaata úmpo aivar-ínínkó áráámaata úne.

5

Ísu sáwí-imayaaomo tátokaimpinkemba iyátínkaraindava'a maé'a miráumai máéro siráin-kwasai.

¹ Ísu Káráísiti séna sáwí-imayaaomo tátokaimpinkemba iyátínkanaumne séna iyásínkaraimba pó'a keinárawa'a iyátínkaraindava'a mé'a moórágwara'a tátoranin-ampa'a íma kwáráaro.

² kemá Póro simátimumpo kawé'á umái ísáaro. arupí umái máyáawain-owe Áánútu síníntave'a túra'a kárámai araa'éna oro kwésemba mináíntávé'o owémó síyanamo éna Ísu Káráísiti keinárawatavaiye sénamo pukáin-anko íma túwa'naa íníye.

³ túra'a kárámai araa'éna orómó kwésewaiyave'a avora'á súmpo ísáaro. Yútaa-kwaasiti ámáámbo kwaré'o túra'o kárámaimo araa'énamo é'o é'a Yútaa-kwaasiti ámáámbo amápa'a kwa'maé'a koró.

⁴ keinárawapinkemba évakarawai sé'a ámáámbo kwaráúnda Áánútu suwánéna arupí umái máyáawain-owe síníye-imayaa kwéowai Ísu Káráísitiyemo tarúmaimo máyáamba ivátuwe'a Áánútumo úwoi kwétuwa'naa-imba tínaemba umámakaawe.

⁵ keinárawa'a mirá kwéovo kesáá maará éta Ísu Káráísitiye aráápamai máyaunanaya Áánútun-amanko súwa'naa imbá pónaya kentááyávéna séna arupí umái máyáawain-owe sínímbe amu'maréta méta séta árai'a mirá síníyeya kwésune.

⁶ Ísu Káráísitiye tarúmaiya máyaundaya moóráwaimo áúra'o kárámaimo araa'éna ínana ímo áúra'o kárámaimo araa'éna ínanamo ínímbe mindá íma anón-tantaa'an-ivo Ísu Káráísitiyemo aráápamaimo máyaundaya túwa'naa umai máyaundaya mindá anón-tantaa'an-iyé.

⁷ Ísu Káráísitina aampa'á aamoí ésa kwégwaraamba moóráwai minámbá áúntuwaisa'a ívé'a Ísu Káráísitina árair-aimba íma kwégwaraawe.

⁸ Áánútu kwená kwaási-i'a umátinkaindayavena tááyaraiwai minámbá íma áúntukaivo kwaási áúntukaawa'a íma kwégwaraawe.

⁹ kwaási maarán-áímbá sésa kisaamó moórámo kampindaisaná amápa'a kwégampindaiye kwésevo kentúra'a kárákwiyoro.

¹⁰ keináraware kesááwé Ísóigowe tarúmaiya máyaundayaveta asir-amái simátimé'a sé'a kemó imáyáamo úndantemba mirán-ímáyáá iyata mimbórá-ímáyáá ónaundayaawe kwésunda póna kampar-áímbá séna kentirumbá kwéairaraiwai kemá íma awánáúnda-kwaasi kwemá sáwí-meyamba mayáníye-aimba ísaraumne.

¹¹ kesí kwaásiyono. évakarawai kentávésamo kampa'á sésa arupí umái máyáawain-owe Áánútu síníntave'a túra'a kárámai araa'éna oró-áímbá kwésiyemo kampa'ó kwésemba mináímbó paaímó kwésundarakai

íma sáwí'a umásínkáasino. kemá simátíme'a sé'a Ísu Káráísitimba taaira'á tuvúwúwana kentááyáváiyé séna pukáiyé-aimba kwésimatimunda-aintavesa áwáá'a kwésevo túra'a kárámai araa'éna oró-áimbó kwésundarakai íma áwáá'a síyésino.

¹² kampar-áimbó simátimesamo kentirumbó kwéairaraawai miwí túma kárámai sáwí'a umásuwaaro-imayaa kwéune.

¹³ kesí kwaásiyono. sáwí-imayaaomo tátokaimpinkembo iyátinkaindayavena Áánútu tááyamai mirá uráimba pó'a á'a iyátinkaisa'a máyáantave'a sáwí-yantaatave'o tirááiyave'o kwéomba íma kwaré'a kwempá-kwempa'a tirumbá timé'a túwa'naa umai máéro.

¹⁴ mindáyavena naaóvá'á Áánútun-aaí aúvávimba agaimaréna séna kesávái-ímáyáámó ontembá kentí kwaásiti imáyáagwara'a oro

agaimaréna siráiyé. Áánútumo siráin-amaankona ááimba mirán-áimbán-iyé.
¹⁵ ánivo keinárawa'a keiyái aaisambá sé'a áwáá'a sé'a ónááombo é'a sáwí'a umái ánásanaaovo kárákwiyoro.

Áánútumbo arááímo tainí'o ésa sáwí-imayaagomba tirááiyavai ésa onkwásái.

¹⁶ simátíménda ísáaro. Áánútun-amanko kwésintemba miráumai maí'mai'a é'a Áánútumbo arááímo tainí'o é'o é'a sáwí-yantaatave'o tirááiyave'o kwéon-amba íma kwaránááomba mindá kanaán-ivo mirán-oro.

¹⁷ sáwí-imayaayave'o tirááiyave'o kwéomba isaná Áánútun-amankombo arááímo tainí'o kwéomba isaná minkáér-ímáyááo tiyankéya kwéivo Áánútun-amankomo kentúra'o kárákwiraimbo é'a sáwí-yantaatave'o tirááiyave'o kwéon-amba íma kwaránááowe.

¹⁸ Áánútun-amankomo sintembó mirámó é'o é'a sé'a Áánútun-amankomba arááíma tainí'a kwéunana póna Yútaa-kwaasiti amáánko kembá íma tátokaiye kwésewe.

¹⁹ kwaási miwítí imáyáavinkemba avora'á maará kwéowe. áwáyo-tantaari'a ésa anómba sáwí'a ésa sáwí'o kwéon-tantaatavesa íma tigaeyávésa ésa

²⁰ kígauomo umándai-yantaako áwí'a mósá marésa kwaántá-kwaasiyonti imáyáa mósá marésa uwaa'á kwévesa pukaa'á kwéagayesa tíyámba kwéumatinkesa aaisambá kwésesa tirumbá sáwí'a kwéumatinkesa áwáá'a kwétiyesa miwí tááigo usáyaaaitainkwae sésa íma tágarotamai kawé'á umái mésa taaínkaar-umai mésa

²¹ túran-anda kwéesa uwo'aó'-nómbá kwénesa uwo'aó'á kwéesa uwo'aó'-nómbó nánááontavesa torupamáí mésa mirán-tántáá'á kwaásiti imáyáavinkemba kwéowa'a simái ságamatime'a ókwara'a simái ságamatime'a sé'a mirámó kwéowai Áánútumo kárákwirain-ayampa'a íma ménaaovo kárákwiyoro kwésune.

²² ánivo Áánútun-amanko tirumpimbá máyáiwai maará umátínkáisasa kwémaewe. tirumbá kwétimesa tirunkó kawé'á ésa paru umái mésa asiramái maésa íma tivón-káínasa mésa túwa'naa umai kawé'á umátinkesa miwítí mayái kawé'á umái kwémaesa

²³ miwí túma íma maé iyésa miwí túra'a kárákwimai kawé'á ésa mirámó kwéowaina ááimba íma aambá áúnkaiye.

²⁴ Ísu Káráísitina kwaási sáwí-imayaayavesamo tirááiyavesamo kwéon-imayaa kentáá táto'mai tavisivó sésa sáwí-imayaayavesamo tirááiyavesamo kwéon-amba tínaaemba umámesa tukáawe.

²⁵ Áánútun-amanko aúnái'a umásínkaraisata aúnái'a umái máyaunda póta kwenamankómó kwésintenta umáíya kwáráano.

²⁶ kentúma íma maé iyé'a kesááigo usáyaaitainkwae íma sé'a kawetántáá'ó índayave'a íma simái sáwí'a oró.

6

umbai-yántáá'ó kwáyaindawai túwa'naa oro siráin-kwasai.

¹ kesí kwaásiyono. keinárawapinkembo évakarawaimo sáwí'o kwéombo ésa kwétuwanaamba pósa keinárawapinkemba Áánútun-amankomo sintembó mirámó kwéowai kwempa'á arupí umátinkanaaowe. kegwárá'á mirá-sáwí'á ónááovo kárákwiyoro.

² umbai-yántáá'ó kwáyaindawai túwa'naa oro. mirámó é'o é'a Ísu Káráisiti siráini'a mirá ónááowe.

³ úwoi-kwaasigomo anón-kwaasi únemo sínimba mínimáyááó kampa'á simáuwaniye.

⁴ kentí mayái awáné'a kawé'-máyaímó kwáyaina'o é'a aamoí é'a ó'owiti mayáiyávé'a kesí mayáígó usáyaaitaraiye íma seró.

⁵ amáparawaitopa'a umbai-yántáá'á tίνίmbanivo íma ivátuwe'a asiramái mé'a moórá-morawai túwa'naa oro.

⁶ Áánútuna áséi-kwasai ísámae kwéiyowai miwítí kawetántáá'á amápa'a taaímbai évaka-tantaa'a Áánútun-aai kwésimatimewaitopa'a tíma'mae'a iyóro.

⁷ íma kanaán-umai Áánútumba kampa'á simáuwanaaovo árair-aimbanivo íma moórá-imayaa oro. kawer-ánáyúmbó úmáráawaimo ombá kawetómbá kwéakaraavo sáwí-anayumbo úmáráawaimo ombá sáwí-tomba kwéakaraawe.

⁸ mirámó kwéomba sáwí-yantaatavesa tirááyavaiye su'mai úmae kwéiyowai mirámó kwéowaina anondáma puwésa Áánútuna egwaa'á íma ménaaomba pósa némpa'a ménaaovo Áánútun-amankombo arááímo tainí'a úmae kwéiyowai mirámó kwéowaina anondáma aúnái'a umái maí'mai'a ónááaowe.

⁹ mindáyaveta kesáá kawé'á úmaeta kwéiyundaya íma sívón-káínata ivátúwáano. kawé'ó úmaetaamo kwéiyundayaamo ímo sívón-káínataamo tuwétaamo éta naaén-kanaamo tίνίmba kawé'-méyántá maéta ménaumne.

¹⁰ mindáyaveta túwa'naa onda-ámbó kwáyáimbo éta amáparawai kawé'á umáíya túwa'naa ono. Áánútun-aaiyavesamo árairemo kwésewaiseya mimbórá-ákúní'a umái méta túwa'naayaamo ónaundaya mindá anóntantaa'an-iyé.

¹¹ ayááír'á kemá Póro anón-auvaivimba agaimaráúmpo awáné'a kwenayáánavi'an-iyé seró.

¹² évakarawai sésa suwánésa anón-kwaasiman-owe sígwáe kwésewai keinárawatavesa sésa túra'a kárámai araa'éna oro kwésewana miwí tááigo keinárawa'a kwétavisiye. Ísu Káráisiti keinárawatavaiye séna taaira'á pukáiyé-aíne su'maimo senkákái évakarawai ísámai sáwí'a umátínkáasino. ímo sáwí'o umátinkanaaontavesa sésa túra'a kárámai araa'éna oró-áínkwárá'á kwésewe.

¹³ túra'a kárámai araa'éna orómó kwésewai Mósesimo siráin-amaamba íma amápa'a kwégwaraawe. kentúra'o araa'énamo mósá úmaranaaontavesa túma kárámai araa'éna ígwáe kwésewe.

¹⁴ miwí mirá kwésevo kemá Póro mimbórá-áimbá mósá maré'a Ísóigo Ísu Káráisiti kentááyáváyé séna taaira'á pukáiyé-aimba mósá kwémaraumne.

Ísu Káráísiti kentááyáváíyé séna pukáintave'a púwón-kwaasimo marapá-tántáátávésamo ímo imáyáamo ontembá marapá-tántáátávé'a íma imáyáa é'a úwoisamban-iye kwésunda póna mintántáákó kembá íma kwétavisiye.

¹⁵ moóráwaimo áúra'o kárámaimo araa'éna ínanamo moóráwaimo ímo áúra'o kárámaimo araa'éna ínanamo ínimba mindá íma anón-tantaa'an-ivo Áánútu aúná-kwaasiraani'o umásínkaraimba mindá anón-tantaa'an-iye.

¹⁶ simátimunda-aimbo kwa'maé iyíyanamo éna Áánútu paru umái arumbá umátinkena kwená kwaási amápa'a mirá umátinkaniye.

¹⁷ Ísun-aaí simátimewandarakemba sínkamuwana avimá sine'á kwáyáintave'a Ísu Káráísitina mayái-kwáásí óne kwésevo moórá-umbai-yantaa'a íma síméro.

¹⁸ kesí kwaásiyono. Ísóigo Ísu Káráísiti keinárawate ména úwoi kwétuwa'naa-isa'a árair-aimban-iye sé'a námúnaa kwésune.

kemá Póro sún-da-aimba ánásaiye.

Évésasi

Ísu kwíyómpa'a irówana Póro moóra-kwaai aiyayaan-umai sísamaivakemba kaer-iyá'iyó. miráumai-ima maisuwéna maanámbá agaimái Évésasi-naoraa-kwaasi Ísuna aampa'ó kwégun-kwaasitopa'a agaimái tuwówana Titikása maimaéna mátímakaiye. maanámbá isésa ó'on-o'on-daoraa tíméro séna agairáiyé. Ísun-aaí simátíma'mae iyúnkakemba Árómaa-naopa'a ándáva'a ánkárowana ména maanámbá agaimarówana mátímakaiye.

¹ kemá Póro maanáúváí agaimaráúmpo isáaro. Áánútu kwená imáyáavinkemba kentávéna séna aantá-kwaasi-i'a éma Ísu Káráísitin-aaí kosimátíma'mae naauwó séna si'mákaivo isáaro. Évésasi-naopakewai Ísóigona kwaási Ísu Káráísitiye tarúmai máyáawai íma ivátuwe'a asiramái máyáawai isáaro.

² Áánútu kentáásivowe Ísóigo Ísu Káráísitiye úwoi túwa'naa esarai paru kwéumatinkaayantave'a námúnaa kwésune.

Káráísitinte tarúsinkenaya ításinkarain-kwasai.

³ Áánútuma Ísu Káráísiti avowámá éna Ísu Káráísitinteya tarúsinkenaya kwíyómpa'a kwenópakemba asirayámbá siménaya kawé'a kwéumasinkaisata póta kwentávéta súwi kwésune.

⁴ naaóvá'á Áánútu maramá íma tarórirainka'a Ísu Káráísitiyeya tarúmaiya ménaundayavenaya kwenaúranka'a kwendéi-í'a onanayá kentáávimbá íma sáwí-aimba kwénintavena ítámakaiye

⁵ Áánútu kentááyávéna imáyáa éna naaóvá'á séna Ísu Káráísitina mayáiyávé'o é'a kesáánimbaa kesiyáámumbaari'a ónááowe séna kwená imáyáavinkemba aamoí éna mirán-áimbá siráimba póna mirá uráiyé.

⁶ ááninkomba arumbá ámakaiwainte tarúsinkenaya anón-kawe'a umásinkenaya úwoi súwa'naa umásinkaraimba póta kwená ááimba ó'oran-aaimba mósá kwémaraumne.

⁷⁻⁸ pukáintavena sáwí-imayaaya maisiyuwénaya misáwí-ímáyááo tátokainta iyásinkenaya kentááyávéna ó'oran-imayaa kwéimba úwoi ávááraumai súwa'naa enaya póna kentáásí sáwí-imayaa maisíyukaiye.

⁹ naaóvá'á kwená kawer-ímáyáávínkémbá aúpá'á to'mayaa úmakaimba ívé'a kwévaarisata kwéawanaumne. Káráísiti kesí imáyáa íníye siráintemba póna

¹⁰ Áánútumo siráin-kanaamo tínimba amápa-tantaa'o taróriraimba kwíyómpakene marapákéne komaéyamae úmarainana Káráísiti anóndako mindára'a kárakwiiniye.

¹¹ Áánútu kwená imáyáavinkemba to'mayaa úmakaimpinkemba mirá kwéiyé. imáyáa éna to'mayaa úmakaimba póna Yútaa-kwaasi kwená kwaási-i'a úndayavenaya Káráísitinte tarúsinkenaya ításinkaraintaawe.

¹² aiva'á Káráísitimba amu'maréta máyaundawai kwená ááimba ó'oran-aaimba isatá mósá kwémaraumne.

¹³ miráumai ó'onkaa-kwaasi árair-aimba kawer-ámpá'á métinkaniye mináséi-áimbá isé'a Ísu Káráísitin-aaiyave'a áraire sé'a kwesé tarúmai máyáamba Áánútu kesimambá tíménaumne simái asirámakaintemba mirá uráimba pó'a kwená kwaási-i'a umái mé'a ísaraawe.

14 Áánútun-amanko keséya máyáintaveta séta árai'a Áánútu kwená kwaásiyavena simái asirámakainta kesópata tíniye. árai'a Áánútu kwená kwaásiya tátokaampinkemba iyásinkanintaawe kwéseta mindáyaveta kwená ááimba ó'oran-aaimba mósá kwémaraumne.

15 agairáúnda árair-aimba pó'a keinárawa'a Ísóigo Ísuwe aráápamai mé'a Áánútuna kwaásiti imáyáa é'a máyáawe-aimba isé'a

16 Áánútumpa'a súwi símae iyé'a keinárawa'a túwa'naa umai námúnaa súnda

17 Áánútumpa'a maarán-áíntávé'a áísa une. Ísóigo Ísu Káráísiti avowámá kentáásivowama ó'oran-aaimba kwáyáiwai kwemá kwenamambá timínana kentí imáyáa kawé'á umátinkena Áánútumba agaráátinkaina'a pó'a kawé'á umái awánanaaowe.

18 kentí imáyáa ságamatinkena tááyaraintave'a kwesémo ménaaombo amu'maré'o máyáantave'a mindáyave'a námúnaa kwésune. kwemá kwená kwaási kawé'ó umáímo ménaaomba to'mayaa úmarena simái asirámakaimba awánanaaontave'a námúnaa kwésune.

19-20 kwenááiyaveta áraire kwésundawaivinta kwená asirayánkó mayáímá kwémayaimba minásíráyámbá usáyaaitarain-asirayanko isa'á awánanaaontave'a námúnaa kwésune. Áánútu minásíráyándéi Káráísitimba pukáimpinkemba usásinankena kwenayáánúrappa'a asirayán-áyámpá'á kwíyómpa'a móankaraiye. minásíráyámbá kwenááiyaveta áraire kwésundawaimba símakain-asirayamba mimbórá-ásíráyámbán-iyé.

21 Káráísiti amáparawaira'a kárákwirena kwíyómpa'o kárákwiraawairare asirayánkwáráwáíréré aivaráwáíréré ívé'o túwí'o kwáyáiwairare naaémbo túwí'o kwéniwairare kárákwiraiye.

22 Áánútu amáparawaira'a kárákwiyinintavena kwembá usásinankena kwená kwaásiyavena imáyáa éna simáména séna usáyaaitayan-Isoigo'i'a uréma amáparawaira'a kárákwiyuwo siráiyé.

23 a'nómpínkén-imáyááómó amápa-kura'o kárákwiraintemba Áánútuna kwaásiya Káráisitina áúraamba únanaya kwemá si'nónkáámbá éna kárákwiraiye. a'nónkó kweyáára'a íma máyáísana áúwawaako íma mirá éna mimbórá-kúwawaa'o kwáyáintemba Káráísiti amápa-kuwawaa'a aaómísamai-i'a umásinkena kwegwára'á aaómísamai-i'a umái máyáiyé.

2

Áánútuna némpa'a máyaundavakenta aúnaí'o umáímo máyaunda-ita umásínkáin-kwasai.

1 ááéma sáwí-imayaa kwéé'a sáwí'a uráan-kanaavimba máyáawaina ááimba Áánútuna némpa'a mé'a pó'a

2 marapákén-kwáásítí sáwí-amba kwaré'a Sáátáánigo kwaántá-kwasiti anóndakomba kwaré'a kwemá Áánútun-aaí íma ísámai kawé'á kwéowaira'a kárákwiraiwaimba kwakáawe.

3 mirámó kwéontemba ááéma miráyá uráunda sáwí-yantaataveta sirááiyaveta éta sáwí-imayaa kwarááwánanaya Áánútu sáwí-meyamba amáparawai tímínten-umai kanaán-umai simíníntavenaya ivátuwenaya

4 arumbá ávááraumai umásinkenaya kentáásí imáyáa anómbe éna póna

5 úwoi súwa'naa enaya kawer-ámpátá mészínkaraiye. sáwítaamo étaamo máyaawandawaina ááinka'a Áánútuna némpa'a máyaawandarata Ísu Káráisitimbo pukáimpinkembo usásinankaraintemba aúnaí'o umáímo máyaunda-ita umásinkenaya

⁶ Káráisitimba pukáimpinkemba usásinankena kwíyómpa'a móankarena Ísu Káráisitinte tarúsinkenaya aúnaí'a umásínkaraisata Káráisitimo kwíyómpa'o ménamo kárákwiraintemba kwíyómpata imáyáa éta máyaumne.

⁷ Áánútu Ísu Káráisitimba ai'marówana kumbéna kentááyáváiyé séna puwéna kentáási sáwí-imayaa maisiyuwéna miráumai anón-kawe'a umásinkenaya úwoi anómba súwa'naa uráisisa pósa kwená kawe'-máyái awánamae iyónááontavena mirá uráiyé.

⁸ Áánútu úwoi túwa'naa úwa'a kwenááiyave'a áraire suwaná sáwí-imayaao tátokaimpinkemba iyátinkena kawer-ámpá'á métínkaraiye. íma kentí imáyáavinkemba kwenááiyave'a áraire siráavo Áánútuma imáyáa tímúwa'a áraire siráawe.

⁹ túma maé iyésa sésa kawe'á kwéunda póta kawer-ámpátá kwégune sevó séna íma kawe'-máyái góná meéyámbán-ivo Áánútu úwoi túwa'naa enayavena sáwí-imayaao tátokaimpinkemba iyátinkena kawer-ámpá'á métínkaraiye.

¹⁰ Áánútu kentáámó tarórurawai séna kawe'-máyái maimaé kwéiyesa ménaaowe siráimba póna kawe'-máyái mayánaundayavenaya taróruena Ísu Káráisitinteya tarúsinkaraiye.

mimbórá-kwáási-íta umásínkarain-kwasai.

¹¹ mindáyave'a imáyáa oro. kentinóvowi íma Yútaa-kwaasi ovó keinárawakwara'a íma Yútaa-kwaasi owatá Yútaa-kwaasiya Áánútuna kwaásiya úndayaveta súra'a kárámai araa'ényaya kwéeta keinárawataveta úwoi-kwaasi owé-imáyáa éta séta íma túra'a kárámai araa'éna owái owéyá kwésumpo mindáyave'a imáyáa oro.

¹² minkánáávimbá keinárawa'a Káráisitina némpa'a mé'a ó'owima é'a íma Áánútumo ítámakain-kwaasi é'a Áánútu simái asirámarena tarúmakain-kwaasi íma é'a marapá'á máyówana Áánútu kesé íma máyowa'a kwesémo maéyave'a íma amu'maré'a máyówana

¹³ ááema Áánútuna némpa'a máyówai Ísu Káráisiti keinárawatavaiye séna puwéna póna tí'maena kwená egwaa'á tínkaraisa'a pó'a kwesé tarúmai méraawe.

¹⁴ Ísu Káráisiti puwúntavena Yútaa-kwaasiye ó'onkaa-kwaasiye kentáási avumpimbó kwénamo taaínkaar-umaimo namuro-kwáási-í'o umásinkemayonta maisiyuwéna mimbórá-kwáási-í'a umásinkenaya

¹⁵ Yútaa-kwaasiya kentáási áamámba tuwéna Yútaa-kwaasiye ó'onkaa-kwaasiye aúnaí'a umái mimbórá-kwáási-í'a umásinkenaya kwempá'á tarúsinkenaya póna paru umásinkanintavena mirá uráiyé.

¹⁶ Ísu Káráisiti taaira'á pukáintavena síyámbo kwéunda-yantaa'a ánásamasinkenaya Yútaa-kwaasiye ó'onkaa-kwaasiye mimbórá-kwáási-í'a umásinkenaya sí'maenaya Áánútunopa'a mósinkenaya

¹⁷ mirá éna téna áséi-kwasai paru kwéumasinkain-ainta simátimena keinárawa'a ó'onkaa-kwaasi Áánútuna némpa'o máyáawai tasimátimena kesáa Yútaa-kwaasi Áánútuna egwaa'á máyaundawaiya tasimásimenaya

¹⁸ Ísu Káráisiti mirá uráintavena Áánútun-amanko súwa'naa isanayá Káráisiti kentáa Yútaa-kwaasiye ó'onkaa-kwaasiye sí'maenaya kentáásivonopa'a kwégwisata kwená egwaa'á máyaumne.

¹⁹ mindáyave'a ááema kwááyu-kwaasi é'a ívé'a íma mirá é'a Áánútuna kwaásiye keinárawakwara'a Áánútuna kwaási-i'a umái máyáamba kesááwé keináraware Áánútuna akún-kwáási-íta umáiyá máyaumne.

²⁰ Áánútumo naankáámbó kwéumaraimba Ísu Káráisiti ávonkaamba isasá Áánútuna aantá-kwaasiye Áánútun-aaí simátíméwaiye naamayáánkaamba owa'á keinárawa'a naankáámbá kwéowe.

²¹ ávonkomo amápa'-nanamimo asááuraintemba kesáá Ísu Káráisitiye tarúmaiya máyaunda Áánútu kwená aoka'-námá kwaási súneiya naankáámbá kwéumaraiye.

²² keináraware kesááwé kweséya tarúmai máyaundaya Áánútun-amanko kwaási súneiya naankáámbá kwéumarena mimpímbá kwémaiye.

3

Póro ó'onkaa-kwaasivimba mayái mairáin-kwasai.

¹ mindáyave'a kemá Póro ó'onkaa-kwaasi Ísu Káráisitin-aaí simátimewandarakemba áwáá'a sésa ándáva'a mósínkarowa'a Ísu Káráisitina mayái-kwáási é'a keinárawatave'a námúnaa kwésune.

² Áánútumo úwoi túwa'naa ínintavena mimbáyái símakowana mimbáyáígó kawe'á kwéumatinkaimba á'a ísaraawe.

³ Áánútumo to'mayaa úmakena aúpá'ó makáimba agaráásinkowa'a ááéma mináímpínkémbá ákí-aimba aúvávimba agaimakáumne.

⁴ ááéma Ísu Káráisitin-aaí aúpá'á makáimba simásimuwa'a ísaraumne. maanáúvámó agayáúnda ísámai kawe'á oro.

⁵ Áánútu naaóvá'ó máyówai mináímbá íma simátimena ívé'a Áánútun-amanko kwená aantá-kwaasiyaawe kwenáái simátíméwaiye simásímakaiye.

⁶ mináséi-kwásái maarán-áímbán-iyé. Yútaa-kwaasiyaamo áséi-kwasaimo ísaraundantentaan-umai ó'onkaa-kwaasi ísaraantavena Áánútu kawe'á umátínkáísasa ó'onkaa-kwaasiye Yútaa-kwaasiye mimbóráí'a umái máyaundayaawe. Áánútu séna Ísu Káráisitina mayáiyávé'a mirá ónaumne simái asirámakaimba póna íma Yútaa-kwaasiye su'mainivo ó'onkaa-kwaasiyavenagwara'a simái asirámakaiye.

⁷ áséi-kwasai simátimenaundayavena Áánútu úwoi súwa'naa ena kwená asirayámbá siména kwená mayái-kwáási-í'a umásínkaraiye.

⁸ Áánútuna kwaási kembá usáyaaitaraawa'a kíto-kwaasi pó'a ó'onkaa-kwaasi áséi-kwasai Ísu Káráisitina mayái ó'om-bayai usáyaaitaraim-bayai-aimba simátimenaundayavena usásisínkaraiye.

⁹ Áánútu simásimena séna to'mayaa úmare'o aúpá'ó maré'o mirá ónaumne siráunda-aimba simái ságamatimiyo Áánútu simásímakaiye. Áánútu amápa-tantaa'o tarórurawai aiva'á mináímbá aúpá'á makáimba kwaíkwai'o eémáyáimba

¹⁰ ívé'a kárákwiraawaiye asirayánkwáráwáiyé kwíyómpa'o máyáawai Áánútuna kwaási tuwánésa sésa Áánútu ó'oran-kawer-imayaagwarawain-iyé kwésewe.

¹¹ ááínka'a Áánútu imáyáa éna to'mayaa éna séna mirá ónaumne séna Ísu Káráisiti kentáási Ísóigomba imáyáa amúwana mirá uráiyé.

¹² Ísu Káráisitiye tarúmaiya máyaundayavetaawe kwenááiyaveta áraire kwésundayavenawe íma sáá'a kaisatá Áánútunopata úwoiya kwégune.

¹³ mindáyave'a simátime'a sé'a keinárawa'a áséi-kwasai simátimewandarakemba áwáá'a sésa sí'a iní'a umásínkaraavo asiramái mé'a íma ivátuwaaro. umbai-yántáá'ó kesópa'o kwáyáimba kanaán-ivo úwoi aamoí oro.

Káráisiti aruntá kwésimin-kwasai.

¹⁴ mináíntáv'é'a imáyáa kwée'a Áánútu kentáásivowa aúranka'a kivaire'a mé'a námúnaa kwésune.

¹⁵ amápar-akumba marapá'á máyáawaiye kwíyómpa'a máyáawaiye miwítí ááimba Áánútuma isa'á kwenaúranka'a kivaire'a mé'a maarán-dámúnáá kwésune.

¹⁶ Áánútun-amanko kentirumpimbá ména ó'oran-anondako póna asirayámbá timína'a asiramái mé'a

¹⁷ Ísu Káráísitiin-aaiyave'a áraire kwésentavena kentirumpimbá ména kwemá tirumbó kwétimewaina ááimba isa'á kwentáv'é'a asiramái tirumbá kwéame'a ménaaontave'a námúnaa kwésune.

¹⁸ Káráísiti amáparawaivimba arumbá kwétimimba anómba kwétimiye. Káráísiti asirayámbá timína'a keináraware Áánútuna kwaásiye amápa'a sé'a Káráísiti kentáávimba arumbá kwésimimba anómba kwésimimba póna íma ánásaniye sénááontave'a námúnaa kwésune.

¹⁹ Ísu Káráísiti amáparawaivimba arumbá kwétimimba anómba kwétimimba íya kanaán-umaiya awánasaraundayaanivo ívé'a kítoka'a awáné'a naaémbe awánamai kawé'á ónááontave'a námúnaa kwésune. asirayámbá Áánútumpimba anómba kwéna keinárawapimba anómba kwénintave'a námúnaa kwésune.

²⁰ imáyáamo kwéetaamo Áánútumbo kwéaisaa-undaya sáwíyantantaa'an-ivo kwená asirayándéímó kwésuwa'naa-enayaamo kwéimba mindá usáyaaitarain-tantaa'an-iyé.

²¹ Áánútuna kwaásiya Ísu Káráísitiyeya tarúmaiya méta ívétaamo máyaunda-kwaasiye naaémbo paáronaaon-kwaasiye séta kwenáwí'a anómba úmae kwéiyimba árair-aimba iyéyá símae iyónaundayaawe.

4

Káráísiti áúwawaata úne siráin-kwasai.

¹ Ísóigona mayáímá kwémayaundarakemba ándáva'a sínkaraawa'a mé'a maanáimbá kwakwiyé'a kwésimatimune. Áánútu tááyena séna maarán-umai máéro siráivo mirán-oro.

² kentúma íma maimaé iyé'a paru umái mé'a imáyáa kwée'a túwa'naa e'a sáwí'o umátínkáambo é'a íma imáyáa é'a úwoi túwa'naa oro.

³ Áánútun-amanko imáyáa tímisa'a mimbórá-ímáyáará'á mé'a mirá é'a paru úmae iyónááontave'a íma ivátuwaaro.

⁴ Áánútun-amamba mimbórá máyáísata kesáá mimbórá-súraámbá umáíya máyaunanaya sááyaraimba póta kwesé ménaundayaveta amu'maréta méta mimbórá-yántáátávéta amu'maréta ménaumne.

⁵ Ísóigo mimbórá máyáísana Áánútun-aaiyaveta áraire kwésunda-anta mimbórá-ámbá isaná nombó kwéveraundaya mimbórá-ámbá isaná

⁶ Áánútu mimbóráwái ména amáparawaiya kentáásivowama ména amáparawairata kárákwirena amáparawaiya kawé'á umásinkenaya kwená kwaásivimba máyáíye.

⁷ Áánútu máyáísana Ísu Káráísiti kwená imáyáavinkemba kwená mayáíyá mayánaundayavenaya kwená asirayámpínkémbá moórá-morawaiya asirayántá símakaintaawe.

⁸ mindáyavena naaóvá'á Áánútun-aai aúváivimba agaimaréna séna sanaambó iyúnka'a tátokowai tí'maena iyéna kwaási aamoi-yántáá'á tímatukaiye agaimaréna siráíye.

9 iyúnka'o siráin-ainkona ááimba maarán-áimbán-iyé. aiva'á marapá'á kunkéna

10 kwíyómpa'a iráimba mimbóráwáímá póna amápapimpa'a kwená asirayámbá kwáyáiyé.

11 aamoi-yántáá'á tímatukaiyé siráin-ainkona ááimba maarán-áimbán-iyé. kwená mayáímá mayánááontavena asirayámbá kwaási tímúwasa évakarawaimo tímún-asirayandei aantá-kwaasiti mayái máyówasa évakarawaimo tímún-asirayandei Áánútu simátímakain-aimba simátímúwasa évakarawaimo tímún-asirayandei Áánútun-aaí íma ísaron-kwaasi simátíma'maesa kuwasá évakarawaimo tímún-asirayandei Áánútuna kwaásira'a kárákwiyuwasa évakarawaimo tímún-asirayandei Áánútuna aambá agaráátinkowasa miráumai Ísu Káráísitina mayáímá mairáawe.

12 Áánútuna kwaásiya kwená mayáímá kwémaeta moórá-morawaiya túwa'naa umai mimbóráí'a umáíya méta asiramátinkaundayavenaya asirayándéí mirá uráiyé.

13 mindáyaveta méta Áánútu ááninkon-aaiyaveta áraire kwésundayavetaawe kwembá awánamai kawe'á kwéundayavetaawe mimbórá-ímáyáá éta tarúmai méta sáákaevayan-kwaasi-i'a umái méta Káráísitinkaani'a umáíya ménaumne.

14 miráyáámó onasayáámó ésa iyámpóímo kampa'ó kwésimatiyuwaantemba kentáá íma mirán-umai kampa'á simásiyuwanaaowe. mirám-baaran-aimba íya kwaréta kwaási sáwí-ampa'a métinkanae sésa sáwí-imayaavinkembo kwésiyan-aimba íma iséta mirán-áimbá íya kwaránaumpo

15 árair-aíne su'mai kwéseta kwaásiti imáyáa kwéeta amápa-tantaa'a sáákaevayan-kwaasi-i'a umái méta Káráísitinkaani'a umái ménaumne. kwemá kentáárá'á kárákwiraisata

16 kesáá Káráísiti áúwawaata únana kentáási'nonkaamba Káráísiti éna amápa-kuwawaaka'a kárákwiraiyé. tiyáámba tísamaima tínúnkoma tátokaisana ti'nónkómó ímbá amápa-kuwawaapa'a imáyáa tímísana tiyáánko kwená mayái máyáísana tísamaigo kwená mayái máyáísana mirámó kwéenamó anómbo kwéimba miráumai Káráísiti kwená kwaási imáyáa tímísasa moórá-morawai kwétuwa'naa-esa kwéasiramatinkesa máyáawe.

Káráísitinte tarútinkena aúnái'a umátínkarain-kwasai.

17 Ísóigo aúranka'a asiramái simátímumpo ísáaro. Áánútuna aambó ímo kwégwaraawaimo máyáantemba íma miráumai máéro. miwímá sáwí-imayaavimba mésa

18 íma ísámai kawe'á ésa Áánútun-aaiyavesa tirunté marésa ti'nómbá umbái tamái máyáantavesa miwítí imáyáao túnkwisasa Áánútumo aúnái'o kwéumatinkain-ayampa'a íma mésa

19 sáwí'o kwéon-imayaawe su'mai ésa ó'on-o'on-tantaa'o sáwí'o kwéomba aamói ésa mirámó kwéontavesa íma tigaeyávésa kwéowe.

20 miwí mirá kwéombanivo keinárawa'a Ísu Káráísitimpa'a té'a kwená aampa'á kwégwe'a

21 kwenáái isé'a áraire sumbá Ísumpakemba árair-aimba simátíma'maesa íyúwa'a ísaraawe.

22 ááéraan-imayaomó sáwí-yantaatave'o tirááyave'o uwanamó kampa'ó simátíyukaimba ivátuwe'a

23 mirámó íyanamo éna Áánútu kentí imáyáa aúnái'a umátinkena

24 kwembó arááímo kwétaini'a ónááontavena aúnaí'a umái Áánútunkaani'a umátinkaina'a árai'a Áánútuntave'a imáyáa é'a arupí umái ménaaowe.

25 mindáyave'a kampar-áimbá tínaaemba umáme'a kentí kwaásivimba árair-aine su'mai seró. Ísu Káráisitina akún-ándá póta mimbóráí'a umái méta póta miráyá onó.

26 áwáá'o síyamba íma sáwí'a é'a ááéma paru umái mé'a áwáá-tantaa'a kwaíkwaí'a ivó sé'a ákíra'a túwáaro.

27 Sáatáánigo tavisína'a sáwí'a únavo sé'a áwáá'o semba ákíra'a túwáaro.

28 umóyámbó kwéowai maarán-oro. íma umóyámbá é'a évaka-tantaa'o mayánaáontave'a mayáímá kwémae'a minkákémbá mairé'a ímo makén-kwaasi túwa'naa e'a tíméro.

29 sáwí-aimba íma sé'a kawé'ó umátinkanin-aine su'mai sé'a mirámó é'o é'a mináímbó isánaáon-kwaasi kawé'a umátinkaiyasa asiramái ménaaowe.

30 Áánútun-amanko arumbá umbái taiváínivo íma sáwí'a oro. Áánútu amápa-tantaapinkemba iyásinkanin-kanaamo tínímba Áánútun-amanko kentirumpimbá máyáintave'a sé'a Áánútuna kwaásima úne sénááontavena Áánútun-amanko arumbá umbái taiváínivo íma sáwí'a oro.

31 keinárawapimba maarán-tántáá'ó é'a tínaaemba umáméro. kayoráí-yántáaré tirumbó sáwí'o iiyé áwáá'o siiyé aaisambó siiyé simáímo sáwí'o umátinkaiye amápa-tantaa'o sáwí'o iiyé

32 íma mirá é'a tirumbá umátinke'a túwa'naa e'a Ísu Káráisitimo kentí sáwí-imayaamo maitiyúwáísanamo Áánútumo ímo anondá sáwí-meyambo tímíntemba ó'owimo sáwí'o umátinkaraamba íma imáyáa é'a anondá sáwí-imayaa umátinkáaro.

5

ságayan-ayampa'a máéro siráin-kwasai.

1 Áánútu arumbá kwétimisa'a kwená iyámpói ontávé'a pó'a kwemó intembá miráumai kwéé'a

2 moórá-morawaivimba kentirumbá kwétime'a máéro. Ísu Káráisitimo kentáávimbó arumbó kwésimenayaamo énamo kentáási sáwí-imayaamo maisiyuwáníntavenayaamo puwúwanamo Áánútumo aamoimó uráintemba moórá-morawaivimba kentirumbá tíméro.

3 Áánútuna kwaási ontávé'a áwáyo-tantaare sáwí'o iiyé túran-andawe únavo sé'a mirán-tántáákón-áái íma seró.

4 sáwí-aine uwo'aór-áiné aká'áán-aine súnavo sé'o Áánútumpa'o súwimo sénááomba mindá kawé'a íníye.

5 árai'a áwáyo-tantaa'o kwéowaiye sáwí'o kwéowaiye túran-anda kwéowaiye mirámó kwéon-kwaasi Ísu Káráisitiye Áánútuwe kárákwirayapa'a íma mésa túran-anda kwéowai marapá-tántáátávésa aamoí ésa íma Áánútuntavesa aamoí kwéowai Káráisitiye Áánútuwe kárákwirayapa'a íma ménaaowe.

6 mirá-sáwí'ó kwéon-tantaatavesamo sénááomba kampa'á simátíyúwáivainivo kárákwiyoro. Áánútun-aai ísámai sáwí'a kwéowai mirá-sáwí-áimbá kwéseмба póna Áánútu áwáá'a sínívo kárákwiyoro.

7 mirámó kwésewaise íma mé'a miwí íma kwáráaro.

8 ááéma túnkon-ayampa'a máyómbanivo ívé'a Ísóigona kwaási ontávé'a ságayan-ayampa'a máyáamba pó'a ságayan-kwaasi-i'a umái máéro.

9 ságayan-ayampa'o mé'o é'a arupí umái kawé'a umái mé'a árair-aimba simái mé'a

10 imáyáa é'a sé'a Ísóigo aamoí ínkwáe-i'a úne sé'a mirán-oro.

11-12 túnkain-ayampa'a máyáawai íma áúgwara'-mayai kwémayaavo íma miwísé mirá é'a avora'á simátíme'a sé'a sáwí'a kwéowe sé'a aúpá'ó kwéombo sé'o é'a tigeayávé'a ónááovo avora'á simátíme'a sé'a sáwí'a kwéowe sé'a

13 avora'á agaráátinkaiyasa mintántáákóná ááimba awánasuwesa koyauw-erésa

14 ságyan-ayampa'a taménaaowe. mindáyavesa sésa tuúmó kwaésamo pukáara'naraambo umáímo mémpinkemba usásinewana Káráísiti sán-kamátinkaniye kwésewe.

15 mindáyave'a kárákwíye'a sáwí-imayaamo umáímo máyáawaimo on-tembá íma é'a kawer-ímáyáa umái máéro.

16 ívé'a kentáásópa'a umbai-yántáá'á kwáyáintave'a Áánútunopa'a ténááontave'a úwoi maúnavo sé'a Áánútuna mayái máyáaro.

17 mindáyave'a íma sáwí-imayaa é'a Ísóigombo arááímo kwétaini'a umái máéro.

18 mindáyave'a sáwí'a ónááovo uwo'aó'-nómbá né'a uwo'aó'á únavo sé'a Áánútun-amanko kentáávimbá anómba umásinkainkwae sé'a máéro.

19 keinárawapimba Áánútun-aii aúváivimba agaimakáan-aimba sé'a monor-ímá sé'a Ísóigontave'a tirumpimbá aamoí kwée'a imá seró.

20 Ísóigo Ísu Káráísitina asirayántávé'a imáyáa kwée'a amápa-tantaatave'a Áánútu kentáásivompa'a súwi símae íyóro.

aarakwátí kwaasái.

21 keinárawa'a Ísu Káráísiti áwí'a mósá kwémare'a Ísuna akúni'a umái mé'a minákúmpákén-kwáásí táái ísáaro.

22 aaraiyómbá ísáaro. Ísóigon-aimo kwéisaanten-umai kentuwai'máá táái ísáaro.

23 Ísu Káráísitimo kwená kwaásira'o kárákwirainten-umai kwaaimá kentuwinímbááka'a kárákwiyoro. Káráísiti kwená kwaási kawer-ámpá'á métínkaraiye.

24 Ísu Káráísitina kwaásimo kwenááimo ísáanten-umai aaraimá amápa-tantaatave'a kentuwai'máá táái ísáaro.

25 Ísu Káráísitimo kwená kwaásimo arumbó tíménamo miwíyávénawe simáímo pukáinten-umai miráumai kwaaimá kentuwinímbáá'a tirumbá tíméro.

26 Ísu Káráísiti kwená kwaási nondéi kawe'á umátinkena kwenááinei Áánúntundei-i'a umátinkanintavena

27 kwená kwaási kawe'á ésa miwívimbá sáwí-aimba íma kwáyainasa kasenkuí'a umái ó'oran-kawe'a umátinkanintavena pukáiyé.

28 miráumai Ísu Káráísitimo kwená kwaásimo arumbó tímíntemba kwaaimá kentuwinímbáá'a tirumbá tíméro. kwaási kentúyavesamo imáyáa onten-umái kentuwinímbááti imáyáa oro. tuwainímbááti imáyáamo kwéowai kesávái-ímáyáágwárá'á kwéowe.

29-30 kwaási kentúwawaatavesa íma tíyántavesa ésa kawe'á umái kárákwiresa toómbá námaesa kwéiyowe. kesáá Káráísitina kwaási éta kwenáúwawaakaamba únanaya póna kwemá miráumai kentáará'á kawe'á umái kárákwiraiye.

31 naaóvá'á Áánútun-aii aúváivimba agaimaréna séna mindáyavena kwaagómó imbá anóvowi

tiyuwéna awainínkóe tágárotamai
mimbórá-túmá ma'mái kwémaeiye
siráiyé.

³² mináímpímbá moórá anón-aimba kwáyáísana mináínkóná ááimba
maarán-iye. Ísu Káráísitiye kwená kwaásiye moórái'a umái máyáawe
siráiyé-imayaa kwéune.

³³ íma mindáyavenawe su'mai siráivo keinárawa'o kesávái-ímáyáámó on-
tembá kentuwainímbááti imáyáa oro. aaraiyómbá kentuwai'máá táái
ísáaro.

6

tinóvowiye tíráá'maati kwaasái.

¹ iyámpóiyomba ísáaro. Ísóigona iyámpóí-i'a ontáv'e'a kentinóvowi táái
ísáaro. mirámó ónááomba mindá kawe'án-iye.

²⁻³ naaóvá'á Áánútu ámáamba séna
kentinóvowi túwí'a anómba oro
aiva'á simái asirámakaintavena séna
mirámó é'o é'a kawe'á umái
ayáátááka'a marapá'á ménaaowe
siráiyé.

⁴ iyámpóí tivoísái ísáaro. kentí iyámpóíra'a kawe'á umái kárákwirewana
miníyámpóí tirunkó íma sáwí'a ína'a Ísóigo Ísun-aaí simátíma'mae kwéiyé'a
arupí umátinkaiyasa anómba ónááowe.

mayái-kwáásíyé miwítí kawáá-kwáásíyéi kwaasái.

⁵ évakarawai miwítí mayái mayáígwáe sésa meéyámbakaan-kwaasi ísáaro.
Ísu Káráísitin-aaí ísáanten-umai kentí anón-kwaasi-taai isé'a táátavai é'a
tiyántámbá kwétaamba kentí anón-kwaasiti mayáiyáv'e'a íma kaer-ímáyáá
é'a miwí táái ísáaro.

⁶ miwí túranka'a aamoí umásinkaigwae su'maiyave'a íma mirán-káwé'á
é'a úwoi-kanaagwara'a mirán-káwé'á é'a Ísu Káráísitina mayái-kwáásí
ontáv'e'a Áánútumbo arááímo kwétaini'a umái karuwaa'á oro.

⁷ kesí anón-kwaasiti mayáiyé su'mai ímanivo Ísóigona mayái-kwáásíyá úne
sé'a tirunkó kawe'á kwéina'a mayáímá máyáaro.

⁸ maanáímbá imáyáa oro. meéyámbakaan-kwaasiye úwoi-kwaasiye kawe'-
máayái kwémayaantavena Ísóigo kawe'-méyámbá timíníye.

⁹ meéyámbakaan-kwaasiti anón-kwaasi ísáaro. kentí mayái úwoi
kwémayaan-kwaasira'a kawe'á umái kárákwire'a íma inkaisí-áímbá
kwésimatinke'a maarán-ímáyáá oro. miwítí anóndako kentí anóndako
mimbóráwái éna kwíyómpa'a ména íma taaínkaar-umai-meyamba timínívo
arupí umai-meyamba timíníye.

Ísóigona asirayánká'á máéro siráin-kwasai.

¹⁰ maan-áímbá simátíménda ísáaro. Ísóigoemo tarúmimo máyáamba
kwená asirayámbá kwétimisa'a asiramái kwémaewe.

¹¹ Sáátáánigo tavisimái kampa'á simátiyuwaivainivo asiramái
ménaaontave'a áái'o tiyái-yántáá'ó Áánútumo tímimba máyáaro.

¹² íma marapákén-dámúró-kwáásíyé áái'a tiyéta túnkurain-ayampa'o
kárákwiraiwaiye kwaántá-kwaasiye sáwí-asirayankwarawaiye mirá-sáwí'ó
kwéowaiye ááita kwétiyaumne.

¹³ mindáyave'a áái'o tiyái-yántáá'ó Áánútumo tímimba ívé'a mairé'a sáwí-kanaamo tínimba asiramái mé'a íma Sáátáánigon-aaiyave'a owé sé'a íma inkaisé'a kowé'a asiramái máéro.

¹⁴ miráumai to'mayaa umái máéro. tímúr-andamo uráantemba árair-aimba tirumpimbá tátoraaro. kweukáán-tántáá'ó tiraa'ó uré'o máyáantemba arupí umái asiramái máéro.

¹⁵ tísamaimo ánáan-kwiré'o nááóntemba áséi-kwasai paru kwéumatinkain-aimba kosimátíméro.

¹⁶ kweu'ó araa'naan-uráawanamo paroigómó tívimbo ímo péráintemba Áánútun-aai tátokewana Sáátáánigon-aaiigo íma tívimba peráníye.

¹⁷ ti'nónká'ó kánumo'a kwimáímo kárákwiraanten-umai kawer-ámpá'á métinkena kwégarakwiyiye. taánasataneimo tívimbo airaráanten-umai Áánútun-amanko kwenááimo siráimba kosimátimiyasa mináínkó tirumbá airarániye. miráumai Áánútumo tímimba mairé'a to'mayaa umái máéro.

¹⁸ Áánútun-amankona asirayándéi námúnaavinkemba Áánútu kwétuwa'naa-intavai áísaa úmae iyóro. mirá ónááontave'a íma ó'on-o'on-imayaa é'a Áánútuna kwaásiyave'a amápa'a námúnaa símae iyé'a íma ivátuwe'a

¹⁹ kentáváígwará'á súwa'naa umai námúnaa seró. áséi-kwasai simátimenaunda Áánútu aai simínana íma sáá'a kwégaina'a avora'á simátime'a Áánútumo aúpá'ó makáin-aimba avora'á simátimenaumpo mindáyave'a súwa'naa umai námúnaa seró.

²⁰ mináímbá simátimenaundayavena Áánútu usásisinkowa'a simátimewandarakemba áwáá'a sésa ándáva'a másínkaraawe. áséi-kwasaimo simátimunda mindá kesí mayáímán-ivo mindáyave'a súwa'naa umai námúnaa síyana íma sáá'a káína'a simátíméno.

²¹ kemó mé'o kwéunda-aimba isánááontave'a moóráwai áwí'a Tikikása kosimátiminiye. kwemá kentáásí kwaási Ísóigona mayái-kwáásí póna íma tuwéna kawe'á umái kwémayaiye.

²² Tikikásaamba ai'maráúnana kentópa'a kweémena kentáásáái kogwésimatimena kentí imáyáa koasiramátinkaina'a asiramái ménaaowe.

²³ kentáásí kwaásiyono. Áánútu kentáásivowe Ísóigo Ísu Káráísitiye aráápamai máyáawai tirumbá kwétimesarai paru kwéumatinkaayantave'a námúnaa kwésune.

²⁴ Ísóigo Ísu Káráísitimba tirumbá kwéamesa íma aúwáan-kwaasivimba úwoi kwétuwa'naa-intave'a námúnaa kwésune.

kemá Póro súnda-aimba ánásaiye.

Vírípai

Ísu kwíyómpa'a irówana Póro moórá-kwaai aiyayaan-umai sísamaivakemba kaer-íyá'iyó. miráumai-ima maisuwéna maanámbá agaimái Vírípai-naoraa-kwaasitopa'a agaimái tuwówana moórawai maimaéna mátímakaiye. Póro áséi-kwasai kosimátimuwasa isésa áraire sésa Ísunka'a aráápamai méraawe. mináimbá aantá-kwaasi táái-auvaivimba 16:11-40-vimba kwáyáiyé. Póro ó'on-o'on-daopa'a Ísun-aaí simátíma'mae iyúnkakemba Árómaa-naopa'a ándáva'a ánkarrowana máyowasa Vírípai-naoraa-kwaasi Póromba áwa'naa esa évaka-tantaa'a ámúwana súwi séna maanámbá agaimarówana mátímakaiye.

¹ kemá Póro maanámbá maanáúváívimbá agaimaráúmpo ísáaro. Tímóti kesé máyáísakai Ísu Káráísitina mayái-kwáásírái úye. Vírípai-naopakewai Ísóigona kwaási Ísu Káráísitiye tarúmai máyáawaiye keinárawaka'a kárákwiraawaiye kwétuwa'naa-owaiye maanámbá ísáaro.

² Áánútu kentáásivowae Ísóigo Ísu Káráísitiye úwoi túwa'naa esarai paru kwéumatinkaayantave'a námúnaa kwésune.

³ keinárawatave'a imáyáa únda-tawai Áánútumpa'a súwi kwésune.

⁴ keinárawatave'a Áánútumpa'a námúnaa súnda-tawai aasiyaasí sirunkó kawé'á kwéiyé.

⁵ aiva'á Áánútuna áséi-kwasai simátimuna'a isé'a súwa'naa umai kwésimatíma'mae kwéiyé'a ívékwara'a kwésimatimentave'a mindáyave'a Áánútumpa'a súwi kwésune.

⁶ Áánútu kentirumpimbá kawé'-máyaígóná ááimba ásámai maimaé kwéiyena ívékwara'a kwéiyimba póna Ísu Káráísiti kumínda-tawai minkáwé'-máyaí ánásaniye. mináimbá ísaraumne.

⁷ Ísu Káráísitin-aaí simátímakaundarakemba ándáva'a sínkaraawa'a máyaundavakenkwara'a áséi-kwasai kwésimatime'a miwí táái anondá kwésimatimunana Áánútu úwoi kwésuwa'naa-ena keinárawakwara'a úwoi kwétuwa'naa-isa'a pó'a Áánútu kentirumpimbá kawé'-máyaí maimaé kwéiyiye-imayaa únda mindá kawé'án-iye. kentí imáyáa kwéundayave'a mirán-áimbá kwésune.

⁸ imáyáamo tímakaunda íma kesí imáyáavinkene su'mainivo Ísu Káráísitina imáyáavinken-aimba tímakaunda árair-aimba isaná Áánútu suwánaraiye.

⁹ maanáíntávé'a Áánútumpa'a námúnaa simátinkanaumne. imáyáa tíma'mae kwénaae'a kawé-tántáá'á awáné'a kawerí'a é'a

¹⁰ amápa-tantaa'a taaínkaa'a é'a kawé-tántáá'á awáné'a kawer-ámbá kwaré'a Ísu Káráísiti kumínda-tawai kawé'á umái méwana kentí sáwí-meyamba íma kwáyainana

¹¹ Ísu Káráísiti imáyáa tímína'a kawer-úrumba umái méwasa tuwánésa mirámó íyamba Áánútu áwí'a mósá marésa súwi sénááontave'a mindáyave'a námúnaa kwésune.

¹² kesí kwaásiyono maísáaro. umbai-yántáá'á kesópa'a tiráimba mindáyavesa sáwíva-kwaasi áséi-kwasai ísaraawe.

¹³ Ísu Káráísitin-aaí simátímakaundarakemba ándáva'a sínkaraawasa kenká'á kárákwiraawaiye évakarawaiye Ísu Káráísitin-aaí ísaraawe.

¹⁴ ándáva'a máyaunda mindáyavena Ísóigo kentáási kwaási sáwíva'a asir-ayámbá tímísana íma táá'a kaisasá Áánútun-aaí asiramái kwésimatima'mae kwégowe.

¹⁵ súwí'a kwáyáintavesa évakarawai tirumbá sáwí'a ésa kentávésa kwenáwí'a kumíníye sésa Ísu Káráisitín-aaí kwésimatimembanivo évakarawai kawer-ímáyáávínkémbá Káráisitín-aaí kwésimatimewe.

¹⁶ áséi-kwasai simátíme'a miwí táái anondá sénaundayavena Áánútu owé sisasá ándáva'a sínkaraawe. ándáva'o máyaunda-aimba évakarawai isésa imáyáa umásinkesa Ísu Káráisitín-aaí kwésimatimewe.

¹⁷ évakarawai íma kawer-ímáyáávínkémbán-ivo sáwí-imayaa tokésa sésa Ísu Káráisitín-aaímo simátíméndamo ésa kesúya maé iyónááowe sésa Ísu Káráisitín-aaí kwésimatimewe, kentávésa sésa ándáva'a ména isáínana arunkó umbaí tániye sésa Káráisitín-aaí kwésimatimewe.

¹⁸ mindáyave'a íma anón-imayaa kwéune. kawer-ímáyáávínkémbá Káráisitín-aaí kwésimatimewana sirunkó kawé'á kwéivo sáwí-imayaa tokáawaigwara'a Káráisitín-aaí kwésimatimewana úwoi sirunkó kawé'á kwéiye.

¹⁹ Áánútumpa'a námúnaa kwésewana póna Ísu Káráisitín-amanko kwésuwa'naa-isasa ayúsinkanaaombo isáúnda sirunkó kawé'á kwéiye.

²⁰ sínkamiyara puwónaum. úwoi ménaumno. mindáyave'a timu'maké'a námúnaa sé'a Ísu Káráisitintave'a íma sigaeyávé'a é'a íma sáá'a káína'a asiramái Ísu Káráisiti áwí'a mósá maránaumne. mirá úmae kwéiyundantemba Káráisiti áwí'a mósá maránaumne súné.

²¹ marapá'ó máyaundamo é'a Ísu Káráisiti áwí'a mósá maránáe sé'a máyaundanivo puwé'ó kwíyómpa'o iyónnda marapá'ó máyaandawaimba usáyaaítanaumne.

²² marapá'ó úwoimo mé'o é'a áúgwara'-mayai mayánaumne. úwoimo máéndayavena siráái táínana puwónaundayavena siráái táínana mirá ína'a mirámó ónaundawaimba íma ísaraumne.

²³ minkáér-ímáyááo kembá kwétavisiye. puwé'a kwíyómpa'a Káráisitiye ménaundayavena usáyaaítarain-tantaa'a póna siráái kwétaivo

²⁴ marapá'ó maúndamo é'a kawé'á umái kembá túwa'naa únda póna kawé'á íníye.

²⁵ mináímbá árair-aimba isa'á isáúnda pó'a marapá'á mé'a keinárawate koménaunda Áánútun-aiyave'a áraire símae iyónana tirunkó kawé'á ínimba mináímbá ísaraumne.

²⁶ keinárawate ókwara'a koménaundayave'a kentávé'a imáyáa é'a Ísu Káráisiti áwí'a mósá maránááowe.

²⁷ moórá-aimba asiramái simátíménda isáaro. kawé'á umái mé'a Ísu Káráisitína áséi-aimba mósá maráiyasa tuwánanaaowe. mirámó íya'o é'a maanká'á mé'a isánaumno. kentópa'a komé'a tuwánanaumo. íma isáúmne. maarán-áímbá isánaundayavaiye sé'a kwésimatimune. mimbórá-ímáyáa é'a asiramái mé'a tiyáántamba kwimái asiramái mé'a áséi-kwasai simátíma'mae'a kwíyasa mináíntávésa évakarawai áraire sénááowe.

²⁸ kentí namuro-kwáási túranka'a íma moórá-yantaatavena táá'a kánimba pósa keinárawatavesa sésa Áánútu kwená aampa'á mótínkaraisasa máyáawe-imayaa ésa kesávésa Áánútuna némpata maí'maita kwéune-imayaa ónááowe.

²⁹ Áánútu imáyáa tímísa'a Ísu Káráisitín-aiyave'a áraire siráawe. Áánútu íma tíyótaasa isa'á keinárawa'a Ísu Káráisitína kwaási-i'a onkákémbá tí'o

iní'a kwéumatinkaawe.

³⁰ ááéma Ísu Káráisitina mayái siyáántambo kwimáímo mayááwánda á'a suwánaraamba ívékwara'a mirámó únda kwéise'a tiyáántamba kwimái kwémayaawe.

2

Káráisiti Áánútu aísamaivimba máyowana áwí'a anómba umánkarain-kwasai.

¹ Ísu Káráisitiyemo tarúmaimo máyáamba kwemá kwétiravayaiye. Áánútumo kwenarumbó tímakaimba asirayámbá tímakaiye. Áánútun-amankomo arumbó tímakaimba moóravimba máyáawe. tirumbá umátínkáva'a kwénaae'a túwa'naa umai máyáawe. mirámó íya'o é'a

² mimbórá-ímáyáá umái mé'a moórá-tirumba ma'mái mé'a kentirumbó tíma'mae'o naaiyamba sirunkó anón-kawe'a íníye.

³ mayáímó kwémayaamba íma kentúma maé iyé'a kesúwí'a maimaé iyígwáe íma sé'a Áánútu aísamaivimba mé'a ó'owiyave'a sé'a kentáá usáyaaitaraawe seró.

⁴ íma kesáváiyé su'mai túwa'naa e'a amáparawai túwa'naa oro.

⁵ Ísu Káráisitimo imáyáamo intembá maarán-ímáyáá oro.

⁶ Ísu Káráisiti Áánúturaamba umái ména kwená asirayánkómó intembá umái ména minásíráyámbá íma tokéna

⁷ iyátuwena umarankáání'a mórún-úwana moórá-ininko marankówana anón-éna kwayó-kwaásíráámbá umái ména

⁸ kwaásiraamba umái máyowasa awánowana Áánútu aísamaivimba kumbéna puwínín-aintavena owé simái kató éna íma úwoi pukáivo sáwí'a ésa taaira'á inkamúwana pukáiyé.

⁹ mirá uráintavena Áánútu pukáimpinkemba usásinankena sanaan-úrumba móankena amáparawai túwíka'a kwenáwí'a anómba umánkowasa

¹⁰ pósa Ísu áwí'o tánááombo ésa anómban-iyé sésa amáparawai kivaesa kwíyómpakewaiye marapákéwáiyé kwaántái marupákéwáiyé kivaiesa

¹¹ avora'á Ísu Káráisitintavesa sésa Ísóigoman-iyé sésa Áánútumba kentáásivowa áwí'a mósá maránááowe.

kwaásivimba sáma kamátinke'a máéro siráin-kwasai.

¹² mindáyave'a kesí kwaásiyo ísáaro. keinárawate máyaawandara'a kesáái ísámae iráantemba ívé'a íma keinárawate máyaundara'a kesáái isé'a Áánútumo sáwí-imayaaó tátokaimpinkemba iyátinkena kawer-ámpá'ó métinkarain-aimba imáyáa é'a kwentávé'a kwée'a kwenáái tuwáúnavo sé'a táátave'a kwée'a asiramái kwená mayái máyáaro.

¹³ Áánútu aamoimó kwéim-bayai mayánáe sé'a kwéontavena kentirumpimbá mayái maimaé kwéiyisa'a pó'a táátave'a kwée'a kawer-ámpá'á kwa'maé kwégoe.

¹⁴ íma í'ái tinké'a íma aaisambá tiyé'a miráumai máéro.

¹⁵ mirámó é'a kawer-úrumba umái máiyana póna kentí sáwí-meyamba íma kwéniye. marapá'ó sáwí-ambo kwarésamo kae'náé'o úmae nááón-kwaasivimba keinárawa'a Áánútuna kwaási mé'a sáwí-imayaa kempímbá íma kwáyaina'a pó'a sáma kamátinke'a

16 maí'mai'o ónááon-aimba kentirumpimbá asiramái tátokaiya'a pó'a Ísu Káráisiti kumíndara'a aamoí é'a sé'a komáyaawanda pó'a maí'mai'o ónááon-aimba tirumpimbá asiramái tátoraamba pó'a sé'a íma úwoisan-tantaatave'a mayái kwémae'a méraumne sénaumne.

17 Áánútuna aamoí-yántáá'ó áménten'i'a umái kwenká'á agevamái máyáawe. Áánútuntavesamo imáyáaamo ésamo ándá-aran-dombo átímaraanteni'a umái kembó sínkamiyanamo kesí naaemó kumína'o púwónanamo éna ándá-aran-donkaamba kumíniye. mirámó ondamó éna kesirunkó kawé'á ínimba póna kentirunkógwará'á kawé'á íniye.

18 miráumai kesirunkómó kawé'ó índantemba kentirunkógwará'á miráumai kawé'á íniye.

Tímótiye Épavarotaitasi miwítí kwaasái.

19 sáwiyanka'a Tímótimba ai'maráanana kentópa'a kwíníntave'a Ísu Káráisitimpa'a námúnaavinkemba kwéaisaa-unda póna kentópa'a kuréna koyauweréna kesópa'a téna kentáái másimasimina'a isé'a aamoí ónaumne.

20 kwesé keiráiyé su'mai keinárawatavekai anón-imayaa ékai sékai kawerá umái máya. sáwíra umái máyaa kwésuvo

21 évakarawai kesávái-ímáyááwé su'mai ésa Ísu Káráisitina imáyáa íma kwéowe.

22 ánivo ááninkomo avowáná mayáímó áwa'naa intembá áséi-kwasaiyavena Tímóti kembá kwésuwa'naa in-áimbá ísaraawe.

23 kesópa'o tínín-tantaa'a amu'ma'mái awáné'a Tímótimba ai'maráanana kentópa'a kwína'a

24 kemá sáwiyanka'a kentópa'a kónaundayave'a Ísóigompa'a kwéaisaa-e'a kwéamu'maraumne.

25 imáyáa é'a kesí kwaásigo áwí'a Épavarotaitasi ai'maráanana kentópa'a kwíniye. mirá ónaumne kwésune. ai'marówana kesópa'a téna kentáái másimasimena kesí umbai-máyái tagwésuwa'naa-ena kesé asirayám-báyái kwémayaisana

26 áí'a isa'á kwenáái ísáawana kwemá iséna anón-imayaa éna sí'o imbá asóvamasinkain-aimba kosimátimenae simbá pó'a ai'maráanana kwíniye.

27 árai'a áí'a isaná puwíndayavena kwéisana Áánútu arumbá umánkena asóvamankaraiye. umbai-yántáá'á kempímbá kwáyáinka'a póna puwínana ó'on-umbai-yantaa'a tivó séna Áánútu arumbá umásinkena asóvamankaraiye.

28 mindáyave'a ai'maráandayave'a aamoí únana kentópa'a kwína'a awáné'a aamoí íya'a íma anón-imayaa ónaumne.

29 kentópa'a kwína'a awáné'a aamoí umánke'a Ísóigompa'a súwi síyana tirunkó anón-kawe'a íniye. mirán-kwáásí táái mósá maráaro.

30 íma kanaán-umai tasúwa'naa ontávéna kentí anondá kwemá téna kovuwúnavo íma simbá úwoi tasúwa'naa éna Ísu Káráisitina mayái kwémayaimba puwíndayavena uráivo kwembá awáné'a kwenáái mósá maráaro.

3

Káráisitín-aaiyavai áraire sewái arupí-kwaasin-owe siráin-kwasai.

1 kesí kwaásiyono senda-áimbá ísáaro. Ísóigontavena tirunkó kawé'á íno. siráunda-aimbo ókwara'o sénaunda íma sívón-káínana mináínkó kenká'á kárákwiyiniye.

² évakarawai sésa túra'o kárámimo araa'énamo é'o é'a Áánútuna kwaási-i'a ónááowe kwésevo mináimbá íma ísáaro. miwímá iyánkáán-kwaási sáwí-mayaima kwémayaan-kwaasi tááiman-ivo íma ísáaro. miwí túra'a kárámai araa'éna ésa Áánútuna kwaásiya úne sembánivo

³ kesáámá árai'a Áánútuna kwaási-uranta úne. Áánútun-amanko ken-táá imáyáa símakaintaveta Áánútuna imáyáa éta áwí'a mósá maréta Ísu Káráisitimba aamoí umánketa kentáásí mayáiyávéta íya aamoí kwéeta séta kentáásí mayáígó kentáásí sáwí-imayaa íma kanaán-umai ánásasuwanivo Ísu Káráisiti kentáásí sáwí-imayaa ánásasuwaníye kwésune.

⁴ évakarawai sésa kentáásí mayáígó kentáásí sáwí-imayaa kanaán-umai ánásasuwaníye kwésewe. mináimbó árair-aimbo inkákáí kemá kawé'a úsina. kesí imáyáavinkem-bayai anóm-bayaiman-íye siráunda

⁵ kesinó masinkówa'a avakaumboé-no'waamba kwaéwánasa súma kárámai araa'éna uráawe. kemá Ísareri aísavutántamba uráundawai é'a Pénisamini-andarakemba ówánasarai kesinóvowi Ípíru-kwaasi-taaivinkemba kwésuya'a mináímpínkémbá siráumne. Yútaa-kwaasiti ámáamba ámáán-kawaa-kwaasi asiramái kwégwaraamba kemá ámáán-kawaa-kwaasiti aambá kwakáumne.

⁶ Áánútu aamoí umásinkainkwaé kampa'á sé'a Ísuna aampa'á kun-kwaásí sáwí'a umátinkaraumne. amápar-amaambo kwakáunda suwánésa sésa kawé'a kwéíye siráawe.

⁷ mimbáyáiyávé'a kesí imáyáavinkem-bayai anóm-bayaiman-íye siráundanivo minímáyáá ivátuwe'a sé'a Ísu Káráisitín-aaiyave'a áraire súndayave'a ááémo mairáunda-mayaiyave'a úwoisam-bayaiman-íye kwésune.

⁸ Ísu Káráisiti kesí Ísóigoe tarúmai máyaunda pó'a sé'a mindá aiva-tántáá'á éna amápa-tantaakomba usáyaaitaraiye. ó'on-tantaatave'a úwoisan-tantaa'an-íye kwésune. Ísu Káráisitintave'a imáyáa é'a sé'a Káráisiti aivarawái isa'á kwesé tarúmai máyaunda pó'a ááémo anóm-bayaimo mairáundayave'a mindá úwoisam-bayaiman-íye sé'a ivátukaumne.

⁹ Áánútumo Mósesimbo simámakain-amaamba kwakáundayavai sé'a mináínkó kawé'a umásinkainana Áánútu kentávéna arupí-kwaasiman-íye síníye mirá siráundanivo ívé'a minímáyáá ivátuwe'a sé'a Ísu Káráisitín-aaiyave'a áraire sé'a kwenká'á agevamái máyaundayavena Áánútu kentávéna arupí-kwaasiman-íye kwésiye sune. mirán-áimbá sirááíma kwétaisa'a máyaumne.

¹⁰ Ísu Káráisitintave'a imáyáa únana mirán-ímáyááó anómba isaná sirááíma kwétaisa'a máyaumne. Ísu Káráisiti pukáimpinkemba usásinena asiramái máyáimba pó'a kemá mirá ónaumne-imayaamo únda sirááíma kwétaiye. Ísu Káráisitimba áí'a úni'a umánkaraamba pósa kembó sí'o índai'o umásinkaiya'o é'a kwená áíkona ááimba isánáe sé'a kwéunana sirááíma kwétaiye. Káráisitimo pukáimba kawer-ímáyáá kwéena pukówa'a mirán-ímáyáá ónáe sé'a kwéunana sirááíma kwétaiye.

¹¹ puwónaundavinkemba Áánútu usásisinkaniye-imayaa kwéunana sirááíma kwétaisa'a amu'maré'a máyaumne.

Póro ayáántán-kwimai mayái mairáin-kwasai.

¹² sirááímo kwétaiyemo súnnda-aimba Ísu Káráisitina ááimba á'a maisáúmne-imayaa íma kwéune. Ísu Káráisiti kwená kwaási-i'a umásinkena

kasenkuí'a íma umásínkaraisa'a mirán-kwáásí auvóndayave'a asiramái siyáántán-kwimai mayái kwémayaumne.

¹³ sirááímo kwétaiyemo súnda-aimba á'a maisáúmne-imayaa íma kwée'a maará kwéune. amápa-kwaasimo isaaisésaraambo kwégwesamo mimbórá-ímáyáámó kwégwaraantemba kemá mirá kwéune. kesínaaempa'o kwáyáintantaa'a íma imáyáa é'a aáno paárinin-tantaare su'mai kwégware'a

¹⁴ ayááivá'o kwáyáim-beyamba mayánae sé'a kwégwaraumne. Áánútu Ísu Káráísitina mayáiyávéna imáyáa éna séna kwíyómpa'o maí'mai'o ónááomba mindá kentí meéyámbán-iye sirántave'a mindáyave'a siyáántán-kwimai mayái kwémayaumne.

¹⁵ mirán-ímáyáámó úndantemba sáákaevayan-kwaasiya mimbórá-ímáyáa iyataao. évakarawai ó'on-imayaa owaná Áánútu avora'á mirámó kwéowaina ááimba agaráátinkaniye.

¹⁶ Áánútun-aai ísaraamba póna mináínkó kentúra'a kárákwiyina'a máéro.

¹⁷ kesí kwaásiyono. úndantemba mirá oro. kesáámó úndantembo kwéon-kwaasi tuwáné'a mirá oro.

¹⁸ ááemo símae'o iráunda-aimbo é'a sirunkó umbaí taimbá pó'a ókwara'a simátimé'a sé'a Ísu Káráísiti taaira'á pukáin-aimba évakarawai isésa íma aamoí ésa namuroráání'a kwéowe.

¹⁹ toómbó nai-yántáákó áúma mósá marésa tigaemó íi-yántáá'á miwímá íma kwéisasa aamoí kwéesa marapá-tántáátávésawe su'mai imáyáa kwéiyana Áánútu miwímá ánásasuwanivo

²⁰ kesáá kwíyómpata uménaunda-kwaasi únanaya Ísóigo Ísu Káráísiti kwíyómpakemba kuména kusiránintaveta mindáyaveta amu'makáananaya

²¹ kuména mararákémbá aamoí-súwawaakomba ó'ora-suwawaata aúsinkaniye. asirayámbá tokéna amápa-tantaa'a kanaán-umai kárákwirain-asirayandei kwená ó'oran-auwawaakaanta kentáásúwawaa'a aúsinkaniye.

4

kawer-ímáyááwé su'mai úmae iyóro-kwasai.

¹ kesí kwaásiyono. kentí imáyáa kwéunda-kwaasiyomban-owe. Áánútun-aai kosimátimakaundarakemba Áánútunopa'a tiráantavena sirunkó kawé'á kwéisa'a kotuwánanae sé'a kwéune. Ísóigoe tarúmaimo máyáamba asiramái máéro.

² kemá Póro kaer-ínínkáí túwí'a Yótiyaawe Síntikite asiramái simátimé'a sé'a Ísóigontavekai imáyáa ékai aaisan-áímbá ivátuwekai mimbórá-ímáyáa okaiyó kwésune.

³ kesémo mimbórá-máyáímó kwémayaandawai simáménda isaaó. minkáér-ínínkórásaráí áséi-kwasaiyavesarai súwa'naa urááyamba po minínínkáí túwa'naa inasarái aaisan-áímbá ivátuwesarai mimbórá-ímáyáa okaiyó kwésune. minínínkáíyé moórawai áwí'a Kérémentiye évakarawaiye áséi-kwasaiyavesa kesé asirayám-báyái kwémaesa aúnái'a umái maí'mai'a ónááowai miwí túwí'a Áánútu kwená aúvái-kwandaavimba agaimakáíye.

⁴ Ísóigoe tarúmaimo máyáamba aasiyaasí tirunkó aamoí íno. ókwara'a mináímbá sé'a tirunkó aamoí íno kwésune.

⁵ paru umái mé'a túwa'naa iyamba amáparawai tuwánanaaowe. Ísóigo sáwíyanka'a marapá'á kumíníye.

⁶ amápa-tantaatave'a íma anón-imayaa é'a Áánútumpa'a áísaa e'a námúnaa sé'a súwi seró.

⁷ mirámó íyanamo éna Áánútu paru umátinkaniye. Áánútuna parugómá amápa-parugomba usáyaaitariye. Ísu Káráísitiye tarúmaimo máyáamba mimpárúgó tirumpiné imáyáarare kárákwiyiniye.

⁸ kesí kwaásiyono. senda-áimbá ísáaro. árarir-aine aiva-tántáaré arupí-yantaare kaweré su'mai íi-yántáaré aamoí kwéon-tantaare kasenku-yántáaré kawer-áimbó kwésen-tantaare áwí'o mósá kwémaraan-tantaare miráumai-yantaatave'a imáyáa úmae íyóro.

⁹ simátímakaunda-aimba kwéise'a táto'mai kawé'á úmae íyóro. mayáímó mairáunda suwánaraavo mirá úmae íyóro. mirámó íyanamo éna Áánútu paru umátinkena keinárawate méniye.

súwa'naa owe séna Póro súwi siráin-kwasai.

¹⁰ ááéma kentáv'é'a imáyáa uráamba súwa'naa ónááon-amba íma kwaémáimbanivo ívé'a kwésuwa'naa-on-amba kwáyáisa'a kwésuwa'naa-owana sirunkó aamoí kwéisa'a Ísóigompa'a súwi kwésune.

¹¹ ímo makáunda-yantaatavena íma sirunkó sáwí'a kwéiye. sáwíva-tantaa'o makáunda-tawai kanaawé sé'a sáwíva-tantaa'o ímo makáunda-tawai úwoi kanaán-íye kwésune.

¹² ímo makáunda-yantaakona aambá á'a awáné'a makáunda-yantaakona aambá á'a awáné'a kwéunana Áánútu imáyáa símísana sirunkó kawé'á kwéisa'a máyaumne. amápa-tantaa'a kesópa'a tiráimba évaka-tawai toómbá maré'a évaka-tawai káno'a maé'a évaka-tawai sáwíva-tantaa'a maré'a évaka-tawai íma sáwíva-tantaa'a maré'a miráumai mé'a kanaán-íye sé'a máyaumne.

¹³ Ísu Káráísiti asirayámbá símakaisa'a amápa-tantaa'o kesópa'o tiráimba asirayákwará'á toké'a máyaumne.

¹⁴ ánivo umbai-yántáá'ó kesópa'o tiráimba keinárawa'a súwa'naa uráamba kawé'á uráawe.

¹⁵ aiva'á áséi-kwasai kosimátíma'mae'a kwéiye'a kentí maramá Másétóniyaa-marama tuwé'a ó'on-o'om-barava'a kosimátíma'mae'a kwénaunda-kanaavimba keinárawa'a Vírípai-naopaken-kwaasiye su'mai kwésuwa'naa-e'a évaka-tantaa'a násímakaawe. Áánútuna kwaási ó'on-daopimpakewai íma násímún-aimba ísaraawe.

¹⁶ Tésárónaikka-naopa'a komáyaawanda-kanaavimba évaka-tawai keinárawapinkemba évakarawai tímé'a tí'márówasa mánásímakaawe.

¹⁷ nááwiya mánásimenaa-imayaa íma kwéunda pó'a násimiyawai Áánútu kawé'-mévámbá tímínda-meyanko iyíniye-imayaa kwéune.

¹⁸ Épavarotaitasimba amé'a ai'márówana másímakain-tantaa'a aráá'a makáumne. másímakain-tantaa'a Áánútumba ámakaamba áséi-kwiymba iséna aamoí kwéin-tantaakaamba makáumne.

¹⁹ Ísu Káráísitiye tarúmaimo máyáantavena kesí Áánútu amápa-tantaakona ááimba póna keinárawatavena kwembó arááímo tain-tántáá'á tímíniye.

²⁰ Áánútu kentáásivowa kwená ó'oran-aaimba kwaíkwai'a ínimba árarir-aimban-íye.

²¹ Áánútuna kwaási Ísu Káráísitiye tarúmaimo máyáan-kwaasiyave'a sé'a kawé'á umái máéro kwésune. Áánútuna kwaási kesé máyáan-kwaasi keinárawatavesa sésa kawé'á umái máéro kwésewe.

²² Áánútuna kwaási Árómaa-naopa'a máyáawaiye Árómaani-kamaani anóndakona kwaásiti mayái kwémayaawai keinárawatavesa sésa kawé'á umái máéro kwésewe.

23 Ísóigo Ísu Káraísiti keinárawate ména úwoi kwétuwa'naa-intave'a
námúnaa kwésune.
kemá Póro súnda-aimba ánásaiye.

Kórósi

Ísu kwíyómpa'a irówana Póro moórá-kwaai aiyayaan-umai sísamaivakemba kaer-íyá'iyó. miráumai-ima maisuwéna maanámbá agaimakáiyé. Póro Ísun-aaí simátíma'mae iyúnkakemba Árómaa-naopa'a ándáva'a ánkárowana máyopa'a moóráwai áwí'a Épávarasi téna séna Kórósi-naopa'a Ísuna aampa'ó kwégon-kwaasivimba kampa'-mónór-áimbá kwésimatimewe siráiyé. mindá maarán-kámpár-áimbá sésa Áánútu isasá kwaási owasá avumpimbá égésinarawa'a máyáawai túwí'a mósá máráaro sésa Ísuntavai íma Ísóigoma póna kwíyómpaken-kwayo'nakaamban-iyé sésa évaka-tontavai íma naaró sésa kentú-augwiyaamba toró simái mirán-áimbá kwésewe kosúwana Póro iséna mirán-áimbá tuwáígwáe séna maanáúvái agaimái tuwówasarai Tikikásae Ónísímásiyé mátímakáiyé.

¹ kemá Póro maanámbá maanáúváiimbá agaimaráúmpo ísáaro. moóráwai áwí'a Tímóti kentáási kwaásigo kesé máyáísa'a agaimaráúmpo ísáaro. Áánútu kwená imáyáavinkemba kentávéna séna aantá-kwaasi-i'a éma Ísu Káráisitín-aaí kosimátíma'mae naauwó séna si'mákaiwo ísáaro.

² Kórósi-naopakewai Áánútuna kwaási Ísu Káráisitiyé tarúmaimo máyáawai kwembá íma aúwáamba asiramáímo máyáawai ísáaro. Áánútu kentáásivowa úwoi túwa'naa ena paru kwéumatinkaintave'a námúnaa kwésune.

³ keinárawatave'o imáyáamo é'o námúnaamo kwésunda Áánútu Ísu Káráisiti avowámpá'á súwi kwésune.

⁴ Ísu Káráisitinka'a agevamái mé'a Áánútuna kwaási amáparawaivimba kentirumbó kwétimen-aimba isé'a mindáyave'a Áánútumpa'a súwi kwésune.

⁵ aiva'á moóráwai áwí'a Épávarasi áráir-aimba áséi-kwasai simátimuwa'a ísaraanka'a kwíyómpa'o Áánútumo to'mayaa úmakaimba imáyáa é'a amu'maré'a máyáamba pó'a Ísu Káráisitinka'a agevamái mé'a Áánútuna kwaásivimba kentirumbá kwétimewe.

⁶ aiva'á Áánútu úwoi túwa'naa in-áimbá simátimuwa'a isé'a sé'a áráir-aimban-iyé suwaná mináínkó kawé'ó umátinkaraintemba mináséi-áínkó amápa'-marava'a kóyáwé éna kawé'á kwéumatinkaiyé.

⁷ Épávarasi mináséi-kwásái simátíma'mae iráiwai kwembá sirumbá ámakaundawai keséya kawé'-má'yái kwémayaiwai súwa'naa ena keinárawapimba Ísu Káráisitína mayái kogwémaena íma ivátuwena

⁸ tasimásiména séna Áánútun-amanko Kórósi-kwaasi imáyáa tímísasa kwaásivimba tirumbá kwétimesa kwétuwa'naa-owe siráiyé.

⁹ súwa'a isé'a námúnaa símae kwéiyé'a námúnaavinkemba maarán-áimbá kwésune. Áánútu kwembó arááímo kwétain-tantaa'a sáma kamátinkaina'a awánéwana Áánútun-amanko kawer-ímáyáa tímína'a

¹⁰ Ísóigombo arááímo kwétaini'a íyana tuwánéna aamoí ína'a miráumai mémpinkemba ó'on-o'on-kawé'-mayai kwémae'a Áánútumba kawé'á umái kwéawanaantave'a námúnaa kwésune.

¹¹ Áánútu kwená asirayámbá ó'oran-asirayandei asiramátinkainana umbai-yántáá'ó kentópa'o tímimba íma mindáyave'a imáyáa é'a asiramái ménaaontavena kwená asirayámbá tímínana

12 Áánútu kwená kwaásiyavena to'mayaa umái ságyan-ayampa'a kárákwirain-ayampa'a makáimba kawe'á umátinkena to'mayaa úmakaimba timíniye. mindáyavena kentirunkó kawe'á ina'a Áánútu kentáásivompa'a súwi sénááontave'a námúnaa kwésune.

Karáísitina ááine kwená mayáiyégóná kwaasái.

13 Sáátáánigo túnkwi-ayampakewaina asirayánkó tátokaimpinkemba Áánútu sirénaya ááninko kwená imáyáa kwéiwai kárákwiraipa'a mósinkowanaya

14 ááninko sáwí-imayaaomo tátokaimpinkenta iyásinkenaya kentáásí sáwí-imayaa maisíyukaiye.

15 Áánútun-ane'ó súrandeiya ímo awánáúndaya Áánútumo máyáintemba Ísu Káráísiti máyáiwaintaamo awánáúndayaamo mindá Áánútunta kwéawanaundayaawe. Áánútu kwíyómba maramá íma tarórurainka'a Ísu Káráísiti ména tarórurain-tantaakomba amápa'a usáyaaitaraiye.

16 Áánútu súwana Ísu Káráísiti amápa-tantaa'a tarórurena kwíyómpa'o kwáyáin-tantaare marapá'ó kwáyáin-tantaare awánáúnda-yantaare ímo awánáúnda-yantaare kwíyómpa'o kárákwiraawaiye asirayánkwáráwáiyé anómbo máyáawaiye mirán-tántáá'á amápa'a taróruraiye. ááninko áwí'a mósá maránááontavena Áánútu súwana ááninko mirán-tántáá'á amápa'a taróruraiye.

17 amápa-tantaa'a íma kwáyáinka'a ááninko máyáísana amápa-tantaa'o taróruraimba kwená asirayándéí tátokaisana kwenamááramaa'a kwáyáiyé.

18 a'nómpínkén-ímáyááó amápa-kura'o kárákwiraintemba Áánútuna kwaási Káráísitin-áúraamba owaná kwemá ti'nónkáámbá éna kárákwiraiye. kwemá aivarí'a éna amáparawai usáyaaitanintavena kwená kwaásira'a kárákwiraiwai póna kwená kwaási aúnaí'a umái máyáawaina ááimba póna Áánútu pukáimpinkemba usásinankaraiye. mindáyavena kwemá tarórurain-tantaakomba amápa'a usáyaaitaraiye.

19 Áánútuna imáyáavinkemba kwená asirayámbá amápa'a Ísu Káráísitimpimba kwáyáísana

20 Áánútu imáyáa éna séna kesááninko taaira'á puwínana kwená naaemá kumínimba pó'a amáparawai paru umátínkáanasa kwíyómpaken-tantaare marapákén-tántáaré simái tarútínkaanasa kesópa'a paru umái ménaaowe séna sáwí-imayaaomo tátokaimpinkenta iyásínkaraiye.

21 Áánútu mináímbá keinárawatavenagwara'a siráiyé. ááéma sáwí'a é'a sáwí-imayaa kwée'a pó'a Áánútuna némpa'a mé'a kwená namuro-kwáásiráámbá umái máyómbanivo

22 ááninko marapá'á kumbéna pukáimba póna mindáyavena simái tarútinkena Áánútunde-i'a umátínkarainana sáwí-aimba kempímbá íma kwáyainana aavimbó maitínkánín-aimba íma kwáyainana Áánútunopa'a mótinkanintavena pukáiyé.

23 ááninko mirá uráivo aiva'á Ísu Káráísitin-aii áséi-kwasai ísaraanka'a áraire sé'a kwenká'á agevamái mé'a Áánútumo to'mayaa úmakaimba imáyáa é'a amu'maré'a máyáamba póna mináímbó asiramáímo imáyáamo úmae iyé'o ímo kaer-ímáyáámó é'o kwenká'ó agevamáímo ménaaombo éna Áánútu ááninko keinárawa'a Áánútunopa'a mótinkainana kempímbá sáwí-aimba íma kwáyainana aavimbó maitínkánín-aimba íma kwéniye.

Ísóigona kwaási túwa'naa uráin-kwasai.

kemá Póro mináséí-kwásáígóna mayáí-kwáásí únasa amápa'-marava'a simátíma'maesa kóyáwé kwéowe.

²⁴ kwétuwa'naa-unda sí'a iní'a kwéumasinkaambanivo sirunkó kawé'á kwéiye. Ísu Káráísiti kentávéna séna kesí kwaási kesúwawaakaamba umái máyáan-kwaasi kwétuwa'naa-indara'a áí'a índai'a umánkanaaowe siráinka'a minúmbái-yántáá'á kesópa'a tiráisa'a mimbáyái kwémayaundanivo kwétuwa'naa-unda sí'a iní'a kwéumasinkaamba sirunkó kawé'á kwéiye.

²⁵ Áánútuna kwaásira'a mayáí maé'a kwenáái amápa'a simátíma'mae iyé'a kawé'á umátinke'a túwa'naa ónaundayavena Áánútu usásisinkaraiye.

²⁶ ááéma Áánútu mináímbá aúpá'á makáimba ááémo paáruron-kwaasiye minká'ó paáruraan-kwaasiye íma ísaraawana ívé'a Áánútu kwená kwaási kwéagaraatinkaiye.

²⁷ Áánútu to'mayaa umái aúpá'á makáimba imáyáa éna séna amápa-kwaasiyave'a ó'oran-kawe-tantaa'a to'mayaa úmakaunda agaráátinkanaumne siráiyé. to'mayaa umái aúpá'ó makáimba maarán-iyé. Káráísiti kempímbá máyáimba pó'a kwesé ó'ora-sagayan-ayampa'a ménaaowe. Áánútu mirán-áímbá isáígwáe séna ívé'a kwená kwaásiya kwésimasimintaawe.

²⁸ mindáyaveta amáparawaiya Ísu Káráísitin-aaiya kwésimatimune. amáparawai Ísu Káráísitiye tarúmáimo mésa táákaevayan-kwaasiraamba umái mésa Áánútun-aaiyavesa asiramái imáyáa kwéesa ménaaontaveta Áánútumo símakain-kawer-imayaanei simátíma'maeta kwéiyeta séta kárákwiyoro kwésune.

²⁹ mimbáyái áúgwara'-mayai kwénintave'a siyáántán-kwimai kwémayaumne. Ísu Káráísiti ó'oran-asirayamba kwésimisana minásíráyánkó kawé'á umásínkáisa'a siyáántán-kwimai mimbáyái kwémayaumne.

2

¹ maanáímbó simátíménda ísáaro. keinárawate Áréótísiyaa-naopakewaiye kembó ímo suwánaraawaiye anón-imayaa é'a námúnaa sé'a kawerá umáiyá máyaa-imayaa kwé'e'a anóm-bayairaamba umái kwémae'a

² keinárawate miwísé asiramái ménaaontavena sirááíma kwétaiye. moórá-morawaivimba kentirumbá kwétime'a mimbórá-ímáyáá kwé'e'a Áánútun-aai ísámai kawé'á é'a íma kaer-ímáyáá é'a asiramái ménaaontavena sirááíma kwétaiye. Áánútumo aúpá'ó makénao agaráátínkaraimba mináínkóná ááimba ísu Káráísitima isaná mináínkómbó kawé'ó umáímo isánááontavena sirááíma kwétaiye.

³ Áánútuna kawer-ímáyááwé kawer-áiné Káráísitimpimba kwáyáimba Káráísiti kweyáá imáyáaya símísata kwéisaumne. mináímbá isánááontave'a kwésimatimune.

Ísóigoemo tayarúmáimo mé'a maí'mai'a úmae íyóro-kwasai.

⁴ évakarawai kampar-áímbá kentirumbá airaráíya'a kawer-áímbán-iyé sé'a kwáráavo sé'a mináímbá kwésimatimune.

⁵ keinárawate íma mé'a ándáva'a némpa'a máyaundanivo keinárawatave'a imáyáa kwéune. Ísu Káráísitin-aaiyave'o asiramáímo imáyáamo kwé'e'o mimbórá-ímáyáámó kwé'e'o máyáantave'a keinárawatave'a imáyáa kwéunana sirunkó kawé'á kwéiye.

⁶ mináimbá isánááontave'a anóm-bayai mairáunda pó'a Ísu Káráisiitiye tamé'a sé'a kentáásí Ísóigoman-iyé kwéseмба pó'a kwesé tayarúmáimo mé'a maí'maí'a úmae iyóro.

⁷ taaigó ánú'o maravimbó kuménamo taaimó tátoraísanamo asiramáimo kwáyáintemba Ísu Káráísiti keinárawate máyaina'a asiramái mé'a kwenááiyave'a áraire símae iyíyana kentirumpimbá anómba íníye. moóráwai áwí'a Épávarasi Ísu Káráísitin-aaí simátimuwa'a isé'a asirayán-ímáyáá kwée'a aamoí úmae iyóro.

⁸ évakarawai kampar-áimbá simátimesa ááéraan-kwaasiti aambá kwarésa kwaántá-kwaasiti aambá kwarésa íma Ísu Káráísitin-aaivinkemban-ivo kwaásiti imáyáavinkemba úwoi-aimba pósa kampa'á simátiyuwesa tátoraavo kárákwiyoro.

⁹ Áánútuna asirayámbá amápa'a Káráísitimpimba kwáyáísana kwaási kunaúkáisa'a

¹⁰ kwesé tarúmai máyáawana asirayámbá tímisa'a minásíráyánkwará'á kasenkuí'a umái máyáawe. kwemá kárákwiraawairare asirayánkwaráwáíréré amáparawairare kárákwiyena asirayámbá tímisa'a kasenkuí'a umái máyáamba pó'a évakarawai kampa'á simásiyuwesa tátoraavo sé'a kárákwiyoro.

¹¹ Yútaa-kwaasiya Áánútuna kwaásiya úne séta súra'a kárámaiya araa'éna kwéumpo keinárawa'a íma mirá kwéovo keinárawatavena Ísu Káráísiti maará uráiyé. kentí sáwí-imayaao tátokaimpinkemba iyátinkena kwenane'á méaraapatinkaimba pó'a Áánútuna kwaásin-owe.

¹² Ísu Káráísiti pukáísasa utámakaavo keinárawa'a nombó péráamba púwówasamo utámáráanteni'a kwéowe. Áánútu Káráísitimba pukáimpinkemba usásinankowa'a mindáyave'a sé'a árai'a asirayámbá tokéna mirá uráiyé sé'a Káráísitiye tarúmai máyáantave'a usásintínkáanteni'a kwéiyé.

¹³⁻¹⁴ ó'onkaa-kwaasi ombá sáwí'a kwée'a sáwí-imayaayave'o tirááiyave'o kwéon-ambo kwakáantave'a Áánútuna némpa'a máyómbanivo Áánútu Káráísitinte tarútinkena aúnái'a umátínkaraiye. kesáá Áánútuna amáámba íma isámai kawé'á kwéowananya kesáámó sáwí'o ówándaya aúváivimba agaimarówana kentáásí sáwí-meyamba kentáásópa'a íma tínítavena Ísu Káráísiti taaira'á pukáimba póna kesáámó sáwí'o ówándayaawe sáwí-imayaawe Áánútu maisiyuwénaya Ísu Káráísitimbo pukáimpinkembo usásinankaraintemba usásininkenaya aúnái'a umásinkenaya kentáásí sáwí-imayaayavena íma imáyáa úmae kwéiyé.

¹⁵ Ísu Káráísiti taaira'á pukáinka'a Sáátáánigona asirayáné kwená kwayó'nárawati asirayáné maisuwéna usáyaaitaraimba áái'o tiyésamo kwaásimo tínkankesamo tiyáántámbo taantembá Ísu Káráísiti miráumai amáparawai túranka'a usáyaaitaraiye.

¹⁶ Ísu Káráísitimo keinárawatavenawe séna uráintave'a kampar-áimbá simásiyuwaavo sé'a kárákwiyoro. évakarawai évaka-tomba aambá aunésa anón-kanaa aambá aunésa kwíyómbó tayain-kánáá aambá aunésa saavaatirá'á aambá aunésa mirán-tántáá'á aambá áúnkaavo keinárawa'o mirán-tántáákómbó ímo kwaráiyasamo aaivimbó maitinkáiyamba íma ísáaro.

¹⁷ mintántáá'á aánomo paárinin-tantaakona awaamé'a umái agaráátínkaraimba mintántáákóná ááimba Ísu Káráísitima éna á'a

paáruraiye.

¹⁸ évakarawai kampa'á sésa kwaási úwoisan-tantaa'an-iyé sésa kwíyómpaken-kwayo'narawati imáyáa mósá maré'a aamoí oró kampa'á kwéseмба miwí táái íma ísáaro. miwí kaainkáámbó awánaan-aimba kwésimatimesa sésa mindáyaveta amáparawai usáyaaitaraumne kwésesa miwítí sáwí-imayaavinkemba kampar-ímáyáá kwéesa miwí túma maé kwéiyesa

¹⁹ Ísu Káráísiti kentáará'ó kárákwiraiwaimba íma tátoraamba áúkaawe. a'nónkó amápar-auwawaaka'o kárákwiraisanamo ánúnkomo amápa-kura'o tátokaisanamo anómbo intembá Káráísiti kwená kwaásira'a kárákwimai tátokaisasa Áánútuna imáyáavinkemba anómbo kwéovo minkámpá-kwáásí Káráísiti kentáará'ó kárákwiraiwaimba íma tátoraamba áúkaawe. mindáyave'a miwí táái íma ísáaro.

Káráísitinte tarútinkena aúnái'a umátínkarain-kwasai.

²⁰⁻²¹ Ísu Káráísitimo pukáintemba keinárawa'a kwemó uráinteni'o uráamba kwaántá-kwaasiti aambá kwégwarowana minánkó tátokompinkemba Káráísiti iyátínkaraiye. marapákén-kwáásí aambá áúmbakaan-tontavesa sésa íma né'a íma uwá'namai awáné'a íma táto'mai awánaaro kwéesen-aimba nóra séra kwégwarao.

²² mináimbá kwaásiti imáyáavinken-aimba marapákén-tántáá'á póna nánááomba úwoi násuwanaaowe.

²³ mirán-áimbá kwésesa kwíyómpaken-kwayo'narawati imáyáa mósá marésa karuwaa'á kwéesa kampa'á sésa kwaási úwoisan-tantaa'an-iyé sésa kentú-augwiyaamba toró sewasá évakarawai tuwánésa kampa'á sésa kawer-ímáyáágwáráwáín-owe sembánivo mirán-áimbá kwáráamba sáwí-imayaayavesamo tirááiyavesamo kwéomba íma kanaán-umai maisuwáínana ánásanivo úwoi kwaíkwai'a íníye. mindáyave'a íma kawer-ímáyáágwárá-kwáásín-owe seró.

3

¹ Áánútu keinárawa'a usásitinkena Ísu Káráísitinka'a tarútinkena aúnái'a umátínkaraimba pó'a kwíyómpaken-tantaatave'a imáyáa é'a aamoí é'a Káráísiti Áánútu ayáánúrapa'a asirayán-áyámpá'á máyáin-ayampaken-tantaatave'a imáyáa é'a aamoí oro.

²⁻³ púwón-kwaasimo imáyáamo ímo ontembá keinárawa'a miráumai marapákén-tántáá'á íma imáyáa oro. Ísu Káráísitiyemo tarúmaimo máyáamba Áánútu miráumai kwentávái asiramái maígwáe séna kwégarakwiyye. mindáyave'a marapákén-tántáátávé'a íma imáyáa é'a kwíyómpaken-tantaatave'a imáyáa úmae iyóro.

⁴ Ísu Káráísiti aúnái'a umái máyáawaina ááimba pó'a kumíndara'a kwesé mé'a ó'ora-sagayan-ayampa'a ménaaowe.

aúnái'a umátínkáva'a kwéiyiye siráin-kwasai.

⁵ mindáyave'a ánásanintave'a sáwí-yantaatave'o tirááiyave'o kwéowanamo kwéyavisin-tantaa'ga túwáaro. mindá maarán-tántáá'án-iyé. áwáyo-tantaa'o kwéowaine tigeayávé'o kwéowaine sáwí-yantaatave'o tirááiyave'o kwéowaine túran-andamo kwéowaine mirámó kwéomba túwáaro. túran-anda kwéowai marapá-tántáátávésa aamoí ésa íma Áánútuntavesa aamoí kwéomba túwáaro.

⁶ Áánútun-aai íma ísámai kawé'á kwéesa mirá-sáwí'á kwéomba póna Áánútu áwáa'a séna sáwí-meyamba timíniye.

⁷ ááéma mirá-sáwí-ámbá kwaré'a miráumai méraawe.

8 miráumai máyómbanivo ívé'a tínaaemba umáméro. mindá maarán-tántáá'án-iyé. áwáá'a kwésewaiye aaisambá kwésewaiye tíyamba kwéumatinkaawaiye simái sáwí'a kwéumatinkaawaiye sáwí-aimba kwésewaiye mirán-tántáá'á tínaaemba umáméro.

9-10 sáwí-kwaasi mé'a mirá-sáwí'á uráambanivo á'a ivátuwe'a aúnaí'a umái mé'a Áánútumbo kawe'ó umáimo awánanaaontavena kwenkáání'a umái aúnaí'a umátinkena miráumai aúnaí'a umátínkáva'a kwéiyivo keinárawapinkemba kampar-áimbá íma seró.

11 Áánútu mirá uráintavena maarán-áimbá íma aivar-áimbán-iyé. évakarawai Yútaa-kwaasi owasá évaka'a ó'onkaa-kwaasi owasá túra'o kárámimo araa'énamo kwéowai owasá évaka'a ímo túra'o kárámimo araa'énamo kwéowai owasá anón-umipaken-kwaasi owasá ó'on-kwaasiti mayáirá'á meéyámbakaan-kwaasi owasá úwoimo máyáan-kwaasi owasá mirá kwéovo mináimbá íma aivar-áimbán-ivo Ísu Káráísiti aivarí'a umái ména kwená kwaasi amáparawaivimba máyáiyé-aimba aivar-áimbán-iyé.

12 Áánútuna kwaasi-i'a owaná arumbá kwétimena ítámarena séna kendéín-owe siráimba pó'a maará íyasa tuwánanaaowe. tiruntavé'a é'a kawe'á umátinke'a kentúma íma maé iyé'a paru umátinke'a umbai-yántáá'ó kwáyáimpimba asiramái máyáamba íma ivátuwe'a

13 íma ááéma áwáá'a sé'a évakarawaimo sáwí'o umátínkémba íma imáyáa é'a anondá mirán-oro. Ísóigo kentí sáwí-imagamo maitiyuwéna ímo anondámo sáwí-meyambo tímíntemba keinárawa'a mirán-oro.

14 mirámó kwéomba keinárawapimba amáparawaivimba tirumbá kwétime'a mirámó é'o é'a mimbórá-ímáyáá kwée'a minámápár-áíntavé'a kawe'á umái ménaaowe.

15 mimbórá-ákúní'a umái mé'a paru umái ménaaontavena Áánútu ítámakaimba pó'a Ísu Káráísitimo parumó umátínkáimba kentáásirumpimba kwaíkwai'a ínkwaé-imagaa é'a súwi seró.

16 Ísu Káráísitina ó'oran-kawer-ainko kentirumpimbá anómba íno. keinárawapimba kawer-ímáyáávínkémbá kwenáái mósímam-besimamba úmae kwéiyé'a arupí umátinke'a Áánútumpa'a súwi kwése'a Áánútun-aaí aúváivimba agaimakáan-aimba sé'a monor-ímá sé'a Áánútun-amanko simátímakain-ima sé'a Áánútuntave'a tirumpimbá aamoí kwée'a imá seró.

17 mayáímó kwémae'o aaimó kwésemba Ísóigo Ísuna asirayándéi mirá kwée'a kwemá keinárawate máyáintave'a Áánútu kentáásivompa'a súwi seró.

aarakwáré tíráá'maare miwítí kwaasái.

18 aaraiyómbá ísáaro. Ísóigondeiman-ovo kentuwai'máá táái ísáaro.

19 kwaai ísáaro. kentuwainímbáá'a tirumbá kwétime'a íma sáwí'a umátinke'a kawe'á umátínkáaro.

20 iyámpói-inaamaru ísáaro. amápa-tantaatave'a kentinóvowi táái ísáaro. mirámó íyanamo éna Ísóigo aamoí íníye.

21 iyámpói tivoísái ísáaro. kentí iyámpóimo arupí umátinkanaemo kwésemba kentí iyámpói íma kawe'á úmaesa iyóvo-imagamo é'a úwoisan-aimpinkemba simái kaénáaro.

22 évakarawai miwítí mayái mayáígwáe sésa meéyámbakaawai ísáaro. amápa-tantaatave'a kentí anón-kwaasi táái ísáaro. miwí túranka'a aamoí umásinkaigwae su'maiyave'a íma mirán-káwé'á é'a úwoi-kanaagwara'a mirán-káwé'á é'a Ísóigontave'a táátavai-imagaa kwée'a kentí anón-kwaasiti mayáiyávé'a íma kaer-ímáyáá é'a kawe'-máiyái máyáaro.

²³ mayáímá kwémae'a sé'a kesí anón-kwaasiti mayáiyé su'mai ímanivo Ísóigona mayái-kwáásíyá úne sé'a kawé'-máiyái kwémae'a karuwaa'á oro.

²⁴ mirámó kwéomba maarán-áimbá imáyáa oro. Ísóigo kwená kwaásiyavena to'mayaa úmakaimba mimbéyámbá timíníye. Ísóigo Káráísiti kentí anóndako úramba ména kentí meéyámbá tiména

²⁵ sáwí'o uráawai sáwí-meyamba timíníye. íma taaínkaar-umai-meyamba timínívo arupí umai-meyamba timíníye.

4

¹ meéyámbakaan-kwaasiti anon-kwaasi ísáaro. kentí mayái úwoi kwémayaan-kwaasira'a arupí umái kawé'á umái kárákwire'a maarán-áimbá imáyáa oro. miwítí anóndakoe kentí anóndakoe mimbóráwáímá éna kwíyómpa'a máyáivo arupí umái kárákwiyoro.

námúnaa sésa arupí umái maésa owáíná kwaasái.

² amáparawai ísáaro. námúnaa símae kwéiye'a mirá kwéomba íma ó'on-o'on-imayaa é'a námúnaamo kwéesen-imayaa é'a Áánútumpa'a súwi seró.

³ námúnaamo kwésemba kentááyáváigwárá'á súwa'naa umai seró. Áánútumba áísaa íyana aambá kwiyínata áséi-kwasaiya simátimenaumne. mináimbá aúpa'á makéna agaráátínkaraimba mináínkóná ááimba Ísu Káráisitiman-íye. aúpa'ó makéna agaráátínkarain-aimba simátimewandarakemba áwáá'a siyésa ándáva'a mósínkaraawe.

⁴ Áánútu mimbáyái símakowa'a mairáundanivo kwenáái avora'á simátimenaundayave'a súwa'naa umai námúnaa seró.

⁵ Áánútumpa'a íma tamáyáan-kwaasivimba kawer-imáyáávínkémbá kawé'á umái mé'a kanaamó kwáyaindara'a miwívimbá Áánútuna mayái maimaé íyóro.

⁶ aaimó kwésemba kawer-áiné áséi-aíne su'mai kwésemba pósa tísaa íyamba anondámo simátimiyan-aimba íma avakáá é'a áséi-aíne su'mai simátíméro.

⁷ kentáásí kwaásigo áwí'a Tikikása kwená imáyáa kwéundawai kentópa'a kweémena kesáái amápa'a kosimátiminiye. kesáámó úndantemba Ísóigona mayái-kwáásí ména mimbáyái íma ivátuwena kawé'á umái kwémaena

⁸ kentáásái kosimátimena asiramátinkanintave'a ai'maráúnana kentópa'a kweémena kwíníye.

⁹ moórawai kentí naaópakewai áwí'a Ónísímasi kwemá kentáásí kwaásigo éna kwená imáyáa kwéundawai kawé'-máiyái kwémayaiwai kwesé kwémesarai kentáávimbá paárurain-tantaakon-aai kosimátiméyaaíye.

¹⁰⁻¹¹ moórawai áwí'a Árísítakasi kesé ándáva'a máyáiwai keinárawatavena séna kawé'á umái máéro kwésisana Páánápáasi anáávéigo áwí'a Mááka keinárawatavena séna kawé'á umái máéro kwésisana moórawai áwí'a Yósúwa moórá-kwí'a Yásátasi keinárawatavena séna kawé'á umái máéro kwésiye. ké'naamba maanáimbá simátimé'a sé'a Máákaamo kentópa'o kwémenamo kwínímbo é'a kawé'á umánkáaro kwésune. Yútaa-kwaasi Ísu Káráísitiye tarúmimo máyáampinkemba minkáúmbó-kwáásíye su'mai kesé mayái kwémaesa Áánútumo kárákwiraipa'o kwaásimo ménaaontavesa kesé mayái kwémaesa kwéasiramásinkaawe.

¹² moórawai kentí naaópakewai áwí'a Épávarasi keinárawatavena séna kawé'á umái máéro kwémena kwemá Ísu Káráisitina mayái-kwáásí éna keinárawa'a túwa'naa umai asiramái námúnaa símae kwéiyena

Áánútumpa'a maarán-áimbá kwésiye. Áánútun-aaí asiramái táto'mai kawe'á é'a Áánútumbo arááimo tainí'a amápa'a kwée'a táákaevayan-kwaasiraamba umái asiramái ménaaontavena mindáyavena námúnaa kwésiye.

¹³ keinárawa'a Kórosi-naopaken-kwaasiye Áréótísiyaa-naopaken-kwaasiye Írápórisi-naopaken-kwaasiye túwa'naa ínintavena anóm-bayai kwémayaimba awáné'a kwésimatimune.

¹⁴ moórawai áwí'a Árúku kwená imáyáa kwéundawaiya kentáási sontaa-kwáási éna keinárawatavena séna kawe'á umái máéro kwésisana moórawai áwí'a Tímási keinárawatavena séna kawe'á umái máéro kwésiye.

¹⁵ Áánútuna kwaási Áréótísiyaa-naopakewaiyaveta séta kawe'á umái máéro kwéseta Áánútuna kwaási Nímpaana naaúmpa'a torupamáí máyáawaiyaveta séta kawe'á umái máéro kwésunda kosimátíméro.

¹⁶ maanáúváívínkén-áimbá táámpamai síya'a amáparawai isáiyuwe'a ti'maráiyasa maimaésa Áánútuna kwaási Áréótísiyaa-naopa'a máyáawai mátimiyasa awánésa isáaro. miwíyávé'a tímakaunda-auvai tímíya'a mimpínkén-áimbá isáaro.

¹⁷ moórawai Ákípáasimba simáme'a sé'a Ísóigo ámakaim-bayai asiramái kwémae ánásao siyé simáméro.

¹⁸ ayááír'a kemá Póro agaimaráúmpo awáné'a kwenayáánavi'a póna kwenááiman-iye sé'a isáaro. kemá Póro sé'a kawe'á umái máéro kwésune. kemá ándáva'o máyaunda-imayaa kwée'a Áánútumpa'a námúnaa símae iyóro.

Áánútu úwoimo kwétuwa'naa-intave'a námúnaa kwésune.
kemá Póro súnda-aimba ánásaiye.

1 Tésárónaika

Ísu kwíyómpa'a irówana Póro moórá-kwaai aiyayaan-iyá'iyó. miráumai-ima maisuwéna maanáimbá agaimái Tésárónaikaa-naoraa-kwaasitopa'a agaimái mátímakaiye. Póro ásí-kwasai kosimátimuwasa isésa áraire sésa Ísunka'a aráápamai méraawe. mináimbá aantá-kwaasi táái-auvaivimba 17:1-9-vimba kwáyáiyé. Ísun-ai Póro ó'on-o'on-daopa'a kosimátimena Kórínti-naopa'a komáyonka'a Tímóti Tésárónaikaa-naopaken-kwaasi táái kosimátimena kwéaisaa-un-aimba kosimámuwana anondá-aimba agaimái timúwasa mátímakaawe.

¹ kemá Póro maanáimbá maanáúváivimbá agaimaráúmpo isáaro. moóráwai áwí'a Sáírasiye moóráwai áwí'a Tímótiye kesé máyaayanka'a moórá-kwasai sénaumpo isáaro. Tésárónaikaa-naopakewaima Áánútuna kwaási isáaro. Áánútu kentáásivowae tarúmaimo Ísóigo Ísu Káráísitiye tarúmaimo máyáawaima isáaro. Áánútu úwoi kwétuwa'naa-ena paru kwéumatinkaintave'a námúnaa kwésune.

Tésárónaikaavaken-kwaasi Áánúntumpa'a agevamái máyáan-kwasai.

² námúnaamo súndarataamo únda keinárawataveta imáyáama éta Áánúntumpa'a aasiyaasi súwi kwésune.

³ Ísun-aaiyave'a áraire sé'a kwenká'á agevamái mé'a pó'a kwená mayáímá kawé'á umái kwémayaawe. Áánútumba tirumbá kwéametave'a pó'a kawé'-máyáímá asiramái kwémayaawe. kentáási Ísóigo Ísu Káráísiti árai'a kumíniye sentávé'a pó'a asiramái mé'a kwéamu'maraawe. miraráán-umai máyáantaveta imáyáama éta Áánútu kentáásivowampa'a súwi kwésune.

⁴ Áánútu arumbá kwétimena kwená kwaási-i'a umátínkaraimba á'a tuwánaraumne.

⁵ íma kentáási imáyáavinkemba úwoi-kwasai kosimátimewandanivo Áánútun-amanko keséya máyowata Áánútuna asirayánkwará'á ásí-kwasai kosimátimeta ásí-kwasaiyaveta áraire asiramái siráundaya mináséi-kwásái kosimátimewana'a isaraawe. isówata séta Áánútuna kwaásiman-owe siráumne. keinárawate keséya maéwándarata kwétuwa'naa-eta máyaawana'a suwánaraawe.

⁶ Ísóigomo úntenkware kesáámó ówándantenkware'a mirá uráawe. mirámó umbá umbái tiyómbanivo íma ivátuwanæ sumbá simátímakon-aimba méyatokaawe. Áánútun-amanko imáyáama timúwa'a tirumbá kawé'á umái mé'a ásí-kwasai méyatokaawe.

⁷ miraráán-umai máyómba pósa Áánútun-aaiyavesamo áraire kwésen-kwaasima Másétóniyaavakente Ákáyaavakente miráumai-naoken-kwaasima kembá tuwánésa kemó untembá miwímá uráawe.

⁸ Ísóigona kwaasái keinárawatopakemba simátíma'maesa kuráawe. íma Másétóniyaa-kwaasigwara Ákáya-kwaasigwarare su'mainivo amápar-ayampaken-kwaasigwara'a isaraawe. Áánútun-aaiyave'a áraire sé'a kwenká'á agevamái máyáan-aimba amápar-ayampaken-kwaasi isaraawe. Áánútunka'a agevamái máyáan-aimba á'a isáamba póta íma ókwarata simátimenaumne.

⁹ kentópataamo komaéwándara'a kawé'ó umásinkarontavesawe sésa kawer-áimbá kwésewe. kwaántá-kwaasiti aambá tuwésa Áánútunopa'a

tiróntavesawe sésa kawer-áimbá kwésewe. Áánútu asirayánkwáráwái árarir-Isoigo kwená mayáímá kwémayaantavaiye sésa kawer-áimbá kwésewe.

¹⁰ ókwara'a kwíyómpakemba Áánútu ááninko Ísuma kumíniye sé'a kwéamu'maraantavesawe sésa kawer-áimbá kwésewe. Áánútu Ísumba pukáimpinkemba usásinankowana sáwí-imayaaomo tátokaimpinkemba iyásinkenaya kawepátá mósinkena séna Áánútu aavimbá maitinkáindara'a iyátinkaundawai íma maitinkániyemo siráiwaimba amu'maráantavesawe sésa kawer-áimbá kwésewe.

2

Tésárónaikaava'a Póro mayáí mairáin-kwasai.

¹ kentáásí kwaásiyono. keinárawate komaéwándarata áúgwara'-mayaimo mayááwándaya áta suwánaraawe.

² ímo kentópa'o kówánda-kanaavimba Vírípai-naopa'a komaéwánasaya suwánamai sínkamesaya sáwí'o umásínkón-aimba á'a ísaraawe. Áánútu kwená asirayámbá símakowana póna íma sáá'a kówata úwoi poposaa umáíya Tésárónaikaavata kentópata Áánútuna áséi-kwasai kosimátímakaumne. sáwí'o umásínkówaiya umbaiyá siyómbanivo íma tuwááwándaya

³ íma kampa'naampár-ímáyáávínkémbá simátimeta íma aarai-úmóyán-ímáyáávínkémbá simátimeta íma kwaé'mái-aimpinkemba simátimewandayaanivo

⁴ Áánútu kentááyávéna séna kesí kwaási ontávé'a áséi-kwasai kosimátíma'mae'a koró súwata simásímakain-aimba kosimátíma'maeta kuráumne. Áánútu kwenísarena kesiruntá taainánimba póta mayáímá kwémaeta séta kwaásimo suwánésayaamo ésa évaka'a aamoí íyasa évaka'a íma aamoí ónááomba póna Áánútu suwánéna aamoí íníye-imayaama éta mayáímá kwémaeta

⁵ kentópa'a áséi-kwasai kosimátimeta íma tirunkáámbá koairá'mai-aimpinkemba kosimátiméwándaya ísaraawe. íma simái á'owana náaindaantaveta súran-anda kwéeta kosimátiméwándaya Áánútu suwánaraiye.

⁶ íma simáímo keinárawakwara ó'on-kwaasigwara'a kesúwíta anómba ónáe-imayaama ovó séta kosimátímakaumne. keinárawate maéwándarata Ísu Káráísiti sí'marón-kwaasiya ówándanivo íma anón-kwaasi-ita umái méta

⁷ kwempatá umái méta aaraigómó kwená iyámpóímo kárákwiyin-ita uráumne.

⁸ keinárawa'a kesiruntá tímaketa Áánútuna áséi-kwasai kosimátimeta sínkamiyata puwúnavo-imayaa íya ówándaya Áánútuna áséi-kwasai kosimátímakaumne.

⁹ kentáásí kwaásiyono. keinárawate maéwándarataamo asirayám-báyáímó mayááwánda tááka'a makáawe. Áánútuna áséi-kwasaimo simátiméwándaya no'wáámba irarómba enónka'a aaváyaara'a mayáíyá mairáumne. toómbá íma úwoi simígwáe séwándaya toómbá meéyán-umai kwéneta mairáumne.

¹⁰ keinárawa'a Áánútunka'a agevamái máyáawaiye maéwándarata kawé'á umái arupí umái méta íma sáwí'a ówándaya maéwána'a suwánontemba Áánútugwara'a suwánaraintaawe.

¹¹⁻¹² tivoísáímo kentí iyámpóímo kárákwiyonten-umai moórá-mora-umai kesáámá kárákwireta méta paru umátinketa Áánútun-aai kawer-áimbá kwésimatimeta séta miraráámbá íyantave'a Áánútu arááíma kwáréwana

Áánútu aamoí ínīye siráumne. Áánútu kwésimba pó'a kwemó kawááipa'a kwená ságan-ayamapa'a táménaaowe. mirámó íyantave'a Áánútu arááíma kwárewana kwemá aamoí ínīye.

¹³ maarán-áinkwára'á Áánútumpa'a aasiyaasí súwi kwésune. Áánútun-aaí simátiméwándarata keinárawa'a sé'a kwaási taaiman-īye íma sumbá Áánútun-aaíman-īye sé'a tirumpimbá asiramái méyatokaawe. simátímakaunda-aimba árai'a Áánútun-aaíman-īye. simátímakaunda-aintave'a áraire kwéseмба póna mináínkó kwétuwa'naa-īye. mindáyaveta iséta Áánútumpa'a aasiyaasí súwi kwésune.

¹⁴ kentáásí kwaásiyono. Yútaa-ayampaken-kwaasi Ísóigona kwaási Ísu Káráísitiyemo tarúmaimo máyáan-kwaasimo uráantemba keinárawa'a mirá uráawe. Yútaa-ayampaken-kwaasimo miwívínkémbá Ísu Káráísitin-aaíyavesa áraire kwésempinkemba sáwí'a umátínkaraantemba kentí kwaási kembá sáwí'a umátínkaraawe.

¹⁵ miYútáá-kwáásí títwá'náma naaóvá'á Áánútun-aaí simátímakowai tínkanto'na úmae kwéiyuwasa putásowasa maimaé kwéiyesa mátínkamae íyówasa miwí tisaavutantamba ésa ívé'a máyáawai Ísóigo Ísumba inkámúwana puwúwasa kentáámá sáwí'a umásinkesa kwakáawe. mirá untávéna Áánútu íma aamoí umátínkaraīye. miwímá amápa-kwaasiti namuro-kwáásíráámbán-owe.

¹⁶ Áánútu sáwí-ampakemba kawer-ámpá'á métinkanintaveta ó'onkaa-kwaasiyaveta Áánútun-aaí simátíma'maeta kwégundaya Yútaa-kwaasi aambá áúsinkesaya amápa-kwaasiti namuro-kwáásíráámbá kwéowe. títwá'náti sáwí-mayaigwara'a ívé'o máyáan-kwaasi maimaé kwéiyowana ívé'a Áánútu áwáá'a kwétiyiye.

Póro ókwara'a kotuwánanae siráin-kwasai.

¹⁷ kentáásí kwaásiyono. kembá tiyuwéta maanká'á sáwíyanka'a taméta keinárawataveta imáyáama ávááraumai kwéeta kembó kotuwánanaunda-antaveta kwéavakaa-eta

¹⁸ ókwara'a kotuwánanae séta kemá Póro sé'a ókwara'a kotuwánanae síma-síma'a kwéunana Sáátáánigo aambá áúsinkaraīye.

¹⁹ naaémba Ísóigo Ísuma kumínimba aúranka'a kométa nóintaveta amu'maránaundayawa'i. nóintaveta aamoiyá ónaundayawa'īyo. keinárawataveta imáyáa éta aamoiyá ona'á

²⁰ kentáá súwí'a mósá maráiyana sirunkóyá aamoí ínīye.

3

¹ kentávékai ávááraumai imáyáama kwéekaimanivo maankákái maékai keinárawa'a ó'opa'a máyáantavekai Áténesi-naopa'a keiráí maékai

² Tímótimba ai'marááwáyana kentópa'a kuráīye. Tímóti kentáásí kawekwáásí póna kwesé keséya Áánútuna mayáiyá kwémayaunanaya póna Ísu Káráísitina áséi-kwasai simátíma'maena kwégwiye. kotirávayaina'a Áánútunka'a agevamái asiramái meígwáe sé'a Tímótimba ai'marááwánana kuráīye.

³ Áánútun-aaí ímo ísááwai sáwí'a umátínkaiya'a Áánútumba aúwáavo sé'a Tímótimba ai'marááwánana kuráīye. Áánútu séna kesááimo ímo ísááwai sáwí'a umátínkanaaowe siráimba pósa kentáá sáwí'a kwéumasinkaamba á'a ísaraawe.

⁴ keinárawate maéwándarata séta sáwí'a umásinkanaaowemo siráundaya ívé'a magwévaarisa'a kwéawanaawe.

⁵ kemá imáyáama é'a Sáátáánigo séna Áánútumba auwésa kesáái isáígwáe siráintave'a mirá uráawe. Áánútunka'a agevamái máyáao sé'a kentáái isánáe sé'a Tímótimba ai'marááwánana kentópa'a kuráiyé. kentópa'a mayáímá komayááwánda áúgwara'-mayaima mairáunda ívé'a mimbáyáígón-áúma íma kwáívo sé'a Tímótimba ai'marááwánana kuráiyé.

⁶ Tímóti kentópa'a koména koyauweréna kesópa'a téna keinárawatavena séna Áánútumpa'a tirumbá kwétimesa kwenká'á agevamái asiramái máyaawe séna áséi-kwasai tasimásímakaiye. keinárawa'o kentáv'é'o sé'o kawer-áimbá kwésiyemo senkwará'á tasimásímakaiye. kesámó sétaamo keinárawa'a kotuwánanaemo súna'o kentááyáv'é'o tatuwánanaemo senkwará'á tasimásímakaiye.

⁷ Áánútun-aaí kwésimatimundarakemba évakarawai sáwíta umásínkáanka'a Áánútun-aaiyavesa áraire sésa kwenká'á agevamái asiramái máyáan-aimba tasimásímakaimba póna sirávayai-aimba tasimásímakaiye.

⁸ Ísóigompa'a tarúmaimo asiramáímo máyáan-aimba iséta póta kaweté umái máyaumne.

⁹ Áánútunka'a asiramái máyáawata póta Áánútunopata kentáásirunko kawé'á kwésata Áánútumpata súwi kwésune.

¹⁰ keinárawatopa'o kónaunda-amba Áánútu kwi'maráníntaveta eénáínka'a aaváyaara'a Áánútumpata asiramái áísaa úmae kwéiyune. Áánútun-aaiyave'a áraire sé'a kwenká'á agevamái máyáambanivo moóráva'a kwéyuwaantaveta kotúwa'naa ónáe séta Áánútumpa'a asiramáíya kwésune.

¹¹ námúnaa kwésundaya pósarai Áánútu kentáásivoe Ísu kentáási Ísóigoe umái kentópa'o kónaunda-amba kwisinkáyááoiye.

¹² námúnaa kwésundaya póna kesiruntá ávááraumai tímakaundanten-umai Ísóigoma imáyáa timína'a moórá-mora-umai ísámai kentirumbá kwétime'a amápa-kwaasivimba kentirumbá kwétime'a ménaaowe.

¹³ mirá íyana Áánútu kentirunkómbá asiramátinkaina'a Ísu kentáási Ísóigomo kwená kwaásiyemo kumíndara'a Áánútu kentáásivowa aúranka'a kawé'á umái maíyana sáwí-aimba kempímbá íma kwénintaveta námúnaa kwésune.

4

miráyáámó kwéunanayaamo Áánútumo aamoiyáámó kwéumasinkain-kwasai.

¹ kentáási kwaásiyono. moórá-ainkwara'a ísáaro. Ísoigo Ísuwe tarúmaimo máyaundayaveta kwákwiyeta asiramái simátimeta séta Áánútumbo arááímo taiwáíná ááimba agaráátinkaundaya kwa'maé kwégwiyana Áánútu tuwánéna aamoí umátinkaniye. mináínkóná ááimba á'a kwégwaraavo miráumai kwa'maé'a koró.

² Ísóigo Ísu simásímakain-amaanta simátimewanda á'a isé'a kwégwaraawe.

³ Áánútu maarámó iiyávéna kwéankaiye. keinárawa'a Áánútumpa'a té'a kwendéi taaúráaro. aarai-úmóyáné inaamaru-úmóyáné aséráaro.

⁴ kwaaimó é'a aaraimó mayánááomba arupí umái máyáaro. mirámó ónááomba Áánútu mirámó iiyávéna kwéankaiye.

⁵ Áánútumpa'o ímo tiráan-kwaasimo ontembá íma mirán-oro. póí-iyankomo kwaaván-ínimbó máráintemba íma mirán-oro.

⁶ Áánútuna áamáamba miráumai kwáyáintavai aaraimó mayánááomba kentí kwaásima íma sáwí'a umátínkáaro. ké'naamba simái ságamatimeta séta mirá-sáwí-ámpá'ó kwíyanamo éna Áánútu umbai-méyámbá timíníye.

⁷ Áánútumo kwená kwaási-i'o umásínkáinta kawé'ó umáímo maíyáváiyá kwéumasinkaintaawe. íma sáwí'a umái mai-íta kwéumasinkaintaawe.

⁸ mindáyavesa sún-da-aimba isésa tínaaemba umámiyawaima íma kwaásiye su'mai tínaaemba umátimenaaoomba pósa Áánútu kwenamambá kwétimiwainkwará'a tínaaemba umámenaaowe.

⁹ keinárawa'a kentí kwaásima Áánútun-aaiyave'a áraire kwésen-kwaasi moórá-morawaivimbo kentirumbó kwétimen-aimba Áánútu agaráátínkaraimba pó'a á'a mirá kwéovo moórá-morawaivimbo kentirumbó kwétimen-aimba maankwándááivimbá íma agayánaumne.

¹⁰ keinárawa'a Másétóniyaa-ayampaken-kwaasi Áánútun-aaiyavesa áraire kwésen-kwaasivimba á'a kentirumbá tímakaawe. asiramái séta moórá-morawaivimba kentirumbá tíma'mae'a iyóro kwésumpo

¹¹ asiramái imáyáa kwé'e'a paru umái mé'a kentúra'a kárákwíye'a toómbó mayánááontave'a mayáímá máyáaro. mináimbá á'a simátímakaunda

¹² mirá é'a mayái mayáiyá'a Áánútumpa'o ímo tiráan-kwaasi tuwánésa keinárawatavesa kawé-kwáásímá owémá sénááowe. mirá é'a mayái mayáiyana íma tááin-tinkaniye.

Ísóigoma kumínín-kwasai.

¹³ kentáásí kwaásiyono. Áánútun-aaiyavesamo árairemo siráan-kwaasimo púwówasamo utámakaan-kwaasi tááiyave'a tirunkó sáwí'an-ivo séta árair-aimba simátíménda ísáaro. Áánútunka'o ímo agevamáímo mésamo Ísu kumíndara'o pukáampinkembo usásinaiyavesamo ímo amu'maráan-kwaasi tirumbá sáwí'a kwéivo keinárawa'a mirá ovó séta senda-áintá ísáaro.

¹⁴ Ísu pukáimpinkemba usásinkaintaveta áraire kwésumpo Ísun-aaiyavesamo árairemo sésamo pukáan-kwaasi Áánútu miwígwará Ísunkwara'o tiránín-aintaveta áraire kwésune.

¹⁵ simátíménda-aimba Ísóigoma siráin-aimban-iye. Ísóigomo kumíndara'a úwoimo túvamaimo máyáan-kwaasi pukéwai aiva'á íma usáyaaaitanaaowe.

¹⁶ Áánútuna kwayó-káwáánakó kwíyómpakewai aaí sínana Áánútuna uwírenko anónka'a aaí sínana Ísóigo anónka'a kwésindavinkemba kwíyómpakemba kumínimba Ísu Káráísitin-aaiyavesamo árairemo sésamo pukáan-kwaasi aiva'á usásinaiyata

¹⁷ Ísu Káráísitin-aaiyaveta áraire sétaamo úwoimo súvamaimo máyáandawaiya kusirámbayainata ainámpímbá aiva'ó iráawaise uyorupéta Ísóigomba uawánéta miráumai aasiyaasi Ísóigowe maí'mai'a ónaundayaawe.

¹⁸ mindáyave'a síma-sima kwé'e'a tirávaimai máéro.

5

Ísóigo kumíníntavetaamo to'mayaa ónaunda-kwasai.

¹ kentáásí kwaásiyono. Ísóigo Ísumo kumínín-kanaama íma ísare'a maankwándááivimbá íma agairáumne.

² kemá ísaraamba no'wáamba umóyán-kwáásímó anompintumáivimbo tintenkáán-umai Ísoigo Ísumo éna miráumai kumíniye.

³ kwaásimo maarámó sésamo ívé'a kawe-kánáávimbá aánoumai máyaumne sénááombanivo avekáámbó éna sáwí-kanaao téna tasáwí'a umátinkaniye. aaraigóná kanaamó tisanamó imbá iyámpói kwémarankaiye. mirámó on-tembá misáwí-kánááómó éna íma asétinkainda amáparawaivimba tátoraniye.

⁴ kentáásí kwaásiyono. umóyán-kwáásígómó kentí náaindaambo tamaimairáina'o awáné'o é'a táátave'a ónááombanivo íma túnkaimpimba máyáamba póna Ísóigo Ísumo kumínimba íma táátave'a ónááowe.

⁵ keinárawa'a sáma kaiwái áráá'maa'a owatá kesáágwará'á íma túnkaiwaindeiya úmpo sáma kaiwáíndéiya úne. íma sáátaveta ónaumne.

⁶ évakarawaimo ombá Ísumo kumínin-imayaa ímo ombá tavú'máimo tuúmó kwáéntenkaamba kwéovo kesáá íya miráyá éta kárákwimaiya kawer-ímáyááyá umáíya ménaumne.

⁷ kwaásima no'wáamba tuún-kwáéwasa uwo'aó'-nómbó kwénaan-kwaasi no'wáamba nésa uwo'aó'á ónááovo

⁸ kesáá sáma kaiwái áráá'maa'a póta íma miraráántá ondayá kawer-ímáyááyá umáíya ménaumne. miráumai méta kweukáámbó avérimaiyaamo máyaundantemba Áánútunka'a agevamái méta kwaásivimba siruntá kwétimeta máyaumne. kweu'néímó súwawaa'o ánáan-kwimaimo máyaundantemba Ísu Káráísiti kusiráníntaveta amu'maréta ménaundayaawe.

⁹ Áánútu kwená kwaási-ita umásínkaraimba kentáásí sáwí-mayairakemba Áánútu áwáá'a simásinkanintavena ímanivo Ísóigo Ísu Káráísiti kentáásí sáwí-mayaigomo tátokaimpinkemba iyásinkenaya kawepátá mósinkanintavena Áánútu kwená kwaási-ita umásínkaraintaawe.

¹⁰ Ísóigo Ísu Káráísiti kentávénáya ísámai pukáimba póta kumínataamo éta úwoimo máyaunda-kwaasigwara pukáan-kwaasigwara'o éta kweséya ménaumne.

¹¹ mindáyave'a moórá-mora-umai túwa'naa e'a kawer-áimbá síma-síma'a íyamba pó'a asiramái ménaaowe. á'a kwéomba pó'a mirá úmae iyónááowe.

¹² kentáásí kwaásiyono. moórá-aimbo asiramái simátíménda ísáaro. keinárawapimba mayáímá maésa kawer-áimbá simátimesa asiramái arupí umátinkanaaontavena Ísóigo miwí usásintinkarain-kwaasi táái taagwiyávóro.

¹³ keinárawapimba miwí mayái kwémayaantave'a pó'a miwí táái mósá maré'a kentirumbá kwétimé'a máéro. keinárawapinkemba moórá-morawai paru umái máéro.

¹⁴ kentáásí kwaásiyono. asiramái súndaya kavóná-kwaasiyave'a asiramái sé'a arupí umátínkáaro. táákavuravumo íyan-kwaasi tirumbá asiramátínkáaro. aamoisayán-kwáásígwará'á túwa'naa oro. amápa-kwaasinamba kwempa'á aánoumai máéro.

¹⁵ kembó sáwí'o umátínkéwa'a anondá miwí sáwí'a umátínkáavo sé'a aambá áúntinkaaro. aasiyaasí miráumai keinárawate umái ó'on-kwaasigwara'a kawe'á umátínkáaro.

¹⁶ aasiyaasí tirunkó aamoí ína'a mé'a

¹⁷ Áánútumpa'a námúnaa símae iyé'a íma agándaaro.

¹⁸ kentópa'a ó'on-o'on-tantaa'a kawe-tántáá'á umbai-yántáákwará'á tínimba Áánútumpa'a súwi sé'a máéro. mirámó ónááomba Áánútu mirá

iíyávéna kwéankaiye. Ísu Káráisitiye tarúmai mé'a Áánútumpa'a amápa-tantaatave'a súwi kwéseмба Áánútu mirá iíyávéna kwéankaiye.

¹⁹ Áánútun-amankomba íma aambá áúnanke'a

²⁰ Áánútun-amankoma simátímakain-aimba kwésimatimiya'a mináímbá íma tínaaemba umáméro.

²¹ amápa-tantaa'a taaíntuwe'a kawe-tántááká'á asiramái méyatoraaro.

²² amápa'a ó'on-o'o-sawi-yantaatave'a aseráaro.

²³ Áánútu paru kwéumatinkaiwaina ááimban-iye. kwemá keinárawa'a kwendéi auráníntaveta námúnaa kwésune. Áánútu kentí imáyáara'a túwawaaka'a timanka'á kárákwiyina'a kawe'á umái ménaaomba Ísóigo Ísu Káráisiti kumíndara'a íma sáwí-aimba kempímbá kwénintaveta námúnaa kwésune.

²⁴ Áánútu áraikona ááimba póna kwená kwaási-i'a umátinkaindayavena tááyaraiwai kwemó siráinteni'a mirá umátinkaniye.

²⁵ kentáásí kwaásiyono. Áánútumpa'a kentááyávé'a súwa'naa umai námúnaa seró.

²⁶ Áánútun-aaiyave'a áraire kwésewai tiyáámba tíméro kwésune.

²⁷ Ísóigo simásímakaintave'a asiramái simátime'a sé'a maankwándááivínkén-kwásái Áánútun-aaiyavesa áraire kwésewai amáparawai simátíméro.

²⁸ Ísóigo Ísu Káráisiti aasiyaasí úwoi kwétuwa'naa-intave'a námúnaa kwésune.

kemá Póro siráunda mináímbá kwéanasaiye.

2 Tésárónaika

Ísu kwíyómpa'a irówana Póro moórá-kwaai aiyayaan-iyá'iyó. miráumai-ima maisuwéna maanáimbá agaimái Tésárónaikaa-naoraa-kwaasi Ísuna aampa'ó kwégun-kwaasitopa'a agaimái tuwówana moóráwai mátímakaiye.

¹ kemá Póro maanáimbá maanáúváivimbá agaimaráúmpo ísáaro. moóráwai áwí'a Sáírasiye moóráwai áwí'a Tímótiye kesé máyaayanka'a moórá-kwasai sénaumpo ísáaro. Tésárónaikaa-naopakewaima Ísóigona kwaási ísáaro. Áánútu kentáásivoe tarúmai Ísóigo Ísu Káráísitiye tarúmai máyáawaima ísáaro.

² Áánútu kentáásivowawe Ísóigo Ísu Káráísitiye úwoi kwétuwa'naa-esarai paru kwéumatinkaayantave'a námúnaa kwésune.

³ kentáásí kwaásiyono. ááéma Áánútun-aaiyave'a áraire sé'a kwenká'á agevamái mé'a ívé'a asiramái Áánútuwe aráápamai máyáawe. ááéma moórá-morawaivimba kentirumbá tímakaamba isa'á ívé'a kentirumbá tíma'mae kwégowe. mirámó kwéomba mindáyaveta Áánútumpa'a súwi símae kwéiyeta námúnaaya kwésundaya kawetá kwéune.

⁴ Ísu Káráísitina kwaási ontávésa sáwí'a umátinkesa tí'a iní'a kwéumatinkaamba Áánútunka'a agevamái mé'a íma auwé'a kwentávé'a ísámai asiramái máyáamba póta Áánútuna kwaási moórá-mora-naopimpa'a máyáanta simátimeta kentúwí'a mósá makáumne.

⁵ miráumai asiramái máyáamba pósa tí'a iní'a kwéumatinkaamba iséta séta Áánútu arupí-meyamba timínimba póna kawe'náráwari'a kwéumatinkena kwégaragwiyiye kwésune.

⁶ Áánútu arupí umái máyáiwai sáwí'o kwéumatinkaawai sáwí-meyamba tiména

⁷ kentí umbai-yántáaré kentáásí umbai-yántáaré ánásasiyuwanintaawe. Ísóigo Ísu kwíyómpakemba kumíndara'a kwená asirayán-kwáyó'nárakwara'a iraráámbá kúra'mae kumíndara'a kentí umbai-yántáaré kentáásí umbai-yántáaré Áánútu ánásasiyuwena

⁸ Áánútumpa'o ímo tésamo nénka'o máyáawai sáwí-meyamba tiména Ísóigo Ísuna áséi-kwasai ímo taagwiayawai sáwí-meyamba timíníye.

⁹ miwítí sáwí-meyamba maarán-iyé. sáwí-meyambo kwaikwai'o ínín-ayampa'a aasiyaasí maí'mai'a íyana Ísóigo aamba ítáyuwainasa kwenópa'a íma iyésa kwená ó'oran-asirayamba íma awánanaaowe.

¹⁰ mitáwai kumíndara'a kwená kwaási kwenááiyavesa áraire sésa kwenká'á agevamái máyáawai kwenáwí'a anómba umánkesa áwí'a mósá marésa aamoí ónááowe. Ísun-ai simátimewanata keinárakwara'a áraire sé'a kwenká'á agevamái máyáamba pó'a mirá ónááowe.

¹¹ mindáyaveta keinárawa'a túwa'naa eta maarán-áimbá námúnaa símae kwéiyune. Áánútu kwená kwaási-i'a umátinkaindayavena tááyena kawe'náráwari'a umátinkanintaveta námúnaaya kwésune. Áánútu asirayámbá timína'a kentí imáyáavinkemba kawe'-má'yái maimaé iyónááontaveta námúnaaya kwésune. Áánútu asirayámbá timína'a kwenká'á agevé'a asiramái ménaaomba pó'a kawe'-má'yái mayánááontaveta námúnaaya kwésundaya pó'a

12 keinárawapimba Ísóigo Ísu áwí'a anómba íyana Ísu kwená kwaási-i'a kwéontavena kentúwí'a maimaé iyíniye. kentáásí Áánútuwe Ísóigo Ísuwe úwoi túwa'naa úyamba pó'a Ísóigo Ísu áwí'a mósá maránááontaveta námúnaaya kwésune.

2

sáwí-mayaigomba avowái'o owáiná kwaasái.

1 kentáásí kwaásiyono. kentáásí Ísóigo Ísu Káráísiti kuména kun-torupásinkainata kweséya ménaunda-ainta avora'á simátimenaumne.

2 évakarawai sésa Ísóigo Ísu á'a kunkáiyé siráan-aimba íma anón-imayaa íyana tirunkó sáwí'a íno. mináimbó simátímakaawai kentí imáyáavinkena sirá. mirámó sembá Áánútu simásímakaiye sirá. kentávésa aúváivinkemba simásímakaiyewa sirá. náávaken-ainewa siráao.

3 minkámpár-áimbá kwésimatimewa'a árai'a siyé seváímpó'a maanáimbá avora'á simátimenaumpo isáaro. Ísóigo Ísu kumíní-tawai íma úwoi kumínívo aiva'á sáwívarawai Áánútumba tínaaemba umámiyana sáwí-mayaigomba avowái'a uráiwai sáwí-marupa'o iramó kaíkai'o kwéipa'o kumbéniwainonkaamba paáriníye.

4 évaka-tantaatavesamo kwaásimo sésa kesí ísóigoman-iyé sésa mintántáákóná imáyáa mósá kwémaraambo éna aambá aunéna séna úwoisan-tantaa'an-ivo keyáá anómba úne séna Áánútuna mono'-náúmpá'á uména kampa'á séna kemá Áánútu úne síníye.

5 keinárawate maéwándara'a mináimbá simátímakaunda ímo tuwinkaráámbá tuwinkaráawe.

6 ívé'a sáwí-mayaigomba avowái'a uráiwaimba aambá ítánkaraimba kwéisaawe. Áánútu séna sáwí-mayaigomba avowái'a uráiwaina kanaamá kwétiye sínda-tawai mindá'á paáriníye.

7 ívé'a sáwísawaa-mayaima aúpá'á kwémayaawana sáwí-mayaigomba avowái'a uráiwaimba aambá tawísíyankainana paáríndara'a sáwísawaa-mayaima avora'á paárinana

8 sáwí-mayaigomba avowái'a uráiwaigwara'a paárinana Ísóigo Ísu ságayankwara'a kuména áama áútinkena inkaména kwená asirayámbá maisuwáníye.

9 sáwí-mayaigomba avowái'a uráiwai paáríndara'a Sáátáánigona asir-ayánkwará'á paáréna ó'on-o'om-bayai ímo awánaraam-bayai kampa'-má'yái kwémaena

10 ó'on-o'on-tantaatavena kampar-áimbá simátiminasa sáwí-meyambo kwaíkwai'o ínín-ayampa'o koménaaon-kwaasi mináíntávésa áraire sénááowe. árair-aintavesa íma aamoí íyamba Áánútu sáwí-imayaaomo tátokaimpinkemba iyátínkáiwain-aaiyavesa íma aamoí íyamba póna Áánútu íma kawer-ámpá'á métinkaniye.

11 mirá-sáwí-kwáásí pósa minkámpár-áíntávésa áraire sénááowe. mirá-sáwí-kwáásí póna Áánútu étinkainana kampar-áínkó miwí asiramái tátorainasa kampar-áíntávésa árair-aimban-iyé sénááowe.

12 miráumai árair-aintavesa kampar-áíné sésa sáwí'o kwéontavesa aamoí íyawai sáwí-meyamba timíníye. kemá Póro sé'a aiva'á sáwí-mayaigomba avowái'a uráiwai paárinana Ísóigo Ísu kuména inkaména kwená asirayámbá maisuwáníye.

asiramái má'yáan-kwasai.

¹³ kentáásí kwaásiyono. Ísóigo arumbá kwétimiye. aiva'á Áánútu keinárawatavena séna sáwí-imayaaomo tátokaimpinkemba iyátinke'a kawer-ámpá'á métinkanaumne séna kwenamambá ai'marówana Áánútuna kwaási-i'a kunumátinkowa'a árair-aintave'a áraire siráantaveta aasiyaasí Áánúntumpa'a súwiya kwésimankaumne.

¹⁴ áséi-kwasai kosimátimewananya kwená kwaási-i'a umátinkaina'a Ísóigo Ísu Káráisiti ságayankwara'a máyáipa'a uménaaontavena Áánútu tááyaraiye.

¹⁵ mindáyave'a asiramái mé'a kosimátímakaunda-aine aúváivimba agairáunda-aine tirumpimbá tátoraaro.

¹⁶ Ísóigo Ísu Káráisitiye Áánútu kentáásivowawe kentáásí imáyáa ésarai úwoi súwa'naa esarai aasiyaasí kentáásí imáyáa kawé'á kwéumasinkaayata Ísu Káráisitiye ménaundayaveta kwéamu'maraundayaawe.

¹⁷ Ísóigo Ísu Káráisitiye Áánútu kentáásivowawe kentí imáyáa kawé'á umátinkesarai asiramátinkaiyamba póna kentí mayáiyé kentááiyé kawé'á ínintaveta námúnaa kwésune.

3

súwa'naa umai námúnaa seró siráan-kwasai.

¹ kentáásí kwaásiyono. moórá-aimba simátimenaumpo ísáaro. kentáa súwa'naa umai Áánúntumpa'a námúnaa seró. Ísóigon-aa simátíménana amápar-ayampa'a avekáámbá kóyáwé ínasa mináímbá tátoranaaontave'a Áánúntumpa'a námúnaa seró. keinárawapimba Ísóigon-aaigo á'a mirá umái tátokaiye.

² moórá-yantaatave'a Áánúntumpa'a námúnaa seró. évakarawai Áánútun-aiyavesa áraire sewasá évakarawai kamparé kwésesa miwívínkémbá sáwí-kwaasi sáwí-mayai kwémayaawai sínkamovainivo kentáa súwa'naa umai Áánúntumpa'a námúnaa seró.

³ Sáátáánigo tátoraivo séna Ísóigo kwemó sintembó mirámó iwái póna kárákwimai asiramátinkaniye.

⁴ keinárawataveta asiramái séta Ísóigo tarúmai máyáamba pó'a simátimunda-ainta taagwiyavé'a mirá úmae'a iyónááowe kwésune.

⁵ Ísóigo imáyáa timína'a sé'a Áánútu arumbá kwésimiye sé'a ménaaontaveta námúnaaya kwésune. Ísu Káráisiti imáyáa timína'a kwemó asiramáimo máyáísanamo ímo ávómo kaintembá kemá mirá ónááontaveta námúnaaya kwésune.

mayáímá máyáaro siráin-kwasai.

⁶ kentáásí kwaásiyono. Ísoigo Ísu Káráisitina mayáiyá kwémayaundayaveta asiramái simátimeta séta keinárawapinkemba évakarawai Ísu Káráisitin-aiyavesa áraire siráambanivo simátímakaunda-ainta íma kwarésa kavóná-kwaasiraamba umái máyáawata séta tiyuwé'a miwísé íma máéro kwésune.

⁷ keinárawate maéwándara'a kavóná-kwaasiraamba íma umái maéwána'a suwánaraamba kesáámó uráundantemba mirán-oro.

⁸ kentí toómbá íma úwoi kwéneta meéyán-umasuweta kwéneta no'wáámba aaváyaara'a enónka'a siyáántán-kwimai mayáiyá kwémaeta mimbáyáivínkén-tómbá mairáumne. keinárawa'a mase'á umátinkaunavo séta toómbá síméro íma súndaya mayáivínkén-óntándéi mairáumne.

⁹ Áánútuna áséi-kwasai kosimátímakaunda-anonda tísaa umáimo toómbó mairékaiya kawé'á éta úsina íma tísaa úndaya mairáumne. mayáímó asiramáimo mayááwándaya suwáné'a keinárawakwara'a mirá ónááontaveta kosimátímakaunda-anonda íya úwoi mairáumpo meéyámbakaumne.

¹⁰ keinárawate maéwándarata maarán-áimbá simátimeta séta kavóná-kwaasi mayáímó ímo kwémayaan-kwaasi toómbá íma tíméroya simátímakaumne.

¹¹ keinárawapinkemba évakarawai kavóná-kwaasi mayáímá íma máyáamba kwantánaanta-aimba símae kwénaaonta ísaraumpo

¹² miwíyávéta asiramái símae iyéta séta Ísóigo Ísu Káraísitina mayáímá kwémayaundayaveta séta ivátuwe'a kawer-umái mé'a mayáímá kwémae'a kentí mayáivínkémbá toómbá naaró kwésune.

¹³ kentáásí kwaásiyono. kawé'-máyáímá kwémayaamba íma tívón-káína'a mirán-kawé'-máyáímá máyáaro.

¹⁴ maanáúváiímbá agaimakáunda-aimba évakarawai ísámai tínaaemba umásuwaiyawai tuwáné'a miwítí nénkakaamba umái méwasa imáyáa ésa tigaevimpín-umai koyauwé'mai teró.

¹⁵ namuro-kwáásíyémo kwéontemba mirá íma é'a kentí kwaásiyemo kwéontemba mináimbá simái ságamatimero.

¹⁶ Ísóigo paru kwéumatinkaiwaina ááimban-iye. kwemá kawé-kánáa sáwíkanaa paru umátínkámaena iyínintave'a námúnaa kwésune. keinárawate Ísóigo ménintave'a námúnaa kwésune.

¹⁷ ayááír'a kemá Póro agaimaráumpo awáné'a kwenayáánavi'a póna kwenááiman-iye sé'a ísáaro. amápar-auvaivimba miráumai kwéagayaumne.

¹⁸ Ísóigo Ísu Káraísiti úwoi kwétuwa'naa-intave'a námúnaa kwésune.
kemá Póro súnda-aimba kwéanasaiye.

1 Tímóti

Ísu kwiyómpa'a irówana Póro moórá-kwaai aiyayaan-umai sísamaivakemba ava'moraé-ya'iyó. miráumai-ima maisuwéna Tímótina imáyáa éna maanáimbá agaimái tuwówana kwenópa'a kuráiyé. Ísun-aaí simátíma'mae iyúnkakemba ándáva'a ánkawana ména Tímóti Évévasi-naopa'o Ísóigona kwaásira'o kárákwirontavai imáyáa éna maanáimbá agaimarówana kwenópa'a kuráiyé.

¹ Tímótiyo kemá Póro maanáimbá maanáúváivimbá agaimaráúmpo isaaó. Ánútu kentáásí sáwí-imayaaomo tátokaimpinkemba iyásínkáiwaiye Ísu Káráísiti kumíniye sé'a amu'maráúndawaiye kentávésarai sésarai aantá-kwaasi-i'a éma Ísu Káráísitin-aaí kosimátíma'mae naauwó sésarai sí'mákaaivo

² Tímótiyo Ísu Káráísitinka'a agevamái maéndawai árai'a kesááninkaamba ómpo isaaó. Ánútu kentáásivowawe Ísu Káráísiti kentáásí Ísóigowe úwoi áwa'naa esarai tirumbá umánkesarai paru umánkaayantave'a námúnaa kwésune.

³ ááéma Másétóniyaa-marava'a kónáe séwánda-tawai entáv'é'a asiramái sé'a Évésasi-naopa'a úwoi maiyó. Ánútun-aaigomba kwaé'náer-aimba kwésewaiyavai íma mirán-áimbá seró simátimiyo.

⁴ aasiyaasí íma imáyáa umái manír-áiné tíkwá'náwe tináávúwísáiye túwíkwara'a íma taaró simátimiyo simámakaumne. mirán-áimbó kwéseмба kwaásiti imáyáa taviséna íma túwa'naa ínasa pósa Ánútumpa'a íma aráápamai maí'maí'a ónááowe.

⁵ ánivo simámunda-aimbo amáparawaimo kwarésamo ésa imáyáavinkenaine tirumpinkén-áiné kaweré su'mai úmae kwéiyinasa Ánútun-aaiyavesa áraire sésa íma tóikakene su'mai sésa tirunkakénkwará'á sénááomba pósa tirumbá tíméro kwésune.

⁶ évakarawai mináimbá ivátuwesa úwoi-aimba símae naésa

⁷ Ánútuna amáamba simátimenae sésa ombánivo minamáámbá íma kawé'á umái isésa asiramái sen-áínkóná ááimba íma ísaraawe.

⁸ amáamba kawé-tántáá'á póna mindámo kwégwaraan-kwaasi amáánko kwétuwa'naa-imba ísaraumne.

⁹ kesí amáamba kwa'mái máéro séna amáamba tíména sáwí'o uráan-kwaasi kawer-ámpá'ó kónááontavena amáamba tímakaiye. amáámbo káráan-kwaasiye aaimó ímo ísáan-kwaasiye Ánútuntavesamo ímo imáyáamo on-kwáásiyé sáwí'o kwéon-kwaasiye Ánútun-aaiyavesa kwiráái kwésen-kwaasiye tinóvowi tínkamowasa púwón-kwaasiye évakarawai tínkamowasa púwón-kwaasiye

¹⁰ aarai-úmóyámbó on-kwáásiyé kwaai-úmóyámbó on-íniné umóyán-ánká'á nááon-kwaasiye iyámpóí-umoyambo on-kwáásiyé kampar-áimbó sen-kwáásiyé kampar-áimbó simátiyuwaan-kwaasiye Ánútuna árair-aimbo káráan-kwaasiye mirámó kwéon-kwaasimo kawer-ámpá'ó kónááontavena amáamba tímakaisata ísaraumne.

¹¹ mináimbá áséi-kwasavimba kwéna Ánútu kaweré su'mai iwái kwená ááimba ó'oran-aainkwarawaina árair-aimban-iyé. kembá Póromba simásiména séna mináimbá simátíma'mae naauwó siráiyé.

Ánútu arumbá umásínkaraiye Póro siráin-kwasai.

12 Ísu Káráisiti kentáásí Ísóigo simásimena séna kesí mayái kawe'á umái mayáníyondayavai mayaaó séna mimbáyáímó mayánaundayavena asirayámbá símísa'a súwi kwésimankaumne.

13 ánivo mimbáyái íma mairáawandara'a kwenáwí'a simái sáwí'a umánke'a kwená mayái-kwáásí sáwí'a umáтинke'a kwembá simái sáwí'a umánkaraumne. minkánaárá'á Ísuma Ísóigoma iyé-áíntávé'a íma áraire sé'a íma ísámai kawer-é'a pó'a sáwí'a uráunda mindáyavena arumbá umásinkena

14 Ísóigo úwoi súwa'naa úmae iyísa'a Ísu Káráisitiye tarúmai mé'a kwenááiyave'a áraire sé'a kwená imáyáa kwéune.

15 Ísu Káráisiti sáwí'o kwéon-kwaasi sáwí-imayaaomo tátokaimpinkemba iyátinkanintavena marapá'á kunkáiyé siráivo mináímbá árair-aimban-ivo isé'a tirumpimbá asiramái tátoraaro. kemó Póromo sáwí'o uráundawai amáparawaimo sáwí'o uráamba usáyaaitaraumne.

16 mirámó uráundayavena arumbá umásinkena ayáátáaka'a simu'marómba kwaási mindá awánésa kwenááiyavesa áraire sésa aúnái'a umái maí'maí'a ónááontavena íma sínkamimba simu'maréna ména arumbá umásinkaraiye.

17 Áánútu kwégarakwiyiwai maí'maí'a éna íma puwíníwai éna kwenane'á súrandei ímo awánáúndawai kweyáá Ísóigoma éna kwená ááimba ó'oran-aaimba kwaíkwai'a isaná kwenáwí'a anómba kwaíkwai'a kwéiye.

18-19 Tímótiyo kesááninkaawai maanáímbá asiramái simámenaumpo isaaó. ááéma Ísóigona mayáímá mayáníyonda-aimba entá simámakaundayaama isa'á imáyáa é'a pó'a asiramái simáme'a sé'a mináíntávái imáyáa umái kwaréma Ísóigowe aráápamai méma arunkakémbá árair-aimba isé méma i-kwáásímó tiyáántámbo kwimáímo asirayám-báyáímó kwémaesamo máéntemba Áánútun-aiyavai ayáántámbo kwimái asirayám-báyái kwémae maiyó kwésune. évakarawai tirunkakémbá árair-aimba tínaaemba umámesa pósa Ísóigon-aaí tínaaemba umámesa máyáawe.

20 miwíwínkémbá kae'nárai túwí'a moóráwai áwí'a Áíméniyasi isaná moóráwai áwí'a Arekesánda isa'á ti'maráúnana Sáátáánigo tátokaiye. Áánútunka'a sáwí-aimba simái tuwáyááoiye sé'a ti'maráúnana Sáátáánigo tátokaiye.

2

Áánútumpa'a námúnaa sen-kwásái.

1 maarán-áímbá simátimiyo sé'a kwésimamune. Áánútumpa'o námúnaamo kwéseмба anón-tantaa'an-iyé. mindáyavesa námúnaamo kwéseмба Áánútu amápa-kwaasi túwa'naa ínkwáe sésa kwéaisaa-esa súwi kwésewe.

2 Áánútu anón-kwaasiye kenká'á kárákwiraan-kwaasiye túwa'naa ínasa námúnaa síyamba paru umáíya moórávinta méta Áánútuntaveta imáyáa éta arupí umáíya ménaumne.

3 mirán-dámúnáámó sembá Áánútu aúranka'a kawe'á umái sewaná póna aamoí éna kwemá sáwí-imayaavinkembo iyásínkáiwaiya póna aamoí kwéiye.

4 Áánútu amáparawai sáwí-imayaavinkemba iyátinkainasa kwená árair-aimba isánááontavena arááíma kwétaiye. miráyávésamo amápa-kwaasiyavesamo imáyáa ésamo Áánútumpa'o námúnaamo kwéseмба kawe'an-iyé.

⁵ Áánútu mimbóráwái máyáísana Áánútuwe kwená kwaásiyeti avumpimbó máyáimba mimbóráwái ména minkwáásígó áwí'a Ísu Káráísiti ména kwaási Áánútunte kwétarutinkena

⁶ amáparawai sáwí-imayaavinkemba iyátinkanaumne séna taaira'á pukáiyé. Áánútu amáparawai kentí sáwí-imayaavinkemba iyátinkanaumne séna mirán-kánáá tíniye siráimba póna Ísu Káráisitimba ai'marówana kumpukáiyé.

⁷ miráumai Áánútu simásimena séna aantá-kwaasi-i'a éma ó'onkaa-kwaasi simátíma'mae naauwó séna sí'marówa'a kwená áráir-aintavesa áraire sénááontave'a simátíma'mae'a kwéiyune. mináimbó súnnda íma kampar-áimbá kwésumpo áráir-aimba kwésune.

⁸ naaó'-naoken-kwaasi tayorupamáí mésa Áánútuntavesa imáyáa ésa íma áwáá'a sésa íma aaisambá sésa námúnaa sénááontave'a mirán-oro kwésune.

⁹ tayorupamáí mésamo Áánútuna imáyáamo mósá maránááomba aaraimá maarámó iyávéna sirááíma kwétaiye. íma túma maé iyésa kawe'á umái unáánkwátói ésa kwaási aráá'a súrampimba sivúwóvo sésa íma konaarirí ésa

¹⁰ íma mirá-sáwí'á ésa kawe'-máyáiyé su'mai máéwasa tuwánanaaowe. aaraimó kesáváímó sésamo Áánútuntave'a imáyáa kwéune sen-ínímbó kawe'-máyáímó kwémayaantemba mirán-oro.

¹¹ aaraí íma túma maé iyésa aánoumai mésa Áánútun-aaimo kwésenkwaasi táái isánááowe.

¹² aaraimá íma kwaairá'á kárákwiraawai mésa kwaai túranka'a íma komésa aai kwésimatimesa aánoumai máyáawe kwésune.

¹³ naaóv'á Áánútu Áándamumba aiva'á úmarena naaémba awainínkómbá Ívimba úmakaintave'a mináimbá kwésune.

¹⁴ Sáátáánigo íma Áándamuntavena siráivo Ívintavena kampar-áimbá simámuwana áraire séna aiva'á Áánútun-aai káráyukaiye.

¹⁵ ánivo aaraimá iyámpóímo matínkáiyambo éna sáwí'a umái mémpinkemba Áánútu tirániye. aaraimó Áánútunka'o agevamáímo mésamo kwená imáyáamo ésamo arupí umáímo aánoumaimo maí'mai'o úmae iyésamo mirámó íyanamo éna Áánútu sáwí'a umái mémpinkemba tirániye.

3

Ísóigona kwaásira'a kárákwiraawaiti kwaasái.

¹ évakarawaimo Áánútuna kwaásira'a kárákwiyi-mayai mayánáe síyawaimo ésa tirááímo taí-máyái kawe'-máyáímán-iye siráamba mináimbá áráir-aimban-iye.

² moóráwaimo Áánútuna kwaásira'o kárákwiraiwaina mayáímó mayáíndawai maarán-kwáásígómán-iye. kwempímbá íma sáwí-aimba kwáyáíndawai éna mimbórá-ínímbá makáíndawai éna arupí umái kawer-ímáyááwé su'mai kwéíndawai éna kwenáwí'a mósá maréwai éna namu-kwaasí naambá tiména toómbá tiména índawai éna Áánútun-aai kanaán-umai simátíma'maena kwéiyíndawai éna

³ íma uwo'aó'-nómbá námae naaéna uwo'aó'á índawai éna íma aaisan-áimbá séna paru umái máyáíndawai éna íma óntantavena aúran-anda kwéíndawai éna

⁴ kwená naaúmpa'a máyáan-kwaasira'a kawe'á umái kárákwiraindawai éna kwená iyámpói kwentávésa ésa kwenáái kwéisaiyawai éna mirán-kwáásígómó éna Áánútuna kwaásira'o kárákwiraiwaina mayáímá mayániye.

5 moóráwaimo kwená aarai-iyámpóira'o ímo kawé'ó umáímo kárákwirairindawaimo éna Áánútuna kwaásira'a íma kanaán-umai kárákwiyiniye.

6 ívé'o Áánútuntavenamo ísáimaimo tındawaimo éna Áánútuna kwaásira'a kárákwirairiwaina mayáímá íma mayániye. mirán-kwaásígómó mimbáyáímó maénamo éna kwenáúma maé iyínana Sáátáánigomo sáwí-meyambo mayánínteni'a mirá íniye.

7 kwembá simái sáwí'a umánkáavo Sáátáánigo tamaimái kweivarí'a iváínivo Áánútunopa'o ímo tiráan-kwaasigwara'o sésamo kaweré su'mai umái máyáiwaiman-iyé síyan-kwaasigomo éna mirán-kwaásígówé su'mai Áánútuna kwaásira'a kárákwirairiwaina mayáímá mayániye.

8 Áánútuna kwaásira'a kárákwiraawai kwétuwa'naa-owai maarán-kwaásímán-owe. arupí umái máyáiyawai ésa íma kaumbo-káér-imayaamo tokáiyawai ésa íma uwo'aó'-nómbá námae nááiyawai ésa íma óntantavesa túran-anda kwéiyawai ésa

9 tirunkakémbó árrair-aimbo isésamo kwéomba Áánútuna árrair-ainkona ááimba tátoraawai ésa

10 mirán-kwaásímá ésa Áánútuna kwaásira'a kárákwiraawai kwétuwa'naa-owaiti mayáímá mayánááovo aiva'á miwítí mayáímá tuwánewasamo kawé'ó íya'o é'a mimbáyáímá tíméro.

11 mirá íyasamo ésa miwí tuwainímbáá'a maarán-ínímbán-owe. kawé'á umái máiyawai ésa íma kwantánaanta-aimba kwéesen-inimba pósa arupí umái mésa amápa'-mayai kawé'á umái kwémayaawe.

12 Áánútuna kwaásira'a kárákwiraawai kwétuwa'naa-om-bayaima kwémayaawai maarán-kwaásímán-owe. kímбора-inimba mapá kuráawai ésa miwítí iyámpóirare miwítí naáúmpa'a máyáan-kwaasirare kawé'á umái kárákwiraawai ésa mirán-kwaásímó Áánútuna kwaásira'a kárákwiraawai kwétuwa'naa-om-bayaima mayánááowe.

13 mimbáyáímó kawé'ó umáímo mayánááowai ésa Ísu Káráísitiye aráápamai máyáan-aimba asiramái simátimiyasa isésa miwí túwí'a mósá maránááowe.

árai'-monor-ainkona ááin-kwasai.

14 Tímótiyo kemá Póro sáwíyanka'a embá koawánanae sé'a kwée'a maanáúváímá kwéagaimai tuwáúmpo awánaao.

15 enópa'a kónáe sé'a onda-ámbó itáinamo e maanáúvái awané sé kesáá Áánútuna akúntá únanaya agaimakáimba símakaimba póta miráyá ónaumne síníyone. ávombo aimakésamo megwímegwigomo ávonka'o tátoraaintemba kesáá Áánútu máyáiwaina kwaásiya éta kwená árrair-aimba tátokaundayaawe.

16 árai'a árai'-monor-ainkona ááimba paárúwana anón-kwaasi éna maarán-iyé.

Ísu Káráísiti marapá'á kwaási-i'a umái paárúwana Áánútun-amanko kwentávéna séna arupí umái máyáiwaiman-iyé súwasa Áánútuna kwayó'nárawa'a kwíyómpakewai awánowasa kwaási ó'on-o'om-baravakewai kwenáái simátíma'mae kuwasá kwenááiyavesa áraire suwaná Áánútu kunái'maena kwíyómpa'a móankaraiye. mináímbá árai'-monor-ainkona ááimban-iyé.

4

kampar-ámbó simátimenaon-kwaasi paáronaon-kwasai.

¹ Áánútun-amanko avora'á séna naaén-kanaa tínsa évakarawai Ísu Káráisitimba tínaaemba umámesa Sáátáánigowe kwená kwayó'nárawaremo síyan-aimba isésa kampar-áimbó síyamba kwaránááowe siráíye.

² iramó ane'ó kaimbó áúmo pukáin-kuvinkaambo intembá tirumpimbá miraráá ínasa tirumpinkémbá íma árarir-aimba isésa tóikakene su'mai kampar-áimbá sésa

³ aaraiyé kwaaiyé mayánááomba aambá áúntinkesa évaka-tomba aambá kwéauntinkesa mirá-kámpár-áimbá síyasa naaén-kanaa tínsa évakarawai mirán-ámbá kwaránááowe. mintóntávéna Áánútu kwená árarir-aintavesa áraire síyawaiyavena séna mirán-tómbá umátinkaunda kwéne'a súwi sígwáe sé'a umátínkaraumne Áánútu siráíye.

⁴ amápa-tantaa'o Áánútumo úmakaimba kawe-tántáá'án-ivo aambá áútinkaavainivo úwoi kwéne'a Áánútuntave'a súwi seró.

⁵ námúnaaya súndayaanivo Áánútu kawe'án-íye siráimba pósa mintómbá aambá áúsinkaavainivo.

Ísuna kawe'-máiyái-kwáásí óne siráin-kwasai.

⁶ Tímótiyo simáménda-aimba Áánútuna kwaási simátíminda Ísu Káráisitina mayái-kwáásí-í'a éma po kawe-kwáásí auráníyone. toómbó nénamo asiramáimo máyáintemba Ísu Káráisitina árarir-aimba kwaré kawe'á umái simátíma'mae íyínana mináínkó asiramánkaniye.

⁷ manír-áimbá íma Áánútun-aaiman-ivo úwoi-aiban-ivo ánaaemba umámiyo. emá ayáántán-kwimai mé árai'-monor-amba kwégware enáúma kárákwiyuwo.

⁸ sùgomo kawe'ó ínkwáe-imayaamo ésamo ésa tiyáántán-kwimai mayái mayánááomba mindá kawe'án-ivo árai'-monor-ampa'a kónáe sésamo imáyáamo ésa tiyáántán-kwimai Áánútuna mayái mayánááomba mindá anón-kawe'an-íye. mirámó ésamo ésa ívékwara naaénkwara'a ménaaon-ayampa'a mimbáyáígó túwa'naa íye.

⁹ mináimbá árarir-aiban-ivo ísámai tirumpimbá tátoraaro.

¹⁰ Áánútu asirayánkwáráwái póna amápa-kwaasira'a kárákwiraiwai éna kwenááiyaveta áraire súndawaiya sáwí-imayaavinkemba kwéiyasinkaiwaimba kwéamu'mareta póta siyáántán-kwimai mayáiyá kwémayaumne.

¹¹ Tímótiyo mináimbá simátíme se mirán-oro siyó.

¹² ívé-kwaasi óndayavesa úwoi-kwaasi óne sésa sáwí'a umánkaavainivo kawe'á umái mé kawer-áimbá se imáyáa timé arupí umái mé kaweré su'mai kwéinasa Áánútun-aaiyavesa áraire sewái awánésa óndantemba mirán-oro.

¹³ enópa'o ímo kondará'ó éma kwaási túranka'a Áánútuna aúvái-kwandaavinken-aimba táámpamai simátíma'mae kwéiye agaráátinkaa.

¹⁴ ááéma entávéna Áánútu siráin-aimba simátímúwasa Áánútuna kwaásiti anóndarawa'a tiyáámba enane'á tátoresá sésa Áánútuna mayáímá mayaaó suwamá mimbáyáí máyéndayavai ónana Áánútu asirayámbá ámakaivo íma tuwé asiramái maimaé iyuwó.

¹⁵ simátimunda-aine su'mai imáyáa e mirá úmae íyínasa amáparawai awánésa sésa Áánútuntavena asiramái máyáimba póna minásíráyánkó iyíniye sénááowe.

¹⁶ enáúma kárákwimai méma simátíminda-aimba imáyáa umái kawe'á umái simátimiyo. mirámó ónda kawer-ámpá'á kwégonasa enáái ísáan-kwaasi kawer-ámpá'á kwégowe.

5

Ísóigona kwaásiti imáyáa arupí umátinkaaó siráin-kwasai.

¹ Tímótiyo anónuntantontavai égési-aimpakemba íma simátime enavontávemo aánoumaimo kwempa'ó séndantemba mirá simátimiyo. enávámaa'o óndantemba ívé-kwaasi mirámá umátinkaaó.

² enanóisaimo óndantemba áráankantomba mirámá umátinkaaó. enáúmbaa'o óndantemba ívér-inintomba mirá e kaweré su'mai umátinkaaó.

³ ketor-ínintí tíráá'maara'i. tinówaimbaara'i. mésamo ésa miwí túwa'naa oro. ánivo ketor-ínimbó timááraawimo ímo mén-inimba túwa'naa uwo.

⁴ ánivo ketor-ínintí tíráá'maara'i. tinówaimbaara'i. mésamo ésa miwí túwa'naa oro. árai'-mono-kwaasimo mésamo ésa miwítí akúmbá túwa'naa oro. mirámó íyambo ésa kárákwiamaesamo iráam-beyamba timénááomba Áánúntu aamoí íníye.

⁵ ketor-ínimbá timááraawi íma máyáan-inimba ésa sésa Áánútu kenká'a kárákwiiniye sésa Áánútumpa'a námúnaa símae kwéiyesa súwa'naa ínkwáe sésa námúnaa kwésewe.

⁶ ánivo ketor-ínimbó marapá-tántáátávésamo tirááiyavesamo ésamo ombá Áánútuna némpa'a kwémaewe.

⁷ ketor-ínintávésa sésa sáwí'a umái máyáawe seváinivo simámunda-aimba simátimiyo.

⁸ Áánútun-aaiyavesamo kamparémó sembá mindá sáwí'a kwéombanivo évakarawaimo ésamo miwítí akúnkaré miwí timááraararemo ímo kawe'ó umáimo kárákwiombo ésa Áánútun-aai tínaaemba umámakaamba mindá anó-sawí'a kwéowe.

⁹ ketor-ínimbó Áánútuna mayáímó mayánááon-inimba tivakáá-umai túwí'a agayaaó. mindá maarán-ínimbán-owe. áráankamba kesa 60 íma maisukáan-inimba ésa kimbora-kwambo maivá kuráan-inintomba ésa

¹⁰ mininíntóntávésa kawe'-máayáí kwémayaawe kwésen-inintomba ésa miwí tíráá'maaka'a kawe'á umái kárákwiraan-inintomba ésa namu-kwaasí toómbá kwétimen-inintomba ésa Áánútuna kwaási kawe'á kwéumatinkaan-inintomba ésa umbai-yántáá'ó makáan-kwaasi kwétuwa'naa-on-inimba ésa mirán-kawé'-máayáímó kwémayaan-ketor-inin-tuwi'a agayaaó.

¹¹ ívé-ketor-inin-tuwi'a íma agayaaó. miwí Áánútuna mayáí kwémaesa naaémba kwaai mayánae-imayaa ésa Ísu Káraísitinka'a asirayán-áimbá símaresa íma imáyáa ésa kwaai mayáiyasa

¹² évakarawai tuwánésa sésa Ísu Káraísitinka'a asirayán-áimbá símakaan-aimba karésa sáwí'a uráawe sénááowe.

¹³ miráumai maará ésa íma mayáí maésa nambaré su'mai naaésa íma mayáí kwémaesa kwantánaanta-aimba símae kwénaaesa náaindaantavesa kwendéi kwendei iyé-áimbá simátíma'mae naaésa aánávómó ímo senká'á ke ísaresa símae naaónááowe.

¹⁴ mindáyave'a simáme'a sé'a ívé-ketor-inimba kwaai maésa iyámpói tinkésa kawe'á umái kárákwiyesa mirámó íyamba kesáámá íma sáwí'a umáiya máyaunda pósa Áánútuntavesamo ímo aamoimó iyawai kentáásí ááimbo sivakáá ésayaamo ésa íma simái sáwí'a umásinkanaaontaaniye.

¹⁵ évaka-ketor-inimba kawer-ámbá á'a ivátuwesa Sáátáánigona sáwí-ampa'a kwégwaraantave'a súnnda-aimba kwésimamune.

¹⁶ Áánútun-aaiyavesa áraire sen-ínimbá miwí timááraavinkembo ketor-ínimbó máyáamba túwa'naa oro. Áánútuna kwaasi ketor-ínimbá timááraawimo máyáan-inimba mono'-máayáirá'ó tukáan-ontandei túwa'naa

ováínivo ketor-ínímbá timááraawimo ímo máyáan-inimba minóntándéí túwa'naa oro.

17 Áánútuna kwaási miwítí anón-kwaasi kawe'á umái kárákwiraawaiyavesa imáyáa ésa miwítí meéyámbá mósá ma'mai tíméro. minánón-kwáásívínkémbá évakarawai Áánútun-aaí asiramái simátimesa anóm-bayai kwémayaawaiyavesa imáyáa ésa miwítí meéyámbá mósá ma'mai anómba tíméro.

18 mináíntávéna naaóvá'á Áánútun-aaí aúváívimba agaimaréna séna purumakankóná mayáírá'-méyántávéna séna kwaásiti toómbá úwítí-aramba ásima piyíndayavena purumakankó aísamai tamái mapándáampa umái ásima pítúwáínka'a purumakankóná óika'a íma asááésa túwéwana úwoi ména évaka'a náníye agaimaréna siráíye. moóráva'a agaimaréna séna mayáímó máyáawai meéyámbá máyáaro agaimaréna siráíye. Áánútuna kwaási mináímbá imáyáa ésa miwítí anón-kwaasiti meéyámbá tíméro.

19 Áánútuna kwaásiti anón-kwaasi tíyó'o vaiyáíyan-aimba íma isaaó. ánivo kaumbo-káé-kwaasimo tésamo síyan-aimba miwí táái isaaó.

20 sáwí'o úmae íyówaiyavai amáparawai túranka'a asirayán-áímbá simátimiyo. mirámó inasamó ésa amáparawai táátavesa ésa miwí túra'a kárákwiyonaaowe.

21 Áánútu aúrankare Ísu Káráísiti aúrankare Áánútuna kwíyómpaken-kwayo'narawa túrankare asiramái simáme'a sé'a simámundantemba uwo kwésune. aagóná ááimbo ímo ísarendarakembo e íma aaí simátiminyone. aagóná ááimbo ísarendarakembo e kawe'á umái simátiminyone. íma kwaási taaínkaakai uré simátime amápar-aimba avoraré su'mai simátimiyo.

22 moóráwaimo Áánútuna mayáí mayáínkwáe sémo e íma ááéma usásinanke awánasuwe naaémba usásinankaaó. moóráwaimo sáwí'o kwéina íma egwára'á mirán-e kawe'á umái kárákwiyuwo.

23 Tímótiyo enarumpinkémbó áí'o énamo évaka-tawaimo áúva'o kwínamo e non-úrane su'mai íma ne taaérampinken-domba naaó sune.

24 évakarawaimo sáwí'o ombá tuwánaawasa sáwí-meyamba máyáambanivo évakarawaimo sáwí'o ombá miwítí ááimba naaémba paáriniye.

25 miráumai évakarawaimo kawe'-máayáímó máyáamba tuwánaawasa évakarawaimo kawe'-máayáímó máyáamba íma tuwánaamba mirámó kwéowaiti ááimba naaémba paáriniye.

6

1 kárákwiraan-kwaasi évakarawai meéyámbakaawasa miwítí mayáí úwoi kwémaesa óntamba íma kwémayaawai Áánútuna kwaásiyavai maanáímbá simátimiyo. kárákwiraan-kwaasi túwí'a anómba umátinke'a miwítí mayáí kawe'á umái máyáaro simátimiyo. mirámó íyasamo ésa Áánútu áwíre Áánútun-aaíye íma simái sáwí'a ónááowe.

2 kárákwiraan-kwaasi Áánútun-aaíyavesa áraire sewáíyávésa miwítí úwoi-mayai-kwaasi sésa Ísu Káráísitina kwaásimo úndantemba miwígwará'á Ísu Káráísitina kwaásima póta miwí túwí'a íma anómba umátinkanaumne seváínivo maarán-áímbá seró. Áánútun-aaíyave'o árairemo súndantemba miwígwará'á Áánútun-aaíyavesa áraire kwésewa'a sirumbá timé'a pó'a miwítí mayáí kawe'á umái máyáanda mimbáyáívínkémbá kawe-tántáá'á mayánááowe se úwoi-mayai-kwaasiyavai mináímbá simátimiyo.

Áánútuntavaimo imáyáamo ésamo máyáamba anón-tantaari'a kwéon-kwasai.

Tímótiyo simámunda-aimba asiramái simátimiyo.

³ évakarawaimo ó'on-aimbo simátimesamo kentáási Ísóigo Ísu Káráisitin-aaimo kawer-áimbó ímo kwarésamo árai'-monor-aimbo ímo kwégwaraawai

⁴ miwí túma maé iyésa amápa-tantaakona ááimba íma ísaraawe. miwívimbá sáwí-imayaa kwáyáisasa aaigóná ááintavesa sáwívar-aimba kwésesa kesááigo usáyaaitainkwae-aimba kwésewasa mirá-sáwí-áámpínkembá tirumbá sáwí'a umátinkesa aaisambá sésa túwí'a simái sáwí'a umátinkesa sáwí-imayaa umátinkesa

⁵ aaisan-áimbá símae kwénaaowe. mirámó kwéon-kwaasi miwítí imáyáa simái sáwí'a ésa árair-aimba ivátuwesa kampar-ímáyáa ésa sésa sáwívar-oisamba mayánáe sésa monor-áimbá kwégwaraawe-kampar-imayaa kwéowe.

⁶ mirán-kámpár-ímáyáa kwéombanivo Áánútuna aambó árai'o kwégwaraawai imáyáa ésa sésa Áánútuntave'o imáyáamo é'o máyaunda anón-tantaa'a isaná makáunda-oisamba mindá kanaán-iye kwésewe.

⁷ kesinóisaiya masínkónka'a íya óísanta makáawanasaya másínkaraawe. púwóndaya íya óísankwarata maimaéta puwónaumne.

⁸ unáánkwátóiyé toóné makétaamo éta séta mindá kanaán-iyeya sénaundayaaniye.

⁹ óísamba mayánáe-imayaawe su'mai owái misáwí-ímáyáaó tavisínana sáwí-yantaatavesamo tirááiyavesamo íyan-tantaako miwí tátorainasa sáwí'a umái mésa ánásanawe.

¹⁰ ó'on-o'o-sawi-imayaaona ááimba óntamba mayánáe-imayaayavesa aamoí kwéowe. évakarawai óntamba mayánáe-imayaawe su'mai kwéesa Áánútun-aai ivátuwesa umbai-yántáá'á maésa tirunkó umbái kwétaisasa máyáawe.

Áánútu aúranka'a arupí umái maiyó siráin-kwasai.

¹¹ Tímótiyo emá Áánútuna kwaási éma mirán-tántáákómbá ánaaemba umáme Áánútu aúranka'a arupí umái mé kwentávái imáyáa kwéema amápa'-mayai kawé'á umái kwémae imáyáa kwétime Áánútuntavai asiramái aanoumai mé mirán-tántáátávái ayáántán-kwimai máyaane.

¹² kwaásimo meéyámbó mayánáesamo isaaisésamo kontembá emá Áánútun-aaiyavai áraire kwése ayáántán-kwimai minámbá kwaré aúnaí'a umái maí'mai'a kwéonda-amba kwa'maé iyuwó. ááema sáwíva-kwaasi túranka'a paárumai séma Ááútun-aai árair-aimba pó'a kwenká'á agevamái máyaumne sundará'á Áánútu entávéna aúnaí'a umái maí'mai'a kwéone siráiyé.

¹³ Áánútu amápa'a máyáawaiti ááinkontave'a imáyáa é'a Ísu Káráisiti aaimó isái-náúmpá'á anón-kwaasigo áwí'a Póntiyasi Páírátimba kawer-áimbá simámakaiwaintave'a imáyáa é'a embá asiramái simáme'a sé'a

¹⁴ kentáási Ísóigo Ísu Káráisiti marapá'ó ímo kunkáindara'a kwemó siráin-aimba kwa'maé kwéiyé kaweré su'mai kwéonasa awánésa sésa mináimbá árair-aimban-iye sénááowe kwésune.

¹⁵ Áánútu Ísu Káráisitintavena séna kumuwó sínda-tawai kumíníye. Áánútu kaweré su'mai kwéiwai éna kweyáa amáparawaira'a kárákwiraiwai éna amápar-asirayankwara-kwaasi kwená asirayánkó usáyaaitaraiwai éna amápa-kawaa-kwaasira'a kawáá uráiwai éna

¹⁶ kweyáá íma puwíníwai éna ó'ora-sagayanka'a máyáiwai isasá mirá-ságáyánká'á íma kwaási kanaán-umai koménaaowe. Áánútumba amápa-kwaasi íma túrandei awánésa íma kanaán-umai túrandei awánanaaowe. kwenáwí'a anómba kwaíkwai'a kwéisana kwená asirayámbá kwaíkwai'a kwéimba mindá árain-aimban-iyé.

¹⁷ Tímótiyo óisankwara-kwaasiyavai asiramái simátime se íma túma maé iyé'a íma óisantave'a aamoí é'a mindá ánásanin-tantaa'a íma amu'maré'a mé'a Áánútu amápa-tantaa'a kwésimiwaintave'a amu'maré'a mé'a aamoí oro simátimiyo.

¹⁸ moóra-aimba óisankwara-kwaasi simátime se kawé'-máyái kwémae'a túwa'naa úmae kwéiyé'a óisamba taaínkaakaumai tíma'mae íyóro.

¹⁹ mirámó é'o é'a mirámó íyan-tantaatave'a naaémba keinárawa'a túwa'naa ínín-tantaa'a kwáyaina'a mirámó é'a kawé'á umái ménaaowe simátimiyo.

²⁰ Tímótiyo Áánútu simámakain-aine agaráárankarain-aine kárákwimai kawé'á uwo. Áánútun-arááímo ímo kwáráan-kwaasi úwoi-aimba kwésevo mináimbá ánaaemba umátimiyo. kampa'á sésa amápa-tantaa'a ísaraumne sésa aainakákémbá aaisambá símae kwéiyon-aimba ánaaemba umátimiyo.

²¹ évakarawai sésa amápa-tantaa'a ísaraumne sésa pósa Áánútunka'a agevamáímo máyáan-amba ivátukaawe.

Áánútu amáparawai úwoi kwétuwa'naa-intave'a námúnaa kwésune.
kemá Póro súnda-aimba ánásaiye.

2 Tímóti

Ísu kwíyómpa'a irówana Póro moórá-kwaai aiyayaan-umai sísamaivakemba avakaeté-iyaiyo. miráumai-ima maisuwéna Tímótina imáyáa éna maanáimbá agaimái tuwówana kwenópa'a kuráiyé. Ísun-aaí simátíma'mae iyúnkakemba Árómaa-naopa'a ándáva'a ánkarrowana ména Tímóti Ísóigona kwaásira'o kárákwirontavai imáyáa éna maanáimbá agaimarówana kwenópa'a kuráiyé.

¹ Tímótiyo kemá Póro maanáimbá maanáúváivimbá agaimaráúmpo isaaó. Áánútu kwená imáyáavinkemba kentávéna séna aantá-kwaasi-i'a éma Ísu Káráisitín-aaí kosimátíma'mae naauwó séna si'mákaiye. Áánútu asiramái séna Ísu Káráisitíye tarúmai máyáamba pó'a aúnái'a umái maí'mai'a ónááowe siráin-aimba kosimátíma'mae naauwó séna si'mákaiye.

² Tímótiyo kesááninkaamba éma sirumbó kwéamundawai ómpo maanáimbá maanáúváivimbá agaimaráúmpo isaaó. Áánútu kentáásivowawe Ísu Káráisiti kentáásí Ísóigowe úwoi áwa'naa ésarai tirumbá umánkesarai paru umánkaayantave'a námúnaa kwésune.

³ kesíkwá'námo Áánútumbo kwakáantemba kemá mirá kwéunana mindáyavena kesirumpimbá íma aai kwáyáiyé. Áánútumpa'a námúnaa kwésunda entávé'a imáyáa é'a aasiyaasi áísaa umai súwi kwésimankaumne.

⁴ ivi'ó tamásínkaraanda imáyáa é'a ókwara'a awánanae-imayaa úmae kwéiyé'a embó awánaanda sirunkó anón-kawe'a íniye.

⁵ Ísu Káráisitín-aaiyavemo árairemo sendá ímo óikakembo séndamo arunkakémbó séndayave'a imáyáa kwéune. aiva'á enaráárámá áwí'a Árówisi Áánútun-aaiyavena áraire siráimba minkákémbá enanó áwí'a Yúnisi Áánútun-aaiyavena áraire siráimba egwará'á mirá kwée Áánútunka'a agevamái máyaanda árai'a mindá ísaraumne.

⁶ mindáyave'a simáme'a sé'a Áánútumo asirayámbó ámakaimba tátoke kwená mayái mayaaó. Áánútuna mayáímó mayáníyondayave'a siyáamba ane'á tátoraawanana Áánútu asirayámbá ámakaiye.

⁷ Áánútu imáyáaya símakowata asiramáiya méta íya saátaveta éta imáyáaya kwétimeta kesúrata kárákwimai kawer-urétaaya úndaya po Áánútumo asirayámbó ámakaimba tátoke kwená mayái mayaaó.

⁸ mindáyavai kentáásí Ísóigo siráin-aimba kwésimatimendayavai íma áá'a kaíno. Ísóigona kwaási-i'a úndarakemba ándáva'a sínkaraawa'a máyaundayavai íma áá'a kaíno. Áánútu asirayámbá kwéamimba po áséi-kwasai kwésimatiminasamo áí'o índai'o umánkanaaomba sí'o úni'o umásínkaraantemba umánkanaaomba íma imáyáa éma asiramái maiyó.

⁹ Áánútu séna sáwí-imayaavinkemba iyátínkáana'a kaweré su'mai umái máéro siráiyé. kesáá kawé-máyái mayáundayavenaya ímanivo kwená imáyáavinkemba séna úwoi túwa'naa ónaumne siráimba póna kentáásí sáwí-imayaavinkemba iyásinkena séna kaweré su'mai umái máéro siráiyé. ááínka'a Áánútu maramá íma taróruronka'a Ísu Káráisitina mayáiyávéna imáyáa éna séna úwoi túwa'naa ónáe'a to'mayaa úne siráiyé.

¹⁰ Áánútu kentááyávénawe séna to'mayaa uráimba paárúwana Ísu Káráisiti marapá'á kuména kentáásí sáwí-imayaavinkemba kwéiyasinkaiye.

kwaási púwówaina ááimba kwemá usáyaaitena ánásasuwowasa kwíyómpa'a aúnaí'a umái mai'mai'a ésa íma puwónááowe. mináséí-áímbá paárúwata ísaraumne.

¹¹ mináséí-kwásái simátimenaundayavena Áánútu simásimena séna aantá-kwaasi-i'a éma ai'maráana maanáseí-kwásái simátíma'mae naauwó súwa'a

¹² mirá ówándarakemba sí'a úni'a umái ándáva'a sínkarqawa'a mé'a íma sigaeýávé'a kwéune. moóráwain-aaiyave'o árairemo sé'a kwenká'ó agevamáímo máyaundawaimba awáné'a símakaim-bayai kwégarakwiyisa'a mináímbá árair-aimban-iye súnda pó'a íma sigaeýávé'a úne. Áánútu kwaásimo máyáawaina ááimba tísaa ínín-kanaama íma tiráindara'a símakaim-bayai kwégarakwiyiye.

¹³ Tímótiyo árair-aimba simámakaunda arumpimbá tátore kwaré Ísu Káráísitiye tarúmai mé kwenááiyavai áraire kwése kwembá arumbá amé mirá úmae iyuwó.

¹⁴ Áánútu árair-aimba simámakaimba Áánútun-amanko kentáásirumpimba máyáimba po kwená asirayándéi minaráír-áímbá kárakwiyuwo.

¹⁵ Ésiyaa-maravaken-kwaasi amápa'a tínaaemba umásiyukaampinkemba kae-kwáásí moóráwai áwí'a Vísérasa isaná moóráwai áwí'a Émósénisi isamá mináímbá ísaraane.

¹⁶ moóráwai áwí'a Ónésívorasa kesópa'a tóyo éna kawer-áímbá simásimena kesí imáyáa aúnaí'a umásinkena ándáva'o máyaunda íma agaeyávéna isa'á mindáyave'a Ísóigompa'a námúnaa súnda Ónésívorasa kwená naaúmpa'a máyáan-kwaasiye kawe'á umátinkaniyone sé'a námúnaa kwésune.

¹⁷ kwemá Árómaa-naopa'a taména sivakáá úmae kwéiyena ándáva'o máyaunda tasuwánéna kesí imáyáa aúnaí'a umásínkaraiye.

¹⁸ ááéma Évésasi-naopa'a komáyaawanana sáwíva-tawai kwemá súwa'naa úwa á'a awánaraane. mirá uráintave'a sé'a Ísóigo kwaásimo máyáawaina ááimba tísaa ínín-kanaa tínana Ísóigo kwentávéna arumbá umánkaniye súne.

2

i-kwáásímó asiramáímo máyáantemba miráumai asiramái maiyó siráin-kwasai.

¹ kesááninkoo Ísu Káráísiti úwoi kwéawa'naa-ivo asiramái maiyó.

² sáwíva-kwaasi túranka'a simátimewanda-aimba isé kawer-ímáyáágwárá-kwáásí asiramáímo máyáawai kawe'ó umáímo simátimenaaowai simátímínasa miwígwárá'á tátokesa simátíméro.

³ i-kwáásímó umbai-yántáá'ó tímémbo asiramáímo máyáantemba Ísu Káráísitina kwaási-i'a óndarakemba embá umbai-yántáá'á ámémbanivo asiramái maiyó.

⁴ i-kwáásí miwítí anóndako aamoí ínkwaé sésa kwenáái kwégwaresa íma ó'on-o'on-tantaatavesa imáyáa kwéesa anóndakona mayáiyávésa imáyáa kwéowe.

⁵ isaaisésamo kwégontemba moóráwaimo kwená anóndakon-aaimo isénamo isaaisénamo iyénamo éna meeyámbá mayáníye.

⁶ kígauva'o asiramáímo kárakwiyowaimo ombá toómbó akarái-kánaámó tísasá aiva'á áká'mai kwénaawe. mináímbá imáyáa é Ísu Káráísitiye asiramái maiyó.

⁷ simámunda-aimba imáyáa inaná Ísóigo imáyáa amína mináínkóná ááimba isáníyone.

⁸ Ísu Káráísiti Tévíti aísavutantambo uráiwai puwéna usásinkaiwaintavai imáyáa uwo. mináímbá áséi-kwasai simátímakaunda-aimban-iyé.

⁹ mináséi-kwásái simátimewandarakemba ándáva'a másinkesa sáwí'o uráiwaimbo aiyáyaanka'o asááúmaesamo máánkaraantemba kembá síyayaanka'a asááúmaesa sí'a iní'a umái ándáva'a másínkaraavo kemá úwoi ménaumpo Áánútun-aaigo kóyáwé ínasa ísáaro.

¹⁰ mindáyave'a Áánútumo kwéitamairain-kwaasiyave'a imáyáa é'a pó'a umbai-yántáátávé'a íma imáyáa é'a máyaumne. Ísu Káráísiti miwítí sáwí-imayaavinkemba tí'maena kawepá'á métinkainasa ságayan-ayampa'a maí'mai'a ónááontave'a umbai-yántáátávé'a íma imáyáa é'a asiramái máyaumne.

¹¹ maanáímbá árrair-aimban-iyé.

Ísu Káráísitiye tarúmaiya máyaundaya póta puwétaamo éta kweséya ménaundayaaniye.

¹² umbai-yántáátávé'ó imo imáyáamo éta asiramáimo métaamo éta kwaásira'o kárákwiyintemba kesáágwárá'á miráyá ónaumne. sínaaembo umámenanayaamo éna kentáágwárá'á mirá íníye.

¹³ kwenááiyavetaamo árrairemo sirétaamo ivátúwáananayaamo éna kwemó sintembó mirámó kwéena íma kanaán-umai tuwéna ó'on-aimba síníye. mináímbá árrair-aimban-iyé.

Áánútuna mayái arupí umái maénana aamoí umánkaino siráin-kwasai.

¹⁴ Tímótiyo Áánútu aúranka'a maanáímbá simái ságamatime asiramái simátíma'mae iyé sé maanáímbá imáyáa oro. úwoi-aintave'a sáwívar-aimba kwése'a áwáá'a kwésevo mináímbá ivátuwaaro. mináímbó isáíyananamo éna mináínkó íma kawé'á umátinkaina'a sáwí'a ónááovo sún-da-aimba simátíma'mae iyuwó.

¹⁵ maarán-kwáásí-í'a ónáe se mirán-uwo. árrair-aimbo arupí umái simátímíndawaima éma Áánútuna mayái-kwáásí éma ená mayáiyávái íma aigaeyávái ínáyondawai éma mirámó émo e Áánútu aúranka'o ménda simámena séna kawé'á umái máyaane síníye.

¹⁶ úwoi-aimba Áánútun-arááimo ímo kwaráan-kwaasi kwéesen-aimba ánaaemba umátimiyo. mirán-áímbó kwéesen-kwaasi Áánútuntavesa imáyáa íma kwéesa sáwísawaa úmae kwéiyowe.

¹⁷ sóyavitausambo énamo amápa-kuva'o intembá miwí tááigo kóyáwé ímbá pósa sáwí'a ónááowe. miwíwínkembá kae-kwáásí túwí'a moóráwái áwí'a Áíméniyasi isaná moóráwái áwí'a Váírítasae

¹⁸ minkáé'nárai árrair-aimba ivátuwesarai sésarai puwúndavinkenta á'a usásinkaunda póta naaémba ó'a íma usásinanaumne séyasa ísésa évakarawai Ísu Káráísitin-aaiyavesa kaer-ímáyáá kwéowe.

¹⁹ ávombo asiramáimo aimaráantemba Áánútu ávonkaan-tantaa'a asiramái aimaréna minká'á aúvái agaimaréna séna Ísóigo kwená kwaási á'a tuwánaraiye séna moórá-aimba agaimaréna séna Ísóigona kwaási únemo sewái sáwí'o kwéomba tínaaemba umáméro agaimaréna siráiyé.

²⁰ moórá-aimba simáménda isaaó. anón-daumpa'a évaka-taave'a marésa évaka'a ságayan-ontandei úmakaan-taave'a marésa évaka'a taainéi úmakaan-taave'a marésa évaka'a karí'-máranéi úmakaan-taave'a marésa anón-kanaawe su'mai óntan-taavepinkemba nésa úwoi-kanaa taai-taavépinkembá kwénaawe.

21 simátímakaunda-sawi-mayaigombo tínaaembo umámesamo kawé'ó umáimo máyáawai kawé-táávékáámbá umái mésa Áánútuntavesa imáyáa kwéesa Áánútumo kawé'-máyaí timíníntavesa to'mayaa umái máyáawe.

22 ívé-kwaasimo sáwí-yantaatavesamo tirááyavesamo ombá ánaaemba umáme arupí umái méniyonda-imayaa e Áánútun-aaiyavai áraire símae iyí-ímáyáá kwétime paru umái mé tirumpimbó kaweré su'mai imáyáamo ésamo Ísóigompa'o kwéaisaa-esamo súwa'naa ínkwaé sésamo ontembá mirán-uwo.

23 úwoi-aintavesamo sáwívar-aimbo kwéseмба mináínkákémbá áwáá'o kwéseмба isaraampo ánaaemba umámiyo.

24 Ísóigona mayáí-kwáásí íma aaisambá sésa paru umátinkesa kanaán-umai agaráátinkesa áwáá'o sembá tasí umátinkesa

25 kwempa'á mésa miwímó kentááimo arááísén-kwaasiti imáyáa kawé'á umátinkesa mirámó íyanamo éna Áánútu imáyáa timínasawa Áánútunopa'a tésawa árair-aintavesa áraire sénááo. íya sénááo. mindáyavesa Ísóigona mayáí-kwáásí amu'marésa ménaaowe.

26 Sáátáánigo kesí imáyáa ígwáe séna miwí tátokaiye. árair-aintavesamo árairemo sésamo ésa kawer-ímáyáá ésa Sáátáánigomo tátotuwenamo máyáimpinkemba tuvíyuwesa Áánútunopa'a ténááowe.

3

naaén-kanaaona kwaasí.

1 Tímótiyo naaén-kanaamo tínanamo umbai-yántáá'ó paárinintavai imáyáa uwo.

2 minkánáávímbá kwaasí maará ónááomba kesáváyé su'mai aamoí kwéesa óntantavesa aamoí kwéesa kesávésa kawé-kwáásí úne kwésesa kentúma maé iyésa évakarawai simái sáwí'a umátinkesa tinóvowi táái kwéaraaisesa túwa'naa owáiyávésa íma súwi kwésesa Áánútuntavesa íma imáyáa kwéesa

3 miwítí kwaasí íma imáyáa timésa tói'o matuwé máyáamba íma paru ésa kampar-áimbá simátinkesa miwí túra'a íma kárákwiyesa ááite kwétiyesa kawé-tántáátávésa tíyántavesa kwéumatinkesa

4 namuro-kwáásíyávésa miwítí kwaasí kwéagaraatinkesa sáwí'a umátínkáaro kwésesa sáwí-amba ááéma kwégwaresa miwí kentúma mósá marésa sáwí-yantaatavesa tirááyavesa kwéesa aamoí ésa Áánútuntavesa íma aamoí ésa

5 kwaasí túranka'a mono-kwáásí úne kampa'á kwésesa Áánútuna asirayámbá tínaaemba kwéumamevo mirámó kwéon-kwaasi ánaaemba umátimiyo.

6 miwívínkémbá évakarawai ó'on-o'on-daumpa'a iyésa ímo kawer-ímáyáámó on-íníntávésa kampar-áimbá sewasá isésa miwí tááiyavesa áraire kwésewe. minínímbá sáwí'a owaná anóni'a isasá mirá-sáwí-yántáá'á tirááyavesa kwéowana misáwí-yántáákó miníníntómbá tátokaiye.

7 miníníntómbá amáparawai táái isésa íma kanaán-umai taaímbai isésa árair-aimba tátokaawe. mindáyavesa mirán-kámpá'-mónó-kwáásí tááiyavesa áraire kwésewe.

8 naaóv'á Mósésima máyonka'a kae'nárai túwí'a moóráwai áwí'a Yánisi úwana moóráwai áwí'a Yámbárisiyemo Mósésin-aaimo arááírayantemba minkámpá'-mónó-kwáásí miráumai árair-aimba araaisésa imáyáa sáwí'a ésa tóikakemba Áánútun-aaiyavesa áraire kwésevo

⁹ sáwíyan-kanaawe su'mai mirá ónááowe. miwí kampar-áimbá kwésesa máyáamba tuwánésa sésa kampa'-mónó-kwáásímán-owe sésa miwí táái íma kwaránááowe. naaóvá'á Yánísiye Yámbárisiyemo sirááiyán-kampar-aintavesa mirá siráawe.

áráir-ainkomba táto'mai maiyó siráin-kwasai.

¹⁰ miwí mirá kwéovo emá íma mirá uráampo naaó'-nao-kwaasi simátimunda-aimba isé kemó máyaundawaina ááimba suwáné kemó kwénaaundawaina ááimba suwáné uréma po mináimbá kwégwaraane. Áánútuwe aráápamai maé'a paru umái mé'a imáyáa timé'a umbai-yántáápímbó asiramáímo máyaunda-aimba ísaraane.

¹¹ Ántíoku-naopare Áíkóniyaa-naopare Árísitaa-naopare máyaawandara'a umbai-yántáá'á simésa sí'o úni'a umásínkówa'a íma imáyáa é'a asiramáímo máyaawanda suwánaraane. kempímbá anón-umbai-yantaa'a kwáyombanivo Ísóigo mimpínkémbá síkaiye.

¹² íma kené su'mai sáwí'a umásinkesa maarán-kwáásígwará'á sáwí'a umátinkanaaowe. Ísu Káráísitiye tarúmai mé'a kwentávé'a imáyáa é'a mé'a mirá ónáe sewái umbai-yántáári'a umátinkanaaowe.

¹³ sáwí-kwaasi kampar-áimbá kwésesa ó'owiti imáyáa koyavisewái sáwí'a úmae iyésa évakarawai kampa'á simátiyuwewasa miwí kampa'á mésimatiyuwanaaowe.

¹⁴ emá íma mirá indá simátímakaunda-aintavai áraire asiramái sé mináimbá asiramái tátoraa. mináráír-áimbá simátímakaundawaiya kawé'á umái suwánaraanda po mináimbá asiramái tátoraa.

¹⁵ emá iyámpói máyóndara'a Áánútun-ai aúváí-kwandaavinken-aimba simátíma'mae iyúmba ísaraanda ívékwara'a kwéisaane. Áánútun-ai aúváí-kwandaavinken-aimba kwéawanaawai kawer-ímáyáá ésa Ísu Káráísitin-aiiyavesa áraire kwésewana Áánútu sáwí-imayaavinkemba kwéiyatinkaiye.

¹⁶ Áánútu imáyáa timúwasa Áánútun-ai aúváí-kwandaavimba amápar-aimba agaimakáamba pósa mináúváí-kwándááívínkén-áíndéi Áánútuna aamba agaráátinkesa sáwí'o uráantavesa asiramái sésa sáwí-imayaa arupí kwéumatinkesa kaweré su'mai umái ménaaon-amba kwéagaraatinkaawe.

¹⁷ Áánútuna mayái-kwáásímó Áánútun-ai aúváí-kwandaavinken-aimbo ísámaimo kawé'ó íyanamo éna mináínkó kawé'-máayáí-kwáásí-í'a umátinkainasa Áánútumo kawé'-máayáímó timíním-bayai asiramái kawé'á umái mayánááowe.

4

¹ Tímótiyo Áánútu aúrankare Ísu Káráísiti pukáan-kwaasiye túvamai úwoi máyáan-kwaasiye miwítí ááimba tísaa íníwai aúrankare asiramái simáme'a sé'a Ísu Káráísiti marapá'á kumínín-imayaa é'a kwená kwaásira'a kawáá ínín-imayaa é'a asiramái simáme'a sé'a

² amápa-kanaa Áánútun-ai asiramái simátíme kawé-kánáámó índa simátíme sáwí-kanaamo índa úwoi mindágwara'a simátíme kwempakémbá kwésimatiminana mináínkó tirumbá kwantáínasa isáiyama miwítí imáyáa arupí umái asiramátinke simátíma'mae iyé íma ivátuwaa.

³ naaémba moóra-kanaa tínsa áráir-aimba íma ísámae iyónááontavai ívé'a áráir-aimba simátíma'mae iyuwó. naaémba moóra-kanaa tínsa sáwí-yantaatavesa tirááiyavesa kwéesa aamoí ónááon-aimba simátimenaon-kwaasiyavesa tivakáá ésa miwí tááiye su'mai isésa

⁴ árar-aimba tínaemba umámesa manír-áimbá isánááombanivo
⁵ emá asiramái ménana umbai-yántáá'ó enópa'o tínimba asiramái méma
 Áánútun-aa simátíma'mae iyé kwená mayái kwémae ánásaa.

⁶ Áánútuntavesamo imáyáamo ésamo nombó atíyuwaantemba sáwiyanka'a
 kembá Póromba sínkamiyana kesí naaeó miráumai kumína'a puwónaumne.

⁷ isaaisésamo kwégontemba kawé'á umái kwégwe'a ayááír'á komé'a
 Áánútuna árar-aimba tátoke'a simátímakaunda

⁸ Ísóigo kesí meeyámbá tátokaimba póna arupí umáimo máyaunda-
 anonda simíníye. naaémba Ísóigo arupí umái-meyambo timíníwai siména
 íma keyáá kembá siména marapá'ó kumíníntavesamo aamoimó ésamo
 amu'makáawaigwara'a kwétimena simíníye.

⁹ Tímótiyo sáwiyanka'o kesópa'o tíníyonda-imayaa kwée maiyó.

¹⁰ moóráwai áwí'a Tímási marapá-tántáátávéna aamoí éna póna siyuwéna
 Tésárónaikka-naopa'a kówisana moóráwai áwí'a Kéréséni Káresiyaa-
 marava'a kówisana moóráwai Táítási Táómésiyaa-marava'a kówisana

¹¹ Árúku kweyáá kesé máyáivo Máákaamba koái'mae kesópa'a tiyó. Mááka
 tasúwa'naa umai Áánútuna mayái tamayáníye.

¹² moóráwaimba Tikikásaamba ai'maráúnana Évésasi-naopa'a kóuraiye.

¹³ ááéma Táróasi-naopa'a kesí kwáá'a tuwááwánana Kápása kárakwiraivo
 maimaé téma aúvái-kwandaigwara'a aiva-tántáá'á sáwíyan-auvaigwara'a
 maimaé tiyó.

¹⁴ moóráwai áwí'a Arekesándaa kwená mayái kópaa-ontandei évaka-
 tantaa'a kwéiwai anómbe sáwí'a umásínkáimba póna Ísóigo anondá sáwí-
 meyamba amíníye.

¹⁵ Áánútun-aa simátimewanda kwemá simái arááísukaivo kwembá
 kárakwiyuwo.

¹⁶ aiva-táwaimo aaimó simásínkáamba mináimbó sénáe'o kwéunda
 amáparawai íma sááyavo tésa siráváyáawa'a Áánútuntave'a íma anondá
 sáwí'a umátinkaaó súne.

¹⁷ miwí íma siráváyáawana Ísóigo sirávayena asirayámbá símísa'a
 Áánútun-aa amápar-aimba simátímakaunda íma Yútaa-kwaasira'a
 ivo ó'onkaa-kwaasira'a siráunda ísaraawe. áwáávitemo in-iyánkó
 óipinkembo mayauwénamo kawepá'ó móánkáintemba Ísóigo aavimbá
 kwémaisinkaampinkemba síkena

¹⁸ sáwí'o kwéumasinkempinkembo éna sí'mai kwíyómpa'a kwemó
 kwégawaaipa'a kawé'á umái mósinkaniye. kwená ságayambo kwaíkwai'o
 ínimba árar-aimban-íye.

¹⁹ Párisikaante Ákwíraante simátime se kawé'á umái máékaiyo siyó.
 Ónésívorasaante kwená naaúmpa'a máyáan-kwaasiye simátime se kawé'á
 umái máéro siyó.

²⁰ Érásátasi Kórinti-naopa'a máisana Tóvimasa áí'a kwéuwa'a Máíritasi-
 naopa'a auwé'a tiráumne.

²¹ áú'o sií-kánáá íma tiráina imáyáa é kesópa'a tiyó. Yúpúrasawe
 Púténsiye Áráínásawe Kírótiyawe amápa'a Áánútuna kwaásiye entávésa
 sésa kawé'á umái maiyó kwésewe.

²² Ísóigo keinárawate ména úwoi kwétuwa'naa-intave'a námúnaa
 kwésune.

kemá Póromo súnda-aimba ánásaiye.

Táitási

Ísu kwíyómpa'a irówana Póro moóra-kwaai aiyayaan-umai sísamaivakemba avamoraé-ya'iyó. miráumai-ima maisuwéna Táitásina imáyáa éna maanámbá agaimái tuwówana kwenópa'a kuráiyé. Ísun-aaí simátíma'mae iyúnkakemba ándáva'a ánkárowana ména Táitási Kírítimarava'o Ísóigona kwaásira'o kárákwirontavai imáyáa éna maanámbá agaimái tuwówana kwenópa'a kuráiyé.

¹ Táitásiyo kemá Póro moóra-aimba sénaumpo isaaó. kemá Áánútuna mayáí-kwáásí é'a Ísu Káráisitina aantá-kwaasi-i'a umásinkena si'mákaiwai úne. Áánútumo kwéitamaraín-kwaasi kwesé aráápamai maí'mai'a kwéesa árai'-monor-aimba ísámae kwéiyesa Áánútuna aampa'ó kwéiyontavena Ísu Káráisiti mináímbá simátimiyo séna si'mákaiye.

² naaóvá'á Áánútu ímo kampa'ó kwéiwai áraír-aine su'mai kwéiwai asiramái séna kwéitamaraunda-kwaasi aúnái'a umái maí'mai'a ónááowe súwata áraír-aimban-iyé kwéseta máyaumne.

³ Áánútumo imáyáamo urón-kanáa tíníye kwéuwana Ísu Káráisiti kwenáái simátimuwana Áánútu simásimena séna kesáái simátíma'mae iyuwó séna kentáásí sáwí-ímayaavinkentaamo kwéiyasinkaiwaiya mináímbá siráiyé.

⁴ Táitásiyo maanámbá maanáúváíwímá agaimaráúmpo isaaó. Ísu Káráisitinka'o agevamáímo maúndantemba emá mirán-umai méma árai'a kesááninkaamba ómpo isaaó. Áánútu kentáásíwowe Ísu Káráisiti kentáásí sáwí-ímayaavinkentaamo kwéiyasinkaiwaiye úwoi áwa'naa esarai paru umánkaayantave'a námúnáa kwésune.

Táitási Kírítimarava'a koména mayáí mairáin-kwasai.

⁵ eséma keiráímá Kírítimarava'a komékai embá auwé'a kenkáísí mayáí íma ánásarainka'a embá auwé'a tiráumne. mimbáyái kawé'á ínáyondáyave'a embá auwé'a simáme'a sé'a amápa'-naopa'a Áánútuna kwaásiti anónkwaasi usásintinkava'a kwíníyone sé'a auwé'a tiráumne.

⁶ usásintinkaan-kwaasi maarán-kwáásímán-owe. miwíwímá íma sáwí-aimba kwáyáiwai ésa kímбора-inimba mapá kuráawai owasá miwítí iyámpói maarán-iyámpóín-owe. Áánútun-aiyavesa áraire sésa kwenká'á agevamái máyáawai ésa kawer-iyámpóímán-owe kwésen-iyampói ésa tinóvowi táái ísáawain-owe.

⁷ Áánútuna kwaásira'a kwégarakwiyowai Áánútuna mayáírá'á kwégarakwiyomba pósa maarán-kwáásímán-owe. miwíwímá íma sáwí-aimba kwáyáiwai ésa kesáái usáyaitainkwae íma kwésewai ésa íma ááéma áwáá'a sewái ésa íma uwo'aó'-nómbá námae naaésa uwo'aó'á owái ésa íma aaisan-áímbá sewái ésa óntantavesa íma túran-anda owái ésa

⁸ namu-kwaasí naambá toómbá tímésa owái ésa amápa'a kawer-tántátávésa aamoí owái ésa kawer-ímáyáá owái ésa arupí umái máyáawai ésa Áánútun-arááímo kwégwaraawai ésa miwí túma kawé'á umái kwégarakwiyowai ésa Áánútuna kwaásira'a kwégarakwiyowai mirán-kwáásímán-owe.

⁹ Áánútuna áraír-aimba simámakaunda-aimba asiramái táto'maesa iyóro. mirámó ésamo ésa áraír-aimba kanaán-umai simátimesa asiramátinkanaaovo miwí tááiyavesa kampar-áímbán-iyé sewái tááigomba usáyaitanaaowe.

¹⁰ sáwíva-kwaasi kawer-áímbá íma kwégwaresa úwoi sáwívar-aimba símae kwénaesa miwívínkémbá Yútaa-kwaasi sáwívarawai mirá ésa kampa'á simátiyuwesa

¹¹ óntamba mayánae sésa kampar-áímbá simátimesa évakar-akumba sáwí'a kwéumatinkesa sáwí'a kwéovo mináímbá aambá áúntinkao.

¹² Kírítí-kwaasivinkemba moórawai kawer-áímbá kwésiwai séna Kírítí-kwaasi aasiyaasi kampar-áímbá kwésesa aváá-kwámbo ontembá sáwí'a umái kavónái'a umái mésa sáwíva-tomba nai'nai'a kwéowe siráíye.

¹³ siráin-aimba árarir-aimban-íye. mindáyavai miwítí imáyáa asiramái arupí umátínkénasa Áánútun-aaí kawe'á umái kwarésa

¹⁴ Yútaa-kwaasiti manír-áímbá íma isésa árarir-aimbo arááírçawai táái íma isáiyamba ivátúwáaro. mirá ónááontavai miwítí imáyáa arupí umátinkao.

¹⁵ imáyáa kaweré su'mai owái amápa-tantaatavesa imáyáa ombá kawer-ímáyááwé su'mai kwéovo imáyáamo sáwí'o owái Áánútun-aaí arááísén-kwaasi miwítí imáyáao sáwí'a isaná tirumpimbá kampar-áímbá kwáyáísasa pósa amápa-tantaatavesamo imáyáamo ombá íma moóra kawer-ímáyáá kwéowe.

¹⁶ miwí tóikakemba kampa'á sésa Áánútun-aaí kwégwaraumne kwésevo sáwíre su'mai kwéesa kawer-áímbá aráaisésa íma kanaán-umai kawe'á ombá miráumai máyáawaina ááimba Áánútumba tínaemba kwéumasuwaawe.

2

áséi-kwasai arupí umái simátíma'mae iyuwó siráin-kwasai.

¹ Táitásiyo áséi-kwasaigona ááimba árarir-aimbo simámakaunda simátíma'mae iyuwó.

² anónu'maiyomba simátíme se íma uwo'aó'-nómbá námae naaé'a uwo'aó'á kwée'a arupí umái mé'a kentúra'a kárákwimai kawer-é'a Áánútumpa'a agevamái asiramái mé'a imáyáa timé'a asiramái maíyana íma tívón-káino simátimiyo.

³ aráankantomba simátíme se Áánútuntave'a imáyáa kwée'a mé'a íma kwantánaanta-aimba kwése'a íma uwo'aó'-nómbá námae naaé'a uwo'aó'á kwée'a ívér-inintave'a kawer-ámbá agaráátínkáaro simátimiyo.

⁴ mirámó íyasamo ésa ívér-inimba minkáwér-ámpá'á kwégwesa tuwai'máare iyámpóíye tirumbá timésa

⁵ túra'a kárákwimai kawer-ésa kaweré su'mai kwéesa tuwai'máákare iyámpóírare naankaré kawe'á umái kárákwiyesa tuwai'máá táái isanááowe. mirámó íyasamo ésa tuwánésa sésa Áánútun-aaí kawer-áímbán-íye sénááowe.

⁶ ívé-kwaasiyomba asiramái simátíme se kentúra'a kárákwimai kawe'á oro siyó.

⁷ amápa-tantaa'a kawe'á inasá awánésa emó óndantemba miwí mirá íya simátíma'maemo íyínda íma óikakene su'mai simátíme arunkakénkwará'á simátimiyo.

⁸ kawer-áiné su'mai simátímínasa kampar-áímbán-íye sésamo kampar-áímbó avakáá íyanamo éna íma kwáyainasa tigaeyávésa ésa íma simái sáwí'a umásinkanaaowe.

⁹ kárákwiraan-kwaasi évakarawai meéyámbakaawasa miwítí mayái úwoi kwémaesa óntamba íma kwémayaawaiyavai maanáímbá simátimiyo. kárákwiraan-kwaasi táái isé'a aamoí umásinkaigwae sé'a kawe'-máayái kwémae'a miwíyávé'a íma anondá seró.

10 miwítí náaindaampinkemba íma umóyámbá é'a kaweré su'maimo íyamba tuwánanaaowe se mirán-áimbá simátimiyo. mirámó íyanamo éna Áánútun-aaí kentáásí sáwí-imayaavinkemba kwéiyasinkain-aaigo anómba íníye.

11 Áánútu úwoi súwa'naa ena Ísu Káráísitimba ai'marówana ó'on-o'on-kwaasi miwítí sáwí-imayaavinkemba iyátinkanintavena marapá'á kunkáimba póna

12 Áánútu úwoi súwa'naa ena kawer-ámpá'á kónaunda-anta agaráásínkaraiye. minánkómá maarán-ámbán-iye. Áánútuntavesa íma imáyáa kwéowai sáwí'o kwéomba sínaaemba umátimeta marapá-tántáátáveta sirááyaveta úndaya sínaaemba umámeta marapátáámó máyaundara'a kesúrata kárákwiyeta arupí umái méta Áánútuntaveta imáyáa éta méta

13 amu'maréta Áánútu asirayáankwáráwáiyé Ísu Káráísiti kentáásí sáwí-imayaavinkemba kwéiyasinkaiwaiye ságayankogwara'a paároyaaoiyantaveta timu'maréta méta paároyaaoiyan-kanaa sirunkóyá kawetá íníye.

14 Ísu kentáásí sáwí-imayaaoimo tátokaimpinkemba iyásinkenaya kawekwáásí-í'a umásinkenaya kwená kwaási-i'a kwéumasinkaiwaiya méta kawé'-má'yái mayánáe séta máyaundayavenaya mindáyavenawe séna Ísu Káráísiti pukáiyé.

15 Táitásiyo mináimbá simátime Áánútuna asirayándéi miwítí imáyáa kawé'á umátínkénana aaí íma kwéisaíyawai mináínkó tirumbá kwantáínasa aaí ísáaro. sénda-aimba íma ísávainivo asiramái simátimiyo.

3

Áánútuntavai imáyáa é'a arupí umái máero simátimiyo siráin-kwasai.

1 Táitásiyo Ísóigona kwaásira'a kárákwiraandawai ómpo maarán-áimbá simátimiyo. marapá'-má'yáirá'ó kárákwiraan-anon-kwaasi tísamaivimba mé'a miwí táái isé'a kawé'-má'yáiyávé'a to'mayaa umái amu'maré'a mé'a

2 íma kampa'á simái sáwí'a umátinke'a íma aaisan-áimbá sé'a paru umái mé'a amáparawai kawer-áiné su'mai kwése'a máero.

3 ááéma sáwí-imayaagwara-kwaasiya méta aaí íma iséta sáwí-ampa'a kwégweta sáwí-yantaataveta sirááyaveta kwéeta máyaawanana misáwí-yántáákó tátorowata sáwí-imayaayaveta sirááyaveta kwéeta sáwí'a umái méta ó'owiti náaindaantaveta súran-anda kwéeta síyánta kwéumatinkaawanasa kentáá títámba kwéumasinkowata méraumne.

4 ánivo Áánútu kentáásí sáwí-imayaavinkemba kwéiyasinkaiwaiya séna sirumbá umátinkaunda pó'a túwa'naa ónaunda agaráátinkanaumne sirónka'a Ísu Káráísitimba ai'marówana marapá'á kumúwana

5 Áánútu kawer-ámpátá mészínkaraiye. kesáámó kawé'ó ówándayavenaya ímanivo arumbá umásinkenaya kawer-ámpátá mészínkaraiye. nombá pészínkowata aúnaí'a umái máyaawananya Áánútun-amanko aúnaíta umásinkontavena kawer-ámpátá mészínkaraiye.

6 Ísu Káráísiti sáwí-imayaavinkemba kwéiyasinkaiwaiyavena Áánútu imáyáa éna kwenamankó kentáávimbá úwoi anómba kwéumasinkainta

7 póna úwoi súwa'naa umásinkenaya séna arupí-kwaasiman-owe. árai'a aúnaí'a umái máí'mai'a ónááoni'a umátinkanaumne kwésisata amu'maréta máyaumne.

⁸ mináímbá árrair-aimban-iye. miráumai kárákwiraan-kwaasi táái isésa kawe'-má'yái maésa máéro.

Táitásiyo mináímbá asiramái simátiminyonda sirááíma kwétaiye. mirámó inasamó ésa Áánútun-aaiyavesa árraire sewái asirayán-ímáyáá ésa kawe'-má'yái mayánááowe. mináímbá kawer-áínkó póna kwaási túwa'naa íníye.

⁹ ánivo úwoi-aintavesa sáwívar-aimba kwésesa tíkwá'náwe tináávúwísáiyé túwíkwara'a kwétesa aaisan-áímbó kwésesa Mósesimo sirón-amaantavesa aaisan-áímbá kwéseмба mirán-áímbá úwoi-ainkoma póna íma túwa'naa ínivo ánaaemba umátimiyo.

¹⁰ évakarawaimo sáwí-aimbo simáímo taaínkaar-umátínkáawaimba kaumbo-káé-tawai asiramái simátíminasamo ímo isáiyamo e ánaaemba umátimiyo.

¹¹ mirán-kwáásí kaé'mai má'yáawai ésa sáwí'o ombá keyáárika'a kwétuwanaawata kesáágwárá'á kwétuwanaumne.

¹² moóráwai áwí'a Átémasaana'i. moóráwai Tikikásaana'iyó. moóráwaimba ai'máráanana enópa'a kwíndara'a imáyáa é Níkópórisi-naopa'a kesópa'a tiyó. áú'o síí-kánáá Níkópórisi-naopa'a máyaana kesópa'a tiyó.

¹³ moóráwai áwí'a Sínása aaimó isái-kwáásígóe moóráwai Ápórosiye emá túwa'naa inasarái Áánútuna mayái maimaésarai naaóyááoiye.

¹⁴ Áánútuna kwaási sún-da-aimba simátíminasa kawer-ímáyáá ésa mayái kwémaesa umbai-yántáá'ó kwáyainda-kwaasi túwa'naa esa pósa íma úwoi-mayai maésa ménaaowe.

¹⁵ amápa'o kesémo má'yáawai entávésa sésa kawe'á umái maiyó kwésewe. kentáásí kwaási Áánútuwe aráápamai má'yáawaima esé má'yáawai kawe'á umái máéro simátimiyo.

Áánútu amáparawai úwoi kwétuwa'naa-intave'a námúnaa kwésune.
kemá Póro sún-da-aimba ánásiye.

Vírímóni

Ísu kwíyómpa'a irówana Póro moórá-kwaai aiyayaan-umai sísamaivakemba kaer-íyá'iyó. miráumai-ima maisuwéna Vírímónina imáyáa éna maanámbá agaimái tuwówana kwenópa'a kuráiyé. ááema Vírímóni kesí mayái mayáinkwáe séna Ónísímasimba meéyámba'mai máánkarowana mayááena mimbáyáigón-áároi inkaiséna ó'-mapa'a koména Ísun-aaí ísáapa'a téna Póro ándáva'o máyopa'a kwéawa'naa-uwana Póro Vírímóni Ónísímasimba tayauwé'mai airáinkwáe sé'a maanáúváímá agaimái amúne séna agaimái tuwówana Vírímóninopa'a kuráiyé.

1-2 Vírímóniyo kemá Póro maanáúváímá kwéagayaumne. kesí kwaási po kesé tágárotare mayái kwémayaandawai isaaó. Ísóigona kwaási ená naaúmpa'a torupamáí kwémaewai ísáaro. Ápíyao kentáá símánaakogwara'a isaaó. Ákípaasiyo keséya tágárotare asiramái mayái kwémayaandawai egwárá'á isaaó. Ísu Káráisitín-aaí simátimewandarakemba ándáva'a sínkaraawa'a mé'a maanáúváí agaimái amúne. kenkáí síváko Tímóti kesé máyáiyé.

³ kentáásivo Áánútuwe kentáási Ísóigo Ísu Káráisitiye úwoi kwétuwa'naa-esarai paru kwéumatinkaayantave'a námúnaa kwésune.

4-5 Vírímóniyo kentáási Ísóigo Ísuwe aráápamái mé Áánútuna kwaásivimba arumbá kwétime máyaanda-aimba isé'a pó'a Áánútumpa'a námúnaa kwésunda entávé'a imáyáa kwée'a súwi kwésune.

⁶ enté kentési mayáigó moórái'a kwéisata méta Ísóigowe tarúmaiya máyaundayavenaya kwemá kawetá kwéumasinkaisa awánaniyondayave'a námúnaavinkemba Áánútumba kwéaisaa-une.

⁷ Vírímóniyo kesíváko po Ísóigona kwaásivimba arumbá kwétime túwa'naa ónasa aúnái'a umái máyáan-aimba isé'a aamoí kwéumankaunana sirunkó kawé'á kwéisa'a áwa'naa umai námúnaa kwésune.

⁸ Ísu Káráisiti asirayámbá símakaimba pó'a íma inkaisé'a emá moórái'a uwo sé'a kwésundanivo mirán-áimbá íma sénaumpo

⁹ aánoumai kwempakémbá áísaa e'a sé'a sendantembá mirá ínáyone sénaumne. emá arumbá kwésiména'a kemá sirumbá kwéamunda pó'a aánoumai kwempakémbá simáméndai'a mirá ínáyone kwésune. kemá Póro Ísu Káráisiti kwená mayái símakaimba kwémae'a anónu'mai káúnasa ándáva'a sínkaraawa'a mé'a

¹⁰ moóráwái áwí'a Ónísímasintave'a kwésune. ándáva'a mé'a Ísóigon-aaí simámunana iséna Ísóigompa'a tisa'á sé'a kesí iyámpóíraamba óne sé'a pó'a kwentávé'a kwésune.

¹¹ ááema ená mayái íma kawé'á umái mayómba mayáigón-áároi inkaiséna kóuraimbanivo ívé'a kesí mayái kawé'á umái kwémaena ená mayái kawé'á umái mayáníye.

¹² ívé'a ai'maráanana enópa'a kwínama kesááninkaani'a umái airáníyono.

¹³ Ónísímasimba tátokaanana súwa'naa ínkwáe sé'a únda isa'á úwoi mirán-ímáyáá úne. Ísu Káráisitín-aaí simátimewandarakemba ándáva'a mósínkaawa'a máyaunda enanondá Ónísímási súwa'naa ínáyone óndanivo

¹⁴ némpa'a mémpo íma owé síníyondayave'a pó'a íma úwoi tátoranaunda póna kesé ména súwa'naa íníye. íma súwa'naa ónáe sindá súwa'naa ónavainivo ená imáyáavinkemba súwa'naa íníyone.

¹⁵ Ónísímási mayáígón-áároi inkaiséna embá auwéna sáwíyanka'a ó'om-bapa'a tamáyáimbanivo enópa'a kwéna aasiyaasí koméniye-imayaa kwéune.

¹⁶ Ísóigona kwaásigomo óndantemba kwemá mirá kwéena enávákamba póna íma ená mayái kwémayaiwaiye su'mainivo enávákoraamba éna enópa'a kwíníye. kemá kwembá sirumbá kwéamundantemba egwará'á arumbá kwembá améma kesívá'an-iyé síníyone.

¹⁷ Ísóigona mayáígó enté kentési mayáígó moórái'a kwéimba po kentávái kesí naaúmpa'a iyuwó kwésendantemba Ónísímasintavai mirá síníyone.

¹⁸ embó sáwí'o umánkenamo moórá-yantaa'o mairénamo ímo ámakainamo e íma kwenópa'a te kesópa'a tina'á kemá meéyán-ónaumne.

¹⁹ kemá Póro kesiyáándeí kwéagaye'a mimbéyámbá aménaumne kwésune. Ísu Káráísitin-ai simámewana áraire siráanda maí'mai'a íníyonda-meyamba kempá'á kwáyáimba pó íma kanaán-umai meéyán-íníyonda-aimban-iyé.

²⁰ kesívákoo Ísóigona kwaási ómpo áísaa úndantemba mirá ina'á Ísóigo aúranka'a aúnái'a umái máéno.

²¹ maanáúvái agayáúnda imáyáa é'a sé'a kesáái isé áísaa úndantemba mirá íníyone. emó íníyondawai kemó áísaa úndawaimba usáyaaitaniyone.

²² enópa'a ke kónaundayavai kesí maru'á usúkasinkaa. ándávakemba ayúsinkaiya'a ená naaúmpa'a kónaundayavai Áánútumpa'a námúnaa simásinke moórá-maru'a usúkasinkaa.

²³ moóráwai áwí'a Épávarasi kwemá Ísu Káráísitin-ai simátimunkakemba ándáva'a ánkaraawana kesé ména keinárawatavena séna kawé'á umái máéro kwésiye.

²⁴ kesé mayái kwémayaawai túwí'a moóráwai Mááka moóráwai Árísítakasi moóráwai Tímási moóráwai Árúku miwí sésa kawé'á umái máéro kwésewe.

²⁵ Ísóigo Ísu Káráísiti keinárawate ména úwoi kwétuwa'naa-intave'a námúnaa kwésune.

Póro mináímbá simái ánásaumne.

Ípíru

Ísu kwíyómpa'a irówana moóráwai áwí'a íma agaimakáiwai moórá-kwaai aiyayaan-umai sísamaivakemba avakaeté-iyá'iyó. miráumai-ima maisuwéna maanámbá agaimái Yútaa-kwaasi moórá-kwi'a Ípíru-kwaasi Ísun-aai isésa kwená aampa'ó kwéguntavai tuwírái sésa sáwí'a umátínkówasa minámbá ivátuwesa ááéraam-bonor-amba ókwara'a kwáráavo séna maarán-ámbá agaimái mátímakaiye.

Ísu Áánútu ááninkoma Mósesimba usáyaaitaraiye. Ísu aiva'-mónó-káwáánákómá mono'-má'yái-kwáásí usáyaaitaraiye. póí tuvú'mái Áánútumba ámakaamba aiva'-mónór-ámbá isaná Ísu marapá'á kumbéna kentáásí sáwí-imayaa maisiyuwáníntavai puwéna kwenáúma Áánútumba ámakaimba póna kentáásí monor-ámbá kwikáimba pó'a Ísumba íma auwé'a asiramái máéro séna agaimái mátímakaiye.

Áánútu ááninko áwíkoma kwíyómpaken-kwayo'narawa túwíkomba usáyaaitarain-kwasai.

¹ naaóvá'á moórá-mora-tawai Áánútu kwenáái simátímakowaiyavena súwasa miwí Áánútu siráin-aimba mirám-biran-aimba kentáá síkwá'náyomba simátíma'mae tiráimba isaná

² ívé'a naaén-kanaavimba Áánútu ááninko Áánútun-aai simásímakaintaawe. naaóvá'á kwíyómba maramá íma kwáyonka'a Áánútu súwana ááninko kwíyómba maramá tarórumakena naaémba amápa-tantaaka'a kárákwiyiniye.

³ Áánútuna ságayanko ááninkompinkemba sáma kaisaná Áánútumo máyáintemba miráumai ména miráumaimo máyáiwai kentáá kwéagaraasinkaisana kwená asirayán-áínkóntávéna kwíyómba maramá kwaíkwaí'a kwéiye. kwemá pukáintavena kentáásí sáwí-imayaa maisiyuwéna pukáimpinkemba usásinena kwíyómpa'a iyéna Áánútu asirayámbó usáyaaitaraiwai ayáánúrapa'a asirayán-áyámpá'á mara'á ména

⁴ póna kwenáwí'a Áánútu ááninko áwíko póna Áánútuna kwíyómpaken-kwayo'narawa túwíkomba usáyaaitaraiye.

⁵ Áánútu kwená kwíyómpaken-kwayo'narawatavena íma siráivo ááninkontavena séna

emá kesáánimba óna'a

kesí mayáír'á ánkaraumne

Áánútu séna moórá-ainkwara'a séna

kemá avowámá úmae iyónana kwemá

kesááninko mirá úmae iyíniye

séna kwíyómpaken-kwayo'narawatavena íma siráivo ááninkontavena séna

⁶ Áánútu kwenááninko usáyaaitaraiwaimba ai'marówana kunkáinka'a séna

Áánútuna kwíyómpaken-kwayo'narawa'a

kwená imáyáa mósá maránááowe

kwenááninkontavena siráimbanivo

⁷ kwená kwíyómpaken-kwayo'narawatavena súwana Áánútun-aai aúvái-kwandaavimba agaimaréna séna

kemá súnasa kesí kwíyómpaken-kwayo'narawa'a úndáraamba to'maésa kwénaaowe. kemá súnasa kesí kwayó'nárawa'a tawáombo in-tenkáám-báyái kwémayaawe

siráivo

⁸ Áánútu kwenááninkontavena séna

Áánútuwo kwaásira'o kárákwimaemo íyínda íma ánásaniye. kárákwiyonda arupí umái kwégarakwiyone.

⁹ kawé-tántáátávái aamoí é sáwí-yantaatavai áyámba kwéone. mindáyavena Áánútu ená Ísóigo embá usásinankaraisa amáparawai usáyaaitaraanana enarumbá kawé'á umánkaraiye

séna

¹⁰ ááninkontavena moórá-aimba séna

Ísóigoo ááinka'a maramá taróre enayáándeí kwíyómba taróruraanda

¹¹ mintántáá'á ánásaina emá maí'maí'a ínáyone. unáánkwátóimo atúmó kénamo ánásaintemba kwíyómba maramá miráumai ánásaniye.

¹² kwátóimo tavúmáráantemba kwíyómba maramá mirá ínáyone. unáánkwátóimo aúnámo ontembá kwíyómba maramá mirá éma ívé'o máyáanten-umai maí'maí'a éma íma puwínáyone siráiyé.

¹³ Áánútu maanáimbá íma kwíyómpaken-kwayo'narawatavena siráivo ááninkontavena séna

kesiyáánúrappa'a asirayán-áyámpá'á mara'á uména'a ená namuro-kwaási tínkamona emá usáyaaitaniyone

siráiyé.

¹⁴ mináimbá siráivo Áánútuna kwíyómpaken-kwayo'narawa'a nórandarawara'o. miwí íma túma kwáyáiwai timané su'maí kwáyáiwai ésa Áánútumo sintembá mirá kwéowana Áánútu simátimena séna kawer-ámpá'á métinkaunda-kwaasi kuntúwa'naa oro séna kwéti'maraiye. mindáyavena Áánútu ááninko áwíko kwíyómpaken-kwayo'narawa túwíkomba usáyaaitaraiye.

2

Ísuma sáwí'o umáímo máyaundavinkemba kawer-ámpá'á mésínkáíwaina kwaasái.

¹ Áánútu ááninko kwíyómpaken-kwayo'narawa'a usáyaaitaraintaveta árar-aimbo ísaraunda-aimba asiramái tátoreta mináimbá ivátuwaunavaiyaanivo imáyáaya úmae iyónaumne.

² Áánútuna amáámba kwíyómpaken-kwayo'narawa'a siráan-amaamba árar-aimba póna káráraawaiye ímo ísaraawaiye sáwí-meyamba arupí umái tímakaiye.

³ ánivo Áánútu séna sáwí-imayaavinkemba kawer-ámpá'á métinkanae séna anóm-bayaiyavena ááninko kentáásí Ísóigomba ai'marówana marapá'á kunkáiyé. minánón-áímbó ísámaimo ivátuwetaamo éta árai'a sáwí-meyamba kentáásópa'a tínimba íma aseránaundayaawe. aiva'á Ísóigo minánón-áímbá simátimuwasa ísaraan-kwaasi simásímúwana

⁴ mináimbá árar-aimban-iye sénaundayavenaya póna Áánútu asirayámbá tímúwasa ó'on-o'om-bayai ímo awánaraunda-mayai sáá'a kwégom-bayai máyówana Áánútu kwená imáyáavinkemba kwenamankó túwa'naa úwasa mirám-báyái mairáawe.

⁵ ménaaon-kwaasiyave'a kwésune. íma kwíyómpaken-kwayo'narawa'an-ivo kwenááninkomba usásinankaraimba póna kwemá kwaásira'a kwégarakwiye.

⁶ mináintávéná moóráwai Áánútun-aaí aúváí-kwandaavimba agaimaréna séna

Áánútuwo kwaási úwoisan-tantaa'a owá nóra se miwíyávái imáyáa éwa kwaási sáwíyan-tantaa'an-ovo nóra se miwír'á kwégarakwiyo.

⁷ kwíyómpaken-kwayo'narawa tínaampa'a kwaási mótinkaanasa sáwíyanka'a miv'á máyáambanivo ívé'a anómba umátinkaanana túwíko anómba isá

⁸ usásintínkaraanasa amápa-tantaaka'a kwégarakwiyowe

agaimaréna séna Áánútuwo usásintínkaraanasa amápa-tantaaka'a kwégarakwiyowe siráimba íma moórá-yantaa'a aváántuwesa amápa-tantaaka'a kanaán-umai kwégarakwiyonta ívéta íya kwétuwanaumne.

⁹ ánivo Ísuna ááinta awánaraumne. Áánútu sáwíyanka'a kwíyómpaken-kwayo'narawa tínaampa'a Ísumba móankarena ai'marówana marapá'á kumbéna amáparawaiyavena imáyáa úwasa áí'a úni'a umánkówana puwúwana mindáyavena Áánútu anón-kwi'a tamánkena áwí'a anómba umánkaraiye. Áánútu úwoi túwa'naa ónáe séna Ísumba ai'marówana marapá'á kumbéna amáparawaiyavena imáyáa éna pukáiyé.

¹⁰ Ísumba áí'a úni'a umánkóntave'a imáyáa é'a sé'a Áánútu amápa-tantaakona ááimba póna amápa-tantaa'a tarórena séna ságyan-ayampa'a sáwívarawai maígwáe séna sáwí-imayaavinkemba iyátinkena ságyan-ayampa'a métinkaniwaiyavena Áánútu kanaán-iye súwasa Ísumba áí'a úni'a umánkómba mindáyavena kasenku'á uráiyé. Áánútu mirámó uráimba kawé'á uráiyé kwésune.

¹¹ Ísu kwaásiya Áánútundei-i'a kwéumasinkaiwaiyaawe Áánútundei-i'a kwéumasinkaiwaiye Áánútu mimbórá tivowámá intávéna Ísu séna kesúnava'maa'an-owe siráin-aimba íma sáwí-imayaa éna kawer-ímáyáá kwéiyé.

¹² mindáyavena moóráwai Áánútun-aaí aúváí-kwandaavimba agaimaréna séna

Áánútuwo enáái kesúnava'maa'a simátíme'a torupamáí ménka'a monor-ímó sendavímbá enáwí'a mósá maránaumne

séna

¹³ moóráva'a agaimaréna séna

kegwará'á Áánútumpa'a agevamái máyaumne

séna moóráva'a agaimaréna séna

Áánútumo símakain-iyampoi kesé máyáawe agaimaréna siráiyé.

¹⁴ Áánútumo símakain-iyampoiyavenamo siráimba marará-kwáásímó onten-áúwawaagwara'a Ísu ména séna Sáátáánigo kwaásimo puwónááon-asirayambo tokáimba ánásasuwanumne.

¹⁵ aasiyaasí puwónaumne-imayaamo kwéesamo táátavesamo kwéowanamo tátokain-imayaa iyátinkanaumne séna puwéna usásinena Sáátáánigomba usáyaaitaraiye.

¹⁶ árai'a íma kwíyómpaken-kwayo'narawatavainivo Áávaramumo Áánútun-aiyavenamo áraire siráintemba kesáámó mirámó kwéundawaiyavena súwa'naa índayavenaya miráumai pukáiyé.

17 kentáásí aiva'-mónó-káwáánákó éna kentááyávéna imáyáa éna Áánútumpa'a aaí simái kawe'á éna aruntá umásinkenaya kentáásí sáwí-imayaa maisiyuwénaya mirá ínintavena marapá'á kuména kwaási áúwawaagwara'a ména kwenáúnava'maate kesáámó úndantenta miráumai ména súwa'naa ínín-amba mimbórá-ámbá kwáyáintavena mirá uráiyé.

18 ááémo marapá'ó máyonka'a sáwí-aimbo sínda ísare'a áí'a índai'a umánkanae sésa áísaa úmaesa kwéiyesa áí'a úni'a umánkaraamba íma sáwí-ampa'a kuráimba pósa kentááyávésa sáwí-aimbo síyamba isánáe sésamo ombá kanaán-umai kwésuwa'naa-intaaniye.

3

Ísu áwíkoma Mósesi áwíkomba usáyaaítarain-kwasai.

1 kesí kwaásiyono. súnda-aintave'a Ísumpa'a imáyáa úmae iyóro. Áánútu keinárawa'a kwendéí-í'a umátínkarain-kwaasiyavena séna kwíyómpa'a kesé ménaaowe súmba ísaraavo Ísuntave'a imáyáa úmae iyóro. Áánútu kwembá ai'marówana marapá'á kumbéna árair-aintavetaamo árairemo súnda-ainkata kárákwiraiwai éna aiva'-mónó-káwáánákó isa'á kwentávé'a imáyáa úmae'a iyóro. aiva'-mónó-káwáánákóna mayái

2 mimbáyái mayáíndayavena Áánútu Ísumba usásinankowana íma ivátuwena mimbáyái kawe'á umái kwémayaiye. naaóvá'ó Mósesimo Áánútuna kwaásivimbo mayáímó ímo tuwénamo kawe'ó umáímo mairáintemba Ísu mirá uráiyé.

3 naambá kawe'-námbán-iye siráavo mindámbó uráin-kwaasigo áwí'o mósá kwémaraantemba Mósesi kawe'-má'yái-kwáásímán-ivo Ísu áwí'a mósá maráúndaya kwéusayaaítaiye.

4 amápa'-nambo kwaásimo kwéomba mindágwara kwaásigwara amápa-tantaakwara'a Áánútu úmakaiye.

5 Mósesi Áánútuna mayái-kwáásígó éna Áánútuna kwaásivimba mimbáyái íma tuwéna kawe'á umái kwémaena Áánútumo sínda-yantaa'o paárinimba simátímakaiye.

6 Mósesi mirá uráimbanivo Ísu Káráísiti íma mayái-kwáásígómán-ivo Áánútu ááninko úramba póna Áánútuna kwaásira'a kárákwiyimba íma ivátuwaimba kawe'á umái kwémayaiye. Áánútun-aaiyavetaamo áraire sétaamo aamoimó étaamo asiramáímo amu'marétaamo métaamo éta Áánútuna kwaási-ita ónaumne.

Áánútuna kwaási kwenópa'a koagándaan-kwasai.

7 mindáyavena naaóvá'á Áánútun-amanko kentáá síkwá'náyontavena siráin-aimba imáyáa oró. maará séna

ívé'a Áánútumo kwésimatimin-aimba ísáaro.

8 naaóvá'ó Áánútun-aaimo arááísúmbo tiruntémo makáantemba kemá mirá ováínivo kwenáái ísáaro. kavóná-marava'a mésa kentíkwá'náma mirá kwéesa Áánútumba kwembásínkáánkái ésa sáwí-mayai maésa kwenáái arááíraawe.

9 ayáátááka'a 40 íma kentíkwá'náma túwa'naa uráunda-mayai awánaraambanivo kesáái araisésa kembásínkáánkái ésa sáwí'a umásínkáantave'a

10 áwáá'a tiyé'a sé'a miwítí imáyáa sáwí'a úmae iyésa agaráátinkaunda-amba íma kwaráawe sé'a

11 áwáá'o tiyúnda asiramái sé'a kesópa'a íma tésa kesé taagándanaaowe siráumne Áánútun-amanko siráiyé.

12 kesí kwaásiyono. Áánútun-amanko mináímbá siráintavai kárákwimai kawé'á oró. keinárawapinkemba évakarawai sáwí-imagaa kwéesa Áánútun-aaiyavesa íma áraire sésa Áánútu asirayákwáráwáímbá tínaemba umámévainivo kárákwimai kawé'á oró.

13 keinárawapinkemba évakarawai sáwí-imagaa íyana minímáyááó kampa'á simátiyuwainasa Áánútuntavesa íma imáyáa ésa tirunté máraavainivo moórá-morawai kentí imáyáa asiramátínkáaro. kentí kanaamó kwáyáinka'a mirán-oró.

14 aiva'á Áánútumpata imáyáaya ówándara'a kentáásí imáyáao asirayámbá póta miráumaimo maí'maí'o étaamo éta Ísu Káráísitiye tarúmai méta marapá'á máyaunda-kanaaya ánásaindara'a asiramái ménaundayaaniye.

15 Áánútun-aai aúváí-kwandaavimba agaimaréna séna ívé'a Áánútumo kwésimatimin-aimba ísáaro. naaóvá'ó Áánútun-aaimo arááisúmbo tiruntémó makáantemba kemá mirá ováínivo kwenáái ísáaro. agaimaréna siráiyé.

16 sún-da-kwaasi nááwiya Áánútun-aai kwéisesawa arááiraana'iyó. kentáá síkwá'náma Ísípi-maravakemba Mósesi ayútiyuwena tí'maena tiráiwai miwí Áánútun-aai kwéisesa arááiraawe.

17 nááwiya ayáátááka'a 40 ira'a Áánútu áwáá'a tíkaiyo. kavóná-marava'o mésamo sáwí'o kwéesamo pukáawai miwíyávéna áwáá'a tíkaiye.

18 nááwiyavenawa asiramái séna kesópa'a íma tésa kesé taagándanaaowe siráiyó. kwenááimo ímo ísáimaimo kawé'ó uráawaiyavena siráiyé.

19 kwenááiyavesa íma áraire sésa kwenká'á íma agevamái máyomba pósa íma kanaán-umai kwenópa'a kwésa kwesé koagándaraan-ainta ísaraumne.

4

1 kentááyávéna Áánútu séna kesópa'a taagándanaaowe simái tarúmakain-aimba kwáyáimba pó'a keinárawapinkemba évakarawai sé'a kwenópa'a kwé'a kwesé koagándanaumne-kanaa matuké'a arávasuwaiyavainivo kárákwimai kawé'á oró.

2 Áánútuna kawer-áímbó ísaraundantemba ááéma kentáá síkwá'náma ísaraambanivo úwoi tááre su'maí ísésa íma áraire sésa tirumpimbá tátorowana póna mináínkó íma túwa'náa uráiyé. mindáyave'a keinárawapinkemba évakarawai sé'a Áánútunopa'a kwé'a kwesé koagándanaumne-kanaa matuké'a arávasuwaiyavainivo kárákwimai kawé'á oró.

3 naaóvá'á Áánútu kwíyóne marawé tarórumai ánásena agándarain-kanaa kwáyáimbanivo kwenááiyavesa íma áraire sésa kwenká'á agevamái méraawaiyavena séna

áwáá'o tiyúnda asiramái sé'a kesópa'a

íma tésa kesé taagándanaaowe

siráimbanivo kwenááiyaveta áraire séta kwenká'á agevamái máyaundawaiya kwenópa'a kwéta kwesé koagándanaundayaaniye.

4 Áánútun-aai aúváí-kwandaavimba kwesé koagándanaundayavenaya agaimaréna séna

Áánútu ava'moraé-kanaa mayáí maimái

ánásasuwena avakaeté-kanaa agándaraiye

agaimaréna siráimba póna agándai-kanaa kwáyáimbanivo

⁵ Áánútun-aaí aúváí-kwandaavimba agaimaréna séna

kesópa'a íma tésa kesé taagándanaaowe

siráimba póna

⁶ agándai-kanaa to'mayaa úmakaimba pósa évaka-kwaasi kwenópa'a kwésa kwesé koagándanaaowe. aiva'á Áánútun-aaí ísaraawai íma áraire siráimba pósa kwenópa'a íma kwésa kwesé agándaraawe.

⁷ sáwívar-ima maisuwéna Áánútu moórá-kanaama maréna séna minkánáá tíniye séna Tévítimba simámuwana Áánútun-aaí aúváí-kwandaavimba agaimaréna séna

ívé'a Áánútumo kwésimatimin-aimba ísáaro.

tirumbó makáanteni'a íma é'a kwenáái ísáaro

agaimaréna siráin-aimba kaeká'á mináimbá agaimái simátimumpo ísáaro.

⁸ naaóvá'á moórawai áwí'a Yósúwa tí'maena kawer-áyámpá'á mátinkomba mináyámpá'ó Áánútumpa'o agándai-ayampa'o kwáyonkakai naaémba Áánútu íma moórá-kanaama maréna séna agándanaaon-kanaa tíniye íma siráišino.

⁹ Áánútu kwená mayáí ánásasuvena agándai-kanaa makáimba pósa kwená kwaási agándaan-kanaa kwáyáíye.

¹⁰ Áánútumo kwená mayáímó ánásasuwenamo agándaraintemba Áánútunopa'a kwésa kwesé agándaawaima miwígwará'á mayáí ánásasuwesa agándanaaowe.

¹¹ mindáyaveta Áánútunopa'a kwéta kwesé agándanaundayaveta siyáántamba kwimáíya mayáíyá kwémayaundaya miráyá onó. kentáá síkwá'náma uráantemba mirá-sáwí'á únavaiaaonivo kwenáái ísámai kawe'á éta kárákwimai kawer-íyataao.

¹² Áánútu máyáiwai isaná kwenááigo mayáí kwémayaiye. évarevar-ayampa'a áwáima táí'matan-tusuwaaineimo póimo kárámaimo túwínkaa'o ontembá Áánútun-aaigo kentáásirumpinken-imayaa sáwí-imayaawe kawer-ímáyááwé taaímbaraisata kwéawanaumne. sirááimo tain-tántáaré kwésunanaya Áánútun-aaigo taaímbaraisata sáwí-yantaare kawe-tántáaré kwéawanaumne.

¹³ kwíyómpare maraparé amápa-tantaa'a Áánútu aúranka'a íma kwéauyoraivo kwíyómpare maraparé amápa-tantaa'a avora'á kwáyáísana kwéawanaiye. kwemá mirá iwáí póna kesáá máyaundawaina ááinta sísaá ínata simámenaundayaniye. Áánútun-aaí aúváí-kwandaavimba sún-da-aimba mirán-áimbá kwáyáintaveta kentáá síkwá'námo uráantemba mirá-sáwí'á únavaiaaonivo kwenáái ísámai kawe'á éta kárákwimai kawer-íyataao.

Ísuma aiva'-mónó-káwááná'án-íye kwaasái.

¹⁴ Ísu Áánútu ááninko kentáásí anóndako éna aiva'-mónó-káwáánákó póna kwíyómpa'a Áánútuwe uména kentáá súwa'naa enaya kwéaisaa-imba póta kwenááiyaveta áraire siráundayaveta ívéta mináimbá asiramáíya tátoraano.

¹⁵ kentáásí aiva'-mónó-káwáánákó marapá'á máyonka'a amápa-tantaatavesa sáwí-aimbo sínda isánáe sésa áísaa úmaesa kwéiyumbanivo íma sáwí'a uráimba póna kentááyávésamo sáwí-aimbo síyambo isánáe sésamo ombá kentáávimbá íma asirayámbá kwáyáísana kwemá suwánénaya aruntá kwéumasinkaiye.

16 mindáyavena kentáávimbá umbai-yántáá'á kwáyaindara'a íma sáátaveta kwéonanaya Áánútu úwoi kwésuwa'naa-iwainopa'a konanayá aruntá umásinkenaya úwoiya súwa'naa íníye.

5

1 aiva'-mónó-káwáánákóná mayáímá mayánááontavesa Yútaa-kwaasivinkemba moórá-morawai usásintinkaawasa kwévukowasa ó'omba usásintinkaawasa kwaásiyavesa ísámai Áánútumpa'a áísaa esa kwaásimo sáwí'o kwéontavesa póimo tuvú'mái Áánútumba kwéamesa évaka-tantaakwara'a kwéamewe.

2 miwí kwaásima pósa íma asirayáankwáráwái ésa mindáyavesa ímo kawé'ó umáímo isésamo sáwí'o on-kwáásíyávésa kanaán-umai kawé'á umái tirumbá umátinkesa

3 íma kawé'á umái asiramái mésa sáwí'a kwéontavesa amápa-kwaasiti sáwí-mayaiyavesawe su'mai ímanivo miwítí sáwí-mayaiyavesagwara'a imáyáa ésa póima tuvú'mái Áánútumpa'a kwéamewe.

4 évakarawai íma imáyáa ésa sésa anóndako pó'a aiva'-mónó-káwáánákóná mayái mayánáe-imayaa ésa mirám-báyái kwémayaavo naaóv'ó Áánútumo moóráwai áwí'o Érónimba usásinankowana mirám-báyáímó mairáintemba Áánútu usásintinkaraiwaiye su'mai mimbáyái kwémayaawe.

5 miráumai Ísu Káráísiti íma imáyáa éna séna anóndako pó'a aiva'-mónó-káwáánákóná mayái mayánáe íma siráivo Áánútu usásinankena aiva'-mónó-káwáánákóná mayái aména séna

emá kesáánimba óna'a
kesí mayáír'á ánkaraumne
séna

6 moórá-ainkwara'a súwana agaimaréna séna
moóráwaimo áwí'o Méókíséteki anóm-bono-kawaanako uráintemba emá
mirám-báyái maimaé iyíníyone

Ísu Káráísitintavena siráíye.

7 Ísu Káráísiti marapá'á máyonka'a eésé'á éna ivi'á téna námúnaa séna puwíníntavena Áánútumpa'a áísaa ena puwíndamo kanaamó umáímo áwa'naa íníwaintavena súwa'naa uwo séna Áánútuna imáyáa kwakáimba póna áwa'naa uráíye.

8 Ísu árai'a Áánútu ááninko úwana umbai-yántáá'ó kwempímbó túmba íma mindáyavena imáyáa éna Áánútuna imáyáa kwaréna

9 kasenkuí'a éna kwenááiya taagwiyavúndawaiya sáwí-imayaavinkemba kwéiyasinkaisata aúnái'a umáíya maí'maita kwéune. Ísu mintántáákóná ááimba póna

10 Méókísétekimo mono-káwáánákó uráintemba aiva'-mónó-káwáánákóná mayáímá mayáníntavena Áánútu Ísumba usásinankaraiye.

Ísuna aampa'á kwaré'mai ivá'á túwáavo siráin-kwasai.

11 simátimunda-aimpimba sáwívar-aimba kwáyáimbanivo íma ísámai kawé'á kwéontavena agaráátinkanaunda-mayaigo umbái kwétaiye.

12 ááema Ísu Káráísitin-aaí isé'a ayáátáá-kanaa maisukáavo nóra séra íma simátíma'mae kwéiyo. Áánútun-aaivinkemba avorar-áímbá íma ísámai kawé'á é'a moóráwai ókwara'a simásiminkwae sembánivo umarambó náambo nésamo asirayán-tómbó ímo kwénaantenkaani'a é'a pó'a Áánútun-aaí íma kanaán-umai simátímakaawe.

¹³ umarambó náambo nésamo ímo kawé'ó umáímo aaimó ísáantemba miraráán-umai kawé'ó umáímo maíyé sáwí'o umáímo maíyé miwáná ááimba íma ísámai kawé'á kwéowe.

¹⁴ tinón-ésamo asirayán-tómbó naantembá kawer-ímáyáá úmae iyówai amápar-imayaa taaímbai kwéisaawe.

6

¹ mindáyaveta Ísu Káráísitin-aaí paákákén-áíné su'mai íma íséta asirayán-áimbá arumpimbá kwáyáin-ainkwarata íséta sáákaevayan-kwaasiraanta iyataao.

Ísu Káráísitin-aaí paákákén-áimbá á'a simátímakaunda pó'a íma moórágwara'a simátíma'mae iyónaumne. simátímakaunda-aimba maarán-áimbán-íye. úwoi-mayaiyave'a tínaaemba umáme'a Áánútun-aaíyave'a áraire kwése'a kwenká'á agevamái máyáawe.

² nombó kwévetinkaan-aimba simátíme'a Áánútuna mayáí mayáínkwáe sésa usásintinkesa tine'á tiyáamba kwétatoraan-aimba simátíme'a kwaásimo pukémpinkemba usásinanaaon-aimba simátíme'a Áánútu kwaásimo máyáawaina ááintavena tísa ena tímínana mimbéyámbá kwaíkwaí'a ínín-aimba simátímakaunda mináimbó á'o simátímakaunda-aimba ísaraavo asirayán-áimbá arumpimbá kwáyáin-aimba ísáaro.

³ Áánútumo súwa'naa ínataamo éta íséta sáákaevayan-kwaasiraanta ónaumne.

⁴ Áánútuna aampa'á kwaré'mai ivátukaawai ó'omba kotavisíyasa koyauwerésa kawer-ámpá'á ténááombanivo íma ténááowe. miwí Áánútu sáma kamátínkarain-ayamap'a máyówana túwa'naa ena kwenamankó miwíse máyowasa

⁵ miráumai mésa sésa Áánútun-aaí kawer-áimbán-íye sésa Áánútuna asirayámbá évaka'a awánaraawe. naaémba Áánútuna asirayámbá amápa'a paárínasa minásíráyámbá évaka'a awánamai

⁶ ivátuwesa íma ó'omba koyauwerésa Áánútumpa'a ténááowe. mirámó kwéon-kwaasi maará kwéowe. Áánútu ááninkombo taaira'ó tuvúwúwanamo pukáintemba miwí mirá kwéowasa tuwánésa Ísumba simái sáwí'a umánkááwasa mirámó ontávésa íma kanaán-umai koyauwerésa Áánútumpa'a teénááowe.

⁷ mirámó kwéon-kwaasi maararáán-kwáásímán-owe. moóra-mora-tawai aa'á tisaná maramá kawé'á isaná toómbá anómba ísásá kwaási kwénaawana Áánútu mirám-bárámá kawé'á kwéumatinkaiye.

⁸ ánivo moóra-ayampa'-marama karaan-tantááré námáíye kwáyáim-barama úwoi-marama isaná sáwíyanka'a Áánútu iravímbá agaisuwániye. miráumai Áánútuna aampa'á kwaré'mai ivátukaawai íma kanaán-umai koyauwerésa Áánútumpa'a teénááowe. mindáyave'a Ísu Káráísitin-aaí paákákén-áimbá íma moórágwara'a simátimenaumne.

⁹ kesí kwaásiyono. mirán-áimbá súndanivo keinárawatave'a sé'a íma sáwí-mararaan-kwaasi é'a kawé'-máraráán-kwáásí owaná Áánútu kawer-ámpá'á kwémetinkaiye sune.

¹⁰ Áánútuntave'a imáyáa kwéontave'a kwená kwaási kwétuwa'naa-e'a ívékwara'a mirá kwéowana Áánútu arupí umái máyáiwai mimbáyáyávéna íma kwéawinkaiye.

11 maaráyávéna sirááíma kwétaiye. moórá-morawai Áánútuntave'a imáyáa kwée'a karuwaa'á é'a íma ivátuwe'a naaémbo ménaaombo paárinintave'a amu'maré'a mé'a

12 íma tívón-káína'a íma ivátuwe'a Áánútuwe asiramáímo aráápamaimo mésamo Áánútumo tíménaumne siráintavesamo amu'marésamo máyáan-kwaasiraani'a oró. maarán-kwáásiráání'o ombá sirááíma kwétaiye.

Áánútu simái tarúmakain-kwasai.

13 naaóvá'á Áánútu Ááváramuntavena siráimba simái tarúmakonka'a póna kwembá usáyaaitaraawai íma máyáantavena Áánútu séna amáparawai usáyaaitaraundawai mé'a kesúranka'a sé'a kemó sún-da-aimba árai'a ónaumne séna simái tarúmarena

14 Ááváramuntavena séna árai'a kawe'á umánkaumpo enaísaavutantambo ónááomba sáwíva'a paáronaawe súwana

15 Ááváramu áraire séna asiramái ména íma ivátuwena amu'maréna ména Áánútumo simáímo tarúmakainteni'a uráíye.

16 Yútaa-kwaasi tiká'ó máraámba maará kwéowe. évakarawai mirá ónaumnemo sembó ombá usáyaaitarawai aúranka'a sésa mirá ónaumpo ímo mirámó onanamó éna sáwí-meyamba simíniye kwésewe. mirámó sésono ombá ó'owi ó'on-aimba íma mimpímbá sembá maará sésa kemó sentení'a kwéowe sénááowe.

17-18 miráumai Áánútu kawe'á umátinkaniwaiyavena imáyáa éna séna mirá ónaumne simái tarúmakaimba póna Áánútu séna kwaási kentávésa sésa siráintemba íma éna ó'oni'a íniye seváimpo'a amáparawai usáyaaitaraundawai é'a kesúranka'a sé'a mirá ónaumpo ímo mirámó onanamó éna sáwí-tantaa'a paáriníye Áánútu simái tarúmakaimba miráumai aanávó kwenaúranka'a simái tarúmakaimba póna íma karáníye. mirámó siráintaveta kesáá kwenópata máyaundaya kweukáámbá aisínkaraisata minándámpá'á méta asiramái séta siráinteni'a íniye séta asiramái méta kwéamu'maraumne.

19-20 naambó ésamo ávombo aimakáawanamo asiramáímo kwáyáintemba Áánútumo siráinteni'a kawe'á umátinkaniyemo siráin-ainko kentáá asiramásínkáísata Áánútumo kwíyómpa'o máyáiwaintaveta imáyáa éta amu'maréta máyaumne. Ísu kentáásí aiva'á kwíyómpa'a iyéna mono-nánkómbá Áánútuna aoka'-náúmpá'á ontamó úmakaan-ampaantama tarurúwa'marena iréna kentááyávéna imáyáa éna mirá uráimba póta asiramáíya máyaumne. Méókisétekimo uráintemba kwíyómpa'a Ísu kentáásí aiva'-mónó-káwáánákó éna mirám-báyái maimaé kwéiyisata asiramáíya máyaundaya pó'a Áánútuntave'a imáyáa kwée'a karuwaa'á é'a íma ivátuwe'a naaémbo ménaaombo paárinintave'a amu'maré'a máéro.

7

mono-káwáánákó áwí'a Méókisétekina kwasái.

1 minkwáásígó Méókiséteki kwemá Sérími-naopaken-kwasiti kawáánákó éna Áánútu usáyaaitaraiwaina mono-káwáánákó úwana naaóvá'á Ááváramu namuro-kwáásítí anón-kwaasiye áái'a tiyéna usáyaaitaron-ayampakemba túwana Méókiséteki Ááváramumba aampa'á awánéna kawe'á umánkowana

2 Ááváramu namuro-kwáásítí óísambo mayómba siyáánkaira'a taaímbakena Méókisétekimba moórá-inkwima ámakaiye. Méókisétekintavesa mináwíkóná ááimba kawe-káwáánákómán-iye sésa kwántámai kwésewe.

kwemá Sérími-naopaken-kwaasiti kawáánákó áwíkona ááimba paru-káwáánákómán-iye sésa kwántámai kwésewe.

³ Méókíséteki aikwá'ná túwíkwara anóvowi túwíkwara'a íma agaimakáamba kwáyáísana kwembó ánkaraín-kanaawe pukáin-kanaawe íma agaimakáamba kwáyáíye. kwenáái mirán-áímbá íma kwáyáintavena Áánútu ááninkoraani'a umái ména mono-káwáánáí'a umái maí'mai'a íníye.

⁴ maanáímbá imáyáa oró. kentáá síkwá'náma Ááváramu anón-kwaasi úmbanivo kwemá Méókísétekimba namuro-kwáásítí óísampinkemba moórá-inkwima ámakaimba póta mindáyaveta séta Méókísétekima Ááváramumba usáyaaitaraiye kwésune.

⁵ moóráwai Ááváramu aísavutantamba uráiwai áwí'a Árívái kwenándáraken-kwaasivinkemba évakarawai mono'-máayáírá'á usásintinkaraiye. Áánútuna amáámpinkemba moórá-amaanko séna Ísareri-kwaasiyono. kentí óísamba kwémayaampinkemba aasiyaasí siyáánkaira'a taaímbarempinkemba moórá-inkwima kentí kwaási Árívái-andaraken-kwaasi tíméro siráíye.

⁶ Méókísétekimo Árívái-andaraken-kwaasigomo uráinkakai séta Ááváramu kwembá moórá-inkwima ámakaimba amáánko siráini'a uráíye súsino. ánivo Méókíséteki íma Árívái-andaraken-kwaasigon-ivo Ááváramumo siyáánkai-inkwimo kwimakáimpinkemba moórá-inkwima úwoi maimaéna kawé'á umánkena Áánútumo Ááváramuntavena kawé'á umánkanaumnemo simáímo tarúmakaiwaimba kawé'á umánkaraiye.

⁷ anón-kwaasigo sáwíyan-kwaasigomba kawé'á umánkáimba mináímbá iséta póta Méókísétekima Ááváramumba usáyaaitaraiye kwésune.

⁸ Árívái-andaraken-kwaasi siyáánkai-inkwivinkemba moórá-inkwi kwémayaawai kwévuwon-kwaasin-ovo Méókíséteki siyáánkai-inkwivinkemba moórá-inkwima maráiwaintavena Áánútun-aaí aúvái-kwandaavimba agaimaréna séna kwemá aúvamai úwoima máyáíye kwésisana póna kwemá Árívái-andaraken-kwaasi usáyaaitaraiye.

⁹ imáyáa é'a sé'a Ááváramuma Méókísétekimba moórá-inkwi ámakonka'a Áríváigwara'a ámakaintenkaani'a éna kwemá moórá-inkwima kwémayaiwai ámakaintenkaani'a uráíye.

¹⁰ Ááváramu Méókísétekimba awánéna moórá-inkwima ámakonka'a Árívái íma paárurena aikwá'nágo arumpimbá máyonka'a uráintave'a mindáyave'a sé'a Áríváigwara'a Méókísétekimba ámakaintenkaani'a uráíye kwésune.

¹¹ naaóvá'á Áánútu amáámba simátímakonka'a Árívái-andaraken-kwaasi mono'-máayáí maésa póí tuvú'mái Áánútumba aménááontavena Áánútuma usásintinkena Éronimba aiva'-mónó-káwááná'á usásinankaraiye. Árívái-andaraken-kwaasiti mayáímó arupí kwéumatinkainkakai Áánútu íma moórágwara'a aiva'-mónó-káwááná'á usásinankaisino. íma Éroninkaan-kwaasin-ivo Méókísétekinkaan-kwaasi usásinankaraiye.

¹² Áánútu séna aúná-aiva'-mono-kawaana'a usásinankanae súmba póna ááeraan-amaamba mono'-máayáí-kwáásí Áánútuntavesa ísámai póí tuvú'mái kwéamen-amaamba ivátuwena aúná-amaamba simásimuwata ísaraumne.

¹³⁻¹⁴ mináímbá Ísóigo Ísu Káraísitintavena séna íma Árívái-andarakembanivo moórá-anda Yútaa-andarakemba paáruraiye. naaóvá'á Mósesi mono'-máayáí-kwáásíyávéna sirónka'a íma Yútaa-andaraken-kwaasiyavena siráíye. íma Yútaa-andaraken-kwaasin-ovo Árívái-andaraken-kwaasi Áánútuntavesa imáyáa ésa póí tuvú'mái óntan-taareira'a agairáamba ísaraumne.

Ísu Méókísétekiraam-bono-kawaana'an-iyé kwaasái.

¹⁵ mináinkóná ááimba maarán-iyé. Áánútu aúna-amba agaráátinkena aúna-aiva'-mono-kawaana'a Méókísétekinkaan-kwaasi usásinankaraiye.

¹⁶ íma Árívái-andarakemban-ivo asirayámpínkémbá maí'maí'a éna íma ánásaniwai aiva'-mónó-káwáánarí'a umái usásinankaraiye.

¹⁷ mindáyavena Áánútun-aaí aúvái-kwandaavimba agaimaréna séna moóráwai áwí'a Méókíséteki anóm-bono-kawaanako uráintemba emá mirám-báyái maimaé iyíníyone

Ísu Káráisitintavena siráiyé.

¹⁸⁻¹⁹ ááeraan-amba Árívái-andaraken-kwaasiti mono'-máayáigó íma asiramái kwáyontavena íma túwa'naa umai arupí umátinkowana Áánútu ááeraan-amba ivátuwena moóra-amba kawer-ámbá agaráásinkowata áraire séta asiramái méta Áánútunopata kwégune.

²⁰⁻²¹ Árívái-andarakemba mono'-máayái-kwáásí usásintinkonka'a úwoi usásintinkesa íma aaí simái tarúmakaambanivo Áánútu Ísu Káráisitimba aiva'-mónó-káwááná'á usásinankonka'a aaí simái tarúmakaiye. mindáyavena agaimaréna séna

Ísóigo séna emá mono-káwáánákómó éma maí'maí'a íníyone séna mináimbá íma karáníye

Áánútu kwenááninkontavena simái tarúmakaiye.

²² mináinkó ááeraan-ainkomba usáyaaítowana Áánútu simái tarúmaktavena Ísu Káráisiti séna mináimbá árair-aimba kwaíkwai'a íníye siráiyé.

²³ moóra-aimba ísáaro. ááéma mono'-máayái-kwáásí sáwíva'a mésa pósa púwúntemba anondára'a ó'owima mimbáyái usá maimaé iráambanivo

²⁴ Ísu Káráisiti maí'maí'a éna íma puwíníwai aiva'-mónó-káwáánákóná mayái usá maimaé iyéna

²⁵ maí'maí'a éna kentááyávéna imáyáa éna Áánútumpa'a áísaa úmae kwéiyena póna kanaán-umai sáwí-imagavinkenta kwéiyasinkaiye. Ísu Káráisitinka'a agevamáíya méta Áánúmpata kwégunda-kwaasiya sáwí-imagavinkenta kwéiyasinkaiye.

²⁶ Ísu Káráisiti aiva'-mónó-káwáánákómá éna Áánútuntavena imáyáa éna sáwí-aimba kwempímbá íma kwáyáísana kaweré su'mai umái ména marapá'á sáwí-kwaasivimba máyonka'a íma sáwí'a uréna kwíyómpa'a asir-ayán-áyámpá'á uména mirán-áivá'-mónó-káwáánákómá ména kanaán-umai amápa-tantaa'a kwésuwa'naa-iyé.

²⁷ kwaásimo sáwí'o kwéuntavesawe miwímó sáwí'o kwéuntavesawe Árívái-andaraken-kwaasi aiva'-mónó-kwáásí póí tuvú'mái Áánútumba áma'mae iráambanivo Ísu Káráisiti sáwí'o íí-áimbá kwempímbá íma kwáyowana póna miwímó uráantemba íma póí tuvú'mái Áánútumba áma'mae iyéna kwaásimo sáwí'o ontávénawe séna mimbórá-táwai puwéna mimbáyái ánásaraiye.

²⁸ amáán-aimpinkemba aiva'-mónó-kwáásí usásintinkowasa marará-kwáásí pósa sáwí'a uráambanivo minámáánkó ánaaemba Áánútu simái tarúmarena séna mirá ónaumne séna kwenáánimba kasenkunákómbá usásinankowana aiva'-mónó-káwáánarí'a umái maí'maí'a kwéiyé.

8

Ísuma kentáásí aiva'-mónó-káwááná'án-iyé kwaasái.

1 súnda-ainkona ááimba maarán-iye. mirán-áivá'-mónó-káwáánákó ken-táásí mono-káwáánákó kwíyómpa'a ména usáyaaitaimo kawáá uráiwai ayáánúrap'a asirayán-áyámpá'á mara'á máyáiyé.

2 kwaásimo naambó kwéesimo Áánútuntavesa mindáúmpá'á imáyáa kwéombanivo kwíyómpa'a Ísóigo naan-úramba úmakowana Ísu Káráísiti mimpímbá Áánútuna aoka'-náúmpá'á uména aiva'-mónó-káwáánákóná mayáí kwémayaiye.

3 marapá'-áivá'-mónó-kwáásí póí tuvuwésa toómbá maésa umái Áánútumba aménááontavesa usásintinkaraavo Ísu Káráísiti kentáásí aiva'-mónó-káwáánákó moóra-yantaa'o Áánútumbo ámakaimba mindá puwéna kwenáúma ámakaiye.

4 kwaásimo sáwí'o uráantavesa áamáankomo siráintemba póímo tuvú'máímo Áánútumbo ámém-bayai kwémayaan-kwaasi máyáambanivo Ísu Káráísiti marapá'ó ménaraankasi íma póí tuvú'mái Áánútumba amísino.

5 kwíyómpa'o naan-úrambo úmakaiwaina amankó'naankaan-damba marapá'á kwáyáísasa mindáúmpá'á mono'-máýáí kwémayaawe. miráumai naaóvá'á Mósesi aiva'-mónó'-námbá índayavena úwana Áánútu simámena séna Sáínai-omapa'a agaráárankaunda-namba mirán-dámbá uwó súwana Mósesi kwíyómpa'o kwáyáin-dankona amankó'naankaan-damba úmakaiye.

6 kwíyómpa'a Ísu mono'-máýáí kwémayaim-bayaigo marapá'ó mono'-máýáímó kwémayaam-bayaigomba usáyaaitaraiye. Áánútu séna kawe'á umátinkanaumne simái tarúmakain-aimba Ísu Káráísiti kwéagaraasinkaimba mináínkó ááémo simáímo tarúmakain-ainkomba usáyaaitaraiye.

7 ááémo simáímo tarúmakain-ainkomo kwaásimo arupí umátínkarainkakai Áánútu íma aúná-aimba simái tarúmakaisino.

8 Áánútu kwená kwaási tuwánómba sáwí'a uwaná mindáyavena áwáá'a séna maarán-áímbá súwana Áánútun-aaí aúváí-kwandaavimba agaimaréna séna

Ísóigo séna moóra-kanaa tína'a aúná-aimba simái tarúmare'a Ísareri-kwaasiye Yútaa-kwaasiye aúná-aimba simái tarútinkanaumne.

9 Ísípi-maravakemba miwí títwá'náma ayútinke'a tí'mae'a tiráundara'a aái simái tarúmakaunderivo mináímbá károwa'a sínáaemba umátímakaunderivo. aúná-aimba simái tarúmare'a íma ááéeraan-ainkaamban-ivo aúná-aimban-iye Ísóigo séna

10 moóra-ainkwara'a séna moóra-kanaa tína'a Ísareri-kwaasiyave'a aúná-aimba simái tarútinkaandara'a kesí áamáamba tirumpiné imáyáavine tímé'a miwítí Áánútu máyáanasa kesí kwaási-i'a umái ménaaowe.

11 minkánáá tínsa miwítí kwaasiye ó'on-kwaasiye íma tááyesa Áánútunopa'a teró sénááowe. anón-kwaasiye úwoi-kwaasiye amáparawai á'a tiráamba pósa íma ókwara'a tááyanaaowe.

12 sirumbá umátinke'a sáwí-imayaa maitiyuwé'a misáwí-ímáyááyávé'a íma imáyáa úmae iyónaumne Ísóigo siráiyé agaimaréna siráiyé.

13 Áánútu aúná-aimba simái tarúmaranaumne siráimba póna aiva'ó simáímo tarúmakain-aimba ááéeraan-aimba isaná ááéeraan-tantaa'a sáwíyanka'a kwéna ánásanimba póna ááéeraan-aimbo éna sáwíyanka'a ánásaniye.

9

naaóvá'á aiva'-mónó-káwáánákó purumakaná naaemá Áánútumba áma'mae iyúwana Ísu kwená naaemá ámakain-kwasai.

¹ naaóvá'á Áánútu aiva'á simái tarúmakain-aimba kwáyompinkemba Áánútuna imáyáa mósá kwémaraan-aimba kwáyowasa Áánútuna imáyáa mósá kwémaraan-damba úmakaawe.

² ampaanta-námbá úmakesa moóra-ampaantama avumpimbá ítámbakesa mósá arátukopatavesa Áánútuna aoka'-náúmparé sésa móruna arátukopatavesa kawer-úran-ayampare sésa mimpimbá oómbá kúra'mai marésa taaréi úmakesa mintááréirá'á Áánútuna péréti-tomba marésa

³ mósá arátukon-daumpatavesa Áánútuna aoka'-náúmparé sésa

⁴ mimpimbá kóri-ontandei úmakaan-taarei marésa mintááréirá'á áséi-kwiyumba ún-kanama kwéagayesa kawer-ánáveumba úmaresa kóri-ontan-kwandaainei minánáveumba ánáan-kwimaresa mimpimbá kóri-ontandei úmakaan-anaveumpimba naaóvá'á kwíyómpakembo marapá'ó kunkáin-tonko áwí'a máána-tomba minánáveumpimba ma'mái minkáwé-ánáveumpimba marésa naaóvá'á Áánútu kwená mayáírá'á Érónimba usásinankowana kwená tááúnkakemba áruma kwíkáin-taumba minánáveumpimba marésa naaóvá'á Áánútumo Mósesimbo simámakain-amaambo siyáánkai-amaambo óntan-kwandaaira'o agaimakón-kwandaai kae-kwándáái minánáveumpimba marésa

⁵ kae-tántáá'á ayóígwárá-tántáákái anón-kawe'a úmaresa sésa Áánútuna áaimba ó'oran-aainko póna sáma kaiyé kwésuwana mintántáákáigó ayóígóráámbá minánáveumba káátena Áánútumo miwítí sáwí-imayaamo maitiyúwáin-anaveumba káátaraiye. mindáyave'a ívé'a íma ayáátáár-aimba agayáúmne.

⁶ mirá úmakesa aasiyaasi-táwai mono'-máayái-kwáásí mimbónó'-nánkómbá móruna arátukon-ayampa'a irésa mayái kwémayombanivo

⁷ moóra-mora-ira'a moóra-tawai morá-tawai Áánútu aoka'-náúmpá'á aiva'-mónó-káwáánákó iréna póigona naaemá maimaéna iréna kwemó sáwí'o untavenawe kwaásimo ímo táá'o isésamo sáwí'o untávénawe mirá-sáwí'ó kwéomba maitiyuwáníntavena mindááémá Áánútumba ámakaiye.

⁸ mirá éna Áánútun-amanko maarán-umai kwéagaraasinkaiye. mono'-nánkómbó móruna arátukaapa'o kwáyomba Áánútuna aoka'-náúmpá'á kwenópa'a iyónááon-amba íma avora'á kwéraiye.

⁹ mintántáá'á umásítai'a umái ívétaamo máyaunda-kwaasiya kwéagaraasinkaiye. Áánútuna imáyáa mósá makón-kwaasi pói tuvuwésa toómbá maimaésa umái Áánútumba ámakaambanivo miwí tirumpinkén-ímáyáá íma kasenkuí'a umátínkaraiye.

¹⁰ miráumai minámpá'á toóné noné kwénesa nombá kwéveresa kwéomba túyavesawe sésa mirá kwéuwana Áánútu aúna-amba agaráátinkowana ááéraan-amba ánásaraiye.

¹¹ mirá uráambanivo Ísu Káráísiti aiva'-mónó-káwáánákó ívé'a kwáyáin-amba kawer-ámbá agaráásinkena mono'-máayái kwémayain-daumpa'a mindámbá íma marapá'á kwaási úmakaan-damban-ivo usáyaaitarain-damba kasenku-námbán-iyé.

¹² mimbórá-táwai Ísu Káráísiti Áánútuna aoka'-náúmpá'á kwíyómpa'a Áánútu máyopa'a iyúmba mono'-máayái-kwáásígómó mémeona naawé

purumakan-aráákóná naaewé maimaénamo iráintemba íma mirá éna kwená naaemá maimaéna iyéna sáwí'o umáíyaamo máyaundavinkenta siráínata aúnaí'a umáíya maí'mai'a ónaundayavenaya mirán-umai pukáíye.

¹³ mémeona naaewé purumakankóná naaewé anááé-aráá'á purumakan-aráá'ó agaisukáampinken-kanaowe Áánútu aúranka'o sáwí'o uráan-kwaasi tinepimpá'á ayáútinkava'a kwéesa miwí túma kawé'á umátínkówana Áánútu tuwánéna séna kawé'án-íye siráíye.

¹⁴ mémeona naaenéíyé purumakankóná naaenéíyé mirá uráambanivo Ísu Káráísitina naaeómá usáyaaitaraiye. kwempímbá íma sáwí-aimba kwáyáiwai Áánútun-amanko maí'mai'a kwéiwai kwesé máyáintavena kwená naaemá kumúwana kwenáúma Áánútumba ámakaiye. sáwí'o kwéowaina ááinko tátokaimpinkemba iyásinkainanaya kentáásirumpimba íma aái kwáyainata Áánútuna mayáí mayánaundayavenaya kwená naaemá kumúwana kwenáúma Áánútumba ámakaiye.

¹⁵ mindáyavena ááéraan-aimba simái tarúmakonka'a sáwí'o uráampinkemba iyátinkaindayavena Ísu Káráísiti pukáíye. mindáyavena Ísu Káráísiti aúna-aimba simái tarúmakomba póna Áánútumo asiramáímo séna kawé'ó umátínkáandamo kwaíkwaí'a íníye siráimba Áánútumo kwétaayainkwaasi mayánaáowe.

¹⁶⁻¹⁷ kwévuwesamo ombá kwaaró'á tumái tarúmaresa kwévuwowe. moóráwai puwíndayavena kwéena kwená náaindaamba mayánaáon-aimba kwésivo úwoi máyaindara'a íma mayánaáovo puwínasa árai'a púwiye séna mayánaáowe.

¹⁸ miráumai naaóvá'á Áánútu aivar-áimbá simái tarúmakonka'a Mósesi póí tuvuwúwana puwúwana mimpóígóná naaemá kunkáintavena Áánútu simái tarúmakonka'a

¹⁹ aiva'á Mósesi amápa-kwaasivimba Áánútuna amáamba amápa'a simátímatuwena purumakan-aráákóná naaevímbá non-úramba atímakena méme-ayauma tamayóka'a úsúmarena mindááévímbá tu'mái Áánútun-aaí agaimái makáan-auvai-kwandaaira'a tuvimpín-úmarena kwaási tinepimpá'á mirá umásuwena

²⁰ séna maandááémá umásítai'a umái agaráátinkaumpo Áánútumo simáímo tarúmakain-aimba asirayán-áimbá kwáyáivo ísámai kawé'á oró séna

²¹ miráumai mindááémá Áánútuna imáyáa mósá kwémaron-danka'a tuvimpín-úmarena mindáúmpá'ó kwáyon-tantaaka'a mirá úmakaiye.

²² árai'a Áánútuna amáánkona ááimpa'a naaeómá amápa-tantaa'a kawé'á umátínkáísana moóráwaiya'i. póíya'i. ímo púwísanamo kwená naaemó ímo kúmínkakai Áánútu sáwí-imayaa íma maisiyúwáísino. naaemá kunkáimba póna Áánútu kentáásí sáwí-imayaaya kwémaisyuwaintaawe.

Ísu sáwí-imayaaya maisiyuwáníntavai pukáin-kwasai.

²³ Áánútuna imáyáa mósá makáan-dane mindáúmpá'á kwáyon-tantaare maarámán-íye. kwíyómpa'o kwáyáin-dane mindáúmpá'ó kwáyáin-tantaare miwá amankó'naankaan-damban-íye. mintántáá'ó marapá'ó kwáyon-tantaaka'a póígona naaenéí kawé'á umátínkówana mindá kawé'á uráambanivo kwíyómpaken-tantaaka'a íma póígona naaenéín-ivo usáyaaitaraiwaina naaenéí kawé'á kwéumatinkaiye.

²⁴ miráumai Ísu Káráisiti kwíyómpa'a iyéna Áánútu aúranka'a uména kentááyávénaya imáyáa éna Áánútumba kwéaisaa-iyé. úmakaan-damba naan-úrunkona amaankó'naankaan-damba ímanivo kwíyómpa'a uména kentááyávénaya imáyáa éna Áánútumba kwéaisaa-iyé.

²⁵ moórá-mora-ira'a moórá-tawai Áánútuna aoka'-náúmpá'á aiva'-mónó-káwáánákó póígona naaemá maimaéna íyóiyó uráintemba Ísu Káráisiti íma mirá éna mimbórá-táwai kwená naaemá maimaéna móamakaiye.

²⁶ Ísu Káráisitimo miráumaimo maimaé íyóiyó urénaraankasi kwíyóne marawé tarórurónkakemba moórá-mora-ira'a moórá-tawai morá-tawai puwípuwí'a úmae íyísino. íma mirá éna ááéraan-kanáa sáwíyanka'a ánásonka'a marapá'á kuména sáwí-imayaaya maisiyuwáníntavenaya mimbórá-táwai pukáiyé.

²⁷ kentáási kanaamó tínataamo puwónaundaya kesáámó máyaundawaina ááíntavenaya sísaá ínínataawe.

²⁸ miráumai sáwívarawaiti sáwí-imayaaya maitiyuwáníntavena mimbórá-táwai Ísu Káráisiti puwéna Áánútumba kwenáúma aména ókwara'a kuména íma sáwí-imayaaya maitiyuwáíndayavena kumínívo kwéamu'maraan-kwaasimo kuntiráíndayavena kumíníye.

10

¹ Mósesimo siráin-amaankona aambá íma aan-úramban-ivo Ísu Káráisiti kawé'á kwéumatinkaiwaina aankóná amaankó'naankaan-amban-iyé. miráumai moórá-mora-ira'a mono'-má'yái-kwáási póí tuvú'mái Áánútumba ámakaamba mirám-báyáiígó Áánútumpa'a tiráan-kwaasi íma arupí umátínkaraiye.

² póímo tuvú'máímo Áánútumbo ámakaan-anko kawé'ó umátínkarainkakai Áánútuna imáyáa mósá makáawai miwívimbá sáwí-aimba íma kwáyowasa sáwí-yantaatavesa íma umbaí tésa íma úwoi póí tuvú'mái Áánútumba áma'mae iráasino.

³⁻⁴ ánívo maará kwéowe. purumakankóná naaeówé mémeona naaeówé íma kanaán-umai sáwí-imayaaya maitiyukaimba pósa moórá-mora-ira'a póí tuvú'mái Áánútumba ámakonka'a miwítí sáwí-mayaigotavesa imáyáa uráawe.

⁵ miráumai Ísu Káráisiti marapá'á kumíndayavena kwéena Áánútuntavena séna póímo tuvú'máímo embó ámakaane toómbó ámakaane íma embá arááíma kwétaivo kemá embá arááíma táíndai'a ónaundayavai súma to'mayaaya umásínkaraane.

⁶ póímo agaisukáantavai íma aamoí kwéone. sáwí'o uráantavesamo póímo tuvú'máímo ámakaamba mindáyavai íma aamoí kwéone

⁷ simásuwe'a sé'a enáái aúvái-kwandaavimba kentávéna simái agaimaréna séna Áánútuwo kemá mé'a embá aráái táíndai'a umái ménaumne simái agaimakáintemba kwéune kwésune

Áánútuntavena Ísu siráiyé.

⁸ aiva'á Ísu Káráisiti séna áamáambo siráinten-umai póíma tuvú'mái ámakaamba toómbá maimái ámakaamba póíma agaisukáamba sáwí'o uráantavesa póíma tuvú'mái ámakaambanivo minámbá íma arááíma kwétaisa aamoí íma kwéone

⁹ simásuwena séna Áánútuwo kemá mé'a embá aráái táíndai'a umái ménaumne siráiyé. mindáyavena Ísu Káráisiti póímo tuvú'máímo

Áánútumbo ámakaunda-anta ivátuwena aúna-amba Áánútumbo arááimo táinda-imayaamo kwaránaunda-anta agaráátínkaraiye.

¹⁰ Ísu Káráisiti Áánútuna imáyáa kwaréna Áánútumba kwenáuma aména mimbórá-táwai pukáimba póna sáwí-imayaaya maisiyuwénaya Áánútunde'i'a umásínkaraintaawe.

¹¹ aasiyaasi-táwai mono'-má'yái-kwáásí usásimbai mimbórá-má'yái maésa pói tuvú'mái Áánútumba ámakaamba mimbáyáigó íma kanaán-umai sáwí-imaya maitíyukaimbanivo

¹² Ísu Káráisiti mimbórá-táwai Áánútumba kwenáuma aména pukáiyé. sáwí'o uráantavenawe sáwí'o ónaundayavenayaawe puwéna mimbáyái ánásasuwena Áánútu ayáánúrapa'a asirayán-áyámpá'á mara'á uména

¹³ Áánútumo kwená namuro-kwáásímó tínkaminanamo kwemó usáyaitanintavena amu'maréna umáyáiyé.

¹⁴ miráumai Áánútumba kwenáuma ámakaimba pósa Áánútunde-i'a kwéumatinkain-kwaasi kasenkuí'a úmae iyónááowe.

¹⁵ mináintávéna Áánútun-amanko avora'á simásimuwana Áánútun-ai aúvái-kwandaivimba agaimaréna séna

¹⁶ Ísóigo séna moóra-kanaa tína'a aúna-aimba simái tarútinkaandara'a kesí amáamba tirumpiné imáyáavine timénaumne siráiyé.

¹⁷ moóra-ainkwara'a séna miwítí sáwí-imayaawe amááne káráraamba íma mindáyave'a imáyáa úmae iyónaumne siráiyé agaimaréna siráiyé.

¹⁸ Áánútu sáwí-imaya maitiyuwéna íma imáyáa úmae íyísana póna sáwí'o uráantavesamo póimo tuvú'máimo Áánútumbo ámakaan-amba ánásaiye.

Áánútunopata iyóno siráin-kwasai.

¹⁹ miráumai kesí kwaásiyono. Ísu Káráisiti puwúwana kwená naaemá kumúwana kentáásí aambá kwikáimba póta íma sáátaveta éta Áánútuna aoka'-náúmpátá kwéiyune.

²⁰ puwéna Áánútumba kwenáuma ámakaintavena aúna-amba kwaíkwai'a ínín-amba agaráásinkena Áánútuna aoka'-náúmpá'á mósá arátukon-ampaanta awásámai aambá kwi'mái Áánútunopata iyónaunda-amba agaráásínkaraimba mindáyavetaawe

²¹ kwemá anóm-bono'-mayai-kwaasigo Áánútuna kwaásira'a kárákwiraimba mindáyavetaawe

²² Áánútunopata iyóno. kentáásí sáwí-imayaaya maisiyúwáisanaya kentáásirumpinta íma aai kwáyáísata kawe'-nóntá peréta kwenááigonta sirumpintá tátoreta Áánútuwe aráápamai asiramái méta Áánútunopata iyóno.

²³ Áánútun-ai arair-aimban-iye séta póta asiramáiya tátoreta íya ivátuweta Áánútumo kawe'á umátinkanaumne siráintemba mirá ínimba póta kwenáái asiramáiya tátoreta amu'maréta méta miráyá onó.

²⁴ kesáa imáyáaya kwéeta moóra-morawai túwa'naa umai asirayáne imáyáawe timéta kawe'-má'yáiyá kwémaeta miráyá onó.

²⁵ Áánútuntaveta imáyáa éta torupamáí maí'mai'a úmae iyéta évakarawaimo torupamáímo maivár-íyúmbó ivátukaantemba kesáa íma mirá éta torupamáí maí'mai'a úmae iyéta moóra-morawaiya

asiramátinkanaumne. Ísu Káráísitimo kumínimba sáwíyan-kanaa kwáyáintaveta moórá-morawaiya asiramátinketa miráyá onó.

²⁶ maísáaro. Áánútuna árair-aimba iséta tátoketa kentáásí imáyáavinkembo kwembó sínaaembo umámetaamo sáwí'o úmaetaamo íyónanayaamo éna Áánútu sáwí-imayaaya maisiyuwáníntavena ó'on-amba íma kwáyáivo

²⁷ sáátaveta kwéonanamo Áánútumbo tínaaembo umámíyantavenamo sáwí-meyambo timínasa anón-iravimbo káúgonaaontaveta amu'maréta ménaumne.

²⁸ Mósesi timún-amaambo arááiraawai aaivimbá usásintinkaresa kaumbo-káé-kwaasimo tuwánésamo sésamo árai'a mirá kwéowe sésamo ésa íma tirumbá umátinkaiyamba tinkamiyasa puwónááomba

²⁹ mindá umbai-yántáá'an-ivo Áánútu ááninkomba tínaaemba umámémba mindá anón-umbai-yantaa'an-ivo Áánútu simái tarúmakonka'a Ísu Káráísitina naaemá kumúwasa sáwí'o umbá maitíyukaimba mindáyavesa sésa úwoisan-tantaa'an-íye síyawai anómba sáwí-meyamba mayánááowe. Áánútun-amanko úwoimo súwa'naa iwáíntávésa simái sáwí'a umánkaraawai anómba sáwí-meyamba mayánááowe.

³⁰ maarán-áimbó siráimba mindá Áánútuma póna maará séna anondá meéyámbá timénaunda mindá kendéímán-íye. sáwí-mayaiyave'a meéyámbá timénaumne

séna moórá-ainkwara'a séna
Ísóigo kwená kwaási tísaa umai iséna
taaínkaa'a umái-meyamba timíníye
siráíye.

³¹ Áánútu asirayáankwáráwái póna tíkena sáwí-meyambo timínimba mindá anómba táátavesa ónááovo Áánútuntave'a imáyáa é'a torupamáí maí'mai'a úmae iyé'a moórá-morawai asiramátinkanaaowe.

³² ááéma Áánútu keinárawatavena sama kamátinkonka'a umbai-yántáári'a umátinkowa'a íma ivátuwe'a asiramái méraavo mindáyave'a imáyáa oró.

³³ moórá-mora-tawai amáparawai túranka'a sáwí'a umátinkesa simái sáwí'a umátínkómbanivo asiramái mé'a moórá-mora-tawai kentí kwaásimo sáwí'o umátínkómba túwa'naa úmae iyúwasa keinárawakwara'a sáwí'o umátínkómba asiramái méraawe.

³⁴ Áánútuna kwaási-i'o unkákémbá keinárawapinkemba évakarawai ándáva'o mótínkómba tiruntávé'a umátínkówasa kentí náaindaambo tavíyááví umbá íma imáyáa é'a sé'a usáyaaitarain-tantaa'a kwíyómpa'a kwáyáimba póta maí'maita ónaumne suwaná tirunkó kawé'á uráíye.

³⁵ mirá uráavo Áánútuntave'a asiramái mé'a kawé'-méyámbá kwémayaawe.

³⁶ Áánútuna imáyáavinkeni'a é'a kwemó mirá umátinkanaumnemo siráin-tantaa'o mayánááontave'a asiramái maí'mai'a úmae iyíyana íma tívón-kaíno.

³⁷ mindáyavena Ísu Káráísitimo kumínimba amu'maréna ména Áánútun-aaí aúvái-kwandaavimba agaimaréna séna sáwíyan-kanaa kwáyáimba póna tíníwai íma úwoi ména tíníye.

agaimaréna siráíye. moóráva'a agaimaréna séna

³⁸ kesí kwaásigo arupí umái máyáiwai kesé aráápamai máyáimba póna inkaisénamo siyuwénamo

kówína'o é'a íma aamoí umánkanaumne siráiyé
agaimaréna siráiyé.

³⁹ mináímbá siráimbanivo kesáámá inkaisésamo auwésamo kówésamo
ánásanaaon-kwaasiraanta íya éta Áánútun-aaiyaveta áraire séta kwenká'á
agevamáíya méta kawé'á umáíya maí'maita ónaumne.

11

*Áánútun-aaiyavai áraire sésa kwenká'á agevamái máyáan-ankona
kwaasái.*

¹ Áánútun-aaiyavesa áraire sésa kwenká'á agevamái máyáan-amba
maarán-ámbán-iyé. Áánútu to'mayaa uráin-tantaataveta séta árai-
tantaan-iyé séta amumaréta méta súrandeiyáamo ímo awánaraunda-
yantaataveta séta árai'a kwáyáiyé kwésune.

² kentáá síkwá'náma Áánútun-aaiyavesa áraire sésa kwenká'á agevamái
asiramái máyóntavena Áánútu séna kawé'án-owe siráiyé.

³ naaóvá'á Áánútu séna kwíyómba maramá paáruwo súwana paárúwata
mináíntávéta áraire kwéseta kwéisaumne. ímo awánáúnda-yantaapinken-
tantaan-éi awánáúnda-yantaan'a Áánútu taróruyaiye.

⁴ naaóvá'á moóráwai áwí'a Épeo Áánútun-aaiyavena áraire séna pói
tuvú'mái agaimái Áánútumba ámakowana awaaó áwí'a Kááini kwemá
toómbá ák'ámai Áánútumba amúwana Épeo Áánútumo sirónteni'o úntavena
Kááinimo ámakowaimba usáyaaitaraiye. Épeo Áánútun-aaiyavena áraire
séna kwenká'á agevamái máyóntavena Áánútu ámakon-tantaan'a awánéna
kawé'án-iyé séna kwembá awánéna arupí umái máyaandawai óne siráiyé.
naaóvá'á Épeo pukówasa kwentávésa sésa Áánútun-aaiyavena áraire
séna kwenká'á agevamái máyon-kwaasiman-iyé kwésewata ísámaeta
kwéiyumne.

⁵ naaóvá'á moóráwai áwí'a Ínóki Áánútun-aaiyavena áraire séna kwenká'á
agevamái máyóntavena Áánútu púwivo séna kunáí'maena kwíyómpa'a
móankarowasa avakáá uwááesa túwómbanivo Áánútumo áíkomba íma
awánaraawe. Ínókimba Áánútumo ímo kunáíkonka'a marapá'ó máyonka'a
moóráwai Ínókin-ai aúvái-kwandaavimba agaimaréna séna Áánútuma
aamoí ínkwáe-i'a úmae iráiyé agaimaréna siráin-aintaveta séta Ínóki
Áánútun-aaiyavena áraire séna kwenká'á agevamái méraiye kwésune.

⁶ Áánútunopa'o kwétewai Áánútu ména kwembó avakáá onááon-
kwaasi kawé'á umátínkáin-aintavesa aiva'á sésa árair-aimban-iyé sésa
kwenópa'a kwétewe. ímo árair-aimban-iyemo sésamo ésa íma kwenópa'a
ténááowe. miráumai Áánútun-aaiyavesamo ímo áraire sésamo kwenká'ó ímo
agevamáímo máyáawai Áánútu íma aamoí umátinkaniye.

⁷ naaóvá'á Áánútu Nówaamba naaémbo nonkó tuwaaténa kwaási
tínkaminiye-aimba simámuwana iséna séna áraire séna non-avóvomayaapa'o
kwínín-damba úmarena kwená aarai-íyámpóiyé kwenanáávú'maare
umáyówana nonkó miwí íma nawíkaraiye. Nówaa Áánútun-aaiyavena
áraire súntavena Áánútu Nówantavena séna arupí umái máyaane
súwana Áánútumo marapá-kwáásímó sáwí-meyambo tímínín-aimba iséna
simátímakaiye.

⁸ naaóvá'á Áánútu Ááváramuntavena séna ená maramá tuwé aménaunda-marava'a kwaaó súwana áraire séna kwená maramá tuwéna ímo awánarom-barava'a Áánútumo amúpa'a kuréna

⁹ Áánútumo aménaumne siróm-barava'a koména mináíntávéna áraire séna ó'om-baravaken-kwaasigoraamba kwááyu-namba úmarena méraiye. mimbárá Ááváramuntavenamo siróntemba ááninko Áísákaante anówainko Yákóponteyavenagwara'a timénaumne siróm-barava'a Ááváramu-iyaise ménsaya kwááyu-namba úmaresaya méraawe.

¹⁰ Ááváramu miráumai ména moórá-naopatavena imáyáa éna Áánútumo kwíyómpa'o to'mayaa úmakain-daopa'a asirayán-ávómbá kwaíkwaí'a ínín-daopatavena imáyáa éna amu'maréna méraiye.

¹¹ Ááváramu awainínkó áwí'a Séraa Áánútun-aaiyavena áraire siráiyé. Áánútu simáména séna iyámpói ankáníyone súwana árai'a kwemó sintení'a owáímán-iyé séna iyámpóimo ankánaunda-kanaa ánásaraiye séna íma imáyáa éna asirayámbá maéna ámú'a kauréna iyámpói ánkariye.

¹² miráumai Ááváramu iyámpói ankómbe anónu'mai kómpinkemba sáwíva-kwaasi aísavutantamba ónááowaiyavena kwíyómpa'o o'ó sáwíva'o kwáísanamo nompá'ó nonáámááimo sáwíva'o kwáyáintemba mirán-kwáásí uwasá íma kanaán-umai táámparaawe.

¹³ maanáúváívimbó túwí'o agaimakáunda-kwaasi Áánútun-aaiyavesa áraire símae kwéiyesa kwenká'á agevamái maivá kwéiyesa pukáawe. Áánútu asiramái séna mirá umátinkanaumnemo siráin-tantaa'a íma máyómbe némpa'a kwáyowasa úwoi aaí isésa aamoí ésa sésa marapátáámó máyaundaya ó'om-baravaken-kwaasiraamba umáíya sáwíyanka'a ménaumne símae kwéiyesa pukáawe.

¹⁴ mirán-áimbó kwésen-kwaasi miwítí mara-úrappa'a imáyáa kwéuwata ísaraumne.

¹⁵ miwímó tukóm-barayavesamo imáyáamo urésaraai koyauweránááon-amba kwáyomba pósa awánaraasino.

¹⁶ íma mirá ésa kwíyómpa'o usáyaaitarain-ayampa'a imáyáa uráawe. mindáyavena Áánútu aamoí éna séna kesí kwaásiman-owe séna póna miwítí maru'á to'mayaa uráiyé.

¹⁷⁻¹⁸ Áánútu Ááváramuntavena asiramái séna enááninko Áísákaampinkemba enaísavutantambo ónááowai paáronaaowe siréna naaémbe moórá-aimba áísaa umai isánáe séna enáánimbe Áísákaamba tuvú-simiyo súwana Ááváramu séna Áánútu simásiména séna enááninko Áísákaampinkemba enaísavutantamba ónááowe siráimba árai'a miráumai paárumasinkaniye séna Áísákaa mimbórá-iyámpói úwana íma tátorena áí'maena tuvuwíndayavena kwéena

¹⁹ imáyáa éna séna Áánútu kanaán-umai puwíndavinkemba usásinankaniye séna tuvuwíndayavena úwana Áánútu séna étuwaaó súwana ivátuwéna ááninkomba inkamúwana puwóntenkaani'a kwéumpinkemba áíkaiye.

²⁰ Áísákaa Áánútun-aaiyavena áraire siróntavena Áánútumo naaémbo paárinin-tantaatavenamo sirón-aintavena ááninkai Yákóponte Ísonte kwaaró'á tumátínkaraiye.

²¹ naaémbe Yákópo anónu'mai kéna puwíndayavena kwéena tááúnka'a tátorena kívaena Áánútun-aaiyavena áraire siróntavena Áánútuna imáyáa mósá maréna naaémbo paárinin-tantaatavenamo sirón-aintavena Yósépi ááninkai kwaaró'á tumátínkaraiye.

22 naaémba Yósépi anónu'mai kéné puwíndayavena kwéena Áánútun-aaiyavena áraire siróntavena simátimena séna Áánútu kentáásí kwaási Ísareri-kwaasi Ísípi-maravakemba ayú'mai tí'maena kentáásí maravá'a mótinkaindara'a kesiyáántámba maimaésa máútaaro Yósépi siráiyé.

23 naaémba Mósesi anóvowi kwembá ánkaresarai awánésarai kawer-iyámpóimán-iye sésarai Áánútun-aaiyavesarai áraire sésarai kwenká'á agevamái máyóyantavesarai Ísípi-maravaken-anon-kwaasigo iyámpóiyomba tínkantuuwaromo sirón-aintavesarai íma táátavai uyambá mináimbá karésarai Mósesimba aúpá'á ánkarojana kaumbo-kwíyómbá ánásowana minánón-kwáásígó ayáámúnko ál'maena kwená naaúmpa'a móankarowana

24 naaémba Mósesi anón-úwasa awánésa sésa Ísípi-vaken-anon-kwaasigo ayáámúnko ááninkoman-iye kwésuwana Mósesi Áánútun-aaiyavena áraire séna kwenká'á agevamái máyontavena mirámó sun-áimbá ánaemba umátimena séna kemá íma kwenáánimba úne siráiyé.

25 Ísípi-vaken-kwaasi sáwívar-oisamba marésa sáwí'o kwéontavesa aamoí kwéumba Mósesi ááémo ánásanin-tantaatavena íma arááíma kwétowana séna umbai-yántáá'ó siménááombo éna kanaán-iye séna Áánútuna kwaási kwená kwaási póna máyón-ayampa'a koména

26 imáyáa éna séna Áánútu kentááyávéna tiráníwaine séna usásinankaraiwaina mayái mayánaunda póna umbai-yántáá'ó kempá'ó tínimba minánkó Ísípi-kwaasiti sáwívar-oisamba mayánaunda-ankomba usáyaaitaraiye séna Áánútuma kawé'-mékámá simíníye-imayaa éna mirá uráiyé.

27 naaémba Mósesi Ísípi-marava'a tuwé'a kónaumne sirónka'a anón-kwaasi áwáá'a áúwana Áánútun-aaiyavena áraire siróntavena kwenáároí íma inkaiséna úwoi kówéna Áánútumba íma túrandei awánarowaimba imáyáavinkemba awánarontavena úwoi kóuraiye.

28 naaémba Ísípi-va'a Áánútuna kwayó'nákó kwíyómpakewai moórá-mora-naumpimpakemba aivar-iyámpóí tínkamindayavena kwéuwana Mósesi Áánútun-aaiyavena áraire siróntavena Ísareri-kwaasiti aivar-iyámpóí íma tínkaminkwae séna Ísareri-kwaasiyavena póí tuvuké'a ááto-taira'a naaemá pé'mare'a mimpóí kemá naaró súwasa mirá uráawe. mindáyavesa áwí'a tésa páásova-tanone siráamba mindá tíoótaasa-tanone siráawe.

29 naaémba Ísípi-marava'a Ísareri-kwaasi tuwésa tésa anón-donko áwí'a naae-nóné supa'á tésa Áánútun-aaiyavesa áraire sésa kwenká'á agevamái máyóntavena mindónkó tuwínkaa'a úwasa nonáámááíravamba táatowasa Ísípi-vaken-kwaasi kwa'maésa tésa mindómpímbá tuwaná mindónkó kunátawisena minkwáásí tínkantasaraiye.

30 naaémba Ísareri-kwaasi sésa Yéríko-naopaken-kwaasi kotínkantuweta mimbáravá'á koménae sésa kumbá Áánútu mirán-oro sirómba áraire siróntavesa mindáó'a óntandeimo ii'o úmakopa'a kókuyauku uwááesa tóyo eémesa ava'moraéra'a mirá ésa avakaeténgomba komirá uwaná kweyáárika'a miní'á tawísímaena marapá'á kumúwasa Yéríko-kwaasi tínkantuwesa koméraawe.

31 Ísareri-kwaasi Yéríko-naopa'a íma kurónka'a kae'nárai ti'márowasarai mindáópa'a kotivúntamai awánayae sésarai kuyambá moórá-ininko áwí'a Áré'api eénánká'á nááún-ininkona naaúmpa'a kuyaná Áánútun-aaiyavena áraire séna minkáé'nárai aúpá'á tiyuwówasarai tirááiyé. Ísareri-kwaasi

Yéríko-naoapaken-kwaasi kotínkantuwe'a koménae sésa kurónka'a Yéríko-kwaasi Áánútun-aaiyavesa íma áraire sirówai tínkamesa Áré'api Áánútun-aaiyavena áraire sirón-inimba íma inkánkaawe.

³² amáparawai tááiimo agáyáanda ayáátáár-aimba imbá pó'a amáparawai táái íma agayánaumne. miwí túwí'a Kítíyono úwana Péréke úwana Sámúsoni úwana Yépeta úwana Téviti úwana Sámúwéri úwasa Áánútun-aa simátímakowaiye miráumai-kwaasi ésa

³³ Áánútun-aaiyavesa áraire sésa kwenká'á agevamái máyóntavesa pósa miwívínkémbá évakarawai namuro-kwáásí usáyaaitesa arupí umái miwítí kwaásira'a kárákwiyesa Áánútumo asiramáímo séna mirámó ónaumnemo siróntemba umái máyówana Áánútu aváár-iyán-tóika'a awáá urówana íma vówasa mésa

³⁴ miwívínkémbá évakarawai anóni'a pisíntukowasa miwítí namuro-kwáásí tínkamonaé suwaná Áánútu tíyótinkowasa kawé'á umái mésa íma asiramái máyówana Áánútu asiramátinkowasa mésa miwítí namuro-kwáásí tínkantuwesa méraawe.

³⁵ évakar-inimba Áánútun-aaiyavesa áraire sésa kwenká'á agevamái máyóntavena miwí tímááraamo pukómpinkemba Áánútu usásintinkaraiye.

namuro-kwáásí évakarawai tátoresá sésa Áánútumbo tínaembo umámiyataamo éta íya tínkameta étinkanaumpo Áánútumbo tínaembo ímo umámiyataamo éta tínkamonaumne suwasá Áánútumba íma sínaemba umámenaumne sésa imáyáa ésa púwónana Áánútu súwa'naa ínata kwíyómpata maí'maita ónaumne suwasá tí'a úni'a umátínkówasa pukáawe.

³⁶ Áánútun-aaiyavesa áraire sésa kwenká'á agevamái máyóntavesa miwítí namuro-kwáásí évakarawaiyavesa tuwiráái sésa tínkambae kwéiyesa évaka'a tíyayaanka'a asááumai tí'maesa ándáva'a mágwétiyuwesa

³⁷ évakarawai óntandei tínkamuwasa púwúwasa évaka'a maánkáára'nei taasa'naasá kwéumasuwesa évaka'a taánasatanei túvimba aira'naará kwéuwasa kwéuwuwasa évakarawai íma kawer-únánkwátói urésa sipisípi-ayau-unankwatoi uwasá évaka'a méme-ayau-unankwatoi urésa íma kawé'-náúmpímpá'á kwégwaesa úwoivimpa'a kogwáísagwai ésa íma toómbá makówasa sáwí'a umátinkesa umbai-yántáári'a umátinkesa

³⁸ kawé-kwáásí-í'a umái máyóntavesa tí'mátuwowasa kówésa kwaásimo ímo máyópa'a kwénaesa omápa'a mésa maipíné muri-áivíné kwaésa miráumai mésa kawé-kwáásímá pósa sáwí'o umátínkówaivimba íma máúmba keyáára'a maémáéwe.

³⁹ mirán-kwáásí Áánútun-aaiyavesa áraire sésa kwenká'á agevamái máyóntavena Áánútu séna kawé'an-owe siráivo marapá'á máyónka'a Áánútumo mirá umátinkanaumnemo siráin-tantaa'a íma awánowana

⁴⁰ Áánútu miwíyávéna amu'maráaro séna naaémbo keséyaamo ménaaon-kwaasiyavena imáyáa éna kawer-ámbá kentááwé miwíyé kasenkuí'a umásinkanin-anta kwisínkaraiye. mindáyavesa marapá'ó máyónka'a íma awánaraawe.

12

Áánútu kentáásivowai-i'a kwéin-kwasai.

¹ miwí miráumai máyómbanivo kesáa maaráyá ónaumne. miwí Áánútun-aaiyavesa áraire siráawai torupamáímo máyómpimbo kesáa avumpinkáántá máyaunasaraanta Áánútun-aaiyavesa áraire sésa kwenká'á

agevamái máyón-amba kwéagaraasinkaawata mindáyaveta umbai-yántáá'á ivátuweta kentáámó sáwí-imayaaomo tátokaimba ivátuweta kwaásimo isaaísesaraambo kwégwesaraambo mimbórá-ímáyáámó kwégwaraantemba Áánútumo agaráásinkarain-ampata íma sívón-káínata asiramáiya kónaumne.

² kwaásimo isaaísesaraambo kwégwesaraambo ayááivá'ó kwáyáim-beyantavesamo imáyáamo ontembá Ísuntavetaawe su'mai imáyáaya onó. Ísu imáyáaya símakaisata Áánútun-aaiyaveta áraireya kwésunanaya imáyáaya kwésimimba póta Áánútuweya aráápamai maí'maita úmaeta iyónaundayaawe. Ísu naaémbo arunkó aamoí ínín-imayaa éna póna taaira'ó puwínintavena íma a'áo séna taaira'ó púwón-antavesamo tigeayávésa kwéomba íma imáyáa éna póna Áánútu kawáá uráiwai ayáánúrapa'a asirayán-áyámpá'á mara'á máyáiyé.

³ Ísuntave'a imáyáa oró. marapá'ó máyonka'o sáwí-kwaasi sáwí'o umánkáva'o iyúwanamo asiramáimo maimaénamo iráimba imáyáa é'a íma tívón-káína'a íma ivátuwe'a asiramái máéro.

⁴ sáwí-yantaatave'a kárákwimae'a kwéiyé'a asiramái máyáampinkemba íma tínkamowa'a pukáawe.

⁵⁻⁶ Áánútu asiramátinkanintavena séna kesiyáámúmbaare kesáánimbaare ísáaro súwana agaimaréna siráin-aimba imáyáa oró. maarán-áimbá séna Ísóigo arumbá tímakaiwai arupí kwéumatinkena kesáánimba owémó kwésiwayiavena kesáái isáígwáe séna kwétinkamiye. mindáyavai kesááninkoo Ísóigo arupí umánkáimba íma úwoisan-tantaa'an iyé-ímáyáa éma sáwí'o uráanda asiramái simámakaimba enarunkó íma sáwí'a íno agaimaréna siráiyé.

⁷ umbai-yántáá'ó kentópa'o kwétimba Áánútu kawé'á kwéumatinkena kwená iyámpói owaná póna mirá kwéumatinkaiye. amápar-iyampoi kawé'á ónááontavesa miwí tinóvowi arupí kwéumatinkaawe.

⁸ Áánútu amápa'a kwená iyámpói umbai-yántáá'ópínkémbá arupí kwéumatinkaimba umbai-yántáá'ó kwáyáiwai Áánútuna iyámpóin-ovo umbai-yántáá'ó ímo kwáyáiwai ó'owiti iyámpóin-owe.

⁹ moórá-ainkwara'a súnnda ísáaro. marapákén-késívóisaiya arupí umásinkaraawata miwí táái iséta miráumai kwíyómpaken-kentaasivo áái iséta kawé'á umái méta minánón-áimbá miráyá onó.

¹⁰ sáwíyan-kanaa marapákén-késívóisaiya miwítí imáyáavinkemba arupí umásínkáantaanivo Áánútu kawé'á umátinkanae séna kaweré su'maiya umáiya ménaundayavenaya kwemó kawé'ó umáimo máyáintemba miráyá ónaundayavenaya arupíya kwéumasinkaiye.

¹¹ arupí kwéumasinkaindarata sirunkó umbái kwétainata íya aamoí éta naaémba minúmbái-yántáákó kawé'á umásinkaindarata minúmbái-yántáákóna anondá paru umái kawé'á umái ménaumne.

mirám-baaran-oro siráin-kwasai.

¹² miráumai kárákwiyé'a tiyáántán-kwimai mé'a

¹³ arupí-amba imáyáa umái kwáráaro. keinárawapinkemba évakarawai tuwánésa sáwí-amba kwáráavo sé'a kawé'á umái mé'a arupí-amba kwáráaro.

¹⁴ tiyáántán-kwimai amáparawaiye paru umái máéro. ímo kaweré su'mai umáimo máyáawai Ísóigomba íma awánanaaovo kaweré su'mai umái máéro.

15 keinárawapinkemba évakarawai Áánútu úwoi kwétuwa'naa-iwaimba auwáúnavo sé'a kárákwiyoro. keinárawapinkemba évakarawai tirunkó sáwí'a índarakemba misáwí-ímáyááó amápa-kwaasivimba kóyáwé iváínivo kárákwiyoro.

16 sáwí-yantaatave'a tirááiyave'a ováínivo kárákwiyoro. naaóvá'á moóráwái áwí'a Íso Áánútuntavena íma imáyáa éna sáwí'o uráintemba keinárawapinkemba évakarawai mirá ováínivo kárákwiyoro. kwemá Áánútuntavena íma imáyáa kwéuwaimba moóra-tawai áái kwéankowana ávákontavena séna ená toómbá nasímínana mintónkóná anondá emá aivar-iyámpói aúrenana kenkáisivowa kawe-kwááró'á tumánkaniye séna

17 ména naaémba moóra-imayaa éna kesivo kawe-kwááró'á tumásinkainkwaé séna anón-ivi'a tówana avowámá ávákomba kawe-kwááró'á tumánkena póna kwembá íma tumánkowana ááémo sáwí'o uráin-tantaako avowámá kawe-kwááró'á tumánkanin-amba ítáraiye. keinárawapinkemba évakarawai mirá-sáwí'á ováínivo kárákwiyoro.

18 naaóvá'á Ísareri-kwaasi Sáínai-omar-andampa'a komáyówana anón-irama kwégena tinepái kwégowasa uwaná anómba túnkowana anón-unda torówana

19-20 uwíremba anónka'a aú'mai iyúwana aaigówé su'mai séna kwaásiye póiye maanómáká'ó tíya'o é'a óntandei tínkamiyasa puwónááowe súwasa mináimbó ísón-kwaasi táátavesa ésa sésa ókwara'a moóra-aimba íma sínata isánáe sésa táátavesa ésa

21 awánon-tantaa'a anómba táátavesa uwaná Mósesi séna sááte kéné siyántámbá taráiyé siráiyé. naaóvá'á Ísareri-kwaasi mirán-tántáá'á koawánaraavo keinárawa'a mirán-tántáá'á íma kogwéawanaawe.

22 íma mirá é'a Áánútunopa'o tiráamba maaráání'a kwéowe. moóra-omako áwí'a Sáiyono-omapa'a té'a Áánútu asirayánkwáráwáiná naaópa'a té'a kwíyómpa'a aúna-nao'a Yérúsaremu-naokaan-daopa'a té'a kwíyómpaken-kwayo'narawa'o sáwíva'o torupamáimo mésamo Áánútu áwí'o mósá marésamo aamoí kwéopa'a té'a

23 aiva'ó Áánútunopa'o tésamo kwená kwaási-i'a umái máyáapa'a tiráawe. kwíyómpa'a aúváivimba miwí túwí'a agaimakáiyé. Áánútu amáparawai miwímó máyáawaina ááintavena tísaa íníwainopa'a té'a marapá'ó arupí umáimo máyówanamo Áánútumo kasenkuí'o umátínkaraiwai kwíyómpa'a miwí timantómbó máyáapa'a té'a

24 Ísunopa'a Áánútu aúna-aimbo simáimo tarúmakaimba kwéagaraasinkaiwainopa'a tiráawe. naaóvá'á Kááini ávákomba Épeomba tuvuwúwana puwúwana kwená naaemá kumúwana mindáyavena anondá sáwí-meyamba amínkwáe siráimbanivo Ísuna naaemó kunkáimba kwaási kawe'á kwéumatinkaimba kwenópa'a tiráawe.

25 Áánútu keinárawatavenamo aaimó sínda-aimba íma araisé'a kárákwiyoro. naaóvá'á Mósesi marapá'á ména Áánútun-ai simátimuwasa arááíraawai sáwí-meyamba mairáawe. miráumaimo kwíyómpakewaimo simátiminda-aintaamo araisénááowai árai'a sáwí-meyamba mayánááovo kárákwiyoro.

26 naaóvá'á Áánútu Sáínai-omapinkemba aái súwana anóm-barima taráimbanivo ívé'a asiramái séna moóra-kanáa tínimba ókwara'a anóm-barima taaó senaná kwíyónkowe maraówé anóm-barima táníye siráiyé.

27 ókwara'a anóm-barima taaó sénaumnemo siráin-ainkona ááimba maarán-iyé. marímo tánin-tantaa'a naaóvá'ó tarórurain-tantaa'a póna

ánásanivo maríma ímo kanaán-umai táínda-yantaa'a kwaíkwai'a íníye.

²⁸ miráumai marímo tánimba Áánútu kentáará'á kárákwiraimba póna íya siyuwánimba póta sirunkó kawe'á ínata aamoí éta kwentávéta éta kwenáwí'a mósá maréta kwená imáyáa mósá máraándayavenaya aamoí íníye.

²⁹ kankambó aú'maimo iravímbó agaisúwáantemba Áánútu mirá ínata póta kwená imáyáa mósá maréta ménaumne.

13

Áánútu aamoí ínkwaé-i'a oro siráin-kwasai.

¹ Ísu Káráísitiye tarúmai máyáawai Áánútuna akúní'a umái máyáamba pó'a moóra-morawaivimba kentirumbá kwétimé'a íma ivátuwaaro.

² namu-kwaasímó tíya'o é'a toómbá naambá kwétimé'a íma ivá'á tiyúwáaro. évakarawaimo mirámó uráamba íma marapá-kwáásí kawe'á umátinkaraavo kwíyómpaken-kwayo'narawa'a mirá umátinkaraavo íma kwíyómpakewai owé-ímáyáá uráavo marapákén-kwáásí owé-ímáyáá uráawe. mindáyave'a namu-kwaasí túwa'naa oro.

³ Áánútuna kwaásivinkemba kwená kwaási onkákémbá évakarawai tí'maesa ándáva'a mótínkáamba miwísé ándáraamba umái maémáyáambanivo mindáyave'a imáyáa é'a túwa'naa oro. umbai-yántáá'á miwívímbá kwáyáin-kwaasi keinárawapinkwara'a miráumai umbai-yántáákáámbá kwáyáiwain-ovo imáyáa é'a túwa'naa oro.

⁴ aaraimó kwaaimó máyáawasa kwaaimó aaraimó máyáawasa kwéon-amba kawer-ámbán-ivo aarai íma sáwí-anka'a nááowasa kwaai íma sáwí-anka'a nááowasa miráumai máyáavo aarai-úmóyáné kwaai-úmóyáné íma oró. mirámó íyanamo éna Áánútu sáwí-meyamba tímíníye.

⁵⁻⁶ Áánútu séna
íma tiyuwé'a túwa'naa ónaumne
mináímbá siráintaveta asiramái méta séta
Ísóigo kwésuwa'naa-imba pó'a kwaásimo
sáwí'o umásinkaiyamba íma sáa'a káníye
séna Áánútun-ai aúvávimba agaimaréna siráimba pó'a óntantave'a íma anón-imayaa é'a mirán-tántáákó kembá tátoraina'a sáwí'a íyáváinivo makáan-tantaatave'a sé'a mindá kanaán-íye seró.

⁷ ááéma kentí anón-kwaasi Áánútun-ai simátímakaawaiyave'a imáyáa oró. miwímó máyón-aaine pukáan-aaine imáyáa é'a Áánútuwemo aráápamaimo maémaéntemba mirá oró.

⁸ Ísu Káráísiti naaóvá'ó uráintene minká'ó mirá uráintene ívékwara'a mirá kwéintene naaénkwara'a mirámó ínintene. mindáyave'a

⁹ toómbá aambá áumbakaan-amba kwaránááomba íma túwa'naa ínivo Áánútu úwoi súwa'naa umáíya kwéasiramasinkaivo ó'on-o'om-bonor-aimba kampa'-mónór-áímbá isé'a kwaráavainivo kárákwiyoro.

¹⁰ Ísu Káráísitimo puwénamo kwenáúmo Áánútumbo ámakaintavenaya kwésuwa'naa-imbanivo mono-náúmpá'ó mono'-má'yái-kwáásímó póímo tuvú'máímo Áánútumbo ámén-kwaasi íma kanaán-umai kwétuwa'naa-íye.

¹¹ aiva'-mónó-kawáánákó kwaasi sáwí'o uráantavena póí tuvukéna naaemá umaéna Áánútuna aoka'-náúmpá'á íréna mindááémá tuvimpín-úmáráísasa mimpóí mindáókona aaumépa'a íma nésa agaisukáawe.

¹² miráumai Ísu Káráísiti kentááyávéna imáyáa éna sáwí-imayaa maitiyuwánaumne séna íma a'áo súwasa áí'maesa mindáókona aaumépa'a

móankaresa tuvúwúwana puwúwana kwená naaemá kunkáiyē. mirámó uráimba póimo tuvú'máimo Áánútumbo ámén-kwaasi íma kanaán-umai kwétuwa'naa-ivo kentáá kwésuwa'naa-iyē.

¹³ Ísumba áí'maesa mindáókona aaumépa'a móankaresa tuvúwúwana pukáimba miráumai mono'-náúmpá'ó póimo tuvú'máimo Áánútumbo ámén-amba tuwáúnasaya kwembó simáimo sáwí'o umánkaraantemba kentáágwará'á simái sáwí'a umásínkáamba póta íya kwentá auwánaumne.

¹⁴ marapá'ó kwaíkwei'o ínín-dao'a íma kwáyáintaveta kwíyómpa'o maí'maitaamo ónaunda-naopata imáyáaya éta póta íya kwentá auwánaumne.

¹⁵ Áánútumbo póimo áméntemba Ísu Káráísiti kentááyávénawe séna pukáintaveta Áánútuna kwaási úne súndawaiya aamoí umánkamae kwéiyeta kwenáwí'a mósá maréta íya túwáano.

¹⁶ kawe'á umátinketa túwa'naa eta íyaamo túwáandayavena Áánútu aamoí íníye.

¹⁷ kentí anón-kwaasi táái isé'a kwésentemba mirán-oro. keinárawaka'a kawe'á umái kárákwimae kwéiyesa naaemba Áánútumba mimbáyáiyávé'a simámenaaowe. miwí tááimo ísáimaimo kawe'ó íyasamo ésa aamoí íya'a mindáyave'a kawe'á umái ménaaowe. miwí tááimo ímo ísáimaimo kawe'ó íyasamo ésa miwítí mayái umbái táína'a mindáyave'a íma kawe'á umái ménaaowe.

¹⁸ imáyáa éta kentáásirumpinta íma aaí kwáyáísata amápa-tantaataveta arupíya ónáeya kwésumpo kentááyávé'a Áánútumpa'a námúnaa símae íyóro.

¹⁹ asiramái simátimé'a sé'a ókwara'a kentópa'a sáwíyanka'a kónaunda-amba Áánútu paárinintave'a námúnaa seró sune.

námúnaa siráin-kwasai.

²⁰ Áánútu paru kwéumatinkaiwaina ááinko éna Ísóigo Ísu pukáimpinkemba usásinankarowana puwúwanamo kwená naaemó kunkáintavena póna simái tarúmákain-aimba kwaíkwei'a ínana sipisípira'o kárákwiraiwaimo intembá Ísóigo Ísu kentáará'á kwégarakwiyye.

²¹ Áánútuna imáyáavinkení'a ónááontavena Áánútu asirayámbá timíníntave'a námúnaa kwésune. Áánútu kentáásirumpinta mayái kwémayaimba Ísu Káráísitina asirayándéi kwembó arááimo taim-báyái Áánútu mayáníntave'a námúnaa kwésune. Ísu Káráísiti áwí'a aasiyaasí anómba kwaíkwei'a kwéimba árair-aimba intávé'a námúnaa kwésune.

²² kesí kwaásiyono. asiramái simátimé'a sé'a asiramátinkanaundayave'a maanáúvámá agaimái timúnda íma ayáátáár-aimban-ivo kwempa'á mé'a ísáaro.

²³ moórá-aimba ísáaro. moóráwai áwí'a Tímóti ándávakemba kwéayurankaamba póna ááemo tína'o é'a kentópa'o kóndara'a áí'mae'a kónaumne.

²⁴ kentí anón-kwaasiyavetaawe Áánútuna kwaási amáparawaiyavetaawe simátimé'a sé'a kawe'á umái máéro kwésune. Áánútuna kwaási Ítári-maravakewai simátimesa sésa kawe'á umái máéro kwésewe.

²⁵ Áánútu úwoi kwétuwa'naa-intave'a námúnaa kwésune.
kesáái ánásaiye.

Yémési

Ísu kwíyómpa'a irówana Yémési Ísun-áváko póna Yérúsaremuva'a ména Ísóigona kwaásira'a kárákwiraiwai moórá-kwaai aiyayaan-iyá'iyó. miráumai-ima maisuwéna maanáimbá agaimái Yútaa-kwaasi Ísuna aampa'ó kwéguwai agaimái mátímakaiye.

¹ kemá Yémési maanáúvái má agaimái timúne. Áánútuna mayáiyé Ísu Káráisitina mayáiyé kwémayaundawai maanáúvái má agaimái kwétimumpo Ísareri áánimbaa'a sísamaivakemba kae'á kumbaimái-kwaasi tísavutantambo uráawai ó'on-o'om-barava'a kóyáwé umái máyáawai ísáaro.

asiramátínkáin-kwasai.

² kesí kwaásiyono. umbai-yántáá'á ó'on-o'on-tantaa'a kentópa'a kwétivo tirumbá etóyóí umái máéro.

³ umbai-yántáá'á kentópa'a kwétimba Ísóigo Ísuwe aráápamaimo mé'ó ímo auwé'ó é'a asiramái ménaaowe. mindáyave'a ísaraamba póna umbai-yántáá'á kentópa'a kwétivo tirumbá etóyóí umái máéro.

⁴ asiramái maí'mai'a úmae iyíyana íma tívón-káína'a mirán-káwér-ímáyáá úmae kwéiyiyana Áánútuna kawe-tántáátávéna íma táái tinkániye.

⁵ kawer-ímáyáá mayánáe síyawai Áánútumpa'o áísaa íyanamo éna timíníye. Áánútu nóintavera kwésisaaoo íma séna íma tátorainda úwoi timíníye.

⁶ Áánútumpa'o áísaa íyamba íma kaer-ímáyáá é'a úwoi kesáái isániye seró. kaumbo-káér-imagayamo tokáiyawaimo ésa kavóná-kwaasima pósa avumpin-kwáásímá mésa kogwaétuwe tagwaétuwe-kwaasiraamban-owe.

⁷⁻⁸ mirámó owáímá kaumbo-káér-imagayaa ésa íma mimbórá-ímáyáá umái kwarésa kawe'-má'yái kwémayaavo sáwí-imagayaa kwarésa mirámó kwéowaima Áánútumpa'o áísaa íyan-tantaa'a simíníye-imagayaa-ovo.

óísaniyaain-kwaasiye óísankwara-kwaasiyei kwaasái.

⁹ óísaniyaain-kwaasi Ísu Káráisitín-aaiyavesa árairemo kwésewanamo ímbá Áánútu séna kesí kwaásiman-owe kwésimbanivo tirunkó kawe'á kwéivo

¹⁰ óísankwara-kwaasi Ísu Káráisitín-aaiyavesa árairemo kwésewanamo ímbá Áánútu séna kentí óísamba íma aiva-tántáá'án-iyé kwésimbanivo miwígwará'á tirunkó kawe'á kwéiye. konaarirí-yántáá'ó moigwáán-arambo kwénamo avurankambó tintenkáámbá óísamba aiva-tántáá'á iyé-ímáyáá kwéon-kwaasi mirá umái ánásanaaowe.

¹¹ aaváúmá iyéna aa'á kaisaná moigwáán-arambo aáyánkénamo minkáwé-tántáá'ó avurankambó tintembá óísamba aiva-tántáá'á iyé-ímáyáá kwéon-kwaasi mayáímá kwémayaamba miráumai ánásanaaowe.

sáwí-imagayamo kentópa'o tina'o a'áomo sénááon-kwasai.

¹² Ísu Káráístín-aaiyavesamo árairemo kwésewanamo ímbá miwívá'ó sáwí'ó íí-yántáá'ó tínímbo ésa a'áomo síyanamo éna tirunkó kawe'á íníye. miráumai asiramái maí'mai'o íyanamo éna Áánútu timénaumne siráintantaa'a timíníye. ááéma Áánútu séna tirumbá kwésimen-kwaasi aúnái'a umái maí'mai'a ónááowe siráintemba mirá umátinkaniye.

¹³ sáwí'o íí-yántáá'ó kentópa'o tína'o sáwí'a ónaumne-imayaamo é'o é'a Áánútuntave'a sáwí-imayaa símakaiye sevó. Áánútu íma sáwí'a íí-ímáyáá tiména íma kwená imáyáavinkemba sáwí-imayaa tavisimái mémaraniye.

¹⁴ kentáá sáwí-imayaayavena sinkáinda misáwí-ímáyáágó kentáá tavisínata kwégwaraanaya

¹⁵ misáwí-ímáyáágó tátorainata sáwíta ónaumne. sáwítaamo úmaeta kwéiyonanayaamo éna misáwí-ímáyáágóná anondá máyaundawaina ááimba Áánútuna némpa'a ménaundayaaniye. mindáyave'a Áánútuntave'a sáwí-imayaa kwésimiye sénááovo imáyáa umái kawé'á oró.

¹⁶ kesí kwaásiyono. mindáyave'a kampar-áíntávái áraire seváínivo kawé'á umái ísáaro.

¹⁷ amápa'a árai-tantaa kawé-tántáá'á kentáásópata kentáásivoma Áánútunopakemba kwégumiye. aaváúmá kwíyómba o'á úmakowana aaváúmá kumpékéna usaréna kwéivo Áánútu íma mirá kwéena aasiyaasí sáma kamásinkena íma ó'on-o'on-imayaa kwéiye.

¹⁸ Áánútu kwená imáyáa kwégwarena árair-aimba kwésimasimenaya mináráír-áíntávéna aúna-kwaasiraanta kwéumasinkaisata aiva'á kwená kwaási-ita uráanasaya naaémba ó'on-o'on-kwaasi mirá ónááowe.

Áánútun-aaí isésa mirámó kwéon-kwasai.

¹⁹ kesí kwaási kentí imáyáa kwéunda-kwaasi ísáaro. Áánútun-aaí ísámai kawer-é'a imáyáa uré'a aái sé'a íma ááéma áwáá'a sé'a oró.

²⁰ áwáá'o kwésen-amba Áánútuna kawer-ámpá'á íma áwáá'a kwésen-amban-iyé.

²¹ mindáyave'a sáwí-imayaaneimo sáwí'o kwéon-tantaa'a tuwé'a umaé kumé'a Áánútun-aaí tirumpimbó makáin-aimba ísámai kawer-iyana mináínkó kawer-ámpá'á métinkaniye.

²² Áánútun-aaí tááre su'mai isé'o Áánútun-aaí isáúnda á'a kwéisaumne sé'o é'a kesávái kampa'á kwésevo Áánútun-aaí íma tááre su'mai isé'a kwemó siráintemba oró.

²³ Áánútun-aaí isésa kwemó siráintemba íma kwéiyawai

²⁴ non-kwaaúmpímbá tói'a awánasuwesa kówasa mirámó ombá ááéma kwétuwinkagwimba mirámó owáí Áánútun-aaí isésa kwemó siráintemba mirá íma kwéowe.

²⁵ Áánútun-aaí kasenku-áínkó póna mináínkó sáwí-imayaagomo tátokaimpinkemba iyátinkaniye. Áánútun-aaí isésa kwemó siráintemba kwéiyawai isésa íma tuwinkáinda mirá úmaesa kwéiyiyana mináínkó tirumpimbá kawé'á umátinkaniye.

²⁶ mono-kwáásímá úne sembánivo kwésen-aínka'o ímo kárákwiyombo ésa kesávái-ímáyáágómbá kampa'á kwésimauwesa tóikakene su'mai sésa mono-kwáásímá úne kwésewe.

²⁷ ketor-ínínkáré megusaa-iyámpóíraré umbai-yántáá'ó kwáyáiwairare kárákwiyesa marapá-kwáásítí sáwí-ampa'a tínaaemba kwéumasuwaawai Áánútun-aaí ísámai kawer-ésa Áánútu kentáásivo aúranka'a árai'-mono-kwaasi mésa Áánútun-arááíye su'mai kwégwaraawe.

2

amáparawai mimbórá-ímáyáán-oro-kwasai.

¹ kesí kwaásiyono. Ísóigo Ísu Káráísti ó'oran-aaimba kwáyáiwain-aaíyave'a áraire sé'a kwenká'á agevamái máyáavo túwí'o kwáyáinda-kwaasi kawé'á

umátinke'a túwí'o ímo kwáyainda-kwaasi tínaaemba umátímémba mindá sáwí'a kwéovo

²⁻³ kárákwiyoro. torupamáímo máyáampimbo moóráwaimo óisankwara-kwaasi éna kawer-únánkwátói úmae tisanamó óisaniyaain-kwaasi éna sáwí-unankwatoi úmae tisa'ó kawer-únánkwátóigwarawaintave'a suwóká'á tamaiyó sé'o sáwí-unankwatoigwarawaintave'o nénka'a maiyómó kwésemba mindá sáwí'a kwéowe.

⁴ mirámó sembá keinárwapinkemba évakarawai túma maimaé iyé'a évakarawai simái sáwí'a é'a sáwí-imayaanei taaínkaa'a kwéowe.

⁵ kesí kwaási kentí imáyáa kwéunda-kwaasi ísáaro. marapá'á máyáan-kwaasi óisaniyaain-kwaasi tuwánésa sésa úwoi-kwaasiman-owe kwésevo Áánútu óisaniyaain-kwaasi kwesé aráápamai asiramái máyáan-kwaasi tuwánéna séna kesí kwaásiman-owe kwésiye. ááéma Áánútu séna tirumbá kwésimen-kwaasi kwégawaa úndava'a ménaaowe siráimba

⁶ óisaniyaain-kwaasiyavena mirá siráimba pó'a móruna tiyúwáavo. óisankwara-kwaasi túma íma maimaé iyóro. óisankwara-kwaasi keinárawa'a sáwí'a umátinkesa aaimá kwésimatinkesa

⁷ Ísu Káráísiti áwí'a usáyaaitarain-awí'a kentí anóndako áwí'a simái sáwí'a kwéumankaamba pó'a miwí túma maimaé iyóvo.

⁸ Áánútun-aaí aúváivimba agaimaréna séna

esávái-ímáyáámó óndantemba

ó'owiti imáyáagwara'a uwó

siráimba pó'a minkáwér-ámáámbó asirayán-ámáámbó kwaré'o é'a kawe'á ónááombanivo

⁹ óisankwara-kwaasi túmo maimaé iyé'o óisaniyaain-kwaasi móruna tiyuwé'o é'a sáwí'a ónááowe. mirámó é'o é'a kawer-ámáámbá araaisiyana Áánútu aaimá simátinkaniye.

¹⁰ amápar-amaambo kwarésamo moórá-amaambo araaisiyambo éna aaimá simátinkena séna amápar-amaankomba arááíséwaiman-owe síníye.

¹¹ Áánútu séna íma aarai-úmóyámbá kwaai-úmóyámbá oró séna moórá-ainkwara'a séna íma kwaási tínkamiyasa púwóro siráíye. ímo aarai-úmóyámbó kwaai-úmóyámbó ombánivo kwaási tínkamiyasa puwónááomba ámáánkomba kwéaraaisewe.

¹² Áánútun-aaí kasenku-áínkó póna mináínkó sáwí-imayaagomo tátokaimpinkemba iyátinkaniye. Áánútu kwenáái kwaráawaiye arááíséwaiye tuwánéna tísaa ínimba pó'a imáyáa é'a kentóikare kentúrare kárákwiyoro.

¹³ Áánútu aavimbá maitinkáíndara'a tirumbó ímo umátínkaraawai Áánútu kwenarunkwará'á íma umátinkaniye. Áánútu aavimbá matinkáíndara'a tirumbó umátínkaraawai íma táá'a kwégainana Áánútu aruntavái umátinkaniye.

Ísun-aiyavesa áraire sésa kawe'-máyái mayáan-kwasai.

¹⁴ kesí kwaásiyono. Ísu Káráísitin-aiyavesa áraire kwésesamo ímo kawe'-máyáímó kwémaesamo ésa miwí táái úwoi tóikaken-aimba kwésewe. mináímbá tóikakene su'mai kwésemba póna Áánútu íma kawer-ámpá'á métinkaniye.

¹⁵ Áánútuna kwaásivinkembo moóráwaimo ménamo unáánkwátóíye toóné ímo makáíndawaintave'o

¹⁶ keinárawa'o sé'o toómbá nenaná ámú'a váinama unáánkwátóí ane'á márénana koko'á ínama kwaaó sé'o toómbó unáánkwátóímo ímo amé'o é'a kentáái úwoi tóikaken-aimba sénááowe.

17 mindáyave'a Ísu Káráísitin-aaiyave'a áraire kwése'anivo ímo kawé'-má'yáímó kwémayaambo é'a áraire sen-áimbá tóikakene su'mai kwésevo tirunkakémbá íma kwésewe.

18 évakarawaimo sésamo Áánútun-aaiyave'a áraire kwésunda pó'a Áánútuna kwaási únemo kwésewasamo évakarawaimo sésamo kawé'-má'yáí kwémayaunda pó'a Áánútuna kwaási únemo kwéseмба kemá Yémési sé'a Áánútun-aaiyave'a áraire sembánivo kawé'-má'yáí íma kwémayaamba pó'a Áánútuna kwaásiya'o íma tuwánáúmne. kemá kawé'-má'yáí kwémayaunda suwáné'a sé'a Áánútun-aaiyavai áraire kwéseene sénááowe kemá Yémési súne.

19 Áánútu kímborawai má'yáíye kwése'o árairemo kwéseмба kawer-áimbá kwésembanivo miráwé su'mai kwéseмба Áánútu kawer-ámpá'á íma métinkaniye. Sáátáánigona kwayó'nárawa'o mináímbó kwéseмба tiyántámbá kwétaisasa kwéseмба póna Áánútu íma kawer-ámpá'á métinkaniye.

20 íma kawer-ímáyáágwárá-kwáásín-owe. Ísun-aaiyave'a áraire kwése'o kwéomba íma kawé'-má'yáí kwémayaamba úwoima aaimá kwéseмба pó'a simáímo agaráátinkaanda ísáaro.

21 naaóv'á kentáá síkwá'náma Ááváramu Áánútu simámakaini'a índayavena ááninko áwí'a Áísákaamba óntan-taareira'a mósá ánkarena tuvuwíniye úwana Áánútu séna a'áo siráíye. Ááváramu mirá uráintavena Áánútu séna arupí umái má'yáane siráíye.

22 Ááváramu Áánútun-aaiyavena áraire kwéseña íma miráwé su'mai uráivo simámakaintemba uráimba Áánútun-aaiyavena asiramái áraire siráimba á'a ísaraawe.

23 Áánútun-aai aúváivimba agaimaréna séna Ááváramu Áánútun-aaiyavena áraire siróntavena Áánútu séna arupí umái máyaanemo siráimba mináínkóná ááimba Ááváramu Áísákaamba tuvuwindavena uráinka'a avora'á paárruraiye. naaémbe Ááváramuntavesa sésa Áánútuna kwaásiman-iyé siráawe.

24 Áánútun-aaiyavesa áraire sésa kawé'-má'yáí kwémayaawaiyavena Áánútu séna arupí umái má'yáawe kwésivo Áánútun-aaiyavesa áraire sésa íma kawé'-má'yáí kwémayaiyawaiyavena Áánútu séna arupí umái má'yáawe íma síníye. mináímbá ívé'a kwéisaawe.

25 Áánútun-aai aúváivimba naaóv'á agaimaréna moórá-ininko eénánká'á nááún-ininko áwí'a Áré'api ó'onkaa-ininkona kwaasái siráíye. Yósúwa maramá aúpá'á koawánaakaiyo séna tí'marówasarai minínínkóná naaúmpa'a tuyaná mindárai táái íséna áraire séna kwenamááaraa tínkamovo séna moórá-ampa'a agaráátinkowasarai kóuraaiye. minínínkó mirá uráintavena Áánútu séna arupí umái má'yáin-inimban-iyé siráíye.

26 timámbá kówisasamo kwaásimo púwóntemba Áánútun-aaiyavesa áraire sésa íma kawé'-má'yáí kwémayaawai miraráán-umai íma tirunkakémbá áraire kwésevo tóikakemba kwésewe.

3

1 kesí kwaásiyono. Áánútuna mayáí agaráátinkaiyam-bayai íma sáwívarawai mayánááovo moórá-morawai mayánááowe. agaráátinkai-mayaiya kwémayaundawaiya Áánútu asiramáíya kwésisaa índarakemba úwoi-kwaasi miwítí mayáíyávéna úwoisamba tísaa íniye. mindáyave'a íma sáwívarawai sé'a agaráátinkai-mayai mayánáe sénááowe.

2 amáparawaiya évaka-tantaa'a sáwíta kwéundayaawe. tói-kawaan-esa kawer-áiné su'mai kwésewai árai'a kawe-kwáásí mésa túra'a amápa-tantaaka'a kanaán-umai kwégarakwiyowe.

3 moórá-aimba imáyáa oro. anóm-poi áwí'a ósimba kwaási kentí imáyáaomo kwin-ámpá'ó kónáesamo ombá óipimba ákí-asirayan-tamayo'a áarankesa évarevar-ayaaíra'a ándáma aríkwímai tiyáámpimba tokésa kentí imáyáaomo kwin-ámpá'á moórá-ayampar-anda tavisewaná minánóm-póimá kwégwiye.

4 nompí-sípígwará'á imáyáa oro. mindá anón-tantaa'a isaná úndágoma améntámai ópa'a tuwánáe kwéisananivo avúsúmaenamo nááín-tamayo'a íma anón-tamayo'an-ivo sáwíyan-tamayo'a kwemó kónáe sipa'á mintámáyó'á kwántáísana minánó-sípígó kwégwiye.

5 maarágwará'á imáyáa oro. kwaásiya anón-tantaa'a únanaya sóikoma sáwíyan-tantaako sáwívar-aimba kwéseena súyaama maimaéna kwéiyimba imáyáa oro.

aiva'á sáwíyan-irama karéna kámaena anón-umi'a kwégautaapaiye.

6 iramó kámae kwéna anón-umi'o sáwí'o intembá sáwí-ainko miráumai kwégwena amápa súwawaata sáwí'a úmaena kwégwiye. sáwí-ainkona mayáígó amápar-ayampa'a amápa-sawi-mayaigomba kwéusayaaitaiye. misáwí-yántáákóná ááimba Sáátáánigompimba kwéena kentáásí mayáí tasáwí'a kwéena amápar-ayampa'a kóyáwé kwéiye.

7 aváá-kwái-kwaamba numamá irankavayaambá noyáá'a amí'mír-umai kárákwiraambanivo

8 sáwí-ainko usáyaaitarain-tantaa'a pósa kwaási íma kanaán-umai kwégarakwiyowe. kwaaiwainkómó kwaásimo vaisanamó sáwí'o intembá sáwí-ainko mirá kwéiye.

9 kentáá sói'nei kentáásivowa Ísóigo áwí'a mósá maréta Áánútu kweiráání'a úmakain-kwaasi simáí sáwíta kwéune.

10 mimbórá-sóipínkéntá kawer-áimbá kwéseeta sáwí-aimba kwéseeta kwéune. kesí kwaásiyono. mirán-ááínkó sáwí'a kwéiye.

11 nonayumpinkémbá íma kawe'-nónkwárá sáwí-nonkwara'a kwégumiye.

12 inaómá íma terarambá iyáísana túsigoma kondóí-aramba íma kwéiyaiye. uwí-nónkó íma kawe'-nómbá auvínasa kwaási nánááowe. mindáyavena mimbórá-kwáásígómpínkémbá kawer-áínkwárá sáwí-ainkwara'a sisaná mirán-ááínkó sáwí'a kwéiye.

kawer-ímáyáá Áánútumpakemba kwégumin-kwasai.

13 keinárawapimba évakarawai kawer-ímáyáá torésa kawer-ísái-yántáá'á toráawai mésa kawer-ímáyáágwárá-kwáásí pósa íma túma maésa iyésa kawe'-máí maésa kawe'á umái méwa'a tuwáné'a sé'a kawer-ímáyáágwárá-kwáásímán-owe sénááovo

14 keinárawapinkembo évakarawaimo miwítí kwaásima tirumbá sáwí'a umátinkesa sésamo anón-kwaasi-i'a ovó sésamo keyáá anón-kwaasi-i'a umái ménaumnemo sénááombo ésa miwí túma maimaésa iyésa kesávái kampa'á sésa kawer-ímáyáágwárá-kwáásí úne seváínivo.

15 mirán-ímáyáá íma Áánútumpakemban-ivo marapákémbá kwaásiti ímáyáa Sáátáánigona ímáyáavinkemba kwésewe.

16 évakarawaimo miwítí kwaásimo tirumbó sáwí'o umátinkesamo sésamo anón-kwaasi-i'a ovó sésamo keyáá anón-kwaasi-i'a umái ménaumnemo sénááombo ésa íma moóráva'a tágárotamai maésa ó'on-o'on-tantaa'a sáwí'a úmae iyónááomba mindá marapákémbá kwaásiti ímáyáa Sáátáánigona ímáyáavinkemba kwéovo

17 Áánútumpakemba kawer-ímáyáá tokáawai kaweré su'mai ésa íma sáwíkwara'a ombá paru kwéesa íma aaisampínkémbá kwésesa ó'on-kwaasi táái kawé'á umái kwésesa tirumbá kwéumatinkesa umbai-í'o on-kwáásí kwétuwa'naa-esa íma kaumbo-káér-aimba sésa íma taainkaar-umai kawé'á umátinkaa sáwí'a umátinkaa kwéovo amápa'a kaweré su'mai kwéumatinkaawe.

18 paru umái maénáe síyawai paru umátinkaiyasa tuwánésa miráumai paru umái ménaaowe.

4

marapá-tántáátávésa ímáyáa kwéon-kwasai.

1 keinárawapimbo aaisambó sé'o áwáá'o sé'o mirámó kwéomba miwáná ááimba maará kwéiye. sáwí-yantaakomo tirááímo taintávé'a ímáyáa owaná mínímáyáágómá tátoraisana aaisambó síí-áímbá kwévaariye.

2 tirááímo tain-tántáá'ó makáawa'o ombá tuvúwónana puwína'a kemá mayánáe-imayaa kwéowe. ó'owiti náaindaamba túran-anda é'a íma kanaán-umai mayánááontave'a aaisambá tiyé'a áwáá'a kwésewe. tirááímo tain-tántáátávé'a Áánútumpa'a íma áísa owaná póna íma kwétimiye.

3 Áánútumpa'o áísa ombá áísa on-tántáá'á íma kwétimiye. sirááímo tain-tántáá'á kesávái mayánáe sé'a Áánútumpa'a áísa ombá misáwí-ímáyáá tokáantavena íma kwétimiye.

4 aaraimó kwaairakémbó tiyuwésamo ó'on-kwambo máyáantemba Áánútumbo auwé'o kwégon-kwaasiyono ísáaro. marapá-tántáá'ó ímáyáamo eéme'o é'a Áánútuna namuro-kwáásiráámbá kwéovo mináímbá ímáyáa oró. marapá-tántáá'á mayánáe símae iyíyawai Áánútuna namuro-kwáásiráámbán-owe.

5 Áánútun-ai aúvái-kwandaavimba agaimaréna séna Áánútu séna kesimambá kempímbá maráúnda sáwí'an-ovo sé'a asiramái kwégarakwiye siráíye agaimaréna siráimba mináímbá íma úwoi-aimban-ivo árair-aimban-ivo ímáyáa oró.

6 ánivo Áánútuna ímáyáa úndayavenaya súwa'naa umáíya kwéasiramasinkaintaawe. Áánútun-ai aúvái-kwandaavimba agaimaréna séna

Áánútu kentúmo maimaé kwéiyowai kwétuwentayuwaivo kwe-naísamaivimba kwémaewai kwétiravayaiye agaimaréna siráimba póna Áánútu súwa'naa umáíya kwéasiramasinkaintaawe.

7 mindáyave'a Áánútun-ai isé'a kwenáísamaivimba máyáambanivo Sáátáánigon-aiyave'a a'áo síyanamo éna ááéma tiyuwéna kówina'a

8 Áánútuna egwaa'ó méwanamo éna Áánútu kentí egwaa'á méniye. sáwí'o kwéowai kawé'ó umáímo ménaaontave'a ímáyáa é'a misáwí-yántáá'á

túwáaro. Áánútuna imáyáawe marará-ímáyááwé tokáawai sáwí-imayaa tuwé'a kawer-ímáyáá oró.

⁹ sáwí'o kwéontave'a íma aamoí é'a kanagí'á kwéte'a máéro. sáwí'o kwéontave'a íma kwírááima síyamba tói'a matuwé'a máéro. sáwí'o kwéontave'a tirunkó íma kawé'á éna sáwí'a kwéina'a máéro.

¹⁰ Ísóigon-aaí isé'a kwenaisamaivimba méwana kwemá mósá tinkániye.

¹¹ kesí kwaásiyono. kentí kwaásiyave'a keiyái íma sáwí-aimba seró. Áánútu áamáán-aimpimba séna íma mirán-oro siráimba pó'a mirámó kwéomba Áánútuna áamáamba simái sáwí'a umánke'a sé'a sáwí-amaambaniye sembá mindá kampa'á kwésewe. Áánútuna áamáambo taaínkaar-uré'o sé'o sáwíyan-amaane anón-amaane kwése'a minámáámbá íma kawé'á umái kwaré'a kwéaraaisuwaawe.

¹² Áánútu kweyáá áamáamba siménaya kwaási kwétaainkaar-ena kanaán-umai kweyáá kawer-ámpá'á mégwétinkena kweyáá kwaási ánásasuwaniye. mindáyave'a kwaási keyááríka'a íma taainánááovo Áánútuna mayáímán-iyé.

ímo túmo maimaé iyí-kwásái.

¹³ keinárawa'a imáyáa é'a sé'a ívéra'i. aaváyaawa'i. anón-daopa'a komé'a mayái kwémae'a moórá-ima maisuwé'a sáwívar-ontamba mayánaumne. mirán-áímbó kwésewai ísáaro.

¹⁴ aaváyaavimbo ainámbó sáwíyanka'o kwénamo ááemo turákwintemba keinárawa'o máyáamba miraráán-umai ááema ánásanaaowe. aaváya kentópa'o tínín-tantaa'a íma ísaraawe.

¹⁵ mindáyave'a kwésen-aimba íma ókwara'a sé'a maará seró. Ísóigomo owémó sína'o é'a mirá ónaumpo ímo owémó sína'o é'a íma mirá ónaumne seró.

¹⁶ mirán-áímbá kwése'a kentí imáyáavinkemba kentúma maimaé kwéiye'a anóni'a umái ménae kwéseмба mirán-ímáyáá sáwí-imayaaman-iyé.

¹⁷ miráumai ísáaro. kawé'ó íígóná ááimba ísámai ivátuwesa mirámó ónááomba sáwí'a ónááowe.

5

óísankwara-kwaasiti kwaasái.

¹ óísankwara-kwaasiyono. senda-áímbá ísáaro. kentópa'o umbai-yántáá'ó tínimba anón-imayaa kwéé'a kanagí'á kwéte'a ménaaowe.

² sáwívar-oisamba makáan-oisamba atúnkaisana sáwívar-unankwatoi kwaígo ánáamba kárayuwaisana

³ óntamba makáamba atúnkaisasa kwaási awánésa sésa íma túwa'naa ombá makáawana atúnkaiye sénááomba iramó ane'ó kwégainten-umai sáwí-meyamba kentópa'a tíníye. sáwívar-oisamba makáambanivo Áánútu kwaásimo máyáawaina ááimba tísaa ínín-kanaama tíníye.

⁴ kentí kígau on-kwáásítí meeyámbá íma kawé'á umái timé'a sáwí'a kwéomba Áánútu awánaraiye. minkwáásí anónkar-anonka'a kwésewana Áánútu asirayánkwáráwái kwéisaiye.

⁵⁻⁶ marapá'ó máyáanka'a sáwívar-oisamba maré'a kentí imáyáavinkemba kembó tínkám-bayai kwémayaawe. ímo sáwí'o uráan-kwaasi aaivimbá maitínkówa'a íma anondá aaí suwa'á tínkamuwasa pukáawe. póimo toómbó kwétimewanamo anón-isasamó tuvú'naantemba kembó tínkáisa'o mirámó kwéomba Áánútu sáwí-meyamba timíníye.

asiramái mésa námúnaa kwésen-kwasai.

⁷ mindáyave'a asiramái maimaé kwéiye'a Ísóigo ókwara'o kumínimba amu'maráaro. kígau avowámá kígau úmakena amu'maréna séna kaeká'á aa'á téna kígau anón-ína'a nánáe séna amu'maráintemba

⁸ miraráán-umai Ísóigomba amu'makéwana kumíníye. Ísóigo sáwiyanka'a kumínimba pó'a asiramái aánoumai máéro.

⁹ Áánútu aavimbá maitinkánívo kentí kwaási íma í'ái tínkáaro. Áánútu aavimbá maitinkánín-kanaa sáwiyanka'a tíníye.

¹⁰ kesí kwaásiyono. naaóvá'á Áánútun-aa simátímakowaimo uráamba imáyáa oro. Ísóigo simátímakon-aimba simátíma'mae iyúwasa íma ísówana umbai-yántáá'á sáwíva'a miwítópa'a túwasa Áánútun-aa íma ivátuwesa asiramáimo mésamo uráantemba miráumai máéro.

¹¹ naaóvá'á Áánútuna imáyáa ésa asiramái máyón-kwaasiyaveta séta Áánútu kawé'á umátínkarain-kwaasiman-owe kwésune. naaóvá'á moórá-kwaasi áwí'a Yópoma uráin-aimba imáyáa oro. umbai-yántáá'á sáwíva'a kwenópa'a túwana Ísóigontavena asiramái maí'mai'a úmae kwéiyuwana naaémba Ísóigo kawé-tántáá'á ámakaiye. miráumai Ísóigo anón-arumba umásinkena kwésuwa'naa-iyé.

¹² kesí kwaásiyono. anón-aimba ísáaro. kentááiyavesa áraire sénááontavesa íma tiká'á kwémare'a árair-aimba sune sembá kwíyómpa'a máyáiwai aúranka'a árai'a kwésune íma sé'a marapá-kwáási túranka'a árai'a kwésune íma seró. ánívo owémó sé'o é'a úwoi owé sé'a íma tiká'á kwémare'a seró. a'áomo sé'o é'a úwoi a'áo sé'a íma tiká'á kwémare'a seró. mirámó síyanamo éna Áánútu mináintávéna íma sáwí-meyamba timíníye.

¹³ keinárawapinkembo umbai-yántáá'ó mayáiyawai Áánútunka'a námúnaa seró. keinárawapinkembo tirunkó aamoí iyawai monor-ímá kwésesa Áánútu áwí'a mósá maráaro.

¹⁴ keinárawapinkembo tí'o índawai Ísóigona kwaásiti anón-kwaasi tááyaiyasa téna Ísóigona asirayámbá imáyáa ésa masawémba túra'a pétinkesa námúnaa seró.

¹⁵ Áánútumo siráintemba íníye kwésesa námúnaa kwésemba póna Áánútu minkwáási kawé'á umátinkena usásintinkena minkwáásímó sáwí'o uráiyano éna miwívínkémbá maitiyuwáníye.

¹⁶ mindáyave'a kentí kwaási sáwí'o kwéomba avora'á simátíme'a námúnaa simái túwa'naa oro. mirámó íyanamo éna tí'o índamo éna Áánútu asóvatinkaniye. arupí umái máyáawaimo námúnaa kwésemba Áánútu iséna asiramái kwétuwa'naa-iyé.

¹⁷ naaóvá'á Áánútun-aa simátímakowai áwí'a Íráiyaa ména kwemá kesáámó úndanten-kwaasi ména Áánútunka'a asiramái námúnaavinkemba séna aa'á íma tíno súwana íma aa'á téna kaumbo-ímá umái ava'moraé-kwiyomba maisuwówana íma aa'á túwana

¹⁸ minkákémbá naaémba námúnaavinkemba aa'á tíno súwana aa'á túwana kígauva'a amápa-tomba kawé'á uráiyé. miráumai arupí umái máyáawaimo námúnaa kwésemba Áánútu iséna asiramái kwétuwa'naa-iyé.

¹⁹ kesí kwaásiyono. keinárawapinkembo évakarawaimo kawer-ámpá'ó tuwáiya'o é'a méyavisiyasamo tésamo kawer-ámpá'ó tíya'o é'a kawé'á umátinkanaaowe.

²⁰ sáwí'o uráiyawaimo méyavisiyasamo sáwí-ampa'o tuwésamo Áánútumpa'o tíyanamo éna Áánútu misáwí-yántáá'á sáwíva'a maitiyuwáinasa Áánútuna némpa'o iramó kwégaindava'a íma kónááowe. mináimbá imáyáa oró.

kemá Yémésimo súnda-aimba ánsaiye.

1 Pítaa

Ísu kwíyómpa'a irówana Pítaa Ísuna kwayó-kwáásí moórá-kwaai umái sísamaivakemba éiyain-iyá'iyó. miráumai-ima maisuwéna maanáimbá agaimái mátímakaiye. Ísuna aampa'ó kwégun-kwaasiyavesa aká'áamba simái sáwí'a kwéumatinkomba miwítí imáyáa asiramátinkanae séna Ísuntavai ísámai asiramái máero séna Pítaa maanáimbá agaimái mátímakaiye.

¹ kemá Pítaa maanáimbá maanáúváivimbá agaimarúmpo ísáaro. kemá Ísu Káráísitina aantá-kwaasi úndanivo Áánútumo séna kesí kwaási owémó siráin-kwaasi ísáaro. kwatúwówa'a kentí maramá tuwé'a kóyáwé é'a Pontasi-márávare Kárésiyaa-maravare Kápátósiyaa-maravare Ésiyaa-maravare Pítiniyaa-maravare miráumai-marava'a kóyáwé uráawai ísáaro.

² naaová'á Áánútu kentáásivowa keinárawatavena séna ítámaranasa kesí kwaási-i'a ónááowe súwana Ísu Káráísti puwúwana kwená naaemá kumúwana keinárawa'a kawé'a umátinkaina'a kwenáái taagwiyavónááontavena Áánútun-amanko Áánúntunde-i'a umátinkaraiye. Áánútu úwoi túwa'naa úmae iyéna paru umátinkáva'a iyína'a ménaaowe.

Áánútu to'mayaa umásínkarain-kwasaiya.

³ Ísóigo Ísu Káráísiti avowámá Áánútu kwenáwíta mósá maráúmne. kentááyávéna anómba arumbá umásinkenaya Ísu Káráísitimba pukáimpinkemba usásinankaraintavena aúnái'o umáíya máyaunda-i'a umásínkaraimba póta naaéntaamo ménaundayaveta amu'maréta máyaumne.

⁴ kwíyómpa'o uménaundaya Áánútu to'mayaa umásínkarainta íma sáwí'a umái ánásena kwaikwai'a ínimbaniye.

⁵ Áánútun-aaiyave'a áraire sé'a kwenká'á agevamái máyáantavena kwená asirayándéi kweukáámbá umái tíyótinkena Ísu Káráísitimo kumíndara'a sáwí'o umáímo máyáampinkemba kuntí'mai to'mayaa umátinkaraintantaa'a agaráátinkaniye.

⁶ mindáyavena kentirunkó kawé'a íno. ívé'a ó'on-o'on-umbai-yantaa'a kentópa'a kwénamo umbaimó taimbá sáwíyanka'a kwéna naaémba ánásainana kentirunkó kawé'a íníye.

⁷ umbai-yántáá'á kentópa'a kwáyáinka'a Áánútuwemo asiramáímo mémba tuwánésa sésa árai'a Áánútuwe aráápamai máyáawe sénááowe. moórá-ontamba áwí'a kóri-ontamba aamoí kwéon-tantaa'a imbánivo kító-tantaa'an-ivo Áánútuwemo aráápamaimo máyáamba mindá anón-tantaa'an-iyé. minóntámbá iravímbá kágwisana sáwí-yantaa'a ánásaisana kóri-ontan-uramba túkúmai kwégwaiye. miráumai umbai-yántáá'á kentópa'a tisa'á Áánútuwe asiramái mé'a kwesé aráápamai méwana Ísu Káráísiti kumíndara'a kentúwí'a anómba umátinkena aamoí umátinkaniye.

⁸⁻⁹ Ísu Káráísitimba íma túrandei awánaraavo úwoi kentirumbá kwéamewe. íma túrandei kwéawanaavo kwenááiyave'a áraire sé'a kwenká'á agevamái máyáawe. kwenááiyave'a áraire sé'a kwenká'á agevamái máyáantavena sáwí'o umáímo máyáampinkemba kwéiyatinkaiye. mindáyave'a anón-aamoí kwée'a mindáyave'a aaí símae kwéiyiyana mirán-áimbá íma ánásaina'a anón-aamoí ónááowe.

10 naaóvá'á Áánútun-aaí simátímakowai Áánútu keinárawa'a úwoi kwétuwa'naa-in-aimba siráawe. Áánútu sáwí'o umáímo máyáampinkemba iyátinkanin-aintavesa sésa mináínkóná ááimba nóran-aina'iyó sésa Áánútun-aaí aúváí-kwandaavimba awánantesa iráawe.

11 Káráísitin-amaanko miwívimbá ména Káráísitimbo áí'o índai'o umánkaiyanamo naaémbo ságayambo paárinin-aimba simátímakowasa miwí kesávái-áimbá sésa mináimbá nááwantavena simbá póna nósa-tawai paáriníyo sésa Áánútun-aaí aúváí-kwandaavimba awánantesa iráawe.

12 miwítí mayáígówé simátímakon-ainkowe íma miwí túwa'naa ena keinárawa'a naaémbo paáronaaon-kwaasi túwa'naa ínimba mindá Áánútu agaráátínkaraiye. Áánútun-amankomba ai'marówana kwíyómpakemba kuména naaóvá'ó agaráátínkaron-aimba simátímakowasa mináséi-kwásái simátíma'maesa kuwa'á ísaraawe. kwíyómpaken-kwayo'narawa'a mintántáá'á awánanae sésa ombá miwívimbá íma sáwí-yantaa'a kwáyáísana Áánútumo iyátínkáim-bayai íma kanaán-umai kwéawanaawe.

arupí umái máéro-kwasai.

13 mindáyave'a arupí-imayaa é'a kárákwiyoro. Ísu Káráísiti kumíndara'a kawé'á umátinkanintave'a amu'maré'a asiramái máéro.

14 Áánútun-aaí ísámai kawé'á oró. Áánútun-aaímo ímo ísaronka'o sáwí-imayaayave'o tirááyave'o uráantemba íma mirá é'a Áánútun-aaí ísámai kawé'á oró.

15 Áánútumo tááyaraiwaimo kaweré su'maimo kwéintemba amápa-tantaa'a kaweré su'mai oró.

16 Áánútun-aaí aúváí-kwandaavimba agaimaréna séna kemó kaweré su'maimo umáímo máyaudantemba mirán-oro

Áánútumo siráimbanivo kaweré su'mai oró.

17 Áánútu arupí umái sáwí'o uréwai sáwí-meyamba tíména kawé'ó uréwai kawé'méyámbá tímíníwaintave'a námúnaavinkemba sé'a kesivomán-iyé sé'a pó'a marapá'ó kwááyumo máyáanka'a anóndakoman-iyé sé'a kwená imáyáa úmae íyóro.

18 kentíkwá'náma úwoi-mayai-amba kwárówana Áánútu keinárawatavena mirán-ámbá kwáráavo séna meéyámba'mai ayútínkaraiye. kentí meéyámbá kóri-ontambo ánásanin-tantaakaamba ímanivo

19 Ísu Káráísitina naaegómá usáyaaitarain-daaegoman-iyé. sáwí'o uráankakemba íma sáwí-meyamba mayánááontavesa sipisípi-araa'a tuvú'mái Áánútumba ámakaantemba sáwí'o uráundavinkemba ayúsinkanintavena Ísu Káráísiti ímo sáwí'o urówai puwúwana kwená naaemá kunkáiyé.

20 Áánútu kwíyómba maramá íma tarórunka'a mimbáyái mayáníntavena Ísu Káráísitimba ítámakaimba póna naaén-kanaa keinárawatavenawe séna marapá'á kumbéna

21 pukáimba pó'a Áánútumpa'a imáyáa kwéowe. Áánútuwe aráápamai mé'a sé'a árai'a kwesé uménaumne sénááontavena Ísu Káráísitimba pukáimpinkemba usásinankena áí'maena ságayan-ayampa'a móankaraiye.

22 árar-aimbo taagwiyávóntavena mináínkó kentirumbá kawé'á umátínkaraisa'a mé'a Áánútuna kwaási kentí kwaási owa'á moórá-morawaivimba kentirumbá kwétime'a asiramái mirá úmae íyóro.

23 Áánútun-aaí kwaíkwai'a ínín-aimba ísaraamba mináínkó aúnaí'a umái máyáni'a umátínkaraiye. marapá-kéntínóvóví matínkaraawa'a

máyáambanivo Áánútu maí'mai'a kwéiwai aúnái'a umátínkaraisa'a aúnái'a umái máyáawe.

²⁴ mirán-áimbá Áánútun-aaí aúváí-kwandaavimba agaimaréna séna karaan-tantáaré kanaagunéwe aáyánkamaenamo marapá'ó kúmíntemba kwaásiye miwítí kawe'-máyáíyé miráumai ánásanivo

²⁵ Ísóigon-aaí kwaíkwai'a kwéiye agaimaréna siráíye. mináimbá áséi-kwasai simátímakaan-aimba ísaraamba mináínkó aúnái'a umái máyáani'a umátínkaraiye.

2

Ísu ávon-ontankaanda'an-iyekwasai.

¹ aúnái'a umái máyáamba pó'a sáwí-yantaakomba tínaeamba umásuwe'a íma kampa'á sé'a íma kaumbo-káér-imayaa é'a kawe'-máyáímó kwémayaiyantavena kentirunkó íma simái sáwí'a umátinkaina'a túwíkwara'a íma simái sáwí'a umátinke'a máéro.

² umarambó náántavenqmo tínkáíntemba Áánútuna kawer-áintávéna mirán-umai táái tinkáino. Áánútun-aaí toónkáámbá kwéne'a táákaevayan-kwaasiraamba umái mé'a Áánútuna aambá kwa'maé'a iyóro.

³ Ísóigo kawe'á umátínkaraina'a miráumai mé'a Áánútuna aambá kwa'maé'a iyóro.

⁴ naaóvá'á mono-námbá óntandei urónka'a ávonkaan-ontamba awánésa úwoi-ontamban-iyé sésa tukáawe. miráumai Ísumba Áánútu kawe'ná'án-iyé séna ítámakaimba awánésa áúkaawe. kwemá ávon-ontankaamban-ivo kwenópa'a teró.

⁵ óntandeimo naambó ontembá Áánútu keinárawa'nei kwená naankáámbá úmarena keinárawate méníye. kwená mayái-kwáásí é'a kwená mayáíyé su'mai kwémayaiyana Ísu Káráísiti túwa'naa ínimba póna Áánútu kentí mayáiyávéna aamoí íníye.

⁶ mindáyavena naaóvá'á Áánútun-aaí aúváívimba agaimaréna séna Áánútu séna kawer-óntámbá ítámare'a naambó asiramáímo kwaíkwai'o íníntave'a Sáiyono-naopa'a ávonkaan-ontamba makáumne. óntantavenamo siráintembo íníwaimpa'o agevamáímo ménaaowai íma tigaeyávésa ónááowe siráíye mináimbá Ísu Káráísitintavena simái agaimakáíye.

⁷ Áánútun-aaíyave'a áraire sé'a kwenká'á agevamái máyáawai minóntánkó anómban-iyé kwésevo Áánútun-aaíyavesa íma áraire kwésewai minóntánkóntávésa íma mirán-áimbá kwésewe. mindáyavena Áánútun-aaí aúváívimba agaimaréna séna

óntan-damba on-kwáásí moórá-ontantavesa sáwí'a kwéiye sésa maisukáawe. aáno minóntánkó ávonkaamba uráíye agaimaréna siráíye.

⁸ moóráva'a agaimaréna séna minóntánká'á tísamaima turarésa tanaambá vánááowe agaimaréna siráíye. tanaambó vaantembá Áánútun-aaí araaisésa miráumai tanaambá kwévaawe. ááéma íma mirá uráanka'a Áánútu séna mirá ónááowe siráínka'a pósa miráumai tanaambá kwévaawe.

9 miwí Áánútun-aaí arááíráavo íma mirá é'a mimbórá-ándá-kwáásíráámhá é'a Áánútu ítámakain-kwaasi é'a anóndakona mono'-má'yáí-kwáásí é'a Áánútundeí-i'a umátínkarain-kwaasi owaná Áánútu túnkwíyan-ayampakemba kwená sá'gayan-ayampa'a mé'gwétinkaisa'a ó'oran-kawe'-mayai má'yáin-aimba kosimátíma'mae naaónááontavena ítámakaiye.

10 ááema íma Áánútuna kwaasi-i'a uré'a ívé'a kwená kwaasi-i'a owaná ááema íma arumbá umátínkaraimba isaná ívé'a arumbá kwéumatinkaiye.

Áánútuna mayái-kwáásín-owe kwaasái.

11 kesí kwaásiyono. ó'om-baravaken-kwaasi pó'a marapá'á kwááyu mé'a mindáyave'a marapá-tántáátávésa tirááiyavesamo kwéomba tínaemba umátíme'a ímo tínaembo umátimíyanamo éna mintántáákó tavisimái kentí imáyáa sáwí'a umátinkaniye.

12 Áánútunopa'o ímo tiráán-kwaasivimba mé'a kaweré su'mai úmae iyíyasa sáwí'a kwéowe suwááesa kentí kawe'-má'yáí tuwánésa pósa Áánútuma marapá-kwáásíyávéna imáyáa índá-kanaavimba kogwantésa kwenáwí'a mósá maránááowe.

13 Ísóigonatave'a imáyáa é'a marapá'ó kárákwiraan-anon-kwaasi tísamaivimba áíkwiye'a aiva'ó kárákwiraiwai aísamaivimba áíkwiye'a

14 kwemó usásintinkaraiwai tísamaivinkwara'a áíkwiyo. sáwí'o kwéowai sáwí-meyamba tímésa kawe'ó kwéowai kawer-áímbá simátimenaontavena usásintinkaraiwai mindáyave'a tísamaivinkwara'a áíkwiyo.

15 Áánútu maarámó ónááontavena arááíma kwétaiye. kawe'ó íyasamo ésa sáwí-imayaavinkembo úwoi-aimbo kwésewai táái kentí kawe'-má'yáígó itáníye.

16 Áánútu kentí sáwí-imayaago tátokaimpinkemba iyátínkaraisana póna íma tátokaisa'a mé'a miráumaimo má'yáamba íma aúpá'á sáwí'a kwé'e'a Áánútuna mayái-kwáásí pó'a kwemó sintení'a kwé'e'a

17 amáparawaiyave'a imáyáa é'a Áánútuna kwaasi kentí kwaasivimba kentirumbá kwétíme'a Áánútu áároi kwéinkaise'a mé'a marapá'ó kárakwiraiwai áái mósá máráaro.

Ísumo uráinteni'a mirán-oro-kwasai.

18 mayái-kwáásíyóno. kentí anón-kwaasi táái isé'a síyanteni'a mirán-oro. íma kawer-ánón-kwáásí tááiye su'mai isé'a túwáávitemo íyan-anon-kwaasi tááigwara'a isáaro.

19 keinárawa'o ímo sáwí'o íyasamo umbai-yántáá'ó úwoimo tímíya'o Áánútuntave'a imáyáa é'a asiramáímo méwanamo éna Áánútu kawe'á umátinkaniye.

20 ánivo sáwí'o íyasamo tínkamiyambo aánoumaimo méwanamo éna Áánútu kentúwí'a íma mósá maráníye. ánivo kawe'ó íyasamo tínkamiya'o asiramáímo méwanamo éna Áánútu kawe'á umátinkaniye.

21 Ísu Káráísítimba áí'a úni'a umánkaraamba keinárawatavena imáyáa éna asiramái ména mirán-ámbá agaráátínkaraimba pó'a mirán-oro. mirá ónááontavena Áánútu tááyaraiye.

22 Áánútun-aaí aúváivimba agaimaréna séna íma kampar-áímbá séna íma sáwí-aimba simbá ísaraawe Ísuntavena mináímbá agaimaréna siráíye.

23 simái sáwí'a umánkowana anondá íma sáwí'a umátinkowasa áí'a úni'a umánkowana anondá sáwí-meyamba mayánááowe íma simátimena arupí umai-meyambo timíníwaina imáyáa asiramái uráíye.

24 Ísu Káráisiti sáwítaamo uráunda-meyamba maimaéna taaira'á pukáíye. sáwí'o kwéundaya sínaaemba umámeta arupí umáíya ménaundayavenaya pukáíye. kwenáúmo sáwí'o umánkaraantavena póna kentáá kawé'á umásínkaraiye.

25 keinárawa'a uwóváguraawana tí'maena tisa'á keinárawaka'a kárákwiraiwaina aampa'á kwégwaraawe.

3

aarakwátí kwaasái.

1-2 aaraiyónó maarán-oro. kentuwai'máá táái ísáaro. kentuwai'máápinkemba évakarawai Áánútun-aaiyavesa íma áraire kwésesa máyáawai kembá tuwánésa Áánútumpa'a ténááontave'a kawé'á umái méwasa tuwánésa Áánútun-aaiyavesa áraire sénááowe. íma ayáátáár-aimba sé'a Áánútuntave'a imáyáa é'a kawé'á umái méwasa tuwánésa Áánútun-aaiyavesa áraire sénááowe.

3 kwaási aráá'a súrampimba sivúwóvo sé'a íma konaarirí é'a kawer-únánkwátói konaariríyávé'a íma anón-imayaa é'a

4 paru umái kentirunkó kawé'ó ínimba íma ááéma ánásainana mindá Áánútu aúranka'a kawé'án-íye.

5 naaóvá'á aarai Áánútuntavesa imáyáa ésa kwemó to'mayaa umátínkaron-tantaa'a amu'marésa máyón-inimba miwí tuwai'máá táái ísésa kawé'á umái maémáembaníye.

6 minínímpínkémbá moórá-ininko áwí'a Séraa awaikó áwí'a Ááváramu úwana kwenáái ísena kesí anóndakoma óne siráíye. kawé'ó é'o ímo amápa-tantaatave'o táátave'o é'o é'a kwenayáámúmbaari'a ónááowe.

7 miráumai kwaaimó é'a maarán-oro. kentuwainímbáá'a kawé'á umátinke'a miwí túma íma asiramái kwáyáintave'a imáyáa é'a túwa'naa oro. keináraware kentuwainímbááare aúnaí'a umái ménaaontavena Áánútu kawé'á kwéumatinkaivo mindáyave'a kawé'á umátínkáaro. mirámó íyanamo éna moórá-umbai-yantaako kentí námúnaa-ampimba íma itáníye.

mimbórá-ímáyáán-oro-kwasai.

8 moórá-aimba ísáaro. kentúma íma maimaé iyé'a mimbórá-ímáyáa é'a keáváráwáínónndaamo imáyáamo ontembá moórá-morawai mirán-imayaa é'a túwa'naa oro.

9 sáwí'o umátinkaiya'o é'a anondá íma sáwí'a umátínkáaro. sáwí-aimbo simátinkaiya'o é'a anondá íma sáwí-aimba simátínkáaro. sáwí'o íyawai anondá kawé'á umátínkáaro. Áánútu tááyonka'a kawé'á umátinkaumne siráimba pó'a kawé'á umátínkáaro.

10 mindáyavena Áánútun-aai aúváivimba agaimaréna séna évakarawai ayáátááka'a sirunkó kawé'á ina'a ménae sésamo ésa kampar-áiné sáwí-aine

11 sáwí'o kwéon-tantaare tínaaemba umámesa kawé'á ésa paru umái ménaaontavesa tiyáántán-kwimai máéro.

12 Ísóigo arupí umáímo máyáawaira'a kwégarakwiyena miwítí námúnaa kwéisená túwa'naa éna sáwí'o kwéowai ánaaemba kwéumatimiye agaimaréna siráíye.

13 kemá tiyáántán-kwimai kawé'á kwéomba pósa íma sáwí'a umátinkanaaombanivo

14 arupí umái máyáambo umbai-yántáá'ó timíyanamo éna Áánútu kawé'á umátinkanivo minúmbái-yántáátávé'a íma anón-imayaa é'a minúmbái-yántáá'ó timínín-kwaasiyave'a íma táátave'a é'a

15 Ísu Káráisitintave'a kawer-ímáyáá kwée'a kwentávé'a sé'a kweyáá Ísóigoman-iyé síyasa tísaa esamo sésamo Áánútuntave'o imáyáamo ombá nóra simáíya kwéoo síya'o é'a kawer-áimbá simátimenaontave'a to'mayaa umái mé'a

16 kawé'á umái kwempakémbá simátíméro. kentirunkó íma kae'náé'a éna arupí umái kwaína'a Ísu Káráisitimpa'a aráápamai arupí umái máyaiyasa évakarawaimo simáímo sáwí'o umátinkaiyambo ésa miwí tááigo tose'mái tigaemá íníye. mirá ónááontave'a kárákwiyoro.

17 kawé'ó kwéombo Áánútumo ímo ítátinkainasamo ésa umbai-yántáá'ó timénááomba mindá Áánútundein-iyé. ánivo sáwí'o kwéombo umbai-yántáá'ó timénááomba mindá kentí ááinkoman-iyé.

18 miráumai ímo arupí umáímo máyáawai Áánútunopa'a kónááontavena Ísu Káráisiti arupí umái máyáiwai mimbórá-táwai puwéna mimbáyáímá ánásaraiye. kwenáúgo pukówana amankó ména

19 évakarawai timankó ándáraambo kwímai máyómpimba kwenáái kosimátímakaiye.

20 naaóvá'á moóráwai áwí'a Nówaa ména non-avóvomayaapa'o kwínín-damba úmakonka'a Áánútu kesáái ísáaro séna timu'marówasa kwenáái arááísúntavesa pukówana naaémba Ísumo puwú-tawai miwí timankómbá kwenáái kosimátímakaiye. avakaumboé-kwaasi non-avóvomayaapa'o kwínín-daumpa'a umáyówana miwí nonkó íma nawíkowasa íma puwéna kawé'á umái maémáembaniye.

21 mindónkómó uráinten-umasitai'a mono'-nómbá kwévetinkaawana Áánútu tí'mai kawepá'á mégwétinkaiye. nombó kwévetinkaamba paáká-kúrákémbá íma kwésese ovo Áánútumba áísaa owaná tirumpimbá íma aái kwaíndayavena sáwí-imayaa maitiyuwáníye. Ísu Káráisiti pukáímpinkemba usásinkaintavena sáwí'o umáímo máyáampinkemba tí'mai kawepá'á mégwétinkaiye.

22 Ísu Káráisiti pukáímpinkemba usásinena Áánútu ayáánúrappa'a asir-ayán-áyámpá'á uména kwíyómpaken-kwayo'naraware anóndaraware asir-ayándáraware miráumainarawaka'a kwégarakwiyiye.

4

Áánútuna imáyáavinkení'a oró-kwásái.

1 Ísu Káráisiti áí'a úni'a umánkówana asiramáímo imáyáamo uráintemba keinárawakwara'a asiramái imáyáa oró. túra'o tí'o úni'o umátínkówai miwímó sáwí'o ónááon-imayaago íma tátokaiye.

2 marapá'ó máyáamba sáwí-imayaayave'a tirááiyave'a íma kwée'a Áánútuna imáyáavinkení'a oró.

3 Áánútunopa'o ímo tiráán-kwaasimo kwéontemba keinárawakwara'a mirá uráavo ívé'a íma mirá kwéowe. ááéma maarán-umai áwáyo-tantaa'a kwée'a sáwí-imayaayave'a tirááiyave'a kwée'a uwo'aó'-nómbá kwéne'a uwo'aó'á kwée'a toómbá námae kwéíye'a uwo'aó'-nómbó kwéne'o uwo'aó'ó

ónááontave'a torupamáí mé'a kígumo umándanaao sumpur-áínkón-ááima mósá maré'a kwaántá-kwaasiyonti imáyáa mósá maré'a mirá uráambanivo

⁴ ívé'a íma miwísé torupamáí mé'a mirá-sáwí-yántáá'á íma owasá tuwánésa sésa ívé'a nóra séra íma mirá kwéoo simái sáwí'a kwéumatinkaawe.

⁵ Áánútu to'mayaa umái ména pukén-kwaasigwara túvamaimo mén-kwaasigwara'a miwímó máyáawaina ááimba tísaa ínasa simámiyana miwítí meéyámbá timíníye.

⁶ marapá'ó máyónka'o uráam-beyamba mairésamo pukáawai Áánútumo máyaintemba miwí timankómó miráumaimo ménaaontavena Ísu Káráísiti kwenamankó kwená áséi-kwasai púwún-kwaasi kosimátimakaiye.

Áánútu mayáígóná asirayámbá tímakain-kwasai.

⁷ amápa-tantaa'a ánásanin-kanaa sáwíyanka'a tínimba pó'a námúnaa símae'a kwéiyon-aimpimba kawer-ímáyáá umái kárákwiyoro.

⁸ moórá-morawaivimba kentirumbá timí-timi kwée'a mirámó é'o é'a sáwí'o umátinkanaaomba mirá-sáwí-yántáátávé'a íma anondá ónéa-imayaa é'a

⁹ namu-kwaasímó tíyamba naambá toómbá timé'a íma í'ái simátínkáaro.

¹⁰ kawé'á umátinkanaaontavena Áánútu moórá-mora-kwaasi ó'on-o'ombayaigona asirayámbá tímakaimba pó'a íma úwoi maé'a minásíráyándéi moórá-mora-kwaasi túwa'naa oro.

¹¹ Áánútun-aii kwésimatimewai mináín-úrumba arupí umái simátíméro. kwétuwa'naa-owai Áánútu kwétimin-asirayandei túwa'naa oro. Ísu Káráísiti kwétuwa'naa-isa'a mirá kwée'a mindáyave'a amápa-tantaatave'a Áánútu áwí'a mósá kwémaraawe. Áánútu áwí'a anómba kwaíkwai'a kwéisana kwená asirayánkó mirámó kwéimba mindá árair-aimban-íye.

Ísumbo umánkaraantemba kembá tí'a índai'a ónááon-kwasai.

¹² kesí kwaási kentí imáyáa kwéunda-kwaasi owaná kentópa'a anón-umbai-yantaa'a timbá minúmbái-yántáápímbá mé'a mindáyave'a íma táátave'a é'a sé'a ó'oran-tantaa'a kesópa'a tiráíye íma seró. Áánútuwema asiramáíya máyáantavaiya'i. íya asiramáíya máyáantavaiya'iyó. minúmbái-yántáá'á kentópa'a kwétiye.

¹³ Ísu Káráísitimbo áí'o úni'o umánkóntemba keinárawa'a tí'a úni'a umátínkaraamba póna kentirunkó kawé'á ínana Ísu Káráísiti ságayankwara'a kumíndara'a kentirunkó anón-kawé'a íníye.

¹⁴ Ísu Káráísitina kwaásima ontávésamo simáímo sáwí'o umátinkanaaombo é'a íma imáyáa íyana kentirunkó kawé'á éna Áánútun-amanko ó'oran-amanko keinárawate máyaintavena kentirunkó kawé'á íníye.

¹⁵ keinárawapinkemba íma moóráwai kaekó kwaási tinkámbai puwésa íma umóyámbá ésa íma ó'on-o'on-tantaa'a sáwí'a ésa íma aosaambá kwiyésa mirámó íyawaimo ésa sáwí-meyamba mayánááovo

¹⁶ Ísu Káráísitina kwaási-i'o onkákémbó umbai-yántáá'ó timíya'o é'a íma táátave'a oró. miwí tirunkómó sáwí'o kwéinasamo Káráísitina kwaási owémó kwésiyamba Áánútumpa'a súwi seró.

¹⁷ Áánútu amáparawaimo máyáawaina ááimbo tísaa ínín-kanaamo tínimba aiva'á kwená kwaásiya sísa ena kentáámó umbai-yántáá'ó siménamo énya kwená áséi-kwasaimo arááíráan-kwaasi anón-umbai-yantaa'a timíníye.

¹⁸ mindáyavena Áánútun-aii aúvávimba agaimaréna séna

Áánútu arupí umái máyáawaima sáwí-imayaavinkemba tí'mai kawepá'á métínkáimba mindá umbai-máyáímán-ivo Áánútuntavesamo ímo aamoimó ésamo sáwí'o kwéowai miwí sáwí'o umáimo máyáampimba miráumai sáwí'a umái ménaaowe agaimaréna siráiyé.

¹⁹ miráumai Áánútu kwená imáyáavinkemba séna umbai-yántáá'á kentópa'a tíniye siráin-kwaasi kawé'á úmae kwéiyé'a Áánútunka'a agevamái máéro. Áánútumo tarórurawai éna sintení'a iwáí kwégarakwiyoivo kwenká'á agevamái máéro.

5

Áánútuna kwaásira'a kárákwiyoro siráin-kwasai.

¹ kemá Ísóigona kwaásira'a kárákwiraundawai úna'a keinárawate Ísóigona kwaásiti anón-kwaasi simátíménda ísáaro. Ísu Káráisitimbo áí'o úni'o umánkaraamba kesúrandei awáné'a kwemó ságayankwara'o kumíndara'a miságáyámpímbá ménaumpo

² monor-ánón-kwaásí simátíménda ísáaro. sipisípira'o kárákwiraawaimo kawé'ó ontembá miraráán-umai Áánútumo kwená kwaásimo tímakaiwaira'a kárákwiyoro. íma kárákwiyonae síyampinkembo kárákwiyé'a Áánútumba arááíma táíndai'a umái kárákwiyoro. óntamba mayánáe-imayaa íma é'a túwa'naa ónáe-imayaa é'a mimbáyáír'á kárákwiyoro.

³ Áánútumo tímakain-kwaasira'a kárákwiyomba íma mórúna tiyuwé'a kawé'ó umáimo mémba tuwánésa keinárawa'o ontembá mirá ónááowe.

⁴ aiva'ó kárákwiraiwaimo kwíyómpakembo kumíndara'a keinárawa'a usáyaaaitaraawaiti ó'oran-kawé'-meyamba tímínana íma ánásena kwaíkwai'a íniye.

⁵ ívé-kwaasi kentí anón-kwaasi táái ísáaro. amáparawai kentúma íma maimaé iyé'a moórá-morawai túwa'naa umai máéro. mindáyavena Áánútun-aaí aúváívimba agaimaréna séna

Áánútu kentúmo maimaé kwéiyowai kwétuwentayuwaivo kwe-naísamaivimba kwémaewai kwétiravayaiye agaimaréna siráiyé.

⁶ mindáyave'a Áánútu asirayáwái aúranka'a kentúma íma maimaé iyíyana kwemó imáyáamo índa-kanaa kentúwí'a mósá marániye.

⁷ Áánútu keinárawa'a kwétuwa'naa-ena kárákwiraivo umbai-yántáákóná imáyáa kwembá ámatuwe'a máéro.

⁸ áwáávitemo in-íyánkómó póimo kwaásimo vándaintemba Sáátáánigo kwaásimo kweivári'o índayavena kwéivo táátave'a kwéé'a kárákwiyoro.

⁹ Áánútun-aaíyave'a asiramái imáyáa kwéé'a Sáátáánigon-aaí a'áo seró. amápa'-maravakewaimo Áánútun-aaíyavesamo árairemo kwésewaitopa'a mirán-úmbái-yántáá'á kwétivo imáyáa é'a Sáátáánigon-aaí a'áo seró.

¹⁰ umbai-yántáá'á kentópa'a sáwíyanka'a kwénimba Áánútu kasenkuí'a umátinkena tirávamái asiramátinkaina'a asiramái ménaaowe. Áánútu úwoi túwa'naa úmae kwéiyena Káráisitíye tarútinkena séna kesí ságayan-ayampa'a ságayambo ímo ánásanin-ayampa'a métinkanaumne siráiwai mirá íniye.

¹¹ kwená asirayánkó kwaíkai'a éna íma ánásanimba mindá árair-aiban-iyé.

¹² moóráwai áwí'a Síyóvénesi súwa'naa isa'á kínda simái kwéagayaumne. kwemá Áánútuna kwaási éna kesí mayáímá kawe'á umái kwémayaiye. asiramátinkanaundayave'a maanáúvái kwéagayaumpo árai'a Áánútu úwoi kwésuwa'naa-in-aimba kwésimatimunda tirumpimbá asiramái tátore'a máéro.

¹³ Áánútuna kwaási Pépíróni-naopa'a máyáawai Áánútumo keinárawa'o ítámakaintemba miwí ítámakaiwai keinárawatavesa sésa kawe'á umái máéro sewaná kesááninko áwí'a Máákaagwara'a séna kawe'á umái máéro kwésiye.

¹⁴ Ísu Káraísitina kwaásin-ovo moóra-morawaivimba kentirumbá tímé'a tiyáámba tíméro. Káraísiti kwená kwaási paru kwéumatinkaintave'a námúnaa kwésune.

kemá Pítaamo súnda-aimba kwéanasaiye.

2 Pítaa

kampa'-mónó-kwáásí Ísun-aaigomba kwaé'náer-umai simátímún-aimba Pítaa iséna Ísuna árair-aimba tátoraignwae séna maanáimbá agaimái mátímakaiye. Ísumba awánéta kwemó sirón-aimba isááwándawai simátíma'mae iyówánda-aimba tátoraignwae séna maanáimbá agaimái mátímakaiye.

¹ kemá Sáímoni Pítaa maanáimbá maanáúváívimbá agaimaráúmpo ísáaro. kemá Ísu Káráísitina aantá-kwaasi úndanivo kesáámó úndantembo Áánútun-aaivave'o árairemo kwésewai ísáaro. kentáásí Áánútuwe Ísu Káráísiti sáwí-imayaavinkemba iyásínkáiwaiye arupí umái mésarai kawer-ímáyáá símakaayata mindáraise aráápamaiya kawé'á umáiya máyaumne.

² Áánútuwe kentáásí Ísóigo Ísuntetopa'a té'a kawer-ímáyáá tamaé'a mirámó úmae kwéiyomba úwoi túwa'naa úmae iyésarai paru umátínkáva'a iyíya'a ménaaowe.

Áánútu kentáámá ításinkarain-kwasai.

³⁻⁴ Ísu Káráísiti sááyowana kwená ságayanko kwená ó'oran-kawe'-mayaigo tavisúwata kwenópata téta kawer-ímáyáá taísaraumne. Ísu Káráísiti mirán-kwáásígó póna kwemó kawé'á umátinkanaumnemo siráin-aimbo éna mirá ínimba póna kwená asirayámbá kwésimisata Áánútuntaveta aamoí éta arupí umái méta kwenáái simátímakaundaya póna marapáké-sáwí-ásíráyánkómó kwaásimo sáwí'o kwéiwai keinárawa tine'á íma tátoraina'a tuvíntuwe'a Áánútuwe tarúmai ménaaowe.

⁵ mindáyave'a imáyáa é'a maarámó ónááontave'a asiramái mayái máyáaro. Áánútun-aaivave'a áraire sé'a kwenká'á agevamái máyáamba kawer-ááimbá maré'a minkákémbá kawer-ímáyáávínkéní'a kwée'a minkákémbá

⁶ kentúra'a kárákwiye'a minkákémbá asiramái mé'a íma tívón-káína'a Áánútuntave'a aamoí umái mé'a

⁷ Áánútuna akúmbá máyáantave'a túwa'naa úmae kwéiye'a kentirumbá timé'a

⁸ mirán-oro. mirámó úmae iyé'o é'a Ísóigo Ísu Káráísitina kawer-ímáyáá isé'a anóni'a umái mé'a kentí mayái áúgwara'-mayai mayánááowe.

⁹ mirán-kawé'-máiyáímó ímo kwémayaawai Áánútumo sáwí-imayaamo maitíyukain-aimba tuwinkásuwesa táá'o káúnkaiwairaamba umái máyáawe.

¹⁰ kesí kwaásiyono. Áánútu keinárawa'a tááyamai ítámakaivo imáyáa é'a kwesé asiramái máéro. mirámó é'o é'a sáwí-amba íma kwaránááowe.

¹¹ miráumaimo méwanamo éna kentáásí Ísóigo Ísu Káráísiti sáwí-imayaavinkenta iyásínkáiwai keinárawatavena séna tíya'a kárákwiraana'a kesópa'a maí'maí'a úmae iyónááowe síníye.

¹² minaráír-áimbá á'a ísare'a asiramái kwégwaraamba pó'a simátíma'mae iyóna'a imáyáa úmae iyónááowe.

¹³ marapá'ó máyaundara'a simátíma'mae iyóna'a imáyáa úmae iyónááowe. mirámó ónaunda kawerí'a ónaumne.

¹⁴ ááéma kentáásí Ísóigo Ísu Káráísiti simásimena séna puwíníyone siráimba pó'a sáwíyanka'a puwé'a íma marapá'á ménaunda pó'a

¹⁵ mináimbá agaimaré'o púwóna awáné'a mináintávé'a imáyáa úmae iyónááowe.

Ísuna ságayamba awánáúmne siráin-kwasai.

16 kentáásí Ísóigo Ísu Káráisiti asirayáankwára'á kumíniye-aimba íma manír-áínkáántá simátímakaundayaanivo súrandeiya kwená usáyaaitya-sagayanta awánaraundayaveta árrair-aimba simátímakaumne.

17-18 Áánútu ítámakain-omaka'a Ísuwe máyaawananya Áánútu kentáásivowa Ísu áwí'a anómba éna usáyaaitya-sagayampinkemba séna kesááninko ónana ávááraumai entáyéna kwésinkaisa'a ávááraumai aamoí kwéumankaumne kwíyómpakemba súwata ísaraumne.

19 ísaraundayaveta asiramái séta naaóvá'á Áánútun-aaí simátímakon-aimba árrair-aimban-iye. súndaya mináímbá imáyáa oró. túnkain-ayampa'a sáma kwégain-aimban-ivo mináímbá aúvávimba awánáiyana aaváúmó uséna sámo kaintembá kentí imáyáavinkemba miráumai sáma káinana Ísu Káráisiti aaváúmó usaráisanamo kwáyáin-okoraamba umái sáma kamátinkaniye.

20 simátíménda-aimba ísámai kawé'á oró. naaóvá'á Áánútun-aaí simátímakowai aúvái-kwandaavimba agaimakón-ainkona ááimba kemá kwaási kentáásí imáyáavinkemba íma kanaán-umai isánaundayaawe.

21 íma miwítí imáyáavinkemba simái agaimakáavo Áánútun-amanko kwenáái simátimuwasa agaimakómba Áánútun-amanko mináínkóná ááimba kwésuwa'naa-isata kwéisaumne.

2

Áánútun-aaigomba kwaé'náer-aimba sénááon-kwasai.

1 naaóvá'á Áánútuna kwaásivimba Áánútun-aaigomba kwaé'náer-aimba simátímakowai paáruraantemba keinárawapimba mirán-kwáásí paárésa kampa'-mónór-áímbá simátimesa Áánútuna kwaásimo sáwí'o ónááon-aimba simátimesa anóndako sáwí-imayaavinkemba iyátínkaraiwaimba tínaaemba umámiyana naaémbe Áánútu avekáán-umai tínkaminiye.

2 sáwívarawai miwítí aambá kwaásimo sáwí'o kwéon-amba kwarésa mirá íyasa tuwánésa sésa Áánútuna kwaási sáwí'a kwéowe mináímbá simái árrair-amba sáwí'a ónááowe.

3 óntamba mayánáe sésa aamoí kwéesa kentí imáyáa tavisénáe sésa kampa'-mónór-áímbá simátimenaawe. sáwí-meyamba timíníwai naaóvá'á to'mayaa umái ména tínkaminintavena timu'maréna máyáiyé.

4 kwíyómpaken-kwayo'narawa'a sáwí'a untávéna Áánútu íma eétinkomba sáwí-ayampa'a mótinkowasa túnkain-ayampa'a ándáva'a mésa sáwí-meyambo mayánááontavesa amu'marésa máyáawe.

5 naaóvá'á Nówaa máyonka'a Áánútuntavesa íma aamoí ésa sáwí'a untávéna Áánútu íma eétinkomba nonkóntávéna amápa'-marama aavú'nao súwana aavú'nowasa putásowana mimpínkémbá Áánútu Nówaa kwená akúmbá avakaeté-kwaasiye tíyótinkowasa túvamai maémáembaniye. Nówaa Áánútun-aaí arupí umáímo maí-áímbá simátimuwasa íma ísónkakemba putásaraawe.

6 naaóvá'á Sótómu-naopaken-kwaasiye Kómóraa-naopaken-kwaasiye sáwí'a untávéna Áánútu íma eétinkomba iravímbá agaisukáivo Áánútuntavesa íma aamoí ésa sáwí'a kwéowai mináímbá ísésa sésa sáwítaamo kwéundamo ímo ivátúwáananayaaamo éna kentáágwára'á miráumai sínkaninimba póta ivátáámó túwáandaamo éna íma sínkaminiye sénááowe.

7 moóráwai áwí'a Áróti Áánútu kwentávéna púwivo séna íma auwómba áíkaiye. kwemá arupí-kwaasi éna sáwí-kwaasimo áwáyo-tantaa'o untávéna arunkó umbaí taráiyé.

8 miwívimbá ména aasiyaasi-táwai miwítí sáwí-aimba iséna miwítí sáwí-mayai awánówana arunkó ávááraumai umbaí tómbanivo kwemá arupí umái máyontavena Áánútu íma auwómba áíkaiye.

9 miráumai Áánútunavesa aamoí kwéowai umbai-yántáápínkémbá Ísóigo kawé'á umái tíyótinkena sáwí'o kwéowaiti sáwí-meyamba toréna kwaásimo máyáawaina ááimbo tísaa ínín-kanaamo tídara'a sáwí-meyamba tímíniye.

10 áwáyo-tantaari'o kwéowai Áánútumo kwégawaaimba tínaaemba kwéumankaawai anó-sawi-meyamba tímíniye.

minkámpá'-mónó-kwáásí miwí túma mósá marésa kesááigo usáyaaitainkwae sésa kawé'nárawa'a kwíyómpakewaiyavesa sáwí-aimba kwésimatinkaantavena íma táá'a kwégaisasa úwoi sáwí-aimba kwésimatinkaawe.

11 kwíyómpaken-kwayo'narawa'a miwítí asirayánkó minkámpá'-mónó-kwáásítí asirayánkómbá usáyaaitaraimbanivo minkwíyómpakéwái Ísóigo aúranka'a íma aái simátinkesa íma sáwí-aimba kwésewe.

12 kwaí-kwaambo kwétuvu'naan-tantaakomo amáparawaina ááimbo ímo awánaantemba minkámpá'-mónó-kwáásí mirá ésa évaka-tantaakona ááimba íma awánaraantavesa sáwí-aimba simátínkáamba pósa kwaí-kwaambo ánásaantemba miwí mirán-umai ánásanaaowe.

13 miwí umbai-yántáári'a umátínkáamba pósa anondá umbai-yántáá'á mayánááowe. miwí sáwí-imayaayavesa tirááiyavesa avora'á kwéesa aamoí kwéesa keinárawatemo toómbó nánááontavesa torupamáí mésa sáwí'a umátinkesa kentí imáyáa tavisésa sáwí-ampa'o mógwétinkaantavesa aamoí kwéesa

14 aarai túrampimba ta'mai-ya'mai kúráamba tivú'mae iyésa aamoisayán-kwáásí sáwí-ampa'a tavisimái mótingesa túran-andamo kwéowai tíráá'a póna Áánútu sáwí-meyamba tímíniye.

15 arupí-amba tuwésa sáwí-amba kwégwaraawe. naaóvá'á Pío ááninko áwí'a Péramu kwemá Áánútun-ai simátímakowai éna sáwí'o uráimpinkemba óntamba mayánáe-aamoi uráintemba miwí mirán-ámbá kwégwaraawe.

16 ánívo Péramu sáwí'a uráintavena Áánútu áwáá'a séna kwená póigo áwí'a tónkigomba kwaási amósánkaamba umánkowana aái súwana Péramu iséna kwená uwo'aór-ámbá tukáiyé.

17 minkámpá'-mónó-kwáásí íma kwétuwa'naa-on-kwaasi máyáawe. non-ayumpinkémbá nombá íma usamái kúmíntenkaan-kwaasima owaná póna Áánútu miwíyávéna túnkain-ayampa'a to'mayaa umátínkaraimba pósa mivá'á komai'mai'a ónááowe.

18 miwímá sáwí'o umáímo máyáapinkembo kawepá'ó kwétewai keivári'a méonae sésa áwáyo-tantaakon-auma mósá kwémaresa kampar-áimbá kwésimatimesa

19 kentí imáyáavinkení'o íyanamo éna misáwí-yántáákó íma tátoraniye sembánivo miwí sáwí'o kwéon-tantaako tátokaimba pósa misáwí-yántáápímbá mésa ánásanaaowe. moóra-yantaako kwaásimo kwéusayaaitaimba mínímáyáágó kweivári'a umái tátokaisasa kwenaráái kwégwaraawe.

20 kentáásí Ísóigo Ísu Káráísiti sáwí-imayaavinkemba iyásínkáiwaimpa'a tésa sáwí'o kwéom-bayai ivátuwesamo tínaaembo umásukaawai miwímá moórágwara'o sáwí-ambo kwaráíyanamo misáwí-máyáígómó tátorainasamo

ésa ááémo sáwí'o uráamba mindá sáwíyanka'an-ivo naaémbo sáwí'o ónááomba mindá anó-sawí'a umái ménaaowe.

²¹ arupí-ambo ímo kwakésaraai sáwí'a uráasino. ánivo arupí-amba kwakésa ivátuwesa Áánútuna kawer-amáámbá tínaaemba umáméntavesa pósa ávááraumai sáwí'a kwéowe.

²² miráumai kwéesen-aimba árair-aimban-iye. iyánkómó miímo kwi'makénamo imbá ó'omba kwénaiye kwésesa moórá-aimba sésa póígomba nombó pérankaawana imbá toivímbá kwémaiye kwésewe. iyánkó póígomo intembá minkámpá'-mónó-kwáásí mirá-sáwí'á kwéowe.

3

Ísu ókwara'a kumíníye-kwasai.

¹ kesí kwaási arupí-imayaa ígwáe sé'a moórá-auvai agaimái tímake'a maanáúvái gwárá'á kwéagayaumne.

² naaóvá'á Áánútun-ai simátímakowai sirón-aimba isé'a Ísóigo sáwí-imayaavinkemba iyásínkáiwaiya siráin-aimba kwená aantá-kwaasiya simátímakaunda-aimba imáyáa oró.

³ simátíménda imáyáa oró. naaén-kanaa tínimba sáwí-imayaayavesamo tirááyavesamo ésa aamoí íyan-kwaasi tésa kentuwiráái sésa

⁴ Ísumo sénamo marapá'á kumónaumnemo siráimba náávara máyáíyo. naaóvá'á kwíyómba maramá taróruronka'a kwáyáin-tantaa'a íma ó'on-tantaa'a paárisata kwéawanaumpo kesivoísáíya á'a pukuráawana íma ó'on-tantaa'a kwévaariye sénááowe.

⁵ miwí maarán-ímáyáá ónáe íma kwésewe. naaóvá'á Áánútu súwana kwíyómba maramá paárúwana nonpínkémbá maramá iyéna non-avumpimbá maramá kwéraiye.

⁶ naaémbo Áánútu nonkóntávéna súwana marapá-kwáásí ánásasukaiye.

⁷ Áánútu sisaná kwíyóne marawémó kwáyáimba póna kwaásimo máyáawaina ááimba tísaa ínín-kanaamo tídara'a Áánútu kwentávésamo ímo aamoimó ésamo sáwí'o kwéowai sáwí-meyamba tíména kwíyóne marawé iravímbá agaisuwáníye.

⁸ kesí kwaásiyono. maarán-ímáyáá oró. imó kwétaamba táámpamaiya kwéawanaumpo Áánútu íma mirá imbá amápa-kanaa mimbórá-kánáaráámbá aamun-úmarena sáwívar-ima 1,000 íma maréna mimbórá-kánáámán-iye siráivo

⁹ kwemó marapá'ó kumónaumnemo siráin-aimba íma tukáísasa évakarawai mináimbá ivá'á tukáíye-imayaa kwéowe. Ísóigo séna kesí némpa'a maí'maí'a ésa sáwí-ayampa'a kovo séna sáwí-imayaa tuwésa kesópa'a tíyantavaiye séna timu'maréna ména íma ááéma marapá'á kunkáíye.

¹⁰ umóyán-kwáásígómó anompintumáívimbo tintenkáán-umai Ísóigo miraráán-umai kumíníye. minkánáá anónka'a awairái kwésindavinkemba kwíyómba áúyokwinana kwíyómba o'á aaváúmá iravímbá agaisuwáínana marapá'á amápa-tantaa'a kwáyáine marawé iravímbá agaisuwáníye.

¹¹ miráumai amápa-tantaa'a ánásanintaveta kesáámó máyaundayaveta imáyáa éta Áánútuntaveta aamoí kwéeta arupí umái méta

¹² Ísumo marapá'ó kumíníntavena siráái kwétaisata amu'maréta méta ááémo kumíndawe séta siyáántán-kwimai Áánútuna mayái kwémayaundaya

póna minkánáá paárinana kwíyómba iravímbá agaisuwáínana o'á kwíyómba aaváúmá anón-iravimba agaisuwáínana nonkáámbá umágwiniye.

¹³ ánivo Áánútu asiramái séna aúná-kwiyone aúná-marawe tarórumaraanana arupí-yantaare su'mai kwéniye siráinta amu'maréta máyaumne.

¹⁴ kesí kwaásiyono. mirán-kánááyáv'e a amu'maré'a máyáamba Áánútu aúranka'a kaweré su'mai umái mé'a kempímbá íma sáwí-aimba kwáyaina'a paru umái ménaaontave'a tiyáántán-kwimai mayáímá máyáaro.

¹⁵ kentáásí Ísóigo séna sáwí'o umáimo máyáampinkemba iyátinkanaumne séna kwempá'á ténááontavena timu'maréna ména ímo kunkáimba imáyáa oró. kentáásí kwaási áwí'a Póro Áánútu kawer-ímáyáá kwembá ámakaimpinkemba keinárawatavena imáyáa éna mináímbá agaimakáiyé.

¹⁶ Póro mináímbó agaimakáimba amápar-auvaivimba mirán-áímbó simáimo agaimakáin-aintompimba évakar-aimba umbái taisasá ímo ísáimaimo kawé'ó ésamo ímo asiramáimo máyáawai mináínkóná ááimba kwaé'mai kampar-áímbá kwésewe. Áánútun-aii aúvái-kwandaavinkemba amápar-aintavesa mirá ésa mirámó kwésentavesa ávááraumai sáwí'a umái ménaaowe.

¹⁷ miwí mirá kwéombanivo ímo kunkáinka'a simátimumpo kárákwiyoro. sáwí'o kwéowai keinárawa'a Áánútuwe asiramái máyáampinkembo tavisíyanesa kwéovo kárákwiyoro.

¹⁸ kentáásí Ísóigo Ísu Káráísiti kentáásí sáwí-imayaavinkemba iyásínkáiwai úwoi túwa'naa úmae iyína'a kwenópa'a anón-imayaa é'a máéro. kwenáwí'o aasiyaasimó anómbo umáimo kwaikwai'o úmaenamo iyínimba árair-aimban-iyé.

kemá Pítaamo súnda-aimba kwéanasaiye.

1 Yóni

Ísu kwíyómpa'a irówana Yóni Ísuna kwayó-kwáásí kaumbo-kwáái aiyayaan-iyá'iyó. miráumai-ima maisuwéna maanáimbá agaimái tímakaiye. évakarawai kampar-áimbá simátimesa sésa Ísu Áánútu ááninko póna kwaási-uramba íma aú'mái méraiye sésa ó'on-kampar-ainkwara'a simátíma'mae nááúwana Yóni iséna miwítí imáyáa arupí umátinkanae séna maanáimbá agaimái mátímakaiye.

Áánútuna imáyáama agaráásínkáiwaina kwaasái.

¹ Ísu Káráisiti Áánútuna imáyáa agaráásínkáiwaiyaama póna kwaási aúnái'a umái maí'mai'a ónááowaina ááinkoman-iyé. mináíntávé'a maanáúvái agaimái kentópa'a tuwáúnana kwégwiye. ááinka'a maramá íma kwáyónka'a kwemá maémáimba marapá'á kuména keséya máyowata súranta awánamai kawé'á éta kwenáái iséta siyáándeí ane'á tátokaundayaawe.

² aúnái'a umái maí'mai'a ónááowaina ááinkoma avowánópa'a máyomba marapá'á kuména keséya máyowata awánareta póta mináímbá kwésimatimundayaawe.

³ kesáá Áánútuwe ááninko Ísu Káráisitiye tarúmaiya máyaumne. awánaraunda ísaraunda keinárawakwara'a kwésimatimunda póta Áánútuwe ááninkowe tarúmaiya máyaundantemba keinárawa'a mirá ónááowe.

⁴ kentáásirumba kawé'á umái anómba umásinkanintave'a maanáúvái agaimái kwétimune.

Áánútu sámó kaiwáíná ááinkona kwaasái.

⁵ Áánútu ááninko simásímakain-ainta simátimeta séta Áánútu sámó kaiwáíná ááimba póna túnín-tantaa'a kwempímbá íma kwáyáíye.

⁶ miráumai túnín-ayampa'a máyáamba Áánútuwe tarúmaiya máyaumne kwésewai kampa'á kwésesa árarir-ainkona ááimpimba íma máyáawe.

⁷ ánivo Áánútu sámó kain-áyámpá'ó máyáintemba miráumaimo sámó kain-áyámpá'ó máyaundaya kwená kwaásiye tarúmaiya máyaumne. miráumai Áánútu ááninko Ísuma kentááyávéna imáyáa éna kumpuwúwana kwená naaegó kuména póna kentáásí sáwí-imayaa kwémaisíyu'maenaya kwéiyiye.

⁸ kempíntá sáwí-imayaa íma kwáyáíye súndaya kesirunkómbá kampar-áíntá simá-uwáúnanaya Áánútuna árarir-aimba kesirumpintá íma kwáyáíye.

⁹ avora'ó Áánútumpataamo sáwí-imayaayavetaamo simáménanayaamo éna Áánútu kentáásí sáwí-imayaa maisiyuwénaya amápa-sawí-imayaa arupí umásinkanintaawe. Áánútu kwemó siráini'a mirá éna miráumai kaweré su'mai kwéena póna sáwí-imayaa maisiyuwénaya arupí kwéumasinkaiye.

¹⁰ Áánútu séna amáparawai sáwí'a uráawe simbánivo kesáámá séta íma sáwí'a kwéune kwéseta Áánútu kampar-áimbá kwésiye súnana Áánútuna áséi-kwasai go íma sirumpintá kwégwaiye.

Káráisiti amáparawaiya siráváyáin-kwasai.

2

¹ kesí iyámpóiyono. íma sáwí'a ónááontave'a maanáimbá aúváivimba agaimái timúne. ánivo sáwí'o íyanamo éna siráváyáiwaiya ména kesivompátá áísaa íníye. kwemá Ísu Káráísitima arupí iwáíyá kesivompátá áísaa íníye.

² sáwítaamo uráunda-meyamba kentááv'á íma tíno séna maimaéna pukáiyé. íma kentáásí sáwí-meyane su'mainivo amáparawaiti sáwí-meyankwara'a maitiyuwánintavena pukáiyé.

³ Áánútun-aaimo taagwiyavétaamo únda árai'a kweséya tarúmaiya máyaumneya kwésune.

⁴ Áánútun-aaimo ímo taagwiyávónka'o ombá Áánútuwe tarúmai máyaumnemo sembá kampa'á sewaná miwívimbá Áánútuna árair-aimba íma kwáyáiyé.

⁵⁻⁶ ánivo Áánútun-aaimo taagwiyávówai Áánútumpa'a tirumbá áma'mai kawé'á kwéowe. kesáámó Áánútuwe tarúmai máyaumnemo kwésundawaiya Ísu Káráísitimo máyontemba kesáá miráyá umáiyá ménaumne. miráyáámó kwéunda árai'a Áánútuwe tarúmaiya máyaumneya kwésune.

ááéraan-amaankoma aúná'i'a uráin-kwasai.

⁷ kesí kwaási ísáaro. kemó kwéagayaunda íma aúná-amaamban-ivo ááéraan-amaamba kwéagaimai timúne. aiva'á simátímakaamba á'a ísaraan-amaamba kwéagaimai timúne.

⁸ ánivo túnín-tantaa'a kwéauyokwisana árai'a sámo kain-tántáá'á kwévaarimba póna ááéraan-amaamba aúná'i'a umái kwévaariye. Ísu Káráísitina mayáivínkémbá minámáámbá paárurena keinárawapinkwara'a minámáámbá kwévaariye.

⁹ kentí kwaásiyavai tíyámbo kwéumatinkaambanivo sámo kain-áyámpá'á máyaumne sembá sámo kain-áyámpá'á íma máémba túnín-ayampa'a paaí máyáawe.

¹⁰ ánivo kentí kwaásimo tirumbó tíméwai sámo kain-áyámpá'á máyáamba pósa miwívimbá sáwí-yantaa'a íma kwáyáimba pósa ó'owi tuwánésa sáwí-ampa'a íma kwégowe.

¹¹ ánivo kentí kwaásiyavaimo tíyámbo kwéumatinkaawai miwí túnín-ayampa'a máyáawana túnín-tantaako túrampa'a káátagwisasa múgu'maagu'a úmaesa kwégowe.

¹² kesí iyámpóiyono. keinárawatavena Ísu Káráísiti pukáimba póna Áánútu kentí sáwí-imayaa maitiyukaintave'a kemá maanáúvái agaimái kwétimune.

¹³ anón-kwaasiyono. ááinka'a maramá íma kwáyowana moóráwai maémáimba kwemá ívékwara'a máyáísa'a kwená ááimba kwéisaantave'a maanáúvái agaimái kwétimune. ívé-kwaasiyono. Sáátáánigomba usáyaaaitaraantave'a maanáúvái agaimái kwétimune.

¹⁴ iyámpóiyono. Áánútu kentivo isa'á kwempá'á tiráantave'a maanáúvái agaimái kwétimune. anón-kwaasiyono. ááinka'a moóráwai maémáimba kwemá ívékwara'a máyáísa'a kwená ááimba kwéisaantave'a maanáúvái agaimái kwétimune. ívé-kwaasiyono. asiramái mé'a Áánútun-aaí tirumpimbá tátore'a Sáátáánigomba usáyaaaitaraantave'a maanáúvái agaimái kwétimune.

¹⁵ Áánútumpa'o ímo tiráawaimo ontembá mindáyave'a aamoí íma oró. marapákén-tántáátáv'é'a aamoí íma oró. marapákén-tántáátávésamo aamoimó owáímá Áánútuntavesa íma aamoí kwéowe.

16 marapákén-kwáásímó kwéowaina ááimba íma Áánútumpakemba kwéowe. kwaási kentí imáyáavinkemba kwéesa á'owiti náaindaamba túran-anda kwéesa túwí'a maimaésa kwéiyesa kwéomba íma Áánútumpakemba kwéovo marapákén-ámbá kwégwaraawe.

17 marapákén-tántáá'ó tirááímo kwétain-tantaa'a maambará'á ánásainasa Áánútumba arááíma tainí'a kwéon-kwaasi aasiyaasi maí'mai'a ónááowe.

Karáísitina namuro-kwáásítí kwaasái.

18 kesí iyámpóiyono. naaén-kanaa maramó ánásanin-kanaa sáwíyanka'a tíníye. naaémba Ísu Karáísitina namuro-kwáásígó tíníye suwa'á ísaraawe. Karáísitina namuro-kwáásí sáwíva'a á'a paáruraamba póta mindáyaveta naaén-kanaa sáwíyanka'a tíníye kwésune.

19 kentáávínkémbá Karáísitina namuro-kwáásí moórá-mora máyómba pósa usásimbai paárésa siyuwésaya kóuraawe. árai'o kentáásí kwaásimo máyáankakai úwoi máésino. siyuwésaya kóuraantaveta íma kentáásí kwaásin-owe kwésune.

20 Ísu Karáísiti Áánútun-amankomba ai'marówana kuména kentirumpimbá máyáisa'a pó'a árain-aimba kwéisaawe.

21 árain-aimba íma kwéisaantavaiye sé'a ímanivo árain-aimba kwéisaantave'a maanáúvái kwéagayaumne. árain-aimpinkemba kamparáímbá íma paárisa'a ísaraantave'a maanáúvái agaimái timúne.

22 anón-kampa'o sen-kwáásí maarán-kwáásímán-owe. Ísu Karáísitintavesa Áánútu íma usásinankaraiwaiman-iyé kwésen-kwaasi ésa Ísu Karáísitina namuro-kwáásí-í'a ésa Áánútunte ááninkonte tínaemba kwéumatimewe.

23 Áánútu ááninkomba tínaemba umámewai avowánkwará'á mirá kwéombanivo Ísu Karáísitintavesa Áánútu ááninkoman-iyé kwésewai ááninkonte avowántéyópa'a tarúmai máyáawe.

24 Ísun-ai aiva'á ísaraan-aimba tirumpimbá asiramái tátoraamba íma ivátuwe'a miráumai Áánútunte ááninkonteyopa'a tarúmai maí'mai'a oró.

25 maarán-áímbá Ísu Karáísiti asiramái simásimenaya séna aúnái'a umái maí'mai'a ónááoni'a kwéumatinkaumne simásimakaintaawe.

26 kampar-áímbá simátiyuwaavo sé'a maanáúvái agaimái timúne.

27 kampar-áímbá simátiyuwaawai kwéombanivo Ísu Karáísiti Áánútun-amamba tirumpimbá tínkaraimba póna maí'mai'a éna íma kampar-áímbá simátimena árain-aimba kwésimatimiye. mirámó kwésimatimisa'o ombá árain-aimba kampar-áímbá taaínkaa'a kwéowe. simátímíntemba mirá é'a Ísu Karáísitiye tarúmai kwémaewe.

28 kesí iyámpóiyono. kwesé tarúmai máyáamba pó'a Ísu Karáísiti kumíndara'a kwenaúranka'a íma tigaeyávé'a é'a úwoi asiramái ménaaowe.

29 Ísu Karáísiti arupí umái máyáin-aimba á'a ísaraawe. moórá-ainkwara'a ísáaro. miráumai arupí umái máyáawai árai'a Áánútuna iyámpóíman-owe.

3

Áánútuna iyámpóiti kwaasái.

1 Áánútu arumbá ávááraumai kwésimiye. mindáyave'a imáyáa oró. Áánútu arumbá kwésimenayaampona kentááyávéna kesí iyámpóíman-owe kwésiye. kesáá árai'a kwená iyámpóíya úne. Áánútumpa'a íma tiráawai Áánútuna ááimba íma awánésa kentáásí ááinkwara'a íma kwésuwanaawe.

² kesí kwaásiyono. ívé'a Áánútuna iyámpói'a umáíya máyaundaya naaémba nóra kwaásiyaawa ménaumno. mináimbá íma ísaraundanivo moórá-aimbo ísaraunda simátimenaumne. Ísu Káráisiti kumíndara'a kawe'á umái awánanaundaya póta kwenkáánita umáíya ménaumne. mirán-áimbá ísaraumne.

³ mináimbá isésa amu'maráawai Káráisiti arupí umáímo máintemba arupí umái máyáavo kárákwiyoro.

⁴ sáwí-imayaamo kwéomba isaná áamáambo arááisémba isaná minkáé-tántáákó mimbóráí'a kwéiye. miráumai sáwí-imayaamo kwéowai Áánútuna áamáamba tínaaemba umámesa kwéaraaisemba póna mirámó kwéon-anonda miwívimbá kwéniye.

⁵ Ísu Káráisiti kwaásiti sáwí-imayaa maitiyuwánintavena marapá'á kunkáimba kwempímbá sáwí-imayaa íma kwáyáíye-aimba á'a ísaraawe.

⁶ miráumai Ísu Káráisitiye tarúmai máyáawai miwívimbá íma sáwí-imayaa kwaíkwei'a kwéivo sáwí-imayaa kwaíkwei'a kwéiwai Káráisitimpa'a íma tésa kwenáái íma kwéisaawe.

⁷ kesí iyámpóiyono. kampar-áimbá simásiyuwaavo sé'a kárákwiyoro. Káráisiti arupí umái máyáiwai kwemó intembó mirámó úmae kwéiyowai arupí-kwaasiman-owe.

⁸ ááinka'a Sáátáánigo sáwí'a uréna mirá úmae kwéiyena ívékwara'a mirá kwéiye. sáwí'o úmae kwéiyowai Sáátáánigona kwaasiman-owe. Sáátáánigona mayái ánásasuwaikwae séna Áánútu ááninkomba ai'marówana marapá'á kunkáiye.

⁹ Áánútuna iyámpói pósa Áánútuna asirayánkó miwívimbá kwáyáintavesa pósa íma sáwí'a úmae kwéiyowe. Áánútuna asirayán-aráátómbá pósa íma sáwí'a úmae kwéiyowe.

¹⁰ ímo arupí umáímo máyáawai íma Áánútuna iyámpóíman-owe. kentí kwaásimo tirumbó ímo kwétimewai íma Áánútuna iyámpóíman-owe. miráumaiya Áánútuna kwaásiye Sáátáánigona kwaásiye taaímbaiya ísaraumne.

moórá-morawaivimba tirumbá kwétimen-kwasai.

¹¹ moórá-mora-kwaasivimba tirumbá tíméro-aimba ááéma ísaraawe.

¹² Áándamu ááninko áwí'a Kááinimo uráintemba íma mirán-oro. Kááini Sáátáánigon-aráá'a póna ávákomba tuvuwúwana pukáimba maarántávéna tuvuwúwana pukáiye. áváko kawe'á umái máyowana Kááini sáwí'a umái ména póna ávákomba tuvuwúwana pukáiye.

¹³ miraráán-umai Áánútumpa'a íma tiráawai keinárawapa'a tirumbá sáwí'a umátinkaiyantavena íma táá'a kaíno.

¹⁴ Áánútun-akumba sirumbá kwétimundayaveta séta Áánútuna némpa'a maénaundawaina ááimpa'a tuwéta kawe'á umái maénaundawaina ááimpa'a tamáyaumne kwésune. kentí kwaási tirumbá íma kwétimewai Áánútuna némpa'a paaí máyáawe.

¹⁵ kentí kwaásiyavai tíyámba umátínkáan-kwaasi tínkamiyasa puwónááon-kwaasiraamban-owe. mirámó kwéowai aúnaí'o umáímo maí'mai'o kwéowaina ááimpa'a íma máyáawe.

¹⁶ Ísu Káráisiti arumbá siménaya íma úwoi máimba súwa'naa ínintavena kentááyávéna ísámai pukáiye. mirá uráintaveta arumbá símakaiye kwésune. Áánútun-akumba túwa'naa eta puwúnavo íma sendayá úwoi túwa'naa ónaumne.

¹⁷ óísankwara-kwaasi kentí kwaási toómbá íma makáawaima tuwánésa íma túwa'naa ombá sésa Áánútumba sirumbá kwéamune sembá kampa'á kwésewe.

¹⁸ kesí iyámpóiyono. sirumbá kwétimunemo sembá íma tóikakemba sé'a árai'a tirunkakémbá kwése'a túwa'naa oro.

Áánútumpa'a asiramáíya máyaunda-kwasai.

¹⁹ sirumbá kwétimetaamo kwétuwa'naa-undaya mirámó únda-kwaasiya arupí umáíya kwémaumne. mirámó kwéunda Áánútu aúrankata asiramáíya kwémaundayaawe.

²⁰ ánivo kesáá sáwí'a úndayavenaya kentáásirunko umbaí kwétaivo Áánútu amápa-tantaa'a awánéna minúmbái-yántáákómbá usáyaaitaisata Áánútu aúrankata asiramáíya máyaumne.

²¹ kesí kwaásiyono. mindáyaveta imáyáa úndaya kentáásirunko íma umbaí taisatá Áánútu aúrankata asiramáíya máyaumne.

²² kwenáái taagwiyavétaawe kwemó aamoimó iní'a kwéundayavetaawe áísaa únda-yantaa'a úwoiya kwésimiye.

²³ Áánútu asiramái séna kesááninko Ísu Káráísitin-aaiyave'a áraire sé'a kwenká'á agevamái mé'a amápa-kwaasivimba tirumbá kwétime'a máéro siráimba mináímbá Ísu Káráísiti asiramáíya simásímakaiye.

²⁴ Áánútun-aa taagwiyávówai Áánútuwe tarúmai máyáawana miwísé tarúmai máyáíye. Áánútu kwenamambá ai'marówana sirumpintá kumbéna simásimenaya séna Áánútu keinárawate tarúmai máyáíye kwéísata kwéisaumne.

4

árait-amankonte kampar-ámánkóntéi kwaasái.

¹ kesí kwaásiyono. sáwíva-kwaasi kampa'-mónór-áímbá simátíma'maesa kwénaaesa Áánútun-amanko kesirumpimbá máyáiyemo sembá íma ááéma áraire seró. mirá sentávé'a miwí tirumpimbá máyáin-amamba Áánútun-amana'i. á'owan-amana'iyó. mindá awáné'a mináímbá ísáaro.

² Ísu Káráísiti Áánútunopakemba marapá'á kwaási kunáúkaiye kwésewai miwí tirumpimbá Áánútun-amanko máyáíye. mináímbó sewa'ó ísáamba Áánútun-amankoma miwívímbá máyáíye seró.

³ Ísu Káráísitintavesa mináímbá íma sewáí miwí tirumpimbá máyáin-amanko íma Áánútun-amankoman-ivo Káráísitina namuro-kwáásígón-amankoman-iye. Káráísitina namuro-kwáásígó tínín-aimba ísaraamba ísaná marapá'á máyáíye.

⁴ kesí iyámpóiyono. Áánútu áráá'a é'a kampa'-mónór-áímbá kwésimatimewai usáyaaitaawe. Áánútun-amanko kentirumpimbá máyáivo Áánútumpa'o ímo tiráawai miwí tirumpimbá ó'on-amanko máyáíye. Áánútun-amanko minámánkómbá usáyaaitaraiye.

⁵ kampa'-mónór-áímbá kwésimatimewai Áánútumpa'a íma tembá marapá'á kwémaen-aimba kwésimatimewasa marapá-kwáásí miwí táái kwéisaawe.

⁶ kesáá Áánútuna kwaásiya únasaya Áánútuna kwaási kesáíya kwéisaavo ó'on-kwaasi íma Áánútuna kwaási pósa kesáíya íma kwéisaawe. miráumaiya árait-amanko miwívímbá máyáin-kwaasiye kampar-ámánkó máyáin-kwaasiye taaínkaar-úmaeta kwéiyune.

Áánútu arumbá kwétimin-kwasai.

⁷ kesí kwaásiyono. tirumbá kwétimewaina ááimba kwemá Áánútuma póta Áánútun-akumba sirumbá tíméno. tirumbá kwétimewai Áánútumpa'a tésa kwená kwaási-i'a kwéowe.

⁸ Áánútu tirumbá kwétimewaina ááimba pósa tirumbá íma kwétimen-kwaasi Áánútumpa'a íma kwétewe.

⁹ Áánútu mimbórá ááninkomba ai'marówana marapá'á kumbéna kentááyávéna ísámai puwéna aúnái'a umái maí'mai'a ónaundayavenaya puwéna arumbá símakainta póna mirá uráíye.

¹⁰ Áánútumba siruntáámó amúndaya íma anónta ámakaumne. Áánútu arumbá símakenaya ááninkomba ai'marówana marapá'á kumbéna sáwítaamo uráunda-meyamba maisiyuwáínana kentáává'á íma tíníntavena pukáíye. mirámó uráimba Áánútu anómba arumbá símakaiye.

¹¹ kesí kwaásiyono. Áánútu miráumai arumbá kwésimimba póta kentáási kwaási miráumai siruntá tíméno.

¹² kwaási Áánútumba ane'á íma kwéawanaawe. kentáási kwaási siruntá kwétimunda Áánútu keséya máyáísata árai'a siruntá Áánútumba kwéamune.

¹³ Áánútun-amanko kentáásirumpimba máyáintaveta séta kesáá Áánútuwe tarúmai máyaunanaya Áánútu keséya tarúmai máyáíye-aimba kwésune.

¹⁴ kentáásivowa ááninkomba ai'marówana sáwí'o umáímo máyáampinkemba iyátinkaindayavena marapá'á kumúwata awánaraunda kwésimatimundayaawe.

¹⁵ Ísuntavesamo Áánútu ááninkoman-iye kwésewai Áánútuwe tarúmai máyáawana Áánútu miwísé tarúmai máyáíye.

¹⁶ Áánútu arumbá kwésimisata mindáyaveta áraireya kwésune.

Áánútu tirumbá kwétimewaina ááimba pósa tirumbó kwétimewai Áánútuwe tarúmai máyáawana Áánútu miwísé máyáíye.

¹⁷ Áánútu kentáá imáyáa símakaisata siruntá Áánútumba kwéameta póta máyaundawaina ááimbo sísaá ínín-kanaamo tándara'a asiramáíya ménaumne. Ísu Káráísiti arumbá símíntenta marapá'á máyaundarata siruntá kwétimundaya póta sísaá ínín-kanaamo tándara'a asiramáíya ménqumne.

¹⁸ Áánútumba tirumbá kwéamewai íma kwéinkaisewe. árai'a Áánútumba tirumbá kwéamewai miwívínkembá inkaisí-ímáyáá íma kwáyáíye. sáwí'o uráam-beyantavesa kwéinkaisewai Áánútumba íma árai'a tirumbá kwéamewe.

¹⁹ aiva'á Áánútu arumbá símakaintaveta póta siruntá kwéamune.

²⁰ miwítí kwaásiyavesa tirumbó sáwí'o kwéumatinkaawa'o ombá Áánútumba sirumbá kwéamune sembá kampa'á kwésewe. miwítí kwaási tine'á tuwánésa tirumbá íma tímakaawai pósa Áánútun-ane'a íma awánaraawai íma kanaán-umai tirumbá kwéamewe.

²¹ Ísu Káráísiti asiramái séna Áánútumba tirumbá kwéamewai miwítí kwaásigwara'a tirumbá tíméro siráíye.

5

marapá-sáwí-máyáígómbá kwéusayaaitaan-kwasai.

¹ Ísuntavesa sésa Áánútu usásinankaraiwai iyémó sen-áíntávésa áraire kwésewai Áánútuna iyámpóíman-owe. avowámbá tirumbá améwai ésa kwená iyámpóígwara'a tirumbá kwéamewe.

2 Áánútumba siruntá améta kwenáái taagwiyavéta póta mirá kwéundayaveta séta Áánútuna iyámpóigwara'a siruntá kwétimune.

3 Áánútun-aaí taagwiyavúndaya mindá Áánútumba siruntá kwéamunanaya kwenááigoya íya umbaiyá kwésiyaisata póta kwétaagwiyavune.

4 Ísumpa'a asiramái agevamái máyaundaya póta marapá-sáwí-máyáígómbá kwéusayaaitaundayaawe. Áánútuna iyámpói amápa'a kanaán-umai marapá-sáwí-máyáígómbá kwéusayaaitaamba póna Áánútun-aaigoma íma umbái kwétaiye.

5 maarán-kwáásí marapá-sáwí-máyáígómbá kwéusayaaitaawe. Ísuntavesa Áánútu ááninkoman-iyé kwésewai marapá-sáwí-máyáígómbá kwéusayaaitaawe.

Áánútu Ísu Káráísitimba agaráátínkarain-kwasai.

6 Ísu Káráísiti marapá'á kuména nombá peréna puwúwana kwená naaemá kunkáiyé. nombá peránintavenawe su'mai íma kunkáiyé. nombá peréna puwínana kwená naaemá kunínintavena kunkáiyé. Áánútun-amanko árair-ainkona ááimba póna séna áraire Ísuma Áánútu ááninkoman-iyé kwésiye.

7-8 Áánútun-amanko siráin-aintaveta nombá pékaintaveta puwúwana kwená naaemá kunkáintaveta séta Ísuma Áánútu ááninkoman-iyé kwésune. minkáúmbó-yántáá'á paárraintaveta mimbórá-áímbá séta Ísuma Áánútu ááninkoman-iyé kwésune.

9 kwaásimo simátímén-aimba sewatá iséta áraire kwésundayaanivo Áánútun-aaigo kwaási tááigomba usáyaitaimba póta Áánútu ááninkontavena siráin-ainta ísáano.

10 Áánútu ááninkontavesa asiramái agevamái máyáawai sésa Áánútu siráintemba áraire Ísuma Áánútu ááninkoman-iyé kwésewe. Áánútuntavesa íma asiramái máyáawai sésa Áánútu kampar-áímbá siráiyé kwésewe. kwemá Áánútu ááninkontavena siráin-aintavesa íma áraire senkákémbá Áánútu kampar-áímbá siráiyé kwésewe.

11 Áánútu ááninkoma aúnaí'a umái maí'mai'a kwéowaina ááimban-iyé. Áánútu imáyáaya símisata aúnaí'a umái maí'mai'a kwéundayaawe. mináíntá Áánútu simásímakaiye.

12 Áánútu ááninkoe tarúmai máyáawai aúnaí'a umái maí'mai'a kwéovo Áánútu ááninkoe íma tarúmai máyáawai íma aúnaí'a umái maí'mai'a kwéowe.

aúnaí'a umái maí'mai'a kwéon-kwasai.

13 Áánútu ááninkontave'a asiramái agevamái máyáan-kwaasi keinárawa'a maanáúvái agaimái tímúne. aúnaí'a umái maí'mai'a kwéon-aintave'a áraire sígwáe sé'a maanáúvái agaimái tímúne.

14 Áánútumbo arááímo tainí'o kwéetaamo námúnaavinkembo áísaa úndaya kesááiya kwéisaiye. mindáyaveta kwenaúranka'a asiramáiya máyaumne.

15 námúnaa súndaya kwéisain-aintaveta árair-aimban-iyé kwésundaya maarán-áíntáváigwará'á árair-aimba námúnaavinkemba súnda-yantaa'a úwoiya kwésimiye kwésune.

16 kentí kwaásimo sáwí'o kwéiya'o tuwáné'o é'a Áánútumpa'a áísaa íyana túwa'naa ínasa Áánútuna némpa'a sáwí-ayampa'a maí'mai'a ónááopa'a íma

kónááowe. évaka-sawi'o kwéowaina anondá-meyamba Áánútuna némpa'a sáwí-ayampa'a maí'mai'a ónááopa'a kónááomba mindáyave'a Áánútumpa'a áísaa oro íma kwésune. évaka-sawi'o kwéowaina anondá-meyamba íma Áánútuna némpa'a kónááomba mindáyave'a sé'a Áánútumpa'a áísaa oro kwésune.

¹⁷ amápa-sawi'o kwéowaina anondá-meyamba kwáyáivo évaka-sawi'o kwéowaina anondá-meyamba Áánútu maitiyuwáínasa kwená némpa'a sáwí-ayampa'a maí'mai'a ónááopa'a íma mirá-sáwí'ó kwéiya'o tuwáné'o é'a Áánútumpa'a áísaa íyana túwa'naa ínasa Áánútuna némpa'a sáwí-ayampa'a maí'mai'a ónááopa'a íma kónááowe.

¹⁸ Áánútuna iyámpói ésa íma sáwí'a úmae kwéiyowe. Áánútu ááninko kárákwiraisana póna Sáátáánigo íma kwétatoraisasa pósa íma sáwí'a úmae kwéiyowata mináíntá kwéisaumne.

¹⁹ Sáátáánigo marapá-kwáásítí anóndakoman-ivo kesáá Áánútuna kwaási éta mináíntá kwéisaumne.

²⁰ Áánútu ááninko kuména imáyáa símísata áráir-Isoigo-uramba isatá kwéawanaumne. Áánútu ááninko Ísu Káráísitiye tarúmaiya máyaundayaveta áráir-Isoigo-uranteya tarúmaiya méta kwéisaumne. áráir-Isoigo-uranko éna kwaásiya aúnái'a umáíya maí'mai'a kwéundawai ááninkoman-íye.

²¹ kesí iyámpóiyono. kwaántá-kwaasi kampar-ísóígómbá tínaaemba umátíméro.

kemá Yóni kesáái ánásaiye.

2 Yóni

Ísu kwíyómpa'a irówana Yóni Ísuna kwayó-kwáásí kaumbo-kwáái aiyayaan-iyá'iyó. miráumai-ima maisuwéna maanáimbá agaimái tímakaiye. évakarawai sésa aaraiyáwái-áúwái agaimái ámakaiye sewasá évakarawai sésa Ísóigona kwaási mimbóráwá'á torupamáí kwémae'maeropa'a agaimái tímakaiye kwésewe.

¹ kemá Ísóigona kwaásira'a kárákwiraundawai é'a maanáúwái agaimái tímúne. embá kendéi-í'a úne séna Áánútu ááyarain-ininkoma ómpo ená iyámpóiyonte awánaaro sé'a maanáúwái agaimái tímúne. Ísóigona árar-aimba ísaraundayave'a sirumbá kwétimune. íma kewé su'mainivo Ísóigona árar-aimba ísáawaigwara'a tirumbá kwétimewe.

² kentááwímbá árar-aimba kwaíkwaí'a éna íma ánásanintaveta kentáásirumba kwétimune.

³ Áánútu kentáásivowe ááninko Ísu Káráísitiye úwoi kwésuwa'naa-esarai tirumbá kwéumasinkesarai paru kwéumasinkaayata póta árar-ainta séta kentáásirumba tímúndayave'a Áánútumpa'a námúnaa kwésune.

⁴ évaka'a ená iyámpói kentáásivo simásímakaintemba miráumai árar-ampa'a kwégon-aimba ísáúnana sirunkó kawé'á kwéiye.

⁵ aaraigoó embá simáme'a sé'a Ísóigona kwaási moóra-morawaivimba kentirumbá kwétimé'a máéro. mináimbá íma aúna-amaamba kwésimatimumpo aivakwára minkákwára ívékwara'a ísaraan-aimba kwésimatimune.

⁶ Áánútun-aaiyaamo taagwiavúndaya mindá Áánútumba sirumbá amúndayaveta kwenáái kwétaagwiavune. Áánútunkwara kwaásigwara'a tirumbá tímé'a máéro Áánútu siráimba aivakwára minkákwára ívékwara'a kwéisaawe.

⁷ sáwíva-kwaasi kampa'á kwésen-kwaasi marapá'á kwénaaowe. miwí Ísu Káráísitintavesa sésa íma kwaásiraani'a umái kunkáiye kwésewe. miwí Káráísitina namuro-kwáásí pósa sáwí-ampa'a kwígwáe sésa minkámpár-áimbá kwésevo kárákwiyoro.

⁸ Áánútuna mayáímó kwémayaam-beyamba íma máyáavainivo kawé'á umái kárákwiyé'a amápa'-meyamba kawé'-mékámbá mayánááontave'a kárákwiyoro.

⁹ Ísu Káráísitin-ai íma tátoraamba mináimbá tuwésa ó'on-ampa'a kwégowai íma Áánútuwe tarúmai máyáawe. Ísu Káráísitin-ai tátokaawai kentáásivowe ááninkowe tarúmai máyáawe.

¹⁰ miráumai kentópa'o tésamo mináimbó ímo simátimesamo ó'on-aimbo simátimiya'o é'a íma tiyáámbo tímé'a íma kentí naáúmpa'a mósá tínkáaro.

¹¹ mirán-kwáásí tiyáámbo tímé'o é'a minkwáásítí sáwí-mayai túwa'naa ónááowe.

¹² ayáátáár-aimba simátimenae'a maanáúwáivímbá íma agayáúmpo kentópa'a kwé'a kentúranka'a komé'a kosimátiménana ketáásirunkoya ávááraumai kawé'á íníye.

¹³ enanaanontávéna kendéi-í'a úne séna Áánútu ááyarain-ininkowe kwená iyámpóiyonte keinárawatavesa sésa kawé'á umái máéro kwésewe.

kemá Yóni kesáái ánásaiye.

3 Yóni

Ísu kwíyómpa'a irówana Yóni Ísuna kwayó-kwáásí kaumbo-kwáái aiyayaan-iyá'iyó. miráumai-ima maisuwéna maanámbá agaimái moórawai áwí'a Káyásimba ámakaiye.

1 kemá Ísóigona kwaásira'a kárákwiraundawai é'a maanáúvái agaimái amúne. Káyásiyo maanáúvái awánaao. Ísóigona árrair-aimba ísaraundayave'a sirumbá kwéamune.

2 kesí kwaási óna'a sirumbá kwéamune. Ísu Káráisitina aampa'á kawe'á umái kwégonda-aimba ísaraumne. miráumai kawe'á umái ménana íma áí'a ínintave'a Áánútumpa'a námúnaa kwésune. ená mayái kawe'á kwéundayave'a Áánútumpa'a námúnaa kwésune.

3 Ísóigona kwaási évakarawai enópakemba kesópa'a tésa entávésa tasésa enarumpimbá árrair-aimba tátore máyaane sewa'á isáúnana kesirunkó kawe'á kwéiye. miráumai árai'a arupí-ampa'a kwégwe máyaane.

4 kesí iyámpói árai'a arupí-ampa'a kwégowe-aimba isé'a aamoí kwéunda póna mináámóígómá évaka-tantaatave'o aamoimó únda-aamoigomba usáyaitaraiye.

5 kesí kwaásigompo Ísóigona kwaási enópa'a kuráamba túwa'naa ema kawe'-má'yái mairáanasa minkwáásívínkémbá ó'om-bapaken-kwaasi enópa'a kuráamba miwígwará'á túwa'naa éma kawe'-má'yái mairáane.

6 miwí maanká'á Ísóigona kwaásiya tasimásimesa sésa emá arumbá tímakaandawai tasimásímakaawe. ó'om-bapa'a Áánútuna mayái komayánáe kwésewai emá aambó kónááon-tantaa'a kwétuwa'naa-onda mindá kawe'á kwéone.

7 miwímá Ísu Káráisitina mayái maimaé kwénaesa Ísu Káráisitimpa'o ímo tiráan-kwaasirakemba meéyámbá íma kwémayaawe.

8 mindáyaveta Ísu Káráisitimpa'o tiráunda-kwaasiya miwíyá túwa'naaya onó. miráumai tágárotamaiya máyaundaya pósa árrair-aimba isánááowe.

9 ákí-avvai agaimái tuwááwánana Ísóigona kwaásitopa'a kúwana moórawai áwí'a Táyótevi kentávésa anóndakoman-iye sígwáe séna mináúváiínkén-áimbá iséna íma ísámai kawe'á uráimba pó'a

10 enópa'a kwé'a kwaási túranka'a Táyótevi uráin-kwasai kosimátimenaumne. Táyótevi kentáá sáwí'a umásinkenaya kamparáintá simásínkaraiye. íma mináíné su'mainivo Ísóigona kwaási kwenópa'a kuráamba kwená naaúmpa'a íma mósá tínkaraiye. évakarawai kentí naaúmpa'a mósá tinkánáe suwaná íma mirán-oro séna mono'náúmpákémbá ti'mátukaiye.

11 kesí kwaásiyo. sáwí'o ontembá íma mirá éma kawe'ó ontembá mirán-uwo. kawe'ó úmae iyówai Áánútuna kwaásiman-ovo sáwí'o úmae iyówai Áánútumpa'a íma kwétewe.

12 amáparawai Témítiyaantavesa kawe'ná'án-iye kwésewe. kwená mayái awánésa sésa árai'a kawe'-má'yái kwémayaiye kwésewe. kesáágwará'á miráyá kwésune. kwésunda-ainta árrair-aimba ísaraawe.

13 ayáátáár-aimba simámenae'a maanáúváiímbá íma agayáúmpo

14 sáwíyanka'a enópa'a kwé'a enaúranka'a komé'a kosimámenaumne.

¹⁵ paru umái máyaantave'a Áánútumpa'a námúnaa kwésune. ená kwaási kesé máyáawai sésa kawé'á umái ménaro kwésewe. kentáásí kwaási esé máyáantaveta séta kawé'á umái máéroya kwésumpo moórá-mora-kwaasi simátimiyo.

kemá Yóni kesáái ánásaiye.

Yúte

Ísu kwíyómpa'a irówana Yúte Ísun-ávako kae-kwáái aiyayaan-iyá'i. kae-kwáái umái siyáánkai-iyá'iyó. miráumai-ima maisuwéna maanáimbá agaimái tímakaiye.

¹ kemá Yúte Ísu Káráisitina mayái-kwáásí Yémési ávako maanáimbá maanáúváívimbá agaimarúmpo ísáaro. Áánútu kentáásivowa arumbá tiména táayaraiwai Ísu Káráisitimo kawáá uráiwai ísáaro.

² Áánútu arumbá umátinkena imáyáa tiména paru umái mósá kwétinkaintave'a Áánútumpa'a námúnaa kwésimatinkaumne.

³ kesí kwaásiyono. Áánútu keinárawate kenté sáwí'o umáímo máyaundavinkemba kwéiyasinkaintave'a maanáúváívimbá agayánáe únana Áánútu simásimena séna moórá anón-aimba simáména agayaaó simbá pó'a mináimbá agayánaumne. ááéma Áánútu kwená kwaási imáyáa timúwasa Ísu Káráisitín-aaiyavesa áraire sésa kwenká'á agevamái máyáan-aimba ísare'a mináimbá asiramái tirumpimbá tátore'a máyáamba tuwáúnavo sé'a kárákwiyoro. Ísu Káráisitín-aaiyavesa sáwí-aimba sewái tááigona anondá Ísu Káráisitina árair-aimba simátíméro.

⁴ évaka'a kampa'-mónó-kwáásí Áánútun-aai íma kwégwaraawai kentí imáyáa tavisenááontavesa komésa tirumpin-ímáyáá ésa sésa Áánútu úwoi súwa'naa enaya íma sínkaminivo kentáásí imáyáavinkenita ónaumne sésa sáwísawaa ésa Ísóigo Ísu Káráisiti kweyáá kentáásí anóndakomba tínaaemba umámakaawe. naaóvá'á Áánútu mirá-sáwí-máyáígóná sáwí-meyamba timénaumne siráíye. mirán-kámpá'-mónó-kwáásí keinárawate komáyáantave'a maanáimbá kwésimatimune.

⁵ maanáimbá á'a simátímakaamba ísaraambanivo ókwara'a simátimenaumpo ísáaro. naaóvá'á Áánútuna kwaásiyomba Ísípi-marava'a tátokowana Áánútu ayútinkena tí'maena kwétena kwenááiyavesamo ímo árairemo sirówai Áánútu tínkamuwasa pukáawe.

⁶ moórá-aimba imáyáa oro. naaóvá'á Áánútuna kwayó'nárawa'a kwíyómpakewai miwítí kawáá-máyái tuwésa miwítí kawe'-náópá'á túwówai Áánútu tíyayaanka'a asááumarena túnkwi-ayampa'a sáwí-mapa'a tiyuwówasa maí'mai'a ésa naaémbo Áánútu sáwí-meyambo timínín-kanaa amu'marésa máyáawe.

⁷ moórá-aimba imáyáa oro. naaóvá'á Sótómu-naopakewaiye Kómóraa-naopakewaiye mindáór-egwaa'-naopakewaiye sáwí'a úmae iyésa aarai-úmóyáné kwaai-úmóyáné mirá úmae iyúwana Áánútu tínkambai iramó kwégaipa'a tínkamuwasa iramó kaíkai'o kwéipa'a maí'mai'a kwéowe. kentááwáwá'á mirá ovó sé'a kárákwiyoro.

⁸ naaóvá'á mirámó uráantemba ívé'a kampa'-mónó-kwáásí kentí imáyáa tavisénáe sewái mirá ésa miwítí sáwí-ímayaavinkemba áwáyo-tantaa'a ésa Áánútumo kwégawaaimba tínaaemba umámesa sáwí'a ésa kawe'nárawa'a kwíyómpakewaiyavesa sáwí-aimba simátínkaraawe.

⁹ ánivo Mósesi pukówana kwíyómpaken-kawaanako áwí'a Máíkeri kwemá séna Mósesin-auma mayánáe súwana Sáátáánigo séna kemá mayánáe

súwasarai miráumai asiramái suyaná Máíkeri Sáátáánigontavena íma sáwí-aimba súmba kemá íma aaí simánkanaumpo Ísóigo aaí simánkaniye siráíye.

¹⁰ ánivo kampa'-mónó-kwáásí kentí imáyáa tavisénáe sewáí évaka-tantaakona ááimba íma awánaraantavesa sáwí-aimba simátinkesa kwaí-kwaambo amáparawaina ááimbo ímo awánésamo ontembá miwí mirá owaná miwítí sáwí-imayaago tátorena miwí sáwí'a kwéumatinkaiye.

¹¹ naaóvá'á moóráwai áwí'a Kááini sáwí-amba kwakáintemba miwí mirá kwéowe. naaóvá'á moóráwai áwí'a Péramu óntan-aamoimo uráintemba miwí mirá kwéowe. naaóvá'á moóráwai áwí'a Kóra Áánútun-aaí araiséna kawáá-kwáásí táái araiséna pukáintemba minkámpá'-mónó-kwáásí mirá kwéomba pósa miwí sáwí-meyamba mayánááowe.

¹² keinárawa'a Áánútuna kwaási kwená imáyáa é'a toómbá né'a toru-pamáí máentemba kesé miwí komésa sáwí'a umátinkesa kesávái-imáyáá umái náma'-nama'a kwéesa íma tigaemá kwéowe. miwímá kampa'-mónó-kwáásí ésa íma kwétuwa'naa-on-kwaasi máyáawe. miwí taaérambo íyáin-kanaamo arambó ímo íyáin-tairaan-kwaasi máyáawe. úndágo mo taaimó taawítúwáisanamo aáyánkaintenkaan-kwaasi máyáawe.

¹³ kavirayán-dómbó kúmisanamo non-awirááimo avora'ó kwáintemba miwítí sáwí-mayai avora'á kwáyáíye. miwímá kentí imáyáa tavisimái sáwí-ampa'a métinkanae sen-kwáásí máyáawe. Áánútu miwí túnkain-ayampa'a to'mayaa umátínkaraimba pósa mivá'á komáí'mai'a ónááowe.

¹⁴ aiva-kwáásígó áwí'a Áándamu ména Sétimba ankówana Sétima Ínósimba ankówana Ínósima Kénáánimba ankówana Kénáánima Má'árareomba ankówana Má'árareoma Yáretimba ankówana Yáretima Ínókimba ankówana Ínóki mirán-kámpá'-mónó-kwáásíyávéna imáyáa éna séna maisáaro. Ísóigo kwená kawé'nárawa'a sáwívarawaise téna

¹⁵ sáwí'o uráawaimo amápa'o sáwí-meyambo timíndayavena téna Áánútuntavesamo aamoimó ímo ésamo sáwí'o uráawaiyavena aaivimbá maitinkáíndayavena téna Áánútuntavesamo aamoimó ímo ésamo simáímo sáwí'o umánkaraawaiyavena aaivimbá maitinkáíndayavena kwétiye Ínóki siráíye.

¹⁶ kentí imáyáa tavisénáe sewáí í'ái simátínkáva'a iyésa amápa-tantaa'o miwítópa'o tiráimba tirunkó sáwí'a kwéisasa sáwí-imayaawe su'mai kwégwaresa túma mósá marésa tirááimo tain-tántáá'á mayánáe sésa simái tirumbá kwéairaraawe.

¹⁷ kesí kwaásiyono. miwímá mirá-sáwí'á kwéombanivo kemá maarán-oro. kentáásí Ísóigo Ísu Káráisitina aantá-kwaasi siráan-aimba imáyáa oro.

¹⁸ miwí simátimesa sésa naaén-kañaama tínimba Áánútuntavesa íma aamoí ésa sáwí-imayaayavesamo tirááiyavesamo ésa aamoí íyan-kwaasi kentuwiráái sénááowe minántá-kwáásí siráawe.

¹⁹ miwí tirumpimbá Áánútun-amanko íma máyáísasa miwítí marapár-imáyáá kwarésa kampa'-mónór-áimbá simái Áánútuna kwaási kwétaainaawe.

²⁰ miwí mirá kwéombanivo keinárawa'a Áánútuna kawer-áimbá aasiyaasí kwése'a kwenká'á agevamái mé'a moórá-morawai asiramátinke'a Áánútun-amankona asirayánkóntávé'a námúnaa seró.

²¹ Áánútu arumbíya tímakaimba pó'a arupí umái mé'a Ísóigo Ísu Káráisiti arumbá umátinkaina'a kwíyómpa'a aúnái'a umái maí'mai'a ónááontave'a amu'maráaro.

²² Áánútun-aayavesa kaer-imáyáá tokáawai tirumbá umátinke'a miwítí imáyáa taviséro.

²³ iramó kaipa'á kováínivo Áánútun-aaí simátimiyana Áánútu tavisimái kawer-ámpá'á métinkaniye. évakarawaiyave'a tirumbá umátinkaiyasa minkwáásí tavisíya'a sáwí'a únavao sé'a miwítí sáwí-mayaiyavena táá'a káína'a kentúma kárakwiyo.

²⁴ Áánútu kanaán-umai túwa'naa ína'a íma tínaaemba umámenaaontave'a árair-aimba kwésune. Áánútu tí'maena kwená ságayan-ayampa'a métinkaina'a kentí sáwí-aimba íma kwáyainana tirunkó anón-kawe'a ínintave'a árair-aimba kwésune.

²⁵ Áánútu asirayánkwáráwái mimbóráwái ména kentáásí Ísóigo Ísu Káraísitina mayáiyávéna imáyáa éna sáwí'o umáíya máyaundavinkemba iyásínkáintave'a árair-aimba kwésune. kwená ó'oran-aaimba kwáyáísana kwenáwí'a anómba isaná kwená asirayánkó usáyaaitaisana amápa-tantaaka'a kwégawaiye. naaóvá'á kwíyómbe maramá íma taróruronka'a kwemá ménama ívékwara'a ména maí'mai'a kwéintavena árair-aimban-iye kwésune.

kemá Yúte súnda-aimba ánásaiye.

paárurain-kwasai

Ísu kwíyómpa'a irówana Yóni kaumbo-kwáái aiyayaan-umai-iyaiyo. miráumai-ima maisuwéna maarán-áimbá agaimakáiyé. agaimarónka'a Ísuna aampa'ó kwégun-kwaasiyavesa aká'áamba simái sáwí'a umátinkaraawe. Ísuntavai ísámai asiramái mégwae séna maanáimbá agaimakáiyé. Ísu Káráisitina mayáiyávái Áánútu kwená namuro-kwáásinté Sáátáánigonte usátaaitena kwená kwaási kwembó imo auwésamo kwenarááimo kwégwaraan-kwaasi kawé'á umátinkaniye. Yóni mirán-áimbá agaimakáiyé.

¹ Áánútu Ísu Káráisitintavena séna sáwíyanka'a paárinin-tantaa'a isáígwáé sé'a kesí kwayó-kwáásí simátimiyo súwana Ísu Káráisiti kwíyómpaken-kwayo'na'a ai'marówana kuména Ísu Káráisitina kwayó-kwáásígó áwí'a Yónimba kusimámakaiye.

² Yóni Áánútuna áséi-kwasai gwara Ísu Káráisiti mináintávéna siráin-ainkwara amápa-tantaa'a awánarainkwara'a kwésimatiména maanáúvái vimbá agaimakáiyé.

³ paárinin-tantaa'a sáwíyanka'a paárinimba póna Áánútu maanáúvái vínkén-áimbó táámpamai awánanaaon-kwaasiye maanáimbó isésamo taagwiyavíyan-kwaasiye kawé'á umátinkainana tirunkó kawé'á íníye.

⁴ kemá Yóni maanáúvái má agayáúmpo Ésiyaa-marava'a avakaeté-naopa'a Ísóigona kwaási máyáawai ísáaro. Áánútu aiva'á ména ívékwara'a ména aasiyaasí maí'mai'a íníwai úwoi kwétuwa'naa-ena paru umátinkaina'a máéro. Áánútun-amanko avakaeté-asirayamba tokáiwai Áánútumo kwégawaain-ayampa'a ména úwoi kwétuwa'naa-ena paru umátinkaina'a máéro.

⁵ Ísu Káráisiti Áánútun-aa arupí umái simátímíwaima úwoi kwétuwa'naa-ena paru umátinkaina'a máéro. kwemá aiva'á pukáimpinkemba usásinkaiwai marapá-káwáá-kwáásír'á kwégarakwiyiye. Ísu Káráisiti kentáásí imáyáa éna kentááyávéna puwéna kentáásí sáwí-imayaa kwéayusinkaiye.

⁶ kawáái'a umásinkaisata Ísu avowámá Áánútuna mayáiyá kwémayaundayaawe. kwená ó'oran-aimba kwaikwai'a isaná kentáár'á kawáá úmae iyíníye. áráir-aimban-iyé.

⁷ maísáaro. Ísu ainámpímbá kumínasa amápa-kwaasi tuvúkáan-kwaasigwara'a awánáiyana aavimbó maitinkáníntavai tirunkó sáwí'a ínana umbái táníye. miráumai paárinimba mindá áráir-aimban-iyé.

⁸ Ísóigo Áánútu séna amápa-tantaakona ááimba pó'a naaémbo amápa-tantaa'o ánásaindara'a kemá úwoi ménaumne. aiva'á mé'a ívékwara'a mé'a maí'mai'a ónaumne. amápar-asirayankwarawaima úne siráiyé.

Yóni Káráisitimba awánarain-kwasai.

⁹ kemá Yóni kentuwáámá úne. keinárawate kesé Ísumpa'a tarúmai mé'a keinárawate Áánútu kwégawaai pa'a kesé mé'a keinárawate umbai-yántáápímbá kesé asiramái mé'a kwéamu'maraundayaawe. Áánútun-aa simátimé'a Ísu siráin-ainkwar'a simátimundarakemba áwáá'a kwésiyesa

táto'mai sí'maesa nonavuvumpa'-máráv'á áwí'a Pá'móso-marava'a másínkówa'a máyaawanana

¹⁰ sontaará'á Áánútun-amanko kempímbá anómba umásinkowa'a Áánútuna imáyáawe su'mai ówánana kesínaempakemba avekáámbá aagó uwírenkaamba anónka'a

¹¹ séna awánenda-yantaa'a aúvái-kwandaavimba agaimaré túwénasa Ísóigona kwaási avakaeté-naopa'a máyáawai ísáaro. mindáo-kwi'a Évésasi-naore Séménaa-naore Pégámamu-naore Táyátairaa-naore Sátisi-naore Vírátéoviyaa-naore Áréótísiyaa-naore miráumai-naoken-kwaasi ísáaro siráiyé.

¹² súwa'a nááwa kwésiyo sé'a kwántámai awánaawanda avakaeté-omba óntanko áwí'a kóri-ontamba úmakaampimba minómbá kúra'makowa'a awánaawanda

¹³ minónkóná avumpimbá moóráwai kwaásiraamba ména ayáátáár-ampanta uréna áíntaara'a terávu-amuranda uréna

¹⁴ a'nónkwará a'nóntáugwara'a kwayání'a kwégowana sугáyáagaya kwéuwana ména aúranko iraráámbá kwégowana

¹⁵ aísamaima óntambo agaimakáawanamo kasúvintemba aísamaigo miraráámbá kwéuwana aagómá nosiyarákénkáámbá anónka'a kwésena

¹⁶ ayáánúrapa'a avakaeté-o'a toréna óipinkemba taánasatama évarevar-ayaira'a áwááima kwáyowana óikakemba aaváúmó uséna iní'a uráiyé.

¹⁷ úwa'a awáné'a ávááraumai sáá'a kówa'a kwenáísamaivimba kumbé'a tavaravá kwéowanana ayáánúrapaken-ayaandei sine'á tátorena séna íma áá'a kaíno. aivaré naaéne miwáná ááimba kemá úne.

¹⁸ pukáundavinkemba usásine'a aasiyaasí maí'mai'a úndawai súvamai máyaundawai úne. púwón-ayamapa'a kwaási timanká'á kwégarakwiyundawai úne.

¹⁹ miráumai awánenda-yantaa'a aúváivimba agayaaó. ívé'o kwáyáin-tantaakwara naaémbo paárininkwara'a aúváivimba agayaaó.

²⁰ siyáánúrapa'a avakaeté-o'a toré'a avakaeté-ombo kúratoranda awánáanda mintántáákóná ááimba íma paáruraindara'a simáménda isaaó. minávákáété-omba Ísóigona kwaási minávákáété-naopa'a máyáawai owaná minávákáété-o'a Ísóigona kwaásira'a kárákwiraawain-owe Ísu simásímakaiye.

2

mináímbá Évésasi-naopa'a simátímakain-kwasai.

¹ Ísu simásímatuwena séna Évésasi-naopa'a Ísóigona kwaásira'a kárákwiraindawaimba maanáímbá agaimái túwénana awánáino. avakaeté-o'a siyáánúrapa'a toré'a avakaeté-onkona avumpimbá kwénaundawai maanáímbá simámumpo Évésasi-naopa'a Ísóigona kwaásira'a kárákwiraindawaimba simámiyo.

² mirá úndawai pó'a kemó kwéomba á'a tuwánaraumne. íma ivátúwáamba tiyáántámba asiramáimo máyáamba tuwánaraumne. sáwí'o umáimo máyáan-kwaasiti mayáiyáváímó ímo tirááimo taimbá tuwánaraumne. évakarawai kampa'á sésa Áánútuna aantá-kwaasiya úne kwéseмба keinárawa'a miwí táái isé'a miwítí mayái awáné'a miwíyáv'é'a kampa'á kwésewemo sembá tuwánaraumne.

³ kesí kwaási onkákémbá umbai-yántáá'á tímémba kembá íma siyuwé'a kentáv'é'a ísámai asiramái máyáamba tuwánaraumne.

4 mirán-káwé'á umái máyáamba tuwánáúndanivo moórá-yantaari'o kwéontave'a íma aamoí kwéumatinkaumne. aiva'á kentáv'é'a ávááraumai imáyáa uráambanivo tuwé'a ívé'a íma mirá kwéovo

5 aiva'ó kawe'ó umáímo maémaéwaina ááimba imáyáa oró. ívé'a íma miraráámbá umái maé'a tuwé'a aiva'ó kawe'ó uráantemba miráumai máero. ímo mirámó é'o kesópa'o tíya'o é'a kentópa'a kwé'a kentí oómbá maisúwáana'a úwoi-kwaasiraamba umái ménaaowe.

6 ánivo Níkórásí-kwaasiti mayáiyáv'é'a tíyáamba umátínkáawa'a kegwará'á síyáamba kwéumatinkauna'a mindáyave'a kawe'á kwéowe.

7 ísáawai pó'a Áánútun-amanko Ísóigona kwaási amápa'a kwésimatimin-aimba ísámai kawe'á oró. aai senasá sáwí-yantaakomba kwéusayaaitaawai Áánútuna kawer-áyámpá'á kwáyáin-taeramba nésa maí'mai'a ónááowe. mináímbá aúváivimba agaimái simátimiyo Ísu simásímakaiye.

mináímbá Séménaa-naopa'a simátímakain-kwasai.

8 Ísu simásímatuwena séna Séménaa-naopa'a Ísóigona kwaásira'a kárákwiraindawaimba maanáímbá agaimái túwénana awánáino. aivaré naaéne miwáná ááimba é'a pukáundavinkemba usásine'a súvamaimo máyaundawai maanáímbá simámumpo simámiyo.

9 umbai-yántáá'á tíméwa'a úwoisan-kwaasiraan-umai máyáamba tuwánaraumne. úwoisan-kwaasiraan-umai máyáambanivo Áánútunopakemba sáwíva-tantaa'a mairáawe. évakarawai kampa'á sésa Yútaa-kwaasiya úne sembánivo Sáátáánigo aráái kwarésa simái sáwí'a kwéumatinkaamba tuwánaraumne.

10 tí'a índai'a umátinkanaaomba íma táá'a kaíno. maanáímbá ísáaro. Sáátáánigo imáyáa tímínasa keinárawa'a tísaa umai isánáe sésa tayáto mai tí'maesa ándáva'a mátinkesa siyáánkaira'a sáwí'a umátinkanaaowe. kentáv'é'a asiramái méwasa évakarawai tínkamonasaya puwígwáe sénááombanivo kentáv'é'a asiramái méwa'a imáyáa tíména'a kwíyómpa'a maí'mai'a ónááomba mindá kentí kawe'-mékambán-iye.

11 ísáawai pó'a Áánútun-amanko Ísóigona kwaási amápa'a kwésimatimin-aimba ísámai kawe'á oró. sáwí-yantaakomba kwéusayaaitaawai sáwí-marupa'o iramó káma-kama kwéipa'a íma maí'mai'a ónááowe. mináímbá aúváivimba agaimái simátimiyo Ísu simásímakaiye.

mináímbá Pégámamu-naopa'a simátímakain-kwasai.

12 Ísu simásímatuwena séna Pégámamu-naopa'a Ísóigona kwaásira'a kárákwiraindawaimba maanáímbá agaimái túwénana awánáino. sóipinkemba taánasatama évareva'a áwááima kwáyáiwai maanáímbá simámumpo simámiyo.

13 kemó máyáapa'a á'a tuwánaraumne. Sáátáánigo kwégawaaipa'a máyáambanivo kentáv'é'a imáyáa é'a arupí umái máyáamba tuwánaraumne. ááéma moóráwai áwí'a Ántípása kentí naaópa'a Sáátáánigo máyáipa'a ména kesáái arupí umái simátíma'maena iyúwasa tuvúwúwana puwú-kanaavimba íma kembá siyúwáamba kesé aráápamai máyáawe.

14 mirán-káwé'á umái máyáamba tuwánáúndanivo kaumbo-káé-tantaa'o tokáantave'a íma aamoí kwéumatinkaumne. naaóvá'ó moóráwai áwí'a Péramu sáwí'o uróntemba keinárawapinkemba évakarawai mirá kwéowe. Péramuma moóráwai áwí'o Pérekumba agaráárankowana kwemá Ísareri-kwaasi sáwí-ampa'a agaráátinkowasa kampar-ísóígónká'á póíma tuvúkésa toóni'a umái kwénesa á'owa a'owa awainínkóe awaikóe umóyání'a uráawe. keinárawapinkemba évakarawai mirá-sáwí-ámbá kwéagaraatinkaawe.

¹⁵ miráumai keinárawapinkemba évakarawai Níkórasi-kwaasiti sáwí-amba kwéagaraatinkaawe.

¹⁶ mindáyave'a misáwí-ámpá'á tuwé'a kesópa'a teró. ímo mirámó íya'o é'a sáwíyanka'a kentópa'a kumé'a taánasataneimo káráantemba sóipinkentanasatanei minkwáásí karánaumne.

¹⁷ Ísáawai pó'a Áánútun-amanko Ísóigona kwaási amápa'a kwésimatimin-aimba ísámai kawé'á oró. sáwí-yantaakomba kwéusayaaitaawaima kwíyómpaken-tomba timé'a kwayán-óntámbá minóntánká'á aúná-kwi'a agaimakáin-ontamba timénaumne. mayánááowaiye su'mai mináwí'á awánanaaowe. mináimbá aúváivimba agaimái simátimiyo Ísu simásímakaiye.

mináimbá Táyátairaa-naopa'a simátímakain-kwasai.

¹⁸ Ísu simásímatuwena séna Táyátairaa-naopa'a Ísóigona kwaásira'a kárákwiraindawaimba maanáimbá agaimái túwénana awánáino. Áánútu ááninko súranko iraráámbá kwégaisana sísamaima óntambo agaimakáawanamo kasúvintemba sísamaigo miraráámbá uráisa'a maanáimbá simámumpo simámiyo.

¹⁹ kemó kwéomba á'a tuwánaraumne. kentávé'a imáyáa é'a kesé aráápamai mé'a á'owi kwétuwa'naa-e'a íma kembá siyuwé'a asiramái máyáamba tuwánaraumne. ívé'o kwémayaam-bayaigo aiva'ó mairáambayaigomba usáyaaitaimba tuwánaraumne.

²⁰ ánivo moórá-yantaari'o kwéontave'a íma aamoí kwéumatinkaumne. naaóvá'á moórá-ininko áwí'a Yésépeo sáwí'o uróntemba keinárawapinkemba moórá-ininko kampa'á séna Áánútun-aai simátimundawai úne simbá íma tínaaemba kwéumamewana kesí kwayó-kwáásí sáwí-amba kwéagaraatinkena tí'maena kwégwisasa kampar-ísóigónká'á póima tuvúkésa toóni'a kwéumandesa á'owa a'owa awainínkóe awaikóe umóyání'a kwéowa'a íma simái aambá áúnkaawe.

²¹ minínínkómbá simáme'a tuwániya sé'a amu'makáunana íma tuwéna úwoi tokáiyé.

²² mindáyave'a sé'a kwenkwárá kwesé sáwí'o kwéowaigwara'a anómba tí'a índai'a umátinkanaumne kwésune. sáwí'o kwéombo ímo tuwésamo kesópa'o tíya'o é'a súndai'a umátinkanaumne.

²³ kwenaráá'maa'o tínkamonasamo puwíyasa Ísóigona kwaási amápa'-mapa'o máyáawai mináimbá isésa kentávésa sésa kwaási sirumpiné imáyáawe suwánaraiwaiya póna kawé'ó ondawáiyá kawé'-meyámbá siménaya sáwí'o íyawai sáwí-meyamba timíniye sénááowe.

²⁴ keinárawa'a Táyátairaa-naopaken-kwaasivinkemba Yésépeon-aai íma taagwiyavé'a Sáátáánigo aúpár-áimbá íma taagwiyavíyawai íma moóráumbai-yantaa'a timénaumne.

²⁵ Áánútuna árair-aimba tirumpimbá tátoke'a kumónaunda simu'maráaro.

²⁶ sáwí-yantaakomba kwéusayaaitesa kúmóndara'a simátímakaundantembo íyawaiyave'a sé'a marapá-kwáásírá'á kawáá oro.

²⁷ kesivo kentávéná séna kwaásira'a kawáá uwo siráintemba marapá-kwáásírá'á kawáá oro sénaumne. asirayán-tántáá'néimó saweimó tuvántuwaawanamo sáwívari'o intembá mirámó ésa asiramái kawáá urésa tínkamonaanowe.

²⁸ minkwáásí sáwí-yantaakomba kwéusayaaitaawaima moórá-o'a timénaumne. aaváúmá usaráisana kwáyáin-o'a timénaumne Ísu siráimba mináimbá kwesávái siráiyé.

²⁹ Ísu simásímatuwena séna ísáawai pó'a Áánútun-amanko Ísóigona kwaási amápa'a kwésimatimin-aimba ísámai kawé'á oró. mináímbá aúváivimba agaimái simátimiyo Ísu simásímakaiye.

3

mináímbá Sátisi-naopa'a simátímakain-kwasai.

¹ Ísu simásímatuwena séna Sátisi-naopa'a Ísóigona kwaásira'a kárákwiraindawaimba maanáímbá agaimái túwénana awánáino. Áánútun-amamba avakaeté-asirayan-amamba toré'a avakaeté-o'a tokáundawai maanáímbá simámumpo simámiyo. mirá úndawai pó'a kemó kwéomba á'a tuwánaraumne. keinárawatavesa sésa Áánútuna kwaásiman-owe sembánivo máyáawaina ááimba tuwánaraumne. Áánútun-aai tóikakene su'mai kwése'a máyáawaina ááimba Áánútuna némpa'a máyáavo

² kentúra'a kárákwiyoro. Áánútun-aai tuwáúnavo sé'a táto'mai kawé'á oró. Áánútu aúranka'a kentí mayái íma arupí-mayain-ivo kentúra'a kárákwiyoro.

³ Áánútun-aai ísámai tátokaan-aimba imáyáa é'a kesópa'a té'a mináímbá kwétaagwiyave'a máero. ímo mirámó íya'o é'a kumé'a sáwí-meyamba tíménaumpo umóyán-kwáásímó tembó ímo ísaraawasamo tentenkáán-umai íma ísarenka'a kumé'a sáwí-meyamba tíménaumne.

⁴ ánivo keinárawa'a Sátisi-naopaken-kwaasivinkemba évakarawai íma sáwí'a umái mé'a kawé'ó umáimo máyáan-kwaasi kwayán-únánkwátóiraamba umái máyáamba pó'a kesé ménaaowe.

⁵ sáwí-yantaakomba usáyaaitariyawai miráumai kwayán-únánkwátói úmaresa ménaaowe. Áánútu aúrankare kwíyómpaken-kwayo'narawa túrankare miwí túwí'a té'a kesí kwaásiye sé'a miwí túwí'a íma tawígáúvaranaumne. aúnái'a umái maí'mai'a ónááon-kwaasi túwí'a agaimakáin-auvai-kwandaavinkemba íma tawígáúvaranaumne.

⁶ ísáawai pó'a Áánútun-amanko Ísóigona kwaási amápa'a kwésimatimin-aimba ísámai kawé'á oró. mináímbá aúváivimba agaimái simátimiyo Ísu simásímakaiye.

mináímbá Virátéoviyaa-naopa'a simátímakain-kwasai.

⁷ Ísu simásímatuwena séna Virátéoviyaa-naopa'a Ísóigona kwaásira'a kárákwiraindawaimba maanáímbá agaimái túwénana awánáino. ó'oran-kwaasi é'a árair-aine su'mai kwésundawai úne. Tévitimo kárákwironteni'a umái kárákwiyé'a ontarákén-kír'á kárákwiraunda pó'a usáveraaromo senda-kwáásímó ésa usáveranaaowe. íma usáveraaromo sendawáímó ésa íma usáveranaaowa'a maanáímbá simámumpo simámiyo.

⁸ mirá úndawai pó'a kemó kwéomba á'a tuwánaraumne. ísáaro. aambá kwitinkáúnda pósa íma aambá ítátinkanaaowe. sáwíyan-asirayamba mairé'a máyáambanivo kesáái íma tuwé'a taagwiyavé'a kwaási túranka'a Ísuna kwaási úne sembá tuwánaraumne.

⁹ évakarawai kampa'á sésa Yútaa-kwaasiya úne sembánivo Sáátáánigo aráái kwégwaraawai imáyáa tíménasa kentópa'a tésa kívairea keinárawatavesa sésa Ísu arumbá tímakaiwaiman-owe sénááowe.

¹⁰ kemá sé'a asiramái mé'a simu'maráaro siráunda pó'a miráumai méraawe. amápa'-marava'a máyáan-kwaasiva'a umbai-yántáá'á téna sáwí'a umátinkanimba asiramái mé'a simu'maráantave'a kemá kárákwiyonaumne.

11 sáwíyanka'a kumónaunda pó'a kesí imáyáa tavisimái sáwí'a umásinkaiyata kawé'-mékámá íma mayánaumpo sé'a kesáái tirumpimbá táto'mai kawé'á oró.

12 naamayáambo naambó ésamo áyáantemba sáwí-yantaakomba kwéusayaaitaawai kesivo Áánútuna mono'-náúmpá'á naamayáánkaamba aitínkáánasa aasiyaasí maí'mai'a ónááowe. sáwí-yantaakomba kwéusayaaitaawai tine'á Áánútu áwí'a agaé'a kesúwí'a aúna-kwí'a agaé'a Áánútuna naaór-awí'a agaé'a ónaumne. mindáó'a Yérúsaremu-naopakandao'a imbánivo aúna-nao'a kwíyómpakemba Áánútumpakemba kumínín-dao-kwí'a tine'á agayánaumne.

13 ísáawai pó'a Áánútun-amanko Ísóigona kwaási amápa'a kwésimatimin-aimba ísámai kawé'á oró. mináimbá aúváivimba agaimái simátimiyo Ísu simásímakaiye.

mináimbá Áréótísiyaa-naopa'a simátímakain-kwasai.

14 Ísu simásímatuwena séna Áréótísiyaa-naopa'a Ísóigona kwaásira'a kárákwiraindawaimba maanáimbá agaimái túwénana awánáino. árar-ainkona áaimba kemá é'a Áánútun-ai arupí umái simátimé'a Áánútu taróru-rain-tantaakona áaimba úndawai maanáimbá simámune.

15 mirá úndawai pó'a kemó kwéomba á'a tuwánaraumne. kesáái íma siyúwáambanivo tirumpimbá íma asiramái tátokaawe. kesáaimo tínaaembo umásiyuwaankakai mirán-kwáásímá é'a ombá kanaán-iyé súsono. kesáaimo tirumpimbó asiramáimo tátokaankakai mirán-kwáásímá é'a ombá kawé'án-iyé súsono.

16 kesáái íma siyuwé'a kítoka'a tátokaavo íma anónka'a tátokaamba pó'a kesópakemba tí'maránaumne.

17 keinárawa'a kampa'á sé'a kawé'á umái mé'a íma moóra-yantaa'a aáváan-tukáumne kwésembanivo kesúranka'a sáwí'a umái mé'a óísaniyaain-kwaasiraamba é'a unáánkwátóiyaa-in-kwaasiraamba é'a túramba kavíkain-kwaasiraamba mé'a íma awánamai kawer-owaná sirumbá kwéiye.

18 kawer-áimbá simátíménda ísáaro. kesópa'a té'a kesópaken-tantaa'a mayánaáontave'a moóra-ontanko áwí'a kóri agaimáimo kawé'ó úmakaan-ontamba meékámbaranaaowe. unáánkwátóiyaa-in-kwaasi tigaeráambá kwéiye sé'a kesópakemba kwayán-únáankwátói meékámbaranaaowe. túramba awánamai kawer-ónááontave'a kesópakemba túrankona masawémba meékámbaranaaowe.

19 kesirumbá tímúnda-kwaasi kesáái kawé'á umái isáigwáe sé'a asémbai kwéarupi-umatinkanaumne. mindáyave'a sáwí-imayaa tuwé'a kesópa'a teró.

20 maísáaro. keinárawate ménae sé'a kwétaae'a timu'maré'a máyaumne. kesimósámba isé'a ontá tisinké'a iyuwó síyawai kemá kesé mé'a toómbá naana'á kesé mé'a toómbá nánááowe.

21 sáwí-yantaakomba kwéusayaaitaiyawaiyave'a sé'a kesé kwaásira'a kawáá ónááowe sénaumne. sáwí-yantaakomba usáyaaitare'a kesivowé kwaásira'a kawáá úyantemba kwéusayaaitaiyawai kesé kawáá ónááowe.

22 ísáawai pó'a Áánútun-amanko Ísóigona kwaási amápa'a kwésimatimin-aimba ísámai kawé'á oró. mináimbá aúváivimba agaimái simátimiyo avakaeté-onkona avumpimbá máyowai mináimbá simásímakaiye.

4

Áánútu áwí'a mósá makáan-kwasai.

¹ Ísu simásímatuwowa'a awánaawanda kwíyómpa'a ontá tigurówana aiva'ó uwírenkaambo anónka'o súwai simásimena séna kemá máyaundava'a íyína'a aáno paárinin-tantaa'a agaráárankanaumne.

² avekáámbá Áánútun-amanko kempímbá anómba umásinkowa'a awánaawanda kwíyómpa'a kawááin-avama kwáyowana minká'á moóráwai máyowa'a awánaawanda

³ anekémbá sama kwégowana taayána-kwisiyani'a kwéuwana naaerí'í'a kwéuwana minávárá'á osámbá taayána-kwisiyani'a umái úkúraa'namankowana kawááiwai máin-ayampa'a avumpimbá kwáyowasa

⁴ moóra-kwai aiyayaan-umai éiyain-kwaasi kawááuwaiti avamá úkúmarena kwáyowasa minká'á moóra-kwai aiyayaan-umai éiyain-kwaasi anón-kwaasi mésa kwayán-únánkwátói úmaresa mésa anón-kwaasiti kánumo'a óntanko áwí'a kórinei úmakaan-kanumo'a ti'nómpímbá umásokaawe.

⁵ avumpimbó kawááin-avarakemba tawáomba úwana kwíyónaai kwésuwana awairái kwésuwana mináváóná aúrampa'a avakaeté-omba kwégena minómbá Áánútun-amanko avakaeté-asirayan-amankoman-iyé.

⁶ kawááin-avaona aúranka'a nonkwaaúmbá ságayan-domba kwáyowasa éiyain-awampa'a éiyaimba túvamaimo máyówai mésa tínaaempare túrampare sáwíva-turamba kwáyówai mésa

⁷ moóráwai amápar-asirayamba usáyaaitarowai anón-iyankaani'a umái máyowana moóráwai purumakankááni'a umái Áánútuntavai ísámai kwétuvu'mai nówai máyowana moóráwai kwaási óikaani'a umái máyowana moóráwai anón-evontaankaani'a umái ayóísántámbá kwétena máyowana

⁸ minéiyáímbá túvamai máyówai ava'moraé-ayoima kwáyowana amápa-turare ayóí-ándámparé túramba kwáyowasa aasiyaasi aaváyaavimba enónka'a no'wáamba maarán-ímá símae kwéiyesa sésa

Ísóigo Áánútu amápar-asirayankwarawai

ó'oran-kawe'a umái máyáiyé. aiva'á ména ívékwara'a ména maí'mai'a íníyé kwésesa minímá símaesa iráawe.

⁹ minéiyáímbó túvamaimo máyówai kawááin-avara'a ména aasiyaasi maí'mai'a íníwaimba áwí'a mósá marésa súwi sésa ó'oran-aaimban-iyé kwésumba

¹⁰ moóra-kwai aiyayaan-umai éiyain-kwaasi anón-kwaasi kawááin-avara'a ména aasiyaasi maí'mai'a íníwai aísamaivimba kívairea áwí'a mósá marésa anóndakoman-iyé sésa ti'nónkákén-tántáá'á akwáímai aísamaivimba marésa

¹¹ maarán-ímá sésa

kentáásí Ísóigo Áánútu kawenár-úramba éma amápa-tantaa'a taróruraane.

imáyáa éma amápa-tantaa'a taróruraandayaveta kesáa máyaunanaya amápa-tantaakwara'a kwáyáiyé. mindáyaveta enáwí'a mósá kwémareta séta kwaási ená ó'oran-aaimba awánáiyama asirayánkwará'á méniyone kwésune

kwésesa minímá siráawe.

5

tavú úmakaan-kwandaaigna kwaasái.

¹ mirá suwa'á awánaawanda kawááin-avara'a máyowai ayáánúrappa'a tavú úmakaan-kwandaaima évarevar-ayampa'a aúváí kwáyon-kwandaaima

tokéna íma awánaigwae séna avakaeté-sanomba minkwándááír'á á tásuwena tokówa'a

² kwíyómpaken-kwayo'na'a asirayáwáimbá awánaawanana anónka'a séna nááwa kawenár-úramba kanaán-umaiya máyaindawaiya misánómbá tátuwena arírámai awánaniyo súwana

³ kwíyómpakewai marapákéwái kwaántái marupákéwái amáparawai misánómbó tátuwesamo awánáiyamba uwóví'a ónááowe.

⁴ kawe'á umái mésa misánómbá íma tátuwai-kwaasi máyóntavai pó'a ivi'á táma-tama'a ówána

⁵ minánón-kwáásívínkémbá moórawai simásimena séna ivi'á táánayo awánaao. moórawai Yútaa-andarakewai usáyaaitarawai Tévíti aísavutantambo uráiwai sáwí-yantaakomba usáyaaitaraimba póna kanaán-umai misánómbá tátuwena minkwándááímá ariráníye siráye.

⁶ súwa'a awánaawanda minéiyáimbó túvamaimo máyówaiye minánón-kwáásíyé kawááin-avara'a úkúmaresa máyówana moórawai sipisípi-araakaawai kawááin-avara'a ména tuvúwúwana puwéna usásinkaiwairamba ména a'nómpínkémbá avakaeté-awaqyaamba kwáyowana avakaeté-auramba kwáyowana mináúránkóná ááimba Áánútun-amanko avakaeté-asirayan-amamba uráisana Áánútu kwembá ai'maráisana amápa'-marava'a kunkwénaaiye.

⁷ misípísípí-aráákaawai kentáásí sáwí-meyamba mairáiwai téna kawááin-avara'a máyowai ayáánúrapakemba tavú úmakaan-kwandaaima mairéna

⁸ minéiyáimbó túvamaimo máyówaiye moórá-kwaai aiyayaan-umai éiyain-anon-kwaasiye sipisípi-araakaawai aísamaivimba kívaíresa uwíremba tátokesa óntanko áwí'a kóri-ontandei úmakaan-taave'a tátorowana mimpímbá áséi-kwiyumba ún-kanama kwáyowana minkánáóná ááimba Áánútuna kwaási kwempá'ó námúnaamo kwéseмба mináséi-kwíyúmbá kwéisaintemba námúnaamo sembá kwéisaiye.

⁹ aúná-ima maarán-ímá sésa embá tuvúwówa puwéna usásinkaanda mindáyavai sáwí'o umáímo máyáampinkemba tí'mai Áánútundei-i'a umátínkaraane. amáparakun-andavinkemba évakarawai kwétire ó'on-o'on-aimbo kwésen-kwaasivinkemba évakarawai kwétire ó'on-o'on-kuwara-kwaasivinkemba évakarawai kwétire amápa'-maravakemba évakarawai kwétire mirá kwéondayavai kawenár-úramba po kanaán-umai misánómbá tátuwe kwandaaimá ariráníyone.

¹⁰ kawáái'a umátínkaraanasa Áánútu kentáásí Ísóigona mayáímá maésa marapá'á mésa kwaásira'a kawáá ónááowe. mindáyavai misánómbá tátuwe kwandaaimá ariráníyone sésa minímá siráawe.

¹¹ suwa'á awánaawanda kwíyómpaken-kwayo'narawa'a ávááraumai sáwíva'a uwa'á íma kanaán-umai táámpaawanda-kwaasi mésa kawááin-avara'a minéiyáimbó túvamaimo máyówaiye úkúmaresa mésa

¹² maarán-ímá anónka'a sésa sipisípi-araakaawaimba tuvúwówana puwéna usásinkaiwai kawenár-úramban-iyé. mindáyavena póna kwená asirayánkó kwaíkwai'a isaná kawe-tántáá'á márásana kwená kawer-ímáyáágó kwaíkwai'a isaná kwaásira'a kawáá úmae kwéiyisana kwenáwí'a anómba isaná kwená ó'oran-aaimba kwaíkwai'a isatá kwenáwíta mósá kwémaraumne kwésesa mirán-ímá suwa'á ísaraumne.

¹³ minkákémbá kwíyómpakewaiye marapákéwáiyé kwaántái marupákéwáiyé uwí-nómpínkéwáiyé maarán-ímá sésa

kawááin-avara'a máyáiwaine sipisípi-araakaawai kentáásí sáwí-meyambo
mairáiwaine túwí'a mósá maréta túwí'a anómban-iyé kwésunanaya
kenti

ó'oran-aaimba kwaíkwai'a ínana kenti

asirayámbá kwaíkwai'a íníye

kwéseša mirán-ímá suwa'á isááwánasa

¹⁴minéiyáímbó túvamaimo máyówai séša áráir-aimban-iyé suwasá minánón-
kwáásíyómbá aísamaivimba kívaíresa kwená imáyáa éša áwí'a mósá
makáawe.

6

Ísu misánómbá tátukain-kwasai.

¹ kwená imáyáa mósá márówa'a awánaawanda sipisípi-araakaawai ken-
táásí sáwí-meyambo mairáiwai aiva-sánómbá tátuwowana minéiyáímbó
túvamaimo máyówaivinkemba moóráwai anónka'a kwíyónaairaamba umái
séna tiyó súwa'a isé'a

² awánaawanda moórá-poigo áwí'a ósimba kwayán-ósínkómá
moóráwaimba ayáá'maena túwana imá ayáámpimba tokówana moóráwai
usáyaaitaraiwaina kánumo'a ámakowana usáyaaitaraiwai namuro-kwáásí
usáyaaitanae séna kúwa'a awánaraumne.

³ minkákémbá kentáásí sáwí-meyambo mairáiwai minkáké-sánómbá
tátuwowana minéiyáímbó túvamaimo máyówaivinkemba moóráwai séna tiyó
súwa'a isááwánana

⁴ moórá-poigo áwí'a ósimba naeeyayán-ósínkómá moóráwaimba
ayáá'maena túwana taánasatama aména asirayámbá amúwana taumó
karái-yántáá'á ivá kwétuwowasa áái'a tiyéša tínkankaawe.

⁵ minkákémbá kentáásí sáwí-meyambo mairáiwai minkáké-sánómbá
tátuwowana minéiyáímbó túvamaimo máyówaivinkemba moóráwai séna tiyó
súwa'a isé'a awánaawanda moórá-poigo áwí'a ósimba avután-ósínkómá
moóráwaimba ayáá'maena túwana sikerimá tokówana

⁶ minéiyáímbó túvamaimo máyówaivinkemba moóráwai ayawaimá táínana
sáwíyan-tomba kwénintavena séna moórá-tawai-kigaugona meéyán-tómbá
sáwíyan-tomba maéša moórá-mora-umai mayánááowe. masawémbo atíyén-
taeramba mintáímá íma sáwí'a íníyone. ándágo arampinkémbá anombá
kwénaan-kigau íma sáwí'a íníyone siráíye.

⁷ minkákémbá kentáásí sáwí-meyambo mairáiwai minkáké-sánómbá
tátuwowana minéiyáímbó túvamaimo máyówaivinkemba moóráwai séna tiyó
súwa'a isé'a

⁸ awánaawanda moórá-poigo áwí'a ósimba terávu áúmaisán-osinkoma
moóráwaimba ayáá'maena túwasa minkwáásígó áwí'a púwówe suwaná
kwenánaaemba túwai áwí'a púwón-ayampare siráawe. amápa'-marama
éiyainka'a taaínkaar-éna asirayámbá tímúwasarai moóráva'a kwégwesarai
tínkambae kuyasá púwúwana ayawaimá tówana toómbá íma úwasa
púwúwana tí'a kwéuwasa púwúwana aváá-póiyónkó kwaási kwévowasa
púwúmba tuwánaraumne.

⁹ minkákémbá kentáásí sáwí-meyambo mairáiwai minkáké-sánómbá
tátuwowa'a awánaawanda Áánútuntavesa ísámaimo póimo tuvú'máimo
agáyón-onta-taareigona améndaampa'a kwaási tímankó méraawe.
minkwáásíyómbá Áánútun-ai kwésimatima'maesa kwéiyuwasa áwáá'a
tiyéša tínkamuwasa pukéša

¹⁰ anónka'a sésa Ísóigoo asirayán-úramba mé ó'oran-kawe'a umái mé árrair-ainkona ááimba po marapá-kwáásí sínkankaawai nósa-tawai anondá aái simátinke sáwí-meyamba timíníyono suwaná

¹¹ moóráwai kwayán-únákwátói moóra-mora-umai kwétimena séna sáwíyanka'a timu'maréwasa keinárawa'o Áánútuna mayáímó mairáantemba Áánútuna kwaási mirá kwéomba tókamiyasa puwíyana ánásaina'a miwítí sáwí-meyamba timénaumne siráiyé.

¹² minkákémbá kentáásí sáwí-meyambo mairáiwai minkáké-sánómbá tátuwowa'a awánaawanda anóm-barima tówana aaváúmá avuwúwana avután-ampaantaraamba úwana kwíyómba naaerírí'a úwana

¹³ anón-unda torówana taaéramba ímo ávumo karón-taeramba kútúmaena marapá'á kumúnten-umai o'á kásímaena marapá'á kunkáiyé.

¹⁴ kwátóimo tavú úmáráantemba sokón-tawaai tavú úmarena aúyokuwana amápar-omare nonavuvumpa'-máráwé moóra'va'-moravata uráiyé.

¹⁵ marapá'á kwaásira'a kawáá uráawaiyé anón-kwaasiyé i-kwáásítí anón-kwaasiyé óísankwara-kwaasiyé asirayánkwára-kwáásíyé ó'owiti mayái kwémaesa íma meéyámbá kwémayaawaiyé úwoi kwénaaon-kwaasiyé amáparawaiyé omákare óntampine muri-áívíné aúpá'á mésa

¹⁶ omákontavaiyé óntankontavaiyé sésa kawááin-avara'a máyáiwaiyé sipisípi-araakaawaiyé suwánésarai áwáá'a siyéyavaiyaanivo augwímae siráápaaro.

¹⁷ áwáá'o siyí-kánáá tísatá íya aseránaumpo augwímae siráápaaro sumbá ísaraumne.

7

Ísareri-kwaasi 144,000 kwaasi méraan-kwasai.

¹ isé'a minkákémbá awánaawanda kwíyómpaken-kwayo'narawa'a éiyaimba mésa amápa'-maragona éiyain-ayampa'a mésa marararé taairaré uwí-nónkáré úndáma toráivo sésa tátokowa'a

² awánaawanda kwíyómpakemba moóra-kwayo'na'a aaváúmó usópakemba téna agayái-yántáá'á Áánútu asirayánkwaráwáindéi toréna minéiyáindárou tááyena Áánútumo marawé uwí-nóné sáwí'a ónááon-asirayamba tímakon-eiyaindarau tááyena

³ anónka'a séna marawé taaiyé uwí-nóné íma sáwí'a é'a amu'makéwata Áánútuna mayái-kwáásí túwayaanka'a aúvái agaimáranata keinárawa'a naaémba marawé taaiyé uwí-nóné sáwí'a oró súwa'a isááwánana

⁴ séna Ísareri áánimbaa'a tísavutantambo uráawai túwayaanka'a Áánútuna aúvái agaimakáawai táámpamai séna 144,000 kwaasin-owe.

⁵ minkwáásí Yútaan-andaraken-kwaasi 12,000 kwaasi uwasá Árúpenin-andarakemba 12,000 kwaasi uwasá Kátaan-andarakemba 12,000 kwaasi uwasá

⁶ Ásan-andarakemba 12,000 kwaasi uwasá Návatarain-andarakemba 12,000 kwaasi uwasá Mánásaan-andarakemba 12,000 kwaasi uwasá

⁷ Símiyonin-andarakemba 12,000 kwaasi uwasá Áríváin-andarakemba 12,000 kwaasi uwasá Isakáán-andarakemba 12,000 kwaasi uwasá

⁸ Sépiyuraanin-andarakemba 12,000 kwaasi uwasá Yósépin-andarakemba 12,000 kwaasi uwasá Pénisaminin-andarakemba 12,000 uwasá miráumai-kwaasi Áánútuna aúvái túwayaanka'a agaimakáawe súwa'a ísaraumne.

Ísu Kárásitina kwaásiti kwaasái.

9 isé'a minkákémbá awánaawanda sáwíva-kwaasi íma kanaán-umai táampaawanda-kwaasi mésa amápa'-maravaken-kwaasi amápar-akun-andaraken-kwaasi ó'on-o'on-kuwara-kwaasi ó'on-o'on-aimbo kwésun-kwaasi mésa kawááin-avaona aúrampa'a mésa kentáásí sáwí-meyambo mairáiwai aúranka'a mésa kwayán-únánkwátói urésa aamoí kwéuntavaiye sésa kwáátaan-anama tokésa

10 anónka'a sésa Áánútu kentáásí Ísóigo kawááin-avara'a máyáiwaiye kentáásí sáwí-meyambo mairáiwaiye sáwí'o umáimo máyaundavinkemba kawer-ámpátá mégwésinkaaiye suwasá

11 kwíyómpaken-kwayo'narawa'a amápa'a kawááiwai máin-ayampare anón-kwaasiye éiyaimbo túvamaimo máyówaiye úkúmaresa mésa kivaíresa Áánútuna imáyáa ésa áwí'a mósá marésa

12 sésa árair-aimban-iye séta Áánútu áwí'a mósá kwémaraunanaya kwená ó'oran-aaimba kwaíkwai'a isaná kwená kawer-ímáyáágó kwaíkwai'a isatá kwentávéta súwiya kwésunanaya kwenáwí'a anómba isaná kwená asir-ayánkó kwaíkwai'a isaná kwaásira'a kawáá úmae kwéiyisata árair-aimba iyéyá kwésune siráawe.

13 minkákémbá anón-kwaasivinkemba moóráwai sísa ena séna kwayán-únánkwátói uráan-kwaasi náávakena nááwa'iyó súwa'a

14 kemá sé'a anóndakoo kemá íma ísaraumpo emá ísaraane séwánana kwemá séna miwímá anón-umbaima tíméwasa Áánútumba íma auwésa asiramái méraawe. unáánkwátóimo sese owanamó kawé'ó kwéintemba miwímá kentáásí sáwí-meyambo mairáiwai puwúwana naaemá kunkáimba pósa kwayán-únánkwátóiraamba úmaresa kawé'á umái máyáawe.

15 mindáyavesa Áánútu kawááin-avaona aúrampa'a mésa aaváyaavimba eénáinka'a no'wáamba kwenópa'a kwená mayái mayái'-mayai'a kwéowe. kawááin-avara'a máyáiwai miwí tapáinana

16 íma ókwara'a táái tinkéna nontáváígwará'á íma tinkáinana miwí tine'á íma aa'á kéna íma koko'á ínasa kawé'á umái ménagaowe.

17 kentáásí sáwí-meyambo mairáiwai kawááin-avaona avumpimbá máyáimba póna miwír'á kárákwiyena tí'maena kawé'-nómpá'á mótinkainasa minkáwé'-nómbá nésa maí'mai'a ónááowe. Áánútu miwí tí'numá uwátiyuwainasa íma ivi'á táiyana moórá-yantaa'a íma aáváán-tuwáiyamba kawé'á umái ménagaowe anón-kwaasivinkemba moóráwai simásimakaiye.

8

naaé-sanomba tátukain-kwasai.

1 simásímatuwowana sipisípi-araakaawai kentáásí sáwí-meyambo mairáiwai naaé-sanomba tátuwowana kwíyómpa'a sáwíyanka'a íma aaí sésa íma túwaai kwésuwa'a

2 awánaawanda Áánútu aúranka'a kwíyómpaken-kwayo'narawa'a avakaeté máyówana moóráwai avakaeté-uwiremba tímúwasa maisorésa máyówana

3 moóráwai kwíyómpaken-kwayo'na'a kawááin-avaona egwaa'á taména áséi-kwiyumba ún-kanama agáyón-taareira'a taména óntanko áwí'a kóri-ontandei úmakon-taave'a torówana áséi-kwiyumba ún-kanama agayáínkwáe séna sáwíva-kanama aména séna Áánútuna kwaási kwempá'ó námúnaamo kwésen-ainkwara'a kwéisaiye súwana

4 tátokon-taavepimba agaimarówana úmúmba iyúwana Áánútu iséna kwená kwaási námúnaamo sun-áínkwará'á isówana

5 minkákémbá mintáávé'á mairéna taareirákémbá iráámba maimái mintáávépímbá marówana iramá kówana marapá'á tuwówana kwíyónaai kwésuwana awairái kwésuwana tawáomba kwéuwana anóm-barima taráiyé.

avakaeté-uwirenkona kwaasái.

6 maríma tówasa minkákémbá minávákáété-kwayo'narawa'a kwíyómpakewai uwíremba tuvuwíyanesa to'mayaa uwaná

7 aivakéwai uwíremba tuvuwúwana kaaígwará iragwárá naaegwárá'á tuwówana marapá'á kuména moórá-ayampa'a maragwárá taaigwará amápa'a owáígwará'á iramá kagúwana kaer-áyámpá'á taaigwará maragwárá'á kawé'á uráiyé.

8 úwana miwá ánaaemba moóráwai uwíremba tuvuwúwana anón-tantaa'a omákaan-tantaa'a iramá kamái kará'maena uwi-nómpímbá kumúwana kaer-áyámpá'á kawé'á úwana moórá-ayampa'-nomba naaeráámbá úwana

9 mináyámpá'á máyówai amápa'a púwúwana nompí-sípí amápa'a tawísímai ánásasukaiyé.

10-11 ánásasuwowana minkáé'nárai tínaaemba moóráwai uwíremba tuvuwúwana oómbó kúraráantemba anón-oko áwí'a ikaa'á vain-ó'an-iyé suwaná kwíyómpakemba kásímaena nompákwárá nonayumpinkwárá'á kumúwana mindómbá ikaa'á vówana kaer-áyámpá'á nombá kawé'á úwana moórá-ayampa'a nombá ikaa'á vówasa sáwíva-kwaasi nésa pukáawe.

12 púwúwana minkáúmbónárau tínaaemba moóráwai uwíremba tuvuwúwana aaváúmá kwíyómba o'á kaer-áyámpá'á kawé'á úwana moórá-ayampa'a túnkuwana aaváyaavinkemba sán-karéna aaváúmá toráétáápa'a marówana túnkena no'wáán-avuntamba sán-karéna eénáínka'a túnkena mirá úwa'a

13 awánaawanda anón-evontaanko sanaan-úramba araravámaena kwénaena anónka'a séna kaumbo-sáwí-meyámbá marapá-kwaásítópa'a kuména kwíyómpakemba kaumbonárau úwoi máyáamba pósa mindáraumo uwírembo tuvuwíyana marapá-kwaásítópa'a sáwí-meyamba kumíníyé súwa'a ísaraumne.

9

1 isááwánana minéiyáíndárau tínaaemba moóráwai uwíremba tuvuwúwa'a awánaawanda kwíyómpakemba moórá-o'a kásímaena marapá'á kunkón-okomba moóráwai kíma aména maipímbá avéúmba íma kwáyom-baikakenkíma amúwana maimaéna

2 mimbáikóná ontá tisuwówana kígaumo ésamo agáyáawanamo anón-umumbo intembá mimbáípinkémbá iyéna aaváúgwárá kwíyónkwara'a mói úyatuwowana

3 minúmúmpínkémbá a'nórímbá marapá'á kuména taairaaú'ó kavúwówanamo títemo intembá miná'nórintónkó mirán-ásíráyámbá torówana

4 miná'nórintóntávéna moóráwai simátiména séna taaigwará owáígwará karaan-tantáákwárá'á íma né'a Áánútuna aúvái túwayaanka'a agaimakáan-kwaasi íma tiyé'a Áánútuna aúvái túwayaanka'a íma agaimakáan-kwaasi tíyáaro.

5 íma puwígwaívo íma anónka'a tiyé'a éva'aasei-kwiyonka'a tiyáiyana tí'a íno. taairaaú'ó kavúwówanamo títemo intembá mirá tí'a íno.

6 minkánáávímbá títe ínasa puwónaumne síyambanivo puwónááon-amba avakáá uwááesa túvamai ménaaowe siráiyé.

7 súwa'a awánaawanda miná'nórintónkó moórá-poigo áwí'a ósinkaan-a'norintomba mésa áái'o tiyáíyanesa to'mayaa ésa kwaásiraan-toi'a

kwáyowasa ti'nómpímpá'á óntanko áwí'a kórinei úmakon-kanumo'a kwirówana

⁸ miwí ti'nóntáu ayáátá'a aarai ti'nóntúraamba úwana miwí túwááyaamba asirayámbá anón-iyanti túwááyaankaamba úwasa

⁹ tintaara'a asirayán-kwéú'á kausokésa áái'o tiyánáesimo tiyáántámbo taantembá miná'nórintónkó tiyóísántámá kwétesa

¹⁰ miwí timéraampa'a kwaivain-áwááyaankaamba ésa kwaásimo vaawanamó títemo intembá éva'aasei-kwiyonka'a mirán-ásíráyámbá tokáawe.

¹¹ miwítí anóndako avéúnyaaí-maika'a kárákwirowai áwí'a Yútaa-kwaasi tááivinkemba Ípiru-aimpinkemba Ápátono suwasá Kíríki-kwaasi tááivinkemba Ápóriyono suwaná mináwíkóná ááimba sáwí'a umásúwáiwaiman-iyé siráawe.

¹² kemá Yóni awáné'a sé'a aiva-sáwí-méyámbá ánásaimba póna kae-sáwí-méyámbá kwáyáimba póna paáriníye kemá Yóni sune.

¹³ kwíyómpakendarawa'a éva'aaseinarawa'a uwíremba tuvúkáawana miwí tínaaemba moóráwai uwíremba tuvuwúwana Áánútu aúranka'a kóri-ontandei úmakon-taareira'a évarevar-ayaairakemba aaigówé su'mai súwa'a isááwánana

¹⁴ minkwíyómpákén-kwáyó'ná'á uwíremba tokówaintavena séna anón-donko áwí'a Yúvérétísi-nompa'a kwíyómpaken-kwayo'narawa'a éiyaimba ándávakemba ayútinkaaó súwasa

¹⁵ amu'ma'máésa kwéiyuwana minkánáá túwana ayútinkowasa kaer-áyámpá'ó máyón-kwaasi tiyuwésa moóra-ayampa'o máyón-kwaasi tínkamonasaya puwígwaé sésa kuwasá

¹⁶ áái'o tiyánááon-kwaasi ósin-arósáanumpimba kun-kwáásímó táámpomba sáwíva'a 200,000,000 kwaasiman-owe isé'a

¹⁷ kaainkááni'a umái awánaawanda sáwívar-osin-arosaanumpimba máyón-kwaasi tintaava-kweu'a naaeyayáné sokóne terávúwe mirán-kwéútómbá araa'naanurówa'a awánaawanasa ósin-ti'nóntómbá anón-iyana'nonkaamba asirayán-tí'nóntómbá kwáyowana tóipinkemba iramá kéna úmúmba éna sáwí-kwiyumba kwéena mirá kwéuwasa

¹⁸ kaer-áyámpá'ó máyón-kwaasi tiyuwésa moóra-ayampa'o máyón-kwaasi tóipinken-tantaa'nei tínkamuwasa pukáawe.

¹⁹ minósintómbá íma tóipine su'mai asirayámbá torésa timéraampakwara'a iraankavayaan-á'nónkáámbá asirayámbá tokésa kwaási vowasá pukáawe.

²⁰ vowasá púwúmbanivo túvamaimo máyón-kwaasi miwítí sáwí-mayaima íma tuwésa kwaántá-kwaasiyonti imáyáa mósá marésa ó'on-o'on-ontandei taainéi úmakon-tantaatavesa kesí ísóigowe sésa íma aúramba awánéna íma aai iséna íma kwénaain-tantaakontavesa kesí ísóigowe sésa imáyáa mósá ma'maé kwéiyesa

²¹ miwítí sáwí-mayai íma tuwésa tínkamuwasamo púwóni'a uwasá pukaa'á kwéagayesa uwaa'á kwévesa aarai-úmóyáné kwaai-úmóyáné ó'on-o'on-tantaakwarar-umoyane kwéesa mirá úmae iráawe.

10

sáwíyan-kwandaigona kwaasái.

¹ mirá úmae iyúwa'a minkákémbá awánaawanda kwíyómpaken-kwayo'na'a asirayáwái kwíyómpakemba kuména ainánkó káatarowana a'nónká'á osámbá tawenówana aaváúmó kumperénamo aúgáyáagayaamo

intembá óikakemba mirá kwéuwana naamayáánkakembo iramó kwégaintemba mirán-áísámáímá kwáyowana

² sáwíyan-kwandaai arírámai ayáámpimba tokéna ayáánúrapar-aisamaima uwí-nómpímbá támarena ayáánépar-aisamaima marará'á támarena

³ kwaási inkáíséeraan-kwa'a túwana kwíyónaai avakaetéra'a súwa'a

⁴ avakaetéra'o kwíyónaaimo sún-aimba aúváivimba agayánáe kwéowanana moóráwai kwíyómpakemba simásimena séna mináímbá aúpá'á kwáyáivo íma aúváivimba agayaaó súwa'a

⁵ minkákémbá awánaawanda kwíyómpaken-kwayo'na'a moórá-aisamai marará téna moórá-aisamai táá'mai uwí-nómpímbá ténamo úwai ayáámba mósá tuwéna

⁶ Áánútuma aasiyaasí maí'mai'a íníwai aúranka'a kwíyóne mivá'á kwáyáin-tantaare marawé mivá'á kwáyáin-tantaare uwí-nóné miwán-arumpimba kwáyáin-tantaare úmakowai aúranka'a asiramái séna íma ókwarata amu'maránaunanaya paárinin-kanaama kwétiye.

⁷ naaóvá'á Áánútu kwená kwayó-kwaási kwenáái simátímakowaiyavena séna aúpá'á tukáunda-aimba paáriníye siráimba ava'moraénarawa'a kwíyómpakendarawa'a uwíremba á'a tuvúwómba póna tínaaemba moóráwai uwíremba tuvuwínana mináímbá paáriníye siráíye.

⁸ minkákémbá kwíyómpakewai simásímakowai simásimena séna moórá-aisamai marará téna moórá-aisamai táá'mai uwí-nómímbá ténamo iwái ayáámpinkemba sáwíyan-kwandaai aríráyokaimba komayaaó súwa'a

⁹ kwenópa'a kwé'a sé'a sáwíyan-kwandaai simiyó séwánana séna maimái naaó. enóipimba taakáámbá ínana enarumpímbá ikaa'á váníye súwa'a

¹⁰ minkwándáái maimái násuwaawanana sóipinkemba taakáámbá úwana sirumpinkémbá ikaa'á vówana

¹¹ minkákémbá simásimena séna moórágwara'a Áánútun-ai simátiminyone. ó'on-o'on-kuwara-kwaasiye amápa'-maravaken-kwaasiye ó'on-o'on-aimba kwéesen-kwaasiye kawáá-kwáásígwáraré Áánútumo ínín-aimba simátiminyone simásímakaiye.

11

Áánútun-ai simátímaayan-kwasai.

¹ simásímatuwowana moóráwai naambó agambatuwésamo on-ándámá siména séna Áánútuna mono'-námbá koagambaré póimo tuvú'máimo agáyáan-ontan-taarei koagambaré Áánútuna imáyáa kwéon-kwaasi táámpe

² ánivo naamáúva'a íma agambaré ivá túwénasa úwoi-kwaasi íma Áánútuna kwaási tésa minkáwé'-náópa'a sáwí'a úmae iyónááomba kaumbo-ímá umái ava'moraé-kwiyomba maisuwésa ánásanaaomba mindáyavai naamáúva'a íma agambaraao.

³ kae'nárai asirayámbá timé'a ti'maráanasarai kwésarai tirumbá kwéoyantavesarai avután-únánkwátói urésarai 1,260 kanaara'a kesáái árai'a simátíma'maesarai iyóyááoiye simásímakaiye.

⁴ Ísóigo marará'á kárákwiraiwai aúranka'a kae-táímá mintáigó arampinkémbá masawémba kwéatiyen-taima kwáyáísana mintáigóná ááimba minkwáásírái óye. Ísóigo aúranka'a kaer-ómbá kúra'maraisana kwáyáísana minónkóná ááimba minkwáásírái óye.

⁵ minkwáásíráiyávésamo sésamo sáwí'a umátinkanae síyanamo éna mindárai tóipinkemba ira-ausankó miwítí namuro-kwáásí kavuwíniye.

minkwáásírái sáwí'a umátinkanae síyawai mirámó iyamba kavuwínasa puwónááowe.

⁶ Áánútu mindárai asirayámbá timúwasarai aa'á íma tíno síyanaraimo éna Áánútun-aaí kwésimatimiyán-kanaavimba íma aa'á tíniye. nonkóntávésaraimo naae-nómbá auvuwómó síyanaraimo éna mirá íniye. tí'a ínomo sésarai amápar-umbai-yantaa'a kwaásitopa'a tínor-aimo síyanaraimo éna mirá íniye.

⁷ mirá ínasarai mindárai Áánútun-aaí simátímatuwaiyana avéúmbó ímo kwáyáim-baikakewai téna áái'a tiyéna usáyaaitainasarai puwíyana

⁸ anón-daopa'-marupa'a mindárai túma kwéniye. kentí Ísóigo taaira'á pukáipa'a mindáoko áwí'a aúpá-kwí'á Sótómu-naopare Ísípi-naopare mivá'á mindárai túma kwáyainasa

⁹ ó'on-o'on-kuwara-kwaasiye amápar-akun-andaraken-kwaasiye ó'on-o'on-aimba kwésen-kwaasiye amápa'-maravaken-kwaasiye tóyo esa mindárai túma taawánésa sésa íma utaró kwésiyana kaumbo-táwai umái éiyainkomba kwáyá'wái íniye.

¹⁰ Áánútun-aaí simátímakaayandarai marapá-kwáásiyávésarai sáwísawaa kwéowe séyááoyan-ainko tirumbá sáwí'a íniye. mindáyavai mindáraitimo puwóyááoyantavena tirunkó kawé'á ínasa aamoí ésa amápa-tantaa'a kwenamín-kwenamimba ónááowe.

¹¹ minkáúmbó-táwai umái éiyainkomba kwáyá'wái Áánútu mindárai táama timínasarai usásinesarai méyasa tuwánésa táátavai íyana

¹² kwíyómpakemba moóráwai anónka'a simátimena séna maavá'á iyókaiyo sínasarai ainámpímbá iyíyasa kentí namuro-kwáásí tuwánáiyana

¹³ mirá-íya-tawai anóm-barima táinda anón-daopa'a avaréiyain-ayampa'a úwoi máyaiyasa moóra-ayampa'a naambá tawisínaawisi umái sáwíva-kwaasi 7,000 kwaasi puwíyasa úwoimo túvamaimo máyaiyan-kwaasi tiyántámbá kwétainasa táátavai kwéesa Áánútuntavai kwená áaimba ó'oran-aaimban-iye sénááowe.

¹⁴ kemá Yóni mirán-kááíní'a awáné'a sé'a mirá umbá póna kae-sáwí-méyámbá ánásowana naae-sawi-meyamba sáwíyanka'a tíniye sune.

naaén-uwiremba tuvúkáin-kwasai.

¹⁵ minkákémbá kwíyómpakendarawa'a ava'moraénarawa'a uwíremba tuvúkáawana miwí tínaaemba moóráwai uwíremba tuvuwúwa'a isááwánasa kwíyómpa'a sáwívarawai sésa

marapá-kwáásír'á kawáá uráawai ánásaawasarai kentáásí Ísóigoe usásinankaiwaiye aasiyaasí

kawáá úmae iyóyááoiye

¹⁶ suwasá moóra-kwai aiyayaan-umai éiyain-anon-kwaasi Áánútuna egwaa'á kawááuwai máyón-ayampa'a mésa aísamaivimba kívairea kwená imáyáa ésa áwí'a mósá marésa

¹⁷ sésa

Áánútu Ísóigoo amápar-asirayamba tokáandawai aiva'á mé ívékwara'a máyaandawai e sáwívar-asirayamba toké kwaásira'a áaimba ásámai kwégawaa ónda póta súwiya kwésune.

¹⁸ amápa'-maravaken-kwaasi embá áwáá'a kwéaeewa ívé'a miwímó áwáá'o tiyíníyonda-kanaama kwétiye. pukáan-kwaasi miwí táái tísa umai isé ená kwayó-kwáásí enáái simátímakaawaiye anón-kwaasiye úwoi-kwaasiye miwí ená imáyáa mósá marésa enáwí'a mósá máraawaiye kawé'-méyámbá timé marapá'á sáwí-mayai mairáawai sáwí-meyamba timíníyone

siráawe.

¹⁹ suwaná minkákémbá kwíyómpa'a Áánútuna mono'-nánkóná ontá tigúwa'a awánaawanda mimbónó'-náúmpá'á kawe-ánáveumba kwáyowana naaóvá'ó Áánútumo Mósesimbo simámakon-amaambo siyáánkai-amaambo óntan-kwandaaira'o agaimái mimpímbó makón-anaveumba awánaawanana kwíyónaai kwésuwana tawáomba kwéuwana anón-awairai kwésuwana anóm-barima kwétowana anón-kaiyaramba kwégumuwana mirá kwéuwa'a awánaraumne.

12

aaraigónté arááínkóntéi kwaasái.

¹ awánaawanda kwíyómpa'a umásítai'a éna kwaási agaráátinkai-umasítai'a maarán-úmásítái'a éna moórá-ininko máyowana aaváúgó kwená unáánkwátóiraamba éna áúgomba ánáan-kwirowana máyowana kwíyónko aísamai-andampa'a kwáyowana a'nómpímbá kánumo'a kwáyowana minkánúmópímbá sísamaivakemba kae'á kumbaimái-o'a kwáyowana

² ámúkwara'a máyowana kwená kanaamá túwana iyámpói ankáindayavena áí'a úwana kwáá'a túwana

³ minkákémbá kwíyómpa'a moórá-umasitaikwara'a éna kwaási agaráátinkai-umasítai'a maará éna arááímbá anón-araaimba ména naaeyayán-áúgwará'á ména avakaeté-a'nomba kwáyowana a'nómpínkémbá siyáánkai-awaayaamba kwáyowana usáyaaitaraiwaina kánumo'a avakaeté-kanumo'a a'nómpímbá kwáyowana

⁴ kaer-áyámpákén-ó'á tuwéna moórá-ayampaken-o'a améraandei kwiyúmai awéntayuwowana marapá'á kumúwana iyámpói ankánín-ininkona egwaa'á ména ankáína'a tuvú'-nasuwánáe séna máyowana

⁵ inaamaíyámpói marankówana anón-éna amápa'-maravaken-kwaasira'a asiramái kawáá ínín-iyampoi marankówana Áánútu kárákwiyinintavena miníyámpói ááéma mósá tavímairena kwemá kawááin-avara'a móankowana

⁶ minínínkó inkaiséna kavóná-marava'a kwéna Áánútu kwentávéna to'mayaa umánkanaumne sirópa'a koména ayáátááka'a 1,260 kanaama komáyowana Áánútu kawáá uráíye.

⁷ kawáá úwasa kwíyómpa'a áái'a tiyésa Áánútuna kwayó'nárawaka'a kárákwirawai áwí'a Máíkeri kwemá kwená kwayó'náraware arááínkówé kwená kwayó'náraware áái'a tíyówasa

⁸ Máíkeriye kwená kwayó'náraware usáyaaitesa kwíyómpakemba arááínkówé kwená kwayó'náraware kwatuwésa

⁹ anón-araainkomba awéntáyukaawe. naaóvá'á marapá'á iraankavayaambá aúkéna kwenáwí'a Sáátááni póna marapá-kwáásí kampar-áímbá simátíma'maena kwéiyisasa árai'a siyé kwésewana kwaási simái sáwí'a kwéumatiyuwaiye. kwenté kwená kwayó'náraware tuwétayuwowasa marapá'á kunkáawe.

¹⁰ kúmúwa'a isááwánda kwíyómpa'a moóráwai anónka'a séna Áánútu aúranka'a ména kentáásí kwaásiyavena sáwí-kwaasiman-owe kampa'á símae iráiwaimba awéntayuwaisana marapá'á kúmísana póna Áánútu Sáátáánigo tátokaimpinkemba kentáá mégwésiraiye. kentáará'á kawáá éna asirayán-úrandako póna mégwésiraisata awánaraumne. Áánútu ai'marówana marapá'á kunkáiwaina asirayántá awánaraumne.

11 Ísu sipisípi-araakaawai miwítí sáwí-meyamba mairáiwai puwúwana kwená naaemá kunkáimba pósa Áánútun-aaí arupí umái simátíma'maesa kwéiyesa sínkamiyata puwúnavo-imayaa íma umbá asiramái mésa Sáátáánigomba usáyaaitaraawe.

12 keinárawa'a kwíyómpa'a máyáawai mináíntávé'a imáyáa é'a aamoí oró. ánívo Sáátáánigo marapá'á kumbéna sáwí'a kwéimba pó'a marapá'á uwí-nómpá'á máyáan-kwaasi sáwí'a umái ménaaowe. Áánútu Sáátáánigomba tuvuwínín-kanaama sáwiyanka'a tínimba póna Sáátáánigo iséna áyántavena kwéiye kwíyómpakewai siráíye.

13 súwana minarááínkó áwí'a Sáátáánigo imáyáa éna kwíyómpakemba suwéntayuwaisa'a marapá'á kumbáyaumne séna inaamaíyámpóimo maránkaron-ininkomba kwa'maéna kúwana

14 arááínkó minínínkómbá tuvúwívo séna Áánútu anón-evontaanko ayóiráámbá kae'á amúwana araravámaena kavóná-marava'a kwentávénamo to'mayaa umánkaropa'a kúwana Áánútu kaumbo-ímá umái ava'moraé-kwiyomba kárákwiraiye.

15 arááínkó minínínkómbá kwa'maéna ói'a káá'maena nombá umpíyankaanana maya'maéna kówinkwae séna kwa'maéna kúwana

16 maragó áwa'naa ena kweyááríka'a maramá kitúwana kwenóipinken-donko mimpímbá kumúwana

17 arááínkó minínínkómbá áyántavena umánkena imáyáa éna séna kwenaráá'maatemo é'a áái'a tiyánaumne-imayaa uráíye. kwenaráá'maa'a miwí Áánútun-aaí ísámai kawe'á ésa Ísu siráin-aimba simátíméwaiman-owe. áái'a tiyánaumne séna uwi-nón-awampa'a to'mayaa umái méraiye.

13

anón-avaa-kwankona kwaasái.

1 máyowana awánaawanda moórá anón-avaa-kwamba uwí-nómpínkémbá iyéna avakaeté-a'nomba kwáyowana áwáayaamba a'nómpínkémbá siyáánkai irówana usáyaaitaraiwaina kánumo'a siyáánkai mináwááyáámpímbá kwáyowana Áánútuntavai simái sáwí'a umánkaron-aimba a'nómpínká'á agaimái kwimakówana

2-3 kwemá anón-avaar-iyankaamba ména aísamaima anón-iyanko aísamairaamba kwáyowana ói'a aváár-íyán-óikaamba kwáyowa'a awánaawanana ááéma moóráwai puwínkwáe séna tuvuwúwana urón-karevu'a kawáúgun-avima kwáyowana tuvuwúwana íma puwéna úwoi máyowana arááínkó kwená asirayámbá aména simámena séna marará'á kawáá úndava'a kawáá uwo súwasa amápa'-maravaken-kwaasi awánésa táátavai ésa kentáásí anóndakoman-iye sésa kwenarááíma kwarésa

4 arááínkó anón-avaa-kwankomba asirayámbá ámakontavesa arááínkóná imáyáagwara'a mósá marésa anón-avaa-kwankona imáyáa mósá marésa sésa anón-avaa-kwanko usáyaaitaraimba pósa íma kanaán-umai áái'a tiyamánkanaaowe siráawe.

5 suwaná Áánútu mináváá-kwámbá érankowana ména kwenáúma maimaé kwéiyena Áánútumba simái sáwí'a kwéumankowana kaumbo-ímá umái ava'moraé-kwiyomba Áánútu érankowana ména

6 Áánútumba simái sáwí'a umánkena kwenáwí'a simái sáwí'a kwéena Áánútumo máyáipa'a simái sáwí'a kwéena kwíyómpa'o máyáawai simái sáwí'a umátinkomba isááwánana

7 Áánútu érankowana ména Áánútuna kwaásiye áái'a tiyámái kwéusayaaitena amápar-akun-andaraken-kwaasiye ó'on-o'on-kuwara-kwaasiye ó'on-o'on-aimba kwésun-kwaasiye amápa'-maravaken-kwaasirare kwégawaa úwasa

8 amápa'-marava'a máyón-kwaasi anón-avaa-kwankona imáyáa mósá makáawe. Áánútu maramá íma tarórurónka'a sipisípi-araakaawai kentáásí sáwí-meyamba mairáiwai pukáiwai kwená aúvái'imba mai'mai'a ónááon-kwaasi túwí'a agaimakáivo mináúvái'imbá túwí'a íma agairáin-kwaasi anón-avaa-kwankona imáyáa mósá makáawe.

9 kemá Yóni súnnda ísáawai pó'a mináimbá ísámai kawe'á oró.

10 ándáva'a mótinkanae sésamo ésa mirá ónááowe. tínkamónasa puwígwáe sésamo ésa mirá ónááowe. mindáyavesa Áánútuna kwaási íma Áánútumba auwé'a kwenká'á aráápamai asiramái máéro kemá Yóni kwésune.

11 minkákémbá awánaawanda moóra-avaa-kwamba maravínkémbá iréna sipisípi-araakaamba umái ména a'nómpínkémbá kaer-áwááyáámbá kwáyowana amósámba arááínkó amósánkaamba éna

12 ké'naan-avaa-kwanko aúranka'a ména asirayámbá kwenkákémbá kwémaena mayáímá kwémaena amápa'-maravaken-kwaasiyavena séna anón-avaa-kwankona imáyáa mósá máráaro séna ááémo moóráwaimo puwínkwáe séna tuvúwúwana úwoi máyowaintavena ké'naan-avaa-kwankontavena mináimbá séna

13 ó'on-o'om-bayai ímo awánarom-bayai kwémaena séna kwíyómpakemba iramá kumuwó súwana kwaási túranka'a kwégumuwana

14 Áánútu érankowana ména ké'naan-avaa-kwanko aúranka'a ó'on-o'om-bayai ímo awánarom-bayai kwémaena marapá-kwáásí sáwí-ampa'a tavisimái mégwétiyuwena simátimena séna anón-avaa-kwanko áúwawakaani'a úmaraiyana kwenáwí'a anómba íno séna ááémo moóráwaimo puwínkwáe séna tuvúwúwana úwoi máyowaintavena mináimbá súwasa iséna mirá uwaná

15 Áánútu érankowana ména ké'naan-avaa-kwanko áúwawakaani'o úmárówaimba ááma amúwana aaí séna kesí imáyáama íma mósá makáawai tínkamiyasa púwóro súwasa mirá kwéuwana

16 maravínkémbá usaráiwai asiramái súwasa anón-kwaasiyeúwoi-kwaasiye óísankwara-kwaasiye óísaniyaain-kwaasiye úwoi kwénaaun-kwaasiye ó'owiti mayáímá kwémaesa meéyámbá ímo kwémayon-kwaasiye miráumai-kwaasi anón-avaa-kwankona aúvái agayésa évaka'a túwayaanka'a agáyówasa évaka'a tiyáánka'a agáyówasa

17 évakarawai mináváá-kwánkó áwí'a agáyówasa évakarawai náámpaamba agayésa mindáámpáánkóná ááimba kwenáwí'a agaimáron-kwaasi toómbá meéyán-uwasa ímo mirán-áúvái agaimáron-kwaasi íma toómbá meéyán-uráawe.

18 kemá Yóni súmbo mináimbá kawe'á umái imáyáa oró. kawer-ímáyáágwára-kwáásí mindáámpáánkóná ááimba isánááowe. mindáámpáámbá kwaásigontavaiman-iyé. mindáámpáámbá 666 iye kemá Yóni kwésune.

14

aúná-ima siráan-kwasai.

1 minkákémbá awánaawanda kentáásí sáwí-meyamba mairáiwai moóra-omaka'a minómákó áwí'a Sáiyono-omaka'a máyowasa kwesé sáwíva-kwaasi mésa kwenáwíre avowán-áwíre túwayaanka'a agaimakón-kwaasi 144,000 kwaasi máyówa'a

² isááwánda kwíyómpakemba nosiyarákémbó sintenkáámbá kwésuwana kwíyónaai sintenkáámbá kwésuwana sáwíva-kwaasimo uwírembo tuyúwówanamo sintenkáámbá kwésuwa'a isááwánasa

³ kawááin-avaona aúrampa'a mésa éiyaimbo túvamaimo máyówai túrankare anón-kwaasi túrankare mésa aúna-ima kwésesa marapá-kwáásívínkémbá Áánútu meéyámbakain-kwaasiye su'mai mi-144,000-kwáásí minímá kanaán-umai kwésesa

⁴ miwímá íma aarai-úmóyámbá kwéesa arupí umái mésa kentáásí sáwí-meyamba mairáiwai aráái kwégwarowana kwemá kwaásivinkemba meéyámbarena Áánútuntavena séna miwímá kesí kwaási ésa ená kwaásigwara'a ombá pósa naaémba ó'on-o'on-kwaasi mirá ónááowe kwésuwasa

⁵ miwímá íma kampar-áímbá kwésesa miwívímbá íma sáwí-aimba kwáyowai mináúná-ímá suwa'á ísaraumne.

kwíyómpaken-kwayo'narauti kwaasái.

⁶ minkákémbá awánaawanda kwíyómpaken-kwayo'nako sanaan-úramba araravámaena áséi-kwasai kwaikwai'a ínín-kwasai marapá'á máyón-kwaasiyavena amápa'-maravaken-kwaasiye amápar-akun-andaraken-kwaasiye ó'on-o'on-aimba kwésun-kwaasiye ó'on-o'on-kuwara-kwaasiye miráumai-kwaasiyavena simátimindayavena araravámaena kwénaaena

⁷ anónka'a séna Áánútu aavimbá maitinkánín-kanaama kwétivo Áánútun-áaroí kwéinkaise'a kwentáv'é'a kwená ááimba ó'oran-aimban-iyé seró. kwíyómba maramá uwí-nómbá non-úramba tarórurairwaina imáyáa é'a áwí'a mósá máraaro kwíyómpaken-kwayo'nako siráiyé.

⁸ súwana kwenánaaembo kwíyómpaken-kwayo'nako túwai séna anón-daoko áwí'a Pépíróni-nao'a tawisínaawisi umásukaiye. mirá úwasa mindáópaken-kwaasi amápa'-maravaken-kwaasi sáwí-ampa'a tavisimái métínkówasa ó'on-o'on-tantaa'a sáwísawaa uráawe minkwíyómpákén-kwáyó'nákó siráiyé.

⁹⁻¹⁰ súwana minkáé'nárai tínaaembo kwíyómpaken-kwayo'nako túwai anónka'a séna kwaásimo anón-avaa-kwankona imáyáawe kwenáúwawakaani'a úmárówaina imáyáawe mósá máraán-kwaasi Áánútu áwáá'a tiyíníye. mináváá-kwánkóná aúvái túwayaankare tiyáánkare agaimakáan-kwaasi Áánútu áwáá'a tiyéna íma sáwíyan-awaa'a tiyínívo anón-awaa'a tiyínasa kwíyómpakemba kawé-kwáyó'nárawa túrankare kentáásí sáwí-meyamba mairáiwai aúrankare iramá kwégaiipa'a sáwí-kwiyumba ún-ontamba agaimakáipa'a mésa títe kwéinasa ménaaowe.

¹¹ iravínkémbó úmúmbó iyíntemba aasiyaasí títe úmae iyíníye. anón-avaa-kwankona imáyáawe kwenáúwawakaani'o úmárówaina imáyáawe mósá kwémaraawai mináváá-kwánkóná aúvái tine'á agaimakáawai íma aagándésa aasiyaasí títe úmaena iyíníye.

¹² kemá Yóni súmpo Áánútuna kwaási ísáaro. Áánútun-aaí kwétagwiya'e'a Ísuwe aráápamai máyáawai asiramái máéro kemá Yóni kwésune.

¹³ minkákémbá isááwánda moóráwai kwíyómpakemba simásimena séna maanáímbá aúvái-kwandaavimba agayaaó. ívékwara naaénkwara'a Ísóigowe tarúmai máyáawai puwíyanamo éna Áánútu kawé'á umátinkaniye. Áánútun-amanko simásimena séna mináímbá árair-aimban-iyé. ívé'a mayáímá kwémaesa naaémba aagándésa miwítí mayáívínkémbá paárinin-tantaa'a miwívá'á kwéniye simásímakaiye siráiyé.

kwaásiyavena kwántámai-aimba siráin-kwasai.

14 súwa'a awánaawanda moóráwai kwaási-úrandakoraawai kwayán-áinánká'á ména a'nómpímbá usáyaaitaraiwaina kánumo'a kóri-ontandei úmakon-kanumo'a kwáyowana ayáámpimba áwááiyemo tóm-bankara'a kaetám-bánkárá'á tokówana

15 minkákémbá kwíyómpaken-kwayo'nako kwíyómpa'-mono'-naumpakemba kunákárúwena ainánká'á máyowaintavena anónka'a séna marapá-tómbá kareparáivo toómbó akaráníyonda-kanaama kwétivo kaetám-bánkárá'á toké akaraaó súwana

16 ainánká'á máyowai kwená kaetám-bánkárá'á tokéna mintómbá ákákaiye.

17 akarówana mimbónó'-náúmpákémbá ánaaembo kunákárúwowai kwegwárá'á áwááiyemo tóm-bankara'a kaetám-bánkárá'á tokéna máyowana

18 moóráwai kwenánaaemba kwíyómapaken-kwayo'nako irará'á kárákwirowai póimo tuvú'máimo agáyáan-ontan-taareirakemba kunákárúwena áwááiyemo tóm-bankara'a kaetám-bánkárá'á tokówaintavena anónka'a séna marapá'á ándá-aramba ávun-kaivo ená kaetám-bánkárá'á toké minándá-árámbá akaraaó súwana

19 iséna minándá-árámbá kárámai makáiyé. aísamaivimbo makénamo mapamínanamo anombó kumínanamo uwínín-ayampa'a makáiyé. minándá-áránkóná ááimba sáwí-kwaasimo éna Áánútu anón-awaa'a tiyéna ándá-arambo mapámintemba mirá éna

20 ándá-aramba mapánkon-ayampa'a anón-daokona awámpá'á mináyámpákáámbá kwaási tuvúkaiye. ándá-aran-anombo kúmíntemba miwítí naaemá kuména kavirayán-dónkáámbá kumeémena kwaási kwénawikena ayáátáaka'a kunkáiyé.

15

avakaeté-sawi-meyankona kwaasái.

1 kumúwa'a awánaawanda kwíyómpa'a umásítai'a éna kwaási agaráátinkai-i'a úwana sáá'a kówana avakaeté-sawi-yantaa'a kwáyowasa kwíyómpakemba avakaeté-kwayo'narawa'a mésa misáwí-yántáá'á timíyanesa kwéesa minávákáéte-sáwí-méyámbá tímaturaiyanamo misáwí-méyámbó ánásagwinanamo éna Áánútuna áwáá'a ánásanimba awánaraumne.

2 awánaawanda nonkwaaúnkáámbá ságayamba kwáyowana évaka'a iraráámbá kwégowasa mindón-awampa'a kwaási mésa íma anón-avaa-kwankona imáyáawe kwenáúwawakaani'o úmárówaina imáyáawe íma mósá kwémaraawai kwená náámpaamba tine'á íma agaimakáawai anón-avaa-kwankomba usáyaaitarowai máyówana Áánútu uwíremba tímakowasa tokésa mésa

3 imá sésa Áánútuna mayái-kwáásígó áwí'a Mósesinte kentáásí sáwí-meyamba mairáiwainte imá simátinkesa maará sésa

emá Ísóigo Áánútu amápar-asirayamba tokáandawai ená mayái ó'oram-bayai kwémayaanda awánéta sáátavai kwéunaya emá amápa'-maravaken-kwaasira'a kawáá uráandawai ená mayái arupí umái kawé'á umái kwémayaane.

4 Ísóigoo ewé su'mai ó'oran-kawé'a umái aoka'á máyaandawaimba pósa amáparawai enáároi inkaisésa ená ááimba ó'oran-aaimban-iye sénááowe. ená kawé'-máayáiyé su'maimo kwémayaanda paáruraisasa kwéawanesa amápa'-maravaken-kwaasi enópa'a tésa ená imáyáa enáwí'a mósá maránááowe non-awámpá'á máyówai minímá siráawe.

5 suwa'á minkákémbá awánaawanda kwíyómpa'a mono'-náúmpá'á Áánútuna aoka'-náúmpá'á ontán-tigurówasa

6 kwíyómpakemba avakaeté-kwayo'narawa'a avakaeté-sawi-meyambo timénááowai mináóká'-náúmpákémbá kunákárúwesa kwayán-únánkwátói sùgáyáagaya ún-unankwatoi urésa tintaara'a terávu-timur-anda urésa máyówasa

7 éiyaimbo túvamaimo máyówaivinkemba moóráwai avakaeté-taave'a tímúwasa mintáávépímbá Áánútu aasiyaasimó maí'mai'o íníwaimo áwáá'o tíyín-tantaa'a kwáyowana

8 naaúmpa'o úmúntemo intembá Áánútuna mono'-náúmpá'á kwená asir-ayánkówé kwená ó'oran-aainkona ságayankowe anómba úwasa kwaási íma kanaán-umai mindáúmpá'á kwéiyesa avakaeté-kwayo'narawa'a avakaeté-sawi-meyamba tímatuwere sésa mindáúmpá'á íma iráawe.

16

Áánútu áwáá'a tíkain-kwasai.

1 minkákémbá isááwánda mono'-náúmpákémbá moóráwai minávákáéténarawatavena anónka'a séna avakaeté-taavepinkemba Áánútu áwáá'o tíyín-tantaa'a marapá'á ayáúsuwaaro súwana

2 minávákáéténarawapinkemba aivakéwái kwená táávepinkemba marapá'á ayáúsuwowasa anón-avaa-kwankona aúvái tine'á agaimakésa kwenáúwawakaani'o úmárówaina imáyáa mósá makáawaitopa'a anón-karevutomba túwawaapimpa'a kówana títe uráíye.

3 úwana kwenánaaembo máyowai kwená táávepinkemba uwí-nómpá'á ayáúsuwowana uwí-nónkó púwín-kwasigona naaeráámbá úwana uwí-nómpínkén-kwámbá putásaraiye.

4 putásowana minkáé'nárai tínaaembo máyowai kwená táávepinkemba nonayumpinká'á ayáúsuwowana naae-nómbá aúkúwa'a

5 minkákémbá isááwánda kwíyómpaken-kwayo'na'a nonká'á kárákwirowai séna emá kawer-úramba umái máyaandawai aiva'á mé ívékwara'a máyaandawai misáwí-méyámbó tímakaanda kawé'á umái arupí uráane.

6 ená kwaásiye enáái simátímakaawaiye tínkamuwasa pukáantavai naae-nómbá aútínkaraane. mindáyavai kawé'á kwéé miwítí sáwí-mayaigona anondá tímakaane nonká'á kárákwirowai súwa'a

7 isááwánda moóráwai póímo tuvú'máímo agáyáan-ontan-taareirakemba séna

Áánútu Ísóigo amápar-asirayamba tokáandawai misáwí-méyámbó tímakaanda kawé'á umái arupí uráane siráíye.

8 súwana minkáúmbónárau tínaaembo máyowai kwená táávepinkemba aaváurá'á ayáúsuwowana Áánútu érankowana kwaási tine'ó iramó kain-tembá aa'á kéna tinepái'ó'oraumai kówana

9 títe úwasa Áánútumba simái sáwí'a umánkesa Áánútunopakemba misáwí-méyámbá kwétiye sumbánivo miwítí sáwí-mayai íma tuwésa Áánútunopa'a tésa kwená ááimba ó'oran-aaimban-íye íma siráawe.

10 íma suwaná minéiyáíndárau tínaaembo máyowai kwená táávepinkemba anón-avaa-kwanko kwaásira'a kawáá urópa'a ayáúsuwowana túnkuwasa kwemá kawáá urówai tuní-áyámpá'á mésa títe kwéuwasa kwáá'a kwétesa tímááví túwááyaandei kwéunkaresa

11 títe kwéuwana karevú'a kwégontavai Áánútumba kwíyómpakewaimba simái sáwí'a umánkómbanivo íma sáwí-mayai tuwésa kwenópa'a tiráawe.

12 íma tuwaná minévá'áásínárawa tínaaembo máyowai kwená táávepinkemba anón-donko áwí'a Yúvérétisi-nonka'a ayáúsuwswana mindómbá ká'náguwasa aaváúmó usón-ayampa'-marapimpa'a kawáá urówaiti aambá kwíyúntavena mindómbá ka'náguraiye.

13-14 mindómbá ká'náguwa'a awánaawanda arááínkó óipinkemba awáímá túwana anón-avaa-kwanko óipinkemba awáímá túwana kampar-áimbó simátímakowai óipinkemba awáímá túwasa minkáúmbó-áwáígó tirumpimbá kaumbo-táráváá-kwámbá mésa ó'on-o'om-bayai ímo awánarom-bayai kwémaesa Áánútuwemo áái'o tíyénesa amápa'-marava'a kwénaesa kawáá-kwáási tí'maesa Áánútu amápar-asirayamba tokáiwaina anón-kanaama áái'o tíyénesa tiráawe.

15 kemá Yóni simátíme'a sé'a Ísu séna umóyán-kwáásímó timbó ímo ísaraawanamo tintembá íma ísarenka'a kúmóna simu'marésa unáánkwátói úmaresa máyayawai íma unáánkwátói-iyaaaintavesa tigaemá ónááowe Ísu siráiyé kemá Yóni súne. awánaawaanda

16 minkákémbá kawáá-kwáási tí'maesa moórá-ayampa'a máúpa'a Yútaa-kwaasi tááivinkemba Ípíru-aimpinkemba Áámagétoni-maravare kwésesa torupamá méraawe.

17 máyówana minává'móráénárawa tínaaembo máyowai kwená táávepinkemba úndámo torópa'a ayáúsuwswana moóráwai mono'-náúmpá'á kawááin-avarakemba anónka'a séna amápa'-mayai ánásagwiye súwana

18 kwíyónaai kwésuwana awairái kwésuwana tawáomba kwéuwana anóm-barima téna marapá'á kwaási máyónkakene ívékwara'o máyáankare mirám-bárimá íma kwétena

19 anón-daopa'a kaumborá'á maramá kítíraa'a uréna tawákaa'a úwana amápa'-marava'a anón-daopimpa'a tawisínaawisi úwana Áánútu Pépíróni-anon-daopaken-kwaasi sáwí'a umbá Áánútu imáyáa éna áwáá'a tiyéna miwítí sáwí-meyamba anómba timúwana

20 nonavuvumpa'-márámá amápa'a nawíkasuwswana omátomba arúwáásé umágúwana

21 kwíyómpakemba anón-umbai tain-óntánkáámbá kaaíyaramba kuména kwaási tínkamuwasa Áánútumba simái sáwí'a umánkaraawe. anón-kaaíyaramba anómba sáwí-meyamba timúntavesa Áánútumba simái sáwí'a umánkaraawe.

17

Pépíróni-kwaasi kwántámai-aimba siráin-kwasai.

1 sáwí'a umánkówana kwíyómpakemba avakaeté-kwayo'narawa'a avakaeté-taave'a tokówaivinkemba moóráwai simásimena séna tiréna'a eénánká'á nááin-inimba sáwí-meyamba mayáinda agarááránkáano. minínínkóná ááimba anón-daopa'a sáwíva'-non-awampa'-naopa'an-iyé.

2 mindáópaken-kwaasimo ó'on-o'on-tantaa'o sáwí'o ombá amápa'-maravaken-kawaa-kwaasi mirá uráawe. uwo'aó'-nómbó nésamo uwo'aó'ó ontembá mindáópaken-kwaasi sáwí'o ombá ó'on-o'om-baravaken-kwaasi tuwánésa mirá uráawe simásímakaiye.

3 simásímatuwswana Áánútu-anon-awanko kempímbá anómba umásinkowana minkwíyómpakéwái sí'maena kavóná-marava'a mósinkowa'a awánaawanda moórá-anon-avaa-kwanko moórá-inimba ayáá'marena ména áúwawaa'a

naae-áúmá kwáyowana Áánútumba simái sáwí'a umánkaron-aimba ane'á agaimakówana avakaeté-a'nomba kwáyowana miná'nómpímbá áwááyaamba siyáánkai usarówana

⁴ minínínkóná unáánkwátói évaka'a naae-únáankwátói évaka'a sokón-unankwatoí uréna kwená konaariri-yántáá'a sáwivar-ontamba tuwéna maimái umásokena kóri-ontandei úmakon-don-anama ayáámpimba tokéna mindón-ánávímbá sáwí-yantaare su'mai ógwitena sáwísawaamo uwáíná ááimba mindón-ánávímbá kwáyowana

⁵ aúwayaanka'a agaimakéna séna anón-daopa'a áwí'a Pépíroni-naopa'a eénánká'á nááówai tinówa é'a marapá'ó sáwísawaa kwéowai tinówa úne agaimaréna súwana

⁶ Áánútuna kwaásiye Ísun-aaí simátímakowaiye tínkamuwasa púwúwana uwo'aó'-nómbó nésamo uwo'aó'ó ontembá minínínkó tínkamena uwo'aó'á úwa'a awánaawanda sáá'a kówana

⁷ kwíyómpakewai simásimena séna íma áá'a kaíno. mináváá-kwánkó minínínkómbá ayáákaimba avakaeté-a'nomba iráísana siyáánkai-awaayaamba kwáyáiwaiye minínínkónté miwítí ááimba simámenaumne.

⁸ awánáánda-avaa-kwankona ááimba ááéma ména pukáimba póna avéúnyaaím-baipinkemba usásinainana Áánútu ánásasuwaníye. Áánútu maramá íma taróruronka'a maí'mai'a ónááon-kwaasi túwí'a agaimaréna ímo túwí'o agairáin-kwaasi mináváá-kwámbá usásinainda awánésa táátavai ónááowe. ááéma ména pukáimba usásinanintavai táátavai ónááowe kwíyómpaken-kwayo'nako simásímakaiye.

⁹ simásímatuwena séna kawer-ímáyáágwáráwái mináínkóná ááimba isánááowe. minávákáété-á'nónkóná ááimba avakaeté-omaka'a minínínkó méraipa'an-íye. miná'nónkóná ááinkwara'a avakaeté-kawaa-kwaasin-owe.

¹⁰ minávákáété-kawaa-kwaasivinkemba éva'aasei kawáá uréna púwúwana moóráwai máyáimba póna moóráwai aáno paáréna sáwiyanka'a méniye.

¹¹ mináváá-kwánkó ááémo ménamo pukáiwaina ááimba minávákáété-kawaa-kwaasi tínaaemba kawáá umai méniwai éna minávákáété-kawaanarawakaamba mirá ínana Áánútu ánásasuwaníye.

¹² siyáánkai-awaayaamba kwáyáiwaina ááimba siyáánkai-kawaa-kwaasi kawáá-máyáí íma mairéna naaémba anón-avaa-kwankona asirayámbá mairéna sáwiyanka'a kawáá ónááowe.

¹³ miwítí asirayámbá kwaásira'a kawáá ónááontavesa mimbórá-ímáyáá ésa anón-avaa-kwankona imáyáa kwaréna

¹⁴ kentáásí sáwí-meyamba mairáiwaimba áái'a tiyáiyana kwemá usáyaaítana amápar-asirayankwara-kwaasi kwená asirayánkó usáyaaítaraiwai póna amápa-kawaa-kwaasira'a kawáá uráiwai póna usáyaaítaniye. tááyena kesí kwaásin-owe siráísasa kwembá íma auwésa kwenaráái kwégwaraawai usáyaaíndara'a kwesé ménaaowe kwíyómpaken-kwayo'nako simásímakaiye.

¹⁵ simásímatuwena séna awánáánda-nonkona ááimba eénánká'ó nááín-ininko máyáin-donkona ááimba sáwíva-kwaasi amápa'-maravakemba ó'on-o'on-kuwara-kwaasi ó'on-o'on-aimba kwésen-kwaasin-owe.

¹⁶ aváá-kwánkóé siyáánkai-awaayaankwarawai awánáándawai eénánká'ó nááín-ininkomba tíyántavesa umánkesa sáwí'a umánkesa unáánkwátói ayú'máyáawana unáánkwátói-iyaaimba máyainasa ama'á násuwesa ayáántamba agaisuwánááowe.

¹⁷ Áánútu misáwí-kwáásí imáyáa timúwasa mimbórá-ímáyáá ésa kwaásira'o kawáá í-ásirayámbá anón-avaa-kwankomba aména pósa

Áánútuna imáyáavinkení'a íyana Áánútumo siráin-aimba paáriniye.

¹⁸ minínímbó awánáanda-ininkona ááimba anón-daopakewai amápa'-maravaken-kawaa-kwasira'a kwégawaa-owain-owe kwíyómpaken-kwayo'nako simásímakaiye.

18

Pépíróni-nao'a tawisínaawisi uráin-kwasai.

¹ simásímatuwowana awánaawanda moórá-kwayo'nako kwíyómapakemba kuména anón-asirayamba tokéna kwenanekembá marará'á kusá kwégowana

² anónka'a séna tawisínaawisi uráimba anón-daopa'a áwí'a Pépíróni-naopa'a tawisínaawisi umásuwaisana taraváá-kwántóné ó'on-o'o-sawi-yantaare mindáópa'a máyáísana sáwí-numawe inkáísén-dumawe mindáópa'a máyáíye.

³ Pépíróni-naopaken-kwaasi ó'on-o'on-tantaa'o sáwísawaamo umbá amápa'-maravaken-kwaasi tuwánésa mirá uráawe. amápa'-maravaken-kawaa-kwaasi Pépíróni-naopaken-kwaasiti sáwí-amba kwakáawe. amápa'-maravaken-kwaasi óísamba tíma'maesa kwénaaun-kwaasi anón-ontamba mayánáe sésa Pépíróni-naopaken-kwaasiti sáwí-amba kwakáawe. mindáyavena Pépíróni-naopa'a tawisínaawisi umáguwana kwaási ánasaguraawe siráíye.

⁴ minkákémbá isááwánda kwíyómpakemba moóráwai séna kesí kwaásiyono. sáwí'o ontembá mirá ováínivo mindáópa'a túwáaro. miwítí sáwí-meyamba máyáavainivo mindáópa'a túwáaro.

⁵ Pépíróni-naopaken-kwaasi sáwí'a úmae iráimba Áánútu misáwí-yántáá'á imáyáa éna sáwí-meyamba kwétimivo mindáópa'a túwáaro.

⁶ Áánútuwo mindáópaken-kwaasi sáwí'a uráantavai sáwí'a umátinkaa. sáwívaka'a sáwí'a uráantavai kaesé-umai sáwí-meyamba tíma'mae iyuwó.

⁷ tirááímo taim-báyáímó kwémaesamo sésumo kawé'-má'yá'yá kwémayaumne sentembá títemo índai'a umátinke tirumbá sáwí'a umátinkaa. miwí túma maimaé iyésa sésa amápa'-maravaken-kwasira'a kawáá úndampo íma ketor-ínínkáántá umái méta ivi'á tánaumne siráawe.

⁸ Áánútu Ísóigo aavimbá kwémaitinkaiwai amápar-asirayamba tokáimba póna mimbórá-táwai sáwí-meyamba tímínasa évakarawai puwíyasa ivi'á kwétaiyana ayawaimá kwétainasa puwíyana mindáópa'a iramá kágwiniye siráíye.

⁹ simásuwena séna amápa'-maravaken-kawaa-kwaasiyomba Pépíróni-naopaken-kwaasiti sáwí-amba kwarésa ó'on-o'on-tantaa'a sáwí'a uráawai mindáópa'a iramá kánín-umumba awánésa toikampóí'a urésa ivi'á tánááowe.

¹⁰ miwítí sáwí-meyamba awánésa tiyántámbá kwétainasa táátavai kwéesa némpa'a mésa eésé'á ésa sésa anón-daopa'a Pépíróni-naopa'a awánáundaya siruntá kwéíye. asirayán-dáópa'a isaná mimbórá-táwai sáwí-meyamba tiráíye sénááowe.

¹¹ síyasa Pépíróni-naopaken-kwaasi óísamba íma meéyán-unkakémbá pukáantavesa mindáyavai amápa'-marava'a óísamba tíma'maesa kwénaaon-kwaasi ivi'á tánááowe.

¹² miwítí óísamba tíma'maesa kwénaaon-óisamba anón-ontamba tuwésa kawer-óntámbá ó'on-o'on-ontamba meéyán-uraan-ontane kawer-únánkwátói évaka'a sokón-unankwatoíye évaka'a naaeyayán-únánkwátói taaimá kawé-kwíyúmbá ún-taaiye évaka-tantaa'a póawááyandei ésa

taaineí ésa naaeyayán-óntándéí ésa asirayán-óntándéí ésa kaawai-óntándéí úmakaan-tantaare

¹³ áséi-kanama toópímbá umándaan-kanawe áséi-kwiyumba ún-kanawe áséi-kwiyumba ún-basawene ándá-aran-done masawéne kanaráántóné ampaantaríraan-tone póíma évaka'a purumakané sipisípiye ósine póímo maimaénamo nááín-kaariye kwayó-kwáásíyómbá miwítí mayáímá kwémaesa meéyámbá íma kwémayaan-kwaasiye mirám-baaran-tantaa'a Pépíróni-naopaken-kwaasi íma meéyámbaresa pukáantavesa ivi'á kwétesa

¹⁴ sésa tirááímo kwétain-tantaa'a ánásaimba miwítí óisane miwítí konaarirí-yántáaré ánásaimba póna íma ó'a paáriníye sésa

¹⁵ óísamba tíma'maesa kwénaaon-kwaasi mirán-tántáá'á kwétimesa anón-ontamba kwémayaan-kwaasi Pépíróni-naopa'o sáwí-meyambo máyáamba awánésa tiyántámbá kwétainasa táátavai kwéesa némpa'a mésa toikampóí'a urésa ivi'á tésa

¹⁶ eésé'a ésa sésa anón-daopa'a Pépíróni-naopa'a awánáundaya siruntá kwéiye. miwí kawer-únánkwátói naaeyayán-únánkwátóiye sokón-unankwatoíye urésa miwítí konaarirí-yántáá'á anón-ontamba tuwésa maimái umásokaawe.

¹⁷⁻¹⁸ mimbórá-táwai miwítí anón-óisamba sáwísawaa umásukaiye sénááowe. nompí-sípíyó tivoísáíye nompí-sípívímbá mayáímá kwémayaawaiye nompí-sípívímbá úwoi kwénaaowaiye nompí-sípívímbá óísamba tíma'maesa kwénaaowaiye miráumai-kwaasi mindáópa'a iramá kwégain-umumba awánésa némpa'a mésa sésa mindáókoma amápa'-naokomba usáyaaitarain-daokoman-íye sésa

¹⁹ tirunkó sáwí'a ínasa ovaimá káúmai ti'nómpá'á avésa toikampóí'a urésa ivi'á kwétesa eésé'á ésa sésa anón-daopa'a Pépíróni-naopa'a awánáundaya siruntá kwéiye. mindáópaken-kwaasi sáwívar-óisamba makáamba pósa nompí-sípívímbá kwénaaon-kwaasi amáparawai sáwívar-ontamba mairáawe. mimbórá-táwai mindáó'a sáwísawaa umásukaiye sénááowe.

²⁰ kemá Yóni súnnda keinárawa'a kwíyómpa'a máyáawaiye Áánútuna kwaásiye Ísuna aantá-kwaasiye Áánútun-aaí simátímakaawaiye tirunkó kawé'á íníye. Pépíróni-naopaken-kwaasi keinárawa'a sáwí'a umátínkáamba póna Áánútu anondá sáwí-meyamba tímínana póna tirunkó kawé'á íníye kemá Yóni súnne.

²¹ minkákémbá kwíyómpaken-kwayo'nako asirayáwái anón-ontamba umbaiyé tón-ontamba maimaéna uwí-nómpímbá mámetuwena séna minúmbái-óntámbó máasiramaimo mámetuwáúndamo nompímbó kumeémenamo aúyokwintemba minánón-dáóko Pépíróni-naokomba asiramái sáwísawaa umásuwaanasa íma ó'a ónááowe.

²² mindáópa'a kwaási íma ó'a uwíremba tuvuwésa kámoyamba tésa nasé'nasepaamba tésa imá sésa íma mirá síyasa isánááowe. amápa-tantaa'a íma taróriyasa awánanaaowe. toómbá íma agáyémba awánanaaowe.

²³ oómbá íma kúra'maesa nááiyamba awánanaaowe. aaraiyé kwaaiyé íma mésa unáánkwátói-i'o káínda íma awánanaaowe. mindáópaken-kwaasi óísamba tíma'maesa kwénaaon-kwaasi amápa'-marava'o tíma'mae kwénaaon-kwaasi usáyaaitaraawe. pukaa'ó agáyáamba amápa'-maravaken-kwaasi tuwánésa kampa'á sésa kawé'á kwéowe sésa misáwí-ámbá kwakáawe.

²⁴ mindáópaken-kwaasi imáyáa tímúwasa Áánútun-aaí simátímakaawaiye Áánútuna kwaásiye tínkamuwasa pukáamba póna Áánútu anondá sáwí-meyamba tímakaiye siráíye.

19

kwíyómpa'a imá siráan-kwasai.

¹ simásuwowasa kwíyómpakemba sáwíva-kwaasimo kwésuntemba suwa'á isááwánasa sésa

Áánútu áwíta mósá kwémaraumne. kentáásí Áánútu amápa-tantaa'a usáyaaitarena kwená ááimba ó'oran-aaimba isaná asirayáankwáráwái ména

² mindáyavena misáwí-méyámbó tímakaimba kawé'á umái arupí uráiyé. mindáópaken-kwaasi amápa'-maravaken-kwaasi sáwí-ampa'a tavisimái métínkówasa ó'on-o'on-tantaa'a sáwísawaa uráamba póna sáwí-meyamba tímakaiye. mindáópaken-kwaasi Áánútuna kwayó'nárawa'a tínkamowasa pukáamba póna anondá sáwí-meyamba tímakaiye

simásuwesa

³ ó'a sésa

Áánútu áwíta mósá kwémaraumne. mindáópa'a iramá kwégena úmúmba úmae kwéiyena íma ánásaniye

suwasá

⁴ moórá-kwaai aiyayaan-umai éiyain-anon-kwaasiye éiyaimbo túvamaimo máyówaiye Áánútu kawááin-avara'a máyowai aúranka'a kívariesa kwená imáyáa mósá marésa sésa árair-aimba isatá Áánútu áwíta mósá kwémaraumne siráawe.

⁵ suwaná minkákémbá kawááin-avarakemba aaigówé su'mai séna keinárawa'a anón-kwaasivinkene úwoi-kwaasivinkene Áánútuna kwayó'nárawa'a kwenáísamaivimbo máyáawai amáparawai kwenáwí'a mósá máráaro siráiyé.

Ísu kwená kwaási kwétirain-kwasai.

⁶ simásuwowasa sáwíva-kwaasimo suntembá kwésuwana nosiyarákémbó sintenkáámbá kwésuwana kwíyónaaimo sintenkáámbá kwésuwa'a isááwánasa anónka'a sésa

kentáásí Ísóigo Áánútu amápar-asirayamba tokáiwai kwégawaa-isata póta kwenáwíta mósá kwémaraumne.

⁷ aúwinimbo tuwai'máatópa'o kwígwáesamo tokwaa ontembá kentáásí sáwí-meyambo mairáiwai kuntiránín-kanaa amu'marésa ménaaon-kanaa kwétisana póna sirunkóyá aamoiyá kwéisata kwená ááimba ó'oran-aaimban-iyé kwésune.

⁸ Áánútu Ísumo kuntiránín-kwaasi kawer-únánkwátói kwayán-únánkwátói umátínkáísasa méraawe siráawe.

minúnánkwátóigona ááimba Áánútuna kwaási arupí-mayaima kwémayaawe.

⁹ minkákémbá kwíyómpaken-kwayo'nako Ísun-aaiyavai áraire kwésewaiyavena imáyáa éna kembá Yónimba simásimena séna maanáimbó simáménda aúváivimba agayaaó. kentí sáwí-meyamba mairáiwaina aaraimó tokwaa on-tánómbá nánááontavena Áánútu kwétaayain-kwaasi tirunkó aamoí kwéiyé simásímatuwena séna Áánútu mináimbá árai'a siyé kwíyómpaken-kwayo'nako simásimuwa'a

¹⁰ kwená imáyáa mósá maránáe kwése'a aísamaivimba kívarraawanana simásimena séna íma mirán-uwo. emó ená kwaásiyemo Áánútuna kwayó'nárawa'o é'o Ísumo siráimbo taagwiyavúntemba kegwárá'á Áánútuna kwayó'ná'á úmpo kesí imáyáa íma mósá maré Áánútuna imáyáawe su'mai mósá maraaó simásímakaiye. Áánútun-aaí simátíméwaimo sembá Ísuntavesa kwésewe.

Ísuntavena kwántámai-aimba siráin-kwasai.

¹¹ minkákémbá awánaawanda kwíyómpa'a ontá tigurówana moórá-poigo áwí'a ósimba ména moóráwaimba ayáá'mare máyowana kwenáwí'a árai'na'a éna arupí umái máyainda'a póna aaivimbó maitínkáimba arupí kwéena áái'o tíyáimba arupí kwéena

¹² aúranko iraráámbá kwégowana a'nómpímbá usáyaaitaraiwaina kánumo'a sáwíva'a kwiréna kwenane'á moórá-awi'a agaimakówana mináwíkóná ááimba ó'owi íma ísówana kwewé su'mai kwéisená

¹³ kwená unáánkwátói naevímbá tu'mái umásokowasa kwenáwí'a Áánútuna imáyáa agaráátínkáiwai Áánútun-aaigoman-iyé kwésuwasa

¹⁴ kwíyómpakewai áái'o tiyánááowai kwayán-ósín-arósáánumpimba mésa kawer-únánkwátói kwayán-únánkwátói umásokesa kwenánaaemba kwárówana

¹⁵ kwenóipinkemba taánasatama áwááigwara'a kwáyowana amápa'-maravaken-kwaasi karánín-tanasatama kwáyowana asirayán-támayo'a tokéna asiramái kawáá íníye. Áánútu amápar-asirayankwarawai kwená namuro-kwáásiyávéna anón-awaa'a tiyínana asirayán-támayo'a tokáiwai sáwí-meyamba timínana ándá-arambo mapámówanamo anombó kúmíntemba mirá-sáwí-méyámbá timíníye.

¹⁶ kwená unáánkwátóirare amúntánkáre áwí'a agaimaréna séna amápar-asirayankwara-kwaasi kwená asirayánkó usáyaaitaraiwai éna amápa-kawaa-kwaasira'a kawáá uráiwaiman-iyé séna agaimakáíye.

¹⁷ agaimarówa'a awánaawanda moóráwai kwíyómpaken-kwayo'nako aaváúmó kwáyonka'a ména sanaan-úrambo araravámaenamo kwénaain-dumaontavena anónka'a séna Áánútu anón-tomba kwaási timakáán-tómbá timínimba pósa tayorupanááowe.

¹⁸ kawáá-kwáási timaré i-kwáásítí anón-kwaasi timaré asirayán-kwáási timaré ósinton-timare tiyáá'maesamo kwénaaon-kwaasi timaré amápa-kwaasi timaré úwoi kwénaaon-kwaasi timaré ó'owiti mayáímó kwémaesamo meéyámbó ímo kwémayaan-kwaasi timaré anón-kwaasi timaré úwoi-kwaasi timaré miráumai-kwaasiyon-timare tamandaaró siráíye.

¹⁹ súwa'a awánaawanda anón-avaa-kwankoe amápa'-maravaken-kawaa-kwaasiye miwítí i-kwáásíyé torupésa ósin-arósáánumpimba máyowaiye kwená kwaásiye áái'a tiyáíyanesa toruparówasa

²⁰ ósin-aróráánumpimba máyowai anón-avaa-kwankomba tátoresá kampar-áímbó simátímakowaimba tátokowana kwemá ááéma anón-avaa-kwanko aúranka'a ó'on-o'om-bayai ímo awánarom-bayai kwémaena anón-avaa-kwankona aúváímo tine'ó agaimakáan-kwaasi kwenáúwawakaani'o úmárówaina imáyáamo mósá makáan-kwaasi sáwí-ampa'a tavisimái métínkarowainte anón-avaa-kwankonte mindárai tátokesa úwoi máyówasa sáwí-marupa'a iramá káma-kama kwéena sáwí-kwiyumba kwéum-barupa'a túwówana

²¹ ósin-arósáánumpimba máyowai minkáé'náraití kwaási óipinken-tanasatanei karówasa putásowana numayónkó tima'á ááinaraiye.

20*ayáátáaka'a 1,000 ima kwémaen-kwasai.*

¹ ááinasuwowa'a awánaawanda kwíyómpakemba moórá-kwayo'nako kuména avéúnyaaaim-baipinken-kima tokéna asirayán-ándá umbái tón-andama tokéna

2 arááínkómbá kuntátokena naaóv'á marapá'á iraankavayaambá aúkéna marapá-kwáásí kampar-áimbá simátíma'maena iráiwai áwí'a Sáátáánigomba kuntáto'mai 1,000 ima úwoi ménintavena asááúmarena

3 avéúnyaaím-baipimba awéntayuwena óika'a awááumai sanómbá támakaimba 1,000 ima mimpímbá ména amápa'-maravaken-kwaasi kampar-áimbá simátiminasa árai'a siyé seváímpóna mimpímbá ména 1,000 ima ánásainana ayúrankainana sáwíyanka'a naaíníye.

4 minkákémbá awánaawanda kawááuwaiti avamá kwáyowasa minkávámbá kwaási máyówana Áánútu imáyáa timúwasa kwaásiti ááimba tísaa umai isánááomba awánaawanda kwaási timambá kwáyowai Áánútun-aaí Ísumo siráimba simátímúwasa tinumarambá arátúwówasa pukáawai miwímá anón-avaa-kwankona imáyáawe kwenáúwawakaani'o úmárówaina imáyáawe ímo mósá makówai anón-avaa-kwankona aúvái túwayaankaare tiyáánkare ímo agaimakówai miwímá pukáampinkemba usásinesa Ísu Káráísitiye kawáá ésa 1,000 ima ménaaowe.

5 minkánáá kwaási pukémpinkemba usásinanaaon-kanaa aiva-kánáá ínasa 1,000 ima maisuwésa ó'on-kwaasi pukémpinkemba usásinanaaowe.

6 pukémpinkembo aiva'ó usásinanaaowai tirunkó kawe'á ínasa aamoí ésa sáwí-marupa'o iramó kwégaim-barupatavesa íma táátavai ésa Áánútuna mayáí Ísu Káráísitina mayáí kwémaesa Káráísitiye kawáá-máyáí kwémaesa 1,000 ivimba mirá ónááowe.

Sáátáánigomba usáyaaitain-kwasai.

7 1,000 ima maisuwéna Sáátáánigomba ayúrankainana

8 amápa'-marava'a kwénaaena amápa-kwaasi kampar-áimbá simátíma'maena kwénaaena Kóko-kwaasiye Mékoko-kwaasiye áái'o tiyáíndayavena tí'maena sáwíva-kwaasi íma kanaán-umai táámpawanda-kwaasi ména

9 amápar-ayampa'a kwaási-marimba kwimakésa tésa Áánútuna kwaási máyópa'a Áánútu mindáópa'a imáyáa kwéin-daopa'a taúkúmaresa máyówana kwíyómpakemba iramá kuména minkwáásí kunkavútuwowana

10 Áánútuma kampar-áimbó simátímakowaimba Sáátáánigomba táto'mai sáwí-marupa'a iramá káma-kama kwéena sáwí-kwiyumba kwéum-barupa'a améntayuwena anón-avaa-kwante kampar-áimbó simátímakowainte timéntayukaim-baipimba améntayuwowana tí'a úmae kwéiyena íma ánásaniye.

pukáan-kwaasiti ááintavai tísaa ínín-kwasai.

11 minkákémbá awánaawanda kawááin-avama anómba kwayá-ávámá kwáyowana moóráwai minká'á máyowana kwenópakemba maramá kwíyóm-baru'a taaínkaar-uréna aúyokuwa'a

12 awánaawanda pukáan-kwaasi anón-kwaasiye úwoi-kwaasiye kawááin-avaona aúrampa'a máyówana Áánútu aúvái-kwandaaiyomba awaséna moórá-kwandaaiyimba kwaási aúnái'o umáímo maí'mai'a ónááowai túwí'a kwáyowana évaka-kwandaaiyimba kwaási marapá'ó uráan-aimba kwáyowana Áánútu mináúvái awánéna miwítí ááimba tísaa umai kwéisena aavimbá maitínkaraiye.

13 uwí-nómpímbó pukáan-kwaasi usásinowasa mara-úrappa'o pukáan-kwaasi usásinowasa pukáan-kwaasi timambá kwáyowai usásinowana Áánútu moórá-mora-kwaasi miwítí ááimba tuwánéna aavimbá maitinkéna

14-15 kwaási aúnaí'a umái maí'mai'a ónááowai túwí'a agaimakón-kwandaavimba ímo túwí'o agaimakówai Áánútu sáwí-marupa'a iramá káma-kama kwéum-barupa'a tíméntayuwowasa kwaántái maru'á ánásowasa kwaási íma ókwara'a púwúwa'a awánaraumne.

21

aúná-mara aúna-kwiyom-barukona kwaasái.

1 minkákembá awánaawanda marawé kwíyóm-barure ánásaguwana aúna-marawe aúna-kwiyom-barure kwáyowana marará'á uwí-nómbá íma kwáyowa'a

2 awánaawanda aúna-nao'a kawe'-náór-úramba kwíyómpa'a paárurena Áánútunopakemba kuména Yérúsaremu-naopakaan-dao'a úmbanivo aúna-nao'a úwana aúwininko aúna-unankwatoí konaarirí úmarenamo awaíkónópa'o kwintembá mindáo'a konaarirí úmakowana

3 kawááin-avarakemba moóráwai anónka'a séna ívé'a Áánútumo ménimba kwaásivimba ména miwísé máyainasa miwí kwená kwaási-i'á íyana miwísé ména íma tiyuwéna

4 miwí ti'numá uwátiyuwainana ááéraan-tantaa'a amápa'a ánásasuwinasa pósa íma puwésa íma toikampóí'a ésa íma ivi'á tésa íma tí'a éna mirá íníye siráíye.

5 súwana kawááin-avara'a máyowai séna amápa-tantaa'a aúnáma kwéune simásuwena séna maanáimbó simámunda aúváivimba agayaaó. mináimbá árair-aimba póna paáriníye simásimena

6 séna amápa'-mayai ánásagwiye. aivaré naaéne miwáná ááimba kemá úne. aiva'á mé'a ívékwara'a mé'a maí'mai'a ónaumne. amápa-tantaakona ááimba kemá úne. nontávái táái tinkáíndawai nombá tíménasa íma meéyáambaraiyamba úwoi tíménasa aúnaí'a umái maí'mai'a ónááowe.

7 sáwí-yantaakomba kwéusayaaitaawai kesópakemba kawe-tántáá'á amápa'a tíménda miwítí Ísóigo onasá kesí iyámpóí'a ónááowe.

8 ánivo ímo asiramái kesé máyáawaiye ímo kesé aráápamai máyáawaiye sáwí'o umái máyáawaiye kwaási tinkamowasa púwóni'a owáiyé aarai-úmóyáné kwaai-úmóyáné kwéowaiye pukaa'ó agáyáawaiye uwaa'á on-kwáásiyé kampar-ísóígóné kwaántá-kwaasiyeti imáyáa mósá máraawaiye kampar-áimbó kwésewaiye mirámó on-kwáásí sáwí-marupa'a iramá káma-kama kwéena sáwí-kwiyumba kwéim-barupa'a Áánútuna némpa'a ména maí'mai'a ónááowe siráíye.

9 súwana kwíyómpakemba avakaeté-kwayo'narawa'a avakaeté-taave'a tokésa avakaeté-sawi-meyamba tímakowaivinkemba moóráwai simásimena séna tiréna'a Ísun-aaiyavesa áraire kwésewai kentí sáwí-meyambo mairáiwaina aúna-ininkaani'o on-kwáásí agarááránkáano súwana

10 Áánútun-amanko kempímbá anómba umásinkowana sí'maena anón-omapa'a ayáátáár-omapimba móisinkena awánaao súwa'a awánaawanda kawe'-náór-úramba Yérúsaremu-naopakaamba kwíyómpakemba Áánútunopakemba kumúwana

11 Áánútuna ságayamba mindáo'pa'a kwáyontavena mindáo'a sán-kówasa anón-ontambo kwétuwesamo mairáan-ontambo taayáná-kwisiyan-ontambo makáawanamo sámó kaintembá mindáo'a mirá éna sán-kwégowasa

12 íí'á óntandei sanaan-úramba úmakowana minípímbá ontamá sísamaivakemba kae'á kumbaimái-ontama kwáyowasa minóntará'á kwíyómpaken-kwayo'narawa'a sísamaivakemba kae'á kumbaimáinarau

kárákwiresa máyówana Ísareri áánimbaa túwí'a sísamaivakemba kae'á kumbaimáiwai túwí'a minóntará'á agaimakówana

13 aaváúmó usón-ayampa'a kaumbo-óntámá kwáúwana aaváúmó kumperón-ayampa'a kaumbo-óntámá káúwana évarevar-akwampa'a kaumbo kaumbó kwáyowasa

14 óntamba sísamaivakemba kae'á kumbaimái-ontamba marésa minóntánká'á í'á úmakowasa minóntánká'á kentáásí sáwí-meyambo mairáiwaina aantá-kwaasi túwí'a agaimakówa'a awánaraumne.

15 awánaawanda kwíyómpaken-kwayo'nakomo simásímakaiwai ayáámpimba moórá-tamayo'a kóri-ontandei úmakon-tamayo'a tokéna mindáóre minóntáwé miníré agambaráinda-tamayo'a tokéna

16 mindáópa'a kwená támayo'nei évarevar-akwampa'a agambaréna toráúva'a agambarówana amápar-awampa'a mimbórái'a éna ayáátáá'a 12,000 úwana

17 íikóná a'nónká'ó agambarómba 144 úwana kwaásimo táámpomba mirá úwana

18 miní'á taayáná-kwisiyan-ontandei úmakesa mindáó'a kóri-ontandei úmakowana ságayani'a kwéuwasa

19 í'á úmakon-ontanka'a konaarirí úmakesa kawer-óntándéi konaarirí úmakesa aiva'á taayáná-kwisiyan-ontamba makésa miwá avóvomayaa'a sokón-ontamba asirayán-óntámbá marésa miwá avóvomayaa'a kwayán-óntámbá marésa miwá avóvomayaa'a taayáná-kwisiyan-ontamba marésa

20 miwá avóvomayaa'a avután-óntámbá marésa miwá avóvomayaa'a naaeyayán-óntámbá marésa miwá avóvomayaa'a terávu-ontamba marésa miwá avóvomayaa'a taayáná-kwisiyan-ontamba asirayán-óntámbá marésa miwá avóvomayaa'a terávu-ontamba marésa miwá avóvomayaa'a taayáná-kwisiyan-ontamba marésa miwá avóvomayaa'a sokón-ontamba marésa miwá avóvomayaa'a naaeyayán-óntámbá marésa miráumai-ontamba konaarirí úmaresa

21 moórá-ontara'a suwáásuwaakinei úmakesa sísamaivakemba kae'á kumbaimái-ontara'a sísamaivakemba kae'á kumbaimái-suwaasuwaakinei minóntarávámá úmakesa aambá kóri-ontandei kwí'makówana ságayani'a uráíye.

22 ságayani'a úwana Ísóigo Áánútu amápar-asirayankwarawaiye kentáásí sáwí-meyamba mairáiwaiye máyóyana póna mono'-námbá íma kwáyowa'a awánaawanana

23 mindáópa'a Áánútuna ságayanko sáma kwégamatinkowana kentáásí sáwí-meyamba mairáiwai mirá kwéuwana póna aaváúmá kwíyómba mindáópa'a íma kwáyowa'a awánaawanana

24 mindáópa'o sámo kwégamatinkaiwai amápa'-maravaken-kwaasi sáma kamátinkainasa amápa'-maravaken-kawaa-kwaasi túwí'o kwéiyiwai mindáópa'a komáyaiyana

25 mindáópa'a no'wááni'a íma ínasa pósa íír-óntámá íma úmaresa úwoi tisuwéwana kwáyainasa

26 amápa'-maravaken-kwaasi túwí'o kwéiyiwai miwítí kawe-tántáá'á maimaésa mindáópa'a komáyaiyana

27 mindáópa'a sáwí-yantaa'a íma kwáyainasa sáwí'a kwéiyawaiye kampar-áímbá kwésiyawaiye íma komáiyasa kentáásí sáwí-meyamba mairáiwaina aúvái-kwandaavimba aúnáí'a umái maí'mai'a ónááowai túwí'a agaimakáinda-kwaasiye su'mai mindáópa'a koménaaowe.

22

¹ mindákémbá kwíyómpaken-kwayo'nako moórá-nomba agaráásinkowana mindómbá ságyan-domba úwasa kwaási nésa maí'mai'a ónááon-domba Áánútuwe kentáásí sáwí-meyamba mairáiwaintei avarákémbá kwégumumba

² mindáókona aampimbá kwégumuwana évarevar-awampa'a taaimá kwéna arambá irówana kwaási nésa maí'mai'a ónááon-taeramba moórá-kwiyontavai moórá-kwiyontavai arambá imaé kwéiyena úwana mintáyánama amápa-kwaasi kwénewana íma tí'a éna ánásainana

³ Áánútumo sáwí'a kwéovo túwáaro sínda-yantaa'a íma kwáyainana Áánútuwe kentáásí sáwí-meyamba mairáiwaintei avamá kwáyainasa kwená kwayó-kwáásí kwená imáyáa mósá marésa

⁴ kwenóí'a awánésa kwenáwí'a túwayaanka'a agaimaráiyana

⁵ no'wáámba íma ínana aa'á íma káínana Ísóigo Áánútu sáma kwégamatinkainasa pósa oómbá íma kúra'mare maésa kawáá-máyái maimaésa kwéiyesa ménaaowe.

⁶ mindákémbá kwíyómpaken-kwayo'nako simásimena séna mináímbá árair-aimba póna paáriníye. Ísóigo Áánútu kwenáái simátíméwai kwe-namankómbá tímíwai kwená kwayó'nákómbá kwíyómpakemba ai'maréna séna sáwíyanka'o paárinin-tantaa'a kesí mayái-kwáásí agaráátinkao siráíye súwana

⁷ Ísu séna isaaó. sáwíyanka'a kumónaumne. mináúváívimbó kwáyáin-aimbo sáwíyanka'o paárinin-aimbo isésamo taagwiyavónááowai tirunkó aamoí íníye Ísu siráíye.

⁸ súwa'a kemá Yóni mináímbá isé'a awáné'a kwíyómpakewai agaráásínkaraiwai aísamaivimba kívaire'a kwená imáyáa mósá maránée sé'a ówánana

⁹ simásimena séna íma mirán-owo. emó ená kwaásimo Áánútun-aimo simátímakaandawaiyemo maanáúváívínkén-áimbó taagwiyávón-kwaasiyemo Áánútuna kwayó'nárawa'o ontembá kegwárá'á Áánútuna kwayó'ná'á úmpo kesí imáyáa íma mósá maré Áánútuna imáyáawe su'mai mósá maraaó siráíye.

¹⁰ simásímatuwena séna maanáúváívínkén-áimbá paárinin-tantaa'a sáwíyanka'a paárinivo íma aúpá'á maré avora'á maraaó.

¹¹ mindánáámó tínimba sáwí'o kwéiyawai sáwí'a íyasa sáwí'o umái máyayawai sáwí'a umái maíyasa kawé'ó kwéiyawai kawé'á íyasa kawé'á umái máyayawai kawé'á umái ménaaowe siráíye.

¹² súwana Ísu séna ísáaro. sáwíyanka'a kumónaumne. kemó kwémayaam-bayaigona meéyámbá maimaé'a kumónaumne.

¹³ aivaré naaéna miwáná ááimba kemá úne. aiva'á mé'a ívékwara'a mé'a maí'mai'a ónaumne Ísu siráíye.

¹⁴ súwasa mindáókona ontará'á iyésa taaéramba nésa maí'mai'a ónááontavesa unáánkwátóimo sese owanamó kawé'ó kwéintemba miwímá kawé'á umái máyáawana tirunkó aamoí kwéíye.

¹⁵ sáwí'o umáimo máyáawaiye pukaa'ó agáyáawaiye uwaa'á kwéowaiye aarai-úmóyáné kwaai-úmóyáné kwéowaiye kwaási tínkamowasa púwóni'a owáiyé kampar-ísóígóné kwaántá-kwaasiyeti imáyáa mósá máraawaiye kampar-áintávésa aamoí owáiyé mirámó úmae kwénaaowai mindáópa'a íma iyónááowe.

¹⁶ Ísu séna kemá Ísu kwíyómpakemba kesí kwayó'nákómbá ai'maráúnana kentópa'a kuména mináímbá Ísóigona kwaási isáígwáe séna

kusimátimakaiye. kemá Téviti aísavutantamba uráundawai é'a aaváúmó usaráisanamo kwáyáin-o'a kemá úne Ísu siráiyé.

¹⁷ súwasa Áánútun-amankoe kentáásí sáwí-meyamba mairáiwaina aúná-ininkaani'o on-kwáásiyé sésa Áánútunopa'a teró kwésiyasa mináímbá kwéisaawai Áánútunopa'a teró sénááowe. nontávái táái kwétinkaindawai Áánútunopa'a teró. Áánútunopa'a kónáe síyawai tíyana Áánútu maí'mai'a ónááon-domba úwoi timínasa nésa maí'mai'a ónááowe.

¹⁸ kemá Yóni paárinin-tantaa'a maanáúváívímbá agaimaré'a maanáúváívínkén-áímbá isánááon-kwaasiyave'a asiramái sé'a maanáímpímbó évakarawaimo kentí imáyáavinken-ainkwara'o síyanamo éna Áánútu sáwí-meyamba timínímba agaimaré'o simátimunda-sawi-meyamba timíníye.

¹⁹ évakarawaimo maanáíntómpínkémbó paárinin-tantaa'o tínaembo umámiyanamo éna Áánútu minkwáásiyávéna séna minkáwé'-náópar-uramba íma iyé'a maí'mai'a ónááon-taeramba íma nánááowe. maanáúváívímbó simátimunda-aintavena síníye kemá Yóni kwésune.

²⁰ mináímbá árar-aimban-iyé kwésiwai sáwíyanka'a kumónaumne sisa'á árar-aimban-ivo Ísóigo Ísu árai'a úwoi kumuwo kwésune.

²¹ Ísóigo Ísu Áánútuna kwaási úwoi kwétuwa'naa-ina'a máéro. mináímbá árar-aimban-iyé.

mináímbá ánásaiye.

Read the New Testament daily

January

date	Scripture
1	Mátíyu 1:1-2:12
2	Mátíyu 2:13-3:6
3	Mátíyu 3:7-4:11
4	Mátíyu 4:12-25
5	Mátíyu 5:1-26
6	Mátíyu 5:27-48
7	Mátíyu 6:1-24
8	Mátíyu 6:25-7:14
9	Mátíyu 7:15-29
10	Mátíyu 8:1-17
11	Mátíyu 8:18-34
12	Mátíyu 9:1-17
13	Mátíyu 9:18-38
14	Mátíyu 10:1-23
15	Mátíyu 10:24-11:6
16	Mátíyu 11:7-30
17	Mátíyu 12:1-21
18	Mátíyu 12:22-45
19	Mátíyu 12:46-13:23
20	Mátíyu 13:24-46
21	Mátíyu 13:47-14:12
22	Mátíyu 14:13-36
23	Mátíyu 15:1-28
24	Mátíyu 15:29-16:12
25	Mátíyu 16:13-17:9
26	Mátíyu 17:10-27
27	Mátíyu 18:1-22
28	Mátíyu 18:23-19:12
29	Mátíyu 19:13-30
30	Mátíyu 20:1-28
31	Mátíyu 20:29-21:22

February

date	Scripture
1	Mátíyu 21:23-46
2	Mátíyu 22:1-33
3	Mátíyu 22:34-23:12
4	Mátíyu 23:13-39
5	Mátíyu 24:1-28
6	Mátíyu 24:29-51
7	Mátíyu 25:1-30
8	Mátíyu 25:31-26:13
9	Mátíyu 26:14-46
10	Mátíyu 26:47-68
11	Mátíyu 26:69-27:14
12	Mátíyu 27:15-31
13	Mátíyu 27:32-66
14	Mátíyu 28:1-20
15	Mááka 1:1-28
16	Mááka 1:29-2:12
17	Mááka 2:13-3:6
18	Mááka 3:7-30
19	Mááka 3:31-4:25
20	Mááka 4:26-5:20
21	Mááka 5:21-43
22	Mááka 6:1-29
23	Mááka 6:30-56
24	Mááka 7:1-23
25	Mááka 7:24-8:10
26	Mááka 8:11-9:1
27	Mááka 9:2-29
28	Mááka 9:30-10:12

date	Scripture
1	Mááka 10:13-31
2	Mááka 10:32-52
3	Mááka 11:1-26
4	Mááka 11:27-12:17
5	Mááka 12:18-37
6	Mááka 12:38-13:13
7	Mááka 13:14-37
8	Mááka 14:1-21
9	Mááka 14:22-52
10	Mááka 14:53-72
11	Mááka 15:1-47
12	Mááka 16:1-20
13	Árúku 1:1-25
14	Árúku 1:26-56
15	Árúku 1:57-80
16	Árúku 2:1-35
17	Árúku 2:36-52
18	Árúku 3:1-22
19	Árúku 3:23-38
20	Árúku 4:1-30
21	Árúku 4:31-5:11
22	Árúku 5:12-28
23	Árúku 5:29-6:11
24	Árúku 6:12-38
25	Árúku 6:39-7:10
26	Árúku 7:11-35
27	Árúku 7:36-8:3
28	Árúku 8:4-21
29	Árúku 8:22-39
30	Árúku 8:40-9:6
31	Árúku 9:7-27

date	Scripture
1	Árúku 9:28-50
2	Árúku 9:51-10:12
3	Árúku 10:13-37
4	Árúku 10:38-11:13
5	Árúku 11:14-36
6	Árúku 11:37-12:7
7	Árúku 12:8-34
8	Árúku 12:35-59
9	Árúku 13:1-21
10	Árúku 13:22-14:6
11	Árúku 14:7-35
12	Árúku 15:1-32
13	Árúku 16:1-18
14	Árúku 16:19-17:10
15	Árúku 17:11-37
16	Árúku 18:1-17
17	Árúku 18:18-43
18	Árúku 19:1-27
19	Árúku 19:28-48
20	Árúku 20:1-26
21	Árúku 20:27-47
22	Árúku 21:1-28
23	Árúku 21:29-22:13
24	Árúku 22:14-34
25	Árúku 22:35-53
26	Árúku 22:54-23:12
27	Árúku 23:13-43
28	Árúku 23:44-24:12
29	Árúku 24:13-53
30	Yóni 1:1-28

date	Scripture
1	Yóni 1:29-51
2	Yóni 2:1-25
3	Yóni 3:1-21
4	Yóni 3:22-4:3
5	Yóni 4:4-42
6	Yóni 4:43-54
7	Yóni 5:1-23
8	Yóni 5:24-47
9	Yóni 6:1-21
10	Yóni 6:22-40
11	Yóni 6:41-71
12	Yóni 7:1-29
13	Yóni 7:30-52
14	Yóni 7:53-8:20
15	Yóni 8:21-30
16	Yóni 8:31-59
17	Yóni 9:1-41
18	Yóni 10:1-21
19	Yóni 10:22-42
20	Yóni 11:1-53
21	Yóni 11:54-12:19
22	Yóni 12:20-50
23	Yóni 13:1-30
24	Yóni 13:31-14:14
25	Yóni 14:15-31
26	Yóni 15:1-27
27	Yóni 16:1-33
28	Yóni 17:1-26
29	Yóni 18:1-24
30	Yóni 18:25-19:22
31	Yóni 19:23-42

date	Scripture
1	Yóni 20:1-31
2	Yóni 21:1-25
3	aantá-kwaasi 1:1-26
4	aantá-kwaasi 2:1-47
5	aantá-kwaasi 3:1-26
6	aantá-kwaasi 4:1-37
7	aantá-kwaasi 5:1-42
8	aantá-kwaasi 6:1-15
9	aantá-kwaasi 7:1-29
10	aantá-kwaasi 7:30-50
11	aantá-kwaasi 7:51-8:13
12	aantá-kwaasi 8:14-40
13	aantá-kwaasi 9:1-25
14	aantá-kwaasi 9:26-43
15	aantá-kwaasi 10:1-33
16	aantá-kwaasi 10:34-48
17	aantá-kwaasi 11:1-30
18	aantá-kwaasi 12:1-23
19	aantá-kwaasi 12:24-13:12
20	aantá-kwaasi 13:13-41
21	aantá-kwaasi 13:42-14:7
22	aantá-kwaasi 14:8-28
23	aantá-kwaasi 15:1-35
24	aantá-kwaasi 15:36-16:15
25	aantá-kwaasi 16:16-40
26	aantá-kwaasi 17:1-34
27	aantá-kwaasi 18:1-21
28	aantá-kwaasi 18:22-19:12
29	aantá-kwaasi 19:13-41
30	aantá-kwaasi 20:1-38

date	Scripture
1	aantá-kwaasi 21:1-16
2	aantá-kwaasi 21:17-36
3	aantá-kwaasi 21:37-22:16
4	aantá-kwaasi 22:17-23:10
5	aantá-kwaasi 23:11-35
6	aantá-kwaasi 24:1-27
7	aantá-kwaasi 25:1-27
8	aantá-kwaasi 26:1-32
9	aantá-kwaasi 27:1-20
10	aantá-kwaasi 27:21-44
11	aantá-kwaasi 28:1-31
12	Árómaa 1:1-17
13	Árómaa 1:18-32
14	Árómaa 2:1-24
15	Árómaa 2:25-3:8
16	Árómaa 3:9-31
17	Árómaa 4:1-12
18	Árómaa 4:13-5:5
19	Árómaa 5:6-21
20	Árómaa 6:1-23
21	Árómaa 7:1-14
22	Árómaa 7:15-8:6
23	Árómaa 8:7-21
24	Árómaa 8:22-39
25	Árómaa 9:1-21
26	Árómaa 9:22-10:13
27	Árómaa 10:14-11:12
28	Árómaa 11:13-36
29	Árómaa 12:1-21
30	Árómaa 13:1-14
31	Árómaa 14:1-23

date	Scripture
1	Árómaa 15:1-21
2	Árómaa 15:22-16:7
3	Árómaa 16:8-27
4	1 Kórinti 1:1-17
5	1 Kórinti 1:18-2:5
6	1 Kórinti 2:6-3:4
7	1 Kórinti 3:5-23
8	1 Kórinti 4:1-21
9	1 Kórinti 5:1-13
10	1 Kórinti 6:1-20
11	1 Kórinti 7:1-24
12	1 Kórinti 7:25-40
13	1 Kórinti 8:1-13
14	1 Kórinti 9:1-18
15	1 Kórinti 9:19-10:13
16	1 Kórinti 10:14-11:1
17	1 Kórinti 11:2-16
18	1 Kórinti 11:17-34
19	1 Kórinti 12:1-26
20	1 Kórinti 12:27-13:13
21	1 Kórinti 14:1-17
22	1 Kórinti 14:18-40
23	1 Kórinti 15:1-28
24	1 Kórinti 15:29-58
25	1 Kórinti 16:1-24
26	2 Kórinti 1:1-11
27	2 Kórinti 1:12-2:11
28	2 Kórinti 2:12-17
29	2 Kórinti 3:1-18
30	2 Kórinti 4:1-12
31	2 Kórinti 4:13-5:10

date	Scripture
1	2 Kórinti 5:11-21
2	2 Kórinti 6:1-13
3	2 Kórinti 6:14-7:7
4	2 Kórinti 7:8-16
5	2 Kórinti 8:1-15
6	2 Kórinti 8:16-24
7	2 Kórinti 9:1-15
8	2 Kórinti 10:1-18
9	2 Kórinti 11:1-15
10	2 Kórinti 11:16-33
11	2 Kórinti 12:1-10
12	2 Kórinti 12:11-21
13	2 Kórinti 13:1-14
14	Káresiya 1:1-24
15	Káresiya 2:1-16
16	Káresiya 2:17-3:9
17	Káresiya 3:10-22
18	Káresiya 3:23-4:20
19	Káresiya 4:21-5:12
20	Káresiya 5:13-26
21	Káresiya 6:1-18
22	Évésasi 1:1-23
23	Évésasi 2:1-22
24	Évésasi 3:1-21
25	Évésasi 4:1-16
26	Évésasi 4:17-5:2
27	Évésasi 5:3-33
28	Évésasi 6:1-24
29	Vírípai 1:1-26
30	Vírípai 1:27-2:18

date	Scripture
1	Vírípai 2:19-3:6
2	Vírípai 3:7-4:1
3	Vírípai 4:2-23
4	Kórosi 1:1-20
5	Kórosi 1:21-2:7
6	Kórosi 2:8-23
7	Kórosi 3:1-17
8	Kórosi 3:18-4:18
9	1 Tésárónaika 1:1-2:9
10	1 Tésárónaika 2:10-3:13
11	1 Tésárónaika 4:1-5:3
12	1 Tésárónaika 5:4-28
13	2 Tésárónaika 1:1-12
14	2 Tésárónaika 2:1-17
15	2 Tésárónaika 3:1-18
16	1 Tímóti 1:1-20
17	1 Tímóti 2:1-15
18	1 Tímóti 3:1-16
19	1 Tímóti 4:1-16
20	1 Tímóti 5:1-25
21	1 Tímóti 6:1-21
22	2 Tímóti 1:1-18
23	2 Tímóti 2:1-21
24	2 Tímóti 2:22-3:17
25	2 Tímóti 4:1-22
26	Táítási 1:1-16
27	Táítási 2:1-14
28	Táítási 2:15-3:15
29	Vírímóni 1:1-25
30	Ípíru 1:1-14
31	Ípíru 2:1-18

date	Scripture
1	Ípíru 3:1-19
2	Ípíru 4:1-13
3	Ípíru 4:14-5:14
4	Ípíru 6:1-20
5	Ípíru 7:1-19
6	Ípíru 7:20-28
7	Ípíru 8:1-13
8	Ípíru 9:1-10
9	Ípíru 9:11-28
10	Ípíru 10:1-18
11	Ípíru 10:19-39
12	Ípíru 11:1-16
13	Ípíru 11:17-31
14	Ípíru 11:32-12:13
15	Ípíru 12:14-29
16	Ípíru 13:1-25
17	Yémési 1:1-18
18	Yémési 1:19-2:17
19	Yémési 2:18-3:18
20	Yémési 4:1-17
21	Yémési 5:1-20
22	1 Pítaa 1:1-12
23	1 Pítaa 1:13-2:10
24	1 Pítaa 2:11-3:7
25	1 Pítaa 3:8-4:6
26	1 Pítaa 4:7-5:14
27	2 Pítaa 1:1-21
28	2 Pítaa 2:1-22
29	2 Pítaa 3:1-18
30	1 Yóni 1:1-10

date	Scripture
1	1 Yóni 2:1-17
2	1 Yóni 2:18-3:2
3	1 Yóni 3:3-24
4	1 Yóni 4:1-21
5	1 Yóni 5:1-21
6	2 Yóni 1:1-13
7	3 Yóni 1:1-14
8	Yúte 1:1-25
9	paárurain-kwasai 1:1-20
10	paárurain-kwasai 2:1-17
11	paárurain-kwasai 2:18-3:6
12	paárurain-kwasai 3:7-22
13	paárurain-kwasai 4:1-11
14	paárurain-kwasai 5:1-14
15	paárurain-kwasai 6:1-17
16	paárurain-kwasai 7:1-17
17	paárurain-kwasai 8:1-13
18	paárurain-kwasai 9:1-21
19	paárurain-kwasai 10:1-11
20	paárurain-kwasai 11:1-19
21	paárurain-kwasai 12:1-18
22	paárurain-kwasai 13:1-18
23	paárurain-kwasai 14:1-20
24	paárurain-kwasai 15:1-8
25	paárurain-kwasai 16:1-21
26	paárurain-kwasai 17:1-18
27	paárurain-kwasai 18:1-24
28	paárurain-kwasai 19:1-21
29	paárurain-kwasai 20:1-15
30	paárurain-kwasai 21:1-27
31	paárurain-kwasai 22:1-21